Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Casus longi domini Francisci accursij super .ff. nouo

https://hdl.handle.net/1874/457053

¶ Incipiunt casus longi domini Francisci accursij super.ff.nouo.

¶ De nouj operj nunciatione. Rubrica.

Ulpian⁹ iurisc̃sult⁹ expo

Hoc edicto. situr⁹ edc̃m p̃tos qõ hẽt.j.e. l.p̃tor ait.ī p̀n.nũc õ effectu illi⁹ edicti aliq̃ dic̃ t casum in h̃ p̀n.sic ponamus: cũ videre titius in aliquo solo edificare domũ vel aliud opus nouũ: t ego credebam me in illo solo ius habere.vt quia forte meus vel aliqõ aliud ius per qõ non posset me inuito edificare: denũciaui ei ne in illo opere ꝓcederet: dicit ꝙ denũciatio tenet: t hoc est permissus ex p̃toris edicto: qõ edictum habes.j.e.t.l.prętor ait.in p̀in. Scõo cõsulit̃ titio.naz si vult in opere p̀rocedere vadat coram iudice: t satisdet de operedestruẽdo si apparebit iniuste edificasse: sic postea in opere ꝓcedere poterit absq; dãno. ¶ Hoc autẽ edictũ. Nunc incipit dicere quãdo habeat locũ nunciatio: t certe habet locũ aduersus opera que incipiunt fieri t nondũ sunt facta: naz si iã cẽnt facta: nõ hoc edictũ haberet locũ sed possent habere locum interdicta ad destruẽdũ. vt qõ vi aut claz vel interdictũ ne q̃d in loco sacro: si in sacro loco cẽnt facta. ¶ Nunciatio Hic.§.vij.habet partes.nam p̀mo dicit ꝙ si aliq̃s vult nunciare nouũ opus: nõ habet necesse ꝙ ꝓpter hoc adeat iudicẽ Scõo dicit ꝙ nũciatio põt fieri etiã per ꝓcuratorẽ. Tertio dicit ꝙ nũciatio põt fieri tpe feriato t non feriato. Quarto dicit ꝙ nũciatio põt fieri etiã aduersus absentes t inuitos. Quinto dicit ꝙ si edificabas in fundo quẽ possidebã: t ego veni ad te: t nũciaui tibi nouũ opus: amitto per hoc possessionẽ fundi: t tu incipis possidere. Sexto dic̃ ꝙ si nũciaui tibi nouũ opus t tu spernes nunciationẽ ꝓcessisti in opere: certe quicquid operis fecisti post nũciationẽ debet destrui lz tuus fuerit solũ: in quo edificaueras. Septio dicit: ꝙ si edificabas in solo: licet ignorem qõ opus facere velis: tamẽ nunciare tibi possum opus nouũ. ¶ Et post operis. Nunciaui tibi nouum opus: si postea cõcordemus nosmet ꝙ ꝓcedas in ope vel iudex hoc statuit in quẽ cõpromiseram⁹ vt in bonũ virum certe ãmõ secure potes in opere ꝓcedere. ¶ Opus. Siue edificas de nouo: siue detrahis de terra. puta fossam faciẽdo in solo aliquo: possus nunciare tibi nouũ opus. ¶ Hoc aũt edictũ. Nunciatio locũ habet quãdo aliqõ opus facis in solo.sed quid si arborez fundi mei succidas vel similia facias: certe non habet locũ nuntiatio. ¶ Si quis edificiũ. Domũ aliquã ruinosam reficiebas: volo nunciare tibi nouus opus. q̃ritur an possim.dicit ꝙ non.qz nõ ꝺr facere nouũ opus: sed verꝰ reficere. ¶ Siue aũt. Dicit ꝙ si aliqõ op⁹ nouus facis siue intra ciuitatẽ siue extra facias: possum nũciare nouũ op⁹ nec est vis siue fiat in publico loco: siue in ꝓuato

Nunc videamus. Dicit vlpi.ꝙ expedit videre q̃bus ex causis fiat nũciatio. itẽ q̃ ꝓsone pñt nũciare. itẽ q̃b⁹ nũciãdũ sit ad hoc vt nũciatio teneat. item in quo loco habeat fieri nũciatio ad hoc vt valeat nũciatio. Itẽ q̃d ꝓsequit̃ ꝙ nũciationẽ nũcians. de p̀mo.in.§.nũciatio.vsq; ad.§.vsusfruct⁹. t in.§.illo incipit dicere de scõa parte vsq; ad finẽ.l.t in.l.se. t.l.puincialj.§.fi.cũ.l.se.t in.l.de pupillo.in p̀n.aliq̃d tractat de tertio dicit.j.e.l.opis.t.l.cuilibet.t in alijs legib⁹.de quarto dicit.j.e.de pupillo.§.nunciationem.de q̃nto dicit.j.e. p̃tor ait.circa p̀n.t in alijs legib⁹ huj⁹ ti. ¶ Nũciatio. Dicitur ꝙ ad hoc vt nũciatio valeat: oportet ꝙ fiat vna de trib⁹ causis nã aut nũcio cã iuris mei ꝺseruãdi: aut cã dãni depellẽdi: aut cã publicj iurj tuẽdi.de p̀mo dicit in.§.nunciam⁹ vsq; ad ℞si. vel vt dãni.t possunt dari duo exẽpla: vt qz edificas in solo meo vel si in tuo: debebas seruiturẽ alti⁹ nõ tollẽdi.nam si in aliquo istorz casuũ nũcio nouũ op⁹ dicor nũciare cã iuris mei ꝺseruãdi.in ℞si.velut dãni ꝛc.ponit exẽpla de scõo: vt si edificabaẽ in solo publico vel ꝓuato: ex quo edificio timebã ruinã in quadã mea domo ibi vicina.nã possum tibi nũciare nouus op⁹ donec caueas de dãno infecto.nã mõ dicor nũciare causa dãni: qõ timeo depellẽdi.de tertio incipit dicere in ℞si. aut si q̃d ꝛc.vsq; ad.§.qõ si q̃s.t ponit q̃tuor exẽpla. p̀mũ qñ fit op⁹ ℞ leges.scõm qñ ℞ edicta p̀ncipũ.tertio qñ opus fit in loco religioso: vel sacro vel publico: t da exẽpla.vt ibi est notatũ. ¶ Qõ si q̃s in mari. In hoc.§.ꝺr si q̃s edificet op⁹ nouũ in littore mar⁹: t ego velim ei nũciare nouũ op⁹: q̃rit̃ an possiz t ꝺr ꝙ non.nisi in casu vt si timeã in aliq̃ mea domo ibi facta ruinã.nã tũc nũciare possuz ¶ Iuris nostri. Nũc dicit q̃ ꝓsone possunt nũciare: t certe si op⁹ fiat in publico nũciat q̃libet de ppl'o.si in ꝓuato ille solus cui⁹ interest vt ille q̃ credit habere ius in solo in quo edificat: vt qz suuz vel aliud ius simile q̃ inuito nõ possit edificari. ¶ Usufructuari⁹ aũt. Cũ habere vsumfructũ in fundo titij: q̃daz extrane⁹ puta corneli⁹ in illo fundo cepit edificare: volo sibi nũciare nouũ op⁹: q̃rit̃ an possim. t rñdet̃ ꝙ tanq̃ dñs nunciare nõ possum: qz dñs nõ sum sed qz vertit̃ interesse meũ tanq̃ ꝓcuratorz nũciare potero.datur mihi t alia via.nã potero agere rei vendicatiõe ꝓ vsufructu ℞ te edificantẽ t ꝺseq̃r q̃d interest mea op⁹ illud nõ esse

Si añt dño. Hec lex ꝺtinuat̃ cũ superiori factũ t dicit.pone ꝙ ipse titi⁹ ꝓprietari⁹ fundi edificabat.nũ quid potero ei nũciare: t ꝺr ꝙ nõ: qz dñs est fundi in quo edificat.verũtñ agã ꝺfessoria: t ꝺseq̃r interesse meũ qõ habeo ra

In puiciali. Siue op⁹ fiat in fundo tiõe opis facti. italico siue in ꝓuinciali: põt nunciari nouũ op⁹: nec de italico erat dubiũ: qz nos italici dicimur plene dñi rer̃ nr̃arũ at in ꝓuincialib⁹ dubitat̃ cũ nõ dicant̃ dñi rerũ suar̃ ꝓpt̃ tributa q̃ ꝓstant ꝓ ꝑdijs possessis ab eis: lz nõ est dubitãdũ vt dicit. ¶ Si in loco cõi. Ego t titi⁹ habem⁹ fundũ cõem. q̃dã terti⁹ puta corneli⁹ edificat in illo fundo: q̃rit̃ an ego sol⁹ possim nũciare nouũ op⁹. t ꝺr ꝙ sic.sed pone ꝙ titi⁹ edificat: certe tũc nõ possum nũciare: sed tũc si neget me ꝺsociũ: ꝓhibebo eũ ꝓ act.cõi diuidũdo.si aũt ꝺfiteat̃: tunc ꝓ ꝓtorẽ. i.ꝓ officiũ iudicis ꝓhibebo eũ edificare. ¶ Qõ si soci⁹. Itẽ pone ꝙ hẽo domũ ꝓpriã ibi ꝓpe.vñ ex edificio qõ facit titi⁹ in solo cõi ti meo ruinã in mea vicina.nunq̃d possum sibi nũciare nouum op⁹. rñdet̃ ꝙ nõ sed ꝓ act.cõi diuidũdo si negat me ꝺsortẽ vl ꝓ ꝓtorẽ.i.officiũ iudicis.si ꝺfiteat̃: possim eum ꝓhibere. ¶ Si ego. Si habeo superficiẽ tñ: t aliqs faciat in ea op⁹: an possim ei nũciare: t videt̃ ꝙ nõ: qz nõ sum dñs: sed q̃si inqlin⁹: sed tñ ꝺr ꝙ bñ possum ei nũciare. nã q̃si dñs sum. t dat̃ mihi vtilis in rẽ ℞ possessorẽ si desinerẽ possidere ꝓ ꝓtorẽ: scõo dicit si debeas mihi seruit̃.alti⁹ nõ tollẽdi domũ tuã si tu ea eleues altius ℞ debitã seruit̃. possum tibi nũciare nouũ op⁹. ¶ Si in publico. Si edificas in locꝓ publico: puta in curia cõis boñ. vel sil'i loco dicit̃ ꝙ oĩs hõ de ppl'o põt nouũ op⁹ nũciare: cũ cuiusq; videat̃ interesse reddit t aliã rõnem.nã reipublice ꝛc.

De pupillo. Queritur an pupill⁹ posq̃ est casus l. se. fit nũciare. t ꝺr ꝙ nõ. licet illꝺ op⁹ fiat in publico: nisi interfit eius aliter: vt qz hoc op⁹ si fiat nocebit luminib⁹ ei⁹.nã tũc põt nũciare dñi tñ tutorẽ auctorẽ hoc faciat. secũdo dic̃ de seruo. t dicit si seru⁹ alicui⁹ edificat in solo in quo credo habere ius possuz ei nũciare. tertio dic̃ an seru⁹ possit nũciare nouũ op⁹ alicui edificanti. t ꝺr ꝙ nõ: t si fiat de facto: nõ tz de iure ¶ Nũciationem. Dicit̃ ꝙ denũciatio ꝺz fieri in loco in quo fiat op⁹. ¶ Nũciare. Nũc dicit cui debeat fieri nunciatio. t certe nũciatio fieri debet vnicuiq; in ope existẽti noĩe dñi. vel operj cã: vt castaldo dñi: vel magistris q̃ cã operj ibi erant: t etiã dño de quo nõ erat dubium q̃ faciebat edificare si sit in ope: t seruo vel puero vel mulieri in ope existẽti nũciari põt: reddit rõnẽ. nã ꝓ eos poterit dño renũciari. secũdo dicit. pone ꝙ op⁹ faciebas in villa: t vna die cũ viderẽ te in ciuitate: puta in foro.i.curia cõis nũciaui tibi nouũ op⁹. nunq̃d tz nunciatio. certe nõ. nã in ipo ope t in re p̃nti fieri ꝺz: t reddit rationẽ nã ideo fieri ꝺz in re p̃senti: vt sic dñs statim discedat ab opere. nec in eo ꝓcedat: t si ℞ faciat destruat̃ q̃q̃d fiat. sed si fieri possit in absentia opis nũciatio ita seq̃ret̃ ꝙ dum dñs veniret ad opus: q̃q̃d in ope ꝓcederet̃ fieret ℞ edictũ ꝓtorj qõ dicit

nō debere ꝓcedi in ope post nūciationem añ satisd ationem qō habes.j.e.l.ꝓtor ait.in ꝑn.¶Si pluriū res sit. Non dic̄ si plures edificēt in quodā solo:puta domū faciāt vel aliud si mile:ꝛ nūciē vni ex his nūciatio tenet ꝛ quo ad socios. sed si vn' eoꝝ postea ꝓcedat in ope spꝛeta nūciatione ipse tenetur suis expēsis opus qō facit destruere.non añt socij innoxij te nenť cū factū alteri' alteri nocere nō debeat.Ideo dicit ꝙ si in solo pluriū dn̄oꝝ edificas tu extraneus.an oēs dn̄i necesse habeant nunciare.an sufficiat si vnus ex his nunciet. ꝛ certe dicitur ꝙ omnes debent nunciare ꝛ reddit rationem in litera ¶Si quis ipsi pꝛetori.cum vid erem titium opus nouum fa cere in meo solo ꝛ ego vellem ei nunciare per pꝛetorem nouuꝫ opus timebam ꝙ donec irem ad pꝛetorem qui erat forte a lō ge.ipse multum in opere ꝓcessisset.queritur qualiter mihi ꝓsu latur.ꝛ certe dicitur ꝙ debeo sic titio dicere:frater non possuꝫ mō nunciare ꝓut vellem.ſꝫ scias ꝙ ego vado ad pꝛetorem ꝓ hoc.ꝛ statim faciam mitti ꝓ te.certe si hec verba dicam quic quid interim edificat donec vado ad ꝓtorem destruetur pīn de ac si post nunciationem recte factam edificasset. vel aliter pone casum vt in ꝑn.glo.¶Sed ꝛ si in edes. Si titius me' vicinus in domum meam tignum vel trabem immittat:vel in solo meo edificet possum ei nunciare nouum opus.¶Sext' Causa quare nunciatio potest fieri ita ꝙ valeat est triplex.ſ. naturalis publica.item impositiua.ꝛ de omnibus ponit exē pla.nam naturalis est cum in meo edificas ꝛ tibi nūcio.publi ca cum in loco publico opus fiat.ꝛ ego tibi nunciem.impositi ua:vt si cuꝫ debes mihi seruitutem altius nō tollendi domuꝫ tuam.nunc contra seruiť.debitam altius eleuare velis. naꝫ si tibi nunciem valet nunciatio ratione iuris qō habeo ex impo sitione tua.¶Meminisse. In hoc.ſ.dicitur ꝙ vno de trib' modis potest fieri nunciatio.primo per pꝛetorez siue potesta tem:Secundo ꝓiciendo in opere vnum lapidē.i.per iactū la pilli.Tertio modo fit extra opus:denunciando sine officiali ꝛ sine lapide,ſ.dicendo sic contradico tibi edificare. Item cō suluit ꝙ si tu edificas in solo meo qō possidebam. melius est mihi ꝙ denunciem vno de duobus primis modis q̄ tertio. nam si denunciē vno de primis duob' modis retineo possessionem. si tertio modo ego amitterem.si autem edificas in so lo tuo qō debeꝫ mihi seruiť.altius non tollendi.tunc nō est vis quocunqꝫ mō denunciem.Vltimo dicit.si tu edificas in meo ꝛ cum nunciarē tibi tu non desistis.certe potero agere interdi cto vti possidetis vt desinas vel interdicto qō vi aut clam.vt tollatur quicquid erit factū.¶Si quis riuos.Ponit duos casus in quibus non habet locum nunciatio.primus est.si tu vis cloacam reficere vel purgare.secūdus est si vis reficere ri uum vel riuos.nam non possum tibi nunciare nouum opus. ꝛ reddit rationem,tertio dicit ꝙ ea opera non possunt impe diri per operis noui nunciationem nec nunciatio in eis facta tenet quorum operum duratio esset periculum allatura vici nis.vt quia nō fierent cito aliquid incōmodi ꝙsequerenť vici ni.¶Qui opus.Omnis nuncians nouum opus debet iu rare nō calumnie causa se nūciare.ꝛ hoc iuramentum debet pꝛestare coram pꝛetore ad postulationez aduersarij.¶Qui nunciat.Si facias opus in fundo:ꝛ ego nunciem nouuꝫ op' dicendo te nō iuste facere in parte operis.debeo demonstra re in qua parte. si dico in totum:tunc nihil debeo demonstra re.sed sufficit ꝙ nunciem.¶Si in pluribus.Duo opera fa ciebas diuersis locis.puta in vno loco domum.ꝛ in alio tur rim.ꝛ ego credo te nō iuste edificare in vtroqꝫ si volo nuncia re possum dū tamē duas nunciatiōes faciam ꝛ etiaꝫ si vis vt remittantur tibi iste nunciatiōes sunt necessarie due remissio nes.¶Si is cui.Si nunciaui tibi nouū opus.ꝛ tu vis satis dare de opere destruendo si appareat te nō iuste fieri.siue re cipiam: siue nō secure poteris in opere ꝓcedere ac si tibi exp̄s se remisissem nunciationez.¶Qui ꝓcuratoꝛio.tanꝙ ꝓcura toꝛ titij nunciauit tibi edificanti nouum op'.certe ad b̄ vt nūciatio teneat:debeo satisdare titium ratum habiturum. alio quin nunciatio nō valet.¶Qui remissionez.Nunciaui ꝓnio nouum opus deinde seius nomine sempꝛonij petit re mitti istam nunciationez.dicitur ꝙ iste seius debet satisdare de opere destruendo.non añt de rato:cum sit ꝓcuratoꝛ rei qui de rato non p̄stat satisdationē.¶Si ꝓcuratoꝛ. Seius ꝓcu ratoꝛ titij nūciauit nomine p̄dicti titij mihi nouum opus satis dedi.ꝛ fic possum libere edificare.deinde dictus ꝓcuratoꝛ ad huc contra dicit ꝛ impedit me edificare.certe possum agere in terdicto cōtra eū vt non impediat me edificare ex quo satisde di.qꝛ in b̄ interdicto sum actoꝛ. p̄dictus ꝓcuratoꝛ reus.vnde debet satisdare de iudicato soluendo non de rato ꝛ si hanc satisdationē iudicatū solui nō p̄stat nō audiť in ꝓhibitione.¶Vltimo dicit si pupillus edificat in solo debeo nunciare tutoꝛi eius ꝛ b̄ si habes in litera tutoꝛi ꝛ in fine nun ciatur.al's est nūciat ꝛ tutoꝛ.ꝛ tunc dic si in solo pupilli extra neus faciat opus: tutoꝛ debet nunciare nouum opus.ꝛ hoc dicit hic.§.cum duabus.ll.seq.

Non solum. Non solum possum nunciare nouum opus ꝓximo vicino edificanti iuxta domū meam.sed etiaꝫ vl teriorī vicino,quia potest mea interesse rōne seruitutiſ luminis vel ꝓspect'.¶Qui opus. Tu edificabas in solo forte meo vel in quo habebā ius vel dicebam:ꝛ aliquid tā feceras: nūc nuncio tibi nouuꝫ opus.certe debet scribi q̄tum iam feceras vt sic sciatur si facies post nunciationē ꝛ q̄tuꝫ facies.¶Si cum iure. Si edificas in loco ꝓximo,ꝛ tunc nuncio nouum opus ad b̄ vt possis ꝓcedere debes satisdare. si autem in lo co publico edificas.tunc si nunciem sufficit si repꝛomittas si ne fideiussoꝛe ad b̄ vt in ope ꝓcedere possis.¶Sciendū est. ¶Si tibi edificanti nouū opus nunciaui debes ām odo ab stinere ab edificando donec satisdes.vel remittaꝫ satisdatio nem.Secundo dicit ꝙ ego nuncians debeo accipere modu los q̄tum sit de opere factum.vt sic sciatur q̄tum fiat postea ꝛ qō b̄ fiat debet p̄toꝛ ꝓcurare.¶Morte. Si nūcians de cesserit finitur nunciatio. Idem si alienet ius qō habet in do mo vel fundo ꝓ quo nūciauit.secus autem est si ille cui est nū ciatum decesserit vel alienauit fundun vel edes ꝓ quib' fuit facta nunciatio.nam nō finitur nūciatio ꝛ reddit rōnē.

Creditoꝛi. Habebam domū iuxta tuū solum cōcessisti mihi seruiť.altius nō leuādi illud soluꝫ.tandem postea obligaui domū istam cuidam creditoꝛi si tu vis edificare in il lo solo extra seruitutem debitam:creditoꝛ me' poterit tibi nū ciare.nam ꝛ ipse ꝓfessoꝛiam habet ꝓ seruitute debita huic do nui.

Operis. Dicitur ꝙ nunciatio fieri debet in ipso opere.nec est curandum cui fiat. ꝛ iō furioso ꝛ pupillo in opere existenti fieri potest.ꝛ etiaꝫ ipi fa btoꝛ.ꝛ hoc dicit hec.l.cum sequenti.

Exoperis. Si nunciaui tibi nouum opus ꝛ satisdedi sti.queritur inq̄ntum stipulatio cōmittatur.ꝛ certe dicit ꝙ per sententiam postea super b̄ ferendam apparebit.

Cum ꝓcuratoꝛ. Si ꝓcuratoꝛ meus nomine meo nun ciauerit tibi nouum opus:certe debet satisdare de rato ꝛ si tu vis satisdare de opere destruendo si appareat te iniu ste edificasse sufficit si facias ꝓcuratoꝛi meo noī meo recipi ti.ꝛ si ꝓcuratoꝛ meus habita satisdatione de destruendo re miserit ꝛ ipse permiserit edificare vsq̄ ad tempus:ꝛ te impe diam edificare:tenetur ꝓcuratoꝛ meus tibi ex stipulat. de ra to.si autem post tempus te impediam:tunc non tenetur ꝓcu ratoꝛ quēadmodum si egomet remisissem vsq̄ ad tempus:ꝛ post illud ꝓhibeam:tunc non teneoꝛ.¶Si in remissiōe. Si nunciaui tibi nouum opus deinde ꝓcuratoꝛ meus vult tibi remittere nunciationem:nō valeat nisi caueat de rato.

Si viam habet. Habeo seruitutē vie ꝑ fundum tuum deinde tu vis edificare in via:ꝛ ego volo nunciare.que ritur an possim.dicitur ꝙ non.ſꝫ agam confessoꝛia vt pꝛestes eam mihi fm qō debes.

Si ꝓrius. Titius volebat edificare in solo qō erat iuxta domum meam:ꝛ ego dico ei ꝙ nō potest eleuare:quia debet mihi seruiť.altius nō leuandi.ipse eum audiuit hoc fu gitnec vult se defendere,certe iudex debet eum cogere vt ca

ueat eum non procedere in opere: nisi probet libertatem. & sic efficietur de possessore petitor. & econtra si ipse agit contra me negatoria dicens sibi liberum edificare cum sim in possessione seruitutis. & ego latitē nec velim me defendere iudex debet mihi precipere ne prohibeam eum edificare nisi probem de iure meo. i. q̄ mihi debeatur seruitus. & sic efficiar de possessore petitor.

§ Opus nouum. Per pretorem nunciaui alicui nouum opus. deinde idem pretor permisit. certe nunciatio prima est sublata. & ideo secure pōt nūciare.

§ Procurator. Tu edificabas in solo meo: procurator meus nunciauit tibi nouum opus. certe si ammodo in opere contra prohibitionem procedas competit mihi domino interdictū qō vi aut clam: vt destruatur quicquid post nūciationem est factum.

§ Duobus. Si cum opus fieret in solo cōmuni duorum: & nuncietur vni ex his. alter nihilominus in ope procedit an ambo teneantur ad destruendum. queritur. distinguit̄ aut ambo edificant. & tunc ambo tenentur. aut vnus altero ignorante. & tunc ille solus tenetur ad destruendum suis impensis qō autem dixi commune solum. intellige etiam si communiter possideant: licet non sit eorum ppietas soli.

§ Ciendum. Aliquando contingit non impediri edificatem per nunciationem: vt quia satisdedit. vel quia nunciatio non tenet. vt quia facit in fundo in quo habebam ius cundi. tamen datur mihi auxilium de iure ciuili. s. negatoria.

¶ Pretor ait. Null⁹ post nunciationē sibi factā dō in opere procedē nisi satisdet vl̄ sibi remittat̄. & si ō fecerit: q̄cq̄d fecit non iure debet destruere suis impensis. & hoc pretor dixit. & etiam vl̄p. hic idem tractat illud idem dicens. ¶ Siue aūt Siue vis edificium facere in solo meo: siue edificium quod erat tibi vis destruere: possum tibi nunciare. ¶ Ait pretor. Expone nunc vlpia. verba pretoris nam dixit pretor q̄ factum est restituat̄. vnde vlpia. dicit q̄ siue iure siue non iure op⁹ sit factum post nunciationem ante remissionem debet destrui. & est ideo quia est ꝺtēptus iussus pretoris. ¶ Si quis parat⁹. Si nunciaui tibi nouum opus & tu vis satisdare & ego nolo recipere nunciatio pro non facta habetur ¶ Hoc interdictū Actio in factum que datur pro destructione operis facti p⁹ nunciationem ante remissionem datur heredi: sed non contra heredem opus facientis: nisi inq̄ntum ad eum peruenit. i. vt prestet patientiam destruendi operis. ¶ Nonnulli. Dicitur in hoc. §. duo auxilia danda ad opus destruendum qō est p⁹ nunciationem ante remissionem factum. s. actio in factum ex edicto pretoris. s. in p̄ncipio. l. posito. & interdictū qō vi aut clam. ¶ Deinde pretor ait. In hoc. §. datur consilium reo cui nunciatum est. nam si vult in opere ꝓcedere satisdet: si velim recipere. si autem nolim sufficit q̄ offerat vt sic secure possit in opere procedere. ¶ Hoc interdictum. Dicitur q̄ siue iure siue non iure opus fiat si ego nunciem & tu satisdare velis tutus es vt possis in opere procedere: & redditur ratio in littera. ¶ Hoc autem interdictum. Si cum edificarem nūciasti nouum opus: & ego satisdedi. si tu ammodo me ꝓhibeas possum vti ꝺ interdicto ne vis fiat mihi &c. sed pone q̄ edificabam in loco publico vel priuato & satisdedi vel repromisi tibi nuncianti: & alius impediat: non habeo hoc interdictum ne vis fiat &c. Vltimo dicit si satisdatio facta est vsq̄ ad tempus: tempore finito cessat interdictum ne vis fiat &c. ¶ Si aliquando. Si nunciaui tibi nouum opus: & tu volens satisdare nō recepit satisdationē. postea cum vellem recipere eam tu non vis prestare. certe non potes ammodo in opere procedere. & sic cessat interdictum ne vis fiat. ꝺ. prime positum.

¶ Hoc interdictum. Pone casum fm bul. hoc modo. nūciaui nouum opus. certe si infra annum satisdas poteris secure edificare. & habebis interdictum ne vis fiat qō transmittes etiam ad heredem tuū: vel dic aliter vt in secunda parte glose

§ Stipulatio. Dicitur in hoc princi. quando habet locū satisdatio que prestatur de opere destruendo &c. & certe habet locum cum tibi edificanti nouum opus nuncio: dicens te non habere ius edificandi me inuito. nam si tu vis in opere procedere debes satisdare. ¶ Si quis autem. Si tibi edificanti nunciaui nouum opus. queritur quale consilium tibi detur vt possis in opere procedere. & dicitur q̄ debes satisdare de destruendo opere si apparebit te iniuste edificasse. nam ea prestita ꝑsultus est vtriq̄ parti & mihi nuncianti. & tibi cui est nunciatum qō dic vt in litera. si autem absq̄ satisdatione in opere processisti. quicquid est factum debet destrui. ¶ Habet autem. Si nunciaui tibi edificanti nouum opus & satisdedisti de opere destruendo si apparebit te iniuste edificasse: q̄ritur quando hec stipulatio cōmittatur. & respondetur q̄ tunc quando egi confessoria vel rei ven. dicens opus non iure factum & obtinui. nam tunc destruere debebis. idem si stat p̄ te quo minus iudicatur: quia nolebas te defendere in hac parte. ¶ Opus autem. Si aliquos lapides portaueris ad edificandum. nunquid possum nunciare nouum opus. certe non nisi inceperis opus iam facere. ¶ Siue autem. Cum edificares nunciaui tibi nouum opus tu satisdedisti. certe si iudicatur te debere destruere opus siue per te stet quominus iudicetur: debet destrui arbitrio boni viri. sed si nō patiaris destrui: tunc agam ad interesse act. ex stipulatu. ¶ Quesituꝫ. Plures edificabant in quodam solo: puta domum facientes: nunciaui eis nouum opus. volunt satisdare. queritur an omnes debeant satisdare. an sufficit si vnus nomine omniū satisdet. & dicitur q̄ omnes debent satisdare. & quilibet insolidum. et reddit rationem. secundo dicit cum edificares in solo quodā nunciauimus tibi nouum opus. tu vis satisdare. queritur an sufficiat si satisdes vni nostrum nomine omnium an cuiq̄ seꝑatim. & dicitur q̄ si inter nos conueniat cui nostrum nomine omnium satisdes: seruabitur conuentio. si autem non conueniat: tunc cuiq̄ nostrum erit satisdandum. Tertio dicit q̄ in satisdatione quam prestat edificans. nō solum debet̄ contineri de destruendo si apparebit iniuste edificasse. sed etiam de interesse prestando q̄ntum cuiusq̄ interfit si hoc maluerit. Quarto dicit si vni nostrum nomine omnium est cautuꝫ per hec verba: q̄ti ea res erit: sufficit perinde ac si dixisset q̄tum cuiusq̄ interfit.

§ Cui opus. Cum tu edificares nunciaui tibi nouū opus tu spreta nūciatione in opere processisti. tandem postea decessisti. certe heres tuus debet tantum patientiam prestare ad opus destruendum non autem suis expēsis. secus si tu ad huc viueres nā cū tuis expensis debet destrui

§ Cui. Titius volebat facere domum in quodam solo nunciaui sibi & ipse destitit ab opere & vendidit solum illud sempronio. tandem sempronius sciens nunciationeꝫ factam venditori non curat. edificauit in solo illo. queritur an istud opus destruatur. & dicitur q̄ sic. & redditur ratio in littera: quia nunciatio &c. & sempronius tenetur tantū ad patiētiā

De damno infecto. Rubrica

§ Eam res. Dicitur in hac. l. quis est ille iudex qui potest iubere caueri de dāno infecto. & certe non solum pretores: & alij magistratus maximi: sed etiaꝫ magistratus municipales ex delegatione sibi a pretore facta & reddit rationem. primo cū res dāni infecti desiderat. celeritatē.

§ Damnū dicitur in hac. l. quid sit dicere dānum infectum & dicit q̄ dānum infectum est dānum nondum factum: timetur tū ne fiat.

§ Damnum. In hac. l. dicitur vnde dicatur dānum. & cer

te dānuz: siue dānatio qđ idez est dicitur ab ademptione: z q̄ si diminutione patrimonij. nā p dāno qđ quis timet in re patrimonij sui: z sic per ꝓsequens timet diminui patrimoniuz suum petit sibi caueri.

¶ Jes cautioni. Tu habes domuz ruinosaz iuxta meam domuz. cauisti mihi de damno infecto infra certuz tempus. puta vsq; ad annuz: si cuz sumus ꝑpe finez anni z dom⁹ nonduz cecidit vel aliqđ dānuz dedit: ego reuertor ad pretorez z peto vt ꝑlongęt tempus illud. certe debet ꝑlongare cā cognita. sed si scire non possit nisi vadat ad ipsaz domum ruinosaz z inspiciat infra q̄tum tempus possit cadere: tunc potest cōmittere alicui magistratui municipali q̄ sit ꝑpe illaz domuz z ei cōmittat vices suas. Hec eadez dicas z si annus iā sit finitus z petaz caueri de nouo.

¶ Si intra diez. Cuz haberez domuz ruinosaz z peterem caueri mihi de dāno infec. z ꝓtor precepat tibi vt caueres infra decez dies. certe si non caues infra terminuz ego ero mittēd⁹ in poss. eius rei. z si est tota ruinosa tunc in totam. si pars tunc in partez. sed pone q̄ non poteris intrare possessionez. an potest cogere te re ipsa magistratus puta pignoribus captis. z dicitur q̄ non. sed ego agaz contra te act. in factuz. coraz magistratu ad interesse meum. hoc etiam locum habet si pretor mitti p̄cepit me in poss. domus tue. z tu non patiaris. naz ac. in factuz agere potero contra te. apparet ergo q̄ duo potest facere magistratus. s. iubere mitti in poss. Item si aduersarius non patiatur me intrare: reddit ius super act. in factuz qua cō sequitur interesse. cetera vero. s. mittere ex secundo decreto z similia non potest magistratus: sed tantuz pretor.

¶ Si forte. Si postquā missus sim in pos. ex primo decreto tu adhuc differas cauere: ego suz mittendus in pos. ex secundo decreto: qđ fiet per pretorem vel presidez: nō per magistratus. Secundo dicit q̄ ad hoc vt desinat verus domin⁹ possidere cuz omni cognitione fieri debet per pretorem vel p̄sidē

¶ Pretor ait. Si aliquis habet domuz ruinosaz z absit: z petaz mihi caueri: debet denunciari ad domuz antequā mittar in possessi. Secundo dicit quis dicatur abesse. Tertio dic̄ q̄ siue sit domus sua in qua habitat: siue aliena nō est vis. nā denuncianduz est ad domū in qua habitat: z licet sit infra domuz: non extrahetur inuitus: quia sufficit ipsa denunciatio. Quarto dicit. pone q̄ non habeat habitationez certaz in q̄ habitet: tunc ad ipsaz domuz ruinosaz est nunciandus. vel ꝑ curatori domini vel inquilinis ibi morantib⁹.

¶ Totiens. Nō dictuz est q̄ debet nunciari domino dom⁹ ruinose antequā mittatur in possessi. est verus si appareat quis sit dominus. si autez non appareat: vt quia domus est hereditaria: nec adhuc est adita hereditas. tunc nō videtur cui nūciandus sit. tamen tutius est ad ipsaz domuz ruinosaz mitti libelluz in quo contineatur qualiter petit sibi caueri. z si sic fiat forte apparebit aliquis qui vellet cauere. z si non appareat: tunc mittendus ero in pos.

¶ In cuz. Cuz haberes domuz ruinosaz: z iuissez ad magistratuz z postulassez ab eo vt faceret te mihi cauere: vel aliqđ aliud circa hoc petij que poterat facere z non fecit fieri. teneť ipse mihi act. in factuz ad interesse meuz. s. quāti ꝑbabo q̄ interfit mea. non autez iurabo in litez. Secundo dicit predicta vera. s. q̄ teneatur magistrat⁹ si postulauj ab eo vt hoc faceret fieri. naz si non postulassez non tenetur. z intellige si postulaui ab eo sedente pro tribunali.

¶ Si taz vicinuz. Cuz esset municipiuz siue castruz prope romaz: z tu haberes in illo castro domuz ruinosaz iuxta meam domuz: iui ad magistratuz illius z petij q̄ faceret te mihi cauere. nec facit me mitti in pos. certe debeo ire romaz⁹ ad pretorē z ipse faciet mihi caueri. si hoc non feci: mihi imputeť. nec possum conqueri de magistratu cuz mihi imputez quare non iui romā cuz essez ibi prope. Ultimo dic̄ q̄ hec actio que datur aduersus magistratuz est rei persecutoria z heredi z in heredez z perpetuo datur.

¶ Pretoris officiuz. Tu possidebas domum ruinosam z non tamen erat tua. petij caueri de dāno infecto: z noluisti cauere. vnde missus suz in possessionez ex primo decreto. tu adhuc differs cauere. missus sum ex secundo decreto in possessionez. certe ego incipio vsucapere.

¶ Si plures. Plures erant domini domus ruinose: petij caueri de dāno infecto. quidaz volunt cauere: quidā nō: mittar in pos. partis non cauentis. Secundo dicit. tu habebas domuz ruinosaz. plures eramus qui habebamus domus ibi pete: in quibus timebamus damnū vna domus erat melior altera. certe si non caues de damno infecto. omnes mittemur in possessionez domus ruinose equaliter non inspecta magnitudine vel valentia domus cuiusq; nostruz. idez est si habebat struz habeat maiorez partez q̄ alter. naz si non caues: omnes mittendi erimus equaliter.

¶ Et si dominus. Habebas domuz ruinosaz iuxta meaz in qua titius habebat vsumfructuz: ego proprietatez peto caueri mihi de damno infecto. z titius etiaz petit sibi caueri. queritur an debeas nobis ambobus cauere. z dicitur q̄ sic. z reddit rationez.

¶ Venit. Aliquando euenit vt damnuz mihi detur: z tamen non habeaz actionez vt in hoc exemplo. cuz dom⁹ tua minaretur mee domui ruinaz. z ego tanquā negligēs nō petij mihi caueri cuz possez: z tandez dom⁹ tua cecidit supra meaz: non teneris mihi dānuz emendare. immo nec rudera q̄ ceciderunt supra meaz cogeris tollere si vis ea habere ꝑ derelicto.

¶ Pretor ait. Si aliquis velit promittere de dāno infec. si suo nomine b̄ facit: debet cauere absq; fideiussore: si alieno debet satisdare. Secundo dicit q̄ ille qui petit caueri: si suo nomine debet iurare non animo calumniandi se petere satisdationez. si alieno petat debet iurare non calūniandi animo postulaturuz fuisse euz cuius nomine petit. Tertio dicit. pone q̄ dubium sit suo nomine velit promittere vel non: quia non apparet sit dominus vel non. tunc in dubio debet satisdare hoc modo: vt si apparebit domin⁹: fideiussores dati non teneantur.

¶ De eo opere. Si op⁹ fiat in ripa fluminis: ex quo timeat damnum alijs ibi prope morantibus: vel in flumine nauigātibus: debet ille qui facit opus satisdare de damno qđ accidet ex vicio istius operis infra decem annos.

¶ Cum cui. Ille qui habet domuz ruinosaz z non cauit de damno infecto vicino: pretor ait vicinum mitti in possessionē ex primo decreto. z si adhuc ille differat: mittaz ex secundo. Secundo dicitur. pone q̄ nec vult cauere nec patitur me intrare possess. de iussu pretoris vel alterius magistratus: dat ꝑtor mihi act. in factum ad omne id qđ consequerer si cauisset mihi de damno infecto.

¶ Eius rei. Habes domuz ruinosaz. z petij mihi caueri de damno infecto. z quia non cauebas missus sum in pos. ex primo decreto. deinde venit titius extrane⁹ z petit a me sibi caueri nomine istius domus in cuius pos. sum: si ego nolo cauere: z ipse mittendus erit meuz in possess. istius domus ruinose. z hoc dicit pretor.

¶ Hoc edictū. Nunc loquitur vlp̄. z dicit. apparz ex verbis edicti: q̄ pretor voluit ꝑspicere tantum de damno futuro nō preterito. z sic differt hoc edictum a ceteris act. que dantur p damno dato non futuro: vt in actione. l. aquil⁹. z plurib⁹ aliꝯ si autem esset damnum iam datū. vt quia domus tua corruisset supra meaz: antequā peterem caueri: nunquaz debes cogi ammodo mihi caueri de damno: cum si velis rudera habere pro derelicto sufficiat z liberaris. z adducit simile. nam sicut si animalia alicuius dant damnum alicui non tenetur dominus vltra dationem eorum: multo magis si res inanimata vt domus dat dānum: non tenetur dominus eius vltra datiōez ruderuz pro nota. sed pone q̄ ipse velit rudera sua tollere. nō permittam nisi omnia rudera tam bona q̄ mala tollat. z caueat de damno futuro qđ timeo in remotione ruderum: z etiā

caueat de damno preterito. Vltimo dicit q̄ in casu dañ mihi acti per quam cogam vt vel tollat rudera vel dimittat ea cum domo destructa pro derelicto: vt si ego impeditus iusta de causa non petieram mihi caueri. Vltimo iulian⁹ loquitur corrigens vltimum dictum. & dicit q̄ quando non fui negligens: sed iusta causa impeditus non petij mihi caueri: agam ad totum damnum emendandum. i. vt caueat mihi de dāno preterito & etiam de futuro si quod timeo & adducit rationez & hoc dicit cum. l. se. & in p̄n. se.

¶ De his autem. Si flumē apportauit rem meam in domū vel agrum tuum habeo interdictum: ne vis fiat mihi apporta re volenti rem meam. dum tamen prius caueam de damno infecto. Secundo dicit si flumen crustam fundi tui in meum fundum portauerit: tu potes petere vt liceat tibi tollere: dum tamen caueas de damno infecto. & hec vera quando omnia tollere vis. Item ſ̄ est verum si crusta tui fundi non coaluit: & sic est facta vna cum mea. tunc nō posses petere vt liceat tibi tollere. Idem de arbore fundi tui si flumē portauerit in meū. nā si non coaluit petere potes: alioquin non. Vltimo reuertitur ad id quod dictum est de crusta. nam dixit. si coaluit non potes petere: sed nunquid ego potero agere contra te vt non sit tibi licitum sic habere crustam tuam supra meam eo casu quādo coaluit: certe non. quia mea facta est.

¶ Neratius. Nauis tua que erat in flumine delata est in meum agrum. tu vis agere interdicto: ne vis fiat tibi exporta re volenti: certe potes dum tamen prius caueas de damno: si qd̄ habui emendando. & sic fm hoc videtur contra in co qd̄ dixit supra alphenus contra. sed solue vt tibi in glosa.

¶ Quesitum. Titius habet superficiem: sempronius habet proprietatem soli: & minatur ruinam. queritur an superficiarius debet satisdare an p̄mittere. & certe dicitur q̄ si a domino soli petatur promissio: ipse debet promittere absq̄ fideiussore. & de vicio soli & edificij. si vero petatur a superficiario nomine iuris sui. tunc ipse debet satisdare de vtroq̄. nā si superficiarius nolit promittere pro domno soli cum ab eo petatur satisdare: eoq̄ nomine alieno promittere. tunc aduersarius qui petebat caueri est mittendus in possessionē. Idez dicit in fructuario & proprietario. nam proprietarius debet promittere absq̄ fideiussore: si ab eo petatur cautio. si autē a fructuario petatur: ipse debet satisdare. si autez nolit cauere tūc postulans erit mittendus in possessionē iuris vtriusq̄. si vero non reficit domum in qua habet vsumfructum: cum ad eū pertineret refectio: vt quia parua erat. dominus proprietatis potest eum repellere ab vtendo fruendo. sic & fructuari⁹ si nō caueat de damno infecto: cum ab eo peteretur: & ita proprietarius compulsus cauit: potest proprietarius eum repellere ab vsufructu.

Quānis. Titius habet proprietatem. scius vsumfructū domus si domus ita minatur ruinam: & vicinus postulet sibi caueri: si petat a proprietario debet insolidum cauere. Idem si petat a fructuario. nam debet insolidum satisdare. & nisi sic fiat mittetur vicinus in possessionē. Secundo dicit pone q̄ proprietarius promisit de dāno infecto. debet fructuarius cauere ei: & nisi faciat debet ei denegari vsusfruct⁹. Tertio dicit q̄ fructuarius satisdedit vicino: & cum domus dedisset damnum emendauit fructuarius insolidum si proprietarius ei non conferat: debet fructuarius mitti in possessionem proprietatis & ex decreto secundo erit dominus.

Quid de creditore. Si titius habet domum sibi obligatam: & illa domus minatur ruinam & petat vicinus a titio sibi caueri de damno infecto. queritur an titius debeat satisdare & promittere absq̄ fideiussoribus. & non respondet. tu tamen respondeas & dicas q̄ debet satisdare. Secundo dicit econtra. pone q̄ titius petat a vicino qui habet domum ruinosam sibi caueri cum timeat damnum in domo quaz habet pignori. nunquid auditur. & certe Marcellus dixit q̄ nō auditur. & si caueretur inutiliter caueri. Idez dicebat & in eo q̄ emit domum a non domino vt non sit ei cauendum. attamē vlpian⁹ corrigit dicens q̄ creditori est cauendū.

Iis qui. Si domus est titio obligata: & illa domus minatur ruinam: & ego vicinus petij caueri de damno infecto: & nemine volente cauere missus sum in possessionem. ammodo sum potior in possessione q̄ titius. & reddit rationem. si. i. quia possidere &c.

Qui bona fide. Titius emit domum a te non domio bona fide. hec domus minatur ruinam: peto mihi satisdari a titio. queritur an debeat satisdare vel cauere. dicitur q̄ titi⁹ debet cauere absq̄ fideiussore. suo enim nomine tunc prestat

¶ Siue corporis. Dicitur q̄ si petatur cautio damni infec. a domino domus ruinose debet cauere absq̄ fideiussore. idē si petatur ab eo qui habet seruitu. in illa domo. naz debet cauere absq̄ fideiussore q: suo nomine facit.

¶ Cum inter. Inter domum ruinosam & meam erat domus titij in medio. queritur quis debeat mihi cauere de dāno infecto. & certe tam dominus domus ruinose q̄ etiam titius. & reddit rationem.

¶ Qui damni. Si aliquis petit sibi caueri de damno infecto: debet prius iurare q̄ non animo calumniandi petat. itez licet verba pretoris non dicant. sit inspiciendum: an interfit sua an non: & cui cauendum sit: cui non. tamen ſ̄ totum debet inspicere iudex coram quo petitur caueri.

¶ De illo. locaui tibi domum. illa minatur ruinam. queritur an debeam tibi cauere. & dicitur q̄ non: & reddit rationem.

¶ Si quis. Duo dicit. primo si quis edificauit domuz iuxta monumentum & illicite: quia non dimisit spaciuz inter domū & monumentum lege cōprehensum: non debet sibi caueri de damno infecto. Secundo dicit si aliquis passus est iuxta domum suaz fieri monumentuz nō seruato spacio lege cōprehēso. & tandez postea petat sibi caueri: non auditur. Tertio dicit quidam habet monumentum ppe illud monumentum titius habet domum & licite. domus minatur ruinam. nūquid cauendum est domino monumenti. dicit q̄ sic.

¶ Et superficiariuz. Dicitur q̄ superficiarius & fructuarius possunt stipulari de damno infecto. Secundo dicit. Titius emit domuz a non domino petit sibi caueri de damno infect. an audiatur. q̄rit & dz q̄ nō.

¶ Si quis opus. Cum edificarem domuz: nunciasti mihi nouuz opus. tandez cuz timeres ne domus ista caderet supra tuaz: petebas tibi caueri de damno infecto. an audiaris. queritur & dicitur q̄ sic. & hoc ꝓbat per duo similia.

¶ Si quis. Titius habebat domuz ruinosaz iurta meam: & quia non cauit mihi missus suz in possessionez. tandez cuz ipe titius haberet aliaz domuz sanaz iurta istaz: petijt a me vt sibi cauerem de damno infecto nomine istius domus ruinose: in cui⁹ pos. missus eraz. q̄rit an debeaz cauere. & dicitur q̄ nō & reddit rationez.

¶ Si quis stipulatus. Cuz velles mihi ꝓmittere de damno infecto. iurauí me animo calūniandi non petere istaz cautē. tandez distulisti ꝓmittere postea ex interuallo peto caueri. an iteruz debeo iurare. & dicitur q̄ sic. & reddit rationē.

¶ Si alieno. Si peto nomine alieno. puta titij mihi caueri de damno infecto: debeo iurare non calūnie causa postulatum fuisse euz cuius nomine peto. predicta sunt vera quando ille cuius nomine peto debet iurare. si & ipse peteret: si autem non: vt quia erat patronus vel parens: tunc nec ego qui eius nomine postulo.

¶ Huic stipulationi. In promissione quā quis facit de dāno infecto. debet contineri dies certa infra quā si damnuz detur qō debeat emendare. & ea dies debet statui arbitrio iudicis coram quo petitur caueri & iudex debebit videre an istō opus qō minatur ruinam sit antiquū & sit magnum vt sic sit credibile q̄ cito cadat: & sic paucos dies faciat apponi. & si infra istos dies positos in stipu. non ceciderit: poterit iudex de

nouo. iterum facere caueri. si autem stipulatio fuit facta fine die: tunc si voluntate partium hoc factum est valet: ⁊ quandocunq; domus cadet tenebitur p̄missor, si vero per error̄ tunc valebit stipulario vsq; ad eam diem infra quam solitum erat caueri. ⁊ hoc dicit hic. ff. cuz. l. se. ⁊ p̄ī. se.

¶ Deinde. Pretor dixit si opus fiat in flumine publico vel ripa eius: ⁊ timeant vicini ex eo opere damnum: debet satisdari de damno si contingat infra decem annos. Secundo loquitur vlpi. ⁊ dicit. ideo hic exigitur stipulatio ⁊ certum tempus adijcitur: quia opus fiebat in publico.

¶ Cum vero. Hic est. ff. ⁊ non ibi. notanduz ⁊c. ⁊ tunc sic pone casum. si opus fiat in publico ⁊ timeatur non est satisdandum de vicio loci. secus si in priuato opus fiat. nam tunc cauendum est ⁊ de loci vicio ⁊ operis. alij non habent. ff. hic. sed ibi notandum. ⁊ tunc sic pone casuz. si opus fiat in priuato satisdandum est. secundus non mutatur.

¶ Si quid igitur. Apparet ex verbis pretoris si damnum contingat infra decē annos ex opere qō fit in publico q̄ vult q̄ p̄mittatur emendari.

¶ Si quid in via publica. Si aliquis edificat vel aliquod op⁹ faciat in via publica ⁊ timeā ex eo ope dānū: satisdādū est

¶ De ceteris locis. Apparet ex verbis pretoris q̄ tantum loquitur de opere qō fit in flumīe ⁊ ripa. quid autem si in alio loco publico nil dicitur. tamen dicenduz est ex generali edicto q̄ fit satisdandum quasi in loco alieno edificet. Secūdo dicit si locus publicus reficiatur voluntate potestatis vel p̄sidis non est cauendum de damno infecto.

¶ Si quid. Si opus fiat in priuato cauenduz est ⁊ de vicio soli ⁊ operis.

¶ Ex hoc edicto. Si aliquis habens domum ruinosam nō caueat vicino petenti: mittitur vicinus in possessionē domus ruinose in totum ⁊ non pro parte: etiam si sola pars sit ruinosa. ⁊ hoc etiam dixit sabinus. Secundo dicit pone q̄ quedaz domus est longa ⁊ ampla. ⁊ pars domus minatur ruinaz: an mittitur vicinus in possessionē tantuz partis. ⁊ certe dicitur si adeo est longa q̄ spacium sit inter partem domus ruinose et aliam. tunc mittitur vicinus tantum in partem ruinosaz. si vero pars ruinosa est coniuncta parti non ruinose vna cōtiguatione qō sepissime contingit in parua domo: tunc mittitur vicinus in totam. si autem non sunt connexe: qō sepius contingit in longa ⁊ ampla domo: tunc non nisi in partem. Vltimo dicit pone q̄ habeo insulam. i. paruam domum iuxta domū meam magnam: insula illa minatur ruinam: non caueo. certe mittitur vicinus in possessionē insule. non autem magne domus.

¶ Si plures sunt. Vicini postulabant caueri a titio qui habebat domum ruinosam. si eis non caueat omnes vicini eq̄liter mittuntur in possessionē. Secundo dicit pone q̄ vnus de vicinis est primus missus in possessionē. certe alijs postea petentibus mitti non preiudicat. nam nō spectatur ordo iste. nā omnes dicentur equaliter possidere. Tertio dicit pone q̄ vn⁹ de vicinis missus est in possessionē ex secundo decreto: tunc si postulent alij vicini caueri: tunc missus ex secundo decreto debet cauere eis. ⁊ si non cauet vicini alij incipient possidere.

¶ Julianus scribit. Cum tu possides domum non tuaz. ⁊ ꝺ domus minatur ruinaz: petij vt caueres mihi te non cauente missus sum in possessionē ex primo decreto. certe nondum incipio vsucapere: donec ero missus in possessionē ex secūdo decreto. Secundo dicit si aliquis est missus in possessionē ex primo decreto. ⁊ alius missus postea fuit: dicuntur ambo equaliter possidere. Tertio dicit pone q̄ missus in possessionē ex secundo decreto vsucepit: si ali⁹ ammodo petat caueri: iste dominus factus debebit cauere. alioquin petens caueri mittet in possessionē.

¶ Cum autem plures. Si plures petunt mitti in possessionē domino domus non cauente equaliter sunt mittendi. ⁊ ꝺ probat ratione aperta. Sed pone q̄ vnus de istis qui missi sunt in possessionē fecit expensas in domo ruinosa: ⁊ tandem isti missi sunt ex secundo decreto. nunq̄d poterit repetere sum prius pro parte aliorum qui missi erant secum. dicitur q̄ fic actione cōmuni diuidundo vtili.

¶ Si quis autem. Si aliquis missus est in possessionez ex p̄mo decreto: an dominus domus desijt possidere per hoc dicitur q̄ non. adducit simile in legatarijs ⁊ creditoribus. Secundo dicit q̄ missus ex primo decreto non est statim mittendus ex secundo. sed cum cause cognitione: nam si domin⁹ domus steterit per longa tempora ⁊ non cauit: ⁊ sic videatur eā habere pro derelicto: tunc mittetur ex secundo. Idem est ⁊ si missus ex primo decreto stet aliquo tempore nec domin⁹ nec alius voluit cauere. nam ⁊ tunc mittetur iste ex secundo decreto. Sed quid si dominus domus ruinose erat absens reipublicā. causa vel erat minor. xxv. annorum. tunc iudex non debet festinare ad secundum decretum. ⁊ si fecerit restitui in integrū poterit dominus. Vltimo dicit q̄ si aliquis est missus ex secundo decreto: tunc dominus deijciendus erit de poss.

¶ Si qua sunt. Si aliquis habet seruitutez in domo ruinosa ⁊ non satisdedit de dā. infecto. ⁊ sic vicin⁹ missus est in possessionem ex primo ex secundo decreto. nūquid vti poterit seruitute amodo dicitur q̄ non. Idem in creditore cui erat obligata ista domus. idez in eo qui habebat vsumfructum nam amittit tūc ius suum.

¶ Si de vectigalibus. Aliquis conduxit domum vectigalem ab aliquo municipio. hec domus minatur ruinam titio. vnde titius petebat sibi caueri a conductore: conductor non cauit. ⁊ sic titius missus est in possess. ex primo decreto. tandez postea missus est ex secundo. queritur quid consequitur p̄ istū secūdū decretum. ⁊ dicitur q̄ non consequitur dominium: qa nec conductor qui non cauit habebat. sed consequitur illud ius quod habebat conductor. Secundo dicit pone q̄ titius qui timebat ruinam iuit ad municipium cuius erat domus: ⁊ petijt sibi caueri ⁊ municipium nolit cauere ⁊ sic titius est missus in possessionem ⁊ ex secundo decreto. quid consequitur p secundum decretuz. ⁊ certe consequitur dominiuz per vsuca. nam incipiet iste titius prescribere.

¶ Eleganter. Cum tu haberes domum ruinosaz iui ad iudicem: ⁊ petij vt cogerz te mihi caueres: ⁊ cum iudex deliberaret esset cauendum mihi: an non: cecidit domus ⁊ dedit mihi dānum. dicitur q̄ iudex debet facere te mihi cauere etiam de dāno preteri⁹. vel si fibi videbitur dabit mihi acti. ex stipu. ac si interceſſiſſet.

¶ Si pupillus. Pupillus non habens tutorem habebat domum ruinosam ⁊ timebam ne caderet supra meaz: peto mihi caueri dicitur q̄ sum mittendus in pos. quasi non defendatur. ¶ Si q̄s. Si aliq̄s est missus in possessionē domus ruinose: an debeat fulcire ⁊ reficere. ⁊ si non fecerit teneatur. queritur ⁊ dicitur q̄ non tenetur. ⁊ reddit rationem. Secundo dicit pōe q̄ post q̄ missus est aliquis in possessionem ex primo decreto velit dominus offerre: ⁊ vult q̄ ille recedat de poss. queritur an possit. ⁊ dicitur q̄ sic. duz tamen caueat nō tantū de damno futuro: sed etiam de preterito: ⁊ etiam caueat de expensis si quas fecit iste missus.

¶ Illud queritur. Hic dicit a quo tēpore retro computatur damnum: vt sic de eo caueatur ⁊ certe quandoq; a tempore quo missus fuit. quandoq; a tempore quo iussus fuit mitti. Vltimo dicit. si aliquis est missus in poss. ex secundo decreto ammodo dominus volens cauere ⁊ recuperare possess. non auditur: nisi esset dominus minor vel alia iusta causa.

¶ Si iam ruerint. Cuz non caueres mihi de damno infecto iudex decreuit me mitti in pos. ⁊ cū irē ad intrādū i pos. añq̄ intrarē dom⁹ tua cecidit supra meā. an in pos. isti⁹ ruine siue aree intrabo: ⁊ dicitur q̄ sic. Sed pone q̄ ego feci expensas in ista area reficiendo eam: ⁊ ille dominus vult cauere. ⁊ vult q̄ recedam de possessione. auditur. dum tamen mihi caueat de expensis quas feci: ⁊ de damno q̄ habeo ex illa ruina. possem etiā agere acti. in factum ad recuperandas expensas: quas boni viri arbitratu fecissem. Idem est ⁊ si alius meo iussu vel roga

tu expensas istas fecisset: & ei essem condemnatus ad reddendum vel sponte soluerem, nam istas expensas consequar vel ope exceptionis vel act. predicta. ¶ Si quis. Cum essez missus in possessionē domus ruinose: eo quia mihi non cauebat timore ruine ne caderet supra me recessi, nunquid amitto ius meum. labeo distinxit: an possim eaz reficere & non feci. & tūc amitto ius meum an non, & tunc non amitto. cassius autez corrigit labeonem dicens q si recessi de possessione timore ruine non animo deserendi pos. non amittam possessionem siue ius meum qō semper presumitur. ¶ Cum tamen. Cum haberes domum ruinosam & non caueres de damno infecto: iudex decreuit me intrare in pos. & ego negligens nō intraui & ruit domus, dicitur postea q intrare non possum, secus autem si non fui negligens.

¶ Si quis. Cum nolles cauere de damno infecto iudex iussit me intrare in possess. domus ruinose, & cum vellez intrare tu dominus me non admisisti, dicitur q habeo actio. in factum in qua veniet omne id quod veniret si cauisses. ante ergo nō agam hac actio. secundo dicit si antequam damnuz detur tu cauisti mihi vel dimisisti me intrare: nō puniris ex prohibitio ne quam fecisti mihi. & hoc dicit hic. §. cū. l. seq.

¶ Si quis. Cum haberes domum ruinosam & non caue bas de damno infecto iudex iussit me intrare pos. cum intrare vellem seruus tuus me prohibuit & sic non intraui. certe habeo actio. in factum noxalem: per quā consequar vel emenda ri mihi omne damnum, perinde ac si cauisses vel loco damni dare seruum pro noxa. Secūdo dicit pone q procurator tu⁹ phibuit. certe datur mihi actio in factum contra procuratorem. Idem si actor municipij vel tutor pupilli me prohibuit. Ultimo dicit hᵇ actio in factum est perpetua & datur heredi & in heredem.

¶ Iudex. Cum haberes domum ruinosam cauisti mihi de damno infecto: tandem postea alienasti domum & cecidit supra meam, qritur an tenearis mihi ex stipu. predicta, & dicitur q sic.

¶ Omni infecti. Si habes domum ruinosam non solum debes cauere vicino habenti domum in plena proprietate: sed etiam ei qui habet vsumfru. in aliqua domo ibi vicina. Secundo dicit, timebā ne domus tua caderet supra meā promisisti mihi de damno infecto: tādem postea incepisti possidere domum meam & eam prescripsisti: volo agere contra te ex tua promissione de damno isto pscriptionis: certe non possum: quia hoc damnum qō habeo non contingit ratione vi ej operis vel loci: sed iure communi, i. prescript. passus sum hᵒ damnum.

¶ Ei cuius. Si habes vsumfruc. in domo & ego pprietatez & hec domus minatur ruinam & tu fructuarius petas a me tibi caueri, non teneor. & hoc in prima. Idem est & si fructuari⁹ habeat domum propriam etiam vicinam in qua timeat damnum ex ista in qua habet vsumfruc. naz nec sibi cauere debeo & reddit rationem vtriusq dicti. Tertio dicit pone q fructuarius habeat domuz ibi propriam que minatur ruinā huic domui in qua habet vsumfruct. & ego proprietatem. peto vt mihi caueat de damno infecto. dicitur q nō audiar. & reddit rationem. Ultimo dicit quidam conduxit domum meam iuxta hanc domum habebat suam propriam. hec domus coducta minatur ruinam sue proprie: petit vt caueam sibi: quaritur qd iuris. & certe dicitur q cauere debeo.

¶ Ei qui in conducto. Conduxisti solum in eo posuisti superficiē: nō debeo cauere tibi de vicio soli: nec tu mihi de vicio superficiei & reddit rationem.

¶ Si is qui. Habebas domuz iuxta meam: mea minabat ruinam, caui tibi de damno infecto. postea alias domos iuxta ruinosam emisti, nunquid si datur damnum in istis alijs tuis edibus teneor tibi ex stipu. predicta quaritur. & dicit iulia. q videtur q non tenear. & adducit simile. si duobus habentib⁹ domum communez caui de damno infe. teneor cuicq pro parte quā habet, & si vnus eorum emit partem alteri⁹: vel vni ad iudicetur tota: non ppter hoc magis sum obligatus. Secundo loquitur pomp. & approbat sententiam iulia. Tertio dicit cum tu haberes domuz iuxta meam: & mea esset ruinosa: caui tibi de damno infecto. & tunc temporis paucas res habebas in domo, tandē postea cepisti habere plures res: vt quia emisti equū forte vel libros: & postea cecidit domus mea supra tuam. & sic damnum est tibi datum in his rebus an tenear ex stipu. pro damno dato in his rebus post cautionez acquisit⁹ queritur dicitur q sic, licet tunc temporis quando stipulat⁹ fuisti he res non essent in domo.

¶ Emptor. Titius habet domuz ruinosaz iuxta domuz meuij: emi domuz meuij: & antecq sit mihi tradita: petij a titio vt mihi caueat de dāno infecto: & cauit. dicit q omne damnuz qō contingit in hac domo post traditionez mihi factaz tenet emendare. Secūdo dicit q meuius si nonduz tradidit domū debet petere sibi caueri: alioquin tenetur. Tertio dicit pone q vēditor nō fuit stipulat⁹ sine culpa sua: emptor autē sic, nō ne videtur emptor habere dānuz cuz de dāno qō continget ante traditionez non est stipulatus: sed tantuz de eo qō post: certe non respondet. dicas autez q bene erit in dāno. Quarto dicit sed pone q venditor fuit in culpa quare non facit sibi caueri: emptor habebit regressum ytra venditorez ad interesse per acti. ex empto. si autem damnū contingat post traditionez, tunc emptor aget ex stipulat. contra pmissorez. Quinto dicit pone q venditor antecq tradat stipulat⁹ fuit de damno infecto. dicitur qōcunq āmodo dānuz sit datuz: siue ante traditio, siue post emendabitur per istaz stipu. sed hoc iniquū videtur aristoni. naz pone q etiaz emptor sit stipulatus: & venditor iaz pro damno si qō detur post traditionē erit obligat⁹ duobus quod videtur absurduz, sed certe hᵒ non obstat. nam hec stipulatio continet quāti interfit: & sic cuz nihil interfit vēditoris in hoc casu cuz damnuz detur post traditionez: non tenetur pmissor.

¶ Sabini sententia. Cum edificares domum cauisti mihi de damno si quod continget infra annū, tandē infra an. cecidit domus supra parietem domus mee. ita q totus est fricatus & vicios⁹ factus. dicitur q si paries iste me⁹ cadat ante annum: siue post annum teneris ad omne meum damnum. immo qō plus est, & antecq paries me⁹ cadat possuz agere ex stipulatione ista ad damnum meum. damnum autem aliquādo extimabitur, perinde ac si paries iste cecidisset. quod est si iste paries ita sit conquassatus vt nulla rōne prosit. certe tūc non minoris est lis extimanda q si cecidisset.

¶ Si vicinas. Ego habeo domum ruinosam iuxta tuas edes & tu domuz ruinosam habes iuxta meas. ō: q ego tibi & tu mihi cauere debes. alioquin & ego in tuam & tu in meam intrabis possessi.

¶ Si pupillus. Cum pupillus doli capax non caueret de damno infecto: iudex iussit me intrare poss. cum intrare vellez pupillus prohibuit: certe tenetur mihi actio. in factum ad interesse meum.

¶ Si mandato. Cum non cauerem tibi de damno infecto iudex iussit te intrare pos. & cum intrare velles mandato meo qdā te, phibuit. ō: q ego teneor: act. in factū ad interesse tuū

¶ Non solum. Cum haberem domum ruinosam nolui cauere tibi de damno infecto: & sic iudex iussit te intrare possess. cuz intrare velles, phibui. teneor acti. in factum. Secundo dicit cū velles intrare in pos. ex secūdo decreto, phibui teneor. Tertio dicit cum tu missus esses ex secundo decreto & vna die eres de pos. & cū velles redire nō admisi te. vl' te deieci de pos. teneor tibi non solum act. in factum p dicta. sed etiam vtili interdicto vndevi. quando te deieci & publiciana: & si egeris cōtra me act. in factum alijs actio. agere non poteris. nam post quā psecut⁹ es interesse per act. in factū sufficit & ptētus esse debes. ptor ei vult vt dānū tibi emēdet: nō vt lucrū hēas inde

¶ Si procurator. Cū tu hēres domū ruinosaz iuxta meā, procurator me⁹ fuit a te stipl'at⁹ de dā, infe. ō: q ex stip. procuratoris ac quiritur mihi actio.

Dum. Dicitur q̄ si dominus domus ruinose sit absens ex necessaria causa: & ideo quia nō cauit. est missus aduersarius in possessionem. certe ei reuerso reddetur possessio si caueat de damno infecto. & hoc petita prius in integrū restitutione. Idem intellige in fructuario & in creditore & in simili qui habeat in domo ista ruinosa ius.

¶ Siue edium. Siue timeatur de vitio domus siue operis appositi in loco vrbano vel rustico vel publico. maxime cauēdum est de damno infecto. & hoc dixit pretor.

¶ Inter fructuarium. Titius habet proprietatem: seius vsumfructum in quadam domo. hec domus in qua habet vsumfructū seius: minatur ruinam domibus alijs seij. vnde seius petit a titio sibi caueri. queritur an audiatur. & dicit q̄ si solum minatur ruinam: tunc titius bene debet cauere. q̄d erit ecōtra. si titius habeat alias domos ibi vicinas: & petat a seio sibi caueri. & dicitur q̄ si seius faciebat aliq̄ op⁹ in hac domo in qua habebat vsumfructū: & ratione huius operis timebat titius ruinam: tunc seius cauere debebat. Quid autem erit si ipsa domus minatur ruinā: & fructuarius petat sibi caueri. non auditur cū ad eum spectet refectio. idem si titi⁹ postulauit sibi caueri a seio noīe huius domus. nam non auditur cum ipse habeat aliud auxilium. s. stipu. de vtendo fruēdo quā p̄stitit seius in qua veniet & istud damnū: cum ad eū seium pertineat refectio: & sic si non facit: & ppter hoc domus cecidit. tenetur ex predicta promissione.

¶ Si filiusfamilias. Filiusfamilias conduxit domum & in ea moratur. cum esset ibi quedam domus que minabatur ruinam huic domui quā filius iste conduxerat. petijt fili⁹ sibi caueri. & cum sibi non caueretur petebat se mitti in possessionē. queritur an sit mittendus: & videtur q̄ non: sz pater eius quasi filius non videatur damnum posse pati in rebus peculiaribus quas secum habebat in domo ꝺducta: sed tantū pater: sed tamen dicit q̄ pater & filius ambo mittēdi sunt in possessionē. cum vtriusq̄ videatur interesse. Hoc tamē fallit in casu. nam si filius conduxerat domum hoc pacto vt suo periculo esset domus. tunc quia ipse tantum esset obligatus acti. ex locato: ipse erit mittendus in possess. non pater.

¶ Si proprietarius. Titius habet proprietatem in domo que minatur ruinam & seius habet vsumfructū. hic titi⁹ cauit de damno infecto vicinis petentibus: & cum domus dedisset postea damnum vicinis hic titius conuentus ex pmissione sua emendauit. dicitur q̄ seius qui habet vsumfructum debet conferre titio. & nisi conferat non vtetur vsufructu suo. Item econtra. pone q̄ hic seius cauit vicinis de damno infecto. & aliquid prestitit ex hac cauc. dicitur q̄ iste seius debet habere vsumfructus & proprietatem: donec titius conferat ei partem damni. & hec sunt vera siue magnum dānum datum fuit vicinis siue paruum.

¶ Plautius. Cum domus quedam minaretur ruinaz & peterem caueri. venit quidam qui dicebat se dominus huius domus: & volebat absq̄ fideiussore cauere. ego negabaz eum dominum & dicebam titium dominum. vnde volebaz q̄ iste satisdaret sub hoc pacto: si appareat eum nō esse dominū Item volebam q̄ titius quē dicebam dominus pure caueret absq̄ fideiussore. queritur an audiar. & dicitur q̄ non. sed debeo eligere vnum ex his vt caueat mihi.

¶ In stipulatiōe. Domus tua tota minabatur ruinā: petij vt caueres. dicitur q̄ tu debes cauere insolidum. nā si pro parte vis cauere tantum non audiaris. & mittar in pos. totius: perinde ac si nullo modo caueres.

¶ Fluminum. Usus fluminum publicorum est cōmunis sicut vsus vie publice. & litторum fluminis cōmunis est vsus. Secundo queritur an in his publicis possit quis edificare. & certe auctoritate principis potest. Item opus in publico factum priuatus auctoritate principis destruere potest. & quod dixi q̄ potest edificare in publico est verum si fine incōmodo cuiusq̄ id fiat. Subsequēter dicit q̄ hic edificans debet cauere de vicio operis si opus minetur ruinam. non autē de vicio soli. & reddit rationem. sic apparet q̄ quando priuatus edificat est satisdandum. & hoc faciet iudex fieri. Quid autem si ipse iudex iussit opus publicum fieri: & timent de vicio eius vicini: quid facient. & certe adeant principem vel presidem prouincie si in prouincia fiat opus: qui prohibebunt id opus fieri. vel si iam erat factum tolli iubebūt. Ultimo reuertitur ad principiū. l. dicens q̄ dictum est fore cauendum ab edificante in publico de vicio operis: & damnum q̄ inde contingeret esse prestandum. est verum siue cōtingat dānum cum edificatur siue post.

¶ Adijcitur. Cum quis promittit de damno infecto debet pmittere: per se & per heredes suos seu successores emendaturum damnū. qui autem contineatur sub hoc vocabulo successores: subsequenter dicit.

¶ Sed vt ne operis. Si timeo damnū ex vicio operis tui vel loci. debes mihi promittere de damno infecto. non autez satisdare. Secundo dicit q̄ h̄ est intelligendum de vicio operis contingente ex vetustate. Idem de vicio loci. Quid enim si habeo solum arenosum vel plaustrum q̄ minatur ruinam. nunquid debeo cauere. certe non. q̄ naturale vicium est.

¶ Hec stipulatio. Nomine domus tue: promisisti mihi de damno infecto. nunquid teneris quocunq̄ modo mihi dānū datum fuerit occasione domus tue. & certe si damnū mihi datur ex vicio operis teneris: sed si datur casu vt terremotu vel vi fluminis cecidit domus tua vel pars eius supra meam: nō teneris. Sed pone q̄ tegule siue cupi domus tue ceciderunt supra meam. & sic dānum habeo. nunquid teneris: ac si casu. vt per violentiam. & certe si vicio edificij id contingit teneris si vi ventorum ceciderunt non teneris. & hoc dixit seruius. & habeo etiam istud dictum confirmat: & rationē subdit. quod enim &c. Item pone q̄ ex multitudine aque supervenientis domus tua cecidit supra meam: & sic mea oppressa incontinenti cecidit. nunquid teneris ex stipul. damni infecti. vt fuit de facto. nam quedam aqua que appellatur auesa ita vna die creuit q̄ multe domus ceciderunt. & certe non. quia non vicio soli nec operis datum est mihi damnum. Sed pone q̄ aqua viciauit fundamentum domus tue. tandem aliquo tempore elapso infra qō bene poteras iuuare domum tuam ne caderet: cecidit domus tua supra meam. nunquid teneris. & respondet q̄ sic. nam ex vicio domus tue passus sum damnum multum. nō refert. an incontinenti cecidit: an postq̄ viciata sunt fundamēta & adducē simile de aquilia.

¶ Quāquā autem. Promisisti de damno infecto: si vicio operis datur damnum teneris. & hoc est verum quando tu vel alius nomine tuo feceris opus: sed opus factum est te nolēte & te prohibere non valente: tunc si vicio operis talis dat̄ mihi damnum: non teneris.

¶ Preterea. Si habebas furnum & nomine eius promisisti de damno infecto & culpa fumarij dedit mihi damnū: non teneris. Secūdo dicit vbicunq̄ est pmissum de damno infecto. & damnum sit datum casu fortuito cui nulla ope potest occurri: pmissor non tenetur. & de hoc habuimus plura exempla. ff. e. l. in. §. hec stipulatio.

Item apud viuianum. Nomine agri & arborum in eo existentium promisisti mihi de damno infecto. tandem postea vi tempestatis vel venti arbores agri tui ceciderunt in meum agrum & damnum mihi dederunt in vitibus meis vel segetibus. nūquid teneris. queritur. & dicitur q̄ non. & redddit rationem.

¶ Sed pone q̄ arbores fundi tui ex vetustate ceciderunt in meum agrum & damnum mihi tulerunt. tunc teneris.

¶ Idē ait. Noie meaz edifi tibi pmisi de dāno infecto postea edes mee vi tēpestatis ceciderūt in domos tuas: & si dom⁹ tue oppsse ceciderūt. q̄rit̄ an tenear tibi emēdare dānū. & dicit q̄ nō

quia nullum damnū ⁊c. nisi in casu vt si edes mee erant adeo debiles vt ꝑ minimam tempestatem ceciderint. nam tunc teneor. postea loquitur labeo ⁊ reuertitur ad primum casum huius. ℌ. nam qō dictum est tibi q ego dominus non teneor si vi tempestatis ceciderunt domus mee in tuas: verum est si intō tinenti ceciderunt. q̄d enim si viciose facte sunt ꝑter tempestatem. ⁊ postea ex interuallo ceciderunt in tuas. certe tunc teneor quasi ex vicio operis: nunc sit datum damnū.

¶ Item videamus. Nunc vult dicere quando cōmittatur stipulatio damni infecti. ⁊ certe tunc cōmittitur quando dat dānum vicio edium loci vel operis. Quid autē erit si puteus foderem in domo mea ⁊ caui tibi de damno infecto. nunc autem cum fodi vene putei tui p̄cise sunt. queritur an tenear ⁊ certe non teneor. sed pone q in tantum fodi vt paries tuus stare non possit. quia totus destructus est. certe non teneor.

Rebatius. In hac. l. ⁊ seq. pluribus modis posset poni casus. tu autem ponas sm q dominus meus ponit ⁊ glose tangunt b̄ modo. ⁊ in hac. l. sic pone casum. debebas seruit. domui mee altius non tollendi ne obstet luminib⁹ mee domus: cum velles altius domum tuam seruientem edificare. ꝑmisisti de dāno infecto. nunc adeo edificasti altius q luminibus meis nocet. certe teneris ex stipulatione dāni infecti ad omne damnum quod habeo ex obscuratione luminum.

Roculus. Habebas domum iurta meam nec aliquaz seruit. mihi debebas. cum velles opus aliqō facere in tua domo. puta eleuare eam. ⁊ timebam damnū ex hoc opere ꝑmisisti mihi de dāno infecto: nunc eleuata domo tua habeo dānum: vt quia obscurata sunt lumina domus mee. queritur an cōmittatur stipulatio. ⁊ dicitur q non. Idem est ⁊ si in fundo tuo feciſti cuniculum. i. riuum coopertum vel fossam. ⁊ sic aquā que veniebat ad fundum meum abstuliſti. nam licet ꝑmiseris mihi de damno infecto: tamen non teneris ob hoc. ⁊ reddit rationem.

Plures. Plures habebamus domum communē iurta tuam. tua minabatur ruinam. petimus vt ꝑmittas nobis de damno infecto: vis ꝑmittere. queritur an debeat quilibet nostrum stipulari sine adiectione partis sue: sic dicendo quilibet ꝑmittis de damno infecto. ⁊ dicitur q sic. sed si dicā ꝑmittis partem mei damni: non totum meum dānum sz eius partem stipulor. secus autem est econtra. vt si plures sint domini vicioſarum edium. nam ꝓ sua quisq; parte ꝓmittere debet: ne singuli insolidum obligentur dom⁹. naz quilibet debet ꝓmittere sua parte: quia domus est.

In hanc. Ponit regulam ⁊ eam ꝓbat per quatuor exēpla. regula est talis q in stipu. damni infecti venit quanti interest stipulantis. Dānū exemplum est tale. cū haberes domum ruinosam iurta meam: ꝑmisisti mihi de dāno infecto Item ꝑter metum ruine domum meā fulsi. forte ligna grossa ponendo supra meam ita q si caderet tua non posset mihi vel domui mee facere multum dānum. certe has expensas recuperabo. quia b̄ saltem videtur interesse q impendi. Tertiū exemplū est tale. ego ⁊ tu habebamus communem domum. paries huius domus minabatur ruinam domui mee. ꝑmisisti mihi de dāno infecto. nunc adeo edificasti altius q luminibus meis nocet. certe teneris ex stipulatione dāni infecti ad omne damnum quod habeo ex obscuratione luminum.

Roculus. Habebas domum iurta meam nec aliquaz seruit. mihi debebas. cum velles opus aliqō facere in tua domo. puta eleuare eam. ⁊ timebam damnū ex hoc opere ꝑmisisti mihi de dāno infecto: nunc eleuata domo tua habeo dānum: vt quia obscurata sunt lumina domus mee. queritur an cōmittatur stipulatio. ⁊ dicitur q non. Idem est ⁊ si in fundo tuo feciſti cuniculum. i. riuum coopertum vel fossam. ⁊ sic aquā que veniebat ad fundum meum abstuliſti. nam licet ꝑmiseris mihi de damno infecto: tamen non teneris ob hoc. ⁊ reddit rationem.

Plures. Plures habebamus domum communē iurta tuam. tua minabatur ruinam. petimus vt ꝑmittas nobis de damno infecto: vis ꝑmittere. queritur an debeat quilibet nostrum stipulari sine adiectione partis sue: sic dicendo quilibet ꝑmittis de damno infecto. ⁊ dicitur q sic. sed si dicā ꝑmittis partem mei damni: non totum meum dānum sz eius partem stipulor. secus autem est econtra. vt si plures sint domini vicioſarum edium. nam ꝓ sua quisq; parte ꝓmittere debet: ne singuli insolidum obligentur dom⁹. naz quilibet debet ꝓmittere sua parte: quia domus est.

In hanc. Ponit regulam ⁊ eam ꝓbat per quatuor exēpla. regula est talis q in stipu. damni infecti venit quanti interest stipulantis. Dānū exemplum est tale. cū haberes domum ruinosam iurta meam: ꝑmisisti mihi de dāno infecto Item ꝑter metum ruine domum meā fulsi. forte ligna grossa ponendo supra meam ita q si caderet tua non posset mihi vel domui mee facere multum dānum. certe has expensas recuperabo. quia b̄ saltem videtur interesse q impendi. Tertiū exemplū est tale. ego ⁊ tu habebamus communem domum. paries huius domus minabatur ruinam domui mee. ꝑmisisti mihi de dāno infecto. nunc inquilini qui morabātur in domo mea recesserunt timore domus tue ruinose. ⁊ iustum habebant timorē ⁊ sic non soluunt mihi pensionem totius anni ꝓut al's fecisſent. certe hoc dānum totum debes mihi emendare. postea loquitur aristo iurisconsultus ⁊ dicit: sicut iustum timorem debent habere inquilini ꝑter quē recedant vt damnū qō inde habeo mihi emendes. vt. ℌ. ꝓxime dictum est: ita primo exemplo nostre. l. quando fulsi domum meā oportet me habere iustum metum q domus tua ruinam minetur mee: vt sic expē sas quas feci fulciendo domum meaz mihi resarcias. Quartum exemplum est in. l. seq. que continuatur cum ista ⁊ est tale cum domus tua minaret ruinaz caniſti mihi de dāno infecto nullus autem scolaris vult conducere domum meā ꝑter ruinam quaz videtur minari domus tua supra meam: ⁊ sic amitto pensionem. certe hoc totum dānum debes mihi emendare ⁊ ad hec omnia dāna cōpetit actio ex stipulatu.

Damni infecti. Concessisti mihi ius aque ducende ꝑ fundum tuum. nunc volo facere opus in fundo tuo per qō possiz ducere aquam. vis q caueam tibi de dāno infectoꝛ si hoc op⁹ daret tibi dānum. certe debeo cauere. Secundo queritur nūquid debeam cauere. i. ꝑmittere sine fideiussoribus an satisdare. ⁊ certe videtur q satisdare debeam. nam in alieno facio op⁹. ⁊ sic tanquā de alieno debeo satisdare. ⁊ hoc etiam voluit dicere labeo. ⁊ posuit exemplū in eo qui facit riuum vel modulū in fundo alieno qui debet satisdare de vicio huius operis: postea loquitur auctor. l. corrigens p̄dictaz rēspōsionē dicēs q ego debeo ꝑmittere absq; fideiussore. ⁊ subdit rationem. In fine dicit qō dictum est in opere qō faciebaz gratia aque ducendeidem est in quolibet alio opere qō facerez in tuo fundo iure seruitutis.

Ui vias. Aliqui viaz publicam muniūt ꝓpria auctoritate. vicini timent dānū occasione huius munitionis. debent eis cauere de dāno infecto.

¶ Di controuersia. Cum edificarez in quodaz solo: vicini timebant damnū ex hoc opere. ego volebaz cauere absq; fideiussore cuz dicerez me dominuz huius soli. vicini negabāt me dominuz: vnde petebant satisdari. queritur quid iuris sit. ⁊ dicitur q debeo satisdare sub hac excep. sz si appareat me non dominum.

Edibus meis. Ego ⁊ tu habebamus domuz communez iurta istaz. ego habebaz quādaz domuz meaz ꝓpriā. hec domus cōmunis minatur ruinaz mee ꝓprie. peto a te vt caueas mihi de damno infecto ꝓ parte quā habes in domo ruinosa. queritur an debeas cauere. ⁊ dicitur q non. naz aliā viaz habeo. possuz enim reficere domuz istaz ⁊ partez expensaruz petere a te act. ꝓ socio: vel cōmuni diuidundo. Et adducit simile. ego ⁊ tu habebamus domuz cōmunem: nec vllam aliaz ꝓpriaz ego habebaz. hec domus videtur cadere. tu autem non vis reficere: si peto a te vt caueas mihi de dāno infecto: qō sustinebo ꝑ parte mea si tota dom⁹ cadat: non debes cauere. naz aliud auxiliuz habeo. possuz enim reficere hanc domuz cōmunez ⁊ expensas ꝓ parte tua a te petere act. ꝓ socio vel cōmuni diuidundo. naz scire debemus q cautio dāni infecti nunquā p̄stat si alia via dānuz potest sarciri.

Inquilino. Locaui tibi domuz hec domus minatur ruinaz: vel alia mea domus ibi vicina minatur ruinaz sup istaz ꝙductaz. vnde tu times dānuz in rebus tuis quas in domo conducta habes: ⁊ sic petis vt caueaz tibi de dāno infec. certe non audiris sed tu poteris recedere cū rebus tuis: duz tū soluas pensionez ꝑ tempore quo stetisti. ⁊ si ꝓhibeo te recedere cuz rebus tuis poteris agere ex conducto contra me vt libere dimittaz te exire. si autez pensiones ꝑ tempore preterito non vis soluere. tunc possuz retinere res tuas cuz sint mihi tacite obligate. ⁊ si ista pignora que retinui interierint ex ruina vicinarum ediuz teneor etiaz act. pig. non solum ex conducto tibi emendare si poteraz istas res in tutiori loco posuisse. hoc dicit hec lex cum. l. seq.

In communis. Dic casum in hac. l. ⁊ sequen. ⁊ seq. ꝑt in glosa ponitur.

Cui emptor. Vendidi tibi domuz ⁊ nōduz tradidi. q̄daz domus vicina huic vendite minatur ruinaz. tu petis tibi caueri de damno infecto a domino domus ruinose. certe non audiris. naz ad me venditorez hoc spectat: ⁊ si non faciaz teneboꝛ tibi ad dānuz tuuz: nisi in casu: vt si ego venditor cuz vellez abesse: istaz domuz dedi tibi p̄cario ⁊ cōmisi tibi in custodiaz. naz a te ammodo spectat cauere. ¶ Di agri. Pars agri mei est viciosa: si nō caueo tibi de dāno infec. ex mittēd⁹ in poss. tm̄ partis ruinose. sz quare secus est in domo. naz si pars domus mee minatur ruinaz: ⁊ non caueo vicino,

de dãno infecto. est mittendus in pos. totius domus respondet: quia in domo pars ruinosa trahit aliam: ꝛ sic de tota domo times dãnuz. at pars agri ruinosa non sic trahit aliã partem agri. qđ autem de domo dictum est fallit in casu. nã si domus mea amplissima est ꝛ vna particula eius minetur ruinã ita ꝙ si caderet non sit verisimile ꝙ aliam domuz traheret secum: ꝛ petatur a me cautio ꝛ nolo cauere. tunc aduersari⁹ me⁹ est tantum mittendus in pos. partis ruinose. ¶ Deducto. Bone casum vt in glo.

Inter quos. Ego habeo domum ppriam iuxta tuaz. in medio est quidaz paries siue murus cõmunis. ℔ paries minatur ruinam domui mee. vnde peto a te mihi caueri. queritur an debeas cauere. ꝛ respondet ꝙ sic in duobus casibus prim⁹ est quando tu solus edificabas super cõmuni pariete: ꝛ ex illo opere timeo dãnum in domum meam ppriam. nam in hoc casu debes mihi cauere. secũdus est quando ego ꝛ tu edificamus super cõmuni pariete: ꝛ timeo dãnum in domum meã que est multo pciosior ꝛ melior tua. naz ꝛ hoc casu debes mihi cauere. ¶ Si dominus. Possidebas domuz ruinosam de qua tibi mouebatur controuersia a quodam qui se dicebat dominũ. nunc ego peto vt mihi caueas de dãno infecto. queritur an debeas cauere. ꝛ dicitur ꝙ sic. ꝛ si quid prestares mihi occasione huius cautionis. hoc imputabis aduersario tuo si apparebit eum dominũ: ꝛ si nolis cauere mittar in pos. ¶ Dãni. Queritur an is qui habet superficiẽ in solo alteri⁹ puta titij si timeat ruinam ex domo vicina an possit stipulari de dãno infecto. ꝛ dicitur ꝙ sic. ꝛ etiam ipse titius qui est dñs domus soli poterit stipulari. ¶ Alieno. Queritur an procurator nomine dñi possit stipulari de dãno infecto. ꝛ dicitur ꝙ sic. ꝛ debebit ꝓmittere de rato. s. ꝙ domin⁹ habebit ratam ꝓmissionem factam procuratori suo. ꝛ iste qui ꝓmittit debebit adijcere in ꝓmissione se nolle teneri si stipulator appareat falsus ꝓcurator vel dominũ non habere ratum sicut cõtingit in stipulatione legatoꝝ. nam ꝓcurator legatarij qui stipulaꝝ de legato dando ipi legatario debet cauere de rato. ꝛ heres qui promittit debet ꝓmittere sub ea forma vt diri. s. in eo qui ꝓmittit de dãno infecto. Vltimo dicit ꝙ si dñs domus ruinose nolit cauere. ille ꝓcurator postꝙ cauit de rato est mittend⁹ in pos. domus ruinose. etiam si opponatur ꝙ non sit procurator. ¶ In extimando. // In hoc. ℌ. potest pluribus modis poni casus: vno tamen otentus ero. habebas domum ruinosam iuxta meam. promisisti mihi de dãno infecto. tandem post ea cecidit domus tua supra parietem dom⁹ mee: ꝛ sic paries meus oppressus cecidit. vnde refeci nouum parietem. teneris mihi inq̃tum expendi in nouo pariete. ꝛ ℔ intellige si non excedat extimaꝝ. veteris parietis. nec etiam inspicietur in totuz. nam picture si que erant in veteri pariete non extimantur. qa hec aggrauarent nimis promissorem.

Ex dãni. Stipulatus fui a te dãni infecti. ꝛ postea ruit domus tua supra meam ꝛ eam destruxit ꝛ crustam siue picturam que erat in domo destruxit: non extimatur hoc damnum incrustationis siue picture. ¶ Quotiens. Ego ꝛ tu habebamus parietem cõmunem: ꝛ ibi iuxta habebam domum ppriam. paries cõmunis videbatur cadere. petij a te cauꝝ. dãni infecti ꝛ eam prestitisti. tandem cecidit ꝛ dedit mihi dãnuz queritur an tenearis mihi emendare. dicitur ꝙ non. ¶ Sed pone ꝙ tu parietem cõmunem ita ꝑsisti siue oneraſti: ꝙ ob ℔ cecidit: tunc teneberis. Sed pone ꝙ ego ꝛ tu simul onerauerimus ꝛ ob hoc cecidit domus: ꝛ dedit dãnum in tuis rebus ꝛ etiam in meis. tunc non teneberis: siue equale dãnuz ego ꝛ tu habuimus siue ego maius q̃ tu. ꝛ est ratio quia culpa mea sicut tua in hoc fuit. ¶ Quotiens. Plures habebãt domum cõmunem ꝛ timebant ex domo vicina ruinam. vnde stipulati fuerunt a domino domus ruinose de damno infecto. tandem postea datum est dãnum in domo eorum. vnde quilibet vult agere ex stipulaꝝ. queritur pro qua parte quilibet agat, ꝛ dicitur ꝙ quilibet aget pro parte sua dãni. Secũdo dicit. Bo ne econtra ꝙ domus plurium minatur domui mee ruinam. ꝛ promiserunt mihi de dãno infecto. ꝛ postea cecidit dom⁹ eorum supra meam: ꝛ sic datum est mihi dãnum. queritur quali ter agam contra eos ex stipulat. ꝛ dicitur ꝙ quilibet eorum tenetur pro parte dominica. ¶ Si plures. Plures habebant domum cõmunem ex disparibus partibus ꝛ timebant ex vicina domo ruinam. vnde petebant sibi caueri. dominus domus ruinose noluit cauere. ℔ dicitur ꝙ omnes isti sunt mittendi in possessio. domus ruinose ꝛ equaliter.

In reficiendo. Duo habebant cõmunem parietem siue murum. hic paries videbatur cadere. ꝛ sic quilibet istorum solus volebat reficere. dicitur ꝙ ille prefertur qui magis ydonee vult reficere. idem est si duo habebãt cõmunem riuum vel iter ꝛ quilibet ꝛ.tendit ꝙ vult reficere. nam ille prefertur qui melius vult reficere.

Si seruus cõmunis. Plures habebant domum cõmunem iuxta tuam ruinosam. habebant etiam seruum communem. hic seruus nomine duorum stipulatus est de damno infecto. dicitur ꝙ acquiritur dominis: perinde ac si ipsimet essent stipulati.

Omni. Titius promisit mihi de damno infecto. tandẽ tegule siue cupi domus sue percussi vento ceciderũt super cupos domus mee. ꝛ eos fregerunt. queritur an titius teneatur. ꝛ distinguitur. nam aut vetustate ꝛ infirmitate edificij ceciderunt cupi. ꝛ tunc tenetur: aut vento arduo: ꝛ tũc non tenetur. nec est vis etiam si in stipulaꝝ. expresse sit dictuz ꝙ si qđ ruat de domo sua in meam ꝙ teneatur. ¶ Cum parietem. Ego ꝛ titius habebamus parietem cõmunem. iuxta istuz parietez ego habebã domos proprias ꝛ titius domos ppias ibi similiter habebat. volebamus destruere istum antiquum parietem ꝛ reficere nouum meliorem. sed quia ego timebã ne ℔ opus daret dãnum domibus meis ꝛ alijs meis rebus. ꝛ titius etiam timebat in suis: ipse ꝓmisit mihi de damno infec. si caderet hic paries supra meas domos vl aliqđ aliud damnum daret in rebus meis: ꝛ ego sibi. destructo pariete dñi nouus reficiebatur inquilini titij timore iusto ex hoc opere moti recesserunt ꝛ soluerunt pensionem pro tempore quo steterant ꝛ non pro toto anno. nunc titius agit contra me ex stipu. ꝛ petit ꝙ emendem sibi damnuz pensionis amisse. queriꝝ an possit petere. ꝛ dicitur ꝙ nullus nostrum debebat ꝓmittere. nec aliquis nostrum cogebatur promittere. vnde male feci. nam nec extraneo petenti sibi caueri a me promisissem nisi pro parte mea. ergo etiam male in hoc feci ꝙ titio promisi insolidum verũtamen si hoc feci scienter: teneor. ꝛ si soluam titio ꝛ velim repetere ab eo quasi hoc dãnum passus fuerim occasione huius operis. ꝛ sic ago ex stipu. non audior. nam hoc damnum passus sum quia promisi non ex occasione operis.

Cum postulassem. Cum haberes domum ruinosam iuxta meam. petij a te extra ius vt mihi caueres. tu voluisti cauere. ꝛ postea anteq̃ de hoc adirem iudicem domus tua cecidit supra meam. queritur an debeas mihi dãnuz emẽdare. ꝛ dicitur ꝙ non. quia mihi est imputandum: quare non citius adiui iudicem. Sed pone ꝙ adiui super hoc iudicez anteq̃ caderet: ꝛ iudex precepit tibi vt caueres: ꝛ te cauere nolẽte iudex iussit me in poss. domus tue ire. ꝛ cum irem ad intrandum in poss. ꝛ anteq̃ intrarem domus tua cecidit supra meã. quid iuris erit. ꝛ dicitur ꝙ perinde est ac si ante intrassez poss. ꝛ damnum post datum esset. ¶ Damni. Cuz possideres domum ruinosam: nec volebas mihi cauere de damno infecto. missus sum iussu iudicis in poss. ꝛ primo ex primo decreto: ꝛ postea ex secundo. dicitur ꝙ si teneo istam possessionem p decennium quasi dominus factus sum. ꝛ si ille cui primo obligaueras istã domũ ruinosaz. velit ℈ me agẽ hipothecaria: nõ audiꝝ nisi velit mihi resarcire expẽsas qs in refectiõe h⁹ dom⁹ fecerim: ſz sec⁹ est in emptore, nã ille q̃ emit rem alij obligatam

si creditor velit auocare rẽ ab emptore p hypothecariã audiẽ nec tenetur refarcire precium quo iste emit. ⁊ sic non emendat dãnum eius. sed hoc ideo contingit: quia emptor sibi imputet cum talem rem emerit. naz ex arbitrio habebat a prin. eme re vel non: sed hoc non contingit in misso ex causa damni infecti: quia ex necessitate: si volebat dãnum euitare habuit ire in possessionẽ.

a Quo. Debebas mihi seruiẽ. altius non tollendi domum tuam. postea eam eleuasti altius ago contra te. ⁊ dico te non iuste edificasse: quia contra seruiẽ. mihi debitã: tu dicebas q̃ feceras voluntate ⁊ ex concessiõe mea. non autẽ te volebas defendere in hac causa. dicatur q̃ ego sum mittendus in pos. domus tue. nec destruetur incontinenti hoc opus quod feceras. immo dabitur tibi a iudice dilatio infra quam tu probes de iure tuo. ⁊ si infra illam dilationem non probaueris. tunc iudex p̃cipiet destrui illud opus.

a De curatoris. Si ego ⁊ tu habebamus domũ cõmunẽ que erat tota ꝯquassata ⁊ destructa: ⁊ ego volebam eaz reficere ꝓ parte mea: tu non. dicit q̃ curator rei pub. debet te cogere vt hoc facias. i. reficias. ¶ Domuz. Quidam habebat domũ iuxta plateã cõmunis: ⁊ hec domus erat ꝯquassata ⁊ ꝓ parte destructa ⁊ videbaꝫ cadere: ⁊ sic plateã cõmunis deformabat. vnde potestas ciuit. de pecunia publica fecit reficere istam domũ. dicitur q̃ vsq̃ ad certum temp̃ dñs dom̃ debet reddere pecuniã ciuit. ⁊ recuperare domũ: ⁊ si nõ faciat q̃ istam domũ potenit vẽdere tanq̃ suam.

q Quod dclaue. Casum huius p̃n. dic vt in glo. dñi mei q̃ incipit q̃dã duas domos ⁊c. ¶ Sed ⁊ labeo. iste. §. plañ est

s Si quis ad demoliendũ. Si quis vendat domũ ementi cã destruendi eã ⁊ reuendẽdi singulas eius partes: ⁊ vẽdens hoc sciebat vterq̃ punitur: sed si destruat causa vendẽdi marmora que ibi sunt vel colũnas ad opus publicum faciendum ⁊ vendat. bene potest.

¶ De aqua pluuia arcenda. Rubrica.

s Ait. Si opus in fundo tuo fecisti ꝓpter quod aqua pluuialis det in rebus meis dãnuz agere possum ego ꝓtra te act. aque pluuie arcende vt auertaꝫ aqua. Secundo dicit quid sit aqua pluuia. Tertio dicit q̃ hec actio locum habet dãno nondum dato: opere tamẽ iam facto ex quo timeo dãnum. ¶ Toties. Tunc habet locum hec actio quãdo fecisti opus in fundo tuo: per qõ aqua pluuialis aliter fluit q̃ ex natura soleret: ⁊ dat mihi dãnum qõ ante non faciebat. ⁊ ponit exempla qualiter dat dãnum. si enim ⁊ ante hoc opus idem dãnum habebam: nõ hz locum hec actio. ¶ Neratius. Inter meum ⁊ tuũ p̃diuz erat palus. crescebat veniebat aqua in meũ agrum: ⁊ sic longissimis temporib̃ sustinui. tandẽ ego feci fortẽ ripam meo p̃dio ⁊ sic palude crescente ex aqua pluuiali aqua non poterat intrare meũ p̃dium vt solebat: intrauit p̃dium tuũ ⁊ aliorum vicinorum. dicitur q̃ tu ⁊ vicini possunt agere ꝓtra me acti. pluuie arcẽde. per quã cõpellar destruere opus qõ fecerã. ¶ De eo opere. Vicinus meus fecit opus in fundo suo causa colẽdi sui fundi: per qõ opus aqua pluuia mihi nocet. q̃ritur an possim agere ꝓtra vicinum p̃dictum vt destruat illud opus. ⁊ q̃ntus mutius iurisconsultus respondet dicens q̃ ꝓ opere aratro facto causa fundi colendi non competit hec actio. trebatius autem dixit q̃ ꝓ eo opere facto causa frumenti querẽdi non cõpetit hec actio. sed si aliud agitur vt fiat opus bene cõpetet. sed certe trebatius nimis stricte locutus est. nã si op̃ fossorum fiat gratia agroz siccandorum: qõ opus mihi noceat: bene possum agere vt destruat ꝑm eum: qõ tamen falsuz est. nam possum agere nisi illud opus fiat animo nocẽdi. itez in eo qõ dixit trebatius. s. si fiat opus causa frumenti tantum querendi nõ posse agi nimis stricte locutus fuit. nam idem est in quolibet terre fructu. ⁊ istum casum habes. ĵ. e. §. labeo etiã ⁊c. Mutius in duobus corrigitur. dixit enim de opere facto aratro causa fundi colendi non habere locum hanc acti. nam ⁊ si non aratro fiat opus sed alio quocunq̃ instrumento dũmodo fiat gratia colendi agri non habere locum hanc actionem vt patet in fossa. ⁊ ĵ. prime ⁊ in salictis. vt. ĵ. §. sed ⁊ apõ Item sabi. item in alio corrigitur. nam dixit omne opus aratro factum gratia fundi colendi: non venire in hanc actionez nam hic restringitur ad eum casum quando sine his operib̃ non posset serere. nam si posset serere sine sulcis aquarijs: hene venirent in hanc actionez vt destruantur. vt. ĵ. §. sed ⁊ si q̃s ⁊ hoc dicat vsq̃ ad. §. idem ait. ¶ Idem ait. Si aqua ex fundo meo naturaliter decurrat in tuum fundum: nõ teneor hac acti. sed si opere facto currat aliter q̃ de natura solet: teneor hac actio. ¶ Idem ait. Aliquam pluuiam in fundo meo cadentem possum eam retinere: dum tamẽ opus ꝓpter hoc nõ faciaz in alieno. Secũdo dicit aquã superhabundãtẽ in fundo tuo possum facere deriuari in meum fundum: dummodo non faciam opus in tuo fundo. ¶ Denicq̃. Faciebaz puteũ in fundo meo: ⁊ venas fontis vicini p̃scidi. queritur an tenear ⁊ dicitur q̃ si hoc faciebam causa meliorandi fundum meum non animo nocendi: non teneor. ¶ Item sciendum. Ex fundo meo superiori naturaliter aqua decurrebat in tunz fundũ inferiorem: nunc tu fecisti opus in fundo tuo: ita q̃ aqua non potest decurrere in tuum funduz. dicitur q̃ agã contra te act. aque pluuie arcende. vt illud opus remoueas. ⁊ econtra si feci opus in meo fundo: per qõ aqua ex meo fundo magis repente veniat in tuum fundum: teneor vt remoueam illud op̃ si autem ex fundo meo superiori aqua naturaliter in tuuz fundum venit: ⁊ det tibi dãnum: tibi non teneor. nam non aqua sed loci natura dicitur tibi nocere. ⁊ vt breuiter dicam: tũc habet locum aque pluuie arcende. quando aqua pluuia potest tibi nocere non naturaliter sed opere a me facto: nisi opus fieret gratia agri colendi. Vltimo exponit quedam verba que dixerat circa p̃n. l. s. atq̃ imbre excrescit. ⁊ dicit eam aquã dico crescere imbre que colorem mutat vel valde excrescit.

¶ Item sciendum. Hec actio habet locũ quando aqua pluuia opere facto nocet agro alicuius: si autem noceret edificio vel domui alicuius: non haberet hec actio locum. sed illa scz negatoria per quã dicet ius non esse stillicidia vel flumina ita immittere. plus etiam dicit labeo q̃ actio aque pluuie cõpetit agris. at actio de fluminibus ⁊ stillicidijs est generalis ⁊ habet locum in agris ⁊ edificijs. puta dicit q̃ ex quo datur dãnum agris per aquã pluuiam opere facto non est vis ex quo loco veniat dãnum siue ex alio agro siue domo siue loco sacro: siue non. Item si aqua veniat ex edificio ⁊ noceat edificio vel agro potest agi etiã actione de fluminibus ⁊ stillicidijs.

¶ Apud labeonem. Si aqua fluens ex agro meo noceat loco tuo posito inter continentia edificia non teneor aque pluuie ar. act. sed secus econtra. ¶ Sicut autez. Hec actio aque pluuie ar. habet locum quãdo per opus aliq̃ factum aqua pluuia mihi nocet. non autem si non ꝓsit cum ꝓdesse cõsueuit. ⁊ hoc etiam dicit offilius. ¶ Sed ⁊ si vicinus. Si domini superioris fundi tollat opus qõ fecerat: ⁊ sic aqua pluuia naturaliter veniens ex superiori fundo noceat non habet locum hec actio. sed si magis repente veniat q̃ ꝓius nõ facto opere. habet locum hec actio. ¶ Denicq̃ ait. Dicitur q̃ aliquando consueuit tale pactum apponi inter dominum superioris fundi ⁊ inferioris scilicet q̃ liceat inferiori facere aggeres vel fossam in fundo superioris: ita q̃ aqua non currat in inferiorem fundum. si autem hoc pactum non apponatur: tunc debet ⁊ cogitur suscipere aquam superioris fundi ⁊ sic sicut pinguedo ex superiori fundo vadit ⁊ decurrit in inferiorem fundum: ita ⁊ ĥ incõmodũ sustineat. si autem non inuenitur pactio aliqua facta inter eos: tunc seruatur vetustas tanq̃ lex. ⁊ hoc idẽ contingit in seruiẽ. vt qui est vsus seruiẽ. non vi nec clam nec precario: perinde habetur ac si haberet ex

In summa. Aliquando inferior locus superiori seruit ex lege. id est ex pacto. aliq̃ ꝓpacto. natura loci. vt quãdo naturaliter currit aq̃ ex superiori in inferiorẽ

aliqñ ex vetustate.vt exẽpla habuim⁹.s.l.pri.circa finẽ.
¶ Apud labeonẽ. In fundo inferioꝛi erat quedaꝫ fossa gꝛa agroꝛũ si ccandoꝫ.ꝛ non extabat memoꝛia quando facta essꝫ in illa fossa decurrebat aqua ex supioꝛib⁹ fundis.nũc dñs in cuius prædio erat fossa non vult purgare nec patitur purgari illam foueam cum esset plena lapidibus vl̃ terra.ꝛ sic aqua restagnat in superioꝛes fundos, dicitur q̃ domini supioꝛum fundoꝝ pñt agere act.aque plu.ar.ꝯ inferioꝛes: vt vl̃ ipe purget vel patiat̃ ab eis purgari illã foueã. Idẽ multo magꝭ seruãdũ est in hoc casu.nã si inter meũ fundũ ꝛ tuũ erat fouea q̃ erat cõis.s.mea ꝛ tua.ꝛ in ea decurrebat a qua ex meo fundo ꝛ tuo:ꝛ cũ esset plena lapidib⁹ vel terra ꝛ vellẽ purgare eam parrẽ q̃ mihi accedit ꝛ tu nõ dimittꝭ agã contra te act. aque pluuie ar. ¶ Cassi⁹ ait. Si ciuitas faciat fieri aliqđ op⁹ causa aque mittẽde:licet occasiõe illi⁹ operꝭ habeã dãnum: nõ tñ habeo hãc act.idẽ est ꝛ si operꝭ ex quo timeo dãnũ. memoꝛia nõ extat qñ sit factũ. ¶ Apud alphenũ. Ponе casum vt ex glo.colligit̃ q̃ incipit in cui⁹ pdio ꝛc. ¶ Itẽ varus. Aggereꝫ q̃ erat in fundo tuo vis aque deiecẽ. ꝛ ita aqua pluuia q̃ mihi pus nõ nocebat:mõ nocet.nũc volo agere ꝯ te act. aque pluar vt tu reficias aggerẽ:q̃rit̃ an possim.ꝛ dicit varus fore distinguẽdũ.nã si naturalit̃ erat agger nõ possum agere. Idem si manu fact⁹ sed ei⁹ memoꝛia nõ extabat si añt extet tũc possum agere. Labeo añt dicit q̃ si manu fact⁹ sit agger.ꝛ si memoꝛia ei⁹ nõ extet agere possum vt reponat̃.nã hac actiõe neminẽ cogi posse ꝛc. Dꝫ in naturali aggere destructo hẽbo saltem vtilẽ act. vel interdictũ: vt me dimittat reficere. Hꝫ enim eq̃tas suggerit ꝛ si iure stricto deficiam⁹ ¶ Apõ namusaꝫ. Q̃ ex supioꝛi agro ibat in inferioꝛẽ p q̃ndã foueã naturaliter fluctã:vna die aqua crescẽs p nimiũ totã illã foueã repleuit lapidib⁹ ꝛ terra:ita q̃ aqua amplius intrare non põt:ꝛ sic aqua remanebat in supioꝛi agro.ꝛ sic supioꝛ ex hoc dãnum habebat nũc supioꝛ vult agere ꝯ inferioꝛẽ vt sinat purgari illã foueam q̃rit̃ an possit.ꝛ dixit namusa q̃ sic.labeo añt ꝯriuꝫ dixit hac rõne nã sicut ex natura seruiebat inferioꝛ fund⁹ supioꝛi: si cuꝫ p se natura agri fuerit mutata equo aiꝰ vnũquẽq; ferre debere.postea iuriscõsult⁹ sniam namuse approbat eq̃tate plenaꝫ ¶ Idẽ labeo ait. Ex agro meo aqua decurrebat in tuũ inferioꝛẽ:ꝛ sic sepe currẽdo excauauit in fundo tuo.i. fossam fecit ꝛ sic aqua in illã fossaꝫ decurrit.nũc fossa repleta terra vel lapidib⁹ aq̃ restagnat in supioꝛẽ agrũ.dꝛ q̃ nõ possum agere te cũ vt purges vel purgari sinas.ꝛ hoc dixit labeo.si autẽ iure seruitꝭ illa fossa facta sit cui⁹ memoꝛia nõ extat: tũc bñ possum agere vt reficias. ¶ Idẽ labeo. Nunc dicit qñ q̃rit̃ an extet memoꝛia facti operis vel nõ:nõ est necesse q̃ dicat̃ dies ꝛ cõsul sub quo factũ fuit op⁹.sed sufficit si sciat̃ factũ esse.i. factuꝫ esse nõ ambigat̃ ꝛ vt breuiter dicã.nõ est necesse q̃ testes dicãt se vidisse qñ id op⁹ factũ sit:ꝫ sufficit si dicãt se audiuisse eos q̃ memoꝛia tenuerint.i.dicãt q̃ audiuerint quosdã dicere q̃ viderũt qñ illud op⁹ factũ fuit. ¶ Idẽ labeo. Si vicin⁹ fecit aliqꝯ op⁹ in fundo suo p qꝯ aqua fluminis q̃ inde ibat nõ iuit.ꝛ sic aqua iuit ad fundos alioꝝ ꝛ dabat eis dãnũ. q̃ritur an vicini possint agere ꝯ istũ act. aque pluuie ar.dꝛ q̃ non si iste fecit cã vitãdi dãni:nõ vt vicinis noceret. Ecõ dicit.si fund⁹ tu⁹ dꝫ meo fundo seruit̃.recipiẽdi aquã ex meo fundo:ꝛ sic aquã recipias.nũc velles agere ac.aque plu.ar.ne ĩmittaꝫ aquã.dꝛ q̃ nõ potes.ꝛ hoc etiã dixit labeo.

Apud trebatiũ. Ponе casum vt in glo.ꝛ literã exponе vt in glo. ¶ Idẽ trebati⁹. Ex balneo vicini aqua calida decurrebat in locũ alteri⁹ ꝛ nocet ei.dꝛ q̃ nõ hꝫ hãc act. intelligas tñ q̃ hꝫ negatoriã ,put dꝛ in glo. ¶ Si vicin⁹. Oꝛ tũ habebã quaꝫ certo tpe anni irrigabã:ꝛ aqua de qua irrigabã recedebat in fũdo inferioꝛi.nũc de oꝛto feci pratũ:ꝛ sic cepi sepi⁹ irrigare: ꝛ sic sepi⁹ q̃ ꝯ sueuerit ibat aq̃ in fũdo inferioꝛi ꝛ cepit ei nocere:q̃rit̃ an inferioꝛ possit agere ꝯ me act. aq̃ pluuie ar.vel de dãno infecto.dꝛ q̃ nõ.nisi ego cõplanauerim locũ siue fundũ meũ.vt sic citꝰ aqua iret in inferioꝛẽ.nam tũc teneoꝝ hac act,aque pluuie. ¶ Aque pluuie. Dicit̃ q̃ actio aq̃ plu.ar.dat̃ ꝯ eũ qui in suo opus fecit.si añt fecisset in publico nõ teneꝝ.mihi est iputãdũ q̃re nõ feci mihi caueri de dãno infecto.sꝫ si fecit in ꝓuato op⁹ iuxta qꝯ erat public⁹ loc⁹: ꝛ post ea me⁹ fund⁹ ex illo ope dãnũ habet:bñ habeo hanc actio. ¶ Hecq. Dꝫ q̃ fructuario nõ dat̃ hꝫ actio directa nec ꝯ eꝫ

Quanq̃. Licet ꝯ dominũ operis tantuꝫ detur actio aq̃ plu.ar.tñ in casu etiam ꝓtra nõ dominũ datur. vt si aliquis monumentũ fecit.tandẽ est ibi aliquis sepultus:ꝛ sic locus est factus religiosus.ex hoc sepulcro aqua pluuia nocet alicui.agetur ꝓtra illum qui fecit monumẽtum hac act. quia fuit domin⁹ cum opus fiebat.licet nunc nõ sit domin⁹, ꝛ ille si iussu iudicis destruat nõ per hꝫ tenetur actione sepulcri violati. ¶ Julian⁹ quoq;. Fecisti opus in fundo tuo per quod aqua pluuia mihi nocet.nunc cepi agere contra te acti. aque pluuie ar.pendente hac causa alienasti fundum in quo feceras opus dicitur q̃ nihilomin⁹ ꝓtra te ꝓcedam: ꝛ de ꝓterito dãno.ꝛ de opere restituẽdo ꝛ etiam de futuro dãno.s.qꝯ post alienationẽ ꝓtingit habeꝝ ratio. ¶ Idem iulianus. Dicitur q̃ actio aque plu.ar.datur ꝓtra dominũ faciẽtẽ opus in fundo suo, sed quid si colonus tuus fecit opus in fundo tuo te ignoꝛante:per qꝯ opus aqua plu.mihi nocet:nunq̃d tu teneris hac acti.ꝛ dicitur q̃ non teneris nisi vt prestes patientiaꝫ colonus tamẽ tenetur interdicto qꝯ vi aut clam ad ꝓstandaꝫ impensam q̃ fit in destruendo ope ꝛ ad emẽdandũ dãnũ si qꝯ ex hoc opere contingit:postea dicit q̃ quando destruo illud opus in tuo fundo factuꝫ a colono tuo si tu domin⁹ petas caueri a me de dãno infecto:debeo cauere. Ultimo dicit ea que dixi in colono faciente opus in fundo domini: dño ignoꝛante:habent locum in ,pcuratoꝛe faciente opus in fundo domini:dño ignoꝛante.

Colonus. Idem dicit qꝯ dictum est.s.,primo. añ.s. Idem iulianus.vnum tamen addit q̃ si colon⁹ fecit op⁹ dño sciẽte: q̃ dñs tenetur etiam interdicto qꝯ vi aut clã

Tertius. Tertius vicinus meus fecit opus per quod aqua veniebat in fundo vicini mei:ꝛ postea in meo fundo, ꝛ dabat meo fundo dãnum.dicitur q̃ possum agere acti. aque plu.ar.vel cum tertio vicino vel cũ ,primo. ¶ Si ex plurium. Si ex fundo plurium aqua mihi nocet:agam contra quẽlibꝫ dominoꝝ ꝛ ꝓ sua parte quilibet ꝯdemnatur. si autem ex fundo cuiusdam noceat aqua fundo plurium:quilibet aget ꝓ parte sua. ¶ Inde queritur. Si ego ꝛ tu habemus fundum communẽ ꝛ tu habeas alium fundũ ,ppꝛium:ꝛ ex tuo fundo ,ppꝛio aqua noceat cõmuni fundo.agam contra te acti. aque pluuie arcẽ. ꝛta tamẽ vt tantũ pars dãni prestetur, econtra si cõmunis fundus noceat tuo ,ppꝛio ages contra me:sed tãtũ partem dãni consequeris. ¶ Si quis priusq̃. Fe. isti opus in fundo tuo:per qꝯ aqua plu.meo fundo nocet anteq̃ agaꝫ contra te istum meũ fundũ alienauí.dicitur q̃ hec actio trãsit ad emptoꝛem. ¶ Aque pluuie. Dicitur q̃ actio aque pluuie ar.est in personam.nam qui ea tenetur est personaliter obligatus. ¶ Officium. Nunc dicit qꝯ sit officium iudicis cognoscentis super hac act.ꝛ est tale q̃ si ago contra eum qui fecit opus in fundo suo:per qꝯ aqua plu.mihi nocet:iudex iubeat illum destruere illud ꝛ dãnũ faciat sarcire qꝯ post litem ꝓtestetur.dãnum autem qꝯ ante litem ꝓtesta,cõtigerit veniet in hac acti.sꝫ alia act.peteꝝ vt i gl.dꝛ. ¶ Celsus scribit. Si fecit op⁹:per qꝯ aqua pluuia tibi noceat:teneoꝝ destruere mea impensa.si autem alius me ignoꝛante in fundo meo vt colonus vel simil̃:teneoꝝ tantuꝫ prestare patientiam, sed si seru⁹ me⁹ fecit opus in fundo meo liberoꝝ dando,p noxa.si autem is fecit:cui postea successi teneoꝝ emendare dãnuꝫ pinde ac si ego fecissem.

Cum quo. Si fecisti opus in fundo tuo:per quod aq̃ pluuialis mihi nocet:ꝛ agam contra te hac acti.non liberaris si cedere velis loco.nam personaliter teneris,sec⁹ autem esset in eo qui emet ab isto faciente.nam si agam contra emptoꝛem ꝛ velit cedere loco:liberatur cuꝫ nõ teneret̃ nisi ad patientiam,

IN concedendo. ¶ Si in tuo fundo oriri aqua & vis concedere ius aque ducende mihi: debet requiri etiã consensus eorũ ad quos ei⁹ aque vsus ptinet. vt qꝝ habent vsufruc. ¶ In eo fundo vel aliqõ ius sibi vel fruitutẽ aq̃ habebant ¶ Idẽ. In fũdo meo oriri aqua. vẽdidi istũ fundũ titio sub pacto adiecto in diez: tu vis impetrare ius aque ducẽde ꝝ debes impetrare & a me & ab emptore. & reddit rõnem. ¶ Nõ añt. Habebas ius ducẽdi aquã ex fundo meo. nũc quidã alius vellz habere simile ius. ꝝ debz impetrare & a me & a te istud ius. & reddit rõem

¶ Jañt. Plures erant dñi fundi in quo aqua oriebaf: si tu vis habere ius aquã ducendi ex fundo isto debes hꝛe cõsensum oĩm dñorũ. sed pone ꝙ quidã ex dñis cõcesserunt tibi ius aque ducende & tu duxisti: ꝝ non tenuit hec ꝯcessio. si tñ alij dñi postea tibi concedant: confirmaf. ¶ Si flumen. Ex flumine nauigabili: nõ põt pretor nec aliquis alius concedere alicui ius aqueducẽde. qꝛ flumẽ &c. idem est & si fumẽ

¶ istud decurrens in aliud flumẽ faciat illud nauigabile. ¶ Ipra iter. Habebã ius itineris per fundũ tuũ. tu vis in itinere ducere aquã: & supra iter vis facere arcũ per quem vadã. dicit ꝙ nõ potes me inuito: nec etiã ego possuz. sed pone ꝙ ego volo facere pontẽ in illo itinere. qꝛ erat ibi malus trãsitus forte in hyeme. dicit ꝙ possuz. sz pone ꝙ habeo ius ducendi aquã per riuũ tuũ: nũc in illo riuo volo facere specũ i. fossam. dicitur ꝙ nõ possuz. & reddit rõem in textu & in glo. ¶ Cassius. Si ex cõmuni fundo aqua mihi noceat: possum agere vel cũ vno vel cũ singulis. idẽ est si ex fundo tuo aqua noceat fundo pluriũ. nã vel vn⁹ eorũ: vel oẽs poterũt agere cõtra: & vno agente: alioꝛ actio euanescit. Itez si agam cuz vno pluriũ dñoꝛ fundi ex quo aqua mihi nocet: & destruxerit op⁹ ceteri liberanf. iste tñ qui destruxit expensas quas fecit in destruendo recuperabit act. cõi diui. a socijs. ¶ Non vtiq;. Ille qui fecit opus tenef aque plu.ar.act. Item ille qui mãdauit opus fieri de quo dic. vt. s. l. quãuis. ĩ fi. & l. si colon⁹. ĩ fi.

¶ Apud ferocẽ. Plures dñi fundi erant. vn⁹ fecit opus in fundo alijs ignorantib⁹ vel nõ auctorantib⁹ ꝓpter qõ op⁹ aqua plu. mihi nocet. qrif̃ si agam ꝓtra eum qui opus nõ fecit act. aque plu.ar. ad ꝙd teneaf̃. et certe dicit ꝑculus ꝙ tenetur sua impensa destruere opus: & recupabit has impẽsas ab eo qui fecit opus act. cõi diui. sed ferox iurisconsultus dixit ſ. ꝙ ille qui nõ fecit opus nec fieri fecit: teneaf̃ tãtũ pstare patientiã. ille añt qui fecit tenetur suis impensis destruere. & reddit rationẽ. ¶ Officiũ. Nunc dicit qõ sit officiũ iudicis cognoscentis sup hac act. ĩ hoc cãu pone ꝙ plures erant dñi fũdi: fundo quoꝛ aqua nocet ex fundo vicini. vel ex fundo quorũ ꝓpter opus qõ est ibi factũ aqua nocet vicino. nunc agit̃ cõtra vnũ dñoꝛ act. aque plu.ar. nũquid tenebitur insolidus etiã eius dãni qõ post lit. con. accidit. & vidz ꝙ sic sicut vnus ex dñis tenef̃ insolidũ noxali ex delicto fui cõmunis. & q̃cq̃d pstabit recupabit a socijs act. cõi diui. Itẽ vidz ꝙ teneaf̃ tñ pro parte sua. sicut video in act. dãni infecti. nã si plures erãt dñi fundi vel dom⁹ ex quo vel ex qua timeo dãnũ: si agam cõ vnũ: nõ tenef̃ nisi pro parte sua. Vltimo soluit & dicit ꝙ idez est seruandũ in questione ꝓdicta qõ dictũ est in act. dãni infecti. ſ. ꝙ teneaf̃ pro parte. sed quid erit in alio cãu: vt si fundo pluriũ aqua noceat ex fundo vicini: an vn⁹ ex dñis aget insolidũ. & dz ꝙ sic: dñi tamen dãni qõ post litẽ conte. accidit condẽnatio pro parte fiat. ¶ Si ex priuato. Ego & tu habebamus fundũ cõem. Item tu habes fundum proprium ibi iuxta ex quo fundo tuo proprio aqua nocet fundo cõmuni. q̃ritur an possim agere pro parte mea. trebatius añt dicit. ꝙ si propter opus manufactũ a te in fundo tuo proprio: aqua nocet cõmuni: tunc agam vt destruas illud opus. si autez vi fluminis aqua aliter fluat ex fũdo tuo proprio in cõmunẽ: tunc ad

¶ patientiã tantũ prestandam teneris.

¶ Opto. Si feci opus in fundo tuo ꝓpter qõ aqua plu. mihi nocet. postea vendidisti istũ fundũ: dicit̃ ꝙ emptor non teneſ nisi ad pacientiã. & hec sunt vera nisi emptio fuerit simulata. idem est si duo habebant fundũ cõmunez: & vn⁹ eorũ fecit in eo opus. nam nõ teneſ alter nisi ad patientiam. postea dicit ꝙ qui fecit opus in fundo suo: si donet fundum postea alij donatarius debet tantũ patientiã prestare: idem est si legaret. venditor autẽ vel donator tenetur interdicto ꝙ vi aut clam. ut impensas in destruendo sartiat. & hoc dicit hꝫ

¶ l. cum sequẽti.

¶ Aa Theius ait. Ille qui fecit opus in fundo suo per qõ aqua plu. meo fundo nocet: si vendat funduz suũ in potentiorem infra anuũ vtilem act. ꝙ vi aut clam. post annũ de dolo cum eo agere potero. ¶ Cum agitur. Si in fundo tuo vicio loci: vt quia paluſtris: pars aliqua fundi tui subsederit. id ẽ quodãmodo nabisauit & sic aqua accepit ibi crescere: & dat mihi dãnum: non teneris. idẽ est & si opus in fundo tuo feceras quod postea perfundauit. nam si aqua crescens in eo loco dat mihi dãnuz non teneris. que dic. vt in glo. ¶ In hoc iudiciũ. In act. aque plu.ar. venit dãnum qõ spectatur venire sicut in act. dãni infecti. licet in certis act. veniat tantum preteritum. si autem aqua plu. ex opere a te facto det mihi dãnũ tunc agam act. quod vi aut clam. si autem timeo dãnuz post sententiã iudicis euenire: tunc petam mihi caueri de dãno infecto: vel vt destruas opus absq; meo periculo. si autez post litem contest. opus aliquod factum est ex quo timeam: tunc agendũ est de nouo. aliquãdo autez non agetur de nouo immo destruetur scilicet opus quod est factum post litem con. si cõiunctum siue cõnexum cum ꝓmo sit: ita ꝙ primũ sine hoc tolli siue remoueri non potest. & hoc dicit hec lex cũ. l. sequẽti

¶ Post venditionem. Feci opus in fundo tuo ex quo timeo dãnum meo fundo. egi contra te act. aque plu. ar. pendente iudicio alienaui funduz meum. postea datũ est dãnum. dicitur ꝙ mihi condemnaris: & quicquid consequar reddam emptori. sed pone ꝙ tu alienasti tuũ fundum anteqũ agerem contra te: tunc agam ꝓtra emptorez vel contra te infra annum: si causa euitandi iudicij alienasti.

¶ Jprius. Concessisti mihi ius aque ducende ex fundo tuo de nocte. postea concessisti: vt de die ducerem. postea steti per. x. an. vel. xx. ꝙ tantum duxi aquam de nocte & non de die. dicitur ꝙ amisi ius ducendi de die: cum dne essent fuit.

¶ Recte. Pone casum vt in glo. ac. ¶ Via publica. Pone casum vt in glo. & expone litteram vt in glo. ac. ¶ Licet. Habebaz duos fundos vicinos. vnus fundus erit iuxta tuum. concessisti mihi ius aque ducende per fundum tuum ad meũ fundum vlteriorem. dicitur ꝙ tenet seruitus: quẽadmodum si in medio inter tuum fundum & meum esset via publica vel flumen publicum quod vado transiri potest: constitui seruitus aque hauriende potest. si autez interueniat locus sacer vel religiosus: tunc nec aque ductus nec haustus seruit⁹ constitui potest. sed pone ꝙ inter meum fundum & tuum seruientez: est in medio fundus titij. dicitur ꝙ seruitus potest tenere: & si hic fundus medius mihi debeat seruitutem. idem ẽ si inter fundum meum & flumen publicum: sit fundus titij: si volo haustu ducere aquam ex flumine publico: non possum

¶ nisi titius concedat mihi seruit. itineris.

¶ Jin publico. Si opus est factum in loco publico: per quod aqua plu. mihi nocet: non possum agere hac act. secus autem est si inter meum fundum & tuum: sit locus publicus in medio. naz si tu facis opus in fundo tuo per quod aqua plu. mihi nocet teneris. & reddit rationem diuersitatis. ¶ Sine. Per te videas. nam leuis est.

¶ Labinus. Leuis est hec. l. & sequens q̃ cõtinuaf̃ cũ ista.

¶ Jmeo. In meo fundo fons oriri: vene cui⁹ veniunt ex fundo tuo. tu incidisti venas: ita ꝙ me⁹ fons siccatus ẽ non causaris.

¶ Jusfructus. Titius legauit sempronio vsufr. fundi dz ꝙ heres titij hz act. aque plu.ar. cõtra illũ qui facit opus in fundo suo ex quo timeat dãnũ. & ipse ea act̃ teneſ: si facit opus. Scdo dicit. pone ꝙ hic heres facit opus ex quo timet dãnũ fructuarius: an aget hac act, fructuari⁹. dz ꝙ aget inſ

dicto qđ vi aut clam: si fecit opus clam. alioqn aget vtili act. aque plu. ar. ¶ Non aliter. Ille qui tenet hac act. debet de struere opus ita ꝙ aqua plu. mihi nō noceat. Vltimo dicit si fructuarius facit opus per qđ aqua plu. mihi nocet: tenet ꝓprietar⁹ directa act. aque plu. ar. fructuari⁹ ꝛo vtili.

q ¶ Clod principis. Leuis est.

¶ Scinus. Potest quis arare fundū suū ꝛ facere ibi sulcos cā frumenti querēdi' licet ꝑ hoc aqua plu. mihi noceat. si aūt facit quis fossas in fundo suo ita ꝙ aqua plu. mihi nocet: tunc tenetur.

i ¶ S cuius. Debebaī fundo meo via per fundū tuū. fecisti op⁹ tu vel alī ꝑ qđ aq̄ plu. nocet vie mee. teneris hac act.

¶ Scevola. Aqueductus qui perpetuo sic fuerunt tueri debent iudices.

¶ De publicanis ꝛ vectigali. ꝛcōmis. Rubrica.

p ¶ Si publican⁹ vl' ali⁹ ei⁹ noīe: siue familia publicanoꝝ vi ademerit aliquas res: si intra annū ꝙuenti nō restituat tenet post annū in duplū: si aūt post annū ꝙueniātur: tūc in simplū tenet act. in factum ex hoc edicto. ꝛ hec est ꝑma pars edicti. Si fui qui ibant cū publicanis ademerint: si publicani non exibeant seruos: ōñi tenent insolidū absq; noxe deditione. ꝛ hec est scđa pars. Si dānū aliqđ iniuria vl' furtū fecerit publicanus vel ei⁹ familia: tenet publican⁹ act. in factuꝫ. ꝛ hec est tertia pars ¶ Hic titulus. Appet ꝙ hic ti. spectabat ad publicanos. sed dic qui sunt publicani: certe illi qui fruūt publico: ꝛ inde vocantur publicani: vt qz cōduxerunt ab imperatore vel aliqua ciuitate portū lusolini: vel aliū sil'em: ꝛ pro eo pstant aliqđ tributū fisco vel alicui ciuit. ꝛ vt breuit dicā oēs qui conducūt aliquid a fisco appellātur publicani. scđo dicit videt ꝙ superflue hic ꝓtor tractat de furtis ꝛ dānis datis ꝛ factis a publicano vel ei⁹ familia. nā ꝛ alibi ꝓuisuꝫ est circa dātes dāna vel inferētes iniuriaꝫ siue raptores. sꝫ certe quia prauitas eoꝝ erat nimis magna: ꝛ ne videaī negligere ea q̄ ipi faciebāt: posuit edictū spāle de his. Tertio dicit b̄ edictū de publicanis mitius punit rapientē vel furē: q̄ faciat actio vi bo. rap. vel actio furti. ꝓmittit etiā rapiētez vel furē restituere vsq; ad sniam: ꝛ si restituat liberaī. Quarto dicit ꝙ possum agere cū publicano act. vi bo. rap. vel. l. a quil. vel furti. ꝛ reddit rōez. ¶ Familie nomen. Nūc exponit hoc ꝟbū familie qđ hūim⁹ in ꝓn. edicti. naz cōprehēdit suos publicani vl' alteri⁹ ꝛ liberas psonas stātes cū publicanis. suus tñ publicani nō cōstitut⁹ ad officiū vectigalis nō continet. Postea exponit vltimā ptē. hāc. s. si fui publicani qui fecerūt rapinā nō exhibeant: in dñm sine noxe deditiōe iudiciū dabo. ꝛ dic hoc ꝓpriū. hic debem⁹ intelligere siue eos hīt in ptāte. i. possibilitate dādi: siue nō. vt qz fui fugierūt. nā semp publicani tenet insolidū. ꝛ est spāle ideo: qz bonos suos hre debēt ad tale miniſteriū. Postea exponit illa ꝟba. in dños: qz hoc ita accipiendū est: vt socij ipsi⁹ vectigalis quāuis ōñi nō sint teneāt: ꝛ ille qui petit exiberi dz dicere quos. ꝛ si ignorat noīa sic dicat: oēs seruos exiberi vt sic cognoscē possit delinquentes ꝛ audit: ꝛ si plures sunt fui qui hoc dānū vel furtū fecert tantū prestādo q̄tuꝫ si vn⁹ liber feciſſet liberatio cōtingit. ꝛ hoc dicit b̄. §. ꝛ sequens cū duabus. ll. seq.

f ¶ Si publican⁹. Si publican⁹ abstulit aliqđ alicui: ꝛ ante q̄ cōueniaī decessit: tenent ei⁹ heredes in q̄tuꝫ sunt facti locupletiores. ¶ De reb⁹. Dicit ꝙ si p̄ses mādat aliquez pro frumēto emēdo ferrariā: dz mittere litterā ad publicanuꝫ qui stat in portu lusolini cōtinētez q̄titatez frumēti ꝓ quo mittit ꝛ ꝙ ꝓ isto nō accipiet pedagiū publican⁹. si aūt plus frumē ti ille duceret q̄ cōtinet in littera: pro illo pstabit bñ pedagiū. ¶ In oībus. De quib⁹ rebus debeat pstari pedagiuꝫ inspicitur consuetudo.

h ¶ De edicto. Restituta re subrepta: actio ex hoc edicto cessat: etiā si iam erat mota lis sup hac act. Scđo dicit in duplo qđ petit per hāc act. cōtinet ipsa res.

¶ Si multi. Plures publicani acceperūt aliqđ illicite. nō tenet qlibz insolidū cū effectu: sꝫ qlibz pstabit ptē. et qđ vn⁹ nō poterit supplebitur per alios.

i ¶ Operatores. Quādo debet tributū rōne pdioꝝ ipa pdia sunt obligata nō psone. hic est ꝙ si pdiū tributariū emit sti pro quo multi anni erāt elapsi ꝙ nō erat solutū tributuꝫ a vendente: dicit ꝙ tu emptor debebis soluere tributa etiā preteriti tpis. habebis tñ tuā act. ō venditorez tuū si tu ignoras hoc emisti. Scđo dicit ꝙ si pupillus hz pdiū ex quo tributū dz fisco: licet nō soluerit tpe quo dz tributū: ꝛ sic dz puniri: tñ remittit sibi fauore mīoris etatis si intra diē. xxx. post soluat

F ¶ Raudati. Duobus mōis pone cāuz: vt in glo. ꝑmo sic. publican⁹ fraudauit censuz exigendo pluꝝ debeat. si anteq̄ cōueniaī decedat transmittit in heredes ei⁹ hec actio inquātū ex hoc sunt locupletati. potes ꝛ alio mō ponere vt in glo. que incipit. i. rem subripuerit.

L ¶ Locatio. Cū ptās vult locare transaz lusolini vel aliqđ aliud pedagiū: dz dare plus offerēti: ꝛ recipiat bonā fidē curitatē: alias nō det ei. ¶ Ad conducēdū. Nemo cōpellit cōducere vectigal. ꝛ si qui spōte cōduxerit finito tpe ꝙductionis si volūt iterū cōducere: audiunt: dū tñ soluerint mercedē ꝑmi tpis. Itē debitores fisci ex alia qualibz cā nō conducūt vectigalia nisi velint dare fideiussores ydoneos ꝓ ꝑmis debitis. ¶ Qđ illicite. Quod si publican⁹ exegit per vim cōpulsiuā tenet in duplū: cōputata re quā abstulit. si aūt ꝙ vim ablatiuā: tūc pōt cōueniri act. vi bo. rap. in triplū: ꝓter rē quā abstulit puniet etiā extra ordinē. ¶ Earū. De reb⁹ ō quib⁹ nō est cōsuetū pstari vectigal nō pstabit: si aūt est ꝙsuetum: ꝛ vna vice publican⁹ remisit nō ꝓiudicat q̄n alia vice possit ꝛ debeat pstari. ¶ Res. De rebus q̄ mittunt ad exercitū nō soluit pedagiū nec tributa pro his fundis. ¶ Fiscus. Fisc⁹ nō pstat vectigal. ¶ Mercatores. Mercatores qui emūt

de fundis fiscalib⁹: soluent.

v ¶ Ectigalia. Si aliqs pons vel port⁹ principis erat pro quo non soluebaī pedagiū siue vectigalia: ꝛ ptās ciuitatis alicui⁹ vel curator rei pu. vel fisci vel aliq̄ curia decurionū velit de nouo cōstituere. dicit ꝙ non pōt. Vel si ꝙsuetū erat de ipis mercib⁹ solui vectigal: ꝛ vult reformare vt soluaī ꝓ pecunia: vel vult augere pedagiū. nā vbi ꝙsuetū erat pstari ꝓ eq̄ trāseunte. vi. denarios: nūc vult ꝙ pstetur solid⁹. ꝛ fic addē vel ꝙ pstentur. iiij. denarij: ꝛ sic diminuere nō pōt sine licētia ꝛ cōsensu principis. ¶ Nō solutis. Publican⁹ qui cōducrat a fisco portū lusolini: locauit eum alij pro certo reddītu sine pēsione soluēda certo tpe: ille cōductor nō soluit publicano pēsionē tpe statuto. dz ꝙ publican⁹ pōt eū expellere de cōductis. vl' si b̄ nō vult facere: pōt etigere vsuras tpis ptēriti.

q ¶ Item. Dicit ꝙ nullus dz ausus eē vendere cotes cuiqua acūtur cultelli: nec ferū: nec frumētū: nec salez hoīb⁹. qui vendit capite punit. ¶ Agri. Agri publici in perpetuū locati nō reuocant ꝑ procura. cesaris: nisi auctoritate principis: ꝛ intellige sine iusta causa. ¶ Nauis. Si dom⁹ nauis aliquā rem illicitā imposuit in nauī vt portet. vl' min⁹ nauis aliquā rem illicitā imposuit in nauī vt portet. vl' ꝙsenſit ꝙductori nauis ꝙ ponat: amittit nauē: si āt conscrante magiſter nauis imposuit vel conductor: tūc ipe magſ vel ꝙductor capite puniūtur. nauis aūt dño restituit. ¶ Illicita. Si aūt aliquis portat illicitas merces: merces confiscant. ꝛ fiscus petet eas ab ipso portante vel ei⁹ heredē. portans aūt eas res emere poterit per se vel ꝑ aliū a fisco cui sic affecte fuerint. ꝛ hoc dicit §. iste cū seqnti. ¶ Qui maximos Si cōductores vectigaliū fuerūt multū lucrati ex illa cōductione: finito tpe ꝙduct. tenent iterū cōducere: si nō inueniāt

q alij qui velint tantū dare quantū est prius datū.

q ¶ Plante. Propter malicias ꝛ fraudes publicanoꝝ est inductū hoc edictū in quo est dictū qđ tenet publicanus in duplū pro dāno dato a familia si non exibeant. ꝛ continent appellatione familie serui ꝛ liberi qui stant cum publicano

tandē erpone qui sint publicani.ꝛ certe siue cōducāt aliq̄ pu
blica vectigalia siue salinas vel metalla a fisco vel a ciuitate
publicani appellātur:ꝛ hꝫ locū hꝫ edictū.postea dicit. hī dixi
publicanū teneri noīe seruoꝝ.hꝫ ē verꝫ etiā si eos vēdiderit vl̄
manumiserit. secus si decesserint serui. vltimo dicit q̄ hꝫ actio
est perpetua ꝛ heredi datur.hoc dicit hec l.cuꝫ sequēti.
Ommissa. Pone casuꝫ vt in glo.q̄ incipit.pōe casuꝫ.
Esar. Impator cesar locauit certo precio titio ius cauā
di cotes de tali insula:ꝛ tale pactū apposuit q̄ nullus extra
hat cotes de ista insula a medio mēsis marcij vltra:nisi iste cō
ductor accidit q̄ cornelius ante p̄dictū tēpus extraxerat de il
la insula nauī plenam de cotibus.tandē nauis a vento pcus
sit eā nauē ita onustā de illa insula. nūc q̄ritur an videatur hꝫ
fieri cōtra pactū.dꝛ q̄ non,ꝛ reddit rationez.
Interdū.si dñs habēs seruū quē durit secū:p eo nō sol
uit pedagiū:cōfiscatur hic seruus.si tamē dñs vult da
re extimatōez eiꝰ fisco:ꝛ recupare seruū:audiť in casibus.vt si
ille seruus fuerat castaldio dñi vel iacuerat cū vroze dñi:ꝛ do
miꝰ vult eū habere vt iponat ei penā. Secūdo dicit. q̄si fu
cōfiscaꝭ vt q̄ nō erat solutū pedagiū p eo:nō p hꝫ peculiū eiꝰ
cōfiscabitur. Quotiēs. Mercator bo.q̄ iuerat venecias
p seruis emēdis ꝛ emit.at eos ducit boñ.cū est in portu luso
lini debꝫ p̄fiteri publicano quot seruos secū ducit ꝛ soluere
pro his pedagiū.ꝛ hꝫ sunt vera si isti serui sunt nouicij.secus si
veterani. Serui. Serui fugitiui trāseūtes fines quos nō
debebāt trāsire non p hoc cōfiscātur.ꝛ reddit rōem. Secūdo
dicit.si quis ignorās se debere soluere debita vl̄ pedagia nō
soluit nichilominus cōfiscātur res. Tertio dicit.cū videret pu
blicanꝰ trāseuntē debere soluere pedagiū nihil ei dixit cū nō
soluebat.dicit q̄ nihilominꝰ res cōfiscātur. Spes. Nūc
numerat quasdā res ex quibus p̄statur pedagiuꝫ. Si pro
pter.Sicū nauis essꝫ honusta mercibus ꝛ tioze tēpestatis ve
nīēris deposuerūt res de naui in loco ꝓhibito nō puniūtur.
Idē est si ipsa tēpestas durit nauim in loco ꝓhibito. Si
uus.Si miozꝫ.xxv.an.ducens seruos cā vsus sui omisit ꝓfes
sionē tributi soluēdi pro ipsis cuis ei petitur propter etatem.
Diui. Pone casuꝫ vt in glo.q̄ incipit duobus modis ꝛc.
Si quis. Debēs soluere vectigal,pfessus est se debere.re
misit tamē ei publicanꝰ.bene potuit. Si magnꝰ anthoni
nus.Si cōductor fundi ex quo p̄stabatur vectigal:vl̄ seruꝰ
dñi fundi in ipso fundo per furtū vel vim rem aliquā alicui ac
cepit ignorāte dñoꝛ:dñs nō tenetur. Pene. Si publicanꝰ
deliquerit faciendo iniuriā vel rapinā:ꝛ sic tenebatur in du
plū:nō trāsit hꝫ pena ad heredes:nisi esset lis cōtestata cū de
functo si aūt aliquis iam soluerat publicano pedagiuꝫ ꝛ itez
eidem soluit per errozem repetet per cōdictōem indebiti.

De donationibus. Rubrica.

Donationes. Plunbꝰ modis fieri possunt
donatōnes.ꝛ ponit exēpla p
totā legē. nā cuꝫ dono tibi rem hꝫ aio vt statiꝫ fiat
tua nec vnq̄ ad me reuertatur:hꝫ est vꝝa dōatio:si
autem dono vt tūc fiat tua cū aliq̄d erit factū nō est p̄pe do
natio sed sub condic. donatio est.si autē dono cā mortis non
ꝓpꝛie est donatio.vel si dono si tica? non erit consul infra qui
quēniū res reuertatur ad me,non est p̄pꝛie donatio. Ultio
dicit.si donat sponsus sponse:siquidē pure:vera est donatio
nec reuocatur etiā si non sequatur matrimoniū.si vero hac mē
te donat:vt si matrimonium non sequatur:reuocetur donatio
condit non secuta.nec est ꝺ̄riuꝫ p̄ioꝛi q̄ ibi pura:ꝛ eo aio, hꝫ
non eo animo.
Si cū filiusfa. Si filiusfami.,pmisit animo donandi ti
cio.r.iussu patris:valꝫ ꝓmissio:p̄de ac si fideiussores
dedisset.q̄ verba expone vt in glo.si autē pat̄ volens donare
ticio:iubeat filiū suum ,pmittere ticio.r.ex cā donat.dꝛ q̄ tene
tur filius:si ipse debeat tantū patri quātum p̄o eo promisit.
alias non.qd̄ expone vt in glo. Cum vero. volebaꝫ ticio
dōare.r.ꝛ tu mihi.r.mādato meo ,pmisisti ticio p̄o me,dicitur
q̄ donatio vtraq̄ est p̄fecta.s.mea ꝛ tua.sed si tu credēs te de
bere mihi.r.cū nō debeas:ꝓmisisti ea p̄o me ticio cui dona
re volebā:dicitur q̄ tu habes exceptionē ꝺ̄ ticiū petētez ꝛ etī
am condictionē sine cā vt ab ista ꝓmissione libereris. Item
credo me tibi debere.r.cū non debeaꝫ ꝛ promisi ea cuidā quē
credebā creditoꝛez tuū p̄o te cū non esset.habeo excep. si pe
tat:ꝛ condictionē sine cā:vt liberet me a promissione. Si
pecuniaꝫ. Donasti mihi.r. eo pacto vt tunc hꝫ pecunia fieret
mea cuꝫ seius consul fieret.dicitur q̄ si seius efficiatur consul
q̄cūq̄:siue te viuo siue post:pecunia p̄dicta mea fiet. secꝰ au
tem erit si cum tu volens donare mihi.r.mihi ea per quendaꝫ
mādabas:ꝛ anteq̄ daret decessisti.nam reuocatur donatio.
Titio. Titio.r.donaui vt inde emeret sibi sticū anteq̄ euꝫ
emat decessit sticus.an repetaꝫ pecuniaꝫ q̄ritur. certe si hꝫ cā si
ue conditio fuit finalis aliter non datur? nisi emeret.tūc repe
tam.si autē et alias habebā volūtatem donandi:ſꝫ citius de
di q̄ videbaꝫ q̄ volebat emere sticuꝫ ꝛ in hoc casu non repe
tam.q̄ fuit ipulsiua hoc dicit hec.l.ꝛ.se.
Tiaꝫ. Inter nūtiuꝫ potest fieri donatio.
Effectōnis. Cā affectōis donatio facta tenet.siue sit
honesta vt erga amicos siue inhonesta vt erga me
retricem.
Qui sarū. Titius p̄misit mihi ex cā dōatio.eximere sa
xum ex fundo suo dicitur q̄ statiꝫ cuꝫ exemi:licꝫ non
dum portauerim factus est meus.idē si alius exemit p̄o me.
vt mercenarius meus. Secūdo dicit.iure emptionis siue cō
ductōis eximere ꝺ̄bebas sarū ex fundo meo añq̄ eximas pēi
teo.dicitur q̄ possuꝫ.si añt tā exemeras:ꝛ sic fact̄ est tuus:nō
possuꝫ amō penitere.ꝛ ea q̄ dixi ī saxo:idē itelligas ī arboze.
Filiusfami. Filiusfamilias nō pōt donare etiā si libe
rā peculij administra.hēat nisi iusta rōe motꝰ donet. vt
matri vel similibus coniūctis personis. Secundo dicit.pone
filiosfami. cōcessit pat̄ liberā peculij administra.ꝛ promisit ex
presse vt possit donare.dicitur q̄ poterit donare.idē si tacite
p̄mittat q̄ est eo ipso si pater est senatoꝛ ꝛ cōcedit filio āmini
stra.peculij. Tertio dicit.sicut regulariter filiusfami. non pōt
dōare simpliciter:ita nec causa mortis nisi ꝓsentiente patre.
Quarto si pat̄ cōcedit filio vt donet;itelligitur ꝺ̄ simplici do
na nō de ea que fit cā mortis. Quinto dicit q̄ hꝫ habēt locū
in paganis bonis ac illi filijfami.q̄ habēt peculiū castrense vl̄
quasi bñ possunt donare simpliciter ꝛ cā mortis cū ꝛ possint
de his testari.
Ve statu liberi. Si seruus iussus est esse liber si det.r.
ista.r.si dat nō dicitur dōare simpliciť ſꝫ dare ob cām.
Medibus si concedo tibi gratis habitat.domꝰ mee: ti
bi videoꝛ donare mercedē.ꝛ sic donatio valet etiā sine
tradi. rei sic ꝛ alias cuꝫ pacisꝰ animo donādi ne petaꝫ a de
bitoꝛe meo vsq̄ ad annum. Ex rebus. Pone casum vt
in glo.ac. Quod filiussa. Filiussa.iussu patris dōat. pat̄
videť donare.ꝛ tenet donatio ꝓpter ac si mea volūtate rez me
az tuo noīe dones. Donari. Res sacra nō pōt donari q̄
non fit.i.non pōt fieri eiꝰ cui donatur.
Absenti. Absenti possuꝫ donare.puta p nuntiū. Itē si
rem meā que est apud eū donē ei.nō tamē efficitur sua
si nolit eā accipe a nuntio quē mittebā vt ignoꝛet rez illā sibi
donatā etiā si p seruuꝫ suuꝫ ei mittebā,nisi.hꝫ aio dederim suo
eius vt statim fieret sua.
Cum ꝺ̄ dona. Cū q̄ritur an donatio sit facta vltra mo
duꝫ an non nō inspicitur si ancilla donata pariat:vl̄ fru
ctꝰ rei donate vl̄ mercedes:vt p hꝫ videat maioꝛis quātitatis.
Qui ex dona. Donatoꝛ qui ex dona. ꝙuenitur ꝺ̄ condē
nari inquātuꝫ facere pōt: deducto qꝺ̄ creditoꝛibus de
betur:non aūt deducetur qꝺ̄ debꝫ aliis ex simili causa.
Qui mihi. Volebaſ mihi.r.dōare:ꝺ̄disti ea tuo cōi mei
ꝛ titij hoc aio vt statim fierēt mea.tuus aūt habuit ani
mum acq̄rendi titio tantuꝫ vel vtriq̄ .i.mihi ꝛ titio. dicitur q̄
non nocꝫ opinio seruī: qui mihi totuꝫ acquiratur, Secundo
dicit qꝺ̄ dixi in seruoꝛ:idē in procuratoꝛe meo.

q Qui alienū. Qui animo donādi colit fundū meū:nō hz retentionē ꝓpter impēsas: cū eas donauerit.

p Post. Si feciſti delictū ⁊ poſtea donaſti de bonis tuis alicui:valet donatio,ſed poſtquā eſſes condemnatus donare non poſſes.

e Ex hac. Teſtator in teſtamēto dixit, ſciāt heredes mei me veſtēyniuerſaz ac res ceteras quaſcūqz in die mortis mee mecū hūero libertis meis donaſſe, dicitur q̄ p hec v̄ba videtur donare libertis.

s Si in ſtipulatū. Si qō debebas ex cauſa iudicati: ꝓmiſiſti mihi ꝑ ſtipul',aio nouādi factaz:⁊ poſtea accepto fero tibi ſtipula,animo nouādi factā fuiſſe factaz animo donandi,dicitur q̄ liberatus es.

a Risto. Si dono tibi ſuum nō ſimpliciter ſed cum cā, dicit q̄ nō es mihi obligai⁹,ꝓut refert ad dōa. vñ ſi dono tibi ſuū poſt quinquēniū manumittaſ;āte quinquēnium eſt donatio ⁊ non poſſim agere cōtra te. ſecus aūt eſſz ſi tibi donaui h̄ acto vt in cōtinēti manumittas. nā tūc ſtatiz poſſum agere:cū nō dicatur donatio,h̄ aūt qō dixi in p̄ma parte eſt vez:niſi ego retinuiſſez vſumf. Secūdo dicit.pone q̄ dōaui tibi ſuum alienū h̄ pacto vt eum manumittas poſt quinquēniū.nūquid iteri poteris vſucape.dicitur qō ſic:ſi donarē tibi cā mortiſ. Labeo. Donaui tibi fundū alienū.i eo feciſti expenſas nūc cuiⁿ eſt a te,an habeas regreſſum contra me q̄ritur.ꝺz q̄ nō:niſi ſciēs alienū donaui,nam tunc teneoꝛ act.de dolo ad expenſas quas feciſti.

h Nec iure. Si ꝓmitto cā dona,alicui ciuitati,c. ita demū teneoꝛ ſi ob cām iuſtam ꝓmiſi.puta ob honorem. Labeo ait. Cōueniſti mihi dare.x. ſi ero aduocatus tuus vel ꝓcuratoꝛ tuus vel ſi ſatis do ꝑ te,dicitur q̄ nullus iſtorū cōtractuū eſt donatio.ſz dicas q̄ eſt ꝺctus īnoīatus. Nō pōt. Donatio facta inuito nō tenet. Diqs. Mutuaui tibi.x. vt redderes ſeio cui dōare volebā p̄dicta.x.dicit q̄ ſi ſoluas ſeio mortuo me:effecta ē ſei pecūia:ſiue ſciebas ſiue ignorabas me mortuū.⁊ tu ita demū liberaris a me vel ab heredibus meis ſi ignorabas me mortuū ⁊ ſoluiſti.ſz ſi mādaui tibi vt de pecūia tua.x. des ſeio noīe meo: q̄ volebā ſibi donare ſi tu ignorans me mortuū ꝺdiſti hēs obligatos heredes meos act.mandati.ſi ſciebas;⁊ ſoluiſti tibi imputes. Diqs. Seruus mutuū qō accepat in ſeruit.liber fact⁹ ꝓmiſit. dicit q̄ nō eſt donatio:ſz debiti promiſſio.idē in pupillo ſi qō ipſe mutuo accepat auctoꝛe tutoꝛe ꝓmiſit nō eſt donatio. Ultio dicit.donatio q̄ fit cū cā nō eſt vera donatio,vñ ſi dono tibi.x. ſi iures nomē meū laturuz.i.exaltaturū:non dicitur pura dōatio:ſed ob cauſam.

s Si patronus. Si patronus ex debita ꝑte inſtituatur heres a liberto: ⁊ grauatus ſit vt aliq̄d ex hac ꝑte daret titio cuidā extraneo ⁊ patron⁹ etiā ꝓmiſit illi fideicōmiſſario dare,dicitur q̄ nō tenetur. De illo. Id qō heres poterat ꝑ falcidiaz retinere volēs adiplere volūt atē defuncti ꝓmiſit legatarijs iſolidū ꝺz q̄ teneꝛ: qz ⁊ ſi ſoluiſſz nō repeteꝛz

q Mihi. Si qō volebas mihi donare:creditoꝛi meo delegāte me ꝓmiſiſti.dicitur q̄ valet donatio. Secūdo dicit.ſi habeo debitoꝛē q̄ ꝺz mihi vltra quīgenta:⁊ eū aio donādi tibi delego:nec iteruenit ſcriptura. ſi tu agas ꝺ eum an poterit opponere excep.quaſi donatio nō teneat in eo qō eſt vltra quīgētos ſolidos,⁊ dicitur q̄ nō.⁊ reddit rōem.ego aūt ꝺ debitoꝛē meū quōdā agaz ſi nōdū ſoluit tibi id qō ē vltra q̄ngētos ſolidos vel ſi iā tibi ſoluit;agā contrate ad illud ſupfluum condi.ſine cauſa.

c Cum qui. Si donatoꝛ eſt īmoꝛa dare pecūiaz quā cōuenit dare aio donādi;non teneꝛ ad vſuras. cuz ꝺct⁹ dona.non fit bone fidei.

m Modeſtinus. Debebā alicui pecuniā ſub vſuris oīm mēſe currentibus.ꝺz q̄ bñ pōt remittere mihi vſuras futuroꝝ mēſium ⁊ mioꝛare.nec dicas q̄ ſit vltra moduz ſi coaceruētur ſumme vſuraꝝ oīm mēſium futuroꝝuz nam ſpectātur ſingule ſumme, Modeſtinus, Vente captus qꝛ ſenſu caret donare non poteſt.

f Id deiuſſoꝛi. Cōueni tibi dare pecūiaz vltra legitimuz modū ex cā dona.⁊ dedi fideiuſſoꝛez.in eo qō eſt vltra modū hēo excep.⁊ etiā fideiuſſoꝛ meus etiā me inuito me existente non ſoluendo.

s Si tibi. Tradidi tibi rē vt eā titio meo noīe dōares:et tu dediſti tuo noīe.dicitur q̄ tu teneris mihi furti.⁊ illa res nō ē facta titij.⁊ h̄ de rigoꝛe de eq̄tate aūt ſi agā ꝺ titiū rei ven.me repellet excep.doli.

d Vda ratio. Si in aio meo cōcipiā me velle tibi dōare,x.non obligoꝛ ꝑ h̄ etiā ſi ſcriberē i libro meo rōnū.

q Quilius. Quidā iuuēis noīe aq̄li⁹ regul⁹ migō ſuo dōauit ⁊ cōceſſit habitat. cuiuſdā cenaculi eo q̄ migr ille eū bñ inſtruxerat.regulo defuncto:mota fuit qō illi magiſtro de iſto cenaculo q̄ſi h̄ dōatio nō valuerit;qz erat facta ꝑ ce p̄toꝛi.vel qz erat vltra legitimū modū.q̄ritur q̄d iuris.⁊ de q̄ h̄ donatio non eſt mera,ſed ob cām precedentē facta. vnō tenet.⁊ ſi magiſter deijciatur de poſſeſ.cenaculi;habz interdictum vr.de vi vtile ad ſimilitudinem fructuarij.

h Hereditatē. Pat heredi. ſibi delatam dōauit filie ſue emācipate h̄ pacto vt ipa ſatiſfaciat creditoꝛibus hereditarijs.ꝺz q̄ ipa debz ſatiſfacere.⁊ niſi ſatisfaciat ⁊ creditoꝛes veniant contra patrem: pater agere pōt contra filiam act.p̄ſcriptis verbis vt defendat eum contra creditoꝛes.

d Donari. Donare dicoꝛ qō nullo iure cogēte tibi do.

q Cidā,alias lex alias.ff. q̄dā maioꝛ factus egit cōtra heredes tutoꝛis ſui lite ꝺteſtata,cōfeſſus ē aio donādi nihil ſibi debere tutoꝛ;heredes ꝺz q̄ p̄iudicat ſibi. Dona,oueni tibi dare aio donādi:ptem bonoꝝ talis mee cognate viue:cui ſpero ſuccedere.dicitur q̄ ſi deceꝺat cognata ⁊ deo ſuccedere de iure;tū mihi aufertur h̄ hereditas vt idigno pac.donatōis nō valuit.⁊ h̄ cū.l.ſe.

d Donatōnes. Dicitur q̄ ſcolaris vel aliq̄s ali⁹ pōt donare amaſie ſue ⁊ ꝛ matrimoniū poſt ſeq̄tur iter eoſdē nō viciatur dōatio. ſi aūt dubitatuz fuerit vꝛoꝛ ei⁹ āte donatam vel nō.tunc inſpiciendū eſt. Spes. Mater filiam ſuā cū titio matrimonio collocauit ⁊ dedit dotē.itē dedit viro ſi lie ſue ⁊ noīe ei⁹ filie quaſdā res extra dotē in p̄tia filie ſue.⁊ ipſa filia videt cōmiſiſſe viro cuſtodiā eaꝝ rerū.poſtea vir cauit ſe habere eas res extra dotē. vſibus filie deputatas.nunc mat aliquātulū irata cū filia: vult reuocare has res.non pōt nec obeſt filie id qō vir fuit ꝺfeſſus:ſe hēre illas res ad vſuz ſi lie ſiue vꝛoꝛis ſue q̄ſi ꝓꝛietas remāſerit penes matrē:qz nō h̄ portāt h̄ verba. ſed peculium filie a dote decernunt ſiue ſe parant.ſi aūt filia magnam offenſam feciſſet matri: tūc mater bene pōt reuocare. Pat. Pater donauit filie ſue exiſtenti i ptāte mancipia.poſtea pat emācipauit filiā. videtur cōfirmaſſe dona.exquo nihil in emācipatōne dixit. Eiuſmodi. Depoſui penes te mille h̄ acto vt reddas ea tūn mihi:aut elio poſt mortem meaz.nō videtur donatio facta in eliū. Per fecte. Ille q̄ cōmiſit crimē leſe maieſtatis non poteſt decetero donare de ſuis bonis.

l Laci⁹. Cōceſſi tibi p̄cario vt quā diu volueris vtari domo mea.hoc poſſunt reuocare heredes mei.

q Qui id qō. Quod ex cā dona.tibi dare ꝓmiſi: nunc conſtitui h̄ idē me ſolutuꝝ.ꝺz q̄ ſi cōuenioꝛ de constituta:non teneoꝛ inſolidū:qz inſpicitur origo contrac. Secundo dicit.ex cā donat.cō dēnatus iſolidū: ſi cōuenioꝛ iudicati: nō fiet exactio niſi inquātū facere poſſim. Ea lege. Numerauī tibi.x. ex cā do.h̄ acto vt icōtinēti mihi eadē mutues.dicit q̄ dōatio ē:⁊ tu mihi mutuādo mutuū facis. Vt⁹. Mutus pōt donare.itē ſurdus. Si cū ꝑmus. Cuz velles mihi donare.x.⁊ ego titio:dixi vt ꝓmitteres illa.x. titio,ꝓmiſiſti.dicitur q̄ teneris iſolidū.idē ſi ꝓmiſiſti creditoꝛi meo.

s Si pat. Pat ſuam ꝓꝛiā pecūiaz noīe filij emācipati mutuauit ⁊ aio donādi eū dē filiū paſſus ē ſtipulari illā pecuniā ſibi reddi.ꝺz q̄ donatio h̄ tenet. Diqs. Dediſti mihi.x.vt te captum ab hoſtib⁹ extraherē ⁊ extraxi,ꝺz q̄ h̄

donatio irreuocabilis ē ꝛ q̄si merces laboris meividetur.

¶ Iuia. Iuia nomīe nepotis sui mutuabat suaz ꝓpriā pecuniam ꝛ vsuras accipiebat eiusdem nomīe ꝛ instrumenta cōficiebat faciebat in ꝑsona nepotis. ꝛ ꝑ faciebat aio donādi ꝑdicta pecuniā nepoti. ōꝛ q ꝑ dōatio tenet ꝛ debitores sūt obligati nepoti. ℌ. iste ab aliq̄bus legitur i fi. l. ꝓxi. se.

H Deū. Manumisi sticū eidē epl'am mādauī qua iter cetera ꝑ cōtinebaꝯ. cū ꝑ sit q̄ te manumisi: cōcedo tibi oīe tuū peculiū q̄cquid habes tā in noibus q̄ in reb' mouē tibus: siue in nūerato. i. in pecūia. tādē lapsu tpis eundē sticuz heredē instituī in besse. semproniū ex triente nec de peculio stici aliq̄d dixi in testamīto. nec iussi acq̄. peculiares cedi stico. q̄rītur an actōes peculiares stic' possit insolidū intētare ℈ debitores peculiares: an ꝑ pte hereditaria. ꝛ ōꝛ q ꝑ pte heredi taria tm̄. de ꝑ dic plene vt i glo. ac. ¶ Lucius. Ego sempro nius ꝓponens in cozde meo funduz dōare meuie añq̄ donē ꝛ tradā eum obligaui ꝑ cērū cuidā feneratori. puta lozolo florētino. tandē eū fundū tradidi meuie ex cā dona. ꝛ in vacuam possē. fundi eā induri. dicitur q donatio ē perfecta aut q lozolus habet illum fundum obligatum.

¶ De donationibus causa mortis.

Mortis. Donatio cā mort̄ ōꝛ q̄ id q̄ dono: volo magis habere ꝑ me q̄ eum cui dono: ꝛ magis eum q̄ heredem meum.

Ulian'. Trib' mōis pōt dōari cā mortis. ꝛ ōclarat ꝑ exempla.

M Ortis cā. Ille ōꝛ donare cā mort̄: q̄ timoꝛe infirmitat̄ ꝛ ꝑ cōsequēs mortis dōat. vel q̄ timet occidi ab hostibus. aut iturus ꝑ loca dubia timet mortē ꝛ ꝓpt̄ ꝑ donat. vel etate cōfectus donat. vt q̄ adeo senex ē vt quotidie expectet mortē. ꝑ eūm ofa instans periculū demōstrāt. ꝛ ꝑ dicit ℔. l. cum

S Ialiq̄s. Si aliq̄s cōmisit delictū ꝓpter q̄ timet mort̄: ꝛ cā mortis donauit aliq̄d alicui. ꝛ postea fuit decapitat'. ōꝛ q revocaꝯ donatio p̄dicta. ł secus sit in donaꝯ. simplici sine suspitōne pene facta.

Q Ui p̄cio. Heres institutus hitis .c. repudiauit heredi. ꝛ sic puenerūt bōa ad substituti: vel ad agnatū defuncti. dicitur q heres repudiās illa. c. q̄ habuit ob hoc videtur cā mortis cape. Itē Fundus i testamīto dūi iussus cē liber. si ōderit mihi. x. ꝛ ōdit: videoꝛ illa. x. cā mortis cape. Itē si relictū est tibi legatū. puta fundus a testatoꝛe: si dederis. x. mihi. ꝛ ō dixti: videoꝛ illa x. cape cā mortis. ꝛ itellige in oibus suprādictis exemplis q videoꝛ cape illud lucrū cā mortis testatoris. Itē si paꝯ cā mortis filij sui donauit mihi. x. vel cā mortis cognati: videoꝛ cā mortis cape. ł si donauit paꝯ cā mortis filij sui mihi. x. ꝑ pacto: vt si cōualescat filius: ei donāti reddā: tūc demum dicitur q ꝑ donatio tenet.

Q Uibus. Ei cui pōt legari ita q capiat legatū: pōt ꝛ mortis causa donari.

S Icui. Si dono alicui aliq̄d cā mortis an possiz ei substituere q̄rit̄ dicitur q sic ꝑ mō q illū q̄ volo substituere faciā stipulari a dōatario sibi illud donū donari: si ꝓtingat donatariū nō posse cape: vl' sub aliq̄ alia ꝓdit. puta si naMortis. Paꝯ pōt dōare nurui. i. vxori filij sui: cā mortis filij.

S Imulier. Quidā erat instit' ꝛ datus erat substit' nūc substit' dedit pecuniā vxori testatoris: vt illa diceret se ꝓgnātez ꝛ peteret se mitti i possē. bonoꝝ defuncti nomie vētris: vt sic iterūz instit' forte decederet: ꝛ sic substit' haberz bōa. postea cū illa nō appet ꝓgnans pecuniā quā accepit a substituto: ōꝛ cape causa mortis defuncti.

S Ialienā rē. Donaui tibi rez alienā cā mortis ꝛ eā tu vsucepisti. ōꝛ q si cōualesco revocabo illā rē a te ꝺdi. ob eām vel sine cā. ¶ Marcellus. Dicit q i dōa. cā mortis pōt apponi pacta q̄ sunt extra naturā dōatōnū. vt si dicaꝯ vt valeat dōatio morte donātis siue decedat āte eū ille cui dōatur siue post seruabitur qđ dictū est. Itē si ē dictuz vt reddaꝯ q̄cūq̄ donātē pēiteat tenet qđ dictū ē. Itez si est dictū q nō alic reddaꝯ nisi eū cui donaꝯ cōtingat ꝓius mori ꝛ ℔ fuabit. Ultimo dicit. pōe q dōatū est cā mortis: ꝛ ℔ pacto q nullo mō revocet quod factum est. dicitur q valet ℔ donatio.

S Imortis. Donat' ē fund' titio cā mortis ꝛ tradit'. tā dē titius i ℔ fundo fecit erpēsas necessarias vl' vtiles postea revocata fuit donatio: forte dōatore pēitente: vel alio iusto mō. ꝛ sic donans petit fundū a titio sibi restitui rei vēdi caꝯ. dicit q titi' nō cogit reddere fundū nisi expēse quas fecit in

M Arcellus. Sicut filiusfami. ¶ in fundo ei reddātur miles pōt testari: ita ꝛ donare cā mortis. Ultio dicit q donatio cā mortis ē redacta ad similitudinē legatorū.

M Ortis cā. Si aliq̄s dōauit cā mort̄ sue pōt revocare ē ¶ si debitor. Debitor multoꝝ dōauit titio cā mortis fundū. ōꝛ q creditores revocabūt istū fundū sic ꝛ si legatz. ꝛ ℔ sunt ꝺa etiā si nō i fraudē creditoꝝ ℔ fecit: dūtamē

M Ortis cā. Mortis cā videoꝛ capere siue mihi dones cā mortis tue: siue cā mortis alteri'. puta si donasti mihi fundū cā mort̄ filij vl' fratris tui vl' similis. ℔ acto si qualescat ille ob cui' mortē erat dōatū: revocetur donatio. alias nō revocetur. ¶ Si donaturus. Tuvolens mihi donare. x. cā mortis debitorē tuū in. x. delegasti ꝑ me creditori meo: me volēte. ōꝛ q tūi videt mihi donatū inq̄ tū sum liberat' a creditore meo etiā si delegat' nō sit soluēdo si aūt ego fui stipulatus a debitore tuo: qđ tibi ōbebat mihi dari: te patiēte ℔ fieri aio donādi: mortis cā mihi tūi videtur donatū inquātū ē soluēdo iste ōbitor. vūi si tu donās qualuistī: ꝛ sic vis revocare dōati a me. intūi tenoꝝ vt cedā act̄. quaz habeo ℈ istū debitorē. ¶ Titia. Titia habēs debitores ꝛ instrumēta de eis: existens infirma dedit instrumēta egerie ℔ pacto: vt si qualesceret titia reddat sibi instrumēta. si vero cōtingat eam mori infirma det cā mortis debitorib'. dicit q ℔ talis donatio tenet ꝛ meuia filia heres titie non potest revocare.

¶ Qui hoiez. Donasti mihi cā mortis fūū tuū q̄ fecerat alicui ōlictū: vl' quē alicui obligaueras. ōꝛ q tūi videris dōasse q̄tū talis fundus possit vēdi. idez in fundo obligato quē mihi

S Ifilio. Si filio titij dōaui rē ꝺonas cā mortis. cā mortis mee: ꝛ qualescā: repetā qđ dōaui ab ipo titio act̄. ō peculio. ł pōe q ipi titio dōaui cā mortis mee: ꝛ ip se dedit se postea in arrogati. ōꝛ q si qualescā repetā ipaz rē. sec' aūt eēt: si titi' rem sibi donatā cā mortis: alij dedit. nā ego peto a titio: non rem: sed eius precium.

Q Uam qui. Heres istitutus nolens adire heredi. accepit. x. a legatarijs: vl' a creditoribus hēditarijs ad ℔ vt adiret ꝛ adiuit. ōꝛ q ℔. x. videt hēre cā mort̄. ꝛ subaudi testatoris.

Q Ui qui. Legaui tibi fundū: si. x. dedisses hēdi meo. nūc nō potes cape nisi dimidiā fundi. forte ꝓpt falci. vl' qz eras filius naturalis defuncti. ōꝛ q ex quo nō potes hēre nisi dimidiā fundi ꝛ dimidiū grauamīs sustiebis: ꝛ sic dabis tūi. v.

I Mortis. In dōa. cā mortis ispicit tps mortis dōatoris. vt si tūc dōatarij sic capax fact̄ sit: ł tpe dōatōis nō eēt capax. vt qz forte tūc capt' ab hostib' erat: vl' alia ō cā.

S Ifiliofamilias. Donaui filiofami. fundū cā mortis. tandē decessit hic filius me viuo. dī q dōatio ē certicta nisi ꝺtēplatōe tui pris eēt facta. tunc eūm moꝛs pris nō filij spectaꝯ ad ℔ vt extīguaꝯ dōatio. Ultio dicit. ea q̄ dixi i filio donatario: hūt locum ꝛ in seruo donatario.

Q Uod debitori. Tenebaris mihi act̄. tpali puta redibitoria existēs infirm' liberaui te ꝑ accep. cā mortis. dicit q si cōualescā: cōdicā a te qđ mihi debes. nec ispicit q̄

Q Uam is. Dicit q dōare pōt q̄s tūi tpis iteri currerit. cā mort̄ siue faciat testm̄ siue nō. ¶ Filiussa. Filiusfami. nō pōt testari etiā prevolēte. dōare tūi cā mortis pōt pa

S Ihis. Si duo donaueūt iter se cā mor ꝺtre volēte. tis ꝛ vterq̄ simul decessit: dōatōes ꝓfirmāt̄. idē ē i marito ꝛ vxore si iter se donēt causa mortis.

S I. Donaui tibi fundū cā mortis ꝛ tradidi ℔ acto q nulla ō cā possit revocari dōatio. ōꝛ q rō donādi magz videt iter viuos q̄ cā mort̄. ꝛ sic ℔ dōatio eq̄pareꝯ dōationi iter vi

uos.vñ iter vi3 t vxorẽ tal' dõatio fcta nõ tenet.itẽ ỏ tali dõa
tõe nõ detrahit hr̃s donatis falcidiã : qỏ facerz si eẽt dõatio
Aculo.Tabule t cirografa eo3 q̃ dz cã mort. mihi auũcul' me' : volo q̃ sint inanes t id qỏ ip̃e mi
hi dz nolo eũ soluere.t b̃ dixi aio volẽdi illa ỏbita dõare ei cã
mortis. ỏz q̃ dõatio tenet.vñ si hr̃des mei petãt b̃ debita ab
J mort. Si donaui tibi auũculo:ip̃e hz excep. doli.
fundũ cã mortis:si postea qualescã q̃ actio mihi dabi
tur q̃rit.t distiguit.nã si dõaui vt tũc demũ fieret tu' cũ more
rer:ĩ b̃ casu si qualescã:hẽo act.in rẽ.si nõ qualescã:tũc tu eris
dñs.t si desinas possidere hẽbis rei vẽdicati.si aũt sic dõaui
vt statĩ fieret tu' redeat aũt ad me si cõualescã:tũc dñiz statĩ
ẽ tuũ t interĩ hẽs rei vẽdicat.si ỏsinas possidere.t si qualescã:
dat mihi vtil' ĩ rẽ.idẽ ẽ t si tu p̃moriaris añ̃ ego.nã hẽo vtilẽ
Qui mortis.si dõaui tibi rẽ cã mortis: t postea penite
am repetam qỏ donaui:per condit. vel vtilẽ in rẽ act.
Mortis cã. Dicitur q̃ mortis cã capẽ dico3 q̃cquid oc
casione mortis alicui' capio nõ tñ iure legativ' hr̃di.
q3 cũ habeãt ppria noia nõ otinẽtur hoc vocabulo. Julia
no.Debitori meo q̃ nõ erat soluẽdo:remisi debitũ aio donã
di cã mortis.ỏz q̃ b̃ dõatio tenet t q̃ tũ'ẽ debitũ intũ videt
sibi donatũ. Sine donatõne.Dicit q̃ aliq̃ lucrat q̃s cã
mortis t nõ ex dona.vt si statuliber dz hr̃di vel alij aliquã pe
cuniã cã habẽde libertatis: vel legatari' cã hñdi legatũ.idez
est si hr̃s ĩstitut' accipiat pecuniã cã adeũde hr̃di. vel nõ ad
eũde.iõ ỏ legatario q̃ accipit pecũiaz vt oĩttat legatũ.idẽ ẽ ỏ
eo q̃ stipulat a viro berte dotẽ berte sibi dari si berta ỏcedat ĩ
mr̃imonio.nã b̃ capiũtur cã mortis:nõ tñ titulo donat. Ulti
mo dicit q̃ dõatio cã mort. fit siue cãmort. p̃tis t iminẽtis:si
ue cogitatõne future mortis. Si iusseris. Volẽs mihi cã
mortis donare.x.ỏbitorez tuũ in.x.q̃ nõ erat soluendo.iussisti
mihi aut creditori meo p̃mittere.x.t p̃misit: q̃rit quãtũ videa
tur mihi dõatũ.t distiguit.naz aut mihi p̃misit illa.x. aut cre
ditori meo.si mihi:tũc videt tñ mihi donatũ inq̃tũ ẽ soluẽdo
t si qualescat casu donatoz teneoz tñ cedere obligat.mihi q̃
sitã t nõ vltra:si creditori meo p̃misit:tũc tñ videt mihi dõatũ
inq̃tuz a creditore meo nũc p b̃ factũ suz liberat'. Per ac
ceptilatõez'. Dic casuz vt.ff.e.l.fi. iuliano. vel aliter vt ĩ gl.ac.
Non videt. Donatio cã mortis facta nõ videt pfecta
nisi decedat donãs.q3 pu' possz reuocare:t postea nõ
Qui alienã. Equũ alienũ tibi dõa põt reuocare.
qui cã mortis t tradidi.tu suscepisti.ỏz q̃ hãc rẽ videris
habuisse a me vnde si qualesco mihi reddes p̃dic.sine cã.nõ
aũt videris habere a quodam dño eius rei.
Mortis. Donatio cã mortis põt fieri t b̃ mõ. vt si causa
mortis patior te stipulari a me oĩ ãno dari tibi.x.dõec
viues. vt sic incipiat cõpetere exactio post mortẽ meã.
Senatus. Dõatio cã mort. facta ĩ psonas nõ capaces
pinde hẽtur sicut ĩ legatis relictis his psonis q̃ cape
nõ p̃nt.t b̃ dixit senat'. Postea dicit q̃ multe q̃stiones de fa
cto descẽdũt ex illo senatusc̃sulto t aliq̃s ỏ his vult dicere.
Tertio dicit:vñ dicat donatio.t q̃ sit dr̃ia iter donationẽ sim
plicẽ:t eã q̃ fit cã mortis.t si qualescat donãs:hz ỏdi.ob'cãm
ad repetendã donat.sicut qñ do vt aliq̃d facias t non facis.
aut vt luci' titi' faciat t nõ facit.t ĩ simili' hz locũ ỏdictõ ob
cãm. Mortis. Donatio cã mortis fit multis mõis. q̃daz
em̃ fit ab hoie sano t cogitãte q̃ dz mori t dõat cã mortis.
Quedam fit ab hoie infirmo et in periculo mortis existente.
Quedaz fit ratione met' mortis ppt̃ p̃ns piculũ. vt q3 ẽ ĩ na
ui q̃ timet submergi. Quedã ppt̃ futurũ piculũ mortis. vt q3
dz ire p mare vel ad sctm̃ iacobũ.vñ timẽs mori ĩ via dõat cã
mortis. Jtẽ vt oĩmõ donãte moriẽte ex ea ĩfirmitate: dõatio
nõ reuocet:etiã si pẽiteat donãtẽ. itẽ sic vt reuocet donatio si
me pẽiteat etiã si pus decedã.itẽ sic vt donatio nõ reuocet ni
si ĩ vno cãu.s.si dõatari' pus ỏcedat. Jtẽ sic vt nullo cãu revo
cet donatio etiã si pẽiteat donãtẽ vel si qualescat. Di q̃s
societatẽ. Per donationẽ cã mortis:tecũ societatẽ ỏri vt pu
ta.c.lib.tecũ cõicaui: volẽs tibi dõare dimidiã.s.l.cã mortis te
mihũ ponẽte ĩ societate.ỏz q̃ nulla ẽ societas. Di duob'.
Duo ỏbebãt mihi.x.ĩsolidũ.volẽs eis dõare mort. cã libera
uivnũ p̃cepti lat.t sic vt q̃ ẽ liberat'.tãdẽ qualui.ỏz q̃ pote
ro agere ỏ quẽ voluero ỏ ỏbitoribꝰ. Di q̃s. Si stipuler a re
p̃mittẽte cã mortis.x.ĩ ãnos singulos:vna ẽ stipulatio.t semel
ispicit ỏditio ei' q̃ stipulat. sz ĩ legato ãnis singulis relicto se
Quod cõcitõis. Reliq̃ c' ẽ.q3 quot ãni tot legata.
libertatẽ suo si dederit.c.filio meo naturali. ỏz q̃ filius
b̃ lucrũ nõ dz totũ hr̃e si est vltra modũ a lege statutũ.oz eũ fi
li' naturalis vnciã tũ hr̃e ỏ bõis p̃ris ertãtib' legitis.vñ si b̃
lucz ẽ vltra:nõ dz hr̃e ĩ eo qỏ ẽ vltra.nec ẽ vis vñ habuent b̃
fu' b̃.c. Si aũt iussus ẽ fu' eẽ liber si ỏderit.c.hr̃di t ỏdit an b̃
c.hr̃s ꝓputat ĩ falcidiã t distinguit. nã aut ỏdit seru' iste ỏ bo
nis q̃ hẽbat ĩ peculio tpe mort. dñi. t tũc bñ ꝓputat b̃ hr̃s b̃
lucrũ sibi ĩ falcidiã.aut ỏ bõis q̃ acq̃siuit post mortẽ dñi vel ali
us p eo suo absente dedit:t tũc b̃ nõ ꝓputat:sicut nec qỏ da
tur hr̃di alegatarij. cã iplẽde ỏditõis ꝓputat ĩ falci.potes t alit̃ põere casuz ĩ hac.l.q̃ oia dic vt i gl. ac.
Illud. Donatio cã mortis similis ẽ legato.t iura q̃ hr̃t
locũ in legatis hẽbũt locũ t in dõa.cã mortis. Ju
lianus. Donaui tibi fundũ cã mortis t tradidi.tu vendidisti eũ
meuio.ego postea qualui.dr̃ q̃ possuz petere a te vel pciũ qỏ
Inde habuisti vel alias vez pciũ serui si volo.
Inter mortis. Facit dr̃iaz iter dona.cã mort. t mortis
cã capionẽ.nã mortis cã donatio fit a p̃nti.t b̃ expõe:vt i gl.
at mort. cã cape q̃s dr̃ etiã si ñ dõat. vt si fu' iussus ẽ eẽ liber
si det mihi.x.nã ista.x.dico3 capẽ cã mortis.idẽ in eo q̃ hr̃s est
stitut' si det mihi.x.nam ista.x.capio causa mortis.
Jis. Donaui tibi fundũ cã mort. tu eũ manumisisti.tãdẽ
ego qualui:vel pẽitui.t sic volo fuocare qỏ donaui.dr̃ q̃ ego
ỏdicã a te pciũ fui.ỏbebas ei scire a te posse revocari fundũ:pu
ta si qualuerit dõato3. iõ eũ manumittere nõ debebas.
Jmortis. Donaui vxori mee sticũ fundũ meũ cã mortis
b̃ acto' q̃ nũq̃ revocari possit b̃ dõatio.iteri pba acq̃siuit b̃ ser
u'.tãdẽ ego donãs ỏcessi. dr̃ q̃ firmata ẽ dõatio t trahit̃ re
tro tps dõatõis vt sic q̃sita iteri p fundũ sint nũc mulieris pinde
Quod statu liber. Reliq̃ libertatẽ ac si fu' ip̃e fuisz ei'
suo meo si ỏderit.x.vni ỏ hr̃dib' meis.puta ciceroni.b̃
fu' ỏdit ỏ peculio suo ista.x.ciceroni.dr̃ q̃ cicero ista.x.ꝓputa
bit sibi ĩ falcidiã. Jtẽ si hr̃dit as petat̃ a cicerone p legitimũ:
poterit t b̃ pecuniã peti p peti.hr̃di. Jtẽ si b̃ cicero erat grava
t' fstituere ptẽ suã alij: t coact' adiuit:coget fstituere t b̃.x.ĩ
solũ alia bona. idẽ ẽ si ñ viuẽte isti suo dõata sit a q̃dã eũ eo.
ista.x.q̃ nũc ỏdit cicerõi ob p̃dictaz cãm. Jdẽ ẽ etiã si me mor
tuo ali' amore isti' fui ỏdit.x.hr̃di meo p suo p̃te.nã ab ip̃o
Seia. Seia dõauit cã mor fuo mihi datũ itelligit
tis oia sua bõa titio t tradidit retẽto sibi usuf. t b̃ pactũ
apposuit.vt si titi' p̃moreret:q̃ dñiũ bonoz fdiret ad eã:t cũ
ip̃a ỏcederz q̃ bõa ista dabit filijs titij:si q̃s habuerit.accidit
q̃ p̃deceslit titi' relictis filijs:t sic ista recup̃auit dñiũ rez.nũc
filij titij petũt ĩstas res a seia rei vẽ.dr̃ q̃ ñ p̃nt.q3 nõdũ vẽit di
es ĩ q̃ ỏbẽt hr̃e.sz põe q̃ filij titij petũt vt seia caueat ỏ his bo
nis restituẽdis cũ moriet.dr̃ q̃ ñ cogit cauere.si tũ caueat ip̃o
te teneb̃'t p̃ria dõatio q̃ erat in p̃sona titij finit. t b̃ fa incipit.t
sic mortua seia filijtitij petẽt ista bõa ex cautõe si cautio iterue
nit.t hr̃s seie retinebit de his falcidiã. Cũ p̃. Quidã eri
stẽs ifirm' dõauit filio emãcipato fundũ ãno nunq̃ revocadi
dr̃ q̃ b̃ dõatio ẽ iter viuos. nõ cã mortis.t iõ ñ ỏtrahit falcidia
Halcinius. Tũc põt vir vxori vel ecõtra dõare cã mor
tis cũ donãs hz iustũ metũ mort.: vt q3 forte grauit ifir
m' ẽ donãs.t b̃ casu dõatio tenet.nõ alias.t b̃ dixit fulcin'.
neraci' aũt dixit sufficere q̃ donãs existiet se moriturꝫ t ob b'.l.
cã mort. dõet sit nũc ĩfirm' vl' ñ.t b̃ vltimũ.l.dictũ neracij ẽvi'
Jseruo. Donaui seruo tuo.x.cã mortis.queritur mort
cui' sit inspicienda.l.serui an dñi.ad hoc respondetur:
t dicitur q̃ serui. Secundo dicit.hic seruus fuit a te manumis
sus aũ aptas meas tabulas t p' mortẽ meã ỏz q̃ b̃ dõatio ñ
sequit manumissum:t b̃ si habes in fi.non. si aũt non est tunc

eodē caſu retento dicas ꝙ hec donatio ſequit manumiſſuz. t hoc ſm iura noua ſm q̄ a morte donantis cedūt legata t do natiōes. ſed ſm ſupiorē caſum loquit ſm iura vetera: ſm que erat ſecus t dicas ꝙ hanc donationē feci in teſtamēto meo.

De manumiſſionibus. Rubrica.

Dic caſum vt in glo. Accur.

Lacut.

Heres. Seruum tibi legatū ego heres legant manumiſi: tandē tu legatari repudiaſti hoc legatuz. dicit ꝙ manumiſſio firmat. franciſcus

Eru. Seruū tibi ꝑ decē obligaui: eū volo manumitte re: nō poſſum: etiam ſi alis ſim tibi ſoluendo. Fran.

Si qui. Seruū titij ab ipſo titio emi nūmis ipſius ſerui epiſtola diuor fratrū dicit me cōpellēdū fore vt manumittā iſtū ſeruū. ſecūdo reſpōdet ei qđ poſſet opponi ꝙ seruus nihil hz nec habere pōt. ſed clauſis oculis debem dicere ſeruis ſuis nūmis emptū eoipſo ꝙ non eſt empt nūmis empto ris ſed aliūde q̄ſitis. Si ab ignoto. Si emi seruū meis nūmis. poſtea ſeru offert mihi tātos nūmos quot eū emi t vult vt eū remittā: nō cogor eū manumittere niſi b actū fuiſſz a ꝑn cipio q̄ eū emi. Secūdo dicit inter me t seruuz titij ꝓuenim ꝙ emerē eū de ſuis nūmis: t cuz emiſſem feſtinaui ſoluere de mea pecunia vendītori: poſtea seru dedit mihi pecuniam: t vult ꝙ eū manumittā. dicit ꝙ eū debeo manumittere. idē eſt ſi cū seru vellet mihi dare pecuniā t ego remiſi ſibi eā: qr mihi multū ſeruierat. nā t hoc caſu debeo eū manumittere. fran.

Mihil. Dictū eſt. s. ꝙ seruū emit nūmis ſerui: cogit eū manumittere. Si aūt emi te b acto inter me t te vt te debeā manumittere. dicit ꝙ debeo te manumittere: ſiue b ꝓuenerit inter vēditorē t me: ſiue nō: ſiue ꝛriū inter vēditorē t me ꝓuenit puta ꝙ nō debeā te manumittere. nūc aūt dicit nō eſt vis q̄s fit emptor ſiue fiſcus. i. procurator fiſci: ſiue ciuitas: ſiue ꝑuat hō ſit: ſiue minor. xx. annis ſit: ſiue pupillus ſit. nec etiā inſpicitur etas vendent: ſiue ſeruus ſit iſte emptor. nā ſemp cogit eū manumittere: niſi iſte ſeru ſit exportādus rōne delicti. vel ſit in teſtamēto dñi ꝓhibitū ne manumittat. vel ſi hac lege. i. pacto fuerat vēditū huicvēditori ne ad libertatē pueniat. in his enim caſib nō manumittet: poſtea dicit q̄s dicat ſuis nummis empt. t certe nō ſolū iſte q̄ totū p̄ciū dedit emptori de q̄ emerat: ſed t ſi partē p̄cij dedit emptori: t ex opis ſerui tantū lucrat ita eſt emptor. vel alis merito ſerui eſt lucrat ita ꝙ p̄e ciū eſt emptū. Sed pone ꝙ partē habebā in seruo aliā partē emi nūmis eius nō hz locū ꝓſtitutio: t ſic non cogor eū manumittere. idē ſi habebā ꝓprietatē nudā in seruo: emi a fructuario vſumfructū eiusdē ſerui. nā nō cogor eū manumittere. ſecus erit ſi habebā vſumfructū tm t emi ꝓpetatē nūmis eius. naz hz locū ꝓſtitutio vt eū manumittam: intelligas tm ꝙ ipſe ſeruiet mihi fructuario: donec durat vſusfruct. ſz ſi ego t tu emam ſeruū: ego meis nūmis: tu nūmis ei ſerui: nō hz locū b casu ꝓſtitutio: niſi ego vellem eū manumittere: ſed ſi partē ſerui emi ſuis nūmis pars altera ex cā lucratiua effecta eſt mea. b

Q̄s. Seruū emi: hic ſeru petit vt eū manumittā. dicēs ꝙ ſuis nummis emi. ego nego. dicit ꝙ de hac cā ſi eſt rogatus me dz cognoſcere p̄fect vrbis in ꝓuincijs p̄ſes ꝓuincie. t dz iſte q̄ cognoſcit de hac cā denūciare ſeruo qđ ſi nō ꝓbauerit ſe ſuis nūmis emptū qđ dabit in op metalli: niſi ego vellem mihi reddi volēs imponere maiorē penā. Vltimo dic ſi teſtator reliqt libertatem ſuo ſeruo caſtaldioni: ſi redderet rōnes t ſeruus velit reddere rōnes. dicit ꝙ dz dari arbiter qui videat an rōnes bene reddant.

Eru. Seru accepit decez mutuo ab amico ſuo t ea dedit dño vt manumitteret: tandē dñs anteq̄ eū manumitteret deceſſit. t in teſtamē to libertatē reliqt ſeruo: t peculiū ſuū ei legauit: q̄ſitum eſt an ſeru poſſit hanc pecuniā repetere ab heredib patroni ſui. t dicit ꝙ ſi dñs hāc pecuniā poſuit in rōnib ſuis ꝓprijs: de ſijt eſſe peculij: nec debebit. niſi poſtea dñs iſtā pecuniā reddidit ſeruo vt haberet in peculio ſuo. qr hoc caſu debebit reddi filio familias. di h pecunia ſeruo.

Duos filios titi habebat. q̄libet filior habebat peculiū ſepatū: t q̄libet ſeruum in peculio. vn de filijs manumiſit ſeruū ſuū peculiarē ꝓſentiēte patre. Itez b pater in teſtamēto dixit. peculiū qđ hz q̄libet filior p̄lego cuilibet eor. nūc queri de iſto liberto cui dicat libert: t diſtinguit. nā aut b ſeruus eſt manumiſſus anteq̄ fieret teſtm: t tūc cū ſit effectus libert titij: erit amborz filiorz: t ſic cōis. ſi autē eſt manumiſſus poſt teſtm: t tūc erit tm libert filij manumittentis.

Cui pene. Hic dicit quoſdam non poſſe manumittere ſeruos ſuos. t declarat in litera. Franciſcus.

Eru. Dec. l. dicē q̄ſdā ꝙuos nō poſſe puēire ad libertatē Elian. Titi emit eumeriā ancillā b pacto appoſito vt manumitteret eā: poſtea titi fact eſt debitor fiſcalis t manumiſit eumeriaz. nūc fiſcus videt titiū nō ſoluēdo: vult reuocare eumeriā in ſeruit. dicit ꝙ nō pōt: immo t ſi non eſſet adhuc manumiſſa: dz venire ad libertatem ex ꝓſtitutiōe diui

Eru. Seruū marci. fran. ſub ꝓdi. legatū heres interim non poteſt manumittere.

Lege. Seru titij cōmiſit plagiū. titi pena ſoluit ꝓr eo dicit ꝙ talis ſeru nō poteſt manumitti ante. x. annos.

Eru. Agnat furioſi exīs ei curator nō pōt māumittere ſuū furioſi niſi furioſus ex cā fideicōmiſſi eſſet grauat eū manumittere. nā tūc curator ei dabit iſtū seruum alij agnato

Apud eū pupilli: b acto vt ille eū manumittat.

Non poſſuz manumittere seruū meū cor eo q̄ hz idem impiū: qđ habeo ego. ſed ꝓtor apud. pcōſulē pōt manumittere. Itē impator ſi vult manumittere seruū ſuū nō eſt opus ꝙ eū manumittat vindicta: ſed ꝓut vult pōt manumittere. frā.

Mortis cauſa. Dicit ꝙ mort cauſa pōt manumitti seruus qđ non intelligas: vt definat eſſe liber ſi ꝓualeſcat manumittēs. ſed ſicut ſi manumitteret vindicta cā mort. ſ. qr morituz ſe putet. mors eius expectabit. ita t ſi alio mō manumittat cā mort expectat mors ei: ſicut expectat: t in hoc alio caſu vt ſi tradat q̄s rē cā mort. nā expectat mors ei vt tūc efficiat accipient. fran.

Ꝓſentiente. Filius minor. xx. annis seruū patris manumiſit de conſenſu patris ſui. dicit ꝙ valet manumiſſio. t erit iſte manumiſſus libertus patris. nec requit q̄ de cā māumiſit b minor cū nō ipſe: ſz

Eru. Filiuſſa. pater videatur manumittere. fran. miles seruos in caſtris q̄ſiuit. dr ꝙ ſui ſunt. t nō patris.

Cum q̄. vnde pater eos non pōt manumittere.

Vēditor ſerui t ꝓmiſſor ſerui anteq̄ eū tradat: pūt ma

Q̄s ab alio. Dediſti mihi decē numittere. vt seruū meū manumittā. dicit ꝙ cōpellor manumittere etiā ſi illa. x. mihi data fuerint de peculio ſerui. maxime hec ſunt vera ſi pater aut frater ſerui mei pecuniā iſtā dederint. t nūc petāt vt eū manumittā. nā cōpellor māumittere: pinde ac

Cauſam. Donaui ſi ſuis nūmis emiſſem. seruū cuidā minori. xx. annis hoc pacto vt eū manumittat. dicit ꝙ manumittere pōt etiā ſine cauſe ꝓbatiōe. t ſi non manumitteret pueniet ad libertatē. ſed ſec ſi minor rogatus ſit ꝑ fideicōmiſſuz vt seruū ſuū ꝓprium manumittat. nā cāz probare dz anteq̄ eū manumittat. Quellā. Eledidi tibi ancillā hoc pacto vt poſt annū manumittas: t ſi nō manumitteres ſic ꝓuenit vt. x. aureos mihi dares. dicit ꝙ anno elapſo ſi nō manumiſiſti ex ſnia ꝓſtitutiōis pueniet ad libertatez: ſicut alis manus iniectio apponit vt q̄ vendo ancillam: hoc acto ne ꝓſtituas. nō autem petā. x. aureos. Tpe. Tempore quo emebā seruū a te ꝓuenit inter nos vt poſt q̄nq annos manumittā eū. Itē ꝓuenit vt certā mercedē mēſtruā pſtet b seru mihi infra q̄nquēniū. dicit ꝙ b qđ dictum eſt de mercede: eſt modus q̄liter debeat ſeruire t pſtare obſequiuz dōec durat ſeru nō aūt in modū ꝓdi. videt dictū vt ꝓpter hoc ſuſpēdat libertas ſiue differat: qr nō differtur: licet hoc non prēſtet.

Eruū dotalē. Vir vult māumittē seruū dotalē. q̄rit an

poſſit.ꝛ diſtinguitur.nã aut eſt vir ſoluẽdo in dote, ꝛ tũc citra dotẽ ꝓſtante matrimonio manumittere põt, aut nõ eſt ſoluendo:licet nõ habeat alios creditores,ꝛ tũc nõ põt manumittere:hoc enĩ caſu dos dr debeꝛi ꝓſtãte matrimonio.

¶ Repos. Repos volũtate aui põt manumittere fuũ aui, ꝛ manumiſſus erit libert⁹ aui. Itẽ ſi filiꝰ põt manumittere ſeruũ patris:volẽte patre manumiſſus erit libert⁹ pris nõ filij.

§ Alius. Gaius emit ancillã hoc pacto ꝙ manumittat eã infra annũ.tandẽ gaiꝰ ꝓnũciat⁹ eſt ſeru⁹ titij, dr ꝙ hec ancilla erit pencs titiũ dñm gaij ea dí.qua erat penes gaiuꝫ ſcꝫ vt titi⁹ manumittat eã infra annũ.ſi nõ faciet erit libera ex

¶ Lege iulia. Quatuor erãt iudices ꝓſtitutiõe qui cognoſcebãt de libertate cuiuſdã.duo ex his volebãt iudicare eũ liberũ.alij ꝛ.dr ꝙ ꝓualet ſnĩa eoꝝ q̃ ꝙ libertate dicũt.idem in teſtib⁹.ſi quatuor ſunt teſtes in cã ꝓducti. duo ꝙ libertate dicũt duo ꝛ.ſtaꝫ dco illoꝝ q̃ ꝙ libertate dicũt

¶ Chriſ. Mãumitti põt ẽt ifans ꝛ libertas relinq̃ ei ĩ teſtõ.

§ Eruũ. Seru⁹ furioſus põt mãumitti q̃libet mõ apto tũ ad manumittẽdum.

¶ De mãumiſ.vindicta. Rubꝛ.

¶ Pupillus põt manumittere ſeruũ ſuũ coꝛã tutoꝛe

Apud pretorem, exiſtente ꝛ põſtãte auctoritatẽ. Franciſcus dñi acc.

§ Jminoꝛ. Minoꝛ.xx.annis habens vſumfructũ in ſeruo poteſt ꝓſentire ꝓpꝛietario manumitti illum ſeruum.

§ Jheres. Heres manumiſit ſeruũ legatũ:poſtea legatarius repudiat legatũ.dicit⁹ ꝙ manumiſſio ꝓfirmat⁹.ſecũdo dicit duob⁹ pure legatus eſt ſeru⁹.vnus legatarioꝝ manumiſit iſtũ.poſtea alter legatari⁹ repudiauit partẽ ſuã.certe accreſcit alteri cũ legatario.ꝛ ſic libertas tenet. Franci.

§ Jpater. Quidã habẽs ſeruũ pmiſit filio ſuo vt manumitteret iſtũ ſeruũ.ꝛ poſtea deceſſit ab inteſtato ꝟ pater. filiꝰ neſciẽs de morte patris libertatẽ impoſuit ꝟuo.dicit⁹ ꝙ libertas tenet cũ nõ appareat mutatã eſſe voluntatẽ patris.ſz ſecus eſt ſi pater adhuc viuẽs reuocauit mãdatũ,ꝛ antequã filius ſciret reuocatũ forte mãdatũ manumiſit ſeruũ. nã nõ tenꝫ manumiſſio. ¶ Quotiẽs. Manumitto ſeruũ quẽ nõ credo meũ.vel econtra.ipſe nõ credit ſe meũ ſeruum: vel ambo ſum⁹ in hac credulitate cũ in veritate eſſet me⁹ ſeru⁹:dicit⁹ ꝙ tꝫ manumiſſio. ¶ Minoꝛ. Minoꝛ.xx.annis nõ põt etiã ſeruũ cõmunẽ manumittere ſine ꝓfilio ſiue vindicta.ſeruũ tũ ſibi obligatũ ꝓſentire põt manumitti.

§ Apud. An põtoꝛ poſſit coꝛã ſe manumittere ſeruũ ſnũ.ꝛ ipſe idem põ bere auctoritatẽ ſiue ꝓfiliũ.ꝛ dr ꝙ ſic.ꝛ pbat ꝙ etẽpla.

§ Eruꝰ cõis. Duo habebãt ſeruũ cõem.ambo erãt minoꝛes.xx.an.ꝛ ambo volũt manumittere ſeruũ.ꝛ vnus tantum cauſam alleganit ꝛ pbauit.dicit⁹ ꝙ ſatis eſt ꝛ tenet libertas.

¶ Non eſt. Poſſum manumittere ego minoꝛ.xx.an.ſeruꝫ coꝛã iudice ſedente ꝙ tribunali.ꝛ etiã nõ ſedẽte.ſed cuꝫ ibat cauſa lauãdi:puta ad ſtipã vel cã videdi aliquẽ ludꝫ.ꝛ ego vlpian⁹ cũ eſſem cũ quodã põtoꝛe in villa quadã pmiſi coꝛã eo ibi manumitti:licet ibi nõ eſſet ꝓſentia lictoꝛ.lictoꝛ enĩꝫ

¶ Cauſa. erat homo q̃ portabat ſigna magiſtrat⁹,

Juſta cauſa eſt ꝓpter quã põt minoꝛ.xx.annis mãumittere ſeruum.ſi ſeru⁹ liberauit dñm a piculo mortis:cũ quida occidiſſet eũ niſi ſeru⁹ fuiſſet qui adiuuit dñm vel ab infamia quã al's ſuſtinuiſſet dñs niſi fuiſſet ſeru⁹. Secũdo dicit.minoꝛ manumiſit ſeruũ cã approbata coꝛã iudice.nũc vult reuocare dicens ꝙ nõ fuit iuſta cã manumittẽdi. dr ꝙ non auditur

¶ Surdi. Filiꝰ ſurdi vel muti põt manumittere ſeruũ pris patre vo ẽte.q̃ volũtas declaratꝫ ꝙ nunciũ vel ſcripturaꝫ.ſecꝰ

¶ Aũt ẽ in filio furioſi cũ furioſus nullo mõ poſſit ꝓſentire.

§ Jminoꝛ. Propter quãlibet iſtaꝫ cauſaꝫ põt minoꝛ manumittere ſeruũ ſuũ.ꝛ hoc dicẽ ꝟ.l.cum ſe.ꝛ ſe.ꝛ ſi.ꝛ ꝓn.alteriꝰ

¶ Plures. Plures dñi.xx.an.poſſunt ſimul manumittere ſeruũ ſuũ cõem vindicta. Itẽ plures ſerui poſſunt pariter vindicta manumitti. ¶ Qui in italia. Prouincialis põt manumittere ſeruũ in italia ſi vult,

¶ Illud. Si minoꝛ manumittere vult ancillaꝫ cã habẽdi eam in ꝙcubinã nõ auditur.neq̃ enim delicijs ꝛc.ꝛ idẽ in maioꝛe. ¶ Si quis.dic caſum vt in glo.

§ Apud ꝓcõſulẽ. Apud ꝓcõſulẽ poſtquã eruit vbem romanã põt minoꝛ manumittere. Itẽ apud legatũ eius.

§ Apud filiũfa. Tria dicit in prima parte pone caſum vt in glo.ꝛ diuerſis modis ſm q̃ ſunt diuerſe litere.ſecũdo ꝓtoꝛ nõ põt manumittere apud collegã ſui.ꝛ ꝟ ſi hẽs in literaꝫ non al's deeſt.ꝛ dic de ꝟ vt in glo.tertio filiꝰ ſeruũ patris apud ipſz

§ Jminoꝛ pꝛeꝫ ꝓtoꝛẽ põt manumittere volẽte patre

¶ Minoꝛ manumiſit ancillã pgnãtẽ ex eo cã hñdi eã in vxoꝛẽ.ipa iteꝛꝫ pepꝛit,dr ꝙ partꝰ eſt in pẽdẽti.naz ſi accipiat

§ Jrogatus. eã in vxoꝛẽ erit partꝰ liber.al's nõ.

¶ Si minoꝛi.xx.an.legẽ ſeruũ ꝟ acto vt manumittat.dr ꝙ eũ dz manumittere indubitanter.ſed ſi ei legaſſem.x.ꝛ rogaui eũ vt manumittat ſeruũ ſuũ ꝓpꝛiũ:tũc eſt inſpiciẽdũ ſi tm̃ vel plus eſt in legato quãtũ valet ſeru⁹ vt tũc pmittaꝫ manumitti.al's nõ. ¶ Ultimo dicit qõ dixi in ſeruo legato minoꝛi idez in donato ꝟ mõ vt manumittat.nã manumittere dz:ꝛ ſi nõ manumittat ꝓſtitutio facit cũ libeꝛ nec decurreꝫ vl'ibiꝫ ad ꝓfulẽ

¶ Matrimonij. Si minoꝛ vult manumittere ancillã cã habẽdi eã in vxoꝛẽ põt.dũ tũ ſit talis quã poſſit iuſte ꝟ vt non ſit filia vel ſoꝛoꝛ dñi vel ſimili mõ ei cognata. Itez dñs minoꝛ.xx. annoꝝ põt manumittere ſeruũ ſuũ ſi erat ſu⁹ filiꝰ vel filia de cã qua poſſet minoꝛ maſculus manumittere. ¶ Cõſul. Minoꝛ xx.an.exñs ꝓful.põt ꝓbere auctoritatẽ manumittere volentibus.vel aliter minoꝛ exñs ꝓful hñs ſeruũ.cã approbata coꝛã

§ Apud pre collega:põt ipſe manumittere. fectum. Coram ꝓfecto egypti põt manumittere minoꝛ.

¶ Pater. Habebã filium q̃ rome degebat:forte in ſtudio ꝛ cũ eo miſerã quoſdã ſeruos q̃ ei ſeruirẽt:randẽ epiſtolã mãdaui ad filiũ in q̃ ꝛtinebaꝫ ꝙ poſſit manumittere quẽ vult de illis ſeruis meis q̃ ſecũ ſunt:ipſe filiꝰ manumiſit coꝛaꝝ ꝓtoꝛe.dicit⁹ ꝙ hec manumiſſio tenet:ꝛ pater videꝫ manumittere.

§ Manumiſſio. Manu ꝛ filiꝰ q̃ſi miniſteriũ ꝓbet. miſſio põt fieri,coꝛã lictoꝛib⁹ ꝛ q̃dã ſolẽnitas q̃ erat ne

¶ Pupillus. Pupillus maioꝛ tñ infante põt manumittere ſeruũ coꝛaꝝ ꝓtoꝛe ceſſaria:licet nõ fiat ꝙ facta habeꝫ dice ꝛ põite tutoꝛe:nec manumiſſum ſeq̃tur peculium.

§ Jtutoꝛ. Pupillus vult manumittere ſeruũ ſuũ:cã hñs di eũ ĩ tutoꝛẽ.q̃rit⁹ an ꝟ ſit iuſta cã mãumittẽdi:ꝛ offiliꝰ dixit ꝙ fic.ſed nerua filiꝰ dixit ꝙ nõ eſt iuſta cã.quomõ enĩ pupilli docto ſtareꝫ ad tutoꝛẽ eligẽdũ:cũ ꝓpter infirmitatẽ ei⁹ animi detur pupillo tutoꝛ vt nihil ꝓſumaꝫ rite ſiue bñ gerere abſq̃ tutoꝛe ꝓpꝛ animi infirmitatẽ.

¶ De mãumiſſiõib⁹ q̃ fuis ad vni.ptinẽtib⁹ ꝓponunt. Rubꝛ.

Omne collegiũ hñs ſeruũ vel ſeruos legitimũ põt manumittere eos ꝛ ſuccedẽt iſti de collegio in bonis manumiſſi,put patroni libertis.ꝛ hoc dicit hec lex cum ſeq.

§ Eruus. Si ciuitas manumiſit ſeruũ:videꝫ ei ꝓcedẽ peculium:niſi exꝓſſim adimat debitoꝛ peculiarꝫ tali ſeruo nũc manumiſſo ſoluẽdo liberaꝫ.

¶ De manumiſſis teſtõ. Rubꝛ.

Si ſepi⁹ in teſtõ teſtatoꝛ relictas valebit q̃ leui⁹ relinq̃t libertatẽ ſeruo ea voluntas

§ Si ita. Titiũ inſtituo hꝛdẽ.ꝛ ſi hꝛs nõ erit ſticũ ſuũ meus inſtituo hꝛdẽ ꝛ liberũ.dr ꝙ ſiue titi⁹ hꝛs erit ſiue nõ:ſtic⁹ ſemꝙ erit liber:q̃ſi vtroq̃ gradu videatur relinqui libertas ſtico.

¶ Ec militi. Minoꝛ.xx.an,etiã miles nõ põt manumittere ſeruũ ſuũ in teſtamento.ꝛ dic de hoc vt in glo. Accur.

§ Si ita. In teſtõ reliq̃ libertatẽ ſeruo ꝛ dixi.hꝛs meus.x. ei dato.dr ꝙ valet ꝟ legatũ de x.ꝛ.ꝟ ſunt vera ſiue ĩ teſtamẽto ꝟ dixi ſiue in codicillis. Ultimo dicit in teſtõ reliq̃ li

bertatē ſeruo meo. Itē dixi grauo heredē meū vt det.x. illi ſeruo ſi eū manumittā vindicta. ōz q̄ b̄ legatū debeā ſuo meo ſi eū ma

IN libertatib⁹. Si libertatē relin /numittā vindicta, quo ſuo meo in plurib⁹ ſcriptur⁊ z alio mō in vna ſcriptura q̄ in alia: ei ſtabit q̄ facili⁹ imponit libertatē z b̄ ſunt vera q̄ſ di recto relinquit libertas: at q̄ſ p fideicō. tūc ei ſtabit q̄ poſterior

Ꝺ Fructuariū Quidā hās ,ꝑetatē in ſuo fec̄ teſtm̄ eſt. z eū q̄ habebat vſumfru. in eodē ſuo inſtituit hēdem z iſti ſuo relinq̄t libertatē ſub ꝺdi. ōz q̄ adueniēte ꝺdi. iſte erit liber.

IN Erati⁹. Reliq̄ libertatē ſtico ſeruo meo ſi null⁹ mihi fili⁹ erit⁊cuz moriar. ōz q̄ nato mihi poſthumo īpedit libertas. ſed pone q̄ nōduz eſt nat⁹: ſperat tm̄ naſci: erit ne interi ſu⁹⁊an li ber. z certe ſi null⁹ poſtea naſcat liber fingit fuiſſe retro.

Ꝺ Fita. Seruo meo q̄ fuerat me⁹ caſtaldio reliq̄ libertatē ſi appeat rōes meas diligenter tractaſſe. ōz q̄ erit liber ſi ap pareat q̄ ad vtilitatē dñi bñ geſſit z bona fide: z reliq̄ ſi q̄ ſunt

Ꝺ q̄s ita. Legaui tibi ſuū ſub ꝺditiōe vt /reddidit, eū manumittas. z ſi nō manumiſer⁊ iuſſi eū eſſe liberū z le gatū b̄ caſu ei reliq̄. ōz q̄ ſi nō manumittas⁊eū: erit liber ex teſtō hac. l. ſuū vetitū in teſtō dñi ad libertatē ꝓducī: non poſſe manu mittī: eſt verū q̄ſ b̄ ſu⁹ erat teſtator⁊ vel hēdis ei⁹. ſecus ſi eſſet b

Ꝺ peculiū. Peculiū cuiuſdaz ſerui mei /ſeru⁹ alien⁹. legaui forte ipſi ſuo iuſſo eſſe libero. vl' alij eī̄ meo. poſtea vi carlo q̄ erat de iſto peculio reliq̄ libertatē. ōz q̄ vtrūq̄ tz: z lega tū peculij tāquā cuiuſdā gener⁊ tz. Si ſeru⁹. Legaui tibi ſuū eidē poſtea reliquī libertatez. ōz q̄ liber eſt. z ſic extinguit legatū Ꝺz pone q̄ ꝑ reliq̄ libertatē ſuo: tādē eū tibi lego q̄ iſto⁊ vale bit. z ſi q̄dē apparet q̄ habui animū reuocādi libertatē: z tūc tz legatū. ſi aūt dubitet de b̄: tūc fauore libertat⁊ dicim⁹ libertatem

Ꝺ legato. /deberi: nec videri reuocatū ꝙ b̄ legatū Tria dic̄ h̄. l. ꝓmo legaui tibi ſuū z rogaui pfideicō. eū ma numitti. ōz q̄ hēs vel legatari⁹ cogit eū manumittere. z dicas q̄ eſt in electōe legatarij: vt ſi vellet eū manumittere: bñ eſt. alio q̄n hēs manumittit. Scōo reliqui libertatē duob⁹ ſuis ſi darēt z. hēdi meo. ōz q̄ ſi vn⁹ dat. v. erit liber: lz alter ſua. v. nōduz det. Tertio reliqui iū teſtō libertatē ſuo meo: plib⁹ hēdib⁹ inſtitut⁊ ōz q̄ ſufficit vnū hēdū adire hereditatē. ad b̄ vt libertas debeat.

Ꝺ q̄s. Titi⁹ reliquit libertatē ſuo /ſit ſtatiz liber. ſuo ſi iurauerit ſe datuz. x. opas. ōz q̄ b̄ iuramētū nūquam oz ſibi remitti. idē etiā eſt ſi reliq̄t legatū z libertatē ſimł ſub ꝺdi puta ſi iurauerit ſe datuz. x. opas. nā nec legatuz poterit conſeq̄ abſq̄ iuramēto. ſed ſec⁹ ſi libertatē pure legatū ſub ꝺdit. iurādi reliq̄t. nāltūc remittit ſibi b̄ ꝺditio iuramēti. idē ſi libertatez ſub ꝺdi. iuriſiurādi reliq̄t. z poſtea idē teſtō⁊ viu⁹ māumiſit. nā b̄ cō

Ꝺ ita. Titi⁹ duob⁹ ſuis ſuis reliq̄t liber /ditio remittit. tatē: ſi inſulā edificarēt. ōz q̄ b̄ ꝺditio non pōt diuidi. vñ ſi vn⁹ ſuoz vellz facere diuidia inſule z libertatē hē: nō audit. ſz pone q̄ vn⁹ eoz vult edificare totā inſulā: z alt⁹ nihil: an ille q̄ fac̄ videt iplere ꝺdi. q̄rit z ōz q̄ ſic. z ipe erit liber niſi teſtō⁊ aliō ſen ſerit: nō ali⁹ q̄ nihil facit. Scōo q̄rit q̄dā duob⁹ fabris vel picto rib⁹ reliq̄t cētū ſi tēplū depixiſſent vel ſi nauiz fabricaſſent. z vn⁹ illoz vult facere: z alter nō. mō q̄rit an ſi vn⁹ depingat tēpluz vl ſi nauim totā fabricet hēat totū cētū. z ōz q̄ ſi appareat teſtōrez ſenſiſſe z voluiſſe q̄ vterq̄ ſimul faceret: tūc vn⁹ faciēdo nihil ōz facere: nec hēat legatū. ſi aūt appeat ōnēs: tūc vn⁹ ſolus faciēdo op⁹ hēbit legatū vel ipſe totū. vel partē ipſe: z partez ſoci⁹ ſm q̄ voluit teſtator. tertio q̄rit ſi q̄s reliq̄t libertatez duob⁹ ſuis ſuis caſtaldiōib⁹ ſub ꝺdi. ſi reddiderit rōes. z vn⁹ vult reddē rōes alt⁹ nō. an volēs reddē audit: z diſtinguit. nā aut geſſerāt ſepati: z tē vn⁹ reddēdo ſuas ꝑtes rōes audit: z erit liber. ſi vero ſimul geſ ſerūt tūc ille q̄ vult reddere: ōz reddere oēs z reliq̄ oīa ſoluē. z ēt ipe voluīa rōnū ſiue libroz reddere ōz. Quarto q̄rit titi⁹ mā miſit ancillā cū filijs ſuis. inuenit q̄ nullū h̄z filiū: vel ſi h̄z ſunt tales q̄ nō pōt peruenire ad libertatez. ōz q̄ nihilomin⁹ ipſa erit li bera. idē eſt z ſi ipſa nō pōt effici libera. filij tñ ſui fic nā filij erūt liberi nō ipa. z ſic appet q̄ b̄ ꝺditio cū filijs nō fac̄ ꝺdi. niſi alit ſenſiſſe teſtatorē appeat. z q̄ nō faciat ꝺdi. ꝓbo tali argumēto. nā in edicto ꝓtor⁊ cauet vētrē cū liber⁊ in poſſeſſiōe eſſe iubeo. tñ ſi nulli de liber⁊ exiſtāt. vēter nihilomin⁹ mittet.

QUz ſu⁹. Inſtitui duos hēdes: vnū pure: alū ſub ꝺdi. ſuo meo reliq̄ libertatē pure. tādē defecit ꝺditio vni⁹ heredū: z ſic nō eſt hēs. ōz q̄ ſi alter adeat ſat⁊ eſt vt libertas ſeruo relicto

Ꝺ ita ſcriptū. Sempr⁊oni⁹ ſuo /debeat: z ſic erit liber. ſuo ſtico reliq̄t libertatē: cū titi⁹ ānoz. xxx. erit z ḡuauit he redē ſuū vt ei ſtico daret fundū tūc tpis ſibi deceſſit titi⁹ añquaz cōpleret. xxx. annos. ōz q̄ adhuc ſtabit ꝑ tm̄ tps quo ſi titi⁹ fuiſ⁊ ſet viu⁹ cōpleuiſſet. xxx. annos. z tūc ſtic⁹ erit liber. z b̄ eſt fauore libertat⁊ ſec⁹ in legato q̄ō erat relictū eidē ſtico ſub eodē tpe. nā

LIbertas. Quatuoz h̄z partes h̄. l. ꝓma eſt: /extinguit reliq̄ libertatē ſuo b̄ mō. cū moriat⁊ ſu⁹ ſit liber. ōz q̄ nulli⁹ mometi eſt b̄ libertas. Secūdo reliq̄ libertatē ſuo ſi nō aſcende rit capitoliū ōz q̄ valet: z tūc erit liber cū potuerit aſcēdere capi toliū: z nō aſcēderit. Tertio reliq̄ libertatē ſuo meo: ita vt filijs meis rōnē reddat. ōz q̄ pure eſt relicta libertas: nō ſub ꝺdi. red dēdaz rōnū: cogit tm̄ reddere rōes. Quarto reliq̄ libertatez ſuo poſt ānos dādā ab hēde meo. nō dixi poſt quot annos. ōz q̄ ꝑ bieniū debebit libertas ab hēde: niſi appeat teſtōrez aliud ſen

QUi duos. Inſtitui /ſiſſe. z hoc ꝓbet ꝙ heredem. titiū z ſempr⁊oniū meos hēdes. z ſi titi⁹ q̄ erat vn⁹ de heredibus decederet reliq̄ ſeruo meo libertatē. ōz q̄ ſi titius decedat etiā me teſtōre viuo debebit libertas ſeruo. z intelligas ꝑ adi tā hēditatē ab alio hēde meo. Hec ꝺditio. Libertatē tibi reli q̄ cū moriar. videt tpe vite mee tibi deberi libertatē. ſ. tūc cū ſim in articulo mort⁊. z ſic eſſz inutil⁹: eū b̄ ego nolui. ſz tñ de eq̄tate ōz poſt mortē meā tibi deberi libertatē. Secūdo reliq̄ libertatē ſuo ad annū. ſenſus ẋ boz eſt q̄ vſq̄ ad ānū ſit liber: qō eſſe nō pōt de iure. tñ ex eq̄tate interptant⁊ h̄ ẋba vt poſt annū ſit liber. Ter tio poſt ānū quo b̄ teſtū erit factū ſis liber. ōz q̄ b̄ ꝺditio nō eſt inutilis ſi ꝓtigat teſtōrē infra annū moriat. q⁊ ille erit liber cōpleto

QUidā. Rogaui /anno incepto a tpe teſtamēti ꝺditi hēdē meū vt ſeruū meū manumittat. z ſi non manumiſ⁊ erit iuſſi eū eſſe liber⁊: eidēq̄ legatū reliq̄. ōz q̄ licz hēs nō māumttat tñ hic ſeru⁹ erit liber ex teſtamēto z legatū habebit. Fran.

Ꝺ Ruos. Legaui tibi ſeruos z dixi. ſi te ꝓmeruerint: rogo vt eos dignos libertate exiſtimes. i. vt eos manumittas. ōz q̄ ꝓtor coget te vt eas manumittas q̄ſi ſp ꝓſumant dignit: niſi hi fuī cō miſerint aliqō delictū ꝫ te ꝑpet qō videātur indigni. Scōo pōe qō dixi: quocūq̄ tpe vis manumittere quē vis de iſtis ſeruis q̄ ſi tu viu⁹ nō manumiſiſti: hēs tu⁹ coget māumittere.

Ꝺ Tic⁹. Ego teſtor⁊ teſtō reliq̄ libertatē ſuo b̄ mō. ſtic⁹: imo paphilus erit liber q̄ſi ego teſtator emēdare videar error⁊ cirea ſticum. idem erit z ſi dixi ſticus liber eſto. immo pamphilus li ber eſto. nam z hoc caſu pamphilus erit liber ꝓdicta ratio

QUi filiū. Titi⁹ hēs filiū ipuberē eū hēdē /ne. inſtituit. z ſtico ſuo libertatē reliq̄t ſi redderet rōes argēti qō ſub cura⁊ei⁹ fuit. tādē ille ſtic⁹ ſu⁹ partē argenti qō ſubꝛipue rat⁊cuz tutor⁊e pupilli diuiſit. z tutor⁊ ſcripſit q̄liter erāt bñ reddite rōes ab iſto ſuo ſtico. q̄rit an iſte ſu⁹ ſtic⁹ ſit liber. z ōz q̄ nō. nā ſic⁊ alienat. rez pupillariū: ita b̄ exigit bōa fides. itē ſtatu liber grauat⁹ dare pupillo ſi det ei⁹ tutor⁊: ita demū liberat⁊ efficit li ber ſi ſu⁹ z tutor⁊ fraude careāt. ita z in nſo caſu debebāt cauere in reddēdis rōib⁹: qō nō fuerint vſi fraude. z iō rō ꝑ nō reddita habeat. Ultio dic̄ q̄lit ꝺz iſte ſu⁹ ſtic⁹ reddere rōnē argenti: vt effi ciat liber. z certe illud argētū qō h̄z de bonis pupilli ꝺz ei redde re. z ſi q̄dā vaſa argētea amiſiſſet ſine dolo z culpa: nō teneat ad ea. ſufficit enī ſi ex bono z equo rōnem reddat.

TEſtamēto. Manumiſſus in teſtō tūc fit liber: q̄ñ adita eſt hēditas ex teſtō: z teſtm̄ tz. vel ſi inſtitut⁹ omiſit ex teſtō z ab in teſtato adiuit. z b̄ eſt verū q̄ſ libertas erat relicta pure. z ſufficit q̄ ab vno adeat hēditas. Si aūt in diē vel ſub ꝺdi. relicta eſt li

IN bertas: tūc cōperet libertas cū dies venerit vel ꝺditio. Omiatiz. Seruī noſatiz videt manumitti etiā q̄ñ nō me eoz ponit: ſz nomē officij qō hēbāt. vt ſi dicā ſuū meū picto rē liberū eſſe volo: vel ſic. ſeruū meū diſpēſatorez liberū eſſe volo.

TEſtō. Liberta s teſtō relicta: /vel ſimili ꝙ qō cogſcit. tūc valet cū hēdita s adit etiā ab vno z in eo gradu erat

Ꝺ Iuus. Titi⁹ in teſtō ſuo /relicta. z pure erat relicta. ſcripſit ſempr⁊oniū hēdē. z ſi hēs nō eſſz ſubſtituit ſeruū ſuū ſticeū cū libertate. Itē ſi ſempr⁊om⁹ erit hēs relinq̄t legatuz ſtico. ōz q̄

videt & ei libertatē relinq̄re etiā in hoc casu.

Q Si potuerint. Sicut minor. xx. annis pōt dare libertatem suo suo ex certa de causis: ita pōt eū instituere sibi hr̄dē ne cessariū & p̄ b̄ libex effici. q̄si & b̄ sit cā iusta hr̄e eū in hr̄dē.

S Tic⁹. Ego testō dixi in testō stic⁹ sit liber: si codicill' eū nō vetuero eē libex. dr q̄ p̄ide ē ac si dixissz: si ī capitoliū ñ afcēdero sit liber: nā vtroq; casu me mortuo erit liber si nō reuocauī ī codicill' vt ī p̄ casu vl' si ñ ascēdī capitoliū vt ī scō. vltio dic q̄ hr̄s p̄t

V Xorē. Quidaz instituī sub aliq̄ de p̄dict⁹ ordinib⁹. his vxorē p̄gnātē deiecit eā de domo accepit aliā expulsa in aliq̄ domo voluit stare & pepit. postea partum deiecit forte ad aliqd̄ hospitale. aliq̄s recollegit eū & tenuit eū & nutriuit. pat̄ ist⁹ pueri veniens ad mortē nesciebat de isto filio q̄d esset an sit viu⁹ vel nō. instituit quēdā aliū hr̄dē: & de isto puero nihil dixit. reliq̄t suis libertates. ille institut⁹ adiuit hr̄di. nūc b̄ puer venit & p̄bat se filiū defuncti: & sic testū ruptuz dicit p̄ pteritionē obtinuit. & sic hz bona. mō q̄rit q̄d de libertatib⁹: & dr q̄ postq̄ serui steterūt vt liberi p̄ spaciū q̄nquēnij. āmodo nunq̄ debēt revoca

S Si fui. Seruo meo lz ab hostib⁹ capto ri in fuit. possuz relinq̄re libertatē & reuersus ab hostib⁹ hēbit eaz: lz nec; mort⁹ mee tpe: nec; testamēti fuerit meus: lz hostium.

L Ibertas. Libertas nō pōt dari ad tp̄s. vt sic. sis liber vsq; ad. r. an. & tale tp̄s apponit tollit: & erit ꝓpetua. & h. d. h̄. l. cū illa. ideo q; que est. ī. p̄xime quā ordinua cum ista.

C Um ex pluribus. dic casum vt litera stat. Franciscus.

L Iendū. Fili⁹ institut⁹ liceat abstineat ab hereditate. libertates tñ tenēt nisi sint relicte in fraudē creditorū.

E Rui⁹. Ad b̄ vt directa libertas possit dari suo: est necesse q̄ fu⁹ sit testō⁹ tpe quo testat. item tempore quo moritur.

S Eruū. Reliq̄ libertatē suo meo si iuret se datuz. r. operas cornelio meo filio. dr q̄ si iurat erit liber. nō tñ tenet nec obligat ex iuramento nisi iuret fact⁹ liber. s. post manumissionem.

O Minatim. Leuis est. & dic casum vt in glo. Accursius.

L Ibertas. Relinquo tali libertatē. cū per. l. licebit. tenet h̄ datio. & erit liber: nisi leges ꝓhibeāt eū posse manumitti:

T Ic⁹. Stic⁹ fu⁹ me⁹ cū eū hr̄s aliēaue qd̄ q̄q; faciūt. erit liber esto. h̄ datio libertat⁹ nō tz. & reddit rōnē. q: libertas in id tp̄s ofert quo alien⁹ esset: nec videt aliud in statu libero nā hr̄s vēdēdo interiz statu libex: aduenīēte ordi. bñ fit liber licz repiat alien⁹. & b̄ est iō: q: factū hr̄dis nō pōt p̄imere factū defuncti. Postea dicit libertas & legatū simulia sunt. in b̄ q vtrūq; relictū sub ordi. nō debet añ ordi. Ultimo dicit q̄dā in testō reliq̄t libertatē suis suis h̄ mō. relinquo libertatē talib⁹ suis cū hr̄dis esse desierint. nō valet talis donatio libertat⁹.

I Uliān⁹ ait. Grauauī heredē vt fuū sticū daret titio. Item grauauī istū eūdē hr̄dēvt māumitteret istū sticum. dr q̄ libertas debet legatū nō. scdo legauī pure fuū sticū titio. postea p̄ fideicōmissiuz grauauī hr̄dē meū vt manumitteaz istū sticū si nauis ex asia venerit. dr q̄ hr̄s me⁹ nō aliter debebit dare sticū legatario q̄ si faciat sibi cauere exīte ordit. libertati istū sticū restitui. Ulti mo dicit qd̄ dictū est in p̄ma parte q̄ hr̄s māumittat sticū: nihil añt dabit legatario. vex est nisi appeat testōrem voluisse legata

S Ita. In testō reliq̄ libertatē rui hr̄e estimat⁹. stici fui. fuo meo. b̄ mō stic⁹ fu⁹ me⁹. xij. an. postq̄ mortu⁹ fuero liber esto. dr q̄ incepto duodecimo anno erit liber. sec⁹ si dixissem p⁹. xij. an. sit liber. tādē reuertit ad p̄mū casuz. & dic duodecimus ann⁹ dr statiz cū incepit & quātūcūq; trāsierint ex eo sp est siuevo cat ān⁹ duodecim⁹. q̄ g̃ iussus est esse liber duodecio ānoribus dieb⁹ āni liber esse iussus est. Secdo ego testōr sic dixi. stic⁹ fuus me⁹ hr̄di meo mille nūmos āno bienio triennio postq̄ mortuus fuero si soluerit liber esto. dr q̄ stic⁹ nō erit liber nisi lapsu triēnij & tūc soluerit p̄dictā pecuniā. si añt soluat p̄us statiz cuz soluerit erit liber q̄si celeritas solutiōis q̄ fit hr̄dib⁹ cōpēset cū matura libertate q̄ dat. Tertio reliq̄ libertatē suo stico intra annū postq̄ mortu⁹ fuero. dr q̄ statiz me mortuo erit liber & adducit sil'e. ego testōr sic dixi. tu stice sis liber si intra ānū dederis hr̄di meo. x. dr

S Iq̄s q̄ me mortuo si statī soluas hr̄di meo eris liber Ego testōr sic dixi sticū fuū meū sēproni libertū eēvolo. dr q̄ p b̄ ꝓba stic⁹ pōt petere libertatē. itē sempron⁹ pōt petere vt habeat eū in libertū. qō fiet si tradat ei ad manumittēdum.

L Ibertas. Directa pōt dari in testō & in codicill' testō ofirmat⁹. fidei aiūt cōmissaria relinq̄tur ab ite. Itē in codicillis

De manu.tes.

nō ofirmat⁹ in testō. vt b̄ mō. rogo eos q̄ mihi succedēt ab intest⁹. vt

M Euia. Quedā mu sticū fuū māumittāt: vl' p̄ filia ꝓba.

lier reliq̄t libertatē trib⁹ suis suis sub mō vt ipi tres debeāt apponē lucernā ad sepulturā ei⁹ alternis menseb⁹ & ibi vigilēt. dr q̄ isti fuī liberi erūt statiz adita here. & eō pellētur officio iudicij

Q Uod vulgo. Si libertas stare & obedire dicto testatricj

relinq̄tur suo sub plurib⁹ ordinib⁹: ispicit leuis. vt si ei pareat fat⁹ sit. & b̄ vex q̄n distincte sunt. si añt sunt ordincte: tūc oib⁹ pa

A Risto. Seruo relicta rēdū est ad b̄ vt libertas debeat. est libertas cū erit. xxx. annor. interim ꝓpter delictū q̄d fecerat dānat⁹ est in metallū & tādē restitut⁹. dr q̄ pēa ipposita nō nocet q̄n statiz cū erit. xxx. an. ꝓsequtur libertatē & legatū si q̄d erat ei relictuz

Idē si est institut⁹ hr̄s sub ordi. & interiz hāc penā b̄ūit: & tādē restituit

C Um tut⁹ fuit. nā veniēte ordi. erit liber & hr̄s necessar⁹ ex falsis. In codicill' relicta est libertas suis: danda ab hr̄de vl' legatario: & p̄stita ē. postea apparēt codicilli falsi. dr q̄ nō revocat libertas. lz q̄libet manumissor dabit. xx. aureos huic hr̄di vel legatario. Dz si fuerit exne⁹ hr̄s institut⁹ sub ordi. si māumiserit fuū meū. pp̄riū: & māumisit. & sic fuit hr̄s. tādē añt evicta est hr̄ditas p filiū defuncti & ruptū testū p q̄relā vl' al's appet testū falsuz. dr q̄ nō revocabit libertas data suo. & sic quo ad b̄ est filius h̄ casus fu

piori. tñ in alio discordāt. q: in superiori dant. xx. solidi a quolibz manumissi p̄stat

S I soci⁹. Duo numissor: lz b̄ veri p̄cū manumissi manumissi p̄stat socij hēbāt fuū cōez. vn⁹ eor ī testō suo reliq̄t libertatez huic suo cōi sub tali ordi. puta si māumittat a socio meo ille sit liber ex testō vni⁹ parti dr q̄ si alt⁹ soci⁹ manumittat erit liber: & sic partiz erit

L liber ex testō partiz int⁹ vnos ex māumissiōe facta ab illo.

L Estō. Testō milit⁹ inuenit māumissio facta b̄ mō. fāmā libe rā. eē iussit: q̄rit an sit directa libertas relicta huic famie: an p fideic.

Q Uod diuo. Cā libertatū rt dr q̄ fauore milit⁹ est directa ordinadaz relictaz in testō ostō diui marci admittit eū q̄ pe

tit bōa sibi adijci. & b̄ est vex q̄n testū ē irritū. pnūciatū. & sic hr̄s in stitut⁹ nō vult adire. & creditores volūt vēdere h̄ bōa. sec⁹ añt esset alīq̄s ali⁹ veniat ab ite. nā tūc defert fisco. Secdo dic q̄ fui q̄b⁹ re licta ē libertas ī testō debebunt cauere illi q̄ h̄ bōa accipit. qō añt

L Estō suo. Cēturio in testō suo p in fi. dic. expōe vt in gl. ꝓhibuit suos suos vēdi & dixit: put q̄sq; meruit māumitti. dr q̄ oēs erūt liberi si nēo eor offendisset defuncti. si añt q̄dā eor offenderit: illi nō erūt liberi: alij sic.

C Ūi ita. Quidā ī testō reliq̄t libertatē suis suis b̄ mō. fui q̄ sine offensa fuerit liberi sunto. dr q̄ hr̄ ordinio sic dz intelligi: vt fui illi ñ veniāt ad libertatē: q̄s ōnis remo

I uerat ab administratiōe cū essent tanquā suspecti sui castaldi.

O Ratores. Miles ī testō dixit. stephanū meū libex & e vo lo. dr q̄ p b̄ ꝓba directa libertas videt data. & erit liber adita hereditate. lz si postea ex itervallo dixit testōr. volo tñ vt cū hr̄de meo sit. quousq; iuuenis sit. & si ordispserit vel noluerit iure fuit. teneat p b̄ ꝓba nō revocat libertas. vltio dic. idē ē ī pagano vt lz talia ver

L Ati⁹. Relinq̄ libertaba dixerit nō revocet libertatē fuo meo si rōnē act⁹ sui reddiderit gaio seio filio meo. cuz ānos pubertat⁹ egressus fuisset gai⁹ sei⁹: tūc curatores gaij. & fu⁹ pnūrūt fuū: & corā iudice fu⁹ oīa reliq̄ soluit curatorib⁹ gaij. & fu⁹ pnū ciat⁹ est liber. gai⁹ añt negat pecuniā recte solutā curatorib⁹ suis. q̄ riť q̄d iurs. & dr q̄ si nō est soluta fm q̄ testōr dixit: sic non erit liber. sec⁹ añt si iuuene p̄sente esset soluta. q: tūc recte esset impleta.

Q Ui hēbat. Hēbā fuū noīe cratistū. dixi in testō cratin⁹ fu⁹ me⁹ sit liber. dr q̄ iste cratist⁹ erit liber: lz eū noīauerit cratinū

S Cripti. Instituerā quosdā hr̄des & in testō: & libertatē suis reliq̄rā. nūc hr̄des anteq̄ adeāt hr̄di. esse rūt pactū cū creditorib⁹ hr̄ditarijs vt certa parte debiti essent otē ti: & sic adiuerūt hr̄di. dr q̄ libertates relicte in testō tenent si testōr

L Ibertate. Titi⁹ nō habuit ordilii fraudādi creditores. reliq̄t libertatē directā suo suo si daret sticū abūtē in vicariū. dr q̄ si fu⁹ nō pōt dare vicariū tū erit liber. idē cēt si p fideicōmiss sum dedisset ei libertatē. & b̄ q̄ dixi in suo testō⁹: idē etiā dicas si el set fu⁹ hr̄dis. sec⁹ añt esset. si hr̄s esset grauat⁹ emere fuū & manumittere si daret. x. fu⁹ ille hr̄di. de q̄b⁹. x. eū emeret. nā si ille fu⁹ nō pōt dare. x. hr̄di. nūq̄ hr̄s cōpellit ad emēdū & postea māumittēdū

S Iq̄s. Dixi in testō meo si nauis ex asia venerit rogo hr̄dē meū vt re ma numittat. dr q̄ iā veniēte ordition est in electiōe fui: an directo an p fideicō. velit esse liber.

S Iq̄s. Licet diues succedat pauper: nō ppt̄ b̄ libertates dare testō valēt ampli⁹. lz q̄dā

dicerẽt ꝫ. ꝛ male. Scdo dic̃ ꝙdã nõ soluẽdo exñs reliq̃t libertatem
suo suo cũ es alienũ sit exolutuꝫ. dicũt ꝙdam nõ effici liber. alij di
cũt ꝙ b valꝫ cũ nõ in fraude creditoꝝ sit manumissus.
Erũ. Jn testõ reliq̃ libertatẽ suo: tãdẽ eũ vendidi. q̃rit̃ an li
bertas extincta videat̃: ꝛ dꝰ ꝙ si añq̃ adeat̃ hr̃ditas mea reuertat̃
Tria. Titia in testõ suo in bõis meis libertas tenebit.
reliq̃t libertatẽ q̃busdã suis suis ꝛ ancillis: tãdẽ sic dixit. pe
disseq̃ oẽs q̃ꝝ noia scripta sunt in rõib⁹ meis liberas esse volo. siue
ni quãdã ãcillã noie eutichia q̃ erat pedisseq̃ tpe testamẽti tpe mor
tis titie inuenit̃ cuidã suo castaldioni i otuberniũ tradita. ꝛ sic desijt
esse pedisseq̃. q̃rit̃ an sit libera ex ill⁹ bis pedisseq̃s oẽs ꝛc. ꝛ dicit̃
ꝙ sic ispecto ꝙ tpe testamẽti erat pedisseq̃. Purã. Reliq̃ liber
tatẽ directã suo meo in testõ. tãdẽ b su⁹ mlta surripuit de hr̃di. dꝰ
ꝙ ppt̃ b nõ vitiat̃ libertas q̃n sit liber hereditate adita. hr̃s enim
me⁹ hꝫ act. in factũ ꝫ illũ furẽ ꝑ reb⁹ subtract̃. Lutius. Jn te
stamẽto sic dixi onesi phore liber ne esto nisi rõnẽ dsligẽter ercusse
tis. dꝰ ꝙ p b ꝝba nõ videt̃ libertas data posito ꝙ appeat eũ dili
gent̃ rõnes ercussisse. ſꝫ poti⁹ p b ꝝba videt̃ ademi libertas.
Estõ. Testõ meo ita dixi. eidoni qꝝ ꝑmogenit⁹ est mr̃is sue
postq̃ libertatẽ accepit cẽtũ dari volo. q̃rit̃ an eidoni necesse sit ꝑ
bare eũ fuisse ꝑgenitũ mr̃is iã facte liberevt legatũ ꝙsequat̃. rñ. ꝙ nõ
Scio. Si dico stic⁹ cũ morieť liber esto. dꝰ ꝙ nõ valet idẽ est si
dicã stic⁹ si nõ ascẽderit capitoliũ liber esto. nã non valet cuꝫ
donec viuit possit ascẽdere. nec in b casu põstabit̃ mutiana cautio.
puta ꝙ nõ ascẽdet. ſꝫ si sic dico. stic⁹ si capuã ierit liber esto: alꝫ nõ
b adiectio est supflua. idẽ si sub aliq̃ alia ꝙdi. liber esse iussit: alꝫ no
lo eũ mãumitti. nã b adiectõ ẽ supflua neutro ei casu cogit̃ hr̃s ma
numittere añ euẽtũ ꝙdi.

De fideco. libertatib⁹. Rub.

Tit⁹ instituerat ꝑ fideicõ. vt hr̃des mãu
Iquidã. mitterẽt suos suos postq̃ adiuerit hr̃di.
duo ex hr̃dib⁹ incipiũt abstare se iusta de cã. alij duo la
titãt nolẽtes põstare libertatẽ alij duo sunt põtes. dꝰ ꝙ fui efficiũt
liberi ꝑ senatusco. ꝛ erũt liberti istoꝝ põtiũ ꝛ abstiũ iusta de causa.
Jqs. Quidã ab intes. decedẽs in codicill⁹ reliq̃t ꝑ fideicõ. li
bertatẽ suis suis. tãdẽ null⁹ ei succedere vult. dꝰ ꝙ fauor cõ
stitu. diui marci extẽdit̃ ad hũc casuꝫ. s. vt vn⁹ seru⁹ sit liber: ꝛ hẽat
bõa defuncti si ydonee vult cauere creditoꝝib⁹ dñi: de soluẽdis oĩ
bus debit̃: ꝛ etiã absq̃ ꝓmissiõe tenebit̃ creditoꝝib⁹ dñi vtili. ꝛ h
sunt ꝝa q̃n ẽ certũ nullũ aliũ velle succedere. si añt est dubiũ nõ hꝫ
b locũ. ſꝫ qd si ille q̃ poterat succedere ab intes. ẽ mioꝝ. xxv. an. ꝛ no
luit succedere imo repudiat. an vn⁹ de suis poterit accipe bõa. ꝛv̄t
ꝙ nõ. q: põt restitui ꝛ bõa hr̃c. sed tñ dꝰ ꝙ bñ vn⁹ de suis poterit
petere bona ꝛ hẽbit ꝛ erit liber. ꝛ oẽs alij sui q̃b⁹ testõꝝ reliq̃rat li
bertatẽ. nec reuocant̃ libertates: ꝫ mioꝝ restituat̃ ꝛ hẽat bõa. Jtez
dic̃ ꝙ q̃n vn⁹ de suis petit siue petat põtib⁹ alijs ꝙseruis oĩb⁹ siue
nõ. siue etiã inuit̃ nõ est vis. nã oẽs erũt ãmodo liberi. ꝛ q̃b⁹ pure
relicta erat libertas stati erũt liberi. q̃b⁹ ex die: die veniẽte. q̃b⁹ ex
ꝺdi. ꝺdi. veniẽte. ꝛ etiã si oĩb⁹ relicta erat libertas sub ꝺdi. ꝑdicta
hẽbũt locũ. vt vn⁹ de suis possit interiꝫ arripe bõa defuncti dñi. ꝛ
si aliquib⁹ relicta erat libertas si dederint. x. hr̃di dare debebũt ei
suo q̃ accipit bõa defuncti. postea dic̃ sui q̃b⁹ ꝑ fideicõmissuꝫ erat
liberi tas relicta erit mãumittẽdi ab isto suo q̃ accepat bõa defuncti
dñi tanq̃ libertatũ ꝙseruãdaꝝ cã. Adijci. Jta demũ audit̃ su⁹
petẽs bõa dñi sibi adijci cã libertatũ ꝙsuãdaꝝ si ydonee cauet cre
ditoꝝib⁹ dñi de toto debito soluẽdo. ydonee aũt dꝰ cauere si dat fi
dejussores vl̄ pignora vel aliter eis satisfacit ad eoꝝ volũtatẽ. ꝛ de
bẽt cogi creditores oẽs vnũ ordinare cui caueat̃ noĩe oĩm: ꝛ dꝫ h
cautio põstari ꝑ usq̃ accipiat bõa. ꝛ ꝺtinet b cautio oẽ debitũ. s. so
tẽ. ꝛ ꝑsuras. ſꝫ alij sui q̃b⁹ erat relicta libertas in testõ pure cui⁹ erũt
liberti. ꝛ ei te testõꝝ: nõ isti⁹ cui adita sunt bõa nisi sub hac ꝺdi. ac
cepit bõa vt illi sint ei⁹ liberti: ꝛ illi ꝙsenserunt. ꝛ iste q̃ efficit̃ ꝓxon⁹
eoꝝ erit tutoꝝ eoꝝ vl̄ alicui⁹ eoꝝ si inueniat̃ aliq̃s eoꝝ ipubes. post
ea dic̃ pone ꝙ testõꝝ rogauerat suos alienos mãumitti. iste q̃ acci
pit bõa cã libertatũ ꝙseruãdaꝝ cogeť eos emere ꝛ mãumittere. q̃d
si legauerat sui suũ ꝛ eũ rogauerat de mãumittẽdo. nũc aliq̃s acci
tari⁹ põstare libertatẽ. ꝛ h cadẽ q̃ dicta sũt de suo: locũ hũt i fisco ac
cipiẽte bõa alicu⁹ defuncti cã libertatũ ꝙsuãdaꝝ. sec⁹ si ex alia cã ac
cipiat: vt qꝝ caduca vl̄ filij de cã. ſꝫ qd si b testõꝝ q̃ reliq̃rat libertatẽ
erat miꝝ. xx. an. ꝛ bõa ei⁹ sũt adita. rñ. libertates q̃ ꝑ fideicõ. reliq̃
rat debebũt: si ex tali cã reliq̃rat ex q̃ etiã viuẽs poterat mãumitte
te. ſꝫ qd si i fraudẽ cre. reliq̃rat libertates. nunq̃d debebũtur ab eo
cui bõa sũt adita. ꝛ certe si vn⁹ de suis cui sũt adita bona cauerit
creditoꝝib⁹ de oĩb⁹ debit̃ soluẽdis bñ debebunt̃ oẽs libertates: nec nocet creditoꝝib⁹: cũ eis sit cautũ ab isto q̃ hꝫ bona de oĩb⁹ de
bit̃ soluẽdis. si añt fisc⁹ accepit bõa cã libertatũ ꝙsuãdaꝝ. adhuc
idẽ videt̃ ꝙ nõ debeant̃ libertates: cũ ꝛ si adita eẽt hr̃ditas a ꝝo
hr̃de: dꝰ ecte libertates nõ valerent si i odiũ creditoꝝ fint relicte. ꝛ
ex b hũt dãnũ. Jtẽ fideicõmissarie nõ valerẽt si euẽtu fraudarẽtur
creditores: lꝫ nõ fuerit anim⁹ fraudãdi. sic g̃ ꝛ i nro casu dꝫ eẽ cũ fi
sc⁹ hũerit bõa: ꝛ b vez ẽ. Si bõa. Testoꝝ decedẽs reliq̃rat liber
tatẽ suis. ꝛ dñ nẽo vult succedere vẽit ei de suis ei⁹ vn⁹: ꝛ ei sũt a
dita bõa cã libertatũ ꝙsuãdaꝝ ꝓcuratore fisci sciẽtes volẽte. bõa
ãmodo si hr̃e vult nõ audit̃. si aũt eo nesciẽte sũt data bõa vni de
suis. ꝛ nũc ꝓcu. fisci vl̄t hr̃e bõa. audit̃: si lucrosa st̃ bõa: alioq̃n nõ
postea dic̃ ꝙ ille cui adita sũt bõa ẽ loco bo. possessoꝝ. vñ ꝛ iura se
pulcroꝝ hꝫ. ꝛ tenebit̃ ex stipl̄atõe creditoꝝib⁹ hr̃di. si eis cauerit. a
lioq̃n nõ. ꝛ si plurib⁹ puta duob⁹ sũt adita bona. ãmodo hẽbũt h
bõa cõia ꝛ cões libertos ꝛ fami. herc. int̃ se agere poterũt ad diui
si fideicõmissarius. Hr̃s rogat⁹ de mãumit dẽda b bõa
tẽdo nõ mãumittebat. hr̃de abstite iudex ꝓnũciauit libertatẽ
ẽ deri suo. dꝰ ꝙ b su⁹ erit liber. ꝛ si fuerat dsticti su⁹ eiusdẽ erit liber
t⁹. si ꝝo hr̃dis erat su⁹ eiusdẽ hr̃dis erit libert⁹. imo ꝛ si hr̃s decesꝫ
Decem sit absq̃ successoꝝ: tñ huic suo ẽbebit̃ libertas.
Legata sũt titio. x. ꝛ rogat⁹ ẽ vt de his. x. emat fuũ sticum ꝛ
mãumittat. ẽ isto legato detraxit hr̃s falcidiã. ꝛ ita id qẽ ẽ datũ ti
tio nõ suffic̃ ad emẽdũ sticũ: dicebãt. q̃dã istã pecu. lucrari titiũ. idẽ
dicũt ꝛ si b stic⁹ erat ipsi⁹ titij vt lucret̃ pecu. ꝛ nõ cõpellat̃ mãumit
tere. si tñ ij. isto cãu qũ eẽt titij stic⁹ sine dubio ꝺpellit̃ mãumittere. at
i supioꝝ casu. lꝫ opiniões eẽnt oli. sup b tñ dic̃ hr̃s nõ dꝫ ẽtrahere
Jj cui. Legaui tibi. c. ꝛ rogaui te vt sticũ emas falcidiã.
ꝛ mãumittas. bõa hr̃dis mei vẽdita sũt ꝓꝑ debita. ita ꝙ ptẽ
legati. tibi dare ꝑt. nũ qd possis illã ptẽ petere. q̃nt̃ ꝛ ꝺ ꝙ si de illa
pte potes emẽ suũ hẽbis eã. dũ tñ caueas te ẽptuꝝ suũ ꝛ mãumis
Ulꝫ cui. Legaui tibi mille suꝝ. ꝛ si nolis cauẽ nõ audiet̃.
nũmos ꝛ rogaui te vt suũ tuũ valẽtẽ. xx. mãumittas. dꝰ ꝙ ñ
Ulꝫ fidei. Rogaui cogerꝫ mãumittẽ nisi hẽas legatũ.
hr̃dẽ meũ ne stic⁹ su⁹ me⁹ aliena fuit̃. q̃ suã patiat̃. hr̃s me⁹
si eũ alienat statim poterit stic⁹ petẽ libertatẽ: ꝛ b sũt ꝝa q̃n volũta
rie hr̃s alienauit. si aũt ex necessitate ex fcõ testõꝫ veniẽte eũ vendi
dit sub ꝺdi. q̃ ꝺditio ertitit in ꝑsona hr̃dis. ẽ casu nõ poterit petẽ
Qdã i testõ. Testõꝝ ꝓhibuit quosdã suos vẽ libertatẽ.
dꝰ. si iõ eos noluit vẽdi vt si vẽdant̃ fiãt liberi qꝺ voluisse ꝑ
sumit̃. efficiunt̃ liberi si vẽdent̃. idẽ ẽ si testõꝝ dixerit nolo ꝙ tales
sui alij fuiãt q̃ tibi hr̃di. nã stati cũ hr̃s eos vẽdẽ tẽtauit erũt libe
ri. nec audit̃ hr̃s si eos redimẽt q̃min⁹ sint liberi. Js cui. Hr̃s
g̃uat⁹ de mãumittẽdo sui eũ vẽdidit. ꝑt su⁹ ẽt abstite ẽptoꝝ petẽ
ab hr̃de se mãumitti. Js cui. Hr̃s erat rogat⁹ ẽ suo stico mãu
mittẽdo. pass⁹ ẽ stic⁹ se vẽdi tãq̃ suũ ab isto hr̃de. q̃ hr̃s ꝓmisit de
euic. nõ tñ erat soluẽdo. b su⁹ petit se mãumitti: ꝛ ẽ mãumiss⁹. q̃rit̃
an ẽptoꝝ hẽat regressũ ẽ sticũ. sic̃ si liber hõ patereť se vẽdi tãq̃ ser
u⁹. ꝛ dic̃ ꝙ ẽptoꝝ hꝫ regressũ ẽ vẽditoꝝ ẽ. sic̃ si statu liber vẽdidiſſꝫ
Ecã. Pupillo legatũ relictũ ẽ. ꝛ ẽ g̃uat⁹ ẽ suo suo mãumit
Opatoꝝ. Fir tẽdo. dꝰ ꝙ nõ ꝑt mãumittẽ absq̃ tutoꝝe.
im⁹ titiano tres suos legauit ꝛ eũ rogauit ne alicui alij suiãt
si ꝓꝑ aliqẽ ẽlictũ titiãi bõa sũt publicata. hi sui mãumittẽtur a re
publica. scẽo dic̃. sic̃ hr̃s ita legatari⁹ ꝑt rogari ẽ suo mãumittẽdo
ꝛ si q̃s rogat⁹ ẽ mãumittẽdo ẽcedat pus ꝙ mãumittat. hr̃s ei⁹ co
get̃ mãumittẽ. tertio dic̃ hr̃s istitut⁹ hr̃di. amisit: eo q: accomoda
uerat fidẽ testõi ẽ aliq̃ dãdo ñ capaci: ꝛ sic fisc⁹ bõa hũit. dꝰ ꝙ ni
hilomin⁹ libertates relicte i testõ siue directe fiut: siue fideicõmissa
Jꝑgnãs. Hr̃s vl̄ legatari⁹ rogat⁹ mãumit rie tenebũt.
tere ãcillã fuit i mora mãumittẽdi: nõ sui culpa: ſꝫ fortuito ca
su ipedit⁹. iteri ãcilla ꝑgnãs pepit. dꝰ ꝙ cogitur eaꝫ mãumittẽ ꝛ
Lti⁹. Jnstitui vxo. meã ꝛ ei tradẽ ptũ ad mãumittẽdũ.
filiã meã hr̃des eq̃lit̃. ꝛ eroti suo meo reliq̃ libertatẽ si place
bit vxo. mee. tãdẽ vxor mea abstinuit se ab hr̃di. ꝛ sic oĩa bona ve
nũt ad filiã meaꝫ. dꝰ ꝙ libertas debebit̃ eroti. nec req̃rit̃ ꝺsensus
Dq̃. qui ex cã fideic. mãu vxoꝝ mee ex q̃ mihi ñ successit.
mittẽ dꝫ suũ ñ ꝑt facẽ defioꝝ ẽ ei⁹ od. hic ẽ ꝙ nec eũ vẽdẽ ꝑt vt
ab ẽptof mãumittat̃. ꝛ si vẽdat cogit̃ eũ redimẽ ꝛ mãumittẽ.
Jbertates. Libertas ꝑt relinq̃ directo. itẽ ꝑ fideic. ꝛ qñq̃ me
li⁹ ẽ si ꝑ fideicõ. deť vt suis aliẽis. dũ tñ idoneis ꝝbis relinq̃t̃
Ceuola. Dixit testõꝝ hr̃di. cũ tibi viõbit̃ mãumittẽ sticũ suũ
meũ mãumittas ꝑ b ꝝba fideic. libertas vr̄ relicta.
Estõ. Reliq̃ libertatem suo meo in testamento hoc modo.
pamphilus sit liber. si bene se gesserit rationibus meis. tandẽ ad

mittẽdo.ꝛ si q̃s rogat⁹ de manumittẽdo decedat p̃us q̃ manumittat heres eius cogetur manumittere. Tertio dicit heres instítutus hr̃di.amisit:eo q; accõmodauerat fidẽ testatori de aliquo dãdo nõ capaci:ꝛ sic fiscus bona habuit. ðz q; nihilomin⁹ libertates relicte in testõ siue directe sint:siue fideicõmissarie tenebũt

¶ Pgnãs. Hr̃s vl legatarij rogat⁹ manumittere ãcillã fuit in mora mãumittẽdi:nõ fuit culpa:sz fortuito casu ipedit⁹. interĩ ãcilla pgnãs pepit. ðz q; cogit eã mãumittere ꝛ ei tradere

¶ Cti⁹. Instituit uxorẽ meã partũ ad mãumittẽdũ. ꝛ filiã meã hr̃des eq̃lit.ꝛ eroti fuo meo reliq̃ libertatem si placebit uxori mee.tãdez uxor mea abstinuit se ab hr̃ditate:ꝛ sic oia bõa uenũt ad filiã meã. ðz q; libertas debebit eroti.nec re-

¶ Q; qui. q̃rit⁹ sensus uxor̃ mee ex q̃ mihi nõ successit.

¶ Qui ex cã fideicõmissi mãumittẽ dz fuũ:nõ põt facẽ dete riorẽ ei⁹ di.hic est q; nec eũ vẽdẽ põt ut ab ẽptore mãumittat.

¶ Libertates. ꝛ si vẽdat cogit eũ redimẽ ꝛ mãumittẽ.

¶ Libertas põt relinq̃ directo itẽ p fideicõmissũ. ꝛ q̃q; meli⁹ est si p fideicõmissuz det ut fuis alienis.duz tñ idoneis ꝟbis

¶ Cuola. Dixit testõr hr̃di.cũ tibi videbit relinq̃tur. mãumittẽ sticũ fuũ meũ mãumittas.p hꝟba fideicõmissa

¶ Estõ. Reliq̃ libertatẽ fuo ria vł relicta libertas. meo in testõ hꝫ mõ.pãphilus sit liber:si bñ se gesserit rõib⁹ meis.tãdẽ adhuc aliq̃ tpe vixi.postea decessi:nec vlla q̃rimonia est facta de pamphilo qõ male gesserit.dicitur q; erit liber.

¶ Rede. Uxor instituit vir̃ suũ hr̃dẽ ꝛ p fideicõ.reliq̃t libertates q̃busdã fuis.castaldio viri cũ vir abessz ꝛ ex iusta cã petijt a p̃side sibi dari libertatẽ:ꝛ data fuit.nunc vir reuersus petit ab isto liberto facto rõnẽ ei⁹ qõ gessit in seruitute. ðz q; non audit.

¶ Uxori. Marit⁹ legauit uxori sue dotẽ ꝛ plures alias res. ꝛ rogauit eã p fideicõ.q; ipa mãumitteret apõ filiũ suũ suũ noie aq̃linũ.ml'ier nõ vult manumittere. ðz q; cõpellit mãumittere.ꝛ

¶ Pud⁹ si aliq̃ legata erũt relicta aq̃lino poterit petere iulianũ. Titi⁹ heres instituꝰ erat rogat⁹ manumittere fuũ hr̃ditariũ.erat etiã grauat⁹ restituere hereditatẽ seio.ꝫ titi⁹ restituit hr̃ditatẽ seio retẽto isto fuo quẽ debebat manumittere. nũc nõ vult manumittere:ꝛ sic latitat.vel forte est absens ex iusta cã. ðz q; iudex siue p̃tor dz eũ p̃nũciare forte liberuz. Scõo pone q; titi⁹ restituit istũ fuũ cũ tota hr̃ditate seio.nũquid seius cõpellit mãumittẽ.ꝛ iul'.dixit q; sic.ꝛ sit idẽ in isto cui est hr̃ditas restituta fidẽ ꝛ in ẽptore talꝫ fui.sz põp.q̃rit a q̃busdã an ꝫ dictũ iul.sit ver ꝛ dicẽ põp.merito q̃ro q; volo addiscere. nã recordor de quodã dicto iulia.q̃ dixit.ꝛ si alter pedez in sepulchro haberez ꝛc. ꝛ illi rñdẽt ꝛ dicũt q; iste fu⁹ non debeat tradi seio.si tñ tradit⁹ sit est

¶ Ogo. Te verũ qõ dixit iul'.ꝛ ꝟfirmat dictũ ei⁹.

¶ Stator instituit titiũ hr̃dẽ ꝛ dixit.rogo hr̃dẽ ne stic⁹ in alteri⁹ fuit.deueniat:videt dare p fideicõ.libertatẽ isti stico si ueniat in alteri⁹ seruit. nec solũ post mortẽ hr̃dis ueniet ad libertatẽ: sz ẽt aliq̃n añ. vt si hr̃s istũ fuũ alienet. nec ipedit libertas si iste hr̃s eũ redemerit.ꝛ ꝫ sunt ꝟba:siue uolũtaria sit alienatio siue nõ

¶ Legatario. Testõr legauit titio.x.itẽ fundũ ꝛ ḡuauit eũ vt mãumitteret fuũ suũ sticũ.legatari⁹ cepit petẽ. x. detracta est inde falcidia.ꝛ sic legatari⁹ nõ vult ꝫ legatũ pecunie hr̃e nec mãumittere fuũ. ðz q; cõpellit legatũ pecũie accipe detracta falcidia ꝛ mãumittere fuũ.

¶ A duobus. Duo erãt heredes ꝛ grauati sunt mãumittere duos de suis eoꝝ q̃s vellẽt:cũ tres tñ seruos hẽret.vn⁹ hr̃dũ latitat nec vult eligere q; duo sint mãumittẽdi. ðz q; stabit electiõi alteri⁹ hr̃dis tñ q; pñs est.sz si vn⁹ de seruis decedit añquã eligant.tũc tñ duo q; supfuũt veniũt mãumittẽdi.

¶ Cũ is. Hr̃s rogat⁹ mãumittere seruũ abest iusta de cã si ue nõ iusta.ꝛ sic latitat vl si erãt pl'es hr̃des.ꝛ ḡuati mãumittere fuũ.q̃dã eoꝝ abñtes sunt iusta de cã:q̃dã nõ iusta de cã.ꝛ q̃daz sunt pñtes.vel si hr̃s ḡuat⁹ decedat nec aliq̃s ei succedat. vel si hr̃s rogat⁹ abstineat se ab hr̃di.ðz q; iudex dz p̃nũciare hũc liberum velut ex testõ illi⁹ q̃ reliq̃rat p fideicõ.libertatẽ. Itẽ debebit iudex p̃nũciare q; fuerint abñtes iusta de cã. vt illi sint p̃foni: ꝛ q;

¶ Fideicõmissaria. nõ iusta:ꝛ illi nõ erũt p̃foni.

¶ Hr̃s rogat⁹ de mãumittẽdo fuũ:nõ põt differre manumissionẽ ob ꝫ q; dicat fuũ expulisse res hr̃ditarias vł male gessisse rõnes dñi.

¶ Fideicõmissaria. Titi⁹ hr̃s instituꝰ ꝛ rogat⁹ mãumittere fuũ hr̃ditariũ. grauat⁹ ẽt fuit restituere hr̃ditatẽ seio. decessit titi⁹ añq̃ restituꝛet ðz q; hr̃s titi⁹ dz hãc hr̃ditatẽ seio resti-

tuere ꝛ etiã libertatẽ p̃stare fuo dz si ab eo petat fu⁹.

¶ Seruũ Hr̃s hñs plures filios vnũ ex his hẽbat militẽ. ei donauit sticũs ꝛ q̃dã alia bona.postea credẽs iste pr̃ dñũ fuit ꝛ alia q̃ reuz q̃s donauerat filio:adhuc remãsisse penes se ab intestato decedẽs rogauit filios oẽs vt istũ sticũ fuũ mãumitterẽt. ðz q; filij⁹ miles si succedat pr̃i cõpellit mãumittẽ.nec aliq̃d fratres ob ꝫ dabũt militi.al's añt res donatas militi a patre nõ cõpellit miles ofer

¶ Tiam. Grauau filiũ re siue cõicare cũ fratrib⁹. meũ vt cũ hẽbit.xx.an. mãumittat fuũ sticũ.filij⁹ añquã haberet hãc etatẽ decessit. ðz q; hr̃s filij pstabit tũc tpis libertatẽ q; si filij⁹ viueret hãc etatẽ cõpleret.lz sec⁹ sit.i fideicõmissis.

¶ Seruũ Testõr rogauit filiũ suũ hr̃dẽ:vt p⁹.y.an.mãumittat fuũ sticũ cũ si ille fu⁹ pstiterit oi die vsq; ad finẽ qnquẽnij certa mercedẽ. postea fu⁹ fugit ab isto filio hr̃de ꝛ p biẽniũ nihil pstitit. ðz q; de ficit ꝺditio.nec iste debebit ob ꝫ ãmõ mãumitti nisi filij⁹ hr̃s accipiat p biẽniũ misteriũ ei⁹ fui loco mercedis.nã tũc vł pantũ cõ ditioni sic libertatẽ dari. vl nisi steterit p hr̃dez quomin⁹ accipiat

¶ Eneraliter. Illi põt fideicõmissarias li istã mercedẽ. bertates relinq̃re q; aliq̃s fideicõ.pecuniariũ põt relinq̃re. vt sunt illi q; põt testari:ꝛ cuiusq; suo põt fideicõmissa relinq̃:siue p̃ncipis suo siue ciuit.siue suo hostiuz.ꝛ tũc debebit cũ fu⁹ hostiũ ad nos puenerit Itẽ libero hoi põt relinq̃ libertas p fideicõ.ꝛ tũc tenebit si tpe mortis testatoꝛ inueniat seru⁹ vel tpe exñtis ꝺdi.sub q̃ relicta erat libertas. Itẽ suo alicui⁹ q; sit in vẽ tre põt relinq̃ libertas p fideicõ. Itẽ suo dãnato in metallũ põt fideicõmissaria libertas relinq̃.ꝛ tũc debebit cũ a pena erit liberat⁹ indulgẽtia p̃ncipis.tũc enĩ fu⁹ fisci efficiet ꝛ nũquã reuertet sub p̃ore dño. Itẽ nato ꝛ ꝺcepto ex dãnato in metallũ põt fideicõmissaria relinq̃ libertas cũ eẽt ꝛ talis suus possit vendi a fisco

¶ Si petitũ. Testõr dixit in testõ nolo q; stic⁹ fu⁹ me⁹ fuiat.dicat.nõ q; p hꝫ ꝟba vł hr̃s rogat⁹ de mãumittẽdo.sz si testõr dicat.nolo q; hr̃s me⁹ sticũ fuũ meũ vẽdat. vł relinq̃re libertatẽ p fideicõ. si cõtingat eũ vẽdi:nisi appeat q; alia de cã hꝫ verba dixerat ut aio cruciãdi fuũ:ꝛ sic in ei⁹ odiũ possit hr̃e: vł q; dixit hꝫ ꝟba aio ꝺsulẽdi hr̃di:ne eũ vẽdat:cũ bon⁹ sit fu⁹.ꝛ ꝫ debebit pbare hr̃s nã p̃sumit q; aio reliquẽdi libertat⁹ hꝫ ꝟba dixerat testõr.

¶ Si q̃s tutorẽ. In testõ meo sticũ reliq̃ tutorẽ filijs meis credẽs eũ li bere:cũ esset fu⁹ nõ ꝓpt ꝫ puret sibi libertatẽ deberi.

¶ Si q̃s. Ego frãcisc⁹ obligaui seruũ sticũ bozolo.tandẽ bozolus illi suo reliq̃t libertatẽ directo ĩ testõ de rigore iur̃ nõ valz sz tũ de eq̃ta te valet vt videat hr̃s bozoli rogat⁹ p fideic. mãumittere ꝛ sic eũ emet a me ꝛ mãumittet ꝛ ꝫ pualet cũ nõ est igit̃ tum ml'a inducĩ ꝛ rigore iur̃ fauore libertat⁹.

¶ Ex testõ. Testõ rupto p natiuitatẽ posthume oẽs libertates taz directe q̃ fideicõmissarie in eo reli cte cassant: nisi testõr dixerit eas dãdas etiaz a legitimis.ꝛ iste est casus.hodie añt sec⁹ fuat.vt.C. de liberis pteritis.aut.ex cã.

¶ Si q̃s alienũ. Ego frãcisc⁹ legaui titio decẽ.cundẽ rogaui. vt mãumittat fuũ suũ sticũ:vł forte nõ suũ sed alienũ.tandẽ tiri⁹ accepit ꝫ.x.nũc videt tiri⁹ qõ valet fu⁹ stic⁹ vltra.x.nõ vult mãumittere sticũ.q̃rit an cogat.ꝛ distiguit.nã aut ꝫ stic⁹ erit fu⁹ titij. ꝛ tũc cogit eũ mãumittere:lz min⁹ sit legatũ q̃ valeat stic⁹, fit seru⁹ alien⁹:nõ cogit titi⁹ eũ emere p maiori quãtitate quam hũerit noie legati:ꝛ sic nec mãumittere. Sz põe q; titiũ hr̃dẽ mihi instituiꝛ:ꝛ eũ rogaui de suo suo stico mãumittendo. ðz q; si aliq̃s dixerit q; ꝛ ꝫ ꝺsulẽdi hr̃dis.ne eũ vẽdat.cũ bon⁹ sit fu⁹.ꝛ ꝫ debebit pbare hr̃s nã p̃sumit q; aio reliquẽdi libertat⁹ hꝫ ꝟba dixerat testõr.

¶ Si q̃s. Ego frãcisc⁹ obligaui seruũ sticũ bozolo.tandẽ bozolus illi suo reliq̃t libertatẽ directo ĩ testõ de rigore iur̃ nõ valz sz tũ de eq̃ta te valet vt videat hr̃s bozoli rogat⁹ p fideic. mãumittere ꝛ sic eũ emet a me ꝛ mãumittet ꝛ ꝫ pualet cũ nõ est igit̃ tum ml'a inducĩ ꝛ rigore iur̃ fauore libertat⁹.

¶ Ex testõ. Testõ rupto p natiuitatẽ posthume oẽs libertates taz directe q̃ fideicõmissarie in eo reli cte cassant: nisi testõr dixerit eas dãdas etiaz a legitimis.ꝛ iste est casus.hodie añt sec⁹ fuat.vt.C. de liberis pteritis.aut.ex cã.

¶ Si q̃s alienũ. Ego frãcisc⁹ legaui titio decẽ.cundẽ rogaui. vt mãumittat fuũ suũ sticũ:vł forte nõ suũ sed alienũ.tandẽ tiri⁹ accepit ꝫ.x.nũc videt tiri⁹ qõ valet fu⁹ stic⁹ vltra.x.nõ vult mãumittere sticũ.q̃rit an cogat.ꝛ distiguit.nã aut ꝫ stic⁹ erit fu⁹ titij. ꝛ tũc cogit eũ mãumittere:lz min⁹ sit legatũ q̃ valeat stic⁹, fit seru⁹ alien⁹:nõ cogit titi⁹ eũ emere p maiori quãtitate quam hũerit noie legati:ꝛ sic nec mãumittere. Sz põe q; titiũ hr̃dẽ mihi instituiꝛ:ꝛ eũ rogaui de suo suo stico mãumittendo. ðz q; si aliq̃s dixerit q; ꝛ ꝫ ꝺsulẽdi hr̃dis.ne eũ vẽdat.cũ bon⁹ sit fu⁹.ꝛ ꝫ debebit pbare hr̃s nã p̃sumit q; aio reliquẽdi libertat⁹ hꝫ ꝟba dixerat testõr.

¶ Si q̃s. Ego frãcisc⁹ obligaui seruũ sticũ bozolo.tandẽ bozolus illi suo reliq̃t libertatẽ directo ĩ testõ de rigore iur̃ nõ valz sz tũ de eq̃ta te valet vt videat hr̃s bozoli rogat⁹ p fideic. mãumittere ꝛ sic eũ emet a me ꝛ mãumittet ꝛ ꝫ pualet cũ nõ est igit̃ tum ml'a inducĩ ꝛ rigore iur̃ fauore libertat⁹.

¶ Ex testõ. Testõ rupto p natiuitatẽ posthume oẽs libertates taz directe q̃ fideicõmissarie in eo reli cte cassant: nisi testõr dixerit eas dãdas etiaz a legitimis.ꝛ iste est casus.hodie añt sec⁹ fuat.vt.C. de liberis pteritis.aut.ex cã.

¶ Si q̃s alienũ. Ego frãcisc⁹ legaui titio decẽ.cundẽ rogaui. vt mãumittat fuũ suũ sticũ:vł forte nõ suũ sed alienũ.tandẽ tiri⁹ accepit ꝫ.x.nũc videt tiri⁹ qõ valet fu⁹ stic⁹ vltra.x.nõ vult mãumittere sticũ.q̃rit an cogat.ꝛ distiguit.nã aut ꝫ stic⁹ erit fu⁹ titij. ꝛ tũc cogit eũ mãumittere:lz min⁹ sit legatũ q̃ valeat stic⁹, fit seru⁹ alien⁹:nõ cogit titi⁹ eũ emere p maiori quãtitate quam hũerit noie legati:ꝛ sic nec mãumittere. Sz põe q; titiũ hr̃dẽ mihi instituiꝛ:ꝛ eũ rogaui de suo suo stico mãumittendo. ðz q; si aliq̃s dixerit q; ꝛ ꝫ ꝺsulẽdi hr̃dis.ne eũ vẽdat.cũ bon⁹ sit fu⁹.ꝛ ꝫ debebit pbare hr̃s nã p̃sumit q; aio reliquẽdi libertat⁹ hꝫ ꝟba dixerat testõr.

hoc casu cogit manumittere quosdaz ex his qui sufficiant ad
pcũ legati,z pmo illi q̃ pmo sunt nomiati. si hoc nõ apparet
tunc sorte vel merit decernet q̃ pmo manumittant. Vltimo
dicit ca q̃ dixi quãdo tit⁹ erat rogat⁹ de seruis suis manumit
tendis habẽt locũ.z si de alienis seruis manumittendis erat
rogatus:cũ legatũ sibi relictũ nõ sufficiat ad oẽs emẽdos.nã
emet q̃s poterit ex tãto q̃ntũ est legatũ:z manumittat. ¶ Si
cui. Tit⁹ legauit mihi.c.z rogauit me vt manumittere seruz
meũ sticũ z ei facto libero ista.c. darẽ.dicit q̃ tali seruo nõ cõ
pellor dare libertatẽ:z adducit simile qõ leue est. ¶ Si roga
tus. Legat⁹ est mihi fund⁹ z rogat⁹ istũ funduz post mortem
meã restituã titio.z.c. dez sempronio. dicit q̃ ita demũ teneor
ad ista.c.si interim tũ lucri habeã ex hoc fundo: sic ergo pen
det h̃ fideicõmissum. put supra dixi de libertate. ¶ Quotiẽs.
Seruo relicta est libertas p fideicõmissum.ammodo si heres
eũ vẽdat vel vsucapiat hic seru⁹ ab aliquo:nõ extinguit h̃ fi
deicõmissum.q̃n hic seru⁹ possit petere manumitti.poterit au
tem petere manumitti ab eo a quo maluerit. s. ab herede vel
ab emptore.z similiter;si erat relicta libertas sub ꝺditiõe. z in
terim heres eũ vẽdat.nã existẽte ꝺditiõe poterit petere manu
mitti:vel vult ab emptore vel ab herede. z si ante ꝺditionem
emptor eũ mãumiserit:z tũc existẽte ꝺditiõe petat se esse liber
tũ heredis nõ manumittẽtis cũ durior sit patron⁹ audit.idez
si ex alia causa h̃ idẽ petat.z h̃ si fuerit talis volũtas testatoris
si aũt testator nõ curauit a quo manumittat:sz hoc tñ q̃ ma
numittat.tũc hoc nõ poterit allegare siue petere h̃ seru⁹ liber
¶ Heres. Heres rogat⁹ seruũ tus fact⁹.
manumittere vẽdidit eũ:postea decessit h̃ heres nec hz
successorẽ.seru⁹ aũt vẽdit⁹ vult esse libert⁹ heredis q̃ vẽdidit
eũ.dicit q̃ nõ auditur.imo erit libert⁹ emptoris.z reddit ratio
nẽ.Secũdo dicit heres rogat⁹ manumittere seruũ decessit re
licto herede.vel delictũ fecit,pter.qõ ei⁹ bona sunt publica
ta.dicit q̃ est in electiõe seruꝰ cui⁹ velit esse libert⁹.z sic habet
locũ ꝺstitutio diui pij q̃ h̃ dicit.z ad istũ casum adducit aliũ si
milẽ.z hoc dicit cũ pr̃n l.seq. ¶ Apparet. Heres rogat⁹ de
manumittẽdo ancillã dicit esse in mora sine aliqua interpel
latione.z ex tũc pueri q̃ nascunt ex ancilla dabunt ipsi ancille
facte libere:vt ipsa eos manumittat.si aũt interpellat⁹ fuit he
res vt manumitteret istã ancillã z nõ manumisit.z sic est in ve
ra mora:extũc illi q̃ nascunt ex ista nascunt ingenui.z hoc siue
iste ancille sint maiores.xxv.an.siue nõ. ¶ Cũ quidam. Ego
franciscus obligaui bocolo ancillã:tandẽ in testõ meo graua
ui heredẽ meũ vt ancillã luat z manumittat eã. heres nõ lue
bat.z sic ancilla stãs penes creditorẽ pepit plures filios z cre
ditor eos vẽdidit.dicitur q̃ heres me⁹ cogit tñ pcũ dare em
ptori pueroꝝ quãtũ ei ꝺstiterũt:z recuperare eos z manumitte
re.idẽ si in testõ pure relict libertatẽ ancille mee.tandẽ bñ p. v.
annos testñ fuit clausum.z interim ancilla pepit plures par
tus.nã isti part⁹ tradent matri eor vt manumittant sic g̃ mo
ra libertati facta siue spõte siue fortuito casu nõ debet obesse
partui sec⁹ aũt si hoc testator voluisse videt: vt si relict liber
tatẽ dandã ancille a substituto impuberi.z interim viuẽte im
pubere ancilla pepit.nã part⁹ erit seru⁹.idẽ si sub ꝺdi.vel post
tps relict libertatẽ ancille:z ipa interim pepit.nã partus erit
seru⁹:z hoc voluisse testator apparet. ¶ Si pnõscripto. Si
legẽ tibi sticũ rogẽte vt eũ manumittas:si legatũ efficiat pro
nõscripto:z sic nõ valeat.huic tñ seruo debebit heres me⁹ p
stare libertatẽ. ¶ Subuẽtũ. Factũ est quoddã senatusconsul
tũ qõ appellat rubrianũ in quo,puidet libertatib⁹ z tenor ei⁹
talis. si hi q̃ erãt rogati manumittere seruos citati a iudice vt
veniãt z mãumittãt:nõ veniũt:z iudex pnũciat libertatẽ his
deberi:ammodo erũt liberi:z vocant ocini postea ratiocina
tur circa hoc senatusconsultũ p totã hanc.l.z seq.in pnci.tertie.
vsq; ad.§.si q̃s ꝛc. ¶ Si q̃s. Hũc ponit aliud senatusconsul
tũ p qõ subuenit libertatib⁹.vt si aliq̃s est rogat⁹ manumitte
re seruũ suũ,pr̃tũ:z iste est absens:iudex debet cognoscere de
hoc fideicõmisso.z si videbit seruũ in ea causa vt si pr̃sens esz
rogatus iuberet eũ manumittere;pnũciabit etiaz eo absente
liberũ esse.postea qõ sequit p totam hanc legem z seq.z p to
tam tertiam leue est.z circa hoc ratiocinatur. Fracischus.
A Licno. Possum alieno seruo relinq̃re libertatẽ p fidei
cõmissum:dũ tamẽ ille cuius erat seru⁹ sit capax ex testa
mẽto alterius. ¶ Cũ in testamẽto. Fili⁹ grauat⁹ de manumi
tendo:licet post mortẽ patris ei sup nascit alius frater:tũ vter q̃
cogit manumittere. ¶ Qui fideicõmissariaz Mino: heres
institut⁹ z rogat⁹ manumittere poterit:licet sit in ea etate in q̃
nõ possit alienare vt q; mino: ¶ Si patron⁹. Libert⁹ insti
tuit extraneũ heredẽ z nihil patrono reliqt.titio aũt reliqt.c.z
eundẽ titũ rogauit vt emat sticũ seruũ patroni z manumittat
tandẽ patron⁹ p̃ tabulas successit liberto.nũc tit⁹ habẽs le
gatũ vult emere seruũ a patrono z manumittere:z patron⁹ nõ
vult vẽdere.dicit q̃ patron⁹ non cogit cũ nil lucri videat ha
bere a liberto.idẽ si h̃ esset seru⁹ alicui⁹ alteri⁹ extranei hois z
ille nõ vult vẽdere:vel si vult.vult nimis magno pcio. si autẽ
vult iusto pcio vẽdere.z tit⁹ nimis modicũ vult dare.tunc iu
dex coget titũ iusto pcio emere seruũ z manumittere.si aũt ti
tius nõ vult emere:dñs aũt serui vult vẽdere:tũc poterit cogi
tit⁹ vt emat z manumittat.sed si seru⁹ vult q̃ ipse dñs manu
mittat z dñs in hoc ꝓsentiat.tũc dñs manumittat eũ z pcium
ei⁹ petat a titio. Idẽ si heres rogat⁹ est emere seruũ alicuius z
manumittere.z heres latitat nolẽs hoc facere:sed si dñs non
vult eũ manumittere:nisi prius sibi soluat pcũ audit. Post
ea dicit hec sunt vera q̃ vel dñs põt manumittere seruũ z pe
tere pcũ ab herede.vel põt cogi heres vt seruũ emat z manu
mittat q̃ seru⁹ h̃ patiat:q; vult manumitti.si aũt nõ vult non
cogit nec põt dñs in hoc cõpellere seruũ nisi debebat habere
vltra vez pcũ seruꝰ:vt q; hoc dixerat testator nã z tũc potest
dñs etiã seruũ inuitũ vẽdere heredi ad manumittẽdũ vel vt ip
semet eũ manumitteret:z petere pcũ ab herede sicut z si h̃s
esset grauat⁹ emere fundũ meũ p maiori pcio statuto a testa
¶ Si fili⁹. Pater instituit tore.z hoc dicit h.§.cũ.l.se.
filiũ suũ heredẽ:z eũ grauauit q̃ mãumittat sticũ seruũ
sui patris.filius manumisit.dicitur q̃ erit iustus patronus hic
filius z habere poterit contra tabulas in bonis manumissi.
Item poterit ei imponere operas.z hoc etiaz posset facere si
pater ipse manumisisset hunc seruum. ¶ Erit. Titius instituit
filium suum heredem z rogauit eum sub conditione vt manu
mitteret seruum sticum hereditarium.puta sic.ille sticus si fa
ceret domum vel si det decem rogo te vt manumittas eum.di
citur q̃ si non stat quominus pareatur conditioi per seruum:
licet non impleatur conditio: habebit locum senatusconsul
tum rubrianum. Secundo dicit si heres afferat impedimentũ
q̃ non impleatur condicio non habebit eum in libertum tan
quã filius vel heres manumissoris.z sic per hoc minus iuris
hẽbit:qõ dic vt in gl. ¶ Is cui. Legaui tibi seruũ z te rogaui
vt eum manumittas.nõ vis accipere legatum seruum:z sic nõ
manumittere.dicitur q̃ cogeris iura tua siue actiõ.cedere huic
seruo vt sic libertas non deficiat. Secundo dicit rogatus est
heres vel legatarius manumittere seruum: debet eum manu
mittere non tradere eum inuitum alij ad manumittendũ. Ter
tio dicit minor.xx.annis instituit aliquẽ sibi heredem z cuz ro
gauit vt sticum seruum sui heredis manumittat.dicitur q̃ co
gi debet heres ad manumittendum.nec hoc casu habet locũ
lex elie scentia. Quarto dicit seruum tibi legaui z te grauaui
vt eum manumittas.z si non manumittas legaui eum alij. et
eundem grauaui vt eum manumtitat. z si non manumittat sit
ille seruus liber.dicitur q̃ hic seruus statim debet esse liber ne
per tot circulos vadat.z hoc dicit hic §.cum.l.se. Francisc⁹.
Visij. Heres siue legatarius rogatus de manumitten
do seruum suũ: an semper compellantur.z cassius dixit
q̃ non in casibus istis.vt si vsus huius serui sit valde necessa
rius heredi vel legatario veluti si seruus sit dispensator domi
ni vel pedagogus.vel graviter deliquit contra dominuz, sed
tamen dictuz cassij corrigitur.z dicitur q̃ ex quo habuit licũ
a testatore debet z h̃ onus sentire. z sic semper compellatur
manumitere ex quo accepit hereditatem vel legatum.

Dęc infantes. Rubr̃iauo senatusconsulto est cautuz q̃ si heres vel legatarij est grauat⁹ manumittere seruū testatoris & nō manumittat & vocat⁹ coram iudice nō veniat: iudex dz̃ pn̄ciare illū seruū liberū: & erit libert⁹ testatoris nō heredis vel legatarij. h̄ senatusconsultū nō spectat ad infantē vl furiosum vel ab hostib⁹ captū vel ad militē vel ad magistratū vel ad pupillū q̃ nō hz̃ tutorē vel si hz̃ hz̃ aliquē de p̄dictis vel habet illos q̃ studiose in odiū pupilli nō curāt manumittere. nā si aliqs istoz est grauat⁹ seruū testatoris manumittere cui⁹ est heres vel legatarij & nō manumittat: & iudex pnunciat illū seruū esse liberū: erit bñ libert⁹ ei⁹: licet ab eo nō sit manumissus pinde ac si esset absens ex iusta cā. & h̄ est inductū ex damusiano senatusconsulto. idē est si aliqs rogat⁹ manumittere est absens p̄ curatorē tñ rndet coram iudice ob h̄ citat⁹. qa non eripit ei libert⁹. Ultimo dicit heres vel legatarij rogat⁹ de manumittēdo seruū hereditariū coram iudice cōpetēti citatus ex pilegio alicui⁹ dignitatis nō vult coram eo rndere. dicit q̃ nō audit pilegiuz ad h̄ allegās: q̃cunq̃ sit. siue p̄uat⁹ siue

Dpure. Rogaui heredē meū ciuitas,
vt seruū meū q̃ fuerat me⁹ castaldio manumittat. heres nō vult manumittere: nisi reddat rationē. certe heres nō audit̃ur. immo cogit̃ manumittere. & fact⁹ liber reddet rationē eius q̃ gessit h̄ mō. nā cōputabit cum herede. & si q̃d hz̃ de bonis dñi heredi reddet. nō aūt si q̃d male gessit tenebit̃ h̄ fdi emendare cū liber fact⁹ nō teneat̃ de eo q̃ gessit in seruitute.

Item testamēto. Pater in testamēto alūne sue reliq̃t libertatē & eidē p̄ fideicōmissuz aliq̃ reliq̃t tandez filij ab intestato succedētes patri manumiserūt istaz. dicit̃ q̃ bñ fecerūt & ei debūt fideicōmissa.

Paulus. Vnū ex heredib⁹ meis rogaui vt stichū quē credebā seruū meū manumittat. dicit̃ q̃ licet stich⁹ appareat alien⁹: tñ heres rogat⁹ cogit̃ eum emere & manumittere. sed sec⁹ si alienaz rē quā credo meā p̄ fideicōmissuz lego nā nō valet.

Paulus. Dixit testator in testamēto crede mihi zoile q̃ gras tibi aget fili⁹ meus martianus. dicit̃ q̃ p̄ hec v̄ba zoilus & sibi p̄iūcti ꝺsequent̃ liber

Lutius. Filiaz tatē a martiano si seruꝰ ei⁹ erāt. ex ꝺcubina habuit & ei donauit ancillā meā noie ꝺcordiā & ita tenuit donatio: postea feci testm̄ & eidē filie eadē ancillā cū q̃busdā reb⁹ legaui & eā rogaui de ea ancilla manumittenda. q̃rit̃ an hec filia cōpellat̃ manumittere hāc ancillā. & dicitur q̃ nō: si nō accipiat legata alia sibi relicta. nā hāc ancillaz habuit iure donat̃. & pure.

Lutius. Legaui seruū meuz stichuz meuio: & rogaui ne ipse vel heres ei⁹ eū manumittat. ꝺz q̃ ego adhuc viuēs potero eū manumittere q̃si hāc legez mei

Thais ancilla. uio & suis imposuerit: non mihi.
Reliq̃ libertatē thaidi ancille mee hoc modo. cū thais ancilla mea seruierit p. x. annos heredi meo ertunc volo q̃ sit mea libertas: videt̃ q̃ esse nō possit: cū directā libertatem testatoris nō reliq̃rit. vñ & si heres manumittat: nō efficietur libertas testatoris: & sic videt̃ q̃ debeat remanere serua etiā post decem annos. & h̄ de rigore. sz tñ de eq̃tate ꝺz q̃ heres debeat eaz p̄ decē annos manumittere.

Luti⁹. Quosdā seruos obligauerā: rogaui h̄ fdē meū vt si seruꝰ p̄dicti eū p̄meruerint: eos liberet ere alieno nolēs q̃ alteri⁹ q̃ suā seruit̃. expiantur: heres noluit. & sic creditor fortē eos vēdidit. q̃rit̃ an eis ꝺbeatur libertas ex cā fideicōmissi: & distinguit̃. nam si heres necessitate rei familiar⁹ impedit⁹ quo min⁹ nūc luat: nō debebit̃ p̄ h̄ libertas. si aūt studiose differat: tūc debebit̃ libertas fideicōmissaria.

Tutor⁹. In testamēto q̃ndā reliq̃ tutorē filijs meis & eū grauaui de seruis suis manumittēdis: tandē h̄ tutor excusauit se a tutela: & alij sunt dati loco ei⁹. querit̃ an isti alij tutores debeāt p̄stare libertates seruis istis. & ꝺz q̃ sic. emēt ergo eos & manumittēt.

Seio. Reliq̃ in tutorē seiū filijs meis & eidē legaui tres libras & stichū scriptorē. & euz rogaui q̃ stichū manumittat. tandē seius excusauit se a tutela. ꝺz q̃ nihilomin⁹ debebit̃ libertas p̄ fideicōmissuz stichoz: sz nō apit̃ p̄ quē sed tu dic q̃ aut sei⁹ amisit legatū: qꝺ est verū si ꝺtemplat̃. tutele erat ei relictū: & tūc debebit̃ libertas p̄ heredes testatoris si aūt nō amisit: vt q̃ nō hac ꝺtēplat̃. erat ei relictū: & tūc ipse seius debebit libertatē.

Sozore. Sozorē mea heredē meū rogaui & instituī: & rogaui eā de seruis meis manumittendis h̄ modo volo dulcissima mea soror vt tales meos fuos castaldiones habeas cōmendatos quos nolui manumittere donec rationes meas reddiderint. si aūt tibi placebit eos manumittere sciaz mētē meā in qua bñ mihi placet: q̃rit̃ an p̄ hec verba videat̃ rogata de manumittēdo etiā si ei displicere videbitur rñ. q̃ sic. nō enim spectādū est &c.

Tutia titia. Grauaui heredē meū vt pāphilā ancillā titij emat cū filijs suis & eos ossibus manumittat. nūc emit & nōdū sunt sibi tradita. eo q̃ non soluebat p̄ciū. & sic nūc pāphila ꝺcepit & peperit filiū. ꝺz q̃ hic partus est ei⁹ cui⁹ erat & mater. tūc tp̄is cū pepit. s. venditor⁹. si heres tñ fuit in mora cogit̃ h̄ūc etiā partū emere.

Tun⁹. Tales meos seruos medicos cōmēdo tibi heredi meo. ꝺz q̃ p̄ h̄ verba nō videt̃ relicta fideicōmissaria libertas. sed erit in arbitrio heredis velit eos manumittere vel nō.

Tun⁹. Seruo meo reliq̃ libertatē p̄ fideicōmissum si ꝺcet decē meo castaldioni reliq̃ libertatē si rōnes reddiderit heredi meo: nō ꝺz reddere ea q̃ casu p̄cerūt. Item si iussus est reddere peculiū nō deducet q̄ ꝺño ꝺz. Item si id q̄ ꝺz ex reliq̃s v̄bis est in peculiū: & peculiū debebat reddere & reddat: satis est.

Tit⁹. Reliq̃ libertatē cupito seruo meo castaldioni: cum filiꝰ me⁹ cōpleuerit. xvi. annos: & ipse seru⁹ reddidit rōnes post mortē meā: tutores filij mei commiserūt cupito seruo administrat̃. debitis huiꝰ pueri exigēdis: & cū exegerat seru⁹ tutorib⁹ assignabat. tandē hic iuuenis aūquā cōpleret. xvi. annos decessit & ei successit mater cui matri tutores fuerūt ꝺcēnati propter malā administrat̃. nunc lapsuz est tñ tp̄s quo si iuuenis viueret cōplesset. xvi. annos petit cupito libertatē & vult reddere rōnes ei⁹ q̄ gessit in vita mei testatoris nō ei⁹ q̄ p̄ gessit ꝺz q̄ de omni gestione ꝺz reddere rōnē tā ei⁹ quaz gessit ante mortē testatoris q̄ post.

Stich⁹ & damas. Testator suo testamēto sic dixit. stich⁹ & damas sint liberi si rationes reddiderint. ꝺz q̄ per h̄ v̄ba nō solū debēt cōputare: sz etiā reliq̄ dere debēt. sed pone q̄ erat eis relicta libertas si redderet rationes infra certū tp̄s: puta infra annū & nō reddiderunt infra illud tp̄s post annū volūt reddere: & volūt esse liberi nō audiūtur si p̄ eos stetit quomin⁹ infra p̄scriptū tp̄s rationes redderēt

Heb heredib⁹. Grauo heredes meos vt manumittāt fuum meū stichū: cū fili⁹ me⁹ cōpleuerit. xvi. annos: & cū reddiderit rationes ꝺz q̄ ꝺz reddere rōnes ei⁹ q̄ gessit in vita mei testatoris in bonis meis: & etiā ei⁹ q̄ gessit post mortē meā.

Stich⁹ seruꝰ. Seruo meo reliq̃ libertatē p̄ fideicōmissū si ꝺcet decē vxori mee & heredib⁹ meis. nūc vxor mea abstinuit se ab hereditate mea & filia sola mihi successit. ꝺcitur q̄ huic filie rogatē sunt dāda. & ipa manumittat hūc seruū.

Herede. Titius instituit filiū heredē & libertatē dedit q̃busdā seruis hoc mō. decēber & seuerus: & victoria post annos octo liberi sint. & cōmodauit eos filio: post h̄ testm̄ titi⁹ vixit p̄ plures annos. q̃rit̃ q̄ incipiēt currere istī octo anni. & ꝺz q̄ a tpe testamēti. f.

Spōdofor⁹. Reliq̃ libertatē spōdofor⁹ seruo meo ꝺdi. hoc mō: cū filia mea in familia mea nupserit si rōnes p̄donee filie mee administratas reddiderit spōdofor⁹ liber esto. h̄ filia existēs impubes decessit viuo me patre ei⁹: & sic spondofor⁹ nō administrauit rōnes ei⁹. nūc q̃rit̃ an spōdofor⁹ sit liber elapso tāto tp̄e post mortē filie quo si viueret illa cōplesset. xij. annos. & ꝺz q̄ sic.

Stichū ratiōib⁹ redditis manumitti volo. nūc stich⁹ adducit ea q̄ gessit & q̃liter ego dñs approbaui oīa q̄ fecerat stich⁹. ꝺz q̄

Atominus. ꝺq̄ debebit manumitti hic stichus.
Miles instituit aliquē & si nō esset heres substituit. dedit & rogauit eos p̄ fideicōmissuz vt manumitterēt quosdā de seruis: puta stichū & pāphilū & darēt eis h̄ bona. nūc institut⁹ & substitut⁹ decesserūt simul vno impetu: puta p̄ naufragiū. querit̃ an serui habeāt libertatē & bona. & ꝺz q̄ sic. sz sec⁹ esset si sic fecisset pagan⁹. nā libertas tantum teneret

Fideicōmissa. Rogaui heredē meū vt stichū seruū meū manumittat. postea seru⁹ ille me dñm offendit, vnde fecā illuz

ligari:z sic stare:z decessi. videtur hec fideicõmissaria liber/
tas revocata.

¶ Libertate. Seruo titij libertas est relicta per fideicõ
missuz danda ab herede testatoris. põt facere cogi he
redem vt eum manumittat.

§ ℑ debitor. Debebas mihi x.z p hoc obligaueras an
cillam mihi. tandez in testamẽto meo legaui tibi libe
rationẽ huius debiti:z te rogaui de hac ancilla manumitten
da. tu agnouisti hoc legatum liberatõnis opponẽdo excep.
liberatõis heredi meo cũ hec. x. a te peteret vel alio modo. di
citur q cogeris manumittere ancillam etiã si plus valeat an
cilla q̃ sint. x. Postea dicit. lego titio. x. z rogo vt fuũ suũ ma
numittat: ex quo accepit legatuz: cogitur manumittere: licz ser
uus plus valeat. nec ꝑ legatuz põt minui. Tertio dicit q cuz
aliquis est rogatus de manumittendo seruo vel ancilla: an
tendi:z interim poterit eam vendere cum sua causa.

§ ℑ fideicõmissaria. Libertas põt cõmitti in voluntatem
heredis tanq̃ bõi viri nõ ignota ei⁹ volũtate. sed si sic
dicã. si stic⁹ puus meus voluerit: eũ manumittere volo: beneva
let. ℑdẽ si hoc ponã in arbitrio extranei. sicut si tibi legarẽ. x.
si titius ascendat capitoliũ. ℑdez si dicã seruo tali da liberta
tẽ: si hoc ꝓbaueris. itẽ poni põt in arbitrio heredis qñ manu
mittat seruũ. vltimo dicit. tres seruos titio legaui. tandẽ roga
tat. dicit q fideicõmissaria libertas tenebit. z si titi⁹ petat hoſ
duos quos heres elegerat ad manumittendum repellitur ex
cep. doli.

§ ℑ pater. Quidã duos filios habẽs eos heredes isti
tuit: z eos rogauit q manumittãt quosdã seruos. po
stea natus est posthumus illi testatori. z sic ruptũ est testamẽ
tũ. dicitur q hec fideicõmissaria libertas extinguitur: licet pe
nes istos duos filios debeãt remanere due partes bonoruz:
z sic legata in eo testamẽto relicta extincta sunt.

§ ℑ cuz alienũ. Heres rogatus vt seruum alienum ma
numittat: latitat ꝓpter ꝟ dicitur q hz locũ senatusco
fultũ: de quo habes ff. e. alieno. ff. fi. z. l. fi. i quo cauetur q he
res compellitur emere z manumittere. vel dominus seruí po
terit eum manumittere z petere preciũ ab herede. ¶ Si stico
Grauaui heredẽ meũ vt manumittat seruũ sticũ si reddiderit
rationes. nũc herede absente sticus vult reddere ratões z re
ni: e ad libertatẽ q̃ritur quid iuris. z distinguitur. nã aut ꝟ he
res est absens iusta de causa: z tunc iudex eliget quẽdam bo
nũ virũ qui excutiat rationes a seruo: z reliqua accipiat z de
ponat: z postea iudex dabit libertatem illi seruo. si autem he
res abest mala fide satis est q seruus dicat coram iudice se pa
ratum reddere rationem. z sic pronunciet iudex libertatez hu
ic seruo. ¶ Cum sub condi. Seruum tibi pure legaui vt euz
manumittas si nauis venerit ex asia. dicitur q tibi non aliter
dabitur hic seruus: nisi caueas heredi meo q eum manumit
tes veniente condi. franciscus. ¶ Quedam. Quedam eri
stens infirma nolens decedere ab intestato presentibus. v.
viris z matre sua: ita dixit. meuiam z seiam liberas esse volo.
dicitur q siue mater ei succedat: siue matre repudiãte alius le
gitimus ei successit: videtur grauatus per fideicommissuz vt
has seruas manumittat.

¶ Cum in testamento. Titio seruum legaui z cum roga
ui vt seruum istum manumittat: non dabitur titio ser
uus nisi caueat heredi de eo manumittendo. franciscus.

§ ℑ is. Tibi erat legatus sticus: z rogatus eras vt euz
manumitteres. tu latitas nec vis manumittere: erit or
dinus libertus. idem est si heres testatoris rogatus sit sticum
manumittere. nã si latitet erit liberius ordinus iste sticus. ℑz
q̃d si cũ plures essent heredes: quidam ex eis sunt rogati ma
numittere sticuz seruum hereditarium z latitant. Respon. il
le seruus efficitur libertus ordinus. alij tamẽ heredes qui nõ
erant rogati agent contra rogatos ad precium partiuz quas
habebant in illo seruo.

§ ℑ seruus legatus. Seruum tibi legaui. postea grana
ui heredem meum vt eum manumittat. dicitur q lega
tum extinguitur. sic vltimũ dictum seruatur. Sed pone q pri
mo heredem meum rogaui de manumittendo. postea cum sti
cum legaui dicitur q primum grauamen libertatis dande ex
tinguitur per hoc legatum quasi videar penituisse de liberta
te. Si autem est in obscuro siue in dubio qua mente legaue
rim: non extinguitur libertas.

¶ Non tantum ipse. Rogaui heredẽ meum q seruũ
mãumittat siue ipse heres: siue heres ei⁹ eum manu
mittat bene est. idem si emptor qui emit ab here
de eum voluerit manumittere: z fiscus ei successit antequã ma
numittat. dicitur q fiscus cogitur eum manumittere. Ultimo
dicit q rogatus manumittere poterit manumittere: etiam si
eius sit etatis qua rem suam alienare non posset. vt quia mi
nor est. ¶ Si alienum. x. tibi lego: z rogo te vt seruum sticum
emas z manumittas: domio stici nolente vendere: tamen reti
nebis legatum. ¶ Cui per fideicommissum. Seruus cui est
relicta libertas per fideicõmissum est loco liberi. z obtinet vi
cem statu liberi: imo melioris est condi. cum non possit in ali
um transferri. nec cogitur alium patronuz habere q̃ rogatuz.
¶ Senatusco sulto. Heres grauatus de manumittendo ser
uum abest z ex iusta causa z hoc est pronunciatum. dicitur q
ãmodo erit liber: pinde ac si esset manumissus ab herede. Se
cundo dicit quando dicitur abesse. z certe tunc cuz a tribuna
li abest. z quod dixi in herede idem in alio grauato per fidei
commissum de manumittendo. qui si abest ex iusta causa: z ꝟ
pronunciatum fuerit: seruus erit liber: perinde ac si esset a ro
gato manumissus: z sic eius libertus erit. z de hoc an. s. absint
ex iusta causa vel non: deberet presides prouincie in prouincijs
cognoscere: licet rogatus non sit eius prouincie. z hoc vlti
mum artificulianum senatusconsultum induxit. Si autem
quis est rogatus seruum proprium manumittere: z hic absit:
z iudex cognouit eum abesse: z libertatem huic seruo deberi:
pronunciet euz esse liberum. z erit amõ liber. z hoc est inductũ
a senatusconsulto viciano. Vltimo dicit. Si heres rogatus
de manumittendo seruum hereditarium absens sit: iudex iu
dicabit: seruum esse liberuz. z erit liber. absens aũt dicitur siue
abest ex iusta cã siue latitet siue ꝓsens est: z nõ vult manumit
tere Sed pone q ꝟ heres vendat hunc seruum quẽ erat ro
gatus manumittere hoc casu emptor cogitur manumittere.
Sz pone q duo erant heredes z vn⁹ eoz rogatus est de ma
numittẽdo seruũ hereditariũ. dicitur q rogatus manumittet
etiam altero coherede absente. intellige tamen q precium ser
ui dabit. z ꝟ etiam vera sunt si coheres sit impubes. Sed po
ne q heres rogatus est manumittere ancillã. z vt cum ea con
trahatur matrimonium. dicitur q cogitur eam manumittere.
nõ autẽ eam ducere in vxorem cogitur.

¶ Postea. Testator quosdã suos seruos obligauerat ali
cui puta bozolo florẽtino. ꝟ testator rogauit heredez
suuz de his seruis manumittendis: anteq̃ heres eos luat et
manumittat. bozolus eos vẽdidit iure creditoris. q̃ritur an ꝟ
heres cogatur eos redimere ab ẽptore z manumittere. dicitur
q non nisi fuerit in mora luendi eos.

§ ℑ quis rogatus Heres rogatus est manumittere an
cillam hereditariam. ꝟ heres adita heredi. fecit mo
ram in manumittendo. z sic ancilla peperit. dicitur q ꝟ par
tus est liber ingenuus. cũ enĩ libertas sit respublica: is heres
qui eam debet: debuit eam offerre. alias lex dat libertatem.
Sed pone q hic heres non adiuit heredi. in odiũ huius an
cille ad hoc vt eius partum haberet seruum. tunc hic partus
natus est seruus. tradetur tamen matri ad manumittendum.
sed si mater vel eius heres nõ vult manumittere coguntur ad
hoc. Sed pone q hec mater nolit sibi hunc filium tradi. tunc
heres testatoris ad hoc compellitur. Sed pone q heres non
studiose distulit adire. adhuc idem. Sed pone q ancilla pe
perit antequam heres cognoscat se heredem. adhuc idẽ. tam
ꝟ casu ipse hꝫ mãumittet hũc ptũ. Sz põe q directo relicta

erat libertas huic ācille. ⁊ ātēq; adiret heredi. ācilla pepit: ꝟ casu mr̄ manumissa petet hūc partū. Sed pone q; directo libertas fuit relicta fuis. sed ātēq; hereditas adeaf hij fui ab aliquo fuit vsucapti. dr̄ q; hr̄ditate postea adita: p ptoꝛē subuenitur his fuis vt efficiāf liberi: ꝯ eis possit iputari: q̄re passi sunt vsucapi. ⁊ ꝟ si erant hij serui magni. si autez paruuli: ꝟ non esset eis imputandum.

LAcius. Testatoꝛ in pma pte testamēti istituit postumos ⁊ seiū. ⁊ libertatē fuis reliq; qū posthumi eēnt puberes. in scda ꝟo pte substituit posthumis ꝟ mō .s. si posthumi nō nascētur: vel nati āte pubertatē decedāt substituo illos. tertio fecit codicillos i q̄bus dixit velle fuaī tā a primis q; a scdis hr̄dibus siue substitutis: ea q̄ i testamēto cauerat. postea euenit q; postumi nō sunt nati. et sic seius ⁊ substituti habēt bōa. q̄ritur an debeāt dare libertatē his fuis stati. an expectata cōdi. sub qua dāda erat si posthumi eēnt nati. ⁊ dicitur q; stati dāda est libertas. nec cōditio spectanda ē cū nō possit euēire in psona horum substitutoꝛum. secus si esset alia conditio.

¶ De ademptione libertatis.

QAm libertas. Quotiēs libertas i testamēto data. ē lege inhibēte pinde est ac si nō essz relicta. vel ac si a testatoꝛe eēt adempta. ⁊ da exēpla in fuo accusato de adulterio cū dña cōmisso q̄ nō pōt manumitti. itē in fuo de plagio dānato. p quo dñs penā soluit pecuniariā. sunt ⁊ alia exempla vt habes in glo. ac.

¶ De statu liberis.

STatu liber. Statu liber dicit fuus cui relicta est libertas ex die vel sub condit. Secundo dicit q; cōditio q̄cq; est expꝛessa vt hic. si nauis ex asia venerit talis fuus sit liber. q̄cq; sit conditio vi ipsa q̄ facit fuum statu liberū. vt si in fraudē creditoꝛ relicta sit libertas ⁊ nesciāf an ex ꝟ fraudētur ipi creditoꝛes: an nō. nā interim fuus talis dicitur liber.

QUi statu liberi. Quattuoꝛ ptes hz hui⁹. l. pncipium. pma est q; statu liber interi siue vēdatur ab hērede: siue vsucapiāf ab aliquo: siue interi manumittāf nō perdit spē libertatis oꝛcine qui veniente cōdi. sub qua erat relicta libertas sit oꝛcin⁹ libertus. ſ. testatoꝛis. Secūda est. statu liberi cāz non pus seru⁹ nāciscāf nisi adita hereditate saltem ab vno herēdum. ante em̄ q; adeatur si vsucapiatur ꝟ fuus ab aliquo spes libertatis extinguitur. Tertia est. fuus substitut⁹ est filio impuberi. si contingat eū mori in pupillari etate. ⁊ in ꝟ casu est relicta libertas fuo sub condit. aliqua. nunc impubes adiuit heredi. an nūc ille seru⁹ dicaf statu liber: q̄ritur. ⁊ dicit q; sic: licet quida cōtra: ⁊ male. Quarta est. legatus est seru⁹ dādus ab impubere herede. huic impuberi dat⁹ est substitutus. ⁊ ꝟ casu relicta est libertas huic seruo. dicitur q; pu alet libertaſ datio: vt sic dicatur statu liber: et legatum nō teneat.

¶ Si in primis. Stichus seruū meū cū libertate heredē ex parte instituit sub cōdi. puta si nauis ex asia venerit. dr̄ q; interim non est statu liber: cū a seipso accipiat libertatē ⁊ adesite coheredē nō ē liber: ⁊ possessus ab aliquo vsucapiatur nō spe libertatis. Secūdo dicit. pone q; deficiat conditio. ꝟ casu est liber tm̄. nō hr̄s. hz statu liber. Tertio dicit. substituit fuuz meum cuz libertate. pupillo meo hr̄di instituto. siue pmo gradu substituis. puta si pupillus hr̄s non erit: si fu⁹ liber ⁊ heres: siue scdo. puta: si pu. heres nō erit talis sit heres. ⁊ si ille non sit: tūc seru⁹ heres erit: ⁊ eodē mō in iterioꝛi gradu substitutionis. ⁊ in oīb⁹ his casibus dicitur hr̄s necessarius: ⁊ iterim est statu liber.

STatu liberos. Statu liberi debēt parere cōditiōi sub q̄ relicta ē eis libertas: si nemo eos impediat pere ⁊ cōditio sit possibilis. Secūdo dicit. seru⁹ iussus esse liber si det x. hr̄di. si dat statī ē liber. si aūt dare vult ⁊ hr̄s nō vult accipe statī est liber ex quo p eū nō remanet. nec ē vis de q̄ pecūia of ferat an peculiari an aliunde bīta. Sz pōe q; ipe hr̄s debeat pecūiaz fuo: vt q; fu⁹ de peculio erogauerat i bōa defuncti. vel fu⁹ debeat recipe pecūiaz ab extraneo. nec hr̄s vult soluere huic fuo vel nō vult exigere q̄ fuo debeāf ab extraneo. ⁊ sic nō hz fu⁹ vnde pareat cōditioni sub q̄ relicta est ei libertas. certe liber erit. siue iussus erat dare pecūiam hr̄di. siue extraneo. Sz pōe q; relicta erat libertas fuo si ascēdat capitolīū vel si capuā iret fu⁹. ⁊ p hr̄dē stat quomin⁹ seru⁹ vadat. nā liber erit seru⁹. Sz pōe q; seruo ērelicta libertas si det. r. vni heredū. puta titio. ⁊ p alteꝛ heredez stat quomin⁹ det certe liber ē hic seru⁹. ⁊ coheres cui hz. x. erant dāda aget fāi. herc. hr̄dē ipedientē ad ista. x. ¶ Si iussus. Seru⁹ eē liber iussus si det. x. hr̄di accepit quicq; ab extraneo ⁊ ea dedit hr̄di. dr̄ q; nō est liber nisi oīa. x. det ⁊ extrane⁹ q̄ ad ꝟ ōderat nūmos eos vēdicabit. sz si seru⁹ dat alia. v. erit liber. ⁊ extūc dñiuz nūmoꝝ erit accipiētis. ¶ Si plusquā. Iussus dare. x. ⁊ eē liber dixit. xx. ōr q; erit liber. x. ⁊ alia repetent. ¶ Si q̄s. Seru⁹ erat iussus eē liber si det. x. hr̄di. hr̄s eū vēdidit sine peculio. an statim sit liber q̄rit. ⁊ videf q; sic q̄si ꝓhibit⁹ videat de peculio dare. sz tñ dicit q; nō ē liber: misi cuz vellz accipe de peculio ⁊ soluere: ꝓhibit⁹ ē. ¶ Si q̄s seruū. Seruo relicta ē libertas si det. x. hr̄di hr̄s ꝓhibz eū opari. vl aufert ei q̄ ex opis suis q̄si erat. vel spōte dedit ei fuus an efficiāf liber hic seru⁹ q̄rit. et dr̄ q; si id q̄ q̄sierat seru⁹ hr̄di dedit spōte vel abstulit ei hr̄s erit liber. si aūt ꝓhibeaf opari: nō erit p ꝟ liber. nisi testatoꝛ voluerit q; ꝟ. x. possit seru⁹ colligere ex opis suis. si aūt surripuit hr̄di argentū vel aliā rē ⁊ cā vēdidit ⁊ de hac pecunia soluit hr̄di: erit liber. sec⁹ si ipsaz pecuniā subripuit heredi vel alij ⁊ soluit hr̄di. nā donec extat pecūia nō erit liber. si aūt ē o sumpta: in pmo casu. ſ. q̄i hr̄di surripuit idē. si aūt alij tunc liber efficietur. ¶ Nō solū. Siue hr̄s fecit moꝛā in manumittēdo fuum de quo erat rogat⁹: siue ei⁹ tutoꝛ vel curatoꝛ vel similis: ē idē sp. ſ. vt fuus efficiāf liber. sufficit em̄ q; p statu liber nō stet quomin⁹ cōdiciōni pareatur. ¶ Siqs. Seru⁹ iussus est liber eē si det. x. hr̄di infra. xxx. dies. primos post moꝛtē testatoꝛ. ꝟ hr̄s distulit adire. postea adiuit. dr̄ q; seru⁹ si det. x. infra. xxx. dies post adita hr̄di. satis est vt sit liber. ⁊ ꝟ si hr̄s dolose distulit adire. ⁊ seru⁹ pecūiaz quā ppt ꝟ hēbat paratā iteri amittit. sit ꝟ cāu statī adita heredi. seru⁹ sit liber. ¶ Siqs. Libertas relicta est seruo: cū. x. dare poterit hr̄di. dr̄ q; tūc erit liber cū dixit vel p eū nō stet quo mīn⁹ nō pus det: hz seru⁹ habuerit. x. vel. sit ydoneus ad decē soluenda. ¶ Sticus. Stico relicta ē libertas si ānua bima trima die. x. aureos det heredi: cū vel let ppꝛio anno dare. x. heres noluit recipere nō p ꝟ erit liber. sed tūc demū cū lapsuz erit triēnium: ⁊ seruus soluerit p omni anno. x. vel p eū non stetit. vū ⁊ sic eadē. x. ij. āno obtulit satis sit vel tertio ⁊ heres noluit: seruus sit liber. nec heres poterit penitere. Sed pōe q; hic seru⁹ tota. xxx. obtulit pmo āno p oībus trib⁹ satis sit vt ꝟ seruus sit liber. ¶ Si ita. Relicta est libertas fuo si quīquēnio seruierit heredi. heres interim eum manumittit. dicitur q; statī sit liber ex testamēto: quasi p heredem steterit quominus cōditio impleatur. secus aūt si heres eius seruitio non vult vti. nam ꝟ casu seruus non fit liber nisi lapsu quinquennij. ⁊ est ratio diuersitatis inter hos duos casus. qz in primo casu ex quo est manumissus non potest amō seruire iure seruit. scdo casu pōt cum adhuc sit seruus ⁊ heredi pōt mūmittere ⁊ vti eius seruicio: licet non p totū quinquēnium: cum aliquid de eo sit lapsum. ¶ Idem iulianus. Attē tuse relicta fuit libertas si tres seruos pepererit per heredem stetit quominus pareret dando ei medicamenta ne concipiat vel vt aboꝛtum faciat. dicitur q; statim est libera. idem est si seruo relicta est libertas si seruierit heredi: ⁊ heres eū vendat ⁊ tradat. nam statim seruus fit liber.

QUm heres. Seruus iussus est esse liber: si det. x. heredi. heres abest causa rei publice. dicitur q; hic seruus vel expectet heredem: ⁊ ei det. x. ⁊ erit liber. vel si non vult expectare deponat pecuniam in ecclesia et erit liber.

¶ Non est statu liber. Reliqui libertatē cuidā seruo qui ni

bil habebat:si det mille libras heredi.vel sic:cū moriet' sit liber.nō est iste talis statu liber cū nec anim⁹ dande libertatis sit. ¶ Seruire. Seruo relicta est libertas si āno fuierit titio ifra annū mortuo fuus nōduz est liber: nisi ānus finiat. titio sempronio.v. obtulit titio.z titius noluit. cadēq; quiq; obtulit sempronio z noluit dr q sit liber. ¶ Sticus. Seruo relicta ē libertas si fuierit titio extraneo ptiēniū vl' sic. si tot opas puta.x. ei dederit. dr q interim ē statu liber z seruire debebit p triēniuz titio:lz non dño z si heres ꝓhibet titio fuire statī fuus fit liber.z bꝫ sunt xa quādo p bꝫxba non habuit tempus casu:qō dic vt in glo. ¶ Sticus. Titio reliqui libertatez si heredi meo fuierit p annū. dr q hic ānus cōstat ex.ccc.lxv. diebus non ex pluribꝰ ꝓpter biſextū.z dr q ipleta conditio ē si p aliquā ptē āni fuit infirmus ita q nō potuit fuire. Decū do dicit,seruus liber eē iussus est si det.x. heredi:heres cogit recipe etiā ptīcularē solutōez.z bꝫ spāle fauore libertat. Ter tio dicit,relicta ē libertas fuo si titius capitoliū ascendat.vel sic,si titius det.x. fratribꝰ p̄dicatoribus. titius nō cōpellitur bꝫ adiplere:z eo nō adiplēte: fuus non fiet liber. ¶ Octio dicit fuus liber eē iussus si fuiat heredi p annuz illi dies nō cōputantur i anno q̄bus fuus extitit in fuga.vel in q̄bus contēdit ꝓ libertate contra heredem.

§ Statu liber. Seruus iussus eē liber si reddiderit rōnes heredi.hic fuus reliqua q̄ nūc apparēt vult reddere z vult satis dare ꝓ alijs reliquis si apparebūt satis ē.z sic fit liber. Octio dicit.fuus liber eē iussus si det.x.dz.x.dare ad bꝫ vt fit liber.non autem ꝓdest si vult satisdare.

§ Statu libera. Statu libera ꝓpter aliqđ delictū ē seruua pene effecta. nunc extitit conditio sub q̄ relicta erat ei libertas.dr q bꝫ ꝓdest partui ei⁹: licet nō ei vt partus tunc conceptus z natus fit liber. Sed q̄d si bꝫ statu libera existens i seruit.cōcepit.postea capta ab hostibus pariat post euētuz condit.certe interim donec partus est apō hostes ē fuus.liberatus ab hostibus fit liber iure postliminij. idē si apō hostes concepit:z pariat ibidē post euentuz condit. ¶ Statu liber. Seruus iussus est liber eē.si det.x. heredi.hunc seruz heres interiz vēdit vel legat vel donat alicui vel vsucapitur ab aliquo. dr bꝫ seruus si paret cōditōni i psona ēptoris vel alteri⁹ si det patri heredis: posito q̄ filius sit istitutus ab extraneo. z bꝫ sunt xa a siue filius nūc viuit siue nō: cuz fuus dat.x. patri heredis.sz pōe q̄ iussus ē fuus dare.x. extraneo et liber esse: nunc heres testatoris successit illi extraneo.huic heredi dabitur.x. non quasi extraneo .F. ¶ Statu liber . Jussus fuus dare.x. heredi:z eē liber.v. dedit heredi.nūc heres eū vēdidit si alia.v. det hic fuꝰ ēptori. ¶ Si fuus. Seruꝰ iussus ē eē liber si det.x. heredi. heres hūc fuū vēdidit fuo meo.dr q si hic statu liber det nihil bꝫ.x. erit liber.sz z si fuo meo det erit idez si emerat de peculio euz nec ei peculiū ademi. ¶ Siqs. Seruꝰ liber eē iussus ē si reddiderit rōem eius qō gessit de factꝫ dñi. heres iterim euz vendidit:an bꝫ conditio est iplenda in psona ēptoris q̄ritur:z ē sciendū q̄ ille demū condit.transeūt ad emptorē q̄ sunt in dādo:non ille q̄ sunt in faciēdo,vt ita talis seruus sit liber:si filiuz illius istruat litteris.idez in similibꝰ.nam autē conditio z in dādo ē ꝓput cōtinet dationē reliquoꝝ.z in faciēdo ē ꝓput continet extrahere z excutere rōnes.dicēduz est ergo q̄ datio vadat ad emptorez.factio aūt stet z impleatur in persona heredis.l.se. plana est.

¶ Tala liber. Testator relīqt libertatē fuo si det.x. z non dixit cui.dr q dz dare heredi. Secundo dicit. Testator relīqt libertatē fuo si det.x. heredibus.z heredes vendiderunt hūc fuuz.dr q eas portōes quas dedisset heredibus si penes eos remānisset easdē dabit ēptoribus:z q̄s dedisz heredibus declarat.nā aut exꝑsit noia ꝓpria hereduz: z tūc viriles darētur heredibꝰ.z sic ēptoribus,aut dixisset simpliciter heredibus:z tunc hereditarie,

§ Statu liberuz. Statu liber ātēq; ipleatur conditio dr fuus heredis.z si interī delinquat poterit heres dare eum ꝓ nora.aduēiente aūt condit.erit liber.sz si heres eū vendat:adhuc durat spes libertatis.z si vēdiderit euz tanquam merū fuuz nō tanq̄ statu liberuz:tenebit ēptori act.ex ēpto. itē crie stellionatus si sciēs dissimulauit eiꝰ condit. Ultimo dicit,heres dās ꝓ nora statu libex: liberatur. idē z si ātēq; det existat conditio liberatur. ¶ Statu liberū. Ille cui relicta est in testamēto libertas sub ꝺdi.ita demū tenet bꝫ relictū si adeatur hereditas.z extūc hz spē libertatis ātēq; adeatur. vsucapi pōt talis fuus.z si postea adeatur extūc icipiet hre spē.

§ Jdare. Liber eē iussus si det.x.heredi: heres euz vendidit, z dixit emptori: q̄ hic fuus debebat esse liber. si det.xx. nunc apparet q̄ dando.x.ē liber.tenebitur heres emptori act.ex ēpto.si autē ꝓmisit heres de dupla noie euictōis z euict ēptori hic seruus per extraneū, tunc heres tenebitur de dupla.

§ Jheres. Liber esse iussus si det.x.heredi.heres donauit fuo.x.vt ea ei redderet z liber esset.licet reddat:non est liber.z bꝫ de rigore. de equitate secus.si autē simpliciter donauit:z fuus bꝫ.x.reddat heredi:liber est.

§ Jquis testō. Liber esse iussus si reddiderit rōnes heredibus:reddere dz z relīqua. z ꝓ hereditaria parte oībus licet quorūdam hereduz nomia sint exꝑssa.

§ Jquis ita. Reliqui libertatē fuo meo si heres euz nō manumittat in suo testamēto.dr q expectabitur mors heredis:si heres euz manumittat in testamēto suo vel non. ¶ Seruus cōmunis. Unus ex dñis reliquit libertatem fuo cōi si det.x. dr q dare poterit ex peculio hec.x. siue hoc peculium spectet ad heredē relinquētis libertatē siue aliū dñm. nec est vis cui debeat dare. ¶ Si duo. Duobus seruis relicta ē libertas si reddiderīt rōnes.q̄ritur an vnus reddēdo sine alio pueniat ad libertatē z distinguitur. nā aut gesserūt sepatiz rōnes:z tūc vnus reddendo sine alio erit liber. aut cōiter gesserunt: z tunc vnus sine alio non potest puenire ad libertatem. ¶ Qui ita. Libertas relicta ē seruo si iurabit se ascendere capitoliuz,dicitur q̄ statim cuz iurat est liber. ¶ Seruus. Reliqui libertatez fuo heredis mei: si quādam rez q̄ est heredis mei ei det.dr q eam dādo est liber:cuz z sine vlla condi.possem illi fuo reliquere libertatez. ¶ Hec scriptura. Reliqui libertatem fuo stico cuz erit.xxx.ānoꝝ.postea diri. si sticus decem non dederit liber nō esto. dr q z dare dz.x.z.xxx.an. effici.tunc erit liber.

§ Seruus. Liber esse iussus fuꝰ si det.x.heredi bꝫ fuꝰ ꝺdebat opas suas ab herede z dedit noīe mercedis vltra.x.dr q nō est ꝓ hoc liber. ¶ Seruꝰ. Relicta est libertas fuo cuz dedisset heredi operas p septē annos. dr q dies quibus fuit in fuga non cōputantur in septē annis.vñ nisi p totidem dies seruiat post septē annos quot fuit in fuga nō erit liber.secus aūt est si fuit dictuz cuz septē annis fuierit tūc fit liber.nam erit liber si post tēpus fuge reuersus fuierit.

§ Jmortuo. Relicta est libertas fuo si det x.heredi.hic seruus fecit locupletiorē heredi.in.x.lib. fit vt si ō suo soluit creditoribus heredi.vel pauit familiā heredis.ita q̄ .x. erpēdit. ¶ Heres cuz. Seruus iussus est eē liber si det.x. heredi.cuz heres vēderet hūc statu liberū dixit in p̄cio inter se z emptorem facto.x.que iussus est seruus dare z esse liber:volo q̄ mihi debeātur dari.dicitur q̄ seruus hec.x. dabit heredi z erit liber.idem si heres dixit in pacto. volo q̄ hec.x. det seruꝰ cuidam extraneo.puta titio,nam ei titio dando decez seruus erit liber.

§ Statu libera. Quod statu libera parit fuꝰ ē heredis.

§ Jdecem. Dominus reliquit seruo suo libertatez si .x. daret heredi.hic seruus debebat ex aliqua causa dare.x.domino z sic debet heredi.si seruus.x. dat heredi nō erit per hoc liber.z quod alias dicitur q̄ seruus iussus dare z liber esse:potest dare ex peculio.hoc intellige vt non etiam ex eo dare possit quod extra peculium est,

§ Triēnio. Relicta ē libertas seruo si det.x.oñi annovs q̄ ad triēniū heredi.nūc fuus p̄mo āno obtulit.xx.heredi.z heres noluit.nō est liber p̄ hoc.cuz z si heres accepissz ħ.xx.non esset seruus liber.subaudi:nisi alia.x.offeret.

§ Seruus. Relicta est libertas fuo:p̄eterea z legatū:si filius testato:is cōpleuerit.xiiij.an.ille filius ante decessit.dicitur q̄ cuz transierit tātuz tempis quo filius si vixisset cōpleuisset.xiiij.an.erit hic fu⁹ liber.nō añt legatū hēbit.

§ Peculiuz. Seruo relicta est libertas z peculium si det x.alicui extraneo puta titio: cuz seruus vellet dare ħ.x. de peculio illi titio z liber esse:heres non dimisit.certe ħ fuus liber est.z si peculiū petat tanq̄ sibi legatū ab herede ħ liber factus:z heres vult retinere.x.que iussu s erat seruus dare z liber esse:auditur.intelligas tamen q̄ hic hr̄s tenetur illi titio act̄ ī factū ad illa.x. ¶ De illo. Seruus liber esse iussus si det x.alicui extraneo puta titio: poterit ħ seruus inuito vel ignorante herede.x.de peculio extrahere z soluere titio z faciet pecuniā accipientis. si autē ħ seruus iussus est esse liber si det.x. heredi z heres.x. debebat huic fuo poterit seruus compēsare cū herede z erit liber. ¶ Is cui. Seruus liber esse iussus ē si det.x.cuidaz extraneo.puta titio anteq̄ det: decessit titius q̄ritur an hic seruus sit liber.z rñdet.naz si hic seruus habuit x.parata in vita titij z p̄ eū non stetit quomin⁹ solueret: seru⁹ est liber.z hoc dixit sabi.iulia.añt plus dicit q̄ si nūc fuus hz parata.x.z tūc non habuit:satis sit vt sit liber.z hoc est nō testatoris volūtate sed iure supplēte eā fauore libertatis.adeo q̄ nec legata.ħ casu relictū habebit. si autē p̄ heredē stetisset quominus daret fuus.x.titio:tūc fit liber iure testamēti. ¶ Ultimo dicit: fuus liber esse iussus si det.x. heredi:heredi hr̄dis dando liber est.si añt est iussus dare.x. titio extraneo:heredi eius extranei dādo liber ē:si ħ fuit volūtas ōfuncti. ¶ Quedam conditōes. Quādoq̄ libertas relinq̄tur seruo sub condit. que cōditio sui natura vno eodēq̄ tempe non pōt ipleri. vt si decem operas dederit heredi.nā per decem dies dz operas dare.a simili. si ad.x.annos .x. aureos dare iussus est heredi z esse liber omni die pōt dare vnū aureū z cum omēs cōpleuerit ad soluēdum erit liber. in vno tamē discordāt hec cōdit. q̄ cōditio oparū non pōt simul impleri. vnde si heredi fuus offerat.x.opas vna die:accipiat heres vel nō: non fit liber:nisi.x.dies trāseāt.idē si iussus est ire capuam:z esse liber: z heres ꝓhibeat eū ire. nā non statim fit liber sed lapso tanto tēpore:quo potuisset iuisse capuā. sed secus in scōa cōdit. puta si debet.x.fit liber.naz poterit simul.x.dare.z erit stati liber. ¶ Si q̄s ita accepit. In testamēto meo dixi.si hr̄s me⁹ sticū nō manumiserit:stic⁹ sit liber.expectabit aliq̄d tps: nec nimiū nec modicū ifra q̄ potuerit heres sine suo magno icō modo eū manumittere.z si manumiserit:tunc fit liber ex testamēto meo.si añt tps est appositū ifra q̄ heres eū manumittat si vult:alioqui sit liber:illud tps expectabitur.quo elapso z seruo non manumisso:seruus erit liber ex testamēto meo.

Labeo. Reliqui libertatē fuo meo castaldioni:si rationes diligēter tractasse videbit̄:z reliqui ei peculiū: dicitur q̄ dz inspici an bona fide icesserit nō solū in rōnibus ordinādis:sed etiam in reliquo reddēdo. Secūdo exponitur ħ verbū.videbitur.i.videri poterit.sic z alias aqua pluuia nocet.i.nocere pōt. Tertio dicit q̄ debz reddere rōnes ipsi heredi.sic alias cū seruus liber esse iussus est si dederit.x.licet non dixerit cui debeat dare itelligit̄ q̄ heredi. ¶ Placuinus. Legaui tibi centuz z grauaui te p̄ fideicōmissuz vt dares ista.c. cui voles de libertis meis.si anteq̄ eligeres decessisti extunc dabitur omnibus libertis.

§ Oli pecuniā. Seruo reliqui ī testamēto meo libertatē si det.x.nec dixi cui:dicit̄ q̄ dare dz heredibus meis z p̄o hereditarijs partibus.sed si quosdā ex heredib⁹ nomiauit:illis tm̄ dabitur:z p̄o hereditarijs portionibus.si añt adiecit extraneū vel extraneos quibus volui dari z heredib⁹ meis:etiā tūc extraneo vel extraneis dabitur virilis, heredibus añt p̄o hereditaria portione.

§ Intra. Reliqui libertatē fuo meo:si det.c.heredib⁹ meis ifra quinquēniū:post quiquēniū dādo non erit liber. Secūdo dicit.reliqui libertatē seruo si reddat rōnes et reliqua:cuz seruus vellet reddere z soluere reliqua heredi:heres nō patitur.dicit̄ q̄ seru⁹ fit liber ac si cōditōni paruisset.

§ Tic⁹. Seruus liber esse iussus si heredi.x.promittat.x.heredi operas daturū se iurauerit.si p̄omittat.x.heredi efficit̄ liber:licet non sit obligatus.vt q̄ inter seruū z dñm̄ z̄.

§ Statu liberos. Statu liber interī anteq̄ impleatur cōditio sub qua relicta erat libertas: pōt vendi z si in rē ptoz.vel q̄ nō possit eū manumittere.hec pacta non tenent.

Libertate. Reliqui libertatez seruo si reddiderit rōnes heredi. dicit̄ q̄ dz reddere rōez quā redegit z eā quā nō redegit in scriptis. Secundo dicit.seruo relicta est libertas si reddiderit rōez:ħ seru⁹ nullā rōez admīstrauit.ōz q̄ erit liber.

§ Ius. Seruus si daret.x.heredi debebat esse liber.hr̄s interim eū vendidit titio.dicitur q̄ dādo.x. titio erit liber.

§ Hereditas. Testatoz:reliquit libertatē fuo castaldioni si redderet rōnes infrā.xxx.dies post mortē testatoris heres distulit hereditatē adire:ibi per.xxx.dies.z sic seru⁹ nō potuit ifra tps p̄dictū reddere rōnes. dicitur q̄ si adhuc vult reddere rōes erit liber. ¶ Statu liber. Testato: reliqt libertatē seruo suo sub cōdit. z legauit ei peculiū. hic seruus anteq̄ veniret cōditio emit aliquā rem. dicitur q̄ hec res. sicut z peculiū attinet ad seruū factū liberū. lz quidā dicerēt ꝺ.

§ Statu liberi. Statu liberi nihil.i. fere pene differunt a ꝺuis z quo ad cōtractus z quo ad act̄. z quo ad delicta.

¶ Quintus. Testatoz exheredauit filiū z instituit titiuz heredē. z reliqt libertatē seruo si daret .x. heredi.nūc mora ē q̄ inter filium z heredem scriptum: qui filius dicebat se non iuste exheredatuz: z sic debebat habere bona. scriptus obtinuit. seruus dedit .x. isti scripto. q̄ritur an fit liber. z anteq̄ rideat dicit aliū casum.si hic seruus dat.x.scripto. z postea scripto amisit bōa:vt q̄ filius obtinuit cōtra eū. dicitur q̄ hic fuus non erit liber.labeo autē cōfirmat .primum casuz ita demū si iuste iudicauerit iudex.postea loquitur aristo:corrigens dicta z dicit q̄ ħ seruus dz dare ei qui vicit siue scriptus vicerit: sicut verbo emptōnis cōtinetur ois alienatio: sic hec dictio heres cōprehendit scriptū. z sic est respōsum q̄stioni p̄me.postea dicit q̄ si fuus dedit.x.scripto possidēti heredit.q̄ ista .x. scriptus debebit dare vincenti.

§ Ita. Reliqui libertatem seruo si heres euz nō alienauerit. dicitur q̄ heres potest alienare: z eum alienādo deficit conditio libertatis.

§ Seruo. Relicta est libertas stico z q̄dam legatum si reddat. Secūdo dicit.testato: sic dixit.si sticus reddiderit rationes liber esto cum contubernali sua.antequā redderet rōnes decessit.nūquid contubernalis erit libera q̄ritur. z anteq̄ soluat adducit casuz similē. si testato: dicat illi cum illo lego fundum si vnus ex eis decedat valebit legatum in aliuz sup stitez.postea reuertitur ad q̄stionē quā fecit. z dicit.si conditio illa fuit in contubernali.si nulla relicta appareat deberet ipsa soluet z non ꝺ re:ipsa erit libera.si ꝺo appareat deberet ipsa peculio: z erit libera.

§ Duobus. Testatoz duos heredes instituit z reliqt libertatem seruo si det.x.heredibus. vnus heredum vendidit partem quā habebat in hoc fuo.dicitur q̄ iste fuus dabit.v.alteri heredi z.v.emptori. z erit liber.

§ Statu liberoz. Nō pt hr̄s agrauare ꝺ diē.statu liberi. z da exempla.vt.s.e.statu liberos venundari

§ Seruus. Seruus iussus est esse liber si det.x.heredi.heres eū vendidit z postea decessit.q̄ritur cui fuus debeat an emptori. z certe emptori. z qꝺ alias dicitur heredi heredis dāduz:est vez si heres hunc seruū nō alienasset ¶ Imperatoz. Seru⁹ iussus est eē liber si reddiderit rōes heredi.pato

seruo reddere: heres noluit audire. dꝛ ꝙ seruus est liber. ⁊ hoc rescripsit ip̄erator qđ est intellīgēdū si nulla reliqua debebat hic seruꝰ. vel si qua debebat ea offerat. sic ēt dꝫ esse liber cuꝫ ea facit ꝓpter q̄ si heres audiret rationem esset liber ⁊ adducit si mile. relicta ē libertas seruo si ī hispaniā vadat: ⁊ colligat fruꝯ crus anni ꝓximi fundoꝝ dñi. heres tūc tenet seruuꝫ rome nec dimittit eū in hispaniā ire. certe hic seruꝰ nō statiꝫ fit liber: nisi cū trāsierit tps quo possint illi fructus colligi. sic ⁊ in stipula. tacitū tps intelligitur vt rome existēs ꝓmittat mihi dare centuꝫ in hispania. nam non ante tenebitur ꝙ trāsierit tantū tempoꝝ quo in hispaniā ꝓmissoꝝ iuisse potuisset. ¶ Postea reuertitur ad ꝓximū casum. pone ꝙ heres audit rationē: ⁊ cū seruꝰ multa reliqua dꝫ nec hꝫ vnō soluat heres ei illa reliqua remittit aio donandi. dꝛ ꝙ seruus fit liber. ¶ Tandē dicit. cū seruus vellet reddere rationē: hꝛs noluit audire ⁊ sic seruus dicēs se nulla reliqua debere: est factꝰ liber q̄si impleta fit cōditio. heres autez nunc petit eum in seruitutē dicēs ꝙ nō fuit in mora audiendi rationes: ⁊ ꝙ seruꝰ reliqua dꝫ. dꝛ ꝙ iudex coꝝā quo hec causa vertitur de his inquiret. ⁊ ēt rationem cōputabit iudex. ⁊ si viderit eum debere reliqua: ꝓnunciabit eū non esse liberum. si aūt a ꝓin. cū seruꝰ vellet reddere rationē ⁊ heres nolebat audire seruus paratus erat soluere. si q̄d noīe reliquoꝝ appareret eū debere. ⁊ de hꝰ volebat dare bonum ꝓmissoꝝem: ⁊ heres noluit a modo si iste erit liber. ⁊ sentētia ꝓ eo dabitur ꝙ fit liber.

¶ On videbitur. Seruo relicta ē libertas si. x. dederit heredi. heres eū vēdit retento peculio. cū seruus vellet de hoc peculio soluere. x. emptoꝝi ad hoc vt sit liber. idē ⁊ si hꝛs eū vendíderat cū peculio: ⁊ nō tradat peculiū ⁊ sic seruꝰ nō hꝫ vnde soluat. hꝫ. x. nam erit liber.

¶ Patabulis. Testatoꝝ instituit filium suū impuberē heredez. ⁊ si decederet in pupillari etate. substituit ei seruum cū libertate. hic filius adiuit hereditatē ⁊ alienauit istū seruuꝫ dꝛ ꝙ est alienatꝰ cū sua cā. vnde si hic filiꝰ decedat in pupillari etate: ille seruus erit liber ⁊ heres. ⁊ hoc habet locuꝫ siue sit ꝓximo substitutus siue secundo: siue tertio.

§ Ita scriptū. Legauí stichū titio vt eum manumittat ⁊ si nō manumiserit sit liber. dꝛ ꝙ nō est opus tradi titio immo statim est liber.

¶ On omne. Impedit heres expleri cōdit. a statu libero si facit cā impediende libertatis: vt qꝛ non vult accipere pecuniā ei oblatam: seruus efficit liber. si autē alia de causa. vt quia eum ꝓhibet operari extraneo ꝓ mercede nō iō efficit liber: qꝛ operari dño debet ⁊ hec exēpla habes. ff. e. ti. l. iij. in ꝓin. ⁊. §. si quis seruum.

§ Tichum. Stichū seruū meum legauí titio. eidem stícho reliquí libertatem si. c. dederit titio. stichus. c. dedit titio dꝛ ꝙ liber est. ⁊ interim antequā det est statu liber. licet quidā ꝛ male. ⁊ est seruus heredis nō titij cū legatū extinctum sit ꝓ libertatem relictaꝫ. ¶ Stichus. In testamento reliquí liberes. Relicta ē libertas stícho. si det. x. heredi. hꝰ heres dedit. x. huic seruo vt de his negocieť. seruus hic. x. dat heredi. q̄ritur an fit liber. ⁊ dꝛ ꝙ nonꝝ quꝛ videť illa. x. reddere nō dare. secus si dedisset seruo vt haberet in peculio illa. x. ¶ Damas seruus. Seruū stichū iussi esse liberū si heredi meo seruierit per. vij. annos. hic seruus seruiēs heredi meo cōmisit alicui extraneo aliqđ delictū ꝓpter qđ accusatus est. ⁊ sic interiꝫ nō potuit fuire heredi ⁊ lapsuꝫ est septēnium. dꝛ ꝙ hic stichꝰ nō erit liber: nisi ꝓi cōpleat dies quibus non seruiuit heredi ꝓ septennium. ¶ Si stichꝰ. Sticho reliquí libertatem: si mille dederit titie titia nūc inueniť mortua. q̄ritur an fit liber stichꝰ labeo ⁊ offilius dixerūt ꝙ nō. trebatius ꝛiū. sꝫ dictū labeonis ⁊ offilij verius est de rigore: sed de equitate dicam⁹ istū stichū fieri liberꝫ ex testamento. ¶ Si seruus. Stichꝰ iussus est esse liber si det x. opas extraneo. dꝛ ꝙ seruus ꝓ aliū has opas nō pōt ꝓesta re. sed ipsemet debet has opas ꝓestare. secus si iussus erat dare. x. nā ꝓ aliū poterit soluere ⁊ erit liber.

§ Sticho. Brauaui heredes meos vt stichū manumittāt si reddérit eis ratōes. dꝛ ꝙ tenet reddere rationē ō his q̄ gessit in vita testatoꝛis ⁊ de his q̄ post gessit vnde si ꝓmoꝛtem testatoꝛis aliqua de hereditate subꝛipuit oia dꝫ reddere. ad hoc vt ei libertas fit danda ab heredibꝰ. ¶ Paphilus. Paphilo seruo meo reliq̄ libertatē cū peculiū suū totū dederit heredi meo. hic paphilus plus mihi debebat ꝙ hꝫ in peculio. dꝛ ꝙ paphilus peculiū totū tale q̄le hꝫ dādo heredi meo erit liber. ¶ Damphilo. Paphilū libertū meū heredē instituerā ex ꝑte ⁊ aliū ex alia. tandē seruū stichū ꝓlegaui paphilo ⁊ rogaui eū vt eū manumittat si ꝑstiterit ei omni mense. lx. denarios vsq; ad quinquēniū. hic paphilus decessit ⁊ instituit sibi heredes filiū suū ⁊ vxoꝛē suam ⁊ eos grauauit vt manumittāt suum stichū si ꝓestet eis omni mēse ꝙ ei ꝓestare debebat vsq; ad finē quinquennij. dꝛ ꝙ si nō ꝓestat non erit liber. ¶ Seruus. Reliquí libertatē stícho si reddíderit omnē rōnē actꝰ sui ⁊ reliqua ⁊ tūc cū liber erit volo ei dari. xx. ⁊ peculiū suū testatoꝛ aliq̄s rationes serui ꝓbauit se eis subscribēdo: aliquas ꝓbauit in testamēto. dꝛ ꝙ sit liber. reliqua plana sunt vsq; ad. §. stichus. ¶ Stichꝰ. Stichū legauí titio ⁊ coꝛnelio seio sub hac condi. si reddíderint rōnes heredibus meis postea dixi in testamēto. seruos quos legaui ⁊ quos manumittam volo infra quartū mensez ꝓmoꝛtē meā reddere rationes ⁊ postea dari legatarijs. postea in testamēto eodē reliq̄ libertatem duobus meis seruis castaldionibꝰ: si reddíderint rationē heredibꝰ meis. cū vellent hi serui tā legati. q̄ liberti esse iussi reddere rationē: heredes mei noluerūt audire: ⁊ sic lapsi sunt quatuoꝛ mēses. queriť an sint liberi. ⁊ an debeanť legatarijs. ⁊ rñdet ꝙ legata ⁊ libertates non aliter valent nisi reddíderint rōnes vel ꝓ heredes steterit quominus redderenť tandez dicit nūquid hꝫ cōdítio si reddíderint rationes infra quatuoꝛ mēses videť appositā tā legatis seruis q̄ liberis esse iussis vt sic si per eos stet infra quatuoꝛ mēses quo minꝰ reddāt rationem nō teneat legatū nec libertas. an tm̄ legatis vt sic liberi esse iussi si reddat rationē etiā post quatuoꝛ mēses sint liberi. ⁊ dꝛ ꝙ tm̄ legatis seruis videť appositā condítio. ¶ Argentarius. Reliquí in testamēto libertatem seruis meis castaldionibus hꝫ mō. si damas seruus meus reddíderit heredi meo rationē actꝰ sui quē gessit cū pāphilo: ⁊ paria fecerit infra sex mēses post moꝛtē meā: tūc ipse cum pāphilo fit liber. dꝛ ꝙ ꝓ hec verba dꝫ oia nomina que fecerat exigere ⁊ reddere pecuniam heredi meo. ⁊ si hoc facere cessset infra sex menses non fit liber nec etiam pamphilus.

§ Ī quē seruū. Si volo relinquere libertatē seruo meo ꝓ tēpus dandā possum: vt si dicā stichꝰ sit liber si triēnio seruierit heredi meo. vel sic si triēnio dederit opas heredi meo Scēo dicit. reliqui libertatē stícho si ꝓmiserit se. x. daturū heredi meo. dꝛ ꝙ ꝓmittēdo liber fit licꝫ ꝓmissio nō hēat effectū.

§ Ī quis. Legauí stichū vxoꝛi mee: ⁊ eidē stícho legaui libertatē cū vxoꝛ mea nupserit. dꝛ ꝙ ipsa nubēre legitime hic seruus fit liber.

¶ Qui sine manumissione ad liber. peruenīūt. Rubꝛica.

§ Ī seruꝰ. Vēdidi tibi suū hꝰ pacto vt īfra certū tps puta īfra annū manumittas ōcessisti sine herede anteq̄ manumittas ⁊ ego decessi. dꝛ ꝙ suꝰ fit liber ꝑ su anni. idem ⁊ si ego venditoꝛ adhuc viuo. ⁊ peniteo. nā adhuc fit liber.

§ Eruo. Dñs seruū suū egrotātē deiecit extra domum. seruus fit liber.

§ Cum qui. Vēdidi tibi stichū hoc pacto vt eū infra annū manumittas. venit annus ⁊ nō manumisisti: ⁊ ego venditoꝛ ī eadē volūtate ꝑsevero. dꝛ ꝙ suꝰ fit liber. ac si eū manumisisses. ſz si ego vēditoꝛ ōcessi: nō req̄ť volūtas hꝛdis mei.

§ Ī quis. Emisti seruū hoc pacto vt anteq̄ moꝛtuus eū manumittas te moꝛtuo ⁊ non manumisso seruo efficit

liber ex lege.

Q Ui ob necem. Seruus qui fact⁹ est liber eo q̄ accusa/
uit occisores dñi sui est libertus orcinus.i.defuncti.

Q Ꝟ quis. Seruū quē alicui obligaueraꝫ generaliter cum
alijs meis bonis tibi vendidi hoc pacto vt eum manu
mittas.si tu nō manumittas:tñ efficit liber ex cōstit. diui mar
ci: licet hic seruus fit obligat⁹.idē ꝛ si emisti ancillā hoc pacto
ne eā ꝓstituas.nā si ꝓstitueris efficit libera.

I Mperator. Cēdidi ancillā hoc pacto ne eaꝫ ꝓstituas
alioq̄n liceat eaꝫ mihi abducē. dedisti mihi aliquā pecu
niam ne eā abducā.dī q̄ illa ancilla efficit libera;perinde acsi
eam abduxissem ꝛ prostituissem.

M Ancipia. Mater donauit filie mācipia hoc pacto vt
filia curaret q̄ hec mācipia sint libera post mortem ei⁹
filie. hec filia decessit nec manumisit hec mācipia.dicit q̄ si ma
ter donans adhuc viuit illa mācipia erunt libera;si mater i ea
dem volūtate pseuerat.si aūt mater sit mortua:tūc omnimodo
mancipia erunt libera.

L Atinus. Cendidi tibi ancillā hoc pacto,vt eā manumit
tas;nec dixi.ꝫ.qō tps.queri ꝑ quātū tps expectet ēptor
vt si manumittat bene sit.si non manumittat efficiat libera. ꝛ
certe distinguit.nā aut est dictū cū primū potuer] eā manumit
tes. ꝛ tūc modicū tps spectat.si autē est dictū qñ voles. Ꝟ ca/
su inspicitur mors emptoris.vt si emptor viuens nō manumi
serit.tūc post mortē emptoris ancilla sit libera. si autē non ap
paret quid sit actū;hoc casu si ancilla ꝛ emptor sunt ꝑsentes
expectabit menſiū tps duoꝝ.si aūt seru⁹ est absens tunc tem/
pus quatuor mensium infra quos si emptor non manumise
rit ancilla efficiatur libera.

¶ Qui ꝛ a quibus manu.liberi non fiant.

T Ilitatis. Alias incipit hec.l.vtilitatis ꝛ alias celsus. ꝛ in ea sic pone casum.surdus
Item mutus ita natus possunt mānumittere seruos suos.

S Eruo. Judex relegauit seruum propter delictum ipsius
serui.dominus istum seruuꝫ manumittat: nō tenet liber
tas. ¶ Si optio. Legaueris mihi franciscovnū de fuis tuis
quē vellē. vel fic.simpliciter vnū ō seruis tuis mihi legaueras
non exprimendo quē.interim anteq̄ eligā hꝰ tu⁹ nō pōt ali/
quez de illis seruis manumittere cum singuli videantur mihi
S legati sub conditione.

S Eruum. Debitor seruum quem specialiter alicui obli/
gauerat non potest manumittere.

C Ꝟm hereditas. Debitor plurimū:exīstens non soluen/
do in fraudē creditoꝝ nō pōt relinquere libertatē seruis
suis.licet quēdā diuitē heredē sibi faciat.ſz si sic relinquat. ser
ui mei sint liberi:cū creditoribus meis erit satisfactū.bñ tenet
¶ Si titi⁹. Promisisti mihi stichū aut pamphilū aliquē eoꝝ
nō potes interim manumittere.licꝫ si solueris vnū aliū bñ po
teris manumittere.sec⁹ si vnū tm̄ ꝓmiserit.puta pāphilū.naꝫ
stichū bñ poteris manumittere.sic ꝛ si obligasses mihi stichū
ꝛ pāphilū. ꝑ. v. q̄ mihi debebas nā interiꝫ nullū eoꝝ poteris
manumittere. ꝛ hec sunt vera de debitore q̄ nihil aliud in bo
nis habebat.si autē alia bona ꝑter istos seruos habebat: tūc
vnū de his poterit manumittere.cuiꝫ ꝛ vno de seruis mortuo
vel manumisso soluendo sit.nec aduēticij casus spectādi sunt
nā si spectares iā qui de seruis suis vnū incertū ꝓmisisset:nō
possꝫ mānumittere aliquē ō seruis qō ē falsū. ꝛ. ff. d. b. ℔. cū. l. se.

Q Ꝟ quis. Titi⁹ exīstēs debitor multoꝝ ꝛ soluēdo erat fe
cit testamentū ꝛ in eo testamento confirmauit codicillos
quos faceret anteq̄ faceret codicillos effect⁹ est nō soluēdo. ꝛ
in his codicillis reliq̄t libertatē fuis suis: sciēs se nō soluēdo
ꝛ sic in frau.credi.an he libertates valeāt querit ꝛ dicit q̄ nō
rationeꝫ dubitationis habes in littera. ¶ Minor. Minor
xx.an.cū nō haberet iustā causaꝫ manumittēdi seruū vendidit
eū mihi ꝺ pacto vt eū manumittā. dī q̄ non valet hoc pactuꝫ,
cum in fraudem legis elisscentie fit factum.

C Ꝟm is qui. Heres seruū sub cōditiōe legatū interiꝫ ma
numisit. dī q̄ libertas nō tenet. scō dicit. miles iure mi
litari fecit testamentū.in eo in fraudeꝫ creditoꝝ reliq̄t liberta
tem seruis suis. ꝛ nō erat soluēdo non tenet libertas.

I Lle seruus. Dñs metu a seio sibi illato: seruū manumi
sit nō tenet libertas. Scō dicit. dñs nō defendit fuuꝫ
accusatū de aliquo crimine.seru⁹ tū se bū defendit ꝛ absolut⁹
est.nō fit ꝓ hoc seru⁹ liber. Tertio dicit emptor q̄ emit seruū
hoc pacto ne eū manumittat:manumittere nō pōt. idē de he/
rede ꝓhibito a testatore ne seruū manumittat. idē de quolibꝫ
dño serui ꝓhibito a iudice ne seruū manumittat:nā manumit
tere nō poterit:ꝛ manumissus de facto nō efficitur liber.

P Rospexit. Cū marit⁹ inueniret vxorē suā cū scholari di
uertit se ab ea ꝛ accusat eā de adulterio. dī q̄ in quadā
lege caueb. nevxor possit manumittere vel alienare fuos intra
certū diē. s. sexagesimū. ꝛ hoc statutū ideo fuit ne fui qōni sub/
ducantur. ꝛ hoc intelligas ēt de illis seruis mulieris q̄ stabāt
in villis:ꝛ ēt de his q̄s post repudiū acquisiuit bono vl malo
mō. ¶ Pater quoq̄. Itē pater.itē mater hui⁹ vxoris ꝓhi/
betur seruos vēdere vel manumittere quos cōcesserat ei filie i
vsuꝫ eiusdē. De seruis aui vel auie tandē dicit q̄ tps sit illud
infra qō ꝓhibeb. alienatio vel manumissio ꝛ certe est tps duo
rū mensium. onob⁹ ergo mensibus elapsis: possunt manumit
ti.licet nōdū finita sit causa adulterij exceptis seruis q̄ iā erāt
destinati tanq̄ cō scij. vel quasi nocētes hui⁹ criminis q̄ nō de
bēt manumitti nisi finita causa adulterij. Postea dicit. ℔ que
fra duos mēses. vel dic etiā si ipse pat vel mater decedat infra
duos mēses:vt serui ei⁹ non possint interiꝫ alienari vel legari.
si aūt intra hoc tēpus manumittat.tenet post lapsuꝫ tps. ſz po
ne q̄ maritus decessit.ꝫ.duos mēses.adhuc fui ñ possunt ma
numitti nec est vis siue ipsa repudiauit vū ñ siue ecōtra. si aūt
morte mariti vl bona gratia solutū sit matrimoniū: manumit
sio vel aliēatio ñ impedier. Sꝫ pone q̄ ꝓstāte matrimonio mu
lier dī diuortiū cogitat vēdidit vel manumisit seruos ꝛ post
ea repudiat virū. ꝛ nūc vir eā accusat de adulterio revocabit
iā prestita. Ultimo dicit q̄ verbo alienationis ois alienatio
cōtinet ꝛ hoc dicit ℔. ℣. cū lege sequē. ꝛ se.

I N fraudē. Qui manumittit in frau.credi. non tenet ma/
numissio. ꝛ ille dicit manumittere in fraudē q̄ vel tēpore
quo manumittit nō sit soluēdo:licet nō habuerit animū frau/
dandi creditores. vt q̄ sperabat plus habere in bonis q̄ ha
beat. Itē debitor ciuitatis in fraudē ei⁹ manumittere nō pōt
idē de debitore fisci. ꝛ hoc est verꝫ si nō sit soluēdo:alꝰ aūt de
bitor fisci bñ pōt manumittere. ꝛ ℔ dicit ℔. l. cum se.

Q Uesitū est. Queritur an accusat⁹ de crimine lese maie/
statis possit manumittere seruū suū. ꝛ dī q̄ non. imo q̄
plus est statim ex quo cōmisit hoc delictum non poterit manu
mittere. ¶ Julianus. Pater me⁹ mihi filio ꝓmisit vt stichuꝫ
seruū ei⁹ manumittā. post mortē ei⁹ ignorās eū mortuū manu
misi non tenet manumissio.idē si pater me⁹ adhuc viuēs pecu
niā habeat ꝛ postea manumisi.nā nō valet manumissio.

S Ꝟ cū fideicōmissa libertas. Minor. xx. annis debebat
libertatē seruo dare ex cā fideicōmissi. vel q̄ hoc pacto
emerat. vēdit minor hūc seruū hoc pacto vt manumittat. valꝫ
hoc pactū. si āt minor habēs partē in aliquo seruo partē suaꝫ
vēdat hoc pacto vt manumittat:nō valet hoc pactū nisi talē
causaꝫ habebit hic minor q̄ ipsemet potuisset eū manumisisse

¶ Ne quis. Lege elisscētia caue. ne quis in fraudē creditō/
rū seruū manumittat. ſz qui dicūtur creditores. rñ. illi q̄ habēt
actionē ex quacūq̄ cā ō hūc manumittentē. ¶ Xristo. Ma/
numissus a debitore fisci ꝛ in fraudē fisci revocat in seruī. nisi
diu. i. x. an. steterit in libertate. Itez ea que erogant in funus
debitoris fisci in eius fisci fraudem revocantur. ¶ Si sub cō
ditione. Qui debebat alicui pecuniā.puta.c. sub conditione
interim manumisit seruū. dicitur q̄ hic seruus statu liber inte/
rim est.nam aut extat conditio debiti: ꝛ sic sit debitor non sol/
uendo. ꝛ hoc casu revocat libertas, aut nō existat: ꝛ tūc tenet.

¶ Si voluntate. Filius voluntate patris seruum paternum manumisit siue filius siue pater sciat non soluendo patrem nō tenet manumissio.

Si priuatus. Dñs seruī coactus a populo seruū manumisit.non tenet manumissio. Item si dñs vna die cora iudice dixit.h est liber.nolēs q̄ iudex eū castigaret:qđ fecisset si sciuisset eū seruū.nō ꝓpter hoc efficit liber. Itē si testator reliquit libertatez tali seruo cui nō poterat dari vsq; ad q̄nquēnio.vt q; tali pacto eū emerat. debebit tū veniente quiquennio libertas.

Si mortis. Testator reliquit libertatē t decessit t h tempore erat soluendo creditoribꝫ.tpe autem adite hereditatis est facta hereditas non soluendo.dī q̄ impeditur libertas. Secūdo dicit.seruo relicta est libertas si det heredi tātuz quātum seruus vellet.an creditores dñi p hoc videant fraudari.t dī q̄ sic.cum hoc qđ accipiet heres hac de cā dicit capere causa mortis:t sic non prodesset creditoribus.

Impetit. Manumisi fuū meū.postea ego efficior seruus alicuius vt quia passus suz me vendi. non impeditur per hoc libertas a me data.

Si seruo alieno. Seruū tuum manumisi te nō consentiente.postea successi tibi.dī q̄ non valet h manumissio nec confirmatur per hoc q̄ successi tibi.

Matrimonij. Minor pōt manūmittere ancillam cā eaz habendi in vxorē et eā manumissam ob hoc dz ducere alꝫ si ipse non ducat sed alius accipiat eā in vxorem.nō tenet manumissio.t licet postq̄ eā alius duxit t postea repudiauit h minor eam ducat:nō confirmat manumissio.

Curator. Curator furiosi non potest manumittere seruum furiosi.

Emper.qui scit se nō soluēdo creditoribus suis si manumittat seruū lz bñ meritū nō tenet manumissio quia in fraudem creditorum videtur manumittere.

Si quis. Debitor multorum seruos duos manumisit. t sic est effectus non soluēdo. per vnū tamē eoz manumissum tñ non desijsset esse soluendo.dicit q̄ non revocabit libertas oium:sed vni tantuz.s. vltimi.i.cui vltimo erat libertas relicta.nisi precium primi sit maius scđi pinde acsi scđi redati.t dī q̄ sic.cum hoc qđ accipiet heres hac de cā dicit capere causa mortis:t sic non prodesset creditoribus.

In fraudez. Volens fraudare creditores meos primo reliqui libertatem seruis meis.postea illis primis creditoribus solui.dicit q̄ libertas non tenet ratione sequentium creditorum.

Ignori. Seruum meū tibi specialiter obligauī.me postea mortuo heres meus manumisit nō tenet manumissio sed si postea heres soluat debitū creditori libertas cōfirmat.

Cui in fraudem. Debitor multoz manumisit in fraudez creditoriū non tenet manumissio.siue in diē siue sub conditione.non autem connumeratur inter creditores legatarius conditionalis.sed purus legatarius vel fideicōmissari? purus.i.cui pure relictum est legatū vel fideicōmissum computatur inter creditores.

Pignori. Seruum obligaui alicui specialiter eūdem manumittere non possum:nisi soluam debitum vel nisi consentiat creditor. vel si minor sit creditor tunc cum auctoritate tutoris cōsentire debet pupillus.idem si pupillus habeat vsufru.in seruo:t ego proprietatē:non prodest ofensus pupilli i manumissiōe fui:nisi tutore auctore ofētiat.

Heres. Testator legauit seruū ꝓpriū heres eū manumittit nō valet libertas.vel aliter testator legauit seruū heredis heres hūc seruū manumittit.nihil agit quo min? valeat legatum t tenebitur heres ad extimationē legati.libertas tamen data tenet.

Generaliter. Debitor seruū generaliter obligatuz manumittere potest.dū tamen fit soluendo creditoribus suis. alias non. ¶ Sub conditione. Seruū legatū sub cōditione heres manumittere nō pōt.lz interiz pendente condi.fit suus t redditur ratio in littera.

Si quis hac lege. Titi? emit seruū hoc pacto vt eū manumittat.eo nō manumittēte seru? dz esse liber ex cōsti. diui marci. nec titi? dicit patron? hui? liberti.t ī titi? hūc libertū vt ingratū accusare nō pōt. ¶ Si filius. Filius ex volūtate patris manumisit seruū paternū.ipse pater dī patron?. t ipse eū poterit accusare vt ingratū.si aūt hic filius manumisit seruū suū castrensis peculij:h casu ipse filius dī patron? t non pater.t ipse filius poterit accusare hūc libertū vt ingratū. Ultimo dicit.quādiu durat ius patronat? accusare libertū vt ingratum pōt. ¶ Quotiēs. Plures sunt patroni vnius liberti. libertus existit ingrat? ō vnū de patronis.ille poterit eū accusare vt ingratū.t si plures offendit oium offensoz ꝓsensus refertur ad eū revocādū in seruitutē. ¶ Si pater. Pater libertū suū vni ex filijs assignauit.ille sol? filius dicit patron?.

Cessitum. Manumisi ancillā t feci eā iurare ne nubat donec filios impuberes habebit.dī q̄ p hoc iura patronat? nō amitto cū ꝑpetuā viduitatē huic femine nō imposui.

Sine volūtate. Manumisi ancillā.filius me? ab ea exegit iusiurandū vel stipulat? est ne nubat. dī q̄ ego patron? debeo ei remittere hoc qđ iurauit vel promisit. t si hoc non facio pinde pumioz ac si illud feciſſem.

Non prohibebunt. Manumisi seruū.pmisit mihi operas.postea mercedē siue extimationē dat.nō amitto p h aliqđ ius patronat?.idē ē si.pmisit mihi opas.x.aut.x. libras sec? aūt si tūc stipulat? fui ab eo mercedē certā.puto.x. libras loco opaz q̄s ꝓmiserat.idē si ab alio noīe ei?.qđ dic vt ī glo.

¶ De iure aureorum anulorum. Rubrica.

Relicta erāt alimēta liberto q̄ existēs libert? ipetrauerat ius anuloz aureoz an ꝓpt hoc alimēta sibi relicta ideo min? debeant.q̄rit rñ.q̄ non.sec? in eo qui cū erat libert? t habebat ius anuloz aureoz.fecit se p collusionē iudicari ingenuum t postea ab vno de patronis revocat? est in libertatē. naz talis nō habebit aliēnta que fuerāt relicta libertis, nec ēt habebit ius anuloz aureoz t h dicit hec.l.cuz se.

Ius. Inuitis aut ignorātib? patronis liberti ius anuloz impetrarūt dicit q̄ nō valet hec ipetratio.

Liaz femine. non solū liberti masculi sz etiā liberte femine ius anuloz ipetrare possunt. t iura ingenuitatis t natalibus restitui possunt.

Cui ius. Libertus qui ipetrauit ius anuloz aureoz habetur ingenu? quo ad multa.vt quo ad honores habēdos. Itē quo ad matrimonia t quo ad similia que dicūtur in glo.magna hic posita.nō tamē preiudicat patrono:quin patronus ei succedat.nam ei bene succedet.t hoc dicit h lex t sequens que incipit libertinus ꝛc.

¶ De nata.restitu. Rubrica.

Quidā seruus iuit ad principē t dixit ei se fuisse natū ex ingenua matre. tū postea effect? erat seru? alic̄ ex cā t iusta: t ipetrauit a principe se restitui natalib?.dī q̄ cū appareat eū natū ex ancilla non tenere hoc rescriptum.

Interdū. Aliqñ euenit q̄ q̄ nascit seru? efficit ingenu? vt si libertin? me? nat? ex ācilla mea t postea manumissus a me ipetret a principe nataliū resti.nā efficit ingenu?. t videtur restitui natalib? in quib? oēs nascebātur liberi:ispecto iur naturali.nō illis q̄b? est nat?.t hoc priuilegiū pnceps nō ꝓt cōcedere:nisi cōsentiat huic petitioni patron?.t erit iste p priuilegiū hoc plene ingenu? quo ad oia.t hoc dicit hec lex t sequens que incipit quereris ꝛc.

Nec filio. Libert? nō dz ipetrare restit.natalium inuito patrono si patron? viuat:vel filio patroni inuito si ia decesserat patron?.patrono aūt ofentiēte pōt ipetrare restitu. natalium.t h ipetrato ius patronat? tollit t libert? plene erit ingenu? pinde ac si nunq̄ fuerit seruus. t hoc dicit hec lex et se.

De libe.causa. Rubrica.

Aliquis cum esset ingenu⁹ stabat vt ser
Iquidē uus titij.nec volebat se petere in liber
tatē cū posset.ꝛ hoc faciebat in iuriā parentū suo
rū ꝛ toti⁹ generis.dī ꝙ parētes sui possunt eū ēt inuitū peteꝛ
in libertatē idē ꝛ ecōtra ꝟ ēt ꝓmissus est cognatis ei⁹.ꝛ reddit
ratio.qm seruit⁹ eo⁹.ꝛ ꝟ ēt ꝓmittit parenti naturali tantū. vt
pater qui existens in seruit.hūc filiū quesiuit.ꝛ vteꝛq; postea
manumissus est.ꝟ ēt ꝓmittit militi ꝓ psona sibi cōiuncta.ꝛ si
aliquis supꝛadictoꝝ nō existat. tūc ēt matri ꝛ soꝛoꝛi ꝛ simili⁹
feminis q̄ isti cognatione isiguntꝰ ꝟ ꝓmittit ꝛ ēt patrono hui⁹
q̄ stat spōte tanq̄ seru⁹ apd̄ aliū.postea dicit si plures de pꝛe
dictis existāt ꝛ quilibet vult petere istū in libertatez.iudex quē
credet ad hoc meliozē eligat. Ultimo dicit. si furiosus trahit
in seruit.admittūtur ꝛ coniuncti ꝛ etiā extranei ad eū defendē
dū.ꝛ hoc dicit hec.l.cū sequētib⁹ vsq; ad.l.liberis.

Liberis. Liber homo maioꝝ.xx. an.passus est se vēdi vt
seruū poterit ꝓclamare i libertatē nisi p̄ciū ꝓticipat⁹ sit
Si quis minoꝝ. Minoꝝ.xx.annis passus est se vēdi ad p̄
ciū participandū:nō nocet ꝟ ei ēt effecto maioꝝ.xx.an. Ex po
ne q; ante.xx.an.passus est se vēdi.post.xx.annos ꝓticipatus
est preciuz.ꝟ casu nocet ei vt non possit proclamare in liberta
tem. Si quis. Sciens liberū hominē emi.ꝟ empt⁹ poterit
petere se i libertatē quasi scia mea mihi noceat.ex si aliquis eū
emat bona fide a me nō poterit amō se petere in libertatem.
Si duo. Duo emerūt liberū hoiez.vnus sciēs alter igno
rās.quo ad ignorantē tenet:ꝛ ꝓ cōsequēs quo ad sciētem.ad
eo q; seru⁹ nō possit se petere in libertatē. Sūt ꝛ alie. Ali
q̄ seru⁹ cui est relicta libertas in testō non pōt petere liberta
tē.q̄d enim si dicat testatoꝝ necatū a familia interim donec ꝟ
cā agit pēdebit libertas hui⁹ serui.ꝛ si apparebit hic seru⁹ cul
pabilis:morte erit dign⁹.si nō:tunc manumittet. Si quis
ex seruitute.aut q̄s existēs in possess.seruit.petit se in libertatez
ꝛ tūc obtinet partē actoꝛis ꝛ iminet ei on⁹ ꝓbandi.aut ecōtra
q̄s existens tanq̄ liber petit ab aliquo in seruit.ꝛ tūc petenti
incūbit on⁹ ꝓbādi.si aūt hoc est dubiū tunc ante omnia iudex
hoc inquirat.ꝛ super hoc pꝛonunciabit.

Cognitio. Usufructuari⁹ pōt petere in seruī.seruū i quo
dicit se habere vsumfru.siue cuz ꝓprietario simul agat
siue ipse tm̄. Si plures. Plures petūt eundē seruū dicen
tes eū esse cōmunē eoꝝ.dī q; coꝝaz eodē iudice litigare debe
būt ꝛ ꝟ cēsuit senat⁹.si aūt q̄libet dicat seruū esse suū ꝛ īsolidū
ꝟ casu etiā coꝝā diuersis poterūt litigare.ex si vn⁹ petat vsūfr.
serui.alter ꝓprietatē.vel si vn⁹ petat dūiuz i seruo. alter dicat
eum obligatū:idem debet esse iudex.

Sꝫ pariter. Si titius dicat se habere ꝓprietatē in seruo
ꝛ sempꝛoni⁹ vsumfr.ille dicat se liberuz.postea vn⁹ eoꝝ abest.
nūquid pēs poterit agere. ꝛ dī q; sic. ꝛ si ille absens reuertat
ꝛ velit agere ꝛtra fuū audit.tū coꝝā eodē iudice coꝝā q̄ agit p̄
sens nisi dicat eū sibi suspectū. idē est si duo petāt cōmuniter
seruū in seruit.ille aūt neget se foꝛe seruū. Postea dicit.pone
q; vn⁹ eoꝝ egit ꝛ succubuit.alter egit ꝛ obtinuit. nūquid vn⁹
ꝓderit alteri.sicut al's factū patroni reuocātis seruos manu
missos a liberto in fraudē patroni:ꝓdest heredib⁹ liberti. ꝛ si
dicas ꝓdesse.nōne ille qui succubuit si agat ampli⁹ repelletur
excep.rei iu. Itē si dicas nō ꝓdesse.an ille q̄ obtinuit habebit
totū seruū.an vero tātum partē.ꝛ licet nō plene respōdeat.tu
tm̄ dicas q; ex quo seruus obtinuit cōtra vnū liber esse debet
ꝛ alijs cum quibus succumbit seruus dat extimat.sui pro illa
parte.

Quod aūt. Hec lex cōtinuatur ad finalē.ꝑ.l.liberis.naz
qō ibi dicit.si seru⁹ est in pos.libertatis q; ei nō incūbit
onus pꝛobādi est verū.si sine dolo malo ē in possessione liber
tatis,nō cogit aūt ꝓbare se liberū. nā sufficit q; credat se libe
rū ꝛ q; pro libero sꝛgerat.licet seruus sit.ꝛ hoc dicit iul'. varus
autē coꝝrigit iulianū in parte.nā nō eo ipso q; credat se liberū
est semꝓ in possess.libertatis.vt sic nō incūbat ei on⁹ probādi.
quid enim si in fuga est tanq̄ fugitiu⁹:licet enim sciat se libeꝛ
nō est tamen ꝓ hoc in pos.libertatis.sed statim cū desijt tanq̄
fugitiuus se celare erit in possess. libertatis. Postea dicit sciē
dum est posse liberum hominem stare dolo malo in possess. li
bertatis.ꝛ econtra seruum stare in possess.libertatis sine dolo
malo.ꝛ de primo dat exemplum in infante hoc modo. infans
liber subꝛeptus est:ꝛ stabat tanq̄ seruus. deinde credens se
seruum recessit:ꝛ clam stabat tanq̄ liber.ꝟ eiz dolo malo stat
in possess.libertatis.postea dat exempluz de secundo.ecce eim
seruus testamento accepit libertatez q; testamentum nullius
est momenti.ꝟ stat tanq̄ liber sine dolo malo cum seruus sit.
ponuntur ꝛ alia exempla in littera: que pe te videas ꝛ inspici
tur tempus quo in ius vocatur vt tunc bona fide sit in possess.
libertatis vt sic onus pꝛobādi incumbat aduersario.ꝛ hoc di
cit hec.l.ꝛ se.cum prin.se. Si opera. Pone casuz duobus
modis vt in glo.dñi mei ac. Si quod mihi. Si possidebā
liberum hominē tanq̄ seruum ꝛ ipse cōmisit delictum titio.ti
tius agit contra me tanq̄ cōtra dominū seruī acquilia.ꝛ ego
emendaui dānum.postea hic seruus pꝛouocauit in libertatez
dicitur q; agam act.in factum cōtra eum vt restituat mihi hoc
qō soluī pro delicto qō ipse fecerat ꝛ omne aliud damnum si
quod mihi dederat emendabit per hanc acti. ꝛ hoc dicit hic
§.cum.l.sequenti.

Rectissime. Si aliquis sciens se liberum passus est dolo
malo se vendi vt seruuz ꝛ aliquid de bis defecit q̄ erāt
necessaria ad hoc vt seruus fieret ꝛ prouocet se in libertatem.
dicitur q; habeo ego emptoꝝ act.in factum contra eum quāti
interest mea. Postea dicit qualiter dolo malo videatur face
re.hoc dicit cū.l.se.ꝛ prin.se. Tunc habz. Nunc dicit hoc
qō dictum est emptoꝝem habere act.contra eum quē emit. tūc
est verum quādo emptoꝝ ignoꝝauit eum liberum cuz emat.al.
i.si scisset eum liberum non haberet act.sed pone q; filiusfami.
emit talem hominem ꝛ sciebat euz libeꝛ. pater vero hoc igno
rat certe nocet patri scientia filij:vt non possit agere ꝛ hec ve
ra sunt siue filius peculiari emit nomine.siue nomine patris ꝛ
patre mandante. Sed pone q; fili⁹ ignoꝝauit:ꝑ sciuit. certe
adhuc repellitur pater ab agendo.etiam si nomine peculiari
emit.dum tamen pater esset presens:ꝛ poterat prohibere filiū
ne emeret. Sed pone q; filius vel procuratoꝝ meus emit talē
seruum. certe si mandaui de certo homine emendo ꝛ sciebam
conditionē eius ꝛ sic liberum:licet emens hoc ignoꝝet adhuc
idem vt non habeam acti contra emptum:licet se prouocet in
libertatem.secus si ego ignoꝝaui:emens scit. nam habeo act.
contra procuratoꝝem. Postea dicit. hic emptus proclamās
in libertatem tenetur mihi emptoꝝi.sed in quantuz.certe in du
plum precij qō dedi ego emptoꝝ.vel in duplum eius qō fue
ram obligatus pro hoc. Item duplabitur non solum precii
seruī:sed id qō precio accessit. Itez quicquid propter emptio
nē vt permutando vel cōpensando vl' fili mō. itē nō solum id
quod dedi pro emptiōe duplatur.sed id in quo sum obligat⁹
nec est vis.siue dedi precij vendenti siue alius volitate mea
hoc quod dixi venire duplum eius quod iz obligatus.est ve
rum si erat talis obligatio cui per excep.non poteram obstare
Postea dicit. euenit aliquando q; ego emptoꝝ habeo i qua
druplum acti.scilicet in duplum contra ipsum proclamantem
in libertatem.ꝛ contra venditoꝝem in duplum precij quod de
di.ꝛ si vnus soluat suum duplum alter non liberatur. ꝛ hec ac
tio que datur contra ipsum proclamantem in libertatem: est
penalis:ꝛ ideo annalis.nec contra successoꝝes datur. non au
tem tollitur hec actio que datur cōtra ꝓclamātē in libertatem
licet eum manumittam.sed alia que datur contra vendentem
bene tollitur. Item hec actio datur mihi ementi ꝛ meo he
redi.nec est vis siue ego emam:siue alius ꝓ me.ꝛ idē si plures
emerūt.nam oibus datur hec actio.ꝛ aut emerūt ꝓ pte quili

bet: ⁊ sic quilibet p parte p̄cij habebit act. si aut̄ q̄libet insolidū emit, insolidū: habebit act. nec scia vni⁹ alteri nocebit. vt ignorātia vnius alteri non pderit. Et emptor dz esse ignorās tpe quo emit: nec nocet lz postea sciat, sz si a pn. sciuit lz postea icipiat dubitare ñ pdest. itē scia hr̄dis ū no cz. Itē hr̄dis ig̃rātia nō tandē pdest. Itē si emi liberū hoīez p procuratorez ⁊ procuratorez sciebat eū liberū mihi nocet. idē in tutorē. Ultimo dicit actio q̄ dat̄ cōtra eū q̄ passus est se vēdi tanq̄ seruū sciens ⁊ cū sequētib⁹ legib⁹ vsq; ad. l. si vsumfru.

Si vsumfructū. Vsumfru. liberi hoīs tibi vēdidi ⁊ cessi, dicit̄ q̄ hic liber homo efficit̄ seru⁹, sz cui⁹ q̄rit̄. ⁊ certe si bona fide vēdidi vsumfru. ei⁹ me⁹ fuus erit. alioquī nulli⁹ erit seruus tamē erit. ¶ In summa. Que hñt locū vt liber vēdit⁹ vt pignori dato si interueniāt hēbūt eūdez effectū. ¶ Si mater iudicib⁹ p̄cio agitanda est cā matris: postea filij: ⁊ de hoc etiā dixit diuus augustus aut cōrā iudice vno ambe esse agitāde: ⁊ sic coniungende.

Ordinata. Pōt loqui b̄ pncī. vsq; ibi. sed ⁊ sicut alijs ⁊c. siue de fuitu. q̄s se petat in libertatē siue ecōtra. naz pendēte cā liberali habeb̄ loco liberi. vnde iste q̄ dicit se dñm ⁊ in act. annuis. sed si aliq̄s existēs in pos. libertatis vocet̄ ad seruitu. iste talis si act. aliqua velit interim expiri audit̄ ex euē tu tamē iudicij liberalis apparebit an bene egerit: vel nō. idē ⁊ si ille qui petat eū in seruitu. moueat ei alias act. nā audit̄ vs q̄ ad litē contest. ¶ Si is qui. Quidā existens in pos. fuitu. petit se in libertatē. interī q̄daz ali⁹ vult agere furti vel iniur. cōtra eū. dicitur q̄ debet iudicio sisti. ⁊ interiz differri hāc causam furti vel iniuriaz. Secūdo dicit. possidebas aliquē tāq̄ seruū. hic fecit mihi dānū cepi agere cōtra te act. leg. aquil. nūc ille possessus petit se in libertat̄. dicitur q̄ interim dz differri iudiciū noxale.

Si cui. Relicta est electio alicui⁹ rei cuidā cui nūc mouetur q̄stio status. tandē in hoc legato locū habēt q̄ in heredit̄. ei relicta locū habēt vt expectet̄ euētus iudicij. nam si liber iudicabit̄ sibi habebit alioq̄n nō. hoc eñ in hr̄dit̄. dicitur vt. C. de iure deliberādi. l. cum aliquis. ¶ Licet vulgo. Licet liberi si tñ seruus sit: qua interim acq̄siuit. vel p stipulāt. vel p traditē. dño videt̄ acq̄sisse pinde ac si de ei⁹ statu nulla esset mota qō: ⁊ sic semp stetisset tanq̄ seru⁹. idē si pos. alicuius rei acq̄siuit: licet ipse idē interim a nullo dicat̄ possideri hoc idez euenit. vt per eum queratur domīo.

Qui ex libertate. Peto quēdam liberum in seruitu. sciēs eum liberum. ⁊ hoc facio cā habēdi regressum de euict. dicta vēditorē ei⁹. dicit̄ q̄ non teneor. ppt̄ hoc iniuriaz actiōe.

Qui fratres. Cū moueret̄ q̄stio stat⁹ cuidā pupillo matris ei⁹ ⁊ tutor petebāt hāc cām differri in tēpus puberis dicunt fratres de hoc interrogati a q̄busdā iudicib⁹ reseri pserunt debere differri vel expedire statim fm q̄ expediat pupillo. ¶ Si ea persona. Petebā quēdam in fuitu. lit. contestat. desisto a cā. dicit̄ q̄ cōuent⁹ in eo eo statu ē quo erat antecq̄ ei moueret̄ q̄stio status ⁊ erit in elec. ei⁹: vel velit destrui ⁊ cancellari acta causē: an pcedi velit in cā. ⁊ si videbitur mihil pbasse absolui eū: ⁊ pnunciari eū non esse meū seruū. si aūt ecōtra aliq̄s existēs in pos. fuitutis puocet se in ingenuitatem ⁊ cōtradictor ei⁹ cepit se absentare. hoc casu acta debent cancellari: nisi plene fuerit pbatū eū esse ingenuū tūc sup hoc pnunciabit̄. sed pone q̄ hic sup cui⁹ statu q̄rit̄: cepit se absentare cōtradictor vero ei⁹ est presens hoc casu pnunciabitur super hac causa ⁊ si apparebit cōtra eū pbatū: pnunciabitur eū esse seruum. si aūt apparebit eū esse liberū: p eo pnunciabit̄.

Non videtur. Aliquis seru⁹ me⁹ stat tāquā liber me vidente quē ignoro meū seruū esse. dicitur q̄ non videtur iste mea voluntate in pos. libertatis esse.

Qui libertatē. Qui litigat de statu suo. s. an sit liber: an fuus non pōt effici miles interiz: ⁊ sic quo ad hoc nō differt a fuis ⁊ si efficiat̄ miles de facto: etiā: ⁊ si postea pnuncietur liber tamē remouebitur a militia nisi p calūniā peteretur i seruitutē. ¶ Qui ingenu⁹. Quidā fuus fecit se pnunciari ingenuū p collusionē: ⁊ sic effectus est miles. tandē. j. q̄nquēniuz hec sentētia retractata est. ⁊ sic seru⁹ est pnunciat⁹. dicit̄ q̄ nouo dño erit hic seruus tradendus.

Globus. Petebā quēdā in seruitutē dicēs eū esse meū fuum p dimidia. Itē q̄dam alius petebat eūdem in seruitu. p dimidia corā alio iudice. vn⁹ iudicū volebat pnunciare eū liberū. dicit̄ q̄ bonū est eos cogi vt consentiāt in vnam sentētiā: ⁊ si ñ possunt cōsentire: tūc quidā dixerunt eū debere duci ab eo q̄ vicisset. ⁊ sic sit in totū fuus. sed verius est q̄ sit in totū liber. ⁊ cōpellatur partē p̄cij sui q̄ existimabitur arbitrio boni viri dare victori.

Filiū. Pater manumisit fuum filij tandē pat̄ decessit ⁊ filius ei successit. dicit̄ q̄ fili⁹ non pōt reuocare in fuitutem illum seruū a patre manumissum.

De bonis. Circa bona eoz qui seruitutis possessione existentes vel in libertinitatis pos. existētes vēdicāt se i ingenuitatē est factū q̄dam senatusc̄ōsultū in quo est dictū: q̄ illi q̄ ex pos. fuitutis vēdicant se i ingenuitatē: bōa q̄ intulerūt in domū possidētis: ea demū secū reportēt. illi aūt q̄ ex libertinitate vēdicāt se i ingenuitatē ea demū bona secuz ferāt q̄ post manumissionē de facto acq̄siuerūt: nō ex re manumissoris.

Qui sciens. Quēdam libez eum sciens liberum emi q̄ vis pateret̄ se vēdi bene potuit puocare in libertat̄. etiam me inuito. secus si eū vēdidi bōa fide emēti. nam non potuit amodo prouocare in libertatem.

Operator. Liber hō existens in pos. fuitu. titij āministrauit bōa eius. nūc vult puocare in libertatē. nō auditur nisi reddiderit rationes p̄ius administrationis.

Seruos. Titia in testamēto suo iussit hr̄dibus suis vt facerent q̄dā tēplū siue hospitale: ⁊ p quosdā de suis seruis quos nominauit voluit custodiri tēplum. nō aūt eos manumis⁹. dicit̄ q̄ isti non sunt fui heredis. sed tēpli. ⁊ hoc si hēas in l. [illegible]. l. ifa. neq; heredis. ⁊ sic fm hoc dicas spāle in vltima voluntate vt ex sola volūtate vltia fiant tēpli. at secus in alia voluntate puta inter vinos. vt. j. de pollicitat. l. ij. in pn. ⁊. C. de furt. l. si nondū. si aūt in fine nō hēas. neq;: tūc dic casuz vt dixi nisi q̄ in fine dicas q̄ hij serui sunt heredis. ⁊ ad hoc cō cordant leges predicte.

Omin⁹. Petij quēdam in seruitu. ⁊ obtinui nūc eum inuituz volo abducere. possum. licet velit offerre litis estimatio.

Conuentio. Quidā liber homo cōfessus est se esse meuz fuū hoc sibi nō nocet. idē si libertū. ⁊ de hoc dic. vt. C. e. i. liberos priuatis.

Paulus. Vēdidi ego frācisc⁹ tibi fuū meū pure. postea p̄fecta emptiōe misisti mihi litteras in q̄bus ptinebatur q̄ manumitteres istū fuum post certū tp̄s. si nō manumittas non efficitur per hoc liber. nō eñ locū habet predicta constitutio quando vendidi tibi seruū sub hac cōdit̄. vt manumittas eū post certum tēpus. naz te nō manumittēte fuus fit liber et p̄dicta cōstitutōne. sed in nostro cāu venditio fuit pura. itē p̄dicta cōstitutio extēdit fauorē suū etiā ad aliū casum. vt quādo accepi p̄ciū ob manumittēdā ancillā in certū tp̄us. nā me nō manumittente ipa fit libera. ¶ Quesitū. Emptor fuuz quē emit ⁊ sibi traditū manumisit āteq̄ soluat p̄ciū venditori. q̄ritur an teneat manumissio. ⁊ dr̄ q̄ sic si satisfecit emptor venditori p̄cio vt dādo fideiussores. vel aliter satisfecit ad voluntatē vēditoris. ¶ Gaius seius. Vēdidi tibi sticū fuū meum hoc pacto vt cum post triēniū manumittas si triēnio cōtinuo tibi seruierit nondum cōpleto triennio seruus a te fugit ⁊ tu iterim decessisti. nunc seruus reuertitur ⁊ finito triēnio vult libertat̄. q̄ritur an audiatur. ⁊ dicit q̄ sic si nunc reuersus seruiat tanto tempore quanto fuit in fuga.

c Si necessitas. Aliquē existentē in pos. ingenuitatis peto in seruitu. mihi non eiꝫ incūbit onus ꝓbandi. nisi spōte offerat se ad ꝓbandum de ingenuitate sua. ⁊ si iudex videtur q̄ calūnioſe petā te in seruitutez: puniet me de calūnia pena exilij. ¶ Tutores. Tutor non pōt petere in seruitu. pupilli suum. maritus aūt vxorez suā pōt petere in seruitutē.

c Cum pacto. Maior. xx. an. vēdidit se ad p̄ciū ꝑticipādū ⁊ oia interuenerūt q̄ req̄runt ad hoc vt liber efficiat seruꝰ emptor eū postea manumisit. dī q̄ libertus nūc efficit: nec potest se petere in ingenuitatez.

s Si liberalis. Si dubitat an sit in pos. seruitu. an libertatis. ⁊ ipse velit ꝓbare se esse in pos. libertatis: volens hoc ꝓbare prior audiendus est q̄m cā liberalis p̄cedat. Secundo dicit qđ cognoscitur de causa liberali: puta an sis seruꝰ meꝰ an liber sis: debebit iudex cognoscere de rapina de furto si qđ mihi fecisti vel de aliquo alio dāno magno.

s Si seruus. Seruum emeras a nō dño ⁊ traditus tibi fuit. tandē apparuit non tuus. ⁊ sic fuit iudicatū nō esse tuum seruū. postea eius dñs serui te heredem fecerat. nūc vis petere adhuc illū seruum. certe audieris. nec obstat tibi exceptio rei iudicate. q̄ alio iure agis.

o Ebis. Heres grauatus erat manumittere fuū. hoc seruus subripuit aliqua heredi. ⁊ petit se ab eo manumitti. dicit q̄ prius dꝫ reddere ea q̄ subripuit: postea manumitti.

l Licet. Libertus iurādo se datū. x. operas patrono tenetur. ⁊ hoc est verū quādo manumissus iā iurat. secus si existēs fuus iuret. nā nō tenet. sꝫ fuꝰ adhuc existēs pōt iurare q̄ liber factus iurabit se. x. opas datū. ⁊ hoc casu statiꝫ cuꝫ erit manumissus debebit iurare vel ꝓmittere. impubes autē iurare poterit se datū opas patrono ⁊ tenebitur opas dare cū erit factus pubes. poterit aūt ⁊ ipubes existēs operas aliquas p̄stare. vt puta si histrio sit.

¶ Quibus ad liber. p̄ocla. non licet.

Maior. xx. annis passus est se vendi si

M Maiores. p̄ciū particip at⁹ est nō poterit ꝓuocare in libertatē. si aūt non est participatus p̄ciū licꝫ oia alia interueniāt q̄ interuenire debent vt liber efficiatur. fuus poterit ꝓuocare ad libertatē. Sed pone q̄ ē minor. xx. an. licet participat⁹ sit p̄ciū poterit ꝓuocare in libertatē. nisi fact⁹ maior durauit in seruitute.

s Seruum. Cōpulsus dedisti mihi seruū ⁊ cū in testō liberū eē iussi. dicitur q̄ nō tenet libertas. licꝫ aliaꝫ soluēdo sim. ⁊ tu poteris ab herede meo vēdicare seruū. si aūt diceres effici liberū: qđ esse non dꝫ iam tu non haberes aliquā act. cōtra heredem meum. q̄ nihil videbitur ⁊c.

H Is qui se passi sunt. Liber homo si passus ē se vendi ad p̄ciū participādum ⁊ ea interueniūt q̄ interuenire debent efficitur seruus. sed q̄d si femina libera passa est se vendi interueniētibus his que debēt interuenire an q̄ nūc nascūtur ex ea erūt fui. dicitur q̄ sic. cū ⁊ mater sit serua. nec possit ꝓuocare in libertatem.

H Deinꝫ. Heres volebat vendere fuū quē erat p fideicōmissum rogat⁹ manumittere. ⁊ ipse maior. xx. an. existēs passus est se vēdi. q̄ritur an possit ꝓuocare in libertatē. ⁊ videtur q̄ uō. nā si iā esset māumissus. ⁊ sic esset liber ⁊ essꝫ passus se vēdi nō posset ꝓuocare in libertatē. sed ecōtra videt q̄ sic. nā libero hoie vēdito nihil ei obest q̄ vēdatur. sed secꝰ in hoc casu cū seruus sit qui vēditur. q̄d ergo erit. ⁊ certe dicit q̄ ⁊ liber homo ⁊ seruus pōt vendi: ⁊ stipulatio de euic. poterit cōmitti ⁊ intelligas de eo qui ignorās liberū hoiem emit. si em sciens liberū emeret: tunc bene posset ꝓuocare in libertatē. in nostro aūt casu etiā iuitꝰ potuit vēdi: licet possit ei iputari cū ad libertatē non ꝓuocat petēdo iudicis officiū vt manumittat. qđ nō posset imputari statulibero cui relicta est libertas sub conditē. nam interim potuit petere libertatem. sed veniente conditē. poterit se ꝓuocare in libertatē. in nostro aūt casu dicendū est non posse ꝓuocare in libertatē cū maluit vendi cuꝫ posset petere libertatem.

s Si duo. Duo emerūt liberū hoiem tanq̄ fuum. ⁊ vn⁹ eorum sciebat eū liberum: alter ignorabat. q̄ritur quid iuris. dicit scia vnius: ignorāti nō nocebit. ⁊ fiet hic seruus totus ignorantis.

¶ Si libertus ingenuus esse dicatur.

Si libertus. Petisti quēdā in libertū tuū. ⁊ q̄ nō ꝓbasti est absolutus. dī q̄ p̄iudicat illa sn̄ia: nec cursus temp̄is mihi vero patrono qui hunc peto in libertinitatem.

q Qui se venire. Liber maior. xx. annis passus se vendi ad p̄ciū participandū: ⁊ p̄ciū puenit ad eū: nō pōt ꝓuocare in libertatē. nisi in casu vt cū p̄ciū reddit emptori spōte recipienti. ¶ Qui se ex libertinitate. Quidā ingenuꝰ tanq̄ fuus alicuius existēs ab eodē manumissus est. sic nūc stat tanq̄ libertus. hoc vult ꝓuocare in ingenuitatē. pōt vsq; ad q̄nquēnium dicat se de nouo inuenisse instrumēta sue ingenuitatis. ⁊ hoc cā cozā p̄ncipe fit.

h Hoc sermone. Erant q̄dam verba cuiusdā senatꝰ q̄ nūc vult exponere. ⁊ erant forte talia agnitis natalib⁹ ꝓuocet in ingenuitatē: sꝫ relinquāt manumissori oia q̄ habēt ex ea re. ⁊ dī q̄ hec verba habēt locū in eo q̄ apparet ingenuꝰ ⁊ debet reddere manumissori ea q̄ acq̄sierit ex ea re siue eo sciēte siue ignorāte. ⁊ etiā ea q̄ dōauerat māumittēs huic māumisso.

h Hec oratio. Hec ꝓhibitio q̄ dī manumissum non posse post quinquēniū in ingenuitatē ꝓclamare. nō excipit aliquā p̄sonā. nec cām aliquā nisi vnā vt ff. l. ij. in fi.

p Patronū. Pone casum vt posui. ff. l. i. huius ti.

q Quotiēs. Quotiēs q̄ritur an q̄s sit libertus meꝰ q̄d contingit multis de cāis: siue petā operas siue obsequium siue petā ne me vocet in ius sine venia: vel simili de causa ēmi hi danda actio in rē p̄iudicialis. ⁊ hec sunt vera siue ille dicat se ingenuū siue dicat se libertū: sed non meuꝫ. tūc si ille est in pos. ingenuitatis: mihi incūbit hon⁹ ꝓbandi eum esse liberum meum. ⁊ si hoc non p̄bo: ille vincet.

¶ De statu defunc. post quinquēniuꝫ q̄rat.

De statu. Quidā stans bōa fide in pos. libertatis decessit institutis hꝰdib⁹. dicitur q̄ post q̄nquēniū a tempe mortis nō est q̄rendū de eius statu nec est q̄rendū de statu ei⁹ q̄ decessit infra quinquēniuꝫ vel etiā eius q̄ viuit si p̄ hoc fieret p̄iudicium mortuo ante quinquēniū. itē aliq̄n nec infra quinquēniuꝫ ō statu defuncti q̄rit vt cū iudicat⁹ est quis ingenuus decessit postea: nō amō dꝫ q̄ri de statu ei⁹: nec retractari sententia lata ꝓ ingenuitate etiā infra quinquēniū. ¶ Siquidē. Apparet ex ꝑn. l. q̄ ꝑscribit spacio quinquēnij volenti retractare statū defuncti in deteriorē. sed q̄d si in melioꝛē vult ꝓducere. etiā vltra quinquēniū pōt. nā si aliq̄s dī seruꝰ quasi ex ancilla nat⁹ que erat mortua iaꝫ elapso q̄nquēnio. ille aūt vult ꝓbare matrem fuisse liberam: auditur.

n Non esse. Nouebā q̄dam status filijs alicuiꝰ: de cuius statu non egi ⁊ iā lapsum erat q̄nquēniū a morte eius. dicitur q̄ non audior. ⁊ hec p̄scriptio quinquēnij currit etiā pupillo tutorem non habenti nec poterit restitui. ¶ Prescriptio. Litis contest. in questione status ante mortem defuncti illata. nō facit p̄scriptionē. v. an. que statum defuncto⁹ tuet irritā. si is qui mouit questionē status defuncto a sua lite trimio desistat. nam tunc liti renunciasse videtur.

a Ante quinquēniū. Ingenuus in pos. seruitutis decessit dicitur q̄ ⁊ ante quinquennium ⁊ post quinquēniū pōt cognosci de ingenuitate eius.

p Primus. De statu defuncti post quinquēniū post mortem eius non queritur. nec si petam peculium eius tanq̄ mei serui post quinquēnium admittar.

¶ De collusione detegenda.

DE quodã. Quia dñi colludebãt cuz seruis ingenuos, z sic admittebãtur ad senatoriaz dignitatem, z ꝙ erat turpissimũ dignitati senatorꝝ. est factum qdã senatusconsultũ: quo cautum est: vt quicũq; probauerit hanc collusionez: habeat istũ iudicatũ ingenuũ in seruũ suũ: si suus fuerat colludentis. vel in libertũ si ei⁹ libertus fuerat. z hãc collusionẽ detegerevsq; ad quinquẽnũ post sententiam latam ꝓmissum est. z hoc quinquẽnium: continuũ est nisi ꝙ iudicat⁹ ingenuus sit impubes. nã tũc expectabit tꝑus pubertatis: nec interim currit quinquẽnium. idẽ ex simili causa iusta vbi etiã post quinquẽniũ agitat hec causa. vt exẽplũ habuisti. ℈. si libertus inge. esse di. l. ij. in fi. postea dicit ꝙ quinquẽnio sufficit ꝓtestari litẽ. Ez secus in eo qui ex libertinitate ꝓuocat se in ingennitatẽ nã ifra quinquẽnium a tempe manumissionis numerandũ oz tota cã expediri. Ultimo dicit. ille admittit ad hãc collusionem detegẽdã qui pro alio est abilis ad postulandum. z hoc dicit hec. l. z seq.

CIm nõ iusto. Quidã est iudicatus ingenuus vero patrono non existente contradictore. sed aliquo alio. dicit ꝙ non ꝓeiudicat vero patrono.

℈ Libertinus. Quidaz libertus est ꝓnunciatus ingenuus. aliquis detexit collusionez amõ iste erit iudicatus libertus eius qui detexit collusionẽ. licet ꝓius a tempe sentẽtie date pro ingenuitate esset ingenuus.

℈ Ententiã. Aliquis iudicatus est ingenuus. nunc extitit aliquis qui volebat collusionẽ ostendere. sed non potuit: z sic succubuit. amodo alius volens ad illud idez venire: nõ auditur. Secundo dicit. si plures existunt z quilibet vult collusionem ostẽdere: ille ꝓfertur quẽ viderit iudex magis idoneum: z cuius magis interfit.

De acquiren.re.do

QUa ratione. Cum quinq; sint genera rerũ in ꝑn. hoc sit quintum. nũc ꝓsequitur. z dicit ꝙ singulorꝝ res fiunt vel iure gẽtiũ vel iure ciuili. z qz ius gentiũ antiquꝰ est: de eo ꝓmo videamus. z est sciendũ ꝙ fere bestie z volucres z pisces: occupãtium fiunt z ea q̃ ex his nata sunt. z hoc est de iure gentiũ. nec est vis siue in meo fundo: siue in alieno capiam. possum tamẽ ꝓhiberi ne intrẽ a dño sũ dicin quẽ intrare volo. Tandẽ dicit ꝙ qõ cepi meũ durat dõec reuertatur in antiquã libertatẽ. nisi sint mãsuete bestie q̃ tam diu reminẽt nostre q̃diu habẽt animũ redeundi. in antiquã aũt libertatẽ dicũtur reuerti cũ vel effugiũt oculos nostros vl̃ ita sint in cõspectu nostro vt grauis sit eorꝝ ꝓsecutio. tandẽ dicit fera bestia: tunc fit mea cũ eam ceperi: nõ ꝓius licet eã vulneraueri. Itẽ apes. item colũbi dicũtur feri: z occupãtiũ fiunt. licet in apibus de cõsuetudine sit secus. idez in ceruis: licet fiant mãsueti vt ire z redire possint. in istis oibus est regula tal̃: vt statiz cũ defierint animũ reuertẽdi hꝫ: deſinãt esse nostri: z tũc fiant occupãtium. tunc aũt dicũtur desinere hꝫ animũ reuertẽdi: cũ reuertẽdi consuetudinẽ deseruerint. gallinaꝝ aũt z anserum nõ est fera natura: licet q̃daz gallíne sint fere: vt fasianus. Itẽ quidã anseres feri: z in his sit qõ in alijs feris. i. gallinis aũt non feris z anserib⁹ dic nõ fieri occupãtis: imo qui eã lucrãdi ea occupat facit furtũ. itẽ ea q̃ capim⁹ ab hostib⁹: iuregentiũ nostra fiũt. adeo ꝙ liberi hoies capti ab hostib⁹ serui efficiũtur. z si inde euaserint ꝑstinã libertatẽ recuperãt. z sic continua ꝑn. l. adeo huic. l. Itez ea q̃ nascũtur ex aialib⁹ nr̃is: nostra fiũt de iuregẽtiũ. Itẽ si flumẽ aliq̃d fundo meo adiecit ꝑ alluuionẽ iure gentiũ mihi acq̃rit. Subsequẽter expõit q̃d ꝑ alluuionẽ videat adijci. sed põe ꝙ vis flumis ꝑtẽ agri tui ꝺ traxit z meo ꝓdio attulit: adhuc remanet tuus nisi meo fundo hꝫserit z arboꝛes quas secũ traxit in meo fundo radices egerint. nã ãmõ efficit meũ. Itẽ insula q̃ in mari nascit occupãtis fit. z hoc de iuregentiũ. at nata in fluie: si est in medio flumis: ẽ illoꝛ q̃ hñt ꝓdia ibi iuxta ex vtraq; ꝑte. si aũt nõ est in medio: tũc illoꝛ q̃ hñt ꝓdia ex illa ꝑte magis ꝓpinqua. si aũt ꝑs fluminis circuiit agrũ. z ex alia ꝑte riuus nou⁹ fluere cepit. z iste riuus nouus in alueũ veterẽ se cõuertit: fundus ille tanq; in fula cõstitutus z circũdatus a duob⁹ riuis: remanet ei⁹ cui⁹ fuit. Dõ si postea flumen alueo veteri derelicto fecit alium alueũ primum alueũ erit illoꝛ q̃ hñt predia ibi iuxta. nouus aũt alueus incipit esse publicus. z si reuertat aqua ad ꝓioꝛẽ alueũ hic nou⁹ derelict⁹ erit illoꝛ q̃ hñt predia ibi iuxta. Sed ponamus ꝙ iste nou⁹ alue⁹ totũ occupauit agrũ alicui⁹. postea ad ꝓioꝛẽ alueũ rediit: nunq̃d iste cui⁹ fundus fuit occupat⁹ recuperat illũ agrũ. certe nõ: hoc de rigoꝛe: lz de eq̃tate sit secus. si aũt flumẽ inundauerit agrũ meũ. nõ amitto ꝑ hoc dñium agri mei. vñ stati cũ aqua recesserit dñiuz hẽo ꝓ vnq; pr⁹ habui. z hoc dicit hec. l. cũ sequẽtib⁹ vsq; ad. ℈. cũ quis. ¶ Luz q̃s. Ex aliẽa materia spẽm feci meo noĩe: puta ex vuis tuis vinuz vl̃ ex argẽto tuo vasa. Idẽ in simulib⁹ exẽplis. q̃ritur cui⁹ sit ꝺ spes z sapientes inter se discoꝛdarũt. illoꝛ tñ sñia placuit q̃ distinxerunt vtrũ spes ad rudẽ materiã possit redigi. z tũc q̃ dñs materie fuit: z nunc sit spẽi dñs vt euenit in cipho qui põt redigi ad materiã antiquã. si vero nõ põt redigi: vt in vino. tũc sit hec spes mei specificantis. quid si ex spicis tuis collegi frumentũ. dicũt quidã idẽ qõ ĩ vuis z vino. sed alij dicũt cõtrarium. z sic nõ fit frumẽtum meũ cũ nõ nouã speciẽ faciã: sed eaz q̃ iaz est detego. ¶ Uolũtas. Deũ frumentũ cũ tuo frumẽto mixtũ est cõi volũtate nr̃a. dr̃ ꝙ efficit cõe. idẽ in vino meo z tuo. idẽ si meũ vinũ cũ tuo melle. si aũt sine nr̃a volũtate sit mixta mea materia cũ tua: ita ꝙ nõ possit separi vt vinũ meũ cũ tuo: hoc casu cõe simile efficit. ¶ Cum in suo solo. In meo edificio trabẽ alienã posui. dñs edificij dico: non tñ dñs trabis. vñ dirupto edificio: poterit trabẽ petere p̃act. ad exhibẽ dũ z vendicare. ea aũt in edificio stãte: nõ poterit dñs trabis eã vẽdicare. ꝓpter legẽ. xij. tab. qua cautũ est ne quis tignũ suum in alieno edificio posituz petat: sed duplum ꝙ eo petat. z appellatiõe tigni oĩs materia significat̃. z si hoc edificiũ vendam: z emptoꝛ lõgo tpe tenuit quo videat̃ vsucepisse tignum dicit̃ ꝙ nõ vsucepit. vñ dirupto edificio materie dñs poterit eã vẽdicare. Secũdo dicit. pone ꝙ in alieno solo ex mea materia edificau. z dr̃ ꝙ totũ cedit solo z si sciẽs alienũ solũ feci videoꝛ dõare. si ignoꝛo. hẽo exceꝑt. vt possideã solũ cũ edificio. z nõ tenear reddere: nisi expẽse mihi reddantur. ¶ Si alienã plãtam. Alienã plantã in meo solo posui. dr̃ ꝙ mea fit. idem erit si meã plãtam in tuo solo posui: tua fit. z vtroq; casu intelligas si radices egit solo quo posita fuit. alias. i. antequã radices egerit est eius cuius z ꝓius erat. iuxta ꝺ dictũ arboꝛ vicini mei ita terrã meã ꝑsit vt in meũ fundũ radices ageret. dr̃ ꝙ si ossis radices hẽt in solo meo mea est. si ptẽ cõis erit ꝑ regiõe i. cõfinio cuiusq; fundi. z hoc dicit hic. ℈. cũ ꝑn. l. seq. ¶ Sed si in cõfinio. Dic casum vt in glo. dñi mei accursij.

QUa ratione. Sicut planta aliena q̃ in meo fundo durit radices oẽs mea fit: ita frumẽta aliena in meo fundo sata fiũt mea. z sicut q̃ edificauit in meo solo. si petã. ſ. ab eo solũ cũ edificio habz except. nisi reddam expensas edificij: ita si petam fundum ab eo qui in meo solo seuit: habz exceptiõez doli mali: nisi reddaz ei extimat̃. semínis. ¶ Littere quoq;. Si in carta vel mẽbrana tua scripsi: licet littera sit aurea: tamẽ littera cedit carte: sicut edificium dño soli. si tamen petas a me cartam habeo exceptiõez doli mali: nisi reddas mihi expẽsas littere. z hec sunt vera si bona fide scripsi. Sed quid erit si in tabula tua pinxi. certe tabula picture cedit. z si dñs tabule eã petat a pictoꝛe: habet vtilem act. in rem: dumtamen offerat ei ꝓcium picture. z econtra si dñs tabule eam tabulam possideat. z pictoꝛ velit petẽ tabulã: auditur z hz act. in rem directam dum tamen offerat ꝓcium tabule. ¶ De quoq; res. Per traditionem quoq; nobis acquiruntur res iuregentium vt si ex causa vendit̃. vel simili tradantur nobis res. z redditur notabilis ratio. nec est vis. siue ipse dñs tradat. siue alius voluntate domini. hinc est ꝙ procuratoꝛ dñi habens liberam

aministrat.rez dñi vnaz de rebus dñi sui vendat ꝛ tradat mihi:acquiritur mihi. Item aliquādo enenit ꝙ sine tradit.res nobis acquirūtur.vt si rē apud me deposuisti vel cōmodasti.ꝛ eādem nūc mihi vendis.nā statim mihi acquirit dñium. idem si merces quas in horreo habes mihi vēdis ꝛ claues horrei tradis.nā mihi acq̄ritur statim dñium merciū. Ultimo dicit. aliquādo in incertā psonā collata volūtas dñi trāsfert dñium rerum: vt quādo missilia iactant in vulgus: vt quicūq; occupet de illa pecunia iactata sua sit.secus est: si causa leuiande nauis alique res deiciūtur extra nauim.nā non fiunt occupantium immo qui eas accepit animo lucrandi fur est ꝛ furti tenetur. de hoc dic: vt in glo.

a Acquiritur. Dictum est.s.qualiter acquirantur dñia rerum de iuregentiū. nunc vult dicere per quos acq̄rant. ꝛ dicit ꝙ per nosmetipsos acquirit nobis. Item per eos q̄s habemus in nostra potestate vt per filios nostros ꝛ seruos. Item per eos seruos in quibus habemus vsumfructū. Item per liberos homies ꝛ per seruos alienos quos bōa fide possidemus.ꝛ de his singulis videamus.ꝛ certe serui mei quicquid acquirūt per traditionē vel p stipulatōez vel simili de cā nobis acq̄rit mihi. eñ hfe pōt. hic est ꝙ si hfs instituat hr̄di tatē adire non pōt sine mea volūtate. ꝛ si mea volūtate adeat mihi q̄rit. Item legatū fuo meo relictū mihi querit.ꝛ nō solum dominiū mihi querit per seruum: sed etiā possessio p quā posset iam vsucapio ignorans.postea dicit de seruo in quo habeo vsumfr.ꝙ quicquid ille querit ex re mea vel ex opera sua mihi querit. Si autē ex alia cā aliquā rem acq̄siuit: puta legatum vel hereditatē ei relictā: ꝓprietario querit. idem dicendū est de seruo alieno vel libero hoie quē bona fide possidem⁹. si autē bone fidei possessor serui alieni eum vsucapiat: amō plene erit domin⁹. ꝛ quicquid queret domio queret. vsufructuarius autem non potest vsucapere seruum in quo habet vsumfru.tū q; non dicitur eum possidere tum quia scit eum seruum alienum.

p Pupillus. Pupillus potest acquirere dominiū rei etiaz sine tutoris auctoritate. fallit in hereditē eidem relicta: vt habes in glo. alienare autē rem suam non potest nec etiam pos. in alium transferre potest.

l Lacus. In lacu ꝛ stagno priuato cessat ius alluuiōis: licet interdum crescat ꝛ interdum decrescat. Secūdo dicit quidaz fecit cāpanam ex ere meo ꝛ ex argento tuo sine nostra voluntate. dicitur ꝙ hec campana nō est cōmunis nobis. sed ab artificibus separabitur argentū ab ere.ꝛ cuiq; nostrum dabitur qđ suum est.

s Procurator. Procūrator meus emit mihi equuz meo mandato ꝛ ei est traditus dicitur ꝙ per eū est mihi quesitum dñium equi etiam ignoranti. idem iuris est in tutore nomine pupilli aliquam rem emēte.

q Quod in littore. Qui edificat in littore maris suum facit edificium.idem si capit pisces vel feras.nam sue sunt ꝛ destructo edificio loc⁹ reuertit in pristinū statum.q̄ autez in ripa fluminis edificat nō facit suum edificium.ꝛ hoc dicit hec lex cū.l.qui autē. que est infra que cōtinuari debet ad istam.

i In agris. Ius alluuiōis nō hz locū in agris militibus assignatis.ꝛ reddit rōem in fi.l. Secundo dicit. hostes deuicti a romanis agrum vt esset ciuitat romane dederūt. dr̄ ꝙ in isto agro habet locum ius alluuionis. At si ager hostiuz sit captus a militibus:ꝛ eis militibus sit assignatus:iste ager dicitur limitatus.ꝛ ideo in eo non hz locum ius alluuiōis.

s Si duo. Duo habebant seruum cōmunē.idem seruo donauerunt aliquā rem. dicitur ꝙ tenet donatio ꝛ acquirit quilibet nostrum partem alterius. nam pars quā hēbat socius in re donata mihi queritur ꝛ mea sibi.

p Per hereditariuz. Seruus hereditatis iacentis nihil potest interim acquirere heredi futuro.maxime nec ipsaz hereditatem.

l Liber homo. Liber homo bona fide possessus q̄cquid acquirit ex re sua vel ex opera acquirit possidenti, qđ aliunde querit.vt puta sibi donatū: vel legatum: vel heres instituus sit ab aliquo sibi querit: licet in hereditate aliqua opa eius sit.ꝛ licet testator instituerit eū contēplatiōe possidentis. sed hoc casu possessus tenebit cōdit.sine cā possidēti ad restituendā hereditē. Ultimo dicit.liber homo a me bōa fide possessus iussu meo adiuit hereditatē in qua ipe erat institutus. dr̄ ꝙ sibi q̄rit.ꝛ hoc dixit trebatius. sed labeo distinguit.nā si nec cessitate ductus a me adiuit:tunc mihi querat nō sibi aut spōte adiuit: ꝛ tunc sibi querit.

t Traditio. Si ex causa vendit. vel simili tradat tibi res sa transiuit res. vt si prius erat serua:ꝛ nūc erit. ꝛ si seruitutes ei rei debebantur ꝛ nunc debebūtur.sed si tradidit tibi fundū tanq̄ liberum cum esz seruus non liberat per hoc fundus. tenebitur tamen tradens. Ultimo dicit.ego titius ꝛ seius emimus rez. ꝛ titio fuit tradita tanq̄ meo procuratori pro mea parte.dicitur ꝙ in parte acquiritur mihi dñium. ꝛ etiam possessio per hunc titium.

s Si seruus. Quattuor partes habz hec.l.prima.possidebas seruū meum bōa fide. hic fuus emit rem ex re tua. dicit ꝙ tibi acq̄ritur nō mihi cū euz nō possidea. Secūda pone ꝙ emit rem non ex re tua nec ex opera sua hoc casu mihi q̄rit. Tertia liber hō bōa fide a te possessus emit rē extra rē tuam: ꝛ operam suam.dicitur ꝙ sibi queritur. Quarta rem meā possidebas volo ꝙ fiat tua.possuz sola voluntate facere ꝙ fit tua.quānis possessio rei apud me non fuerit.

p Demo. Per seruū alienum vi possessuz. vel clam vel precario:non potest queri possidenti tanq̄ p possessum.

q Cui bōa fide. Bona fide possessus siue sit liber: siue seruus alienus.q̄rit possidēti ex re eius. ꝛ opera sua tādiu querit ei q̄diu possidens habeat bonā fidē. ꝛ supueniēs mala fides nocet.qđ autem ei non potest acquirere: vt si stipulet ptum ancille bone fidei possessoris:tunc sibi ipsi querit.qđ autem sibi ipsi acquirere non potest vt qđ lucratur ex opera sua: tūc acquiritur possidēti. ꝛ scđm hoc habeas in fine nō potest alias sine non. ꝛ tunc aliter dic: vt hec omnia habes in glosa.

Si quis. Aliq̄s bona fide seruiebat duobus acquirez cui q̄ ex re eius. Sed pone ꝙ stipulatur aliq̄d ex re vni⁹ eoz: an acq̄ret ei in totū. ꝛ dicit ꝙ totum acquirit ei ex cuius re stipulatur. Sed quid si ex re vnius ex dñis stipuleꝛ alteri domino. dicitur ꝙ acquirit nomine. scđm quosdā. vel dic ꝙ acquirer ei ex cuius re stipuletur.primuz casum repetit ꝛ adducit simile de seruo communi.

i In omnibus. Ex meo ere fecisti statuam. vel ex meo argēto fecisti ciphum. dicitur ꝙ sum dñs huius statue vel ciphi nisi de mea voluntate fecisses: ꝛ tuo nomie. nā tunc esses dñs ꝛ nō ego.ꝛ hoc dicit hec.l.cum sequēti.

s Sed si ex meis. Continuatur cū superiori. ꝛ dic de mea cum pressu fecisti tabulas:ꝛ de eis fecisti nauī. dicitur ꝙ tua nauis sit.idem si ex mea lana fecisti vestimenta. Postea dicit. pedē mee statue imposuisti aut fundum ciphо meo posuisti. dicit ꝙ mea dr̄ statua. Item ciphus.idē in similib⁹. Arbor. Arbor mea cū radicibus eruta in tuo fundo est posita.adhuc durat mea nisi i tuo fundo radices iposuit.nā tūc tua fit:ꝛ durat tua.etiaz si diruat āmō de tuo fundo. Secūdo dicit lanā meā intinxisti aut purpurā meā alio colore intrixisti: adhuc durat mea:quēadmodū si cecidisset in lutū. ꝛ sic mutasset colorez nam adhuc mea duraret.

q Quicquid. De meo argēto cū tuo argento fecisti massaz dr̄ ꝙ tota massa nō est tua.sed aut poterit separari:ꝛ tūc quilibet suū argentū vendicabit aut nō.ꝛ tūc essz cōis ḥ massa. Secūdo dicit.pedē alienū adiunxisti ciphо tuo. dr̄ ꝙ ciphus adhuc tuus dr̄ ꝛ eum tanq̄ tuū a quolibz possessore poteris vēdicare. Cibi simul. Ex alienis medicamētis cōplasmū feci meum efficit. Cum partes . Pars tue statue iuncta est principi mee statue. q̄ritur cuius sit.ꝛ dr̄ ꝙ ei cedit q̄ hz maiorez ptē in statua vel preciosiorē. ꝛ si neuter habeat maiorem vl̄ pciosiorē. ꝛ sic equales sint partes: tūc q̄libet remanet dñus sue ptis.

s Ī supra. Supra tñ pietē ego sempronī edificaui. dñt q̄dā q̄ edificiū meū ēt male dñt: ūmo sic ī tuo solo edifi
I Nter cos. Ples hñt p̄dia iuxta vnā ripā fluis ī ↄcasses quo flumie nata est insula nō fit cōis illoꝝ qui habēt ibi p̄edia. sed fit cuiusq; p̄o diuiso qui habz p̄edia ante frontē insule: vt inquātum insula respicit de agro meo tātūdem insule sit meū. Si ergo fundus meus sit tam longus versus ripā inferi? q̄ insula nō est tam lōga. ⁊ sic insula nō respicit nisi p̄mā partē agri mei. ⁊ ego vendā inferiozez: nihil seq̄tur emptorē de insula. ⁊ hoc dicit hec. l. cum p̄in. sequen.

c Elsus filius. Arboz nata in ripa flumis: fit illi? qui habet p̄diuz ante illū locū cū ripa sit eius inq̄tum respicit agrū suum: licet vsus sit publicus. flumē autē est publicuz etiā rōne p̄opietatis: ⁊ eo exsiccato fit p̄imoz. ¶ Tribus modis. Insula fit in flumine trib? modis. Cnomō cū flumen vadit circūquaq; agrū meū. Alio mō cū aliq̄d de alueo sic cū relinq̄t ⁊ circūquaq; illū locū vadit flumē. Tertio mō cū paulatim coaluēdo de terra facit quēdam locum eminētem supra alueū vt aliquē montē. istis vltimis duobus fit insula illoꝝ qui habēt p̄dia ante frontē insule. p̄imo mō remanet illius cuius ⁊ p̄us fuerat. ¶ Alluuio. Flumē occupauit agrū meū qui erat inter viam publicā ⁊ flumen faciēdo ibi alueum. ⁊ statim recessit flumen. dicit q̄ ager iste ad me antiquū dñm reuertitur. ⁊ habes hoc notabile verbū in textu. in fine dicit. pilas in mari iactaui ⁊ supra eas fecit magnam domū mea efficitur idem si paruam.

n Cnq̄. Nuda traditio nō trāsfert dñium. sed ea que fit cū cā. vt si tradatur res ex cā venditiōis: vel simili. Secūdo dicit q̄d sit thesaur? ⁊ tradit eius diffinitōem quā nota. ¶ Etiam inuitis. Per seruum acquiritur dño etiam inuito: fallit in hereditate.

i Meo. Filiusfamilias miles habēs castrense peculiū facit testamētum in quo instituit sibi quēdam heredē. seruus castrensis peculij aliq̄d stipulat nunc: vel aliquid acq̄rit vel vsufructus alicuius rei ei relinq̄tur. dō q̄ est in pendēti cui acq̄rit. nā aut institutus adijt: ⁊ tūc ei q̄ritur aut nō adijt. ⁊ tūc q̄ritur patri testatoris qui occupat omnia iure peculij. Itez si res huius castrensis peculij interi surripiat est in pendenti an nascatur actio furti. q̄d erit si nō adeat institutus. Ultimo dicit. seruus hereditarius si aliquid stipulet. vel per tradit. aliq̄d acquirit valet ex persona defuncti: non heredis futuri. hereditas essi personā defuncti repsentat. ⁊ hoc dicit hec. l. ⁊ se.

s I procurator. Procurator vel tutor meus rem suā quasi meam hoc credens vendidit. dicitur q̄ non transfert dominium: q̄ nemo errans ⁊c.

c Cum in corpus. Error causse ex qua traditur res cū consensum sit in corpozem impedit translatōem dñij. vt si credo me tenere tibi tradere ex testamento. tu credis tibi deberi ex stipulatu. idem si trado: tibi pecuniam causa donandi cū dōare tibi promiserā. nā vtroq; casu dñium a te trāsfert.

p Er seruum. Per seruum obligatum nihil q̄ritur creditori: vt si hic seru? aliquid acquisiuit per stipulationē vel similem modū: licet creditor habeat pos. seruī. ¶ Si vn? ex dñis. Seruo cōmuni. ſ. meo ⁊ tuo pecuniaz dedi. si hoc aīo vt teneat eam separatam a suis rōnibus ⁊ habeat in peculio non aīo donandi: ⁊ hoc casu manet hec pecunia adhuc mea. si autem ei dedi animo donandi: tunc acquiritur omnibus sociis p̄o parte quā habent in seruo. Postea reuertitur ad primum casum. pone q̄ de illa pecunia quam ei dedi vt eam teneat separatam a rationibus suis: emit hic seruus aliquā rez cuius erit res. ⁊ dicitur q̄ erit cōmunis omnium dominoꝝ: perinde ac si ex pecunia que surrepta esset emisset: secus in seruo fructuario qui emit ex re fructuarij rem aliquam. nam non queritur p̄opietario. eadem diuersitas est si aliunde emerit. nā seruus cōmunis vndecunq; habens pecuniam. ⁊ de ea emat rem: acquiritur res illa dominis. sed seruus fructuarius: vnde cunq; habens pecuniam ⁊ emit de ea rem aliquam: acquirit eam p̄opietario: nisi emeret de pecunia fructuarij. nam tunc ei tantuz quereret. vel per tradit. accipiendo vno ex dominis

¶ Sicut seruus. Sicut seruus cōmunis stipulando vni ex dominis ei tantum querit sic per traditionem accipiendo soli ei acquirit. sed si seruus a sempronio accepit rem aliquam nomine domini sui ⁊ titij cuiusdam extranei partem acquirit domino: p̄o alia parte nihil valet quod fecit. postea dicit seruus fructuarius ex re fructuarij acquisiuit rem. ⁊ dixit eam acquirere p̄opietario. dicitur q̄ p̄opietario queritur. nam stipulando ei ex re fructuarij p̄opietario q̄ritur. ¶ Si cum mihi Cum mihi velles donare rem ⁊ tradere. dixi q̄ seruo communi mei ⁊ titij traderes: ⁊ tradidisti. Fuus accepit animo acquirendi titio tantum: vel mihi ⁊ ei. dicitur q̄ mihi tantum acquiritur: nec nocet mihi voluntas vel opinio huius serui. Quod dixi in seruo: idem in p̄ocuratore meo: vt si ei rem tradidi vt meā faceret mea fieret: alia mēte: ſz acceperit puta vt sua fieret.

m Arcius. Marcius habebat fundum. ibi iuxta publica via erat. tertio ager lutij titij. quarto flumē erat. quito fundus cuiusdam innominati. creuit flumen ⁊ inundauit ⁊ occupauit agrum lucij ticij ⁊ etiam viam publicam. ⁊ sic accreuit innominato. tandem postea recessit aqua ⁊ redijt in antiquuz alueum. dicitur q̄ ager quondam lucij ticij accrescit marcio: non obstante q̄ via sit in medio. via autem cum sit publica nemini accedit.

e Tiam. Surripuisti seruum: ⁊ vendidisti alicui bona fide ementi. quicquid acquirit seruus vel stipulatur ex re bone fidei emptoris: emptori querit.

q Uestum. Bone fidei possessor liberi hominis decessit heres eius scit istum possessuz esse liberū. ⁊ sic habz malam fidem. dicitur q̄ hic heres nihil per eum querit. Itez nec hēs potest facere fructus suos fundi, quē testator legauit: cuz hoc sciret heres sive fundus fuerat testatoris sive non. sed bona fide eū possideat. hoc idez est in seruis vnde si testator suo testamento legauit seruos sive suos p̄prios sive alienos: aut eos manumisit. ⁊ eius heres hoc sciens possidebat eos nil ei per eos acquiritur. nā quo casu bone fidei possessor fundi suos facit fructus: eodem casu per seruum alienum quem possidet acquirit ex re sua vel opera eius.

s Tatuas. Statue in ciuitate posite in honorē ciuitatis: nō sunt. singuloz ciuiū. sed totius ciuitatis: nec aliquis ciuis poterit eas tollere: etiam ille qui eas posuerat. ⁊ si aliq̄s eas incipiat possidere: ciuitas eas vendicabit.

s Ubstitutio. Testator istituit titiū. ⁊ si heres nō erit substituit sempronium. dicitur q̄ substitutus nō dicit esse domin? hui? hēdit. in qua substitutus est anteqū adeat.

s Eruus. Seruū alienū possideo bōa fide. hic acq̄siuit aliquid ex re alterius: nō mihi q̄rit. sed dño suo. Secundo dicit incorporales res nō possunt tradi: nec vsucapi. Tertio fuus fructuari? emit sticū. ⁊ ei est tradit?. dicit q̄ est in pēdenti cui acq̄rat donec soluat p̄ciū. nam si soluat de pecunia q̄ spectat ad fructuariū: fructuarij fiet: alias p̄opietarij.

p Ponit?. ego frāciscus dedi porcos meos pastori vt eos ducat ad pascēduz: ⁊ cū duceret lupi ceperūt porcos ⁊ eos portabāt. q̄dam rusticus ibi ppe existēs p̄secutus est lupos cuz suis canib?: ⁊ recupauit porcos de ore lupoꝝ. q̄rit an fiant sui: an vero remaneant mei. ⁊ sic mihi debeāt reddi. ⁊ videt q̄ fiāt sui. sicut ⁊ si feraz cepissem. ⁊ illa postea euaserit occupatis fiet. ſz certe dicit q̄ mihi debēt reddi. sec? sit in feris. idē est dicēdū ⁊ si rē meā amisi naufragio. ⁊ aliq̄s eā occupat. naz eā occupās dz eā mihi reddere alioq̄n tenebit in q̄druplū. ſz in nr̄o cāu q̄d si recuperās porcos nolit reddere. certe tenebit furti. ⁊ ad exhibendum rei vendicatiōe.

c Ommūis fu?. Nō ex rey ni? dño? fu? acq̄siuit. cōe fit oim. tenebit tñ alt act. cōidiui. vt reddat i sti cui? ex re q̄ sitū ē. ſz pōe q̄ b fu? aliūde acq̄rat. certe acq̄rit oīb? dñis p p

n On ē nouū. Aliq̄n q̄ nō est dñs rei trāsfert te dñica dñium ei? vt creditor vendendo pignus.

f Ructuario. Per fuū in quo hēo vsumfructū: nō acq̄rit mihi hēditas: puta si hēs istituat. ⁊ reddit rō in littera.

b One fidei. Bone fidei emptor etiam ex aliena re suos fructus facit siue alterius diligentia prouenerunt

etiam eo ipso q̄ a solo sunt separati. nec est vis possit eam vsucapere vel non. vt q̄ vi possessa. sed pone q̄ quando emit habet bonam fidem: postea incipit habere malā. nunq̄d faci et fructus suos ⁊ videtur q̄ sic. nam ⁊ in vsucapione ꝓcedit. ⁊ nō ipeditur vsucapio ppter veniētem sciam. sed hoc nō vi detur obstare cū vsucapio respiciat ius. at ꝓcipere fructus re spicit factū. vñ de rigore videtur non facere fructus suos amō ex quo cepit habere malā fidē. ⁊ sic secus erit in vsucap̄. q̄ in percep̄. fructuū. sic ⁊ in alio casu differūt. nā ⁊ qui non potest vsucape ppter rei vicīū: tamē fructus suos facit. vt dictum est supra. ¶ Et ouīū. Fet' ouīū i fructu dr̄. vñ bōe fidei possesso ris fiunt: licet prægnātes vēdite sint. ⁊ licz surrepte fuerīt oues idem in lacte ⁊ lana bone fidei possessoris fiant.

¶ Quod fructuarius. Si fuo in quo habeo vsumfr. donē rē suā vel aliquid ex re mea mihi acq̄ret tanq̄ ex re mea q̄situm: nisi eo ānio donauerim vt ꝓprietario q̄rat. nā tunc ei q̄ ret. sinaūt extraneus ei donet: ꝓprietario q̄rit nō mihi ⁊ ea q̄ diri in ꝑma parte. i. in seruo habēt locū in bōa fide possesso.

¶ Cānis. In littore publico: vel in mari ita demū pos sum edificare: ⁊ edificatū tenere: si hoc fiat sine incōmo do vicinoꝝ. si aūt fieret cum incōmodo: non potero edificare. imo ꝓhibeor: nisi hoc fiat ex decreto prætoris.

¶ Transfugam. Si romani capiāt transfugā efficit̄ seruus. Secundo dicit si romanus rē hostiuz capiat: efficit̄ ei⁹. nō autē efficitur cōmunis siue publica.

¶ Item in bonis. Idone casum vti littera stat. ⁊ leuis est.

¶ Que. Ea que acq̄runtur ō iure ciuili possunt acq̄ri no bis per filios vel seruos: nō per alias ꝑsonas. hinc est q̄ filius vel seruus stipulando acq̄runt patri vel dño. non sic si alia persona stipuletur nobis. Secūdo dicit q̄ ea q̄ acq̄runt naturaliter ꝑ apphensionem possunt nobis acquiri per quēcunq̄ sicuti est possessio.

¶ Homo liber. Per liberū hominē puta ꝑ ꝓcuratorē meum hr̄ditas nō pōt mihi queri. per liberū tamen homi nē quē bona fide possideo acq̄ri potest dūtamē sciat condic̄. suam ⁊ sponte adeat. secus si iussu meo adiuit. nam hoc casu nec mihi q̄rit nec sibi nisi habeat animū sibi q̄rendi. nam tunc sibi q̄rit. Secūdo dicit. liber hō quē bona fide possideo pōt mihi obligari. vt si mihi ꝓmittat ꝑ stipulatiōez aliq̄d vel a me emat vel aliter mecū contrahat. idē si dānuz mihi det: dum ta men lata culpa intervenerit. Itē si iussu meo aliq̄d gesserit in re mea vel me absente ⁊ male gessit. tenebit̄ mihi act. mādati: vel nego. gestoꝝ. nec est vis qua de causa eū cepi possidere: si ue ex cā emptōis. siue donac̄. siue dot̄. siue simili. Itē non est vis siue meū seruū credā siue me hr̄evsufr. vt tū nihil mihi que rat q̄ non acq̄reret etiā si seruus nō esset vt credebam. Ultimo dicit. si hic liber homo vel fr̄nus alienus quē possideo bona fide: acq̄siuit aliquid extra rem vel operā suā: sibi q̄rit: si est liber: vel vero dño: si erat fr̄uus alien⁹. excepta pos. quā nō po test facere rei possesse ab isto seruo stāte penes alium sicut nec per fugitiuum.

¶ Si laqueuz. Fecisti laqueū causa capiendi aliquā ferā. aper incidit in laqueū ⁊ non poterat se mouere. ego trā siens inde vidi aprum captum in laqueo. exemi eū inde ⁊ acce pi: an teneat tibi aprum reddere. ⁊ dicitur q̄ non cum non fue rit factus tuus: q̄ non apprehenderas eum de laqueo. si autē apprehendisti eum de laqueo. ⁊ sic factus esset tuus ⁊ ego ac cepi eum ⁊ dimisi eum fugere. desinit̄ esse tuus. ⁊ teneor act. in factū. ⁊ adducit simile de poculo alterius q̄ alius deiecit de naui. nam tenetur act. in factum.

¶ Insula. Insula nata est i flumīe ante faciem agri mei: et durat tantum in longitudine quātum ager meus. ⁊ sic tota mea est facta. postea hec insula creuit ita q̄ vadit ante fa ciem agroꝝ vicini. dicitur q̄ tota mea est. etiam illa pars q̄ respicit agros vicini: cum istud augmentum cedat insule iam mee effecte. secus si a principio. sic tota creuisset. nā tunc pars q̄ respiceret agrum meum: mea est. illa autem pars que respice ret agros vicini eis cedit. Sed pone q̄ flumen cepit fluere in ter agrum meum ⁊ insulaz: derelicto antiquo alueo. dicitur q̄ insula remanet mea. alueum derelictum cedit tam mihi q̄ vi cino.

¶ Per seruum. Donauit vir seruum vxori scienti donac̄ nō tenere: ⁊ tradidit eidem. nunquid talis seruus acquiret vxori possidenti ex re eius vxoris. ⁊ dicitur q̄ non.

¶ Secunq̄. Rem deiectam in mari accepi. dicitur q̄ non efficio: dominus: nisi dominus eius habuerit eam pro derelicto.

¶ Ex mādato. Pone casum vt littera. ⁊ de hoc dic vt no. ff. de donac̄. l. qui mihi.

¶ Titius. Titius fecit horreum de assidibus ⁊ erat mo bile. istud posuit in fundo sei. dicit̄ q̄ adhuc durat hor reum titij.

¶ Hereditas. Hereditas in multis repr̄esentat personam defuncti. vnde seruus hereditarius stipulando acquirit hereditati. non autem si instituatur hic seruus ab aliquo he res: acquiret interim heredit. cum iussus domini debeat inter uenire. Item si stipulatur interim vsumfru. non acquiret here ditati.

¶ Quedam. Quedam res non possunt alienari sole ge neraliter autem sic. vt fundus dotalis vel res cuius cōmertiuz non habetur: vt res sacra ⁊ similis: qui fundus do talis non potest specialiter alienari: ad heredem tamen viri transit.

¶ Is qui. Filius vel seruus alicuius inuenit thesaurum in aliquo fundo. nunquid acquiret patri vel domino: queri. ⁊ dicitur q̄ si in agro cuiusdaz extranei inuenerit: dimidia ei⁹ erit domini fundi in quo inuenit thesaurū. si vero in agro do mini vel parentis inuenerit: tunc totum acquiret patri vel do mino. ⁊ quādo in alieno inuenit̄ pars que remanet penes eū: vadit ad patrem vel dominū. Secundo dicit. si seruus cōmu nis inuenit thesaurū in fundo alieno: pars que remanet penes euz vadit ad quēlibet dñoꝝ pro parte dominica. ¶ Si cōis. Si seruus cōmunis duoruz dñorum inuenit ad dñm fundi ra tione fundi in quo est inuentus. sed quid de alia dimidia: vi detur q̄ ad eundem vadat. ⁊ adducit simile. naz si seruus com munis stipuletur vni ex dñis nominatim vel iussu vnius dño rum: totum ei acquirit. sic in nostro casu totum acquirat domi no fundi in quo est inuentus. vel aliter potes intelligere vt in glo. ¶ Quod si seruus. Habeo vsumfru. in seruo: tu prope tatem. hic seruus inuenit thesaurum in fundo proprietarij vt in fūdo extranei. dimidia vadit ad dñm fundi in quo est inue tus. sed quid de alia dimidia. ⁊ certe dicit q̄ vadit ad proprie tarium non ad fructuarium: cum non videatur querere ex ope ra. idem est ⁊ si in fundo fructuarij hic seruus inuenit thesauz nam dimidia ibit ad proprietarium tanq̄ ad dominum seruū. ¶ Quod si creditor. Creditor in fundo sibi obligato inue nit thesaurum. pars ibit ad debitorem tanquā ad dominum fundi. alia pars sibi remanebit. sed quid si creditor impetra uit vt habeat pignus tanquā proprium: nisi luatur infra cer tum tempus. dicitur q̄ si inuenit thesaurum infra tempus ꝑ dictum est idez qđ dictum. ff. sed si post tempus inueniat: tunc totum quod inuenit: suum inuentoris est. Tertio dicit. quod dixi si inueniat creditor thesaurum infra tempus q̄ pars va dit ad debitorem. verum est si debitor postea luat: non alio as.

¶ Que quisq̄. Aliquis cum estimaret bona sua: vt de his postea solueret censum siue tributum extimauit quod dam prædium tanquā suum: cum non esset. ⁊ soluit pro eo cen sum siue tributuz. dicitur q̄ hec extimatio ⁊ solutio census: nō facit suuz prædium. ⁊ hoc si habes in littera nihilomagis. Si habes nihilominus. dic id est non ideo minus prædium rema net eius cuius in veritate erat.

¶ Epistolam. Misi tibi epistolam: non prius fit tua q̄ si tibi traditur. fallit in duobus casibus. primus si per tabulariuz tuum quē ad me miseras eam tibi misi causa respō dendi. nā statim cū dedi tabulario: tua fuit effecta. idē si cā tui

fatū mittebam litteras.nam etiā anteq̄ tibi dentur tue fiunt.
¶ Si qua insula. Insula nata est in flumine ppe fundū meū mea est.dicūt q̄dam nec aliq̄d publici est ibi.sed falsuz est. vñ dicas q̄ insula similis est ripe.nisi quo ad vsum sit publica in tota. Littora maris sunt publica z publice cōia sicut z littora flumis sunt publica. ¶ Idem iuris. Si insula est nata in flumine publico:eius est qui hēt ꝓximiorem fundū. hoc verū est de ea insula q̄ sustentaī ipso alueo fluminis.sed quid de ea q̄ non sustentatur sed in virgultis stat: seu alia qualibet materia.certe est publica talis insula quo ad vsum.sed quo ad proprietatem est eius q̄ habet ꝓximiorē fundum.z sic fm hoc nō refert sustentetur vel non insula ab alueo: vel aliter vt in glo. ¶ Paulus. Insula est nata in flumine iuxta ripā mei fundi. z sic ē mea effecta. tandē inter hāc insulā z cōtrariā rpā est nata alia ūsula. z est q̄stio cui⁹ sit.s.an mea.an vicini ex alia parte fluminis.z dr q̄ mensurari debz cui magis est vicina.z illius qui magis est ꝓpinquus erit. z mensura incipiet ab insula q̄ mea est:nō ab agro meo. ¶ Si id. Quāuis id qō edificatur in flumine publico est publicū.s.ratiōe vsus.tū insula nata in flumīe publico.publica non est.s.rōne ꝓximitatis. vel aliter: vt in glosa.

¶ Cum pregnās. Pregnans ancilla legata est titio:vl' ei vendita.vel titius vsucepit eā.postea pepit.dicit q̄ partus est eius cuius est ancilla tempe quo peperit.z sic titij erit.

¶ De acqui.vel amit.posses.

Possessio. Dicit vñ dicit possessio.secundo dicit de effectu possessionis nā ex possessione descendit dñium.nā aīalia fera statim dū capim⁹ z incipim⁹ possidere eoz efficimur dñi.dat z alia exē pla. ¶ Adipiscimur. Acq̄rere possum⁹ pos.per nosmetipsos pupillus'aūt z furiosus non possunt acq̄rere pos.sine tutoris autoritate.cū tutoris aūt autoritate pōt. offilius aūt corrigit in pupillo.dicens q̄ pupillus pōt acq̄rere pos. etiā sine tutore dū tamē hēat intellectū. ¶ Si vir. Posses.nudā fundi donauit vir vxori: z cessit ei.nunq̄d ipsa possidere dicit.q̄ritur z videtur q̄ possideat cū possessio sit facti q̄ tolli nō pōt p ius ciuile q̄ inhibz donat.inter vir z vxorē fieri.item z alia rōne donatio inhibet inter virū z vxorē.ideo ne pauperior vn⁹ efficiatur ꝓpter aliū. sed in nostro casu si diceres nō acquiri pos. mulieri:tamen vir amisisset. melius est ergo vt dicamus eam pos.acquiri mulieri. ¶ Itez acq̄rimus. Supra dixit per nos queri possessionem nobis:nunc dicit p quas alias ꝓsonas nobis q̄ratur.z certe p seruū.itē p filium qui in nostra ptāte est acquiritur ignorātibus pos.q: peculium eis cōcessimus.hinc est q̄ z etiā furiosis dñis z infantibus: acq̄ritur possessio' p dictos acq̄ritur nobis possessio per eoz quē bona fide possidemus:si ue sit liber:siue suus alienus.si autē mala fide eū possidemus non acquirit nobis.nec etiā dño.si seruus alienus est.nec sibi si liber est:cū a nobis possideaī. Itē p cōem seruū veluti p ꝓximum acquiritur possessio ei dño cui⁹ nomīe accepit. Itē p seruū in quo vsumfru.habem⁹ acquiri pōt nobis pos.sicut z per eum possumus acquirere ex opibus suis:licet eoz nō possidemus.z sic est in filio.z ad hoc vt p predictos acq̄ramus possessionē.oportet q̄ habeāt intellectū. vñ per furiosum seruū acq̄ri non pōt nobis possessio. per impuberē autē suum sic. Itez p ancillā pōt nobis acquiri possessio. Item pupillo per seruū siue puberē siue impuberē pōt acq̄ri possessio.maxime si tutoris auctoritas interueniat.z fm hoc intelligas de pupillo in tellectū habēte.p suū aūt in fuga existentē non acq̄rit nobis possessio.licet interim nō desinā possidere āteq̄ ab alio possideatur.z etiā vsucapia me interiz poterit.sed verius est vt etiam dicit acq̄ri possessio p eū sicut p eū quē in ꝓuinciā misim⁹ Per suū.aūt quē pignori dedim⁹ z tradidim⁹ nō acq̄rit nobis possessio:cū nō eū possideam⁹:nisi q̄ ad hoc vt ꝓpleam⁹ vsucap. ei⁹ si erat alien⁹.nec etiā creditori q̄rit. ¶ Ceteres. Heres futur⁹ nūq̄ pōt acq̄rere pos.alicui⁹ rei hereditarie p suū here reditariū.sed si legati sint mihi plures sui:vel donati:vel venditi z pos.vni⁹ postea incepi hēre.p istum possum acq̄rere pos. alioz. ¶ Si ex pte. Si testator vni heredū prelegauit suum pōt acq̄rere pos.ille heres p talē suum fundi hereditarij.idem z si testator hēbat suū cōem cū vno heredū. nā per talē suum pōt hēs acq̄rere possessionē fundi hereditarij. ¶ Hec q̄ de seruis. Hoc quod dictum est p suū acq̄ri pos.dño verū est qñ suus hz animū acq̄rēdi dño. ¶ Per ꝓcuratorem. Per ꝓcuratorē. Itē p tutorē:siue curatorē acq̄rit nobis possessio si nro nōie accipiāt. sed si suo nunq̄ acq̄rit nobis. z vez est qō dixi nobis q̄ri si nro nōie accipiāt.si essi nobis nō q̄rit cui q̄reī:eis nō.q: nō habuerunt animū sibi querendi. nec is qui tradit hz pos.cū eā amisit.ergo dicēdum est q̄ nobis q̄rant. ¶ Si iuserim. Numerat quosdā casus in q̄bus nobis acq̄raī possessio. etiā sine apphensiōe nra. ¶ Municipes. Municipes p se nihil dicūtur possidere cū nō possint ꝓsentire.z dic comode.cū nec foz nec basilicā dicanī possidere.sz ꝓmiscue vti. Per seruum autē cōmunē peculiariter acq̄sitū possidere z vsucapere pōt.licet q̄dam cōtra. cū nec ipos suos dicanī possidere. Hz contrariū est verū.nā z possidere z vsucapere possunt.itē possessio acq̄ri pōt eis p suū eoz z p liberā ꝓsonā ab eis possessam.z hoc dicit hic.§.cum.l.sequenti.

Possideri. Res corporales dicūtur possideri.secūdo dicit q̄ in acquirenda pos. sunt duo necessaria .s. animus z corp⁹. nec est necesse q̄ singulas glebas possideā.sz sufficit ptem fundi me introire ad hoc vt dicar totū fundū possidere. icertā aūt ptē nō possum possidere.vt si volo possidere ō fundo quātū titius possidebat cū incetū sit. ¶ Heratius. Animo solo nō pōt acq̄ri possessio nisi etiā iterueniat apprehēsio corporalis.dicūt q̄dam: vel aliud qō ꝓ apphensione habeaī vñ thesaurū quē in fundo meo scio:eo ipso q̄ possideo fundū z habeo sciētiam thesauri.video: apphendere pos. thesauri. Plus etiā dicunt q̄ eo ipso q̄ vsucapio fundum video: vsucapere thesaurū q̄ in eo est.sed hoc scōm falsuz.item qō dixi ō pos.the.similiter falsum est.nā nō video: acq̄sisse pos. thesauri:nisi ꝓius remoueā euz de loco in quo erat. ¶ Ex plurimis. Posses.alicuius rei possum hēre ex plurimis cāis.z ponit exēplum.sed dñium alicuius rei nō possum hēre ex plurimis causis sed ex vna. ¶ Ex cōtrario. Continua vt in glo. z dicit hic §.duos vel plures nō posse vnā z eandē rē insolidū possidere naturaliter vel dic ciuiliter.z dic de hoc vt in glo. Secūdo dicit.si cōcessi tibi rē precario ego possideo.s. ciuiliter:tu naturaliter. hoc fm dictuz confirmat trebatius.dicit etiā duos posse eādem rē possidere.vnū puta iuste:aliū iniuste qō vltimum dictum est falsum.z redditur ratio. ¶ In amittenda. Ad hoc vt amittā pos.ōheo habere animū desinere possidere.hinc ē q̄ si in fundo sim z volā te possidere: statim amitto pos. Secundo dicit.me absente quidā intrauit agrū meum.z ego adhuc habeo animū possidēdi.ille possidet naturaliter ego ciuiliter.si autem cum audiui aliquē intrasse agrum meuz vel domū.timore duct⁹ nolui ire dr q̄ amitto pos.si possideo p suuz vel colonū:licet illi recedāt nō amitto pos. sz si alij tradā pos. fundi:amitto pos. Sed pōe q̄ fu⁹ me⁹ ꝓ libero se gerit z iudicium liberale sustinet vt fecit spartanus dr q̄ amitto pos.z hoc est verum si diu in libertaī possessione stetit.si autem non stetit diu.sed ex posse.suitutis in libertatē se ꝓclamat: non amitto pos.eius:cum aio euz possideam. Item saltus ibernos dicor possidere:licet in estate eis nō vtar. z econtra saltus estiuos possidemus:licet in hyeme eis non vtamur. Itē euenit q̄ animo nostro possidemus.z ita scientes z corpore alieno. vt per suuz z colonum.z etiam quasdam res ignorantes possidem⁹ vt eas quas comparauerūt peculiariter. ¶ Herua. Rerum mobilium excepto homine retinemus possessionē donec sunt in ꝓnostro conspectu vel forte recōditas hēmus in camera vl' in scrinio: vel in alio loco:ita q̄ quando velimus possumus eas

habere.si em̃ pecus meũ oberrauit: vel vas ita exciderit ꝙ nõ inueniat̃: desinum⁹ possidere. ¶ Itẽ feras. Feras quas in viuarijs q̃ parui spacij sunt posuim⁹. itẽ pisces quos in piscina collegimus: possidemus. secus si pisces i stagno. i. in loco spacioso posui. itẽ feras in siluis circũseptis positas non possidem⁹. aues aũt quas clausas tenem⁹ i caueolis possidem⁹. Itẽ colũbas q̃ euolãt de domo nostra: ⁊ redeũt: possidem⁹. locum aũt nostrũ quez mare aut flumẽ occupat desinimus possidere. ¶ Si rem apud te depositam. Deposui rẽ apud te. ⁊ eã infici as ⁊ cõtractas. dicit̃ ꝙ desino possidere. si aũt tũc inficias nõ autez ꝯctas: nõ desino possidere. secũdo dicit q̃s nõ põt cãm pos. sibijpsi mutare. vt si eyna cã possidẽs fundũ: puta tanq̃ colonus: constituat in aĩo suo se velle possidere tanq̃ ẽptor. nã nõ audit̃. hz põe ꝙ rez apud te deposui vel cõmodaui: eandẽrem tibi vẽdo: incipies possidere eã rem tanq̃ ẽptor. nec videris mutasse cãm pos. cuz prius nõ diceris possidere. ¶ Benera posse. Benera possessiõis quẽrẽde tot sunt quot cãe q̃rendi dñij. vt p emptore. p donato. ⁊ similib⁹. Itẽ cũ capim⁹ ferã vel pisces. ⁊ vt breuiter dicã vnũ gen⁹ est possidẽdi. spẽs aũt plures. Vel põt dici ꝙ gen⁹ possessionis diuidit̃. nã aut q̃s possidet bona fide aut non bona fide. Vltimo rephendit̃ quintus mucius dicens missum in pos. rei seruãde causa: vl̃ ex cã dãni infecti: vel legatoz vel simili possidere. nã nõ possidet sed custodiã rei vel rez dicit̃ hr̃e: ⁊ si missus ex cã dãni infecti diu steterit i tenuta: poterit ipetrare vt possideat ⁊ sic vsucapiat

Quicqd. Filius si acquirat ex cã peculiari pos. alicui⁹ rei acq̃rit stati hec possessio pr̃i: etiã si ignoret pat̃ filiũ eẽ in sua ptãte. Secũdo dicit si detineas filiũ meum tanq̃ suum ⁊ acq̃rat interim pos. alicuius rei mihi querit.

Ex stipulatiõe. Seruũ tibi debitũ p stipulatõez: vel ex cã vẽditio. tua auctoritate accepisti. dicitur ꝙ põdo es.

Clam. Ille dicitur clam possidere q̃ clã ⁊ occulte ingredi tur pos. alicui⁹ eo ignorãte: qz sibi moturũ cõtrouersiaz suspicat̃ si ille sciret: ⁊ ne hoc eueniret timebat. si aũt a pnc. pa lã bona vel mala fide icipit possidere postea se celare incipit: nõ videtur possidere clam. nam origo incepte pos. spectatur.

Qui ad nũdinas. Dñs recedẽs de fundo nullo ibi dimisso iuit ad nũdinas. interim aliq̃s incepit possidere illũ fundũ. dr̃ ꝙ dñs retinet pos. ciuilẽ: occupãs naturalẽ. ⁊ clam dr̃ possidere. si aũt dñz reuertẽtẽ nõ admittat: dñs amittit ciuilẽ. ⁊ possidẽs dr̃ possidere vt: nõ claz. sed si dñs noluit venire ad fundum audito ꝙ alius intrauerit amisit ciuilẽ pos. ⁊ hoc dicit h §. cum. l. sequenti.

Vẽadmodũ. Sicut in pos. querẽda duo sunt necessaria. s. anim⁹ ⁊ corp⁹: ita in ea amittẽda: hec duo necessaria sunt anim⁹ desinẽdi possidere ⁊ corp⁹. i. ꝙ exeat de pos. fũdi. Sed ad hoc videt̃ cõtra. ff. e. l. iij. §. in amittenda: vbi vnuz tm̃ dicit necessarium in amittenda pos. s. animũ. Sed dic duo esse necessaria si a corpore incipias. nã nõ sufficit exire de fundo nisi exiẽs hẽat animũ desinendi possidere. ⁊ ita hic. si aũt p cipias ab animo: tunc vnum solum sufficit. s. anim⁹. ⁊ ita ibi.

Generaliter. Per euz q̃ alieno noie possidet puta p procuratorẽ hospitẽ. amicũ cui ex gratia concessi habitat. domus mee. retineo possessionem.

Si quis ante. Conduxi prius põdium. postea rogaui dominũ vt dimitteret me possidere pcario. ⁊ ipe concessit: video: recessisse a cõduc. idẽ econtra. Postea dicit qui cõduxit predium rogauit dñm pcario vt esset in pos. dicitur ꝙ iste talis videtur possidere vtroq; modo. ¶ Si quis cõduxerit. Conduxi fundũ. eundẽ fundum vt possideã precario impetraui. dicitur ꝙ si conductio est facta nũmo vno: non tenet. hz solum pcarium tenet. si autẽ conductio iusto precio facta est: tũc spectatur quod vltimo factum est vt illud teneat ⁊ a primo videatur recessum.

Iste. Pone casum vt littera stat. ⁊ expone eã vt in glo. domini mei acc.

Naturaliter. Fructuarius dicitur naturaliter possidere rez in qua habet vsumfru. ¶ Nihil cõe. Dicit ꝙ pprietas nihil habz cõmune cũ possessione. ⁊ da exẽplum. si egi interdicto adipiscende: puta quoz bonoz vel recuperande pos. puta vnde vi. ⁊ succubui: adhuc possuz agere rei vendicatione. plum nõ habes in littera. hic est ꝙ si cepi rẽ vẽdicare. possuz etiã intentare interdic. vti possidetis qõ declara vt in glo. q̃ incipit aptẽ videtur ⁊c. ibi. vel tertio dic ⁊c.

Dimponi⁹. Lapides mei in tiberi z ceciderũt. tandem extracti sunt. q̃ritur an retinui dñiuz interi dũ erant in aqua. ⁊ dicitur ꝙ sic. sed nõ pos. licet in fugitiuo seruo secus cuius retineo possessionẽ. ⁊ est rõ ne sit in potestate serui dñm pduare possessiõe suijpsius: qui intellectus in lapide nõ esse põt

Cum quis. Emi rem a nõ dño: si volo in vsucapione a me faciendã cõputare tempus quo possedit vẽditor. dicitur ꝙ debeo vti cũ eius cã fuisq; vicijs. vnde si vi vel clã vel pcario possidebat: ⁊ ego eodẽ modo video: possidere. Secũdo dicit. emi fuum: ⁊ mihi est traditus: ⁊ possedi aliquo tpe. tandez qz apparet vicios⁹ redibui vẽditori: an venditor in vsucapiõe faciendã hui⁹ serui: poterit vti tẽpore quo ego emptor possedi: q̃ritur. ⁊ dicitur ꝙ sic. ¶ Si ritur. ⁊ quidã dicebãt ꝙ non. alij ⁊ verius dicit ꝙ sic. liber homo. Possidebã liberũ hoiez bona fide vel seruũ alienũ. hic emit pdium neq; ex re mea neq; ex opera sua ⁊ est sibi traditũ. ⁊ sic acq̃siuit pos. mihi. postea cũ appareat liberum: redo sibi posse. huius pdij an in vsucapiõe faciendã: vtẽ tempore quo possedi. q̃ritur. ⁊ dicitur ꝙ non. ¶ Quesitũ est. Ete statori possidebat. q̃dã pdium bona fide. decessit: nũc cepit q̃dam extraneus possidere. postea hic fundus ad heredẽ puenit. q̃ritur an tẽpus quo possedit testator prosit hr̃di ad vsucap. faciendã ⁊ cõplendaz. ⁊ videbat̃ ꝙ sic. ⁊ sic aliud in emptore esset: cui non pdest tempus quo venditor possedit: si in medio alius possidet. sed in fine dicit ꝙ nõ pdest: ⁊ sic idem ꝙ in emptore. ¶ Non aũt. Posse. defuncti pdest hr̃di non soluz ea possessio q̃ fuit vsq; ad mortẽ testatoris: sed etiã ea q̃ non duravit vsq; ad mortẽ testatoris. vt si testator aliquãdo diu possedit. tandẽ desijt possidere ⁊ nemo posset. ei⁹ rei nactus fuit.

Iu dotem quoq;. Mulier rem alienã possidebat bona fide ⁊ eam dedit in dotẽ viro suo. dicit̃ ꝙ accessio tẽporis fit viro ex persona mulieris: vt tẽpus quo possedit mulier pficiat viro ad cõplendã pscip. ⁊ si postea soluat̃ matrimoniũ ⁊ dos reddat̃ vxori accessio tẽporis quo possedit vir pderit vxori.

Si is qui. Rem alienam quam bona fide possidebam cõcessi tibi pcario: trãsferendo in te naturalẽ ⁊ ciuilẽ posse. ⁊ tandez restituisti pcariũ. dicit̃ ꝙ possessio tui tẽporis accedit mihi. ¶ Ex facto. Manumisi seruũ retento eius peculio. hic manumissus rẽ peculiarẽ accepit ⁊ tenuit aliquo tpe. mũcemanumittẽs petit hãc rem ⁊ habuit. ⁊ ad eam prescribendã vult vti tpe quo iste manumissus possederit an possit q̃rit. ⁊ dicit ꝙ non. ¶ Si iussu iudicis. Egi publiciana vel triticaria vel alia psonali ad fundum contra bone fidei possessorem: ⁊ mihi est tradit⁹. dr̃ ꝙ possuz vti accessione temporis quo ille possedit. Secundo dicit. legatarius cui est tradita res legata a bone fidei possessore potest vti in prescribenda re accessione temporis quo testator ⁊ eius heres possedit. Item donatari⁹ potest vti accessione temporis quo donans possedit. Tandez dicit. accessio temporis auctoris non prodest nisi possidenti. itez vitiosa possessio auctoris vt qz furtiua vel clandestina non pdest possidenti mala fide. sed bona fide possidenti sic.

Si seruus. Seruus vel filius tuus vendidit mihi rẽ bona fide possessam te sciente ⁊ volente. vel rẽ peculiarem cui⁹ administratiõez liberã habebat. dicitur ꝙ vti possum accessione temporis quo penes te fuit. idem si tutor vendidit rẽ quam bona fide pupillus possidebat. nam datur mihi accessio temporis quo pupillus possedit.

Rem que. Rei surrepte amittimus pos. idem est si vi rapta sit. Secundo dicit. is qui in potestate nostra est surripiendo nobis rem eius rei non amittimus possessionem. ipsum stet. ⁊ hec est ratio: quia nec ipsum desinimus possidere licet fugiat. nam si aliarum rerum furtum committendo non amittimus pos. multo ergo magis. nec ipsius serui.

QUod vxor viro. Rem suam donauit vir vxori dicitur q̄ p̄o p̄redone dicitur possidere hec vxor. idem ecōtra vt sic non possit hanc rem vsucapere.

¶ Iquis vi. Deiectus per viz de posses. fundi. perinde habetur ac si possideret cum habeat interdic vnde vi. ad recuperandā posses. ꝛ de hoc dic vt in glo. Secundo assignat differentiam inter dominium ꝛ posses. dicens dominium solo animo non amittitur sed possessio sic. hinc est q̄ si tradam tibi posses. fundi hoc acto vt postea mihi reddas: amitto pos.

QUod meo. Rem quā possideo meo nomine possuz alieno nomine possidere. vt si in animo meo constituam me possidere hanc rem p̄o titio. nec dicor b̄ casu mutare causaz posses. cuz desinam possidere. ꝛ ille dicatur possidere cuius nomine possideo. Secundo dicit. per procuratorē meum potest acquiri posses. mihi q̄ō est quando habet animum mihi querē di. vel saltim tradens habuit. Tertio dicit. volens tradere rez furioso: ei tradidi credēs q̄ esset tūc sane mētis: cum non esset dicitur q̄ amitto posses. huius rei: licet ille eam non acquirat. ¶ Si vēditorem. Venditor tigni vel equi vel similis rei posuit tignum vel equum in domo mea me hoc iubēte. dicitur q̄ acquiro posses. licet non tangam manibus. idem si venditor fundi demonstret eum mihi cum simus ī aliqua domo alta vl turri ꝛ tradere se dicat ita a longe posses. nam ꝛ hoc casu pos. quero per visum perinde ac si pedibus intrassem. ¶ Si dum in alia. Cum essem in fundo aliquis intrauit clam in possessionem huius fundi. ꝛ stabat in angulo forte fundi. dicitur q̄ ad hoc retineo possessionem fundi. licet de facili exissem fundum si hoc sciuissem. Secundo dicit. quidā exercitus ingressus est agrū meum cum magna vi. eam partem fundi desino possidere quā exercitus intrauit.

QUi in bona fide. Fundum bona fide emi a non domino. eundem fundum conduxi a vero domino. dicitur q̄ desino possidere. ¶ Quod scriptum. Si possideo rem tanq̄ emptam. tandem dico me velle possidere tanq̄ donatam: nō audioz. ꝛ sic non possum mutare causaz possessionis. secus autem est si desij eam rem possidere: tandem mihi donata est. nā nunc bene possum possidere titulo p̄o donato.

¶ Iquis. Cōmodaui tibi librum. postea istum librū vēdidi cuidam: interdixi vt redderes libruz ei cui vendideram. tu nō vis tradere. si sine iusta causa dicas te nolle tradere. amitto possessionem libri si ex causa iusta nolis tradere: vt puta si non compleueras id opus ad qō tibi commodaueraz vt nondū auscultaueras librum. tunc p̄opter hoc non amitto possessionem libri.

INterdum. Aliquando euenit: q̄ nō habeo possessionez rei. ꝛ tū eam trado alij vt si titius possidebat rē. ꝛ. p̄ herede q̄ successerat nō dño idē titius accepit eandē rē p̄ecario ab herede veri dñi. nā iste verus heres tradit posses. isti titio: ꝛ tamen eam non habebat. ¶ Nō ex naufragio. Res p̄ naufragium amissa non potest vsucapi ab eo qui eā inuenit cum nō sit habita p̄ derelicto. idē in rebus iactis de naui tpe tempestatis. ¶ Qui alienā. Rem quādam habebam a nō dño ꝛ hunc casum habes in glo. vel aliter vt in glo.

DOn videt. Deieci titium de pos. agri sui: ꝛ incepi possidere. dr̄ q̄ nō video: acquisisse posses. cum non debeat remanere penes me.

QUm hr̄des. Addita hereditate oīa iura trāseūt ad heredē: excepta pos. q̄ nō transit nisi eā apprehendat. ¶ In bis qui. Captus ab hostib⁹ retinet oīa sua iura excepta pos. corporali rerū suarū. nā illā nō retinet cū eniz ipse ab alio possideatur. aliquid possidere non pōt. ¶ Itē quero. Liberū hominē ligatum teneo. dicitur q̄ nec eum possideo nec res eius.

QUod seru⁹. Si seruus deiiciat aliquez de fundo p̄ vim ꝛ incipiat possidere: ꝛ hoc faciat dño ignoráte vl inuito dr̄ q̄ hec possessio nō acquiritur dño. ꝛ hoc siue acquirebat ex cā peculiari. vt quia emerat rē de pecunia peculiari: tandē intrauit posses. eius rei sua auctoritate: siue non ex causa peculiari. vt quia intrauit in posses. alicuius rei.

¶ Sid qō. Pecuniam meā posui in fundo meo: vel in alio quo loco sub terra. nūc nō recordor vbi eaz posui. dr̄ q̄ amitto posses. Secūdo dicit p̄ colonū. Item per inquilinuz ꝛ p̄ fuū retineo posses. ēt si moriant vel furiosi fiant. idē si eā rē alij locent. Tertio dicit. posses. fundi quā retineo animo nō amitto licet alius fundum ingrediatur nisi me repellat vel suspicer me posse repelli. ꝛ ita de fundo vado.

LOcus certus. Certam partē fundi p̄o diuiso possidere possum sed incertam partē non possum possidere nec tradi nec vsucapi potest.

¶ Iis. Aliquis habebat ciuilem pos. alicuius fundi licet efficiatur furiosus: tamen retinet eam p̄ pos.

¶ Ialiqnā. Dic casuz vt in glo. que icipit ratione pos. ꝛc. ibi distingue ergo ex predictis ꝛc.

POssessionē. Possessionē naturalē potest pupill⁹ amittere. puta si fundum desinat possidere etiaz sine tutoris auctoritate. ciuilem autē non

QUi vniuersas. Primo dicit. si possideo domum singulas ei⁹ ptes nō video: possidere. idē in naui ꝛ i armario. ¶ Possessionem. Nunc dicit qualiter amittitur possessio tā rei immobilis q̄ mobilis. ꝛ leuis est littera. ¶ Nō p̄ colonuz Possidebā fundū p̄ colonum meuz. heres meus non dicitur habere possessionem illius fundi. nisi eaz apprehendat corporaliter. idem si colonus apprehendat posses. fundi: nomine heredis mei. ꝛ heredi acquirit posses. ꝛ etiam vsucapere poterit. Postea dicit. comodaui tibi rem: vel locaui: vel deposui. ꝛ sic possessionem retineo p̄ te. tu autez alij comodas vel locas vel apud alium deponis. dicitur q̄ adhuc retineo possessionem.

¶ Icolonus. Colonus me⁹ exiuit de fundo aio reuertēdi ibi ꝛ tinēti dr̄ q̄ ēt interim pos. ſ. naturalē ꝛ ciuilē retineo per colonum. ꝛ sic no. q̄ p̄ animuz coloni retineo pos. vtranqz.

QUāuis. Si locaui posses. fundi mei pupillo cōducenti sine tutoris auctoritate certa mercede. licet mihi non obligetur ad mercedem. tamē per eum retineo pos. fundi. ¶ Si conductor. Ego franciscus rem tibi locaui. tu eam vēdis ꝛ eādem conducis ab emptore. ꝛ tā mihi q̄ ei soluis mercedē. dicitur q̄ adhuc retineo possessionez p̄ te. ¶ Infans. Infans tutore auctore pōt acquirere posses. pupillus autem ēt sine tutore. Itez infans sine tutore. in casu ēt querit pos. vt per seruum suū peculiari nomine apprehendentem posses. alicui⁹ rei.

HUndi venditor. Vendidi fundum tibi. postea mandaui titio vt te mitteret in posses. fundi non expectasti q̄ te mitteret in posses. sed tua auctoritate intrasti. dr̄ q̄ nō iuste intrasti ꝛ es predo. Scōo dicit. titi⁹ me mortuo cū id ignoret: te misit in pos. dr̄ q̄ iuste incipis possidere. si autē titi⁹ misit te in pos. cū sciret me mortuū: aut cuz scires heredes id facere nolle tunc non iuste incipis possidere.

¶ Ime in vacuam. Si misisti me in pos. vacuā fundī coneliani. ego autē credebaz me missū in possessionē fundi semproniani. ꝛ sic errauī in corpore. dr̄ q̄ nō acquiro pos. fundi coneliani nisi errauī tm̄ in noīe. q̄ certe rei mihi possessio acquiritur. sed q̄d si in noīe ꝛ in corpore: vt fuit in primo casu. nūquid tu qui misisti me in posses. saltez amittas possessionē. qō videtur q̄ animo solo potest quis deponere ꝛ mutare pos. q̄ dic vt in glo. si ergo videtur ꝛ in nostro casu: Item nunquid pos. fundi acquisiui in primo casu vbi interuenit error. ꝛ videtur q̄ sic. q̄ aio solo acquiri potest pos. in casibus sic ergo videt ꝛ hic. ſz tamen respōdet q̄ errās non acquiret pos. nec tu amittis pos. Tertio dicit si tradas pos. fūdi coneliani procuratori meo recipiēti nomine meo: ꝛ ego errē: vt q̄ credebā tradi pos. fundi semproniani. at procurator nō erret. nūquid est mihi acq̄sita pos. ꝛ dr̄ q̄ sic. nā cū ignoranti querat̄ p̄ procuratorē: ergo ꝛ erranti. sed quid ecōtra. si procurator meus errauit ego nō. dicitur q̄ bene acquiritur mihi posses. Postea dicit q̄ p̄ seruū acquirit̄ pos. ignoranti dño. Ultimo dicit. seru⁹ alienus siue possideat̄ a me siue a nullo potest mihi acquirē pos. si no

mine meo eā adipiscatur.

Q Xitus cōtrouersie. Si vterq; nr̄m cōtendat se insolidu3 possidere fundum ⁊ agat quilibet cōtra aliu3 interdicto vti possidetis. dicitur q; iudex habet videre quis eoꝝ possideat. ⁊ pronunciare illum debere esse in pos. ⁊ vict⁹ in pos. potest intentare rei vendicationem.

Q Ui pignoris. Si emi fundū a non domino ⁊ fuit mihi traditus: ⁊ sic cepi possidere: ⁊ eum fundū obligaui titio ⁊ tradidi. dr̄ q; adhuc dicor possidere ⁊ in vsucapione ꝓcedo idem est si eundē fundū quē obligaui titio cōcessit mihi precario titius. nam adhuc procedo in vsucapione ⁊ redditur rationē nam cum plus iuris in pos. ⁊c.

Q Epignoris. Obligaui tibi fundū vel domū ⁊ tradidi tandē istū fundū vel domū a te conduxi. ⁊ cōuenit vt ꝓ colono sim in isto agro. vel sim ꝓ inquilino in domo. dr̄ q; retines pos per me.

Q Ui absenti. In quadam epistola scripsi seruo meo vt sit liber. dicitur q; non erit liber ex tpe date ep'le: sed extunc qñ hec epistola peruenit ad notitiam serui. ¶ Si quis. Tradidi tibi pos. fundi vt ita demu3 habeas eius pos. si hic fundus sit meus. dicit̄ q; non video: pos. tradere si appareat alienu3 esse fundū ⁊ non meum. Sc̄o dicit. q; pos. pōt tradi sub condi. vt si nauis ex asia venerit: habeas pos. talis fundi. ¶ Si is qui. Dic casu3 vt in fine vltime glo. que incipit. quia ⁊c. ibi ideoq; dicas ⁊c.

I Nteresse. Ego ⁊ tu contendebam⁹ de pos. cuiusdā liberi. tandē deposuim⁹ apud sequestrū vt det ei qui vicerit. querit̄ an pos. interim procedat ad vsucap. complendam ⁊ sic ꝓsit victori. ⁊ distinguitur qua mente deposuerunt apud seq̄ strum vt vno casu prosit: altero non.

Q Ide eo. Fundum quem possidebā tibi obligaui ⁊ tradidi. seruus tuus te de eo deiecit. dicitur q; adhuc pos. fundi habere diceris. ¶ Si forte. Possidebā fundū per colonum meum qui stabat in fundo. dicitur q; licet ipse moriat̄. vel decedat de eo fundo non animo deserendi pos. adhuc tamen retineo pos. per illum colonum. Secūdo dicit. si moriat̄ colon⁹ me⁹ q; nō amitto pos. nisi sim negligens in adipiscēdo eam. Tertio dicit. q; si colon⁹ meus discedat de fundo animo deserendi pos. amitto pos. Quarto reuertitur ad secundū casum dicens. hoc q; dixi q; mortuo colono retineo pos. fundi interim. hoc est verū nisi alius extraneus possidere incipiat. nam tunc amitto pos.. ¶ Seruum tuū. Emi seruum tuū a nō dño credens eum dominu3 ⁊ traditus est mihi ⁊ sic incepi possidere. tandem incepi scire tuum: ⁊ sic eū celaui ne peteres. dr̄ q; ꝓpter b̄ nō video: eū possidere clam. vñ bñ ꝓcedo in vsucap. secūdo dicit ecō tra. vt si a prin. cepi possidere clam. postea desij clam possidere. nam inspicit̄ principiū. ¶ Si seruū. Seruum meum possessum a quodā qui emerat bona fide ab eo abstuli clam. queritur an videar possidere clam. dr̄ q; non. ⁊ reddit rationem. nam sicut cōductio nec precarij rogatio nō potest esse sue rei. sic nec clandestina pos.

Q Ui iure. Si aliquis scholaris vel aliquis me⁹ amicus vineā meā intret cā cōedendi ꝺ vuis: vel causa ibi solaciandi. nō acq̄rit per hoc pos. vinee: q; nō eo aīo intrauit Communis. Plures habem⁹ seruū comunē si vn⁹ nr̄m seruū possideat nomine aliorum: ab oibus dicitur hic seruus possideri. Secūdo dicit. procurator meus emit rē meo nomine. ⁊ ei est tradita. dicitur q; statim est mihi quesita pos. illius rei. si aūt gestor negocioꝝ meoꝝ emit meo nomine: ⁊ ei est tradita: nō acquiritur pos. nisi habeā ratam illam emptionem.

Q Ui quis. Emi fundum a non domino quādam particulā eius scio alienaz ⁊ certā puta a fossato. s̄. illā partez non p̄scribā: aliā sic. sed q̄d si incertā scio alienam. puta duo iugera scio eē aliēa in quodā angulo fundi. sz nescio vsq; q̄ durēt. dr̄ q; reliquā ptē prescribaz. Vltimo dicit. emi fundum cuius vsumfru. scio alienum: non impedit quin prescribam fundum. Idem si sciam eñ obligatum.

P Eregre. Cum vellem ire ad sanctum iacobum vel alibi pecuniam sub terra condidi vt sic stet salua. nunc reuersus suz ⁊ bene recordor in quo fundo eam posui. sed nō recordor in q̄ parte fundi posui. dicitur q; bene retineo possess. pecunie eo ipso q; eam non video. iam diceres me amittere possess. seruorum meorum quando eos non video q; esset absurdu3. nec est vis si pecuniam posui in meo fundo siue in alieno. ¶ Quesitum Si ex causa peculiari seruus querat possess. acquirit mihi eaz etiam ignoranti. ⁊ redditur ratio. Secundo dicit. si ex causa non peculiari. tunc oportet interuenire scientiā domini ⁊ corporalē possess. serui. his premissis vult dicere q; refert: teneam possess. fundi per me an per aliu3. nam aliter amittitur vno casu q; altero. nam quando possideo meo corpore: nō amitto nisi q; animū habeā desinendi possidere: ⁊ desinaz. illam aūt quā tenebam per seruum non amitto nisi alius ingrediatur. nam tunc etiam ignorans amitto. hinc est q; saltū ibernum vel estiuum dicor possidere. licz ibi nullus sit. nec eius amitto possess. licet alius ingrediatur nisi habeam animum desinendi possidere. ⁊ hoc dicit b̄. ff. cō. l. se. ⁊ se.

I Tem. Deposui apud te librum vel comodauí. tu constituisti animo tuo retinere librum ⁊ non reddere. dicitur q; amitto possess. ⁊ reddit rationem ponendo nouum casum. merito in superiori casu amitto possess. rei mobilis. nam rerum mobilium neglecta atq; amissa custodia facit̄ nos amittere pos. earū. sz nemo inuaserit possess. earū. secus est in homine. i. seruo. nam licet nesciam vbi sit seruus meus. nemo tamen alius eius possidere cepit retineo possess. quare sit speciale i seruo. reddit rationem. in alijs autem rebus mobilibus statim cum nescio vbi sint amitto possess.

P Redia. Quidā donauerat predia cuz seruis: mihi vn⁹ seruorum donatorum peruenit ad me ⁊ eum nisi vt intret possess. fundorum mihi donatorum ⁊ seruorum ibidem existentium. dicitur q; per istum acquiro pos. predictarum rerum.

P Ossessio. Per seruum in quo habeo vsumfru. acquiritur mihi possess. si ex re mea vel ex opera sua querat. Secūdo dicit. seruus ⁊ filius dicuntur res peculiares tenere non possidere: cum possessio non tantum'sit corporis: sed etiam iuris. Tertio dicit. si procurator emat rem meo nomine ⁊ ei sit tradita: acquiritur mihi possessio etiam ignoranti. non autem vsucapiam: nisi sciam eam rem emptam meo nomine. Item non habeo regressum de euictione contra venditorem rei: nisi procurator meus eam mihi cedat ad quā cedendam compelletur acti. mandati.

P Er eum. Credo quendam esse meum filium. dicitur q; p eum neq; possessio neq; dominium mihi queritur etiam ex re mea. Secūdo dicit. per seruum meum existentem in fuga potest possessio nobis queri nisi ab alio possideatur ⁊ nisi stet in possessione libertatis.

Q Uarūdam. Q̄ñq; acquiro possess. solo animo. vt si acquum lignorū emi. vel vegetē plenā vino cum toto vino ⁊ iubeas q; tollā. Et ego apposui custodem qui interim donec tolli facerē custodiret nā pos. solo aīo acquisiui.

P Ermisceri. Possessio ⁊ vsufruct⁹ nō sunt idē. immo diuersa. Itē pos. ⁊ proprietas nō sunt idē. imo diuersa. nā alius pōt habere pos. fundi ⁊ alius vsumfru. ¶ Eum qui. Si phibeo te in tuo edificare video: te phibere possidere. vnō potes agere otra me interdicto vti possidetis. ⁊ hūc casu3 habes. ff. vti possi. l. si duo. §. i. ¶ Species. Si iudex mittit me in pos. fundi aduersarij mei: eo q; se non defendit: debet me etiā defendere in ea possess.

A Duersus. Si tu possides fundū vi a titio ñ nocebit tibi quin obtineas in interdicto vti possidetis contra aliu3 vt ⁊ hunc casu3 habes. ff. vti possidetis. l. i. in fi.

¶ De vsucapionibus ⁊ vsurpationib⁹. Rubrica.

B Ono ult dicere rationez quare vsucapio sit introducta et est ratio ne dominia rerum sint incerta. i. in dubio.

VSurpatio. Nunc dicit quid sit vsurpatio. ⁊ est interruptio vsucapionis. licet aliam possit habere significationem frequens vsus. ⁊ in hac significatione ponūt dictatores.

VSucapio. Nunc dicit quid sit vsucapio.

SEquitur. Nunc vult dicere de vsucapione hoc modo. Primo quis possit vsucape. Secūdo quas res. Tertio quanto tempore. ⁊ per ordinem dicit. ⁊ primo quis possit vsucapere. potest pater famil'. Item filius famil'. maxime miles quod expone vt in glo. Item pupillus si tutore auctore cepit possidere. Idem si sine tutore si capax sit doli; ⁊ sic habeat animum possidendi. Item furiosus vsucapit. si ante furorem cepit possidere. ⁊ ex causa ex qua vsucapio sequatur vt pro emptore ⁊ simili. seruus autem non potest possidere pro herede; ⁊ sic nec vsucapere. ⁊ sic vidimus de primo membro. nunc autem de secundo videduz est. s. ¶ que res possint vsucapi. ⁊ quidē si defunct⁹ possidebat bona fide ptū ancille vel fructū agri. vel fetuz pecoris; ⁊ sic vsucapiebat ⁊ interiz decessit potest vsucapere predicta heres eius. Item res furtiua nō potest vsucapi nisi reuertat̄ res in prāte eius cui surrepta est. ⁊ h̄ dicit lex attinia. Hec ār vltima verba nisi reuertat̄ ⁊c. indigēt expositōne. ⁊ exponam⁹ ea hoc mō q in dñi ptātem debēt reuerti. hinc est q si res mea subrepta est creditori vel cōmodatario nō poterit vsucapi: nisi reuertat̄ in ptātem mei dñi. si aūt res peculiaris seruo subrepta est: si quidē me ignorāte: tūc sufficit reuerti penes seruū etiā me ignorāte vt sic a modo possit vsucapi. si aūt sciui eā subreptā tūc me scire oz eā reuersaz penes seruū: ad h̄ vt possit a mō vsucapi. sz qō dixi q sufficiat eā reuersā penes fuū in p̄ casu vt sic desinat esse furtiua est verū qñ volui illā rē ee in peculio serui. si āt nolui eē i pec. fuit tūc debeo scire eā reuersam penes seruū vt sic desinat eē viciosa. q̄d aūt si seru⁹ me⁹ rē meā subripuit ⁊ eandē postea in p̄stinū statū reponit an desinat eē furtiua. ⁊ certe si sciui eā subreptā tūc scire debeo eā reuersam. tūc sufficit eā reuersam ēt me ignorāte. postea dicit seruus meus subripuit rez meam ⁊ eā retinet in peculio. dr̄ q nō desinit eē viciosa nisi reuertat̄ in statum antiquū siue sciebā furtū factū siue sciebā rem ee in peculio ei illaz rē habere cōsensi. ¶ Item labeo. Depositar⁹ rē depositā vendidit aio lucrandi ⁊ sic effecta est furtiua. tādē redemit ⁊ i statu antiq̄ posuit dr̄ q desinit esse viciosa siue me sciente siue me ignorāte h̄ fecit. ¶ Si pupilli. Res pupilli subiecta ē sufficit si reuertat̄ tutore sciēte i domū pupilli. it̄ si res furiosi surrepta sit sufficit eā redisse sciēte curatore. ¶ Tūc i ptātē. Q̄ dictū est desinere eē furtiuā reuertat̄ in ptātez dñi. intelligim⁹ ita eā reuersam vt nō possit ab eo auelli. ⁊ q tanq̄ sua res reuertat̄. q̄d enim si dñs ignorāt eē suā eā emit ⁊ est sibi tradita nō dicitur eē reuersa. sz quid si dñs rē suā sibi subreptā vēdicauit: ⁊ litis extimat̄. accepit. certe desinit eē furtiua. idē si volūtate dñi alij sit tradita res furtiua. ¶ Heres. Ancilla furtiua cōcepit ⁊ pepit penes heredē furis. querit̄ an heres hunc partū possit vsucapere ⁊ dr̄ q non. ¶ De illo querit̄. Seru⁹ meus ancillā subripuit alicui ⁊ eā mihi dat ad hoc vt eū manumittam ⁊ manumisi. queritur si hec ancilla cōcipiat ⁊ pariat an partum possim vsucapere. ⁊ dr̄ q nō q h̄ possel. quā seruus viciose cepit mihi dño nocet: idē est si aliquis extran⁹ ancillā quā subripuit alicui dat mihi vt seruū meū manumittā. nā partum huius ancille apud me cōceptuz ⁊ editū nō vsucapiā. idē est si aliqs talē ancillā mihi dedit ex cā pmutationis ⁊ in solu. vel ex causa donat. nā partū eius nō vsucapiā. ⁊ hec oīa sunt vera si anteqū pariat subaudi ⁊ cōcipiat. scaui eā alienā: ⁊ idē in emptore. si aūt ignorē alienā possum vsucapere partū eius ⁊ in vicio vsucapionis inspicit̄ sciētia mea vel ignorātia. ¶ Lana ouiū oues meas subripuisti ⁊ eas vēdidisti. querit̄ an lana ex ouibus detōsa possit vsucapi. distinguit̄. nā si detōsa sit apud furem: a mō nō pōt vsucapi ēt a bonefidei emptore. si vero detonsa sit penes bonefidei possessorē secus est q̄ supra. nā tūc hec lana potest vsucapi ab aliquo possessore alio q̄ ēptore emptor vero nō dr̄ vsucapere cū dñs sit eius. idem in agnis si eos consumpsit. vltimo dicit. pone q ex lana furtiua facta sūt vestimēta a male fidei possessore. dr̄ q vestimēta sunt furtiua vt sic nō possint vsucapi. ¶ Si rē pignori. Rē meā tibi obligaui ⁊ tradidi tandē eā tibi subripui ⁊ eā ticio vēdidi. alius tamē ei tradidit nō ego. querit̄ an eā possit vsucapere. ⁊ dr̄ q sic. nec dr̄ h̄ res furtiua. licet ego furti teneat. ¶ Si tu vi. Deiecisti me de possessione fundi mei. nec eā possel. apprehēdisti alius tū apprehēdit. queritur an apprehendēs possit eā prescribere ⁊ dr̄ q sic nō eniz dr̄ vi possessa. si aūt possessio esiz vi possessa non posset prescribi ⁊ si male fidei possessor deiectus inde sit nā dicēs inde sit. nā dicens apprehendēs possel. non poterit eā prescribere. idē si aliquis expulit male fidei possessorē possidentē titulo p herede nā hic expellēs nō poterit eā prescribere. idē si aliquis expulit bone fidei possessorē fundi alieni scieus alienū. ⁊ cepit possidere nam nō prescribit. Viltimo dicit. dñs fundi sui deiecit possessorē fundi sui dr̄ q hec possessio dr̄ viciosa. cū teneat̄ dñs deiciens eam reddere per interdictū vnde vi. ¶ Si viā. Habebā viā p fundū tuū expulisti me ita q nō iui per illā viā longo tpe. dr̄ q ñ vtēdo illa via p lōgū tps amitto eā. nec videns possidere vi. cū ius incorporale nō possit possideri. Secōo dicit vacuā pos. a nemine possessaz nec aio nec corpe apprehēdi. tandē venientē dñm adhūc fundū prohibui eū intrare. dr̄ q non videor possidere. Tertio dicit. libertas seruitutis pōt prescribi. seruitus aūt non ⁊ hoc p hibuit lex vocomia. nisi habeat ppetuā causaz vel quasi post ea dat exēplum de primo. vt si oz dom⁹ mea seruit. tue domui altius nō tollēdi ⁊ eā altius eleuaui; ⁊ sic altā teneo longo tē pore. nam prescribo libertatem.

NAturaliter. Si possideas rē alienā bona fide. in qua re habebat titius hypotecariā: vel aliquod aliō ius vsucapiebas illam rē aduersus omnes qui habebāt ius in dicta re. ⁊ anteq̄ cōpleres vsucapionē deiectus fuisti p vim de posfundi dicitur q interrumpitur pos. ⁊ vsucapio aduersus omnes. nec refert quis re deiecerit.

IN vsucapionibus. Cum in vsucapione trienniū sit statutū nunc dicit q sufficit tangi vltimaz diem triēnij vt sic dicat tu vsucapio. ⁊ hoc dicit hec. l. cū se.

LAbeo. Si seruus peculiariter acquisiuit rem a non domino vsucapiam interim per eum illam rē etiam si ignorauī hoc. dum tamen sit res quā per me possem vsucapere. nō furtiua vel siz psona qō p me possez vsuca. de. ⁊ h̄ dic vt in glo.

VSucapionem. Res corporales dicuntur posse vsucapi. exceptis rebus sacris sanctis: publicis; ⁊ similibus ⁊ liberis hominibus qui non possunt vsucapi.

SJ aliena res. Si rem alienā emi a non domino. ad vsucapiendum debeo habere bonam fidem duobus tēporibus. s. tēpore cōtractus. Item tēpore traditionis. Secūdo dicit. seruitus per se nō potest prescribi. subaudi nisi haberet perpetuam causam vel quasi. vt seruitus aqueductus vel stillicidij. si autem prescribam fundum vel domū cui debetur seruitus videor prescripsisse ⁊ seruitutes eis debitas. ¶ Sceuola. Vlacca furtiua cōcepit apud furem vel furis heredem ⁊ peperit apud furis heredem. ⁊ hic vitulus venditus est an ēptor bone fidei vsucapiat. queritur ⁊ dicit marcellus qō non sicut nec partus ancille furtiue. sed sceuola dicit q potest emptor vsucapere vitulum sicut ⁊ partum ancille furtiue. sic enim esset pars non posset vsucapi etiam si apud bone fidei possessorem peperit quod est falsum.

DEq̄. Seruus captus ab hostib⁹ non dicitur aliquid possidere nec dominus captus per eum.

SJ ab eo. Emi a prodigo cui interdictum erat bonis ⁊ h̄ sciebam dicitur q non possum vsucapere rem emptam.

PIgnori. Creditor non potest vsucapere pignus cuz sciens alienam rem possidebat. Secūdo dicit. emi a furioso credens eum esse sane mentis. dicitur q possim vsucapere. Tertio dicit. mandaui tibi vt emeres mihi fundum. tu emisti hoc. immo vt pro tuo teneas. dicitur q vsucapies siue prescribes cum videaris possidere pro tuo. nec hoc mihi nocet. cum tenearis mihi mandati acti.

I D tps. Illud tẽp⁹ quo possedit vẽdito⁹ ꝓdest emptori ad ꝓscrip.cõplendã quo tenuit vẽdito⁹ anteq̃ vẽderet nõ illud quo tenuit postq̃ vẽdidit ⁊ tradidit:si ex aliqua cã possidẽ cepit. Scõo dicit.testato⁹ legauit rẽ alienã quã bona fide possidebat.oꝝ q̃ tps quo possedit testato⁹ hanc rẽ ꝓdest legatario ad cõplendã vsucap.sicut ꝓdesset heredi si nõ esset ℔ res legata.

S Jis qui. Si possidebã fũdũ quẽ emerã a nõ dño bona fide.⁊ añq̃ cõpleã vsucapionẽ capt⁹ sim ab hostib⁹.oꝝ q̃ siue ibi decedã;siue reuertar interrũpitur interiz vsucapio.nec tps qõ steti ĩ captiuitate ꝓcedit ad vsucap.cõplendã. Scõo dicit seru⁹ meus emit rẽ a nõ dño ex cã peculiari.interiz captus suz ab hostib⁹.an interim currat tẽpus ad vsucap.cõplendã.q̃rit ⁊ distinguit.nã aut reuerto⁹ ab hostib⁹.⁊ tũc tps mediuz ꝓoderit ad vsucap.cõplendam. aut nõ reuerto⁹. ⁊ tũc nõ ꝓderit marcellus aũt dicebat hoc scõo casu ꝓdesse fictione legis corneliẽ.sed male dicit.nã sicut id qõ possidebaz si capt⁹ sum ab hostibus ante cõpletã vsucap.⁊ ibi decedã nõ cõplet interim vsucapio nec currit tps.idẽ si seru⁹ me⁹ nõ ex cã peculiari emit rẽ a nõ dño ⁊ possidet interim donec suz capt⁹ ⁊ ibi decedã.nõ currit vsucapio. naz licet alijs hereditas locũ ꝑsone sustineat ĩ ꝟ tũ casus secꝰ ẽ. ¶ Si seru⁹. Seruũ meũ possidebas.is a te fugit.oꝝ q̃ video⁹ eũ possidere. nisi ꝑ libero.i. tanq̃ liber stet ⁊ parat⁹ sit de libertate litigare nõ eũ possidere. ¶ Si q̃s bona fide. Bona fide rẽ alienã possidebã ⁊ ante cõpletã vsuca. eã desij possidere ⁊ nũc cognosco eã alienam. ⁊ recupero pos. eiusdẽ rei.queritur an vsucapiã istã rẽ ⁊ oꝝ q̃ nõ:cũ ꝟ initium scõe pos.sit vicios̃um. ¶ Si ex testamẽto. Si ex stipulatu vel ex testamento res mihi debita a non domino traditur eaz vsu capere possum.

S Erui. Obligaui tibi seruũ.⁊ tradidi.dico⁹ adhuc possidere quo ad ꝯplendã vsucap.nõ quo ad alia hinc est q̃ ipse credito⁹ oꝝ possidere ⁊ ipe conuenitur ac ad exhibendum non debito⁹.

S J per errorẽ. Credẽs q̃sdã fundos esse cõmunes.s. meos ⁊ tuos;cũ essent alieni;egi tecũ cõi diuidundo ⁊ mihi adiudicati sunt.q⁹ forte nõ poterant cõmode diuidi.dicitur q̃ eos possum ꝓscribere.

q Cauis. Res fisci vsucapi non põt ⁊ intelligas spacio triũ annoz vel.x.vel.xx.sed qui emit rẽ a nõ dño ex bonis vacantib⁹ q̃ nõdum fisco denũciata sunt vsucapere poterit cum hec res nondum fisci dicatur.

S J hominẽ. Emi a te seruũ hoc acto vt si mihi displiceat sit inemptus:⁊ traditus est mihi eũ possedi aliquo tpe.postea displicuit mihi ⁊ reddidi tibi eũ.dicit q̃ tẽpus quo eum posse di:ꝓderit tibi ad complendam vsucap. sicut ⁊ si reddidisez tibi per redibitoriam.

p Ossessio. Tempus quo tenuit defunctus ita demum ꝓdest heredi ad complendam vsucap.si medio tempore nullus possedit rem.

e J a quo. Si possidebã rẽ tuã titulo ꝑ herede:⁊ eã vsucapiebã.⁊ anteq̃ cõpleã vsucap. locaui tibi eã rem:;vel eam vendidi.oꝝ q̃ non tenet locatio.cũ rez suã quis nõ possit cõducere. Jtẽ nec vẽditio cũ rem suã emere quis nõ põt. sic ergo ego desino possidere ⁊ vsucapio interrumpitur.

h Eres. Heres ⁊ hereditas licet sint diuersa noia tñ ꝓsonã defuncti repꝛesentant vt vsucapiat vterq̃ qõ defunctus cepit vsucapere.

e Jm qui. Qui possidet domũ nõ oꝝ singulas dom⁹ res possidere: sed tñ ipsam domum. nã si diceres singulas res eum possidere;iã nõ dicereꝫ possidere domuz. Jtẽ in alio tpe vsucaperet singulas res puta triẽnio: ⁊ alio totã domũ.s. decẽnio.vel.xx.an.licet aũt res singule nõ dicanꝫ possideri: si tñ lignũ qõ erat in domo euictũ fit ab emptoꝛe domus ille emptoꝛ hz regressum de euic.cõtra vẽditorẽ.⁊ licet dixit possessorẽ domus nõ possidere singulas res verũ est extãte domo.sed si fuerit destructa bene possidebit singlas res ⁊ vsucapiet eas triẽnio,nec ꝓputabit tẽpus quo possedit domũ, vt ſ. iã lignũ dicaꝫ possedisse ⁊ tanq̃ ĩmobile qõ est donec dũrat domus,⁊ tãq̃ mobile:qõ est destructa domo qõ esse non debet.

V Bi. Duo dicit.⁊ primo pone exẽplum.possideo rẽ furtiuam;nõ possum eã vsucapere ẽt si bonam fidem habeã. ¶ Interdũ. Euenit aliquãdo q̃ rẽ quã ĩ potuit defunct⁹ vsucapere.vt q⁹ sit furtiua vel si erat res fisci ⁊ nũc desijt esse eius vel desijt esse furtiua: vsucapitur ab herede.

S Jne possessione. Pone casum vt littera iacet.

n Unq̃. Domũ sine dolo vsucapere non possum.

c Elsus. Si possideo rem alienã tanq̃ emptã ⁊ in veritate non emerã vel tanq̃ donatã an vsucapiã. queriꝫ ⁊ qdã dicebãt q̃ fic.tñ falsum est,oportet eniz q̃ emerim ad ꝟ vt vsucapiã. nã neq̃ põt quis possidere ⁊ vsucapere titulo ꝑ donato.vel legato vel ꝑ dote si nulla dos iteruenerit.idẽ ⁊ si possideã rẽ quasi soluissem litis extimaꝫ. nã nõ vsucapio nisi vere soluissem eius extimationem.

S J seruo. Seruo furiosi ⁊ infantis tradita est res a non dño ex cã peculiari.oꝝ q̃ ꝑ eũ vsucapit infans vel furiosus.

C Um solus. Leuis est.⁊ dic vt in glosis. ſz q⁹ scholaris rudis forte dubitaret etiã ĩ planis glosis.ideo sic pone casuz in terminis.ego solus erã titio heres:⁊ roram hereditatẽ possidebam cũ te crederem coheredẽ tradidi tibi dimidiam rerũ.queritur an eã vsucapias.rñ.q̃ nõ.nã titulo ꝑ herede nõ q⁹ non fuit tibi cõtinua possessio a testatoꝛe qõ est opus, imo ego in medio possedi.nec alio titulo nisi ex cã tranſac.dedissez tibi,⁊ sunt hec vera:siue sciebas te coheredem siue non.

R Erum mixtura. Sepe cõtingit:q̃ inchoata vsucap.alij cuius rei res illa alij iungit vt fiat pars alteri⁹. vñ queritur an desinat possideri ⁊ vsucapi.ad qõ rñdz a remotis.dicẽdo q̃ tria sunt genera rerũ. vnũ qõ ẽ idiuiduũ:vt homo.tignũ mus.nauis.⁊ similia.aliud qõ cõstat ex pluribus inter se coherentib⁹.vt domus.nauis.⁊ similia.aliõ qõ ex distãtibus cõstat vt populus grex. De primo nõ est questio si durat.nam bene vsucapitur. De secũdo ponit exemplum si cepi vsucapere columnã,tandẽ posui eam in aliquo edificio.oꝝ q̃ aut restabant decẽ dies vel minus ad vsucap. complendã:⁊ tunc cõplebitur,aut plures:⁊ tẽ desino vsucape.secꝰ ãt ẽ ĩ gẽma quã possidebã ⁊ vsucapiebã.nam licet eã ponã in anulo adhuc possessio ei⁹ ⁊ vsucapio ꝓcedit,idem de anulo. Tertio ponit exemplum. nã si gregem alienum emã a non dño vsucapiam eum.nec sic vsucapit⁹ grex vel singule res.nã re singula vsucapta: amplius ea ab eodem vsucapi nõ põt.secus in grege.nam licet vsuceperim gregem, ⁊ postea adijctam aliã ouem:remanet idẽ grex.ea tñ ouis vsucapitur:nisi sit furtiua.nã eã vsucapiã totã.expone vt in glo.

U Unq̃. Ponit regulã.secũdo dicit exemplũ: q̃ est regula q̃ in vsucapionibus iuris error nõ ꝓdest possessori exẽplũ ẽ q̃ si emo a pupillo ĩ initio absq̃ auctoꝛe tutoꝛe ꝑ errorẽ ⁊ tradidit mihi rẽ licet postea ex interuallo interueniat auctoritas tutoris non tamẽ vsucapio. ¶ In vsucapionibus. In vsucap.rerũ mobiliũ cõmuniũ tps exigit. ¶ Seru⁹. Seruus stãs tanq̃ liber nihil potest possidere sibi.nec dñs per eũ possidet.si autẽ nomine alicui⁹ acquirat rẽ q̃rit possessi.ei cuius nomine quesiuit ¶ Si seruus. Si seruus meus vel filius que siuit peculiari nomine aliquã rẽ:sicut acquiritur mihi possessio ⁊ etiã vsucapio ignoꝛãs.ita eãdem pos. teneo ⁊ in vsucap. precedo etiam si furere incipiat.idem est in colono ⁊ in inquilino. ¶ Si vi aut clam. Possideo fundũ vi aut clam aut precario nunc efficio⁹ furiosus.adhuc eodẽ modo dico⁹ possidere sicut ⁊ curato⁹ furiosi põt experiri interdicto vti possidetis ꝑ possessorẽ quã ante furoꝛem acquisiuit furiosus per se vel quam acquisiuit post furoꝛẽ per aliũ. ¶ Clacuũ. Defunct⁹ cepit vsucapere rẽ.decessit.oꝝ q̃ tẽpus qõ trãsiuit post moꝛtẽ defuncti ⁊ ante aditã hereditatẽ.vel qõ trãsiuit post aditã heredi.⁊ ante cõ ꝓhẽsam pos.huius rei ꝓdest heredi ad cõplendam vsucap. ¶ Si defunctus. Defunctus vsucapiebat rẽ titulo ꝑ emptoꝛe hereditatis eius credidit defunctum possedisse ex cã donationis illam rẽ.oꝝ q̃ nõ impeditur ꝓpter hoc vsucapio. ¶ Si fur. Fur rez furtiuaz a dño emit ⁊ habuit eã ꝓ derelicta, dicitur

qđ desinit esse furtiua: ꝛ possidet ea amodo ꝑ sñō. Secūdo dicit possessor nō credit sibi licere ꝑ leges vsucapere rē quā possidet. vt qz iudeus nō credit sibi licere ꝑ leges vsucape rē quā possidet. puta seruū iudaicū quē possidebat. dr ꝙ hic error iuris nocet ei in vsucap. facienda. Tertio dicit. incertā partem fundi nemo potest possidere: ꝛ ponit exemplum.

Non solū. Si quis emit ancillam furtiuā bona fide siue alio iusto titulo cepit eaz habere ꝛ hec ancilla concepit: ꝛ peperit apud bone fidei possessorē possessor vsucapiet ꝓtuz eius. Quod vulgo. Emi fundū a nō dño sciens ꝛ sic non possum vsucapere ꝓpter malā fidē. nūc volo mutare qualitatem possidendi volens possidere istū eūdez fundū titulo ꝑ hērede vel simili: ꝛ sic vsucape. queritr an possum. ꝛ dr ꝙ si nulla causa interueniat nō possum mutare. ꝛ si aliqua cā extrinseca interueniat possum mutare. vt si istum eūdem fundū emi a xo dño vel ab eo quē credebā dñm. vel si a dño sim hęres institutus vel bonoz pos. ei⁹ accepi. incipiā ꝑ herede possidere. Itē si credā me hr̄dez institutū a dño ꝛ habeā iustā cām b credēdi in his enīz casib⁹ vel efficior dñs vel vsucapiaz. Ultimo dicit de colono fundi qui nō. pōt sibi causam pos. mutare. nulla extrinsecus accedēte cā cum nec posset. aliquā dicat colon⁹ habere. si autem causa extrinsecus interueniat tunc incipiet possidere. veluti si mortuo dño fundi: emat istū funduz ab eo qui extimat se heredē dñi: vel bonoz possessorē. hoc enīz casu incipiet colon⁹ possidere ꝓ emptore. Si dñs. Existēs i fundo meo vidi homines armatos. timēs ne venirēt ad me fugi. nō tamen venerūt ad fundū. dr ꝙ pos. fundi amitto ꝛ qui bona fide incipiet possidere ꝓscribet funduz. Si mihi. Dic primo in genere. secūdo in specie. si ꝑmiseras mihi fundum ꝛ cessisti mihi eius pos. ꝛ in solutuz accepi: cū fundus iste nō fuerit tuus: ꝓscribā. vel aliter vt in glo. que incipit videt ꝛc.

Qui pignori. Rē quādā vsucapiebā. eā tibi obligo. dr ꝙ adhuc ꝓcedo in vsucap. donec hec res stat penes creditorē. si aūt creditor alij tradat hāc rē ꝛ suo noie āmodo iterū ꝓpitur vsucapio: perinde ac si deposuissem hāc rē vel cōmodassem: ꝛ depositarius hanc rem alii traderet suo nomīe. naz ꝛ hoc casu interpellabit vsucapio mea: si aut hāc rez obligaui ꝛ non tradidi in vsucapiōe ꝓcedā. etiā si creditor hāc rem alij tradiderit cū possessiōez nō potuerit tradere: cū ea non habebat. Si rem tuā. Possidebā rē tuā ꝛ bona fide: tandez obligaui eā tibi ignorāti tuā esse: an ꝓcedam in vsucap. q̄rit ꝛ distinguit. nā aut tradidi tibi: ꝛ tunc nō ꝓcedā: aut non tradidi. sz simpliciter obligaui ꝛ tūc ꝓcedo. ꝛ que sit rō diuersitatis inter hos duos casus. dic vt in glo. Si rē pignori. Rē quā possidebā bona fide obligaui tibi ꝛ tradidi. postea fuus tuus subripuit eā tibi. dr ꝙ nō interrūpitur vsucapio mea. id

PRescriptio. Si titius faciat domum in littore maris: & possedit eam longo tẽpore: tandẽ postea destructa est si alius velit ibi edificare: bñ põt. nec titi⁹ poterit ipedire. dicẽs q̃ prescripsit q̃ nõ est verũ. idẽ si titius piscat⁹ fuit longo tpe in quodã loco fluminis. nã nõ poterit prescribere nec phibere aliũ quo min⁹ possit piscari. ¶ Post mortẽ. Mortuo dño seruus ei⁹ emit rez a nõ dño ex cã non peculiari, dicit q̃ vsucapio incipiet tpe quo adibitur hereditas.

¶ Pro soluto, Rubrica.

PRo soluto. Si p̃misisti mihi rẽ non tuaz vel vendidisti vel ex aliquo alio titu. mihi debes & soluas eam vsucapio eã ti. p̃ soluto. idẽ est si dẽs mihi pecuniã & tradidisti mihi rẽ nõ tuã loco pecunie & eã sponte accepi. dr̃ q̃ istã rẽ vsucapiã titulo p̃ soluto.

Emptam. Licet p̃ procuratorẽ pos. mihi querat ẽt ignoranti: nõ tñ vsucapiã ignorãs rẽ quã emit procurator a non dño. ignorãs: añt dñs vsucapit in casu. s. in reb⁹ peculiaribus p̃ seruum emptis.

Existimãs. Si credo me ex stipulatu vel ex alio simili cõtractu debere tibi rẽ que nõ est mea: & tradã. ita demũ vsucapis. si & tu putes tibi deberi. secus aũt si ex cã vẽditiõis putẽ me tibi teneri tradere rem: & tradã. nã non vsucapies nisi vere vẽdideriz. nõ aũt sufficit si credã me vẽdisse: & nõ vendiderim. & quare sit secus in vẽdit q̃ in alijs cõtractibus est. nam in alijs ɔctibus sufficit eũ cui tradit res: habere bonã fidẽ tẽpore quo tradit. sz in vẽditione dz habere duob⁹ tpib⁹ bonã fidẽ. s. tpe ɔctus & tempore quo traditur. qõ aũt in fine legis dr̃. expone vt in glosis.

Quid. Rei furtiue nõ fit vsucapio, nisi puenerit in potestatẽ dñi. hoc fallit i casu. nã si obligasti mihi rẽ alienã & eãdẽ mihi surripias talis res nõ põt vsucapi: nisi pueniat in potestatem mei creditoris.

¶ Pro emptore, Rubrica.

POssessor. Fundũ quẽ possidebas petebaz a te cum esses ꝺnat⁹ ad fundũ restituẽdum voluisti libenti⁹ soluere extimat. rei. & ego spõte accepi. dr̃ q̃ rẽ istam ammodo possides titulo p̃ emptore.

PRo emptore. ad hoc vt quis vsucapiat rẽ titulo p̃ emptore dz in veritate emisse. nec sufficit si credat se emisse cũ nõ emerit. Secũdo dicit si credo me tibi teneri. ad rẽ tradẽdam tibi bona fide accipienti vsucapies hãc rẽ titulo p̃ soluto sec⁹ si tradã tibi ex cã vẽdit. quã credis interuenisse cũ nõ interuenerit. naz vsucapies titulo p̃ emptore. & est rõ diuersitatis. q̃ in ceteris cõtractib⁹ excepta vẽdit. sufficit tpe tradit. haberi bonã fidẽ. vñ lz tpe stipulat. stipulator habeat malaz fidẽ. si tpe tradit. hẽat bonã fidez satis sit: vt sic possit eã vsucape. at ī emptiõe duob⁹ tẽporib⁹ dz emptor habere bonã fidẽ. scz tẽpore ɔct⁹. Itẽ tpe tradit. sic ergo emptor dz interuenire vt sic possit vsucape. sz in nr̃o casu nõ interueniet ɔct⁹ emptionis.

Separata. Aliq̃ possideo & nõ vsucapio. vt si emi a non dño sciẽs rẽ eẽ alienã. & est mihi tradita. nã possideo nõ tamẽ vsucapio. ¶ Si sub cõdit. emi rẽ alienam a nõ dño sub ꝺdi. dr̃ q̃ interim. i. añq̃ cõditio extet non vsucapio. Secũdo dicit. pone q̃ credo cõdit. extitisse. q̃ nõdum extitit. nũq̃d vsucapiã interim. & dr̃ q̃ nõ. sic & si putẽ me emisse rẽ quã nõdum emerã nõ vsucapio. Tertio pone q̃ ꝺditio extitit me ignorãte nũquid vsucapio dr̃ ꝑm sabinum q̃ sic inspecta potius veritate q̃ opinione.

Sabin⁹. Emi rẽ a nõ dño p̃. x. lb̃ pacto apposito. vt si ñ soluã predicta. x. in carnispriuiũ sit res ẽpta & est mihi tradita res. queritur q̃ incipiã vsucape. & dicit sabin⁹ q̃ tũc demum incipio vsucapere q̃ p̃cũ solui. postea loquit auctor. l. dicẽs q̃ dictũ sabini debem⁹ intelligere q̃ ī modũ cõdit. p̃ dictũ pactũ sit appositũ. sec⁹ aũt si esset ī modũ ꝙuẽtionis siue pactiõis fuerit appositũ. ¶ Si in diẽ. Emi rẽ a nõ dño: lb̃ pacto appo

sito q̃ si ali⁹ offerret plus infra carnispriuiuz fit res ẽpta. dr̃ q̃ emptio dr̃ pura. sz resoluit sub ꝺdit. & ideo interiz vsucapio a nõ dño hoc pacto appositio vt si mihi displicuerit infra carnispriuiũ sit inempta. nã & hoc casu vsucapio interiz. ¶ Cum stico. Emi sticuz a nõ dño. & tradit⁹ ẽ mihi dama quẽ nõ emerã dr̃ q̃ nõ vsucapio damã cũ eum nõ emeriz. ¶ Sed & si fundus. Vẽdidisti fundũ infra certos terminos. tandẽ. tradidisti mihi ẽt vltra terminos. dr̃ q̃ totũ vsucapio. ¶ Eius. Emi bona titij apud quẽ titiũ erãt deposita mãcipia sempronij tradita sunt mihi bõa titij & ẽt illa mãcipia q̃ erãt apud titiũ deposita. dr̃ q̃ illa mãcipia nõ vsucapiã titulo p̃ ẽptore. ¶ Tutor. Duo erãt tutores pupilli. vn⁹ tutoz emit rez a pupillo q̃ non erat pupilli. altero cõtutore prestãte auctorit. nũquid h̃ emptor vsucapiet. dr̃ q̃ sic. nã aut emit plus q̃ ali⁹ emisset. & tñc tangeat pupillus: cũ nõ sit lesus. aut min⁹ dedit q̃ ali⁹ dedisset. tẽ aget pupillus ꝺ tutorẽ auctorantẽ: & ẽt cõtra tutorẽ ementem act. tutele. pinde ac si tutor vẽdidisset rem cuidam extraneo.

¶ Procuratorẽ. Si procurator emit rẽ auctore pcuratore vẽdẽte noie dñi. dr̃ q̃ vsucapiet. idẽ est & si gestor negociorum emit rẽ a procuratore dñi. ¶ Si seru⁹. Si seruus emit rẽ bona fidẽ a nõ dño ex peculio. dr̃ q̃ inspicitur scia serui: nõ dñi. scõo dicit q̃ si seruus accepit pos. alicuius rei per vim non vsucapiet.

¶ Põpo. Si seruus possidet rẽ noie dñi: inspicit sciẽtia dñi nõ serui. secus si ex cã peculij possidet. nã tunc inspicit scia dñi vel ignorãtia: nõ dñi. ẽt si dñs postea auferat istã rẽ & totũ peculiũ seruo. ¶ Si seruus. Seruus emit rẽ a nõ dño ex cã peculij & bona fide. tãdẽ dñs serui cepit habere malã fidẽ. dr̃ q̃ vsucapio pcedit. secus si a principio cũ seruus cepit possidere dñs serui habuerit malã fidẽ. nã vsucapio nõ pcedit. Ultimo dicit. seru⁹ emit rẽ a non dño & mala fide. tãdẽ istã rẽ dedit seruus dño suo: ad hoc vt manumitteret: & manumissus ẽ. dr̃ q̃ dñs serui istã rẽ nõ vsucapit. ¶ Si a pupillo. Habebã rem alienã pcario a patre pupilli. tandẽ eãdẽ rẽ mortuo patre emi a pupillo quẽ credebã eẽ puberẽ: cũ nõ esset. dr̃ q̃ vsucapio inspecta veritate. s. q̃ hec res erat aliena nõ inspecta opiniõe. s. credẽdo eũ esse pupillũ. Credebã autẽ licere de iure pupillis posse vẽdere sine tutoris auctoritate. dr̃ q̃ ꝺ casu nõ vsucapio quia iuris error nulli pdest. ¶ Si a furioso. Rẽ quã possidebã q̃ tñ nõ erat mea emi a furioso bona fide credẽs eum sane mẽtis. dr̃ q̃ vsucapio. ¶ Si eã. Rẽ alienã vsucapiebas bona fide p̃ emptore. eã rẽ interim vendidisti mihi scienti nõ tamẽ dr̃ q̃ nõ vsucapiã. ¶ Etiã heredi. Testator vsucapiebat rez aliquam. heres ei⁹ adita hereditate & ante appzehẽsam pos. hui⁹ rei: decessit relicto herede. dr̃ q̃ heredi pos. prius defunct⁹ cepit ad cõplendã vsucap. pderit. ¶ Si defunct⁹. Defunct⁹ cepit vsucapere rẽ aliquã bona fide titulo p̃ emptore. lz heres ei⁹ scirede idẽ in bo. pos. ordinario vel extraordinario idez in eo cui restituta est hereditas õfuncti ex cã fideicommissi. & q̃ diti i pectam. ¶ Emptori. Vsucapiebas rẽ alienã & eã mihi vẽdis & tradis. tp̃s quo tenuisti eã mihi pderit in cõplenda vsucap. ¶ Si rẽ alienã. Rẽ a nõ dño bona fide emi: & eã vsucapio fiver⁹ dñs eã a me vẽdicet: nõ interrũpit p̃ hoc vsucapio. & dic vt in glo. sz pone q̃ rei extimat. soluo vero dño cã pos. mutat. i. vsucap. cessat cũ efficiar dñs. idẽ si ver⁹ dñs eã mihi dederit extimatio. Leuis est. & dic vt in glo.

Emptor. Emi fundũ meũ a te & partẽ fundi scio alienaz querit an reliquas ptes vsucapiã. & distinguit. nam aut nescio q̃ sit pars aliena: nec rõnem loci: nec quotẽ et hoc casu non vsucapiã. aut scio q̃ ps sit aliena p̃ diuiso. & tunc vsucapiam ceteras partes.

Rẽ. Hõe casuz vt posui. s. ꝺ vsuc. l. seq̃t. ¶. si rẽ pignoratam. ¶ Cui cũ p̃ herede. Vsucapiebã rẽ ti. p̃ ẽptore. vl̃ p̃ hẽde & iteriz eandẽ rẽ petij p̃cario a vo dño. dr̃ q̃ dñs no vsuc.

¶Si ex.r. Emi.r.seruos a non dño quosdam scio alienos ꝛ eos cognosco:alios vsucapiaz.sed si nō cognosco illos quos scio alienos:neminem eorum vsucapiam.

¶Post mortē. Testator vsucapiebat seruū titulo ꝓ empto re decessit testator, heres interim distulit adire hereditatē. dī ꝙ hereditas cōplet vsucapionē ꝛ ea cōpleta si heres postea adeat heredit.efficit dñs hui⁹ serui sicut aliaz rez hereditaria rū,ꝛ hec sunt vera nisi alius interiz eū seruū possedit.

¶Qui fundū. Usucapiebat titi⁹ fundū titulo ꝓ emptore. decessit interiz titi⁹ serui defuncti q̄ stabāt in illo fundo recesserunt de fundo aīo relinquendi pos.illius fundi.dicit ꝙ adhuc ꝓcedit vsucapio. ¶Si fundū. Possidebā.t. ꝓ ēpto re fundū si iā tenueram eū aliquo tpe.nūc cepi possidere par tem fundi vicini aliquo.t.dī ꝙ ō nouo incipio possidere ꝛ vsu capere istam partem. ¶Si seruus. Seruus meus mādauit titio vt ei emat fundū.tādem isti seruo in testō reliquit liberta tez ꝛ titi⁹ emit fundū ꝛ suo facto libero tradidit.querit an iste fact⁹ liber vsucapiat fundū.ꝛ dī ꝙ nō siue titi⁹ credebat ꝓces sum liberū peculiū seruo facto libero: siue ignorabat ꝛ reddi tur rō,qz aut seruus nūc fact⁹ liber sit sibi peculiū ꝓcessuz non esse,aut scire dz.cū in testō manumisso intelligit peculiuz adē ptū,ꝛ sic si scit est male fidei possessor.si āt ignorat errat in iur tozē ꝛ ei soluā.nā nō vsucapit:ꝛ adducit simile de eo q̄ simulat se meū credi sciebat titi⁹ peculiū manumisso cōcessuz nō esse:ei tū soluit: ꝓ sumit dōare pot⁹ ꝙ idebitū soluit. ¶Si tutor. Tutor rē pu pilli surripiens vēdidit eā dī ꝙ emptor eā nō vsucapiet cum fit furtiua. ¶Qui bona. Emi fundū a nō dño bōa fide: ꝛ eū possidere cepi.tandē ali⁹ inuasit pos.fundi. ꝛ postea ab inadē te recuperaui ꝛ eo tpe quo recupaui cepi habere malā fidē.dī ꝙ nō vsucapiā ꝛ reddit rōnez.postea adducit simile.cū emi rē a nō dño bona fide ꝛ tpe quo tradit mihi incepi habere ma lā fidē,nā ista rē nō vsucapiā. Postea adducit aliō simile. vē didisti mihi seruū vicioſum q̄ tū nō erat tu⁹.tū possidebas euz bona fide: ꝛ tradidisti.tandē q: apparet vicioſus: reddidi euz tibi recepto precio. ꝛ nūc incipis habere malā fidē. dī ꝙ non vsucapies,idē est ꝛ in eo q̄ bōa fide possidebat fundū ꝛ post ea deiect⁹ de eo fuit.ꝛ eū recupauit,ꝓ interdictū vnde vi.ꝛ tpe quo occupauit repit habere malā fidē. ¶Qui sciens. Inter didit cuidā b̄ scienti.dī ꝙ ille qui emit nō vsucapiet. ¶Pro curator. Mādaui ꝓcuratori meo vt vēderz fūduz |quē possī debā ꝛ b̄ fundus valebat.c.tādē ꝓcurator vēdidit eū ꝓ.xxx. odio mei vt afficeret me dāno.dī ꝙ si empto: hoc ignorauit: bene poterit prescribere.ꝛ adducit simile de eo q̄ sciēs rez alie nā vēdidit ignorāti.dī ꝙ empto: pscribit funduz. si aūt ēptor eū ꝓcuratore meo collusit dī ꝙ emptor nō prescribit. ¶Fur tiua. Surripuisti mihi seruū.tādē eū mihi ignorāti eē meū ser uum obligasti ꝛ eū luisti postea: ꝛ eū vēdidisti cuidā bona fidē ementi ,dī ꝙ ēptor nō vsucapiet.cū b̄ res sit furtiua. nec vide tur veniſſe in ptātem dñi:cū dñs hoc ignorauit. ¶Liber hō. Liber homo quē possidem⁹ bona fide ex hisdē modis nobis acquirit ex quib⁹ acquirit seru⁹ dño ꝛ ita liber homo si ex pe culio qđ ad me spectat aliq̄ rem a nō dño emerit etiam igno rans vsucapio.

¶Si quis. Emi rē a titio quē sciebā pecuniā statiz ꝓsum ptuū bñ vsucapere possuz istā rem. nisi titio esset inter dictū bonis,qz erat luxurioſus.nā tūc si emā ab eo ñ vsucapio.

¶Qui ob pactionē. Seruū meū manumisi:ꝛ ob hoc dedit mihi ancillā furtiuā dī ꝙ partum ancille potero vsuca pere tanq̄ emptor.

¶Seruus. Seruū meū manumisi:ꝛ ob hoc dedit mihi an cillā quā ipsemet surripuerat ꝛ hec ancilla pepit penes me,dicitur ꝙ vsucapiam partum.

¶Quod vulgo. Id quod vulgo dicit euz nō posse vsuca pere ꝓ emptore qui credidit se emisse ꝛ nō emerit: fallit in casu, vt si credā emptionē factā: vt ecce. si mādaui suo meo vel ꝓcuratori meo vt emat mihi rē ꝛ ille postea dicat se emisse cū nō emerit ꝛ tradat eā mihi.nā vsucapio ꝓ ēptore illaz rem.

¶Isso. Heres q̄ possidebat rē aliquā titulo ꝓ emptore lz legatarius mittat in pos.hui⁹ rei cā legatorū seruādorū tamen heres procedit in vsucapione.

¶Lienā. Fundū tuū bōa fide possidebā ꝛ anteq̄ prescri pſissem edificabā domū in eo fundo,ꝛ cuz edificarē denuncia sti mihi ne edificarē.dicit ꝙ ꝓpter b̄ nō interpellat ꝓscriptio.

¶Intestate. Duo fratres successerūt sorori sue ōfuncte ab intestato.vn⁹ istoz fratrū erat absens. ꝛ alter ꝑsens. ille qui erat presens vendidit fundū cōem noie suo ꝛ fratris. q̄rit an emptor vsucapiet seu prescribet.ꝛ dicit ꝙ si emptor credit ꝙ vēditor vendat de voluntate fratris ꝙ prescribet.

¶Pro herede. Rubrica.

¶Credebā titiū mortuū cū eēt vīu⁹ ce pi possidet bōa ei⁹ tā q̄ hēs. ꝛ inter cetera bōa erat q̄dā res aliēa ōfuct⁹ tenuerat bōa fide. dī ꝙ nō vsucapio istā rē.t.ꝓ herede.cum titius adhuc vivat.

¶Qui legator. Heres titij possidebat rē alienā.t. ꝓ here de.tandē vnus legatarius cui heres debebat legatum missus est in possessione hui⁹ rei cā legator⁹ seruandor⁹. dicit ꝙ nō interrūpit pos.heredis.vñ ꝓcedit in vsucap. ꝛ si interim cōpleat vsucap.nihilomin⁹ legatari⁹ erit ꝛ durabit in possess. nec discedet de pos.nisi ei satisfiet. ¶Quod vulgo. Qđ alꝫ dicitur neminē sibi cāz pos.mutare posse.hz locū in pos. ciuili ꝛ naturali hinc est ꝙ colon⁹:vl̄ depositari⁹:vel cōmodatari⁹. nō possunt mutare causam pos.ꝛ possidere ꝓ herede. ¶Filium. Pater donauit filio suo quā habebat in ptāte quādam rē.ꝛ sic filius viuo patre successit patri insolidū. ꝛ rē sibi dona tam a patre vult possidere,t.ꝓ herede.dī ꝙ nō audit.idē est ꝛ si filius successit patri in parte heredi, nā nō pōt possidere rez sibi donatā ꝓ parte coheredū nec ꝓ sua,t. pro herede.

¶Lericꝫ. Cletus heres rē alienā quā credit hereditariam pōt vsucapere titulo ꝓ herede.de hoc dic vt in glo.

¶Constat. Ille pōt vsucapere ꝓ herede q̄ pōt istituī hēs.

¶Pro donato. Rubrica.

¶Ille vsucapit.t.ꝓ donato q̄ rē sibi donatā a nō dño possidet.nec suf ficit si putet sibi donatam:nisi hoc esset verū. ¶Si pater. Pater dōauit sticū filio in ptāte sua existēti vt eū habe at in peculiū.tandē decessit hic pater.querit an fili⁹ possit vsu capere hūc sticū titulo ꝓ donato.ꝛ dicit ꝙ nō.qz nulla est do natio. ¶Si inter. Vir vxori donauit rē sibi viro cōmodataz a titio.vel proprīā.dicit ꝙ vxor nō potest vsucapere istā rem. nec ꝑstāte mrimonio nec ēt eo soluto.vxor tū dī ꝙ possidē istā rē

¶Iis. Donaui tibi rē alienā.tandē cū vsucaperes istā rē exist̄is mihi ingratus.ꝛ sic reuoco a te istā rē donataz. ꝛ de hoc est iudiciū.dī ꝙ vsucapio non interrumpitur.

¶Vir. Vir donauit vxori sue rē alienā.dī ꝙ vxor pote rit vsucape istā rē.nisi vir ex ista donat. sit pauperior effe ct⁹:vt quia habebat vir eam cōmodatam:vel depositam.

¶Pater. Pater filie quā habebat in ptāte donauit rē alienā.tādē eā exheredauit.decessit relicto here de.ꝛ he res habuit ratā donationē.dī ꝙ extūc poterit filia vsucapere

¶Qui ꝓ donato. Seruū mihi donatū a nō dño manumi si anteq̄ vsucepisses eū.dī ꝙ nō valet manumissio: ꝛ de fino vsucape istū seruū. ¶Donatiōis. Vēdidi tibi rē alienā cā donat.in totū.dī ꝙ tu vsucapies rē.t.ꝓ dōato:ñ ꝓ ēptore.

¶Pro derelicto. Rubri.

¶Rē habuit dñs ꝓ derelicto statim definit

¶Res eē dñs eius rei.ꝛ q̄ eā occupat statiz fit dñs eius rei.ꝛ vltima verba,l.expone vt in glo.

¶Pro derelicto. Rē habitā a dño ꝓ derelicto. si sciens b̄ accipio eā:statiz efficit ꝓ derelicto ꝛ definit esse eius . li cet ꝓcu/lus contradixerit.

A Pars. Si ego & tu habem⁹ rē cōem: possum partem quā hēo in re hr̄e pro derelicto, sec⁹ si ptez rei mee volo hr̄e p derelicto. nam non possum.

I Id qō. Rem habitā p derelicto a nō dño apprehēdi credens q dñs ver⁹ eēt ille q̄ habuit eaz p derelicto, ō: q vsucapio istā rem.

I Id qō. Rē habitā a nō dño p derelicto occupaui & eā vēdidi tibi scienti eā p derelicto fuisse dr̄ q bñ vsucapio es: tam pro emptore q̄ p derelicto. idez si vxor rē alienā dōat viro: & vir eā vēdat. nā ēptor vsucapit. Id qō. Rē habitā p derelicto a ꝟo dño apprehendi statiz mea efficit. idē cū q̄s spargit pecuniā vel aues deiecit. nā apprehendētiū efficiūtur.

E Mo. Rē quā putabā esse p derelicto cū nō eēt apphē di. dicitur q nō vsucapio.

I Quis. Mercator merces quas habebat in nauī deiecit eas adeo cōpositas q aqua nō poterat eas destruere. dicit q nō presumitur velle eas habere p derelicto, & iō apprehēdens eas non vsucapit titulo pro derelicto.

I Empronī. Tetis nata ex sua semproniꝰ: & exlutio titio habēs pculā in alūnā q̄ alūna noīe tetidis petijt alimēta a sēpronio & semproni⁹ denegauit ei thetidi dare alimenta & dixit. vadat ad patrē suū luciū titiū. & hec respōsio fuit in scriptis redacta. tandē luti⁹ titi⁹ eā apprehēdit & manumisit. dr̄ q libera est quasi dñs habuerit eam p derelicto. & sic effecta fuit lucij. & sic luti⁹ tanq̄ dñs effect⁹ potuit eaz manumittere.

Pro legato. Rubrica.

Legatorum Ille possidet & vsucapit titlo p legato: cui legatū ēa nō dño vt i gl.

I Possideā. Credo rē mihi legatā cū nō sit. non vsucapiam eā. t. pro legato. idē in. t. p emptore.

Pro legato. Siue testator legat rē alienā mihi: siue suā & in codicillis adimat. & hoc ignorē. dr̄ q vsucapio istaz rē. t. p legato. idē, est & si leget titio: & duo sunt titij. & vn⁹ eoꝝ apprehendat legatum. nam vsucapit.

I Res. Legasti mihi rē titij. dr̄ q vsucapio istā rem licet dñs ei⁹ viuat. dū tū credā testatoris fuisse. & b. d. h. l. cū. s.

I Emo. Is pōt vsucape. t. p legato q̄ pōt capere ex testō.

I Nō traditā. leuis est h̄ lex & expone vt in glosis.

Pro legato. Is pōt vsucapere. t. p legato cui pōt legari: q: sit psona q̄ possit capere ex testamēto. Scdo ipubes cōdidit testamentū & legauit titio aliquā rē. hic titi⁹ credidit testatorē eē puberē: & sic posse testari. dr̄ q vsucapiet. Tertio testator legauit mihi rē. tandē ademit eā mihi in codicillis. ego hoc ignorās cepi possidere illā rem. dicit q vsucapiam.

Pro dote. Rubrica.

Titulus p dote iustissim⁹ est. nā equū est t. pro dote sicut q̄ emit vsucapit. t. p emptore. nec est vis vtrū res quas dedit vxor i dotē oēs sint aliene: an quedā sint sue & quedā aliene. Postea dicit qñ vsucape quis possit t. p dote. an demū post nuptias ōctas. an etiā ante. & dr̄ q si spōsa dedit dotē spōsori. eo aio vt demū post ōctas nuptias fiat ei⁹. tūc anteq̄ matrimoniū sequat̄ nō poterat vsucape vir. si aūt nō apparet quo aio dederit: cū p̄sumimus q dederit eo aio q statiz fiat ei⁹: sic spōsus possit statiz vsucape illas res. t. p suo: nō pro dote. Cōstāte. Vxor res alienas dedit in dotē viro. dr̄ q vir pōt illas res vsucape. t. p dote. h̄ fallit i duobus casib⁹. prim⁹ qñ nullū matrimoniū est ōctū. licet hoc putarent. alius vt si est ōctuz inter psonas que sunt prohibite a iure contrahere.

I Extimata. Ante ōctū mr̄imoniū extimata res a spōsa spōso data: nō vsucapit a viro. nec. t. p suo. nec. t. p emptore.

Vle. Due filie successerūt patri ab intestato. in hac hereditate. plura erāt mācipia puta. x. vna ex his dedit viro suo quinq̄ alia. ex his mācipijs in dot̄ alia. v. & ista mācipia separata quilibet viroꝝ lōgo tpe possedit. nūc filie vellēt diuidere heredi. & sic ēt mācipia. dr̄ q mācipia nō possunt diuidere cuz vsucapta sint.

Pro suo. Rubrica.

Titulus p suo hz locū qñ ali⁹ titulus deest. vt si ceruum tuū credēs nō māsuetum cepi. hz ēt locū cū alio titulo: vt si possideo rē ex cā emptionis vel donationis. nā possidere dicor & titulo p emptor vel p donato & p suo. postea aliqua ex predictis repetit vt addat. nā si emi a nō dño & āteq̄ vsucapiā possideo titulo p suo siue p meo. & ēt postq̄ vsucepi: possideo titlo p suo. & p ēptor terra. & ēt ea q̄ p alluuionē fluminū acqrim⁹. partū ancille hereditarie & ēt fructꝰ rei empte seu donate: dicor possidere titulo pro suo.

Dominē. Credens te mihi debere sticū ex stipulat. eū mihi tradidisti. dr̄ q si ego ēt b̄ credebā: vsucapiā titulo p meo. si autē sciā eū mihi non deberi: tūc nō vsucapiam.

I Ancillā. Ancillā furtiuā bona fide emisti. tandez hec ancilla cōcepit & peperit penes te. & sic cepisti possidere partū. & anteq̄ opleres vsucap. part⁹ cepisti scire ancillā furtiuam esse. querit̄ an ꝓcedat vsucap. & dr̄ q sicq: nō interrūpit̄ p talē scientiā & hoc dixit trebati⁹. auctor tū legis dicit forte distinguēdū. nā aut nesciuisti ancillā furtiuā infra p̄dictū tps. & tunc bñ vsucapis. aut sciuisti & volebas certiorare dñm & nō potuisti: vel si certiorasti. & tūc similiter ꝓcedis in vsuca. si aūt poteras certiorare dñm & non fecisti: tūc dicēris possidere clam nō p suo. Si pater. Pater diuisit bona inter filios & tradidit. tandē filij post mortē patris habuerūt ratā diuisionem. dr̄ q filij dñr possidere & vsucape titulo p suo. si q̄ ex his q̄ fuit diuisa nō fuerūt de bonis patris. Nō legatū. Testator reliquit legatū titio. cū duo essent titij heres dedit vni ex his ō quo forte testator nō senserat. dr̄ q ille vsucapiet titulo p suo

Vsucapio. Vsucapio si solū ex p̄dict̄ cāis siue titul. hz ēt ex alijs causis ꝑcessa: iō ē inducta vt sit finis litiū. Secūdo dicit. euenit aliq̄ q rē quā credo meā & nō est vsucapio vt q: credo q seruus me⁹ emerit cui mādauerā vt emeret: aut ille cui successi. nā in istis causis iuste potui ignorare. cū in alie ni facti ignorantia tolerabilis est error.

De re iudiccata. Rubrica.

Res iudicata tera iacet: & intelligelitteraz vt in glosis notatur.

Qui pro tribunali. Iudex ordinari⁹ q̄ exequit̄ sniam alicui q̄ seruat tps statutū anteq̄ exequat̄. aliq̄ fil. progat. aliq̄ artat. & ponit exēpla. & dic ea vt in glo.

Qui cōdēnare. Iudex q̄ hz meram iurisditionē q̄ possit vnā ex ptib⁹ ꝺdēnare si videat eā ꝺdēnandam: vt q: hz malum ius. ille idē iudex poterit eā absoluere si videat absoluendam vt q: habeat bonū ius.

I Si se non obtulit. Quidā cepit defendere quēdam conuentū. & ꝺdēnatus est. querit̄ in quē fiat executio snie & distinguit̄. nā si cū mandato cōuenti venit ad ei⁹ defensiones tūc nō fit executio in eū. sz in bōis dñi ꝺuenti. si aūt sine māda tore: tūc in ei⁹ defensoris bōis fit executio. Quid aūt de pcuratore in rē suā certe in ei⁹ bōis fit executio. Quid de tutore vel curatore condēnato noīe pupilli vl̄ adulti. dr̄ q nō fit executio in bonis tutoris vel curatoris. sz in bōis pupilli vel adulti idē de actore municipū qō dictū est de tutore. Aliter pretor. Nūc ponit edictū qō est tale. ꝓtor ait. ꝺdēnat⁹ vt pecuniā soluat subaudi soluere iubebo. apparet g̃ q̄ a iudicato exigit̄ vt pecuniā soluat. sz q̄d erit si ꝺdēnat⁹ nō vult soluere pecuniā in q̄ est ꝺdēnat⁹. forte q: nō hz eā p manib⁹. sz vult dare fideiussio rē de soluēda pecu. nunq̄d audit̄. & Iabeo dicit q̄ audit̄ nisi iurex exp̄sserit in snīa q̄ tātū pecuniā soluat: nec volēs satisdare audiat̄. sz auctor legis dicit q̄ pecuniā tm̄ dz soluere nec audit̄ volēs satisdare nisi ex magna cā b̄ iudex ꝺcedat qō dic vt in gl. Si ex quētione. Si ꝺdēnat⁹ es mihi in. c. & postea illa. c. mihi ꝓmisisti. si aio nouādi est factū. receſſuz ē a re iudicata al's nō. sz si dedisti pignora vel fideiussores ꝑ eo in q̄ eras ꝺdēnat⁹ nō extinguit̄ executio rei iudicate. sz pone q̄ procurator me⁹ est ꝺdēnat⁹ & sic teneor vtili. tandē ego ꝓmisi id i quo erat ꝺdēnat⁹. nō ꝓpter hoc extinguit̄ executio snie. Si qs

Condēnat⁹ est titi⁹ vt soluat mihi.c.ʃ.xx.dies.q̄rit q̄ tps qō dar̄ ꝺdēnatis incipiat currere titio.i.an extpe quo ſnīa lata est an ex tūc cū.xx.dies currerint.ꝛ dr̄ q aut iudex posuit mino rē terminū q̄.l.det.vt fuit in casu posito.ꝛ tūc supplet̄ ei illud qō deest de tpe legitimo.si autē maiorē terminum dedit.puta vi.mēses.tūc quatuor mēses tā q̄ legitimū tps currūt statiz a tpe late ſnie:ꝛ eis finitis incipiūt currere alij duo mēses quos vltra legitimū dedit iudex. ¶ Cōdēnatū. Nūc exponit illud ꝟbū ꝺdēnat⁹.qō positū est in edicto.ꝛ leuis est hic.§. ¶ Sol uere quis dr̄ multis modis ¶ Celsus. Proprietari⁹ noīe ser ui in quo habebat ꝓprietatē fuit ꝺdēnatus.tandē eū.p nora dedit.dicitur q nō liberatur a sententia nisi ille qui habebat vsūfru.in seruo amisit vsumfru.

a Jt prętor. Nūc exponit quedā verba q̄ subaudiūtur.s l.pri.§.ait prętor.ꝟ mō. ait ꝓtor ꝺdēnatus ab eo cui⁹ de ea re iurisditio est soluere cogā.modo expōit ꝟ verba ꝛ dicit q me lius dixisset:cui⁹ de ea re notio est.hoc eniz nomē notiōis spe ctat ad eos q̄ iurisditionē nō habēt de quauis cā:vt sunt arbi tri ex quorum sententia dar̄ actio q̄cq ꝛ ēt exceptio. ¶ Si iudex.Decem erant tibi legata in testō vel in codicillis ꝛ i eis dē grauat⁹ vt ea mihi restituas.ea accepisti. nō mihi das.egi ō te vt ea.ꝛ.q̄ habuisti mihi restituas. iudex ꝺdēnauit te ꝟ mō vt qō habes ex testamēto talis vl̄ codicillis mihi restituas.dr̄ q hec ſnīa valet.idē est si testator ꝟ.x.tibi reliq̄rit sine scriptis ꝛ predicto modo te grauauit.

m Jles. Miles existēs in castris ꝺcrit debitū. nūc ad illō debitū ꝺuent⁹ ꝛ ꝺdēnat⁹ est dr̄ q tenet̄ soluere inquātū facer̄ pōt.ꝛ intellige deducto ne egeat. ¶ Decē. ¶ Seru⁹ tu⁹ de derat mihi dānū in.x.egi ō te aquil̄.noxali. iudex ꝺdēnauit te in.x.ꝛ in ſnīa exp̄ſſit q possis dare seruū ꝓ noxa ꝛ libereris a ꝺdēnat⁹.de.x.ꝛ dr̄.q.x.veniūt in ꝺdēnat⁹.ꝛ illa.x.petēda. ſuū aūt possis dare ꝓ noxa.ꝛ hoc ex pmissu legis.sed sec⁹ si ꝓmi sisses mihi dare.x.aut seruū noxe dedere.nā hoc casu nō pote ro petere p̄cise.x.cuz tā.x. q̄ stic⁹ sint principaliter in obligat̄. sed in primo casu.x.tm̄ principaliter debent̄ ex ſnīa ꝛ ea tātuz petā.licz ex pmissu leg⁹ libereris dādo seruū ꝓ noxa. ¶ Qui indicati. Bona debitoris mei mihi condēnati mea auctoritа te ꝓ violentiā accepi ꝛ vēdidi.dr̄ q teneor ꝛ furti ꝛ vi bonoꝝ rap. ¶ Jndicati. Actio in factū q̄ oritur ex ſnīa est ꝑpetua ꝛ rei pſecut̄.cōtinet.ꝛ datur heredi ꝛ in heredē.

i Jtra dies. Condēnato dar̄ dilatio quatuor mensium ad soluendū ꝺdēnationē:nec interiz poterit ꝺueniri.libe rari āt interiz pōſit vt si soluat vl̄ ei acceptoferat̄ ꝛ reddit̄ rō. ſ Jō. Sticū mihi ꝺbebas ex stipul̄.dare.q̄ nō dabas sum litem contra te ꝺtestat⁹ nec habebas iustā cām liti gādi.ꝛ interiz decessit. dr̄ q ꝺdēnaberis saltem in fructibus.

l Furioso. Sententia data cōtra furiosum non tenet. q Ui cū se. Quidā filiuſſa.dicēs se sui iuris accepit pecu niā mutuo.dr̄ q licet sit postea exheredatus a patre vel emancipatus tamen tenetur insolidum

s Jkalēdis. Promisisti mihi domū facere ikalēdis. nō feciſti.ꝛ tūc multū interfuit mea nō esse factā in kalēdis: ꝟ postea min⁹ tū nihilomin⁹ teneris ad illō magnū interesse.

i Jn depositi. Si deposui apō te rem vel cōmodaui:ꝛ tu dolo desijsti possidere:ꝺdemnaris ad extimationē.ꝛ tū teneor tibi cedere act.meas ꝓ re illa mihi cōpetentes.

s Jquis ab alio. Sēpronius ꝓmisit mihi.x. titi⁹ ꝓmisit q̄ faciet me securū de his.x.ꝓ fideiussorē.ō hunc ago vt faciat qō ꝓmisit.ꝛ qz nō vult facere: querit̄ qualit̄ in interesse mihi debeat ꝺdēnari.ꝛ dr̄ q intantū inquātū apparz nūc ꝑn cipalē.ſ.sempronij nō esse soluēdo:nō ispecto futuro tpe.ſ. q possit effici nō soluēdo.si ergo tota.x.sunt soluta in nichilū te nebitur.vel si pars:tūc in residuuz tenebit̄. ¶ Si quis.ꝓmisi sti mihi te ꝓhibere ne aliquod dānuz in nemore meo habeaz si hoc facis bene est.si aūt nō facis ꝟ tūc teneris mihi ad inter esse sicut euenit in oībus obligationib⁹.vbi ꝓmittit̄ factū.

Q Quod iussit. Interlocutoria pōt mutari,vt si iudex iussit partib⁹ certa die adesse.nā mutare hoc poterit.sec⁹ in diffini tiua que nō pōt mutari.

a Diuo. Magistrat⁹ populi romani mādabāt executiōi ſnīam delegatoꝝ. Jtē arbitroꝝ:ꝛ intellige,q̄ ꝑtes cōfirmaue runt expresse vel tacite puta.taciturnitate.x.dierū ꝓpromissuz Jtē ſnīa in vna terra dicta poterit mandari executioni in alia, puta si cōdēnat⁹ in vna terra nō habeat bona ibi. sed in alia, Tertio dicit.executio ꝺz fieri in bōis ꝺdēnati.hoc mō: primo mobilia si q̄ ꝟz ꝺdēnat⁹ accipient̄ ꝛ vēdent̄.ꝛ si ꝟ nō sufficiēt accipiēt̄ imobilia ꝛ vēdēt̄.ꝛ si hec nō sufficiēt: tūc pueniet̄ ad noia si q̄ habeat debitoꝝ. ꝺz pone q pignora q̄ capta sunt ꝺ bonis cōdēnati nō possunt vendi:qz nō inuenit̄ emptor. hoc casu dabunt̄ in solutū ipsi creditori ꝓ toto debito licet minus valeāt.qz lex presumit q creditor ex quo ea accepit q vult ea tenere loco debiti.ꝛ ampli⁹ debitū nec ei⁹ partē petere poterit. ¶ Si super reb⁹. Titi⁹ est ꝺdēnat⁹ mihi i.x.ꝛ qz nō soluebat executor posuit me in pos.cuiusdā p̄dij.venit.q̄dā ꝛ dicit ꝟ prędiū eē suū ꝛ nō ꝺdēnati.dr̄ q executor p̄dij cognoscet sup ꝟ ꝛ si viderit eē ꝺdēnati ꝓcedet in execu.si nō viderit eē ꝺdēnati.ſz petēſ dimittz illō p̄diū penes petētē.ꝛ ꝺ his ꝺz sūmati ꝺgsce re.nec hec ſnīa alicui partiū faciet p̄iudiciū si ꝺ ꝓprietate prę dij velint postea pleni⁹ inter se litigare.ꝛ si executor viderit eē p̄diū ꝺdēnati qō tū ipe p̄scribebat:ꝛ misit creditorē in tenutā vsucapio siue prescriptio iterrūpit̄. Postea dicit:cuz executor volebat creditorē in tenutā alicui⁹ prędij pōere obijcit̄ ab ali quo q illud p̄diuz nō est ꝺdēnati. ꝺz executor illud dimittere ꝛ ad alia bōa debitoris ꝺdēnati ire. ꝺz q̄d si aliq̄s ꝺdicit exe cutori ne illā rē ꝺdēnati capiat dicēs eā sibi obligatā. querit̄ an possit vēdi:vt primo satisfiat creditori qui ꝟz eaz i pign⁹.ꝛ postea victori:ꝛ certe dr̄ qō sic.hinc est qō si aliq̄s velit emere hāc rē.ꝛ primo satisfacere creditori q̄ ꝟz eā obligatā ꝛ residuū soluere victori audit̄ etiā si nolit hoc creditor. ¶ Si post edi ctū. Titius est ꝺdēnatus mihi in.c.ꝛ qz nō soluebat executor misit me in pos.cuiusdā p̄dij ꝛ vēdidit postea illud p̄diū ita q mihi est satisfactū vel mihi ipsi dedit insolutū.postea venit q̄ dā ꝛ dicit illud suū prediū.dr̄ q executor nō ꝺz se intromittet̄ de hac cā ēt si possed.predij iā esset tradita emptori. quid aūt si emptor nolit soluere precium nūquid executor ꝺz in hac cā se intromittere vt cōdēnet emptorē ꝛ mandet ſnīaz executioni i aliis reb⁹ emptoris.ꝛ certe nō.nā iam ꝟ cā iret in infinitū. po ne enim ꝛ nūc aliquē venire ꝛ mouere questionē in his reb⁹ em ptoris pignori captis.vl̄ si dicas emptorē haberi ꝓ ꝺdēnato ad illud precium pone q ipse neget se emisse.vel si cōfiteat̄ se e misse dicat tū se precium soluisse ꝛ sic nō videt̄ habere locuz qō de cōdēnato dixi.q̄d ergo erit.iā victor vt derisus. sed ne hoc eueniat dicam⁹ qō executor p̄dij captū pignori nō debeat vē dere nisi statiz precium soluat̄.ꝛ posito q vēdat nec soluat pre cium vt fuit in questione ꝓposita.tūc exrcutor recuper prediū ꝛ vēdat alij quasi vinculo pignoris nō fit liberatū donec sol uatur precium. ¶ Sic quoq. Nō solū predictis modis fit exe cutio.sed ēt hoc alio vt si debitor ꝺdēnat⁹ non habeat corpo ralia:sed ꝟz noīa debitoꝝ:tūc noīa capiant̄ pignori.ꝛ ꝟ sunt vera si cōfiteant̄ se debere.si āt negent.dicūt quidā de hoc de bere cognosci debeant vel nō sicut fit in corporalib⁹: si de eis vertat̄ questio.sed tū dicit q secus sit in noībus vt illa demuz nomina dentur pignori que cōfitentur debitores. ꝛ tunc vel executor exiget illud nomē ꝛ soluat victori.vl̄ vēdet vt corpo ralia vendi solēt:ꝛ precium soluet victori ꝑm qō melius ꝛ facil⁹ de his duobus ei executori videbit̄. sed pone q condēnatus ꝟz pecuniam penes argētarios vel penes alium.vel deposu it eam.certe hanc pecuniā accipiet executor ꝛ satisfaciet victo ri.idē est si pupillus sit cōdemnat⁹ alicui ꝛ pecuniā habebat in archa hic pupillus.nam hanc pecuniā accipiet executor ꝛ mihi victori soluat.

Sunt qui in id. Debes scire q regulariter quilibet cōue nitur insolidū exceptis quibusdā personis q̄ cōueniunt inquātum facere possunt deducto ne egeāt: ꝛ nō deducto ere alieno;vt socius. Jtem patrona ꝛ liberi eoruz ꝛ parētes. Jtē

maritus qñ conuenitur de dote. Item miles qui in militia exi/stens cõtraxit debitũ.nam isti inquãtuz facere possunt cõueni untur,tandẽ dicit.quidã est debitoz multoz ex simili cã nec est oibus soluendo,dicit q occupantis conditio erit melioz . t si vnus egerit non deducit qõ debetur alijs qui sunt similis cõ ditionis.sic est t in act.de peculio,t idez si filius vel libertus agat cõtra patrem vel patronum,nam nõ deducitur qõ alijs filijs vel libertis debetur.est t alius qui cõuenitur inquãtum facere potest vt qui ꝺuenit ex cã donationis:t iste deducit qõ omnibus debet. Item q supza dixi,q si vn' filioz agat ꝺtra patrem vel patronum esse occupãtis melioꝛez conditionez.in relligas tamen q ille cõueniatur deducto ne egeat. Itẽ si vir cõueniatur ab vxoze ex causa dotis siue ex alio cõtractu,habz vir hoc priuilegium vt cõueniatur inquãtum facere põt. idem econtra.si vxoz conueniatur a viro ex aliquo contractu. Item priuilegium qõ datur viro si cõueniatur ab vxoze: idẽ priuile/gium daf socero t patri viri. Sed quid erit si pater mulieris promisit dotem genero pro filia t fecit pactũ q gener lucrare tur si filia decedat in matrimonio.nũc gener agit cõtra socerũ ad hanc dotem.nũquid hic socer habeat priuilegiũ ne conue niatur nisi inquãtuz facere põt.certe non.t hoc est verum si so luto matrimonio per mortẽ filie gener petat dotẽ.si autez ad/huc constante matrimonio gener petat dotẽ a socero tũc socer condemnandus est inquantum facere potest.

Item quod dictum est socrum socero condẽnari inquãtum fa cere potest.fallit si cõuentus neget se socez,vel si conueniat ex cã doli. Itez priuilegiũ qõ datur viro:datur etiã procuratori viri vel defensori qui cõuenit noie viri.t eo viuo post mortem autẽ viri cõuenitur insolidum. Itẽ priuilegiũ qõ dixi predict personis dari non transit ad eorum fideiussoꝛes. Item priui/legiuz qõ datur viro t alijs personis.s.numeratis non vadit ad heredes eorum,sed insolidum tenentur,t hoc dicit hec lex cum sequentibus vsq ad.l.si conuenerit.

Si conuenerit. Mutuaui tibi.c.hoc pacto vt non tenea ris nisi inquãtum facere possis. nũc conuenio te ad ista c.iudex huius cause seruabit hoc pactũ nõ condẽnando te ni/si inquãtum facere possis.

PReses. Mutuaueras mihi.c. sub vsuris . aliquo tem/poze elapso petis a me ducẽta pro sorte q pro vsuris t vsuris vsuraruz iudex me ad hoc condẽnauit: appellationem interposui forte post.x.dies.t sic mea appellatio ꝓnunciatur inusta.dicitur q sententia remanet firma.

DVo iudices. Duo sunt iudices delegati ĩ vna causa. q/libet dedit suam sententiam contrariã alteri.dicitur q vtraq est in pẽdenti donec delegãs confirmet quam vult.

TEmpus. Condẽnatus habet spaciũ quatuoz mensium ad soluendũ condẽnaf.interim decessit. dr q id qõ re/manet ex hoc tempoze vadit ad eius heredem.

CVm ex causa. Ex causa donationis mille mihi ꝓmise/ras:t est dubium an h omnia soluẽdo remaneat tibi q nõ possis sustẽtari.dicitur q conueniam te inquantum facere possis.t hoc maxime hz locum si eras meus pater qui hoc mi/hi promiseras.

DEbitoribus. Cũ debitoz meus cõfitetur se mihi.c.debe re.iudex debet ei precipere vt soluat dando aliquã dila tionẽ.t si modica sit nec possit soluere infra illã dilationẽ. tunc lex dat dilaf.nam habebit quatuoz mẽses itegros.t hec sunt vera quãdo debitoz confitens nõ poterit incõtinenti soluere. si aũt poterat cum haberet pecuniaz pre manibus t nolebat soluere t fic est cõtumax tũc pignoribus captis cogit inconti nenti ad soluf.aut si nõ est cõtumax sed nõ potest soluere . tũc dilatio dabitur a iudice.t si est minoz q legalis supplebit a le ge vt habeat dilationẽ quatuoz mensium si iusta de cã impe/ditus nõ soluat infra primã dilationem.t si infra istam dila/tionẽ nõ soluat:tũc res ei' pignori capient.t si a tpe q pigno/ra sunt capta cesset p duos mẽses ad soluendũ:vendentur pi/

Ognoza t satisfiet creditori.

CIm prolatis. Cũ hrem coz cãm iudice allegant legez scriptã in corpe iuris vel aliquã sniam principis in fili qstiõe q decidit questionẽ p me iudex credens qõ h lex nihil faceret ad questionẽ iudicauit cõtra me dr q hec snia tenet nisi retra

Octetur remedio appellationis.

IUus. Aliquis succubuit in cã eo q aduersari' pbauit qõ voluit p testes pecunia corruptos,dr q hz nõ appellertñ si hoc pbat retractabit snia t etiã testes illi puniuntur t de hoc

Sertat rescriptum de quo habetur mentio in littera.

Si victũ. Alicui capto in turri cõuicto ppter aliqõ delic/tũ t ꝺdẽnato anteq pena ei inferret portabat cõmestio vel aliqd sup quo iaceret.aliqs phibuit b portari.dr q phiberi tãdẽ act.in fcm vel iniuriaz arbitrio iudicuz est puniẽdus.

IOperatores. Sentẽtia solẽniter lata a q nõ est appel latũ nõ põt retractari ob b q vna ptiũ dicat se inuenisse instrumenta que si a prin.habuisset obtinuisset. hoc aũt fallit

Si in re publica in casu.quod dic vt in glo.

Si vni ex plurib'. Plures iudices cognoscebãt ꝺ qdaz cã liberali.oẽs excepto vno volebãt iudicare.possunt dr tñ il le vn' iuret ideo nolle iudicare qz ꝺ cã sibi nõ liqueat, nã tunc ceteri iudicãt:cũ t,si oẽs vellẽt iudicare t discordarẽt snia plu riũ teneret. Ultimo dicit.tũc oẽs dicũtur iudicare cuz oẽs ad sunt.t statur snie oium vel maioris ptis.t b dicat h l. t se.

INter pares. Duo iudices de cã cognoscẽtes diuersas snias dederunt qrit cui' snie stetur.t distinguit.nã si est liberalis statur ei snie q p libertate est data.si aũt est alia cau/sa:statur snie late p reo.t hoc etiã in criminalib' causis locuz hz.si aũt est cã pecuniaria t diuersas snias dederint vna i ma

Dioꝛi alia in minoꝛi statur illi q in minoꝛi summa est lata.

DUo. Tres erãt iudices ꝺ legati. duo absẽte tertio iudi care nõ possunt cũ oẽs iussi sint iudicare,sed si oẽs sunt presen

Otes statur sententie duoꝛum.

COmmodis. Quidã athleta pugnaherat ad ppli dele/ctationẽ t obtinuerat.vñ debebat fiue sperabat habere pre/miũ a re publica,iste athleta cõdemnat' ẽ mihi in.c. nec bona sua ad hoc sufficiũt.dr qõ rei publice interdicendũ est ne hoc premiũ soluat athlete t h pecunia debita tãq pign' tenebit.

PEsennius. Promisi tibi.c.dare ex cã donationis. dele/gasti me creditori tuo vel ei cui ꝺonare volebas: vel vi/ro tuo cã dotis pro te p̃misi.nũc cõuenioꝛ ab eo cui sum dele/gatus.an tenear insolidũ nõ deducto ne egeã. queritr dr qõ fic.t adducit filia.t caue qz ãte nõ respõdz nisi ad duas qstio nes. Idẽ tamẽ dicas in tertia. Fundũ. Donasti mihi fun/duz t tradidisti.tãdẽ desij possidere hũc fundũ t ad te puenit nũc ago ꝺtra te ad fundũ.dr q si nõ restituas cõdẽnaris in so lidũ.t etiã ad fruct' extãtes insolidũ dãnaris si eos possides si autẽ dolo desijsti possidere iurabo cõtra te in litẽ. Insoli dũ. Ex causa donatiõis cõuenr insolidũ ꝺdẽnat' poterit op tinere priuilegiũ ne executio in eius bonis fiat nisi inquantuz facere potest.

PAulus. Judex postq dedit snĩam diffinitiuã nõ potest eã mutare,supplere aũt poterit qõ deerat, vt si in snia ꝺdẽna/

PAulus. Duo sunt ꝺdẽnati in .xx. in vna snia,quilibet vi detur ꝺdẽnat' in.x.t si vn' eoz soluat sua.x.liberat in residuo

EX cõtractu. Pupilla cõuenta tutoze auctoze in.x.ex cõ tractu patern ꝺdẽnata est.tandem abstinuerũt ea tuto res ab heredit.paterna,t sic hec bona iuerũt ad substitutũ vl ad coheredez.querit in quos det actio ex snia. t dicitur qõ in substitutum vel in coheredem t exacti regressuz habebũt con tra tutoꝛes pupilli in casu si culpa eoꝛum condemnata fuit pu pilla.

ACta. Acta causę.i.scripturas factas in cãis põt iudex iubere ea ꝺstrui:si partes hoc volunt. t b si cã nõdũ finĩ ta est,at ea finita potest hoc facere . iudex ẽt inuitis partibus

De ampliãda. Ex quo iudex ĩ sñia ĩposuerat penã alicui: nõ põt eaz penã augere vel mínuere nisi de volũtate ꝓncipis
Contra. Lata sentẽtia cõtra mínozẽ indefensum nõ tenet, z dic; vt in glo.

Ctozum. Postq̃ iudex tulit sentẽtiam põt verba ei⁹ mutare duz tamẽ sententia siue mens eadem remaneat.

E vnoquoq̃. Sentẽtia dz dari ꝓsentib⁹ partibus: z dic vt in glo. Qui apud. Una partiũ citata a iudice suo; puta a ꝓcuratoze fisci noluit vẽire. dr̃ q̃ sñia poterit dari.

Ecreta. Dicitur q̃ decretũ siue citatoziũ si fiat sup alie/ natiõibus siue transactõnibus dz scribi verbis latinis z ĩtellige inter latinos.

T exheredatũ. Filius exheredat⁹ vel q̃ abstínuit se ab hereditate pñna ex cõtractu ipsius cõuenit̃ inquãtũ facere põt nõ deducto ere alieno. sicut vir z patron⁹, secus in donatoze cõuento, nã ibi deducit̃ es alienũ. z est rõ ne ex libera/ litate sua ínops factus ꝓclitetur. hoc dicit hec. l. cũ. l. seq.

J quis dolo. Miles vel marit⁹ vel símilis q̃ ꝓuenit̃ inq̃ tũ facẽ pt ĩ odiũ creditoz bõa sua dissipauit. dr̃ q̃ ãmõ ꝓuenit̃ insolidũ. Si q̃s creditorẽ. Pone casuz: vt in glo/ sa q̃ incipit. i. debitoz z c, ibi vel tertio dic z c.

J reuz. Soluto mr̃imõio vxor agit cõtra virũ act. reuz amotaz. dr̃ q̃ vir tenet̃ ĩsolidũ. qñ ex õlicto h̃ actio oriẽ

Ontumacia. Cõtumax punit̃ dãno litis. nam nõ appellat. Jtẽ in expẽsis z ĩ símilib⁹. Secũdo dicit q̃ ꝓtumax dr̃ qui ter citatus vel semel ꝓ oĩbus nõ venit cũ venire possit nõ impedit⁹ morbo vel alia maiori cã. z cõuenire debet. vt q̃ erat iudex suus coram quo erat citat⁹ vl̃ saltẽ dubiũ erat.

Ontra pupillũ. Citatus est pupillus emptoze vl̃ absens rei publice cã vel mínoz. xxv. an. z lata est sententia contra eũ. dr̃ q̃ nõ tenet citatio vel sentẽtia. Jus qui ad maiorẽ iudice. z iuit z defuit interim primã cãm. nõ dr̃ cõtumax vt primus iudex possit ferre sententiã in eum.

Udex. Postq̃ iudex semel tulit sñiam amodo non põt eam mutare plus vel minus condẽnando.

Strem. Post cãm decisam per sentẽtiam: vel per iurandũ: vel per cõfessionẽ in iure factã: nihil vltra q̃rit̃.

Uidã ꝓsulebat. Sentẽtia lata a iudice mínoze. xxv. an. maioze tñ. xvij. tenet. cuz z si mgr̃atus sit tenebit qõ faciet. z hoc facit ꝓ me frãciſco cũ adhuc sim infra etatẽ. xxv. an. Secundo dicit etiã mínoz. xvij. an. poterit de cã cognoscere: vt si ex cõsensu ptium datus sit. z sic de facto euenit in me frãciſco, nã cũ essem ĩfra etatẽ. xvij. ãnoz datus fui iudex in quadã cã. z de ea cognoui. hoc etiam est si ꝓnceps fecit mínozẽ. xvij. an. ꝓtozem vel consulem. nam sentẽtie quas dabit tenebũt.

J cum nulla. Bona debitoris mei ãte sentẽtiam ꝓtra eum latam capta sunt pignoz, z vendita, dicitur q̃ revocari debet qõ factum est.

In summa. Si iudex condẽnat reũ in certa quãtitate pecunie iubẽs eam solui vel p̃stari: tenet sñia. idez si dicat. solue q̃ petitũ est cũ certa quãtitas esset petita. si aũt iudex fecit sñiam certã sup sorte. de vsuris aũt sic dicat. vsuie si que cõ petunt soluãtur. non tenet. Siquis ex edicto. Citatus est titius emptoze, decessit. nũc est lata sentẽtia cõtra euz. dr̃ q̃ sentẽtia non valet cũ extinctũ sit p ẽptoziũ morte titij z de no uo citatio erat facienda in heredes titij.

Uesitũ ẽ. Unus ex litigatoribus febzicitãs discessit a cã z iudicatũ est. nũc dr̃ q̃ sñia non tenet. cũ morb⁹ sonticus faciat differre cãm. morbus aũt sonticus dr̃ q̃ cuiq̃ rei agende nocet vt est febzis. z hoc intellige si est magna febzis. non si leuis veniẽs in hoiem robustũ. Jtẽ secus in q̃rtana veteri; ꝓpter quã nõ dimittat sua negocia. nã hec nõ excusat.

In iudicati. Si teneoz pluribus inquãtũ facere possuz: z vni sum condẽnatus: postea alius me cõuenit. dr̃ q̃ ei debeo condẽnari ínsolidũ nõ ínspecto eo qõ alij suz condẽnatus. z hoc intelligas in sñia. ar in executi. spectabitur.

Um querebatur. Judex qui male iudicauit: puta cõtra mínozem non potest mutare sententiam.

Epe constitutũ. Licet regulariter dicat̃ res ínter alios iudicata nõ ꝓiudicare alijs: hoc tñ recipit distinctõez. nã q̃q̃ ꝓiudicat alijs sciẽtibus. q̃q̃ nõ ꝓiudicat alijs licz videatur cõtra eos iudicatũ tacite. z de hoc vltimo dat duo exẽpla. primũ in duob⁹ heredibus debitoris. nã licet vnus eoz tñ condẽnetur: alteri nõ nocet. scõm exẽplũ est in duob⁹ h̃dib⁹ creditoris. nã licz vn⁹ agat z succũbat alteri nõ ꝓiudicat. Posthea reuertitur ad primũ dictũ vt sentẽtia ínter quosdã lata nocet alijs. z dat de hoc quattuoz exẽpla vt si creditoz patiatur agere de ꝓprietate pignoris aut marit⁹ socez vel vxorẽ de re dotali aut ẽptoz vẽditorẽ de ꝓprietate rei vẽdite. idẽ si libertũ meũ defendo in cã libertinitatis mote sibi ab alio z succũbo, z sic iudicat̃ libertus petẽtis. nã oĩbus his casibus ꝓiudicat in suptoribus: duobus nõ. reddit̃ rõ ĩ littera. Ultimo dicit. titius a te vẽdicabat fundũ me sciente z succubuit. tandez illũ eundẽ vendico. nõ mihi ꝓiudicat sentẽtia lata cõtra titiũ.

Egocioz. Quis cõdẽnatus ad. c. act. nego. ges. appellauit: z diu ventilata fuit cã. tandẽ ĩiusta appellatio est ꝓnunciata: an vsure medij temꝑis debeant̃. z dicit̃ q̃ sic, z iudex appellatõis sup his etiã ꝓnũciabit.

De confessis. Rub.

Ego franciſcus pono casũ vt littera iacet.

Onfessus.

On fatetur. Confessio p errorẽ facti facta nõ ꝓiudicat cõfitenti: vt si confiteoz te meũ coheredẽ cũ nõ esse. nã mihi nõ nocet. z ĩtelligas si ꝓbẽ cõtrariũ vsq̃ ad sententiam: vt habes hoc exemplũ. ff. fami. herc. l. cũ putarẽ. sz cõfessio p errorẽ iuris facta nocet cõfitẽti. vt si cõfessus sum me tibi debere centũ ex stipulati. quã credebã valere cũ nõ valeret. vt q̃ ĩter absentes facta vel símili modo vitiosa.

Ulian⁹ ait. Hꝰ cõfessus est se dbere ex cã legati sticũ q̃ iã erat mortu⁹. z hoc sciebat. certe tenebit̃ in extimatõez.

J is cũ quo. Cõfessus es te occidisse fuũ. cũ alius eum occiderat. dicit̃ q̃ teneris ex tua confessione.

Ui sticũ. Põt plurib⁹ mõis poni casus vt eos hẽs ĩ gl.

Ertũ. Qui ꝓfiteꝫ se debere certũ tenet̃: vt puta fuũ sticũ si aũt icertũ: vt puta corp⁹ ĩ tenet̃. si aũt peterẽ a te sticũ z fundũ: z cõfessus es te vnũ ex his debere. nec dicas q̃ cogeris dicere. z fm hoc debes h̃e in lra. sed si sticũ vel fundũ z c. Jtẽ si cõfitearis te debere quãtitatẽ nec dicas quãtã cogeris dicere quãtã. Ultimo dicit. vẽdicabã a te fundũ tanq̃ meũ: z tu dꝰ ꝓfiteris. dicit̃ q̃ perinde habet̃ ac si iudicatũ esset meũ fundũ

Si alia. Quacũq̃ act. vel ĩterdicto q̃s cõuenit̃ z ꝓfiteat̃ habet̃ p condẽnato z dabit̃ tps ad restituendũ in his casib⁹ in quib⁹ daret̃ vere condẽnatis. z si nõ restituat iurabit̃ in litẽ qõ intellige vt in glo. Si quis absente. Cõfessio facta ab vno litigatoze altero absente nõ valz. sicut z si libert⁹ iurat absente ꝓcuratore sibi debẽ opas. nã nõ obligat̃. Jtẽ si re⁹ condẽnatur actori absenti nõ valz. si aũt ĩteruẽiat ꝓcurator vel tutor vel curator ei⁹ absentis. bñ sufficit. cõfessio aũt p̃dictoruz tutoꝝ vel curatoꝝ pupillo vel adulto nõ obest. In pupillo. Pupillus ex sua cõfessiõe nõ tenet̃ nisi tutore auctore eẽt facta. adulti aũt ꝓfessio tenet. sed põt restitui cõtra cõfessiõez. Confessi. Nõ põt ĩtelligi hic. §. de ꝓfessiõe q̃ fit ãte litẽ contestatã. hoc mõ vt ꝓfessus ãte litẽ cõtestatã se debere hẽat dilationẽ quattuoz mẽsiũ ad soluẽdũ q̃ dat̃ ꝓdẽnatis. põt etiaz ĩtelligi de confessione facta post litẽ ꝓtest. z dicit vt in glo.

Um fideicõmissuz. Petebã a te. x. ex cã fideicõmissi z cõfessus es. tãdẽ iudex coram quo ꝓfessio fctã fuit decessit z ei⁹ successor hãc cãm delegauit: nũc coram delegato dicis te debere absolui: nõ obstãte tua ꝓfessiõe cũ ostẽdas testiũ defuncti in quo appet nihil mihi relictũ. q̃rit̃ q̃d iuris. z distinguit̃ q̃ de cã te ẽbere absolui dicis. nã si iõ q̃ nõ appet relictũ aliq̃d mihi. nõ debes. ꝓpt̃ dꝰ absolui. si aũt iõ q̃ dicas bõa defuncti nõ eẽ soluẽdo creditoꝝ h̃ditarijs: z sic legata z fideicõmissa debere cessare vl̃ aliq̃ vice ꝓfessus fuisti debita oĩa h̃ditaria eẽ soluta, z subaudi dolo meo, tñ appet nũc ꝓriũ. dꝰ cãu de

bes absolui. in ꝑmo aũt casu cũ petis absolui. eo q; nihil apparet relictũ dicam⁹ delegatũ iudicẽ debere mittere te confessum ad prætorem ⁊ ab eo absolueris.

¶ Non oĩmõ. Cũ peteres a me sticũ ex cã stipu. ꝓfessus suꝫ me debere eũ. nescit tñ sit viuus nũc stic⁹ vel nõ. dr̃ q; iudex nõ ꝺꝫ me interi ꝓdẽnare cũ nesciat sup quo. nã si erit certũ eũ viuũ tũc in eo me ꝓdẽnet. si erit certũ eum mortuũ: tũc si tpe ꝓfessiõis ſ̃ scieba ꝓdẽnabit me i extimatõez al's ĩ: vt b. ⁊. s. e.

¶ De cessione bonoꝝ. Rubrica.

Creditor q; mutuauit alicui i refectõ

¶ Creditori. ne dom⁹ ꝺꝫ ꝓuilegiũ in exigẽdo tã in ypothecaria q; in psonali acr̃. qõ dicit in glosa.

¶ In psonalib⁹. Titi⁹ hẽbat mlt̃os creditores. ⁊ q̃dã ex his erãt ꝓuilegiati in acr̃. psonali. tandẽ b̃ titi⁹ accepit. x. mutuo hoc acto cũ b̃ creditore: vt de hac pecũia soluat̃ creditori ꝓuilegiato. ⁊ fic fuit. dr̃ q; ist⁹ ultim⁹ creditor succedit i locum

¶ Si qui. ¶ Qui cessit bõis: si aliq̃d postea acq̃sierit ꝑmi, poterit q̃uẽiri a creditorib⁹ in q̃tũ facẽ põt. Secũdo dicit. cedẽs bõis nõ ꝺꝫ cõuẽiri etiã ab illis creditorib⁹ quoꝝ tũ more nõ cessit. Tertio dicit. q; cessit bõis ⁊ anteq; vendant̃ penitet de cessiõe ⁊ pat⁹ ẽ se defendere: nõ amittet bona. ⁊ b̃ dicit hec lex ⁊ sequens.

¶ Qui bonis. ¶ Qui cessit bõis: si post cessiõem aliq̃d acq̃siuit ⁊ modicũ nõ tenebit̃ ꝓpt̃ b̃. si aũt multũ acq̃siuit: tũc q̃uẽiri poterit ꝓpt̃ b̃: ⁊ inspicit̃ ex quãtitate sit p̃ciosus vel nõ b̃ qõ postea acq̃siuit. nõ ex q̃litate: vt si mẽstruũ vl' ãnuũ relictũ ẽ nomie alimẽtoꝝ huic q; cesserat bõis vl' usufruct⁹ alicuius fundi.

§ non propter hoc poterit conueniri a creditoribus suis.

§ ℑ debitoris. Debitor multoꝝ cessit bõis: ⁊ sic bona ei⁹ vẽdita sunt a creditorib⁹: nec sufficerũt. b̃ debitor mlta bona acq̃siuit. nũc dr̃ qõ si nõ vult residuũ soluere b̃ bõa nũc q̃sita vẽdentur: ita q; integre creditoribus satisfiat.

¶ Qui cedit bonis. ¶ Non auditur volẽs bõis cedere a ñq; cõsiteat̃ debitũ. vl' anteq; sit ꝺdẽnat⁹. ⁊ est ratio vt in glo.

¶ Bonis. Cessio bonoꝝ pos. põt fieri in iure ⁊ extra ius. et etiã p nũtium vl' epl'am potest declarari.

¶ Quibus ex causis in possessionem eatur. Rub.

¶ Tres fere sunt cãe ex q̃rũ q̃libet fit missio in oĩb⁹ bonis.

¶ Res fere cause. vna ẽ qñ mittit̃ cã debiti fuãdi: ⁊ fit in bõis debitoris. alia que fit cã legatoꝝ fuãdoꝝ cum ageret̃ ad legatũ act̃. psonali. puta ex testõ. tertia ẽ que vẽtis noie. ẽ ⁊ q̃rta ⁊ ꝓpt̃ b̃ dixi fere. de q̃ dicit in glo. ac. missio q̃ fit ex cã dãni infecti nõ fit i oĩbus bõis: sꝫ ĩ re illa tñ ꝓpt̃ quã petebat̃ caueri

¶ Pretor ait. Ponit̃ edictũ quo dr̃. si aliq̃s cõuent⁹ dedit fideiussores iudicio sistendi cã. idẽ si nõ dediss: ⁊ nõ facit ptãtez sui: neq; defendit̃ in bõis ei⁹ ꝓtor iubet mitti aduersariũ. ℑ postea expõit b̃ ꝙ bũ: nõ facit ptãtem sui. i. dicere. q; id agit ne aduersari⁹ ei⁹ copiã hẽat. vt q; latitet. idẽ si nõ latitet: sꝫ sit absens nec defendat̃. si aũt defendat̃ ⁊ plene ita q; ꝺdictio aduersarij nõ fiat deterior: in ei⁹ bõis nõ fiet missio. ⁊ itelligas de õfensore q̃ ab initio vẽit ⁊ q̃ durauit vsq; in finẽ cãe.

¶ Aud iul'. Rẽ cõem habui cũ pr̃e pupilli. nũc ago cõidiudicãdo cõtra pupillũ ⁊ nõ defendit̃. q̃rit̃ an fiet missio in bonis pupilli ⁊ vẽditio. ⁊ distinguit̃. naz aut cũ ago de fctõ pr̃is ei⁹ conq̃roꝝ. vt q; pcepit fruct⁹ fundi cõis. vel q; in re cõi dedit dãnũ. ⁊ tũc fit missio ⁊ vẽditio de ei⁹ bonis. ⁊ reddit̃ rõ i fra. ubi marcell⁹ aũt ⁊c. si aũt nõ conq̃roꝝ de fcõ pr̃is sꝫ tñ peto diuidi fundũ cõem: tũc fit missio in bõis pupilli: nõ vẽditio

¶ dẽ eẽt si ageret̃ cũ pupillo ex õctu facto cũ ei⁹ tuo vl' act̃. de peculio vl' de in rẽ ꝙso vl' filij. ¶ dẽ si de õctu facto cũ ei⁹ tutore ꝓpt̃ quẽ det̃ actio ĩ pupillũ ageret̃ cũ pupillo ⁊ nõ se defenderet. nã hꝫ casib⁹ fit missio sed non vẽditio. ¶ Si pupillus. ℑ pupillus succesit alicui extraneo ⁊ q̃uẽitur ad legata soluẽda nec se defendit: an fiet missio in bonis pupilli. ⁊ dr̃ q; sic. Tandẽ dicit eẽ in arbitrio creditoꝝ velint mitti in bonis hꝝditarijs ⁊ ea vẽdi. an velint mitti in bonis pupilli: quasi pupillus videat̃ ꝝsse cũ legatarijs adeũdo hꝝdit̃. ⁊ non vẽdi. ⁊ b̃

sunt ꝝa etiã si succesit alicui suo cõsũcto. ℙ ostea dicit. b̃ qõ dictũ ẽ de missione q̃ fit in bonis pupilli hꝫ locũ qñ pupill⁹ nõ defendit̃ vl' a tutore vl' ab alio siue hẽat tutorẽ siue non. ⁊ ꝺ b̃ ꝺꝫ req̃ri a iudice tutor si quẽ hꝫ ⁊ necessarij pupilli. ⁊ liberti pupilli: ⁊ alij sui amici q̃ volũt pupillũ defendere. ⁊ si rñdeãt nõ. vel taceãt: tũc fiat missio in bonis pupilli. ⁊ duret donec ꝺfendat̃. nã statim cũ vẽiet aliq̃s q̃ velit defendere desinẽt bona ea⁹ possideri. ⁊ ea q̃ dicta sunt in pupillo fuãtur ⁊ in furioso. ℑ tẽ si pupill⁹ fact⁹ adult⁹ se defendat: sine satisdat̃. b̃ faciet si alius vult eũ defendere: cum satisdat̃. iudicatũ solui. ⁊ b̃ dicit hic. §. ℑ

¶ In possessionẽ. Si legatarij q̃b⁹ ẽ legata cũ. l. i. ⁊ se. pecũia sub ꝺdit̃. volunt mitti in pos. bonoꝝ hꝫdis: ob b̃ q; hꝫs nõ cauebat eis ꝺ dãda pecũia aduẽiente ꝺdit̃. audiũt

¶ Cũ dr̃. ¶ Hoc qõ dr̃ bona alicui⁹ possessa a creditoribus debere vẽdi nisi sint bona pupilli: vel absentis rei publice cã: ne dolo malo dat intelligere q; si dolo malo abfuerit. posſint ei⁹ bona vẽdi. ℑ tẽ creditores mitti pñt in bonis debitoris captí ab hostib⁹. nõ tñ statiz fiet vẽditio. ſꝫ iteriz curator dat̃ bonis. ℑ tez scias q; creditores missi in pos. bonoꝝ debitoris nõ debẽt ali ex illis bõis. ⁊ b̃ dicit hic. §. ⁊ ꝓn. l. se. ¶ Prætor aliud edictũ quo dr̃. si ꝺbitor fraudatõis cã latitat: ⁊ boni viri arbitratu non defendat̃. bona ei⁹ possideri ⁊ vẽdi iubet ꝓtor. appet ergo q; nõ sufficit latitare nisi fraudat̃ cã latitet. idẽ ecõtra. ⁊ est b̃ valde in vsu vt bona latitatis ꝺdicto mõ possideant̃ a creditoribus ⁊ vẽdant̃. si aũt bona alicui⁹ tãq; latitatis vẽdant̃. ⁊ postea appeat q; nõ latitauit vẽditio nõ tenuit. ⁊ intellige de latitat̃. q̃ fit in fraudẽ creditoꝝ. nõ si alia ex cã puta si latitet timore hostiũ vel alicui⁹ tiranni. si ergo ꝓpt̃ pl'es cãs latitat ⁊ inter ceteras b̃ sit. l. in fraudẽ creditoꝝ satis fit: vt sic bona ei⁹ vẽdi possint a creditoribus⁹. ⁊ fit vẽditio ab oĩb⁹ creditoribus⁹ ⁊ oĩbus satisfiet si i fraudẽ oĩm latitabat. si aũt i fraudẽ quoꝝũdã creditoꝝ tñi illi tñi mittẽtur in pos. ⁊ vẽdent ⁊ eis tñi ꝓdicto mõ satisfiet. ⁊ bñ dixi aio fraudãdi creditores latitare ad hoc vt hẽat locũ b̃ edictũ. ⁊ sic aimus desiderat̃. naz ꝙ b̃ ꝙz q furiosus nõ dr̃ latitare cũ sensuz nõ hẽat. ⁊ dat̃ furiosus fit missio in bonis ei⁹ vl' dabit̃ curator. ⁊ si curator dat⁹ nolit eũ defendere remouet̃ ⁊ dabit̃ in curatorẽ vnus de creditoribus ei⁹ q̃ nõ apli⁹ vẽdat ꝺ bõis furiosi q̃ sit necessariũ. vẽdẽt enim q̃q; de bõis furiosi. vt si vrgeat es alienũ ꝺ illatio dãnũ possit creditoribus⁹ afferre. ⁊ ea q̃ dixi in furioso fua ⁊ in ꝓdigo ⁊ in filijb⁹ q; curatoꝝ auxilio regũtur. ¶ Illud sciendũ. Debitor me⁹ iuit in aliã ciuitatẽ ad habitandũ vl' alia de cã. si palã ibi stat. nõ dr̃ latitare. ſꝫ si debitor me⁹ nõ remoueat se de terra in q̃ consuet⁹ est stare. abscõdat se aũt in domo. vel cũ ẽ in palatio cõis vbi reddit̃ ius abscondat se retro colũnã: fraudẽ creditoꝝ dr̃ latitare. Vltimo dicit. si cũ titi⁹ debeaz mihi. c. in diẽ sub ꝺdit̃. in fraudẽ meã latitet ãteq; ꝺies vl' condictio venerit non vẽdent ei⁹ bona ꝓpt̃ b̃ debitũ. idẽ si hẽbã act̃. ꝺ eũ q̃ p except. poterat tolli. ¶ Si q̃s act̃. Ex ꝺctu filij vel fratris tui volebã te cõuẽire act̃. de peculio. tu latitas. certe mittar in bõis tuis ⁊ vendẽtur ita qõ mihi satisfiat. ſꝫ appeat postea nihil cẽ in peculio. sicut ⁊ tenet act̃. de peculio: ſꝫ nihil sit in peculio. ¶ Itẽ videam⁹. Si vellẽ a te hꝫdit̃. quandã petere ⁊ latitas: fit missio in reb⁹ hꝫditarijs. sed si eas res dolo desijsti possidere. tũc fit missio in oĩbus bonis tuis. ⁊ etiã vẽditio. Vltimo dicit. q̃ mittor in possessionem rerũ hꝫditariarũ qõ fit possessor hꝫdit̃. latitãte. fruct⁹ hax̃ rex̃ facio meos si possessor latitãs nimiz fuit cõtumax. vt q; cũ eẽt citat⁹ coz̃ã iudice dixit nõ vẽiam. vl' si nihil dixit. tñ nimis stetit ad veniẽdũ. puta biẽnio.

§ ℑ diu. Si hꝫs institut⁹ differt adire ex nõ iusta cã. creditores hꝫditarij mittẽtur in pos. bonoꝝ cã rei fuãde. i. debiti. ⁊ q̃q; etiã ꝺ his bonis vẽdit̃ p vnũ ex creditoribus⁹ datũ curatorẽ bõis. puta si debitũ vrget. vl' filij de cã. qõ dic. vt in glo. sed pone q; duo erãt hꝫdes. vn⁹ repudiat. alt̃ deliberet. ad huc est idẽ vt creditores hꝫditarij mittãtur in pos. ⁊ hoc dicit h̃. l. ⁊ se.

S Si pupillus. Dic casum vt in glo.

S Si filio. Filiofami. est relictū legatū sub cōdic. hꝛs non vult cauere de dando legato in euētuz condic. dꝛ q̄ filius ꝛ ei⁹ pꝛ mittunt in pos. q; ambo hñt spē de hꝛdo legato. ꝛ dic de hoc vt in glosa.

C Cum legati. Missus in pos. ex cā legati vel fideicōmissi vl ex cā dāni infecti nō dꝛ possidere: sed custodiā rerū vl cipē rome. dꝛ q̄ nō cogoꝛ rñdere rome in aliqua alia cā sed in puincia debeo defendi. alioq̄n bōa mea possidebūtur ꝛ vēdent. ꝛ adducit fil'e. nā dānatus in exiliū vsq; ad tps: ꝛ tē poze finito nō defendat ꝛ latitet: fit missio i ei⁹ bōis ꝛ vēditō

S Si quis creditoꝛ ē. Cū creditoꝛ iussu iudicis vellet intrare in pos. bonoꝛ debitoꝛis pꝛhibitus fuit ab aliquo ne intraret dꝛ q̄ hz act. in factū contra pꝛhibētez quāti ei⁹ itereſt. Itē si legatarius cōditōnalis volēs intrare in pos. iussu iudicis: pꝛhibit⁹ fuit hz act. quāti eius interest. i. quāti erat legatus licet nōdum venerit ꝺditio. sed secus in creditoꝛe conditiona li quia interim non mittit in possess.

I Si qui. Si hēo rem ex cā pmutatiōis vel est data mihi in solutū. vel cū peterē a me res quā possidebā solui ei⁹ extimati. vel ex cā stipulat. mihi res est data: dicoꝛ similis em ptoꝛi. Sed quid fact h̄. l. ad ti. dic vt in glo. magna.

C De bonis auctoꝛitate iudi. possidendis seu vēdēdis.

Enire. Bona debitoꝛis latitātis debēt vendi iussu iudicis illi⁹ ciuitatis in qua re⁹ debebat defendi. i. vbi hēbat domicilīū vel vbi contrahere erat. cōtrahere aūt dicim⁹ in loco quo est soluēda pecūia ꝛ hoc dicit hec. l. cum duabus se.

S Si seruus. Dūs in testō suo instituit fuū suū sibi hꝛdem sub cōdic. dandi. puta si dederit centū. vel sub cōditione alia. puta nō dādi. ꝛ dubiū est an fiat hꝛs vel nō. dꝛ q̄ ad ho adeat bū sit. alioq̄n. i. si nō adeat ifra p̄dictū tps pinde erit ac si nō essz hꝛs instituꝛ⁹. ꝛ sic dabit curatoꝛ bonis vt satisfaciat creditoꝛib⁹. nō tñ impedieꝛ libertas fui q̄n fiat liber existente condic. lz non possit amō esse hꝛs cū effectu. ꝛ hec sunt vera q̄ deꝛ curatoꝛ bōis qui satisfaciat creditoꝛib⁹ nisi appeat aliq̄s qui dicat se hꝛdem vel volēs defendere hꝛdic. noīe defuncti. nam hoc casu qui hoc dicit audieꝛ ꝛ bōa defuncti nō vēdent.

S Si mimoꝛ. Dinoꝛ. xxv. an. habēs curatoꝛē conuētus est ab aliquo nec defendit p curatoꝛē vel p aliū. dꝛ q̄ bona eius vendētur ita q̄ satisfiat creditoꝛi. ꝛ hec sunt vera siue minoꝛ nō latitabat: vel etiā si latitabat de facto. nā de iure non dicitur latitare cū sui nō sit idoneus defensoꝛ.

S Si nō expedierit. Si pupillus adiuit heredit. pꝛis. postea habita restitut. abstinuit. ꝛ sic ꝓpter creditoꝛes bōa fūt vendēda. dꝛ q̄ vendent ita q̄ satisfiat creditoꝛibus. ꝛ residuū q̄ remanebit dabit pupillo. Tādē dicit. pupillus adiuit hꝛditatē. ꝛ aliqua gessit circa hꝛditatē. postea abstinuit se ab hꝛditate p̄ in integꝝ resti. dꝛ q̄ ea que gessit tenēt. Sed pone q̄ bōa hꝛditaria vēdūtur ꝓpt alios creditoꝛes: an repetere q̄ solutū est pꝛimo. ꝛ certe si ille cui fuit solutū fuerat sollicit⁹ in exigēdo: alij vero nō: nunq̄ auferꝛ q̄ habuit ꝓpt vigilantiā suā: ꝛ alt imputet sibi q̄ fuit piger. si aūt vterq; fuerat sollicit⁹ ꝛ pupill⁹ soluit vni tm̄: tūc si in bōis est q̄ possit satisfieri alij: bū quidē. si non. tūc cōicabit iste q̄ hūit. ꝛ hec sunt vera quā do pupillus soluit ex bōis pꝛnis. si aūt de suo ꝓpꝛio: tunc pupillus de hꝛditate deducit q̄ soluit de suo. si aūt nihil est ī bonis hꝛditarijs: tūc pupillus repetet q̄ soluit ab eo cui soluit.

Hereditariū. Ad euidentiā legis nota q̄ qñ dubitaꝛ fit soluendo hꝛditas vel nō. creditoꝛib⁹ ꝛ legatarijs p̄ferū tur creditores: vt eis pꝛimo soluaꝛ. in nꝛa aūt. l. q; de duob⁹ dubitatur sint creditoꝛes vel nō. decidit̄. ꝛ pꝛmus ē. titi⁹ ꝓmisit mihi ꝛ. cū decedat. nā post moꝛtē ei⁹ incipio posse petere ꝛ creditoꝛ dicoꝛ hꝛditari⁹. idē si fideiusseꝛā ꝓ titioꝛ: ꝛ eo moꝛtuo ꝓ eo solui. ꝛ sic hēo act. mādati cōtra hꝛdes ei⁹. nam dicoꝛ creditoꝛ hꝛditarius.

I In venditiōe. Cū vēdūtur bona debitoꝛis vēdetur ꝛ vsu fru. si quē hēbat in fundo alieno. Secūdo dicit q̄ creditoꝛ missus in pos. pꝛedij debitoꝛis latitātis pōt vēdere hūc fundū vl locare nisi essz ꝓmo vēdit⁹ ꝛ locatus a debitoꝛe. nā istud nō retractareꝛ nisi essz factū in fraudē creditoꝛ. nam tūc creditoꝛes darēt elec. ēptoꝛi vel conductoꝛi vt vel hēat emptū p̄cio iusto vel conductū iusta mercede: vel reddat agrū hito q̄ dederat. ꝛ q̄ dixi de fundo: idē in ceteris reb⁹ vt in fuis debitoꝛis vl iumētis. Item q̄ dixi q̄ creditoꝛes pōt locare. intellige īfra quātūcūq; tps. est em̄ in arbitrio eoꝛ quāto tpe locēt. ꝛ de dolo tm̄ tenētur nō de culpa. ꝛ intelligas leui: ꝛ si vn⁹ est creditoꝛ q̄ possideat ꝛ velit vēdere vl locare planū est: q; poterit. si aūt sunt plēs creditoꝛes missi: ꝛ oēs velint vēdere vl locare vl concordent p quē eoꝛ hec fiāt planū est. si vero non ꝓueniat p quē fiat vēditio vl locatio. tūc ꝓtoꝛ seligeꝛ vnū ō bis p quē h̄ fiant.

P Retoꝛ ait. Ponit edictū q̄ hz tria mēbꝛa. pꝛimū si creditoꝛ missus in pos. bonoꝛ debitoꝛis pcipiat fruct⁹ ex illis bōis nec eos restituat ei ad quē res ptinet tenebit ad hoc act. in factū. Secōm mēbꝛū est si creditoꝛ missus in pos. bonoꝛ debitoꝛis impēdit de suo sine dolo malo in illis bonis hz act. in factū ad hoc. Tertiū mēbꝛū est. si creditoꝛ missus in pos. destruxeꝛit bona dolo malo tenebit act. in factū. ad hoc emēdādū. Postea reuertit ad pꝛmū mēbꝛum. ꝛ dicit q̄ dixi de fructibus vt eos reddat creditoꝛi. idē si q̄d puenit etiā si penā sit cōsecut⁹ creditoꝛ ex cōpꝛomisso q̄ fecerat debitoꝛ cū aduersario q̄ aduersarius inciderat in penā. Itē q̄ dictuz est in scō mēbꝛo q̄ si quas expensas facit de suo creditoꝛ sine dolo malo q̄ eas repetit. est verum siue pficiāt expense ip si debitoꝛi siue non. sufficit em̄ q̄ sine dolo malo expēdit. Itē q̄ dixi in pꝛmo mēbꝛo q̄ debnet restitui fruct⁹ ei ad quē res ptinet. intellige. nō solū debitoꝛi. sed etiam curatoꝛi bonis dato. Itē huic creditori dabit act. contra p̄dictos ꝓ expensis q̄s fecit de suo vt in familia debitoꝛis alenda. vel in pꝛedijs fulciēdis vel in filibus dū modo sine dolo malo expēdit. nō aūt hēt act. negot. gest. sicut nec soci⁹ qui cōem insulam fulsit. cū ꝛ hic creditoꝛ cū expēdit in bōis debitoꝛis cōe negociū dicat facere. Idē hic creditoꝛ tenet si dolo malo deterioꝛa facit p̄dia debitoꝛis vl alias eius res. tenetur em̄ tantum ꝓpter dolū non de culpa: licet secus sit in creditoꝛe qui habet pignus cōuentionale qui tenet etiaz de culpa: ꝛ q̄ dixi in creditoꝛe misso in possess. idem intelige in curatoꝛe in bonis dato vt teneatur tantū de dolo. Itē creditoꝛ missus in possess. bonoꝛū debitoꝛis si nō vendat ō bonis illis cū hoc debitoꝛi expediret vel non: locet fundos debitoꝛis ꝛ minus pcipiat fructuū q̄ faceret si locasset vel vēdidisset tenet ad intereē ꝓ tpe quo stetit in pos. vl ali⁹ ꝓ eo non ꝓ alio tempe. Vltimo dicit act. in factū ex pꝛmo ꝛ scō capite ꝓpetua est ꝛ hꝛdi. ꝛ in hꝛdē non dat. cū ꝓpter dolū nascat nisi inquātū ad eū pueīt. hꝛdi aūt dat. ꝺ dicit hec. l. cū duab⁹ se.

C Cum vnus. Ex quo vnus creditoꝛ missus est in pos. oībus alijs. videt hoc idē permissum. nec videtur per liberā pſonā alijs q̄ri per pactū. cū nec misso aliq̄d querat ex pcō. sed ex eo q̄ factū est in eo. s. in possess. intrare acq̄rit alijs. ꝛ ꝺ est verū qñ missus erat verus creditoꝛ q̄ ꝓdest alijs. sed licet misso soluat. postea non nocet alijs q̄ possint vēdere bona.

S Is qui. Dic casuz vt in glo. dñi mei ac. C Si ꝓpter. Creditoꝛ missus possidere nō inuenit q̄d possideat vt q; prediū debitoꝛis est inundatū vl ab hostib⁹ occupatū vl simili de cā nō dicitur esse quid possideat. sed tm̄ pinde est fictiōe iuris ac si esset in pos. vt si bona debitoꝛis postea appeant creditoꝛ itret possess. eaz sine noua iudicis auctoꝛitate. ꝛ ꝺ dicit B. Ꝟ. cū. l. se.

C Creditoꝛe. Creditoꝛe misso in pos. bonoꝛ debitoꝛis. si i illis bōis ē actō. tpe pitura cōstituit vel ipe idē creditoꝛ curatoꝛ vel alius q̄ illam act. intētet. Item hic creditoꝛ quicquid ex bonis debitoꝛis ad eum peruenit. debet reddere debitoꝛi vel curatoꝛi bonis dato. sed si nondum peruenit habet tamen act. eā cedat. ꝛ tenet ad ꝺ act. in factum ꝛ oīa vēiunt in

Dea que veniūt in act. nego. gest.

¶ Cum p̄les. Cū p̄les creditores missi sc̄t in pos. bo. debitoris debēt istā & rōes ōbitor depōi apō vnū ō creditorib⁹ quē maior pt creditor elegerit. & iste apō quē sc̄t depōite. oz facē copiā alijs creditorib⁹ vt describāt quot sunt istā: & de q̄b⁹ q̄titatib⁹. & nō solū de instris b̄ poterūt facere: sz & de alijs bōis nō aūt ipa corpa instror tota debebunt describere nisi ex cā si qua videbit iudici & vltra semel nō poterit ōscribē nisi iuret alios eor se p̄mā descrip. amisisse. nam tūc alia vice describet & non amplius.

¶ De p̄uile. creditor.

Cū tractaī de bōis debitoris vendis p creditores. q̄dā ex eis volūt vēdere. q̄dā nō. & sunt pares in nūero & cumulo ōbiti & in dignitate. stabit dicto illor creditor q̄ attinēt ōbitori mag⁹ q̄ dco exneor & mag⁹ dicto creditor et exneor q̄ cognator debitoris q̄ nō sc̄t creditores ei⁹. itē iter creditores staī magis dicto creditoris q̄ pl⁹ hz recipe. & hūc casuz hēs in glo. dñi mei ac. q̄ incipit ifra creditorib⁹ &c. ¶ Vel alit ego franciscus possuz ponere casuz vt in p̄dicta glo. patet.

¶ Quesitū est. Expēdēs in fun⁹ p̄ferī ceteris creditorib⁹ si sue expēdit in fun⁹ ei⁹ in cui⁹ bōis agit sive in alteri⁹ fun⁹ cui ille successit in cui⁹ bōis sit. & hec sunt ōba sive agaī funeraria sive fami. herc. sive alia frā. ¶ Si spōsa. ℣ Priuilegiū q̄ hz mulier in dote repetēda q̄ ē vt p̄ferāt ceteris creditorib⁹ ex tēdit etiā ad spōsam p ōba de futuro q̄ dedit dotē cui⁹ nō est sequutū matrimoniū. ℣ Itē ad eā q̄ nō potuit eē vxor ducta tūc de facto fuit. vt q: erat mīor. xij. an. nā si interiz dissoluaī repetet dotē & p̄ferī ceteris creditorib⁹: vt sic de ea possit nubē alij ℣ Itē p̄uilegiū q̄ hz pupill⁹ otra tutorē vt p̄ferāt ceteris creditorib⁹. hz etiā ō eū q̄ gessit p curatore bōa ei⁹ cū tutor nō esset & b̄ p̄uilegiū daī pupillo nō ei⁹ hr̄di. ℣ Itē daī. pdigo surdo et muto cōtra curatorē. nō aūt daī otra curatorē datū bōis absentis vel capti ab hostib⁹ ipi absenti vl̄ capto reuerso. ℣ Item nō hz hoc p̄uilegiū pupill⁹ otra gestorē negociorū ei⁹ q̄ gerat ex amicitia. ℣ Itē nō daī cōtra curatorē datū ventri & venter nō sit nat⁹. & b̄ dicit ℏ. § cū. l. sequētib⁹ vsq; ad. §. diuus.

¶ Diuus. Creditor mutuās i refectiōe. domor debitoris p̄ferī aliis creditoribus. & b̄ est verum sive numerat dño edificij sive eo volēte i edēptori numeret. ℣ Itē cū tractaī de bōis mēsularij vēdēdis & satisfaciēdi creditorib⁹ p̄ferī q̄ ex cā depositi petūt pecūiam nisi de ea acceperint vsuras. nā tūc nō p̄feruntur alijs nisi pecūia depōita extet. Altio dicit. & hij creditores p̄uilegiati sunt ex quor pecūia solut. ē p̄uilegiatis: sive directo ad eos pueīt pecūia sive p̄mo ad debitorē postea p eū ad eos.

¶ Ut p̄tor. Debitor in fraudē creditor vēdidit rē suā ēptore p̄ticipāte fraudē. dī q̄ actō ex ēpto nō daī ēptori q̄ p̄ iudicet creditoribus vendentis.

¶ Cli in nauē. ℣ Pone casum vt littera stat.

¶ Si ingr̄atus. Legatari⁹ ꝺditionalis: q: sibi nō cauebaī ab hr̄de missus est in pos. oim bonor. dī q̄ si in bis bonis sunt aliq̄ q̄ fuādo deteriora fierēt: oz dari curator bōis p quem vēdātur. & pecūia inde redacta dabit in depositū legatario. & vēiente ꝺdit. sibi de ea satisfiet.

¶ Uterfami. ℣ Paterfami. filiū suū ipuberē sibi hr̄dē instituit. & si ē cederet ifra pupillarē etatē ei substitutū reliq̄t tādē fili⁹ istitut⁹ abstinuit se ab hr̄ditate p̄na. & sic creditores p̄ni intraverunt pos. hor bonor tanq̄ vacātiū. & nō sufficiūt eis. tandē iste ipubes instituī hr̄s a quodā extraneo adiuit illā hr̄ditatē. & postea decessit ifra pupillarē etatez. & substitut⁹ dat⁹ ei a p̄re successit pupillo. nūc creditores p̄ris volūt agere ꝺtra substituum. q̄rit an possint. ℣ Pupilluz aūt cōstat q̄ non possunt agere. & videt q̄ non. cū substitut⁹ nihil hēat de bōis p̄nis. ℣ Itē q: creditores p̄ris nullū ius habēt in bōis pupilli aliūde q̄ritis q̄ nō successit p̄ri. ecōtra videt q̄ sic cū testiī vnū dicaī in quo fuit institutio & substitutio. tū postea solvit & dic nō posse cōueniri substituī. sicut nec pupillū. tū q: filij pudoris petitur vt pot⁹ p̄ris bona dicātur vēdi p creditores q̄ filij. tū q: hec bona q̄ habuit fili⁹ & p sequēs substitut⁹ nō hūit a p̄re

& b̄ dicit vsq; ad. §. at cū &c. in fine. l. ibi. q̄ si substitut⁹ &c. si autē ipubes adiuit hr̄ditatē p̄ris & successit: alij vl̄ nō: & decessit ifra pu. etatē & substitut⁹ successit: tūc substitut⁹ tenebit creditoribus p̄nis cū bona p̄ris & filij idē dicātur. & sicuti postq̄ adiuit substitut⁹ si nō se defendat a creditoribus bona ei⁹ vēdunt eo iuitor: ita eo inuito cogeī rīdere oībus creditoribus tā patris q̄ filij nec potest eos separe.

¶ Si fidi⁹. Oīb⁹ bōis debitoris vēditis p creditores. nō videt vēdi statua in honorē ei⁹ in ciuitate posita.

¶ Operatores. Creditores vēdiderūt bōa debitoris q̄ tū se defendebat. & sic iniuste vēdiderūt. dī q̄ ōbitor vēdicabit bōa sua ab ēptoribus suo iure. nec ē op⁹ i iteg. rest. ad b̄.

¶ Si creditores. Debitor multor decessit relicto hr̄de. creditores hr̄ditarij volūt mitti in pos. bonor & vēdere nisi hr̄s satisdet. dī q̄ audiūtur si hr̄s ē suspect⁹. qō cognoscit ex facultatib⁹. hz in tutore sit sec⁹ q̄ p̄sumit suspect⁹ ex malis moribus: nō ex facultatib⁹. & hoc est verū: si creditores statiz adita hr̄ditate petūt b̄. nō si diu post. & si nolit satisdare hr̄s: tūc bona hr̄dit. possidebūtur. & vēdunt. & p̄dicta sunt vera q̄n tā aliena quā alienauerat. si aūt nihil vēdiderat: tūc satis ē si ei iubeat vt nō diminuat. Altio dicit. cū creditores dicūt hr̄dē nō idoneū. & ideo petūt satisdari. & b̄ pbare non possunt: tūc tenētur actione iniuriarum ipsi heredi.

¶ Priuilegia. Nota. q̄ duplex est p̄uilegiū ꝺpetēs aliq̄n creditoribus vnuz reale. s. ypothecarij. aliud p̄sonale. & de hoc hic dicit. & sic pone casuz. q̄dā hz multos creditores p̄uilegiū p̄sonale hūtes. q̄rit q̄s eor p̄ferāt. & certe nō inspicit tps vt q̄ primo contraxit p̄ferāt. sed cā inspicit. vt q̄s eor bēat magis fauorabilem cām. vt est in funeraria: qne p̄fertur alijs puta act. tutele & similibus. si aūt sunt duo creditores eiusdē cause tunc concurrunt: licet diuersis tempibus contraxerunt. & de hac materia dic plene vt in glo. magistratia hic posita que incipit. vt priuilegiatus &c.

¶ Si pupillus. Creditores qui contrarerāt cū pupillo nisi sunt in pos. bonor eius q: pupillus non defendebaī. dicit q̄ de his bonis pōt fieri diminutio cā nutriendi pupillum. Secūdo dicit. sicut debitor a p̄n. potest se defendere si habet iudicio sisti: vel p aliū pōt defendi. nec bona ei⁹ possidebūt ita si nō se ōfendat a p̄ncipio vl̄ p aliū & missio sic facta in bōis ei⁹ nūc volēs se defendere & satisdare iu. sisti: admittit & recuperat possess. bonorum.

¶ Quod quis. Mutuās ꝓpter naufragiū refect. vl̄ armandā vel simili de cā accipienti vel vendēs nauī: p̄feret omnib⁹ creditoribus post fiscum.

¶ Cum qui. Contra debitorē absentē dolo malo fit missio & vēditio. sed si sine dolo abfuit fit missio. sed non venditio. & finē huius. l. expone: vt in glosa.

¶ Cum qui circa. Quocūq; mō quis latitet ne videaī & cōueniaī a creditore. dī latitare. & sic fit missio & vēditio ipsius bōis sive post colūnam se occultet sive subterfugiat sive ꝓpter hoc exeat de ciuitate sive non.

¶ Arthiocesium. Ciuitas anthiocesium ipetrauit p̄uilegium a p̄ncipe vt habeat tacitā ypothecaz in bonis debitoris. hoc p̄uilegiū non nocet creditoribus alijs illius debitoris quin illi p̄ferātur in pignoribus exp̄essis.

¶ Bonis vēditis. Bonis debitoris vēditis per creditores non videtur vendita ancilla que fuit cōcubina debitoris: nec filij ex ea nati. Secundo dicit. res publica: puta ciuitas bononiensium p̄fertur ceteris creditoribus in p̄sonali.

¶ Pupillus. Si non defendaī pupillus. & sic est facta missio in eius bonis. adhuc tamē ex istis bonis ꝺabuntur pupillo alimenta vsq; ad pubertatem. Secūdo dicit debitor multor captus est ab hostibus. & q: nō defenditur bona ei⁹ sunt possessa a creditoribus. dī q̄ nō fiet venditio hor bonorum nisi reuertatur ab hostibus & nolit se defendere.

¶ De separationibus.

Sciendum: Separatio ipetraī decreto p̄toris. & ipetrant eā creditores hr̄ditarij vt

sepentur bona hereditaria a bonis heredis vt sic eis satisfiat in totū vel pleni⁹ q̄ꝑ si cō currerēt cū creditoꝛib⁹ ꝓpꝛijs hr̄dis creditoꝛes aūt hr̄dis nō ipetrāt sepac̄.ꝛ reddic̄ rō i lr̄a Jtē creditoꝛes hr̄ditarij postq̄ ipetrauer̄t sepac̄.pferūt oīb⁹ creditoꝛib⁹ hr̄dis.ēt si hr̄s rē hr̄ditariā alicui obligauit ꝛ ēt fisco ꝛ municipib⁹ q̄ erāt creditoꝛes hr̄dis.in casu tñ creditoꝛes hereditis grauatā. Jtē in casu ipe hr̄s impetrat sepac̄.vt si hr̄s in dolo malo in fraudē suoꝝ ꝓpoꝝ creditoꝝ.adiuit heredit̄. destitut⁹ ꝛ grauat⁹ ō restituēdo coact⁹ adiuit.tādē ñ apparz cui restituat.vt q⁹ fideicōmissarius decessit anteq̄ sibi hr̄ditas restituaꝛ.nūc creditoꝛes hr̄ditarij cōueniūt hr̄dē poterit hr̄s se paraꝛ.bonoꝝ ꝓpꝛioꝝ a bōis hereditarijs ipetrare.vt sic tñ ō bonis hereditarijs satisfaciat creditoꝛib⁹ hr̄di.ꝛ non de suo. Jtē ꝟ casu si hr̄s nō ipetret poterūt creditoꝛes ei⁹ ꝟ ipetrare. ¶ Jdē videam⁹. Pater filiū suū ipuberē sibi istituit heredē ꝛ ei substituit.tādē ipubes adiuit ꝛ ōcessit: ꝛ substitut⁹ succesfit.nūc creditoꝛes substituti bona ei⁹ petūt vēdi.q̄rit̄ an creditoꝛes patris possint ipetrare sepac̄.vt bōa pr̄is separent̄ a bonis substituti.ꝛ dr̄ q̄ sic.ꝟ idē ꝓmissuꝝ est creditoꝛib⁹ ipuberis q̄ cū ipubere ꝺꝛerāt. Postea dicit.pr̄im⁹ istituit scōꝝ:scōs tertiū creditoꝛes tertij volūt vēdē oīa bōa tertij.dr̄ q⁹ creditoꝛes ꝓmi pñt ipetrare sepac̄.bonoꝝ ꝓmi a bonis scōi ꝛ tertij. Jtē creditoꝛes scōi ꝛ tertij. Jtē credito.scōi pñt ipetrare sepac̄.bonoꝝ tertij nō ꝓmi. ¶ Si filijssa. Filiussa.añq̄ militaret cepit hr̄e creditoꝛes ꝛ peculiū paganicū qō hēbat nō erat soluēdo. postq̄ cepit militare:ꝛ sic habuit peculiū castrēse: ccpit hr̄e et alios creditoꝛes.ꝛ ꝟ peculiū castrēse.bñ est soluēdo de istis vltimis creditoꝛib⁹. q̄rit̄ an fiat sepatio inter creditoꝛes scōos ꝛ ꝓmos.ꝛ dr̄ q⁹ sic ad postulac̄. ꝺhētiū cū eo iā militāte. Jtē i alio casu qñ creditoꝛ ꝺꝛerat cū nō militāte: tñ pecunia puenit in rē patris.nā alij creditoꝛes reiciēt istū a bōis castrēsibus. ¶ Illud. Ponūtur quidā casus in q̄b⁹ creditoꝛ hereditari⁹ nō pōt ipetrare sepac̄. Pꝛim⁹ si nouauit obligac̄. ab hrede. Scōs si accepit vsuras hui⁹ debiti ab hr̄de. Tert⁹ si recepit satisdationē de ꝟ debito ab hr̄de lz mīn⁹ idoneā. Quartus si bona hereditaria ꝛ hr̄dis sint cōmixta: vt vinū hr̄ditariū cum vino hr̄dis. Jdē in fruīto ꝛ silīb⁹. sicut in p̄dijs q̄ nō dicunt̄ miscerī. idē in silīb⁹. Quint⁹ si est lapsuꝝ q̄nquenniū ab adita hr̄ditate infra qō nō fuit ipetrata sepatio.ꝛ de p̄dictis cognoscet pretoꝛ vel pr̄eses. ꝛ nullus ꝟalter.est ꝛ sexus: vt si creditoꝛ hr̄ditari⁹ accepit pign⁹ ab hr̄de ꝓ hoc debito. ¶ Quesituꝝ est. Si aliq̄ ex creditoꝛib⁹ hr̄ditarijs elegerūt fidē hr̄dis: vt nō uādo cū hr̄de vel pign⁹ ab eo accipiēdo vl̄ fil̄i mōr:aliq̄ nōr:facta cū illoꝝ nō nocet istis q̄n isti possint ipetrare sepac̄. bonoꝝ testatoꝛis a bonis hr̄dis.ꝛ hec ipetratio nō ꝓderit illis q̄ secuti sunt fidē hr̄dis. Scōo dicit.postq̄ creditoꝛes hr̄ditarij ipe trauerūt separac̄.ꝛ eis erit satisfactū: si q̄d de bonis testatoꝛis superit ꝓderit creditoꝛib⁹ hr̄dis.nō sic ecōtra.ſ.q⁹ bōa hr̄dis ꝓsint amō creditoꝛib⁹ hr̄ditarijs ex quo ipetrauerūt sepac̄.ꝛ reddic̄ rō in lr̄a.nisi veniā ipetrarēt.ꝛ ꝟ tūc demū cū creditoꝛibus heredis erit satisfactū. ¶ Jtē sciēdū. Dñs instituit seruū suū hr̄dē ꝛ libeꝝ.tandē moꝛtuo dño aliq̄ acq̄siuit seru⁹ anteq̄ attingeret bona dñi.nūc ꝙuenit̄ a creditoꝛib⁹ dñi cui⁹ est hr̄s vult hec bona p⁹ q̄sita separe a bonis dñi. Jtē qō dñs sibi debebat vt sic a creditoꝛib⁹ dñi nō possideant̄. dr̄ q⁹ auditur.

Ab herede. Ponit hūc ꝛ aliū casuꝝ quo sepatio nō ipetrac̄ vt si hr̄s bōa hr̄ditaria vēdidit sine dolo.

Debitoꝛ. Titi⁹ debebat mihi.c.ꝛ ꝓ ea fideiusserat seius debebat āt titi⁹ ꝛ alijs multis.nūc titi⁹ successit seio.ꝛ cū seiana volo ipetrare sepac̄.hr̄dē.seiane a bonis titij: cū bona seij sint soluēdo ꝛ nō bona titij.dr̄ tñ q⁹ possīt.ꝛ si bona seij mihi nō sufficiāt admittar ad bona titij cū creditoꝛib⁹ ei⁹ sicut ꝛ si titi⁹ nō successisſz seio.cū ꝛ creditoꝛes hr̄ditarij.si nō sufficiat hr̄ditas:possunt venire ad bona hr̄dis dū tñ pr̄ius sit solutuꝝ creditoꝛibus heredis.ꝛ econtra multo magis.

Creditoꝛib⁹. Creditoꝛes hr̄ditarij ēr hij quib⁹ debetur in diē vl̄ sub ꝺdic̄.possunt ipetrare sepac̄.legatarij āt possunt

postulare sepac̄.cū habeāt bona hr̄ditaria obligata q̄ supersunt postq̄ satisfactū erit creditoꝛib⁹ hereditarijs.

Jcreditoꝛes. Jmpetrata sepac̄.a creditoꝛib⁹ hr̄ditarijs si nō inuenit̄ soluēdo hr̄ditas nō possunt habere regressum ꝛ hr̄dē.lz si sepac̄.facta hr̄s aliq̄ acquirat:aut de hr̄dit̄.ꝛ ad hec veniūt creditoꝛes hr̄ditarij.aut aliūde.ꝛ tūc nō veniūt.ēt postq̄ esset satisfactum creditoꝛib⁹ ꝓpꝛijs.idē si in sepac̄.sint lesi creditoꝛes hr̄ditarij vt min⁹ pcipiendo de bonis q̄ deberent ad hec āt bōa post quesita admittūtur creditoꝛes hr̄dis.ꝛ reddic̄ rō in littera.fran.

Clotiens. Nō solū creditoꝛes hr̄dit̄. ipetrare possunt sepac̄.lz ēt legatarij. vt tñ soluaꝝ creditoꝛib⁹ ꝓusq̄ legatarijs Jtē patron⁹ q̄ successit liberto adeūti hr̄dit̄. alicui⁹ existentis nō soluēdo pōt ipetrare sepac̄.bonoꝝ liberti a bonis hr̄dit̄.

Qui iudiciū. Creditoꝛ hr̄ditari⁹ lz cepit agere cōtra hrē dē.tamen pōt ipetrare sepationem.

¶ De cura.bonis dando. Rubꝛica.

Heres instituꝛ sub ꝺditione

Si sub cōditione ne potestatiua. puta si det x.fratrib⁹ sancti francisci: adire differt.ad postulationē creditoꝝ cogeꝛ adire.nā dabit̄ ei dies ifra quā si nō adeat ex tūc repellaꝝ.si aūt hr̄s instituꝛ sub q̄cūq⁹ ꝺdic̄. dicat se nolle adire ēt si ꝺditio existat.tūc bona hr̄ditaria possidebūtur ꝛ vēdunt̄ vt creditoꝛib⁹ satisfiat.si aūt cōditio est casualis.puta si nauis veniat de ferraria ꝛ sic interim nō pōt hr̄s adire.tunc daꝝ curatoꝛ bōis q̄ custodiat ea ꝛ vēdat res q̄ seruādo pirent vēdat ēt alia bona ꝓpt̄ es alienū si qō vꝛget sicut fit cū vēter est in pos.bonoꝝ cū pupillus hr̄s est ꝛ non habz tutoꝛē.

De curatoꝛe. Pꝛimo dr̄ qualiter cōstituit̄ curatoꝛ. Secū do dicit.gesta p curatoꝛem rata sunt. Tertio q⁹ potest agere ꝛ excipe. Quarto q⁹ si curatoꝛ p⁹ litē a se ꝺtestatā ꝓstituat ꝓcuratoꝛē satisdabit ꝓcuratoꝛ noīe curatoꝛis.i. q⁹ curatoꝛ habebit ratū.ꝛ de silīb⁹ tā q⁹ ꝓcuratoꝛ curatoꝛis:nō dñi bonoꝝ. Quinto.si plures sunt curatoꝛes in bonis vni⁹:quilibz pōt agere ꝛ cōueniri insolidū.lz si p partes sūt ꝺstituti:vt vn⁹ administraret italica bona: alter ꝓuincialia.tūc quilibet bōa sibi deputata tm̄ administrabit. Sexto curatoꝛ nō daꝝ inuit⁹ nisi in casu vt cū nemo volūtari⁹ iueniꝝ. Septimo.si tres sunt curatoꝛes ꝛ vn⁹ eoꝝ nō administret aliq̄d.alij sic:dr̄ q⁹ pōt ꝙueniri insolidū

Iste ꝓt alij.nisi inuit⁹ essz factꝰ curatoꝛ.ꝛ ꝟ dicit ꝟ.l.ꝛ se.

Opatoꝛes. Pone casuꝝ vt in glo.q̄ incipit . vocat ꝛc.

Si debitoꝛ. Debitoꝛ multoꝝ in iudicio cessit bōis. tādē creditoꝛes elegerūt quēdā q̄ essz curatoꝛ ꝛ vēderet ꝟ bona ꝛ satisfaceret de precio creditoꝛib⁹.nūc apparet aliq̄s creditoꝛ predicti debitoꝛis q̄ nō interfuerat electioni curatoꝛis. vult reuocare istū curatoꝛē.dr̄ q⁹ nō pōt.lz si vult ipse cū curatoꝛe vēdere bōa audiꝝ ꝛ pciū inde redactū soluēt oīb⁹ creditoꝛib⁹ ꝓ poꝛtione.fran.

¶ Que in frau.credi.fcā sūt. Rub.

Debitoꝛ multoꝝ gessit aliq̄ in fraudē

Ait pretoꝛ cre.cū eo q̄ fraudē pticipabat.tādē debitoꝛe ꝙuento a creditoꝛib⁹ ꝛ nō ꝓparēte creditoꝛes sunt missi in pos.bonoꝝ debitoꝛis. ꝛ oꝛdinato curatoꝛe volūt vēdere.q̄rit̄ q̄d iuris sit de alienatis in fraudē. ꝛ dr̄ q⁹ reuocātur act.reuocatoꝛia q̄ dabit̄ curatoꝛi bonoꝝ vel ipsis creditoꝛib⁹ ꝺ cōtrahētes cū debitoꝛe.dabit̄ ēt ꝺ alienantē in fraudez ꝛ ꝟ dicit ꝓtoꝛ.scōo ꝺmēdat vlp.ꝟ edictū. tertio expōit ꝟ ꝙba gessit in frau.cre.siue gesta sūt.ꝛ dr̄ q⁹ oēm ꝺctū ꝺphēdit fctūi in frau.cre.siue vēdit̄.siue acceptillaꝝ. siue pignoꝛa liberet vel ꝓbet excep.debitoꝛi suo.puta faciēdo pactū ō nō petēdo.siue q̄d aliud faciat in frau.cre.vel seruit̄.amittit.i.remittit ꝓ pactū vel nō vtēdo. Jtē si rē suā ꝓ derelicto hūit. nā ꝟ oīa reuocant̄ si āt nolit acq̄rere qō possz ꝛ hoc fecit in frau.cre. bñ valet qō fecit.nec reuocaꝝ p creditoꝛes.puta si noluit implere ꝺdic̄.sub qua stipulatus erat aliquid vel repudiat heredit̄.vel legatuꝝ sibi relictum. Jdem si emācipauit filium suum qui erat heres institutus vel lega.ei relictum.ꝛ hoc fecit in fraudē creditoꝛū. Jdē si seruū suū ab aliquo heredē institutū alienauit:ꝛ sic hereditas iussu emptoꝛis est adita:ꝛ ei quesita,nā hec nō reuocā

tur nisi alienatio in fraudē creditoꝝ esset facta. ⁊ ꝑ dicit ꝑ lex cū sequētibus vsq; ad. §. apud labeonē. ¶ Apud labeonez. Si debitor multoꝝ soluat vni ex creditoꝛib⁹ iussu iudicis nō spectat ad hoc edictū. nā nō reuocaꝛ a ceteris creditoꝛib⁹. licuit enim sibi vigilare ⁊ hec sunt vera q̄n satisfactū est isti anteq̄ creditores sint in pos. bo. debitoꝛis. si ꝛo postea satisfactū est isti. tūc qđ accepit cōicabit cū alijs creditoꝛib⁹. Itē sciat q̄ ꝑ edictū punit ꝓtrahentē in fraudē creditoꝝ cū debitoꝛe. si enim ꝯhat nō in fraudē creditoꝝ vel contrahat sciētib⁹ creditoꝛib⁹ ⁊ ꝛsentientib⁹: nō teneꝛ. Iz debitor fraudē haberet. ¶ Si qđ cū pupillo. Si debitor multoꝝ dōauit rē aliquā pupillo fraudē ignoꝛāti. si ex hoc ledaꝝ creditores reuocabit ꝑ qđ donatū est. idē mꝫtomagis si extraneo donauit in frau. cre. Iz donatarius fraudē ignoꝛauit. ⁊ tenebiꝛ inquantū locupletioꝛ est ex isto dono. Iz pone q̄ seruꝰ meꝰ emit aliq̄ rē a debitoꝛe vēdēte in fraudē creditoꝝ ⁊ ipse seruꝰ ꝓticipauit fraudē. inquātū tenet ꝛ ego dns queriꝫ ⁊ distinguiꝫ. nā aut ego dns hoc ignoꝛaui: ⁊ tūc teneoꝛ de peculio vel de in rē verso. ⁊ hoc idē dicas i filio si āt hoc sciui. tūc meo noīe cōueniꝛ in solidū. Idē si debitor i fraudē cre. plura legauit ⁊ heres ꝑ legata soluit creditoꝛib⁹ revocaꝫ hec legata. ¶ Ultimo dicit. hec actio durat ānovtili ⁊ incipit ex die ōctus facti.

Si debitor. Debitor multoꝝ vēdidit rē cuidā in fraudē creditoꝝ etiā mīnoꝛi ꝓtio q̄ valeret. ⁊ emptor ꝓticipauit fraudē. q̄ritur an si creditores agāt reuocatoꝛia debeāt restituere ꝓtiū emptoꝛib⁹ qđ ꝓ re dederāt. ⁊ dr q̄ non. nec totū ꝓtiū nec partē. nisi hoc extaret penes debitoꝛē vendentē ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

Qui a debitoꝛe. Emi a debitoꝛe in frau. cre. vēdente ⁊ sciens hoc emi. ⁊ anteq̄ bona debitoꝛis possiderētur a creditoꝛibus ego emptoꝛ hāc rē alij vēdidi bōa fide emēti. q̄riꝫ an creditores possint hanc rē reuocare ab isto emptoꝛe bone fidei. ⁊ dr q̄ nō. Iz ego eis teneoꝛ ad ꝓtiū qđ habui ex hac re.

Ait prætor. Ponit edictū cui⁹ sensus est qui ōrit cū debitoꝛe multoꝝ in frau. credi. ꝯhēte vt emit a debitoꝛe vl si mīlē ōctū fecit. ⁊ ꝑ ꝯhens ꝓticipauit fraudē cū debitoꝛe tenebitur infra annū vtilē restituere qđ de bonis illius debitoꝛis hūit creditoꝛib⁹ ei⁹. ⁊ ad ꝑ est inducta actio in factū. Itē qñq; teneaꝫ ⁊ si fraudē nō ꝓticipauit. vt qꝛ ex titulo donaꝫ. hūit rem. Latē loquiꝫ vulp. ⁊ exponit verba edicti ⁊ dicit hoc qđ dictū est in fraudez creditoꝝ factū reuocari. est vez si creditores ex hoc habēt dānuz. vt qꝛ nō possunt ꝓsequi solidū qđ eis debeaꝫ cū debitoꝛ tūn nō habeat. Iz pone q̄ debitor in frau. cre. aliqua vēdit. postea istis creditoꝛib⁹ soluit qđ eis dz: ⁊ incipit alios creditores de nouo habere. nūq̄d isti alij possunt revocare ꝑdicta alienata. ⁊ distinguiꝫ an isti primi creditores sint liberati ō pecūia scōoꝝ. ⁊ tūc eis scōis ꝓpetit ꝑ actio ad revocāda alienata. aut de alia pecunia. ⁊ tunc nō possent revocare. Itē qđ dictū est in edicto q̄ ꝯhēs cū debitoꝛe ꝓticipauit fraudē. bñ dictū est. si enim ꝯhens sciret debitoꝛem habere multos creditoꝛes nō tñ aliā fraudē hūit. nō tenebiꝫ hac actio. nisi creditores denūciassent ei ne ꝯheret cū debitoꝛe. Iz q̄d si tutoꝛ pupilli vel curatoꝛ adulti sciēs ꝯhat cuz debitoꝛe multoꝝ in fraudē creditoꝝ: an pupillus vel adultꝰ ex hoc teneaꝫ. ⁊ dicit q̄ sic inquātū ad eos pueniꝫ ¶ Preterea. In fraudē creditoꝝ a debitoꝛe alienata revocaꝫ. siue vnꝰ creditoꝛ erat tpe alienatiōis ⁊ adhuc est. siue plures erāt: ⁊ adhuc oēs sunt. vel vnꝰ eoꝝ tñ nūc remānsit cū alijs sit satisfactū. Sed pone q̄ ꝯhens cū debitoꝛe scit vnū creditoꝛē fraudari nō alios. nūquid Iz locū hoc edictū. certe sic: vt ille solus revocet. Iz pone q̄ satisfactū est fraudato. cessat hoc edictū. ⁊ sic revocatoꝛia. sed si offeratur qđ debeaꝫ fraudato ⁊ noluit recipe: non eliderē actio ex ꝑ edicto. ¶ Si fraudatoꝛ. Debitor in frau. cre. aliq̄ alienauit ⁊ decessit relicto herede. creditores hereditarij secuti sunt fidē heredis ⁊ qꝛ heres nō soluebat imo latitabat bona eiꝰ vēdūtur dr q̄ bona heredis dicūtur vēdi nō defuncti. ⁊ iō nō est q̄rendū q̄ defunctꝰ in fraudē alienauit nec reuocaꝫ. ¶ Si quid i fraudē. Quidā hr̄s suꝰ vel extraneꝰ minoꝛ. xxv. an. adiuit hr̄ditatē ⁊ aliq̄ de hr̄dit. in fraudē cre. hr̄ditarioꝝ alienauit. tādē ꝑ hr̄s abstinuit se ab heredit. petita in integ. restit. q̄riꝫ an creditores possint revocare alienata p heredē. ⁊ dr q̄ sic. vtili act. q̄re nō directa dic vt in glo. ꝑ idē dicas in seruo herede instituto q̄ postea abstinuit hīta in integ. restit. Iz an alienata p defunctuꝫ revocari possunt. distingue. aut creditores nō sunt secuti fidē heredis ⁊ tunc revocantur. aut sunt sequuti ⁊ tunc non revocantur. ⁊ exempla vtriusq; sunt in littera. ¶ Si impubes Debitor alienauit aliqua in fraudem credi. hic debitoꝛ decessit relicto herede filio īpubere. īpubes adita hereditate. aliq̄ alienauit in frau. cre. tā hereditarioꝝ q̄ ꝓpꝛioꝝ vel eiꝰ tutoꝛ alienauit: ⁊ sepaꝫ a creditoꝛib⁹ hr̄ditarijs ꝑpetrata. dr q̄ creditores revocabūt aliēata in fraudē eoꝝ. ¶ Si cū in diē. Debitor in fraudē creditoꝝ debitū qđ in diē ōbebat ante diē soluit. dr q̄ q̄cq̄d in medio tpe hūit creditor cui solutū est revocabiꝫ p alios creditores. Itē si debitor in fraudē cre. dedit rē suā pignoꝛi vni suo creditoꝛi antiquo revocabiꝫ ꝑ pigꝰ p alios creditores. Itē si mulier in frau. cre. accepto tulit titio qđ titi⁹ ei debebat vt ꝑ titi⁹ ꝑ habeat in dot. nō tenet ꝑ acceptilatio. sic ꝯ obligatio debiti in antiquo statu reponiꝫ. Itē si debitor in frau. cre. ꝓstituat vsufr. in fundo suo vel vsufr. sibi debitū remittat vel alicui ꝓmittit aliq̄d in ānos singulos revocabiꝫ qđ faciet ¶ Si debitorē. Debitorē meū ⁊ pluriū altoꝝ fugientē fui pꝛ secutꝰ ⁊ pecuniā secū ferentē ei abstuli. an tenear reddere alijs creditoꝛibus ⁊ distinguiꝫ aut hoc feci anteq̄ creditores missi sint in pos. ei⁹. ⁊ tūc nō reddo. aut post. ⁊ tunc reddo. ¶ Si ex cōstitutione. Quidā debitor in frau. cre. aliq̄ alienauit ⁊ in testamēro reliq̄rat libertatē seruis suis tandez nemo volebat ei succedere ex testō vel ab intestato. venit qđā ⁊ petijt hec bona hereditaria sibi dari cā libertatis ꝓseruandaꝝ ꝓmittēs de soluendo creditoꝛib⁹. dr q̄ amō creditores nō possunt revocare alienata p defunctū cū solidū cōsequāt ab accipiente hec bona. Secūdo dicit. ānus huiꝰ actionis incipit currere a tpe quo vēdita sunt bōa in frau. cre. Tertio dicit. p hāc act. in fcm revocaꝫ res aliēate in frau. cre. cū sua cā. i. cū fructib⁹ ꝓceptis a possessoꝛe ⁊ ꝓcipiēdis. dū tñ expēse si q̄ sunt facte necessarie deducaꝫ. ⁊ ēt volūtarie expēse deducuꝫ si facte sunt volūtarie creditoꝝ vel fideiussoꝛez debitoris. ⁊ si ante illa fuit vēdita in fraudē creditoꝝ revocabiꝫ. ⁊ ēt partꝰ si quē hūit. ⁊ vt generaliꝫ dicā. scias q̄ p hāc act. revocabiꝫ res alienata in pristinū statū. Itē obligatio si remissa erat in frau. cre. revocabiꝫ in pristinū statū. pinde ac si non esset facta remissio adeo q̄ ⁊ cōmodū medij tpis veniat. vt puta fructꝰ. vsure aūt medij tpis non veniūt nisi pꝛiꝰ erāt debite iure stipulaꝫ. vel iure ōctꝰ bōe fidei ⁊ si obligatio erat sub die vel sub ꝯdiꝫ. revocabiꝫ in pristinū statū. sta tñ. si āt erat tpalis vt q̄to minoris q̄ remisit debitoꝛi in frau. cre. illa revocari poterit infra tm̄ tps inquātū superat ei ⁊ non infra annū. Ultio dicit. ꝑ act. durat ppetuo i eo qđ pueniꝫ ad ꝓuentū siue sit fraudatoꝛ siue alius. Itez ꝑ act. daꝫ creditoꝛib⁹ ⁊ hr̄dib⁹ eoꝝ. Itē daꝫ i accipiētem ⁊ eiꝰ hr̄dem in id qđ ad eū pueniꝫ. ⁊ ꝑ dicit hic. §. cū sequētib⁹ ⁊ cū. l. se. franciscus.

Si pater. Licet ꝯcedat pr̄ filio liberā administrationē peculij nō vr̄ p ꝑ ꝯcedere vt ipse alienet peculiū in frau. cre. peculiarijs ⁊ ꝑ casu. si filiꝰ alienat nō teneaꝫ pr̄. Iz revocāt creditores alienata. Iz pone q̄ pr̄ ꝯcessit filio vt alienaret in frau. cre. ⁊ alienauit ita q̄ nō est soluēdo. tūc vr̄ ipse pr̄ alienasse ⁊ teneaꝫ creditoꝛib⁹ insolidū quasi dolo desijt habere peculiū ⁊ creditores filij videntur esse creditores patris.

Illud. Titiꝰ debebat. x. mihi francisco ⁊ obligauerat ꝑ ꝑ debito mihi q̄dā rē ⁊ nō tradiderat. tādē iste titiꝰ ē debitor alioꝝ. ⁊ nūc rē obligatā mihi tradit. non videtur tradere rez in fraudem creditoꝛum ⁊ sic hec actio cessat.

Hac in factū. Per hāc act. in factū revocāt res alienate ⁊ ēt obliga. remisse. Itē obliga. cesse a ōbitoꝛe. Iz si cū debitoꝛ me⁹ vellet tibi tradere rē i fraudē meā ⁊ alioꝝ creditoꝝ tu aliū inꝑposuisti vt ei traderet. teneberꝭ hac act. vt cedas act. mādati ō interpositus. Ultio dicit in frau. cre. debitor dedit dot. ꝑ filia sua. creditores agēt ō filiā vt cedant ac. ō dote ō virum.

Jqs. Debitor titij in fraudē eiꝰ reliqt libertatē in testō
cit titio ꝛ effectꝰ est debitor sempronij cui nūc nō est soluēdo.
mō q̄rit an sempronio possit has libertates reuocare. ꝛ dī q
nō. cū nō in eiꝰ fraudē manumiserit nisi de pecunia sempronij
satisfactū fuerit titio. nā tūc succedit in locū eiꝰ. ꝛ l. d. h. l. ꝛ se.

Omnes. Obligationes remisse in fraudē creditorū re
uocant in pristinū statū p hāc act. Secūdo dicit. lucius
habēs multos creditores i fraudē eoꝝ dedit aio donādi oia
bona sua libertis suis eiusdēq; filijs naturalibꝰ. dī q reuocāt
h bona p creditores. lz hāc fraudē ignorauerint illi liberti eius
dēq; filij. Tertio dicit. in odiū creditoꝝ vir soluto mrimonio.
reddit dotem uxori incontinenti: cū nō teneret nisi annua bi
ma trima die. dī q mulier tenet hac act. inquātū interest credi
toꝝ tam cito eā solutā fore.

Jpignꝰ. Elir remisit uxori pignꝰ qō ab ea habebat. p
derelicto qō ei debebat. queritꝰ an hec remissio teneat. ꝛ dī q
sic. nec vī donatio. lz si in fraudē cre. est fcā reuocat utili act. ex
h edicto. sicut ꝛ i q̄libz alio debitore q̄ remitteret pignus.

Atrē. Berta instituit uiz suū heredē ꝛ eū rogauit q re
stituat hec bona filio cōi. mō h vir poterat differre resti
tuere bona filio usq; ad mortē sui. si abstineret ab emācipādo
nō abstinuit: imo eū emācipauit ꝛ statiz restituit bōa in frau.
cre. suoꝝ. dī q h restitutio non renocat. franciscus.

Debitorē. Debitor multoꝝ heres instituꝰ est ab aliquo
ꝛ rogatꝰ de restituēdo here. titio cū posset retinere falci
dia trebellianicā nō retinuit. lz totā hereditatē restituit. dī q nō
vī in frau. cre. fecisse. sed magis fideliter adimplere officiū suū

Debitor. Obligaueras mihi fundū p. x. tādē tu i fraudē
mei passus es te decipi a vicino tuo circa assignat. finiū
uere questionē vicino de finibꝰ ꝛ sic predicta assignatio nō no
ceat ei. ꝛ dicitur q potest.

Cum in verꝰ. Cū habere multos creditores uni eoꝝ ōdi
pignꝰ. q̄rit an alij creditores possint reuocare. ꝛ dī q non. nisi
in fraudē eoꝝ feci. ꝛ vere ex hoc patiantur damnum.

Rimo gradu. Cū heredes dubitarent adire: qz vide
bāt hereditatē. nō esse soluēdo pacti sunt cū creditoribꝰ here
ditarijs ō certa pte debiti nō petenda. ꝛ sic adiuerunt hereditatē. q̄
ritur an libertates relicte in testō debitoris teneāt. ꝛ an legata
teneāt. ꝛ dī q libertates tenēt nisi sint relicte in frau. cre. lega
ta autē nō debentur: si hereditas non est soluendo.

Pupillus. Pupillus successit patri ꝛ uni creditoꝝ hereditatē
tarioꝝ soluit. tādē abstinuit ab hereditate. patris. nūc paterna bo
na vendunt a creditoribꝰ paternis. ꝛ qz nō sufficiūt petūt cre
ditores cōicari qō ille creditor accepit. queritꝰ an recte petāt.
ꝛ distinguit. nā aut oēs creditores instabāt. ꝛ tūc tutores pu
pilli vel ipse pupillus uni soluit: ꝛ hoc casu audiūtur. an vero
iste tm instabat ceteri nō. ꝛ hoc casu nō reuocant: qz licuit vigi
lare. qō aūt dixi: qñ oib creditoribꝰ instātibus uni solutū est
q reuocat. est uez qñ ab inuito extorsit creditor. si aūt sponte
uni soluit pupillus vel eiꝰ tutor nūq̄ h reuocabit. ꝛ nota bōa
verba hic in fine legis.

Jfraudator. Debitor multoꝝ in fraudez eoꝝ accepto
tulit fideiussori quē accepat a debitore suo. ꝛ sic p h puenit li
beratio ad debitorē suū q̄rit an nō solū deat reuocatoria i fide
iussorē vt reponat se in obligat. lz ēt in ipsuz debitorē. ꝛ distin
guitur. nā aut sciuerint ābo hāc fraudē ꝛ tunc ambo tenēt aut
fideiussor tantum sciuit fraudem. ꝛ tūc ipse tenebit ꝛ nō reus
nisi in subsidiū. vt qñ fideiussor nō esset soluēdo. lz pone q̄ ac
cepto tulit ipsi debitori. ꝛ sic ēt fideiussor liberat. ꝛ certe i ipm
debitorē fit restitutio ꝛ in fideiussorē. si scierit hāc fraudē ꝛ nō
tenet fideiussor. ēt in subsidiū. qz de dāno certat nō de lucro. ꝛ
hic ē casus principij hui⁹ legis usq; ad versiculū. in duobus
aūt ꝛc. in eo aūt versiculo potes ponere casuz vt ibi in gl. hēs
lz qz ego franciscus ne videar trāsire vt muscipula sup pulli
nas. audi hui⁹ versiculi casuz. quidā debitor multoꝝ habens
duos reos debendi. eiusdē quātitatis in fraudez creditoꝝ uni
coꝝ accepto tulit ꝛ sic p h sequēs ꝛ alter est liberat⁹. queritꝰ an
vterq; hac act. reuocatoria teneat. ꝛ certe par vtriusq; cā ē hoc
est dicere. si ille cui est acceptolatū tenet ꝛ alter. si nō tenet nec
alter tenet. videndū est ergo qñ teneat ille cui est acceptolatū
ꝛ certe tenet qñ participauit fraudē. vl et si nō pticipauit frau
dē dū tū ex cā lucratiua sit ei acceptolatū. ꝛ eisdez casib⁹ tenet
ꝛ alter. alⁱs nō. Si a socero. Quidā debitor mltoꝝ in frau
dē eoꝝ dedit mihi fraudē sciente p̄dia in dotē p filia sua. dī q
teneor reuocatoria creditoribꝰ. ꝛ si cōuent⁹ ab eis restituo pre
dia liberor ab act. de dote. nec teneor etiā uxori mee emācipa
te a suo patre: si postea ab eadē diuertā. lz si anteq̄ conueniar
a creditoribꝰ restitui p̄dia uxori mee q̄ diuertit me act. de dot.
quent⁹ ab ea teneor creditoribꝰ: eo q̄ sciui fraudē nec repetā
a muliere predia. idē est ꝛ si sine iudice ei restitui. si aūt ignoras
sem fraudē: ꝛ restitui mulieri predia: nō teneor creditoribꝰ. sed
ipsa tenet. si aūt tā ego q̄ ipsa sciuimus uterq; nr̄m tenet. si āt
neuter nostrū sciuit fraudē tūc ipsa tenet vel statiz dare p̄dia.
si ei sunt restituta predia. si nōdū sunt restituta cauere debebit
de restituēdis cū ad ea puenient. ego aūt nō teneor ex q̄ frau
dē ignoraui. cū nō ex cā lucratiua video: hre. sicut nec creditor
cui ē solutū qō sibi debet. idotatā eniz uxorē si accepissez. Ul
timo dicit. pone q̄ quidā extraneꝰ in odiū creditoꝝ suoꝝ ōdit
mihi dotē p ea. dī q̄ si fraudē hāc sciui teneor restituere p̄dia
Jtē uxor mea semp tenebit. i. siue ipsa scierit siue nō. ꝛ ēt eius
pater tenebit saltē vt caueat se restituturū h p̄dia si ad eū pue
nerint. Si procurator. Procurator meꝰ videṡ quēdā de
bitorē multoꝝ velle vēdere p̄dia in fraudē creditoꝝ iussit suo
meo vt emeret illa p̄dia: ꝛ emit. dī q ipse procurator tenet hac
act. non ego. franciscus. Non solum. Fundus alienatꝰ in
fraudē creditoꝝ reuocat ꝛ ēt fructꝰ q̄ cohereret solo tpe quo vē
ditur. Jtē fructꝰ q̄ pꝰ litē motā pcepti sunt. medio aūt tpe fru
ctus pcepti nō veniūt. Jtē partꝰ ancille in fraudē creditoris
vēdite. cōceptus ꝛ natꝰ post alienationē nō venit in hāc act. se
cus si saltē esset cōceptus tpe alienationis. Fructꝰ autez.
Qui emit fundū in fraudē cre. tenet hac act. ꝛ ad fundū ꝛ ad
fructꝰ q̄ tpe emptionis cohereret fundo siue fuerint tūc maturi
siue nō. ꝛ hoc pbat triplici ratiōe. prima qz vnū emere vī emē
do solū cū fructibꝰ. Jtē q̄ hz fundū valentē. c. in hyeme. ꝛ tpe
messiū sūt ibi fructꝰ valētes. x. nō dī habere duas res. s. fundū
c. valentē: ꝛ fructꝰ valētes. x. lz vnā rē dī habere. s. fundū valē
tē. c. Jtē q̄ hz domū nō dī duas res hre. s. solū ꝛ superficiē lz se
paratim possit vēdere solū deducta superficie. Hec actio.
Cicero alienauit multa in fraudē credi. nō ē dubiū q̄n accepta
tores bonoꝝ teneāt reuocatoria: lz an cicero teneat hac act.
queritꝰ ꝛ vī q̄ nō. qz cū oia bona q̄ superāt penes eū sint pos
sessa a creditoribꝰ: absurdū est eū cōueniri q̄ nihil hz. lz tū dic
si nihil pōt recupari ab acceptatoribꝰ dandā act. in eum in oē
id qō postea q̄rit usq; ad sacculū ꝛ perā. ꝛ vt ēt i carcerē detru
datur si non pōt solidū soluere.

De interdictis ꝛ extraordinarijs actionibꝰ. Rubrica

Est primo videndū de quibꝰ reb⁹ cō

Videamus petāt interdicta ꝛ certe ꝺpetunt tā de
reb⁹ diuinis q̄ de humanis. de diuinis vt de locis sa
cris vel religiosis. de reb⁹ hominū cōpetūt interdicta duplici
ter. nā vel de reb⁹ q̄ sunt alicuius. vel de reb⁹ q̄ nō sunt alicu
ius. ꝛ de his primo dat exēpla. vt de libero hoīe exhibēdo et
deducēdo. Jnterdicta aūt q̄ cōpetunt ꝓ reb⁹ alicui⁹: q̄dā sūt
publica. quedā singulorꝝ. publica sunt interdicta q̄ tractāt de
locis publicis ꝛ vijs. ꝛ de fructibꝰ publicis. interdicta aūt sin
gulorum. i. ad singularem utilitatē spectantiuz. quedam sunt
vniuersalia. vt interdictum quorum bonorū q̄dā singularia vt
interdictū vti possidetis. ꝛ interdictū de itinere actuq; ꝓuato.
Tandē ponitur diuisio in qua cōprehendunt oēs supiores
ꝛ est talis. Jnterdictoꝝ tres sunt spēs. quedā eiz sunt exhibi
toria: vt interdictū de tabulis exhibēdis ꝛ si li'ia. quedam ꝓhi
bitoria: vt interdictū ne quid fiat in loco sacro ꝛ si li'ia. q̄dā resti
tutoria vt vī vi. quedaz mixta. i. tā ꝓhibitoria q̄ exhibitoria
vti est interdictū de libero hoīe exhibēdo. cuz ꝛ exhibitio fiat
ex hoc interdicto ꝛ ꝓhibitio ne detineat. tandē ponit alia di
uisio. ꝛ est talis. Jnterdictoꝝ quedā ad pās tps referunt. q̄dā

ad ꝑteritū.ad ꝓsens vt est interdictū vti possidetis. nā in eo obtinet q̄ lit.cōtestate tpe possidet nō vi.nō clam.nō ꝓcario de ꝓterito sunt interdicta.vt interdicta de itinere actuq̄.nā in eo obtinet q̄ hoc anno iuit. Itē interdictuz de aqua estiua. Postea ponit notabile dictū vt licet quedā interdicta videā/tur in rē cōcepta:vt qō vi aut clā:oia sunt in psonā:qz q̄ tenet aliquo interdicto est obligatus.tandē ponit alia diuisio inter dictoꝝ.nā quedā sunt annalia vt interdictū vñ vi. ō eo quod nō puenit ad violentū.ꝛ fere oia alia. q̄dā sunt ꝓpetua: vt vñ vi interdictū in eo qō puenit ad violentū.tandē ponit alia di uisio interdictoꝝ.nā quedā sunt inducta hoim cā.q̄dā cā diui ni iuris ꝛ religionis.diuini iuris:vt interdictū ne q̄d in loco sa cro religiōis.vt de mortuo inferēdo.hoium cā sunt interdicta quedā ad publicā vtilitatē ptinētia.quedā cā sui iuris tuēdi. q̄dā cā rei familiaris:ꝛ de his oibus dat exēpla.ꝛ hoc dicit ꝫ lex cū prin se. ¶ Quedā interdicta.in q̄busdā interdictis ver titur questio ꝓprietatis vt in interdicto de itinere actuq̄ ꝑua to qñ intentat ab eo q̄ vult reficere. Itē nā agēs eo dz ꝓbare dñium seruitutis. vt de hoc habes .j.de itinere actuq̄ priuato l.iij.§.ait ꝓtor.ꝛ.§.hoc aūt. Itē i interdictis q̄ dant ꝓ rebus sacris vel religiosis vertit qō quasi ꝓprietat nō vere: cū sint in bonis nulli:vt est interdictū ne q̄d in loco sacro fiat.ꝛ sili/a de quib⁹ habuistis.§.circa prin.l.q̄ enim eā intentat dz ꝓbare rē esse sacrā vel religiosaz. Itē interdictū de liber exhibēdis esse simile suprioꝝ.nā pater q̄ illud intētat dz probare illū suuz filiū quē petit. In fine dicit ꝛ amō nō mire si i iterdic.q̄ dant ꝓ re familiari ꝓbat cā ꝓpetat qñq̄ vt dcm ē: cū ꝛ b̄ eueniat in his q̄ dant cā diuini iuris tuendi vt dictū est. ¶ Hec autē interdicta. Interdicta q̄ ꝓ rebus familiarib⁹ dātur. q̄dā sunt inuēta adipiscēde pos.cā.quedā recupande.q̄dā retinēde.que dā duplicia.i.tā recupande pos.q̄ adipiscēde.ꝛ de oibus dat exēpla.excepto de vltio.ꝛ de illo dat exemplū:vt in interdicto ne vis fiat ei:vt habes exēpluz.j.ne vis fiat ei.l.iij.§. cū ꝓtor.

¶ Interdictis. In iterdict veniūt fruct⁹ ex die litis cōte state nō prioꝝ.ꝛ de hoc dic vt in glo.dñi mei ac.

Ex quib⁹. Interdictū vñ vi durat āno ō eo qō nō puenit ad vim inferentez at de eo qō puenit ꝑpetuo durat:vt.j. de vi ꝛ vi ar.l.i.in prin.

¶ Interdicta. Quedā interdicta sunt noxalia: vt sunt ea q̄ ex delictis seruoꝝ dātur:vt si seruus me⁹ vi deiecit aliquē. nā teneoꝝ vel emēdare dānum vel dare seruñ ꝓ noxa. Itē si seru⁹ me⁹ fecit aliq̄ op⁹ vi vel clā in meo fundo ex quo habes dā/nuz seruit.quā habes in ꝑdicto fundo:qz ea vti nō potes. nā si volo restituere.i. destruere opus mea impēsa in ampli⁹ non teneoꝝ.si aūt volo tñ patientiā prestare tibi vt destruas opus ꝛ nō ipensas teneoꝝ dare seruū ꝓ noxa.vel ad impensas ꝺdē naboꝝ.si aūt nec patientiā ꝓstare volo nec op⁹ destruo in tñ ꝺdēoꝝ inquātū iudex extimauerit:pinde ac si ego fecissem de quo dic vt in glo.dñi ac.

¶ Quorum bonorum. Rubrica.

Agnatus me⁹ decessit.ei volo succede re.vñ in ei⁹ bonis petijt bo. pos.vnde agnati.ꝛ habui.ꝛ sic ei succedo de iure prętorio.nunc volo ꝺsequi bona corporaliter.ꝺf q̄ agā interdicto quoꝝ bo noꝝ ꝓtra eū q̄ tenet hec bōa ꝓ herede vel ꝓ possessore vl dolo desijt possidere. Scō dicit ꝓ hoc interdictū peto restitui.i.da ri bona ꝛ ad vniuersitatē bonoꝝ spectat: qō expone vt i glo. ꝛ vocat quoꝝ bono.ꝛ est adipiscēde pos. ꝛ eo interdicto cōue niunt corpoꝝ possessores.nō aūt debitores hereditarij.ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ seqns. ¶ Quoꝝ legatoꝝ. Rubrica.

Hoc interdictū cui⁹ mēs est.j.sta tiz vocat quoꝝ legatoꝝ.ꝛ est adi piscende pos.ꝛ hz locū quotiēs legatarij sua auctori/tate acceperūt aliqua legatoꝝ noīe.nam tenent illud dare.nō eniz equū est ius dicere sibi ipsis.ꝛ ad heredē veniūt hec bōa ꝛ dat hoc interdictū heredi:ꝛ heredi heredis:ꝛ bonoꝝ possess. ꝛ eius heredi. ¶ Quia aūt. Nūc dic q̄ aliqñ dat hoc inter/dictū cū alia act,vt si incert⁹ est heres quo titulo possideat;con/

uent⁹ an tanq̄ legatarius:an tanq̄ heres vel possessoꝝ. nā ꝫ casu ꝓponit vtrūq̄.i.petit heredi.ꝛ hoc interdictū.sic ꝛ alsi vt si nesciā qualiter quis possidet rē heredi. an tanq̄ ex cā empt. vel fili. an tanq̄ heres.nā ꝛ hoc casu agā vtraq̄ via.s.rei vē.ꝛ petitione hereditatis. ¶ Si quis. Rē donatā a testatoꝛe cā moꝛtis donatari⁹ sua auctoꝛitate accepit.ꝺf q̄ reuocat eā he res ꝑ hoc interdictū nō totā.sed in eo qō ē vltra falcidiā. Se cūdo dicit.testatoꝛ plures heredes istituit ꝛ vni eoꝝ ante prē tuoꝛ erāt oliz modi legandi.vt habes inflit.de legat.circa pin. ꝛ ille sua auctoꝛitate rē legatā recepit.ꝺf q̄ tenet ꝑ hoc inter/ dictū eā reddere cohr̄dib⁹ excepta poꝛtione hereditaria quā in ea re hz. ¶ Qō ait. Verba edicti q̄ ꝛ qō nō hēm⁹ vult ex/ ponere.ꝛ erant forte talia quoꝝuz legatoꝝ possel.legatarius occupauit id reddat:siue habeat;siue dolo desijt habere. nisi habeat volūtate eius ad quā ea res ptinet.ꝛ si satisdatuz ē vt ꝑ eū.s.heredē vel ꝑ bo.pos. nō stat.ꝛ hec ẏba vult exponere vulp.ꝑ ordinē.ꝛ primo illud verbū dolo desijt hr̄e ꝛc.i. desijt habere facultatē rei restituēde.tādē dicit.si alicui legat⁹ ē vsuf fructus vel vsus alicui⁹ rei vel seruit⁹ aliqua;ꝛ legatarius sua auctoꝛitate accipit; an teneā hoc interdicto queri ꝛ vī q̄ nō. qz talia nō dicūtur possideri sed teneri .tñ dicit q̄ bñ hz locum Hz pone q̄ legatari⁹ ꝺditionalis vel in diē est missus i pos.cā legatoꝝ seruandoꝝ.qz sibi heres nō cauebat. nūquid tenetur hoc interdicto.ꝛ ꝺf q̄ nō:cū nō possideat sed custodit. Itē q̄ iussu iudicis tenet nisi heres satisdet ꝛ nō reddat rē legatari⁹. nā amō tenebit hoc interdicto cū videat amodo possidere.tā dem dicit hoc interdicto teneā legatari⁹. Itē ei⁹ heres ꝛ ceteri succesꝛes. Postea vult exponere verba illa nisi hēat volū tatem ei⁹ ꝛc.ꝛ sunt sic intelligenda.vt si heres vel bonoꝝ pos. postq̄ adiuit ratificat qō legatari⁹ fecit. cessat hoc interdictū secus fiante aditā hereditatē ratificet nā tunc nō valet. hz pōe qō legatari⁹ duas res sibi legatas ambas occupauit hr̄s vt bo.pos.postq̄ adiuit in vna re:ratificauit in alia.nā in vna ces sabit hoc iterdictū:in alia nō. Idē si in vna re legata ꝛ in pte rei ratificat in pte nō.tandē dicit.b̄ interdictū ꝓpetit siue lega tari⁹ cepit possidere rē legatā siue ei⁹ hr̄s vl successoꝛ ēt singu laris. Postea dicit.qō dixi volūtatē heredis facere cessare b̄ interdictū.est vez siue a prin.cepte pos. iterueniat volūtas he redis siue postea.ꝛ sufficit semel voluisse:hz peniteat. hz si duo sunt heredes ꝛ vn⁹ ratificat qō fecit legatarius : ali⁹ nō q̄ ad ratificantē cessabit hoc iterdictū:quo ad alīū durabit. Post ea exponit alia verba b̄.s.ꝛ si satisdatū fit.nā hr̄s dz satisdare de legato dādo.ad hoc vt vincat in hoc interdicto. ꝛ dz talis satisdat.dari q̄ duret ꝛ p̄stet l ipi legatario vl ei⁹ ꝓcur.ꝛ si sa tisda.est ꝓ q̄busdā reb⁹ legatis:ꝓ q̄busdā nō:ꝓ his ꝓ q̄b⁹ est cautū ꝛ eoꝝ augmētis hēbit locū b̄ iterdictū. ꝓ alijs cessabit Postea exponit vltima verba b̄.s.vel ꝑ eū nō stat.nā si ī ī stat ꝑ bo.pos.q̄ min⁹ satisdet.hz b̄ interdictū cū effectu.nec dz ipse offerre hz petēti prestare moꝛē nō dz.tandē dicit.legatari⁹ hoc interdicto ꝺuēt⁹ si nō cedit ꝺdēnat in interesse.tādē dicit. pōe q̄ legatari⁹ nō vult sibi satisdari hz caueri.ꝺf q̄ audit.hz pone q̄ vult pignoꝛa.ꝛ hr̄s spōte dat.bñ ē.hz si legatari⁹ nō vult si bi aliquo mō caueri cogit tñ reddere rē legatā:nisi nūc ꝺuent⁹ penitet ꝛ vult sibi caueri nā penitēs audit. Idē ecōtra.nā si ꝑ bo.pos.stabat q̄ nolebat satisdare ꝛ mō vult.audit in b̄ iter dicto.ꝛ b̄ inspicit tpe lit.ꝺte.ꝛ b̄.o.b.§.cū.l.se.vsq̄ in ei⁹ finē.

¶ Ne vis fiat ei qui in pos.missus est. Rubrica.

Primo pōit edictū.postea vulp. ver

a Ait prętor ba edicti exponit. Edictū ē tale. si ali/ quis dolo malo vetuit quo min⁹ q̄s mitti iussus siue a me: siue ab aliq̄b⁹ q̄ introisit.hñt in pos.alicui⁹ rei.i pos.eēt:vel phi bēdo intrarevel iā ingressū deijciēdo:in eū act.in factū dat ꝓ/ toꝝ quāti interest ꝓhibiti. Postea vulp.cōmēdat b̄ edictū di. hñ,dixit ꝓtoꝝ.nā frustra iuberet ō mittēdo hoies i tenutā ꝛ fru stra mitteret nisi prohiberet vim inferri missis vel intrare vo/ lentibus. Tandem dicit.hoc edictum generale est ꝛ locum habet in omnibus qui mittūtur vel iubētur mitti in pos. bo.si

ue cã rei seruãde siue legatoꝝ cã.siue vẽtris. ꝛ hñt isti phibiti
ack.in factũ.nec est vis q̃s sit phibẽs siue dñs rei siue nõ. Itẽ
phibit.interueniat vis siue nõ:idẽ est. Ultimo dicit. pone ꝙ
phibens intrare hac de cã prohibuit.q̃a rẽ illã credebat suaꝝ
fieri missio cessabit hoc casu hoc interdictum.

¶ Hec verba. Nunc exponit verba edicti.illa . s.quanti ea
res erit.ꝛ dr ꝙ in hac act.venit q̃cq̃d interest phibiti ꝙ non
habuit pos.qõ expone vt in glo.dñi mei ac.si ergo nihil debe
batur isti qui erat iussus mitti lz nõ fuerit admissus non tñ hz
hãc act. Postea dicit.pupillus ꝛ furiosus lz phibeãt intrare
ussum nõ tñ tenent hoc interdicto.fallit in eo pupillo q̃ est ca
par doli. Quid si tutor noie pupilli phibuit. tenet pupillus
in quãtuꝝ tutor est soluẽdo:ꝛ etiã ipse tutor tenet. Quid si fili
us vel seruꝰ volũtate patris vel dñi phibuit:ipse pater ꝛ dñs
tenet. Postea dicit.hec act.q̃ datur ex hoc edicto durat anno
lis. Itẽ in heredes nõ dat nisi in id qõ ad eos puenit. heredi
bus aũt datur.ꝛ bñ dixi:secus esse in legatario. naꝝ legatario
uẽdo aduenietẽ die vel ꝺdit.liberat ab hac act.etiã si erat ali
us ꝙ heres.ꝛ sic in hoc releuat.merito in hoc grauet vt tene
atur hac act.ꝑpetuo:ꝛ in heredem hoc casu vadat.

Clo q̃s. Prohibitꝰ siue intrabat suo noie siue alieno:
vt qr ꝓcuratoꝛ:hz locũ hec actio ꝛ inspicit interesse dñi
Item phibens ꝛ qui fecit phiberi tenent ambo.

J quis missus. Ex cã fideicommissi iussus mitti in pos.
nõ fuit admissus. dr ꝙ ipse iudex dz eũ mittere viribus
suis vt capti pignoꝛibꝰ ꝛ ẽt mãu militari.hz ẽt phibitꝰ manu
militari.hz ẽt phibitꝰ hoc interdictũ ne vis fiat.sed melioꝛ est
prima via. Tandẽ dr ꝙ mittit quis aliqñ ĩ bona ipsius here
dis ꝛ hoc casu phibens tenet etiam predictis duabus vijs.

¶ Cũ prꝛetor. Mortuo viro vxoꝛ noie filij quẽ hz in vẽtre pe
tijt mitti in pos.ꝛ iussa mitti:nõ fuit admissa. vel post missionẽ
fuit deiecta.hz vtroq̃ casu cõsiliũ.primo vt nõ phibeat. vt p
hoc interdictũ.ne vis fiat.vel aget act.in factũ ad interesse fi
cut creditoꝛes phibiti possidere agunt. Deꝺo dicit. viro moꝛ
tuo mulier se petijt mitti in pos.bonoꝝ noie vẽtris si modicuꝝ
q̃d ꝑ ea faciat ꝙ sit prꝛegnãs dz mitti sicut pupillus mittit in
pos.bonoꝝ si modicũ quid ꝑ ea faciat ꝙ sit filiꝰ.ꝛ si dicta mu
lier iussa mitti nõ fuit admissa:vl fuit deiecta hz ꝑdictas vias

De hꝺictũ. Si noie domꝰ ruinose quã possidebas petij
caueri mihi de dãno infecto ꝛ cũ iudex ꝑcepisset noluisti
intrare vel me ingressum deicias habeo b interdictuꝫ. Deꝺo
dicit ꝙ hẽo act.in factũ ex hoc edicto ad interesse.i.intantũ in
quãtũ daret actio ex stipul.si ꝓmissum esset. Tertio dicit. ꝙ si
eo tpe quo petebã mitti cũ effectu:cũ iudex iã iusserat me mit
tendũ:domꝰ tua cecidit supra meã:ꝛ sic habeo dãnum. habeo
ack.in factũ ex hoc edicto. Ultimo siue iussus mitti ex cã dãni
infecti siue ex alia cã repellat habet locũ hec actio in factum.

De tabulis exhibendis. Rubrica.

p Retoꝛ ait Titius fecit testamentũ in scriptis: in
moꝛtuo titio seiꝰ tenet illud testamẽtũ:vel dolo desijt
habere.dr ꝙ poterit heres ꝛ legatarij agere ꝺtra sciuꝫ interdi
cto de tabulis exhibẽdis.ꝛ qõ dixi in testamẽto.idẽ in codicil
lis.vel alia vltima volũtate. Deꝺcũdo dicit.si aliq̃s ꝺfitet pe
dũ testã apiant.ꝛ si dicat se nõ posse exhibere vel non debere
exhibere ita cito ꝺabit ei tps infra qõ exhibeat.ꝛ cogit ꝑ hoc
interdictũ.ꝛ hz locum hoc interdictũ in testamẽto ꝛ in omni a
lia vltima volũtate siue valeat siue non.siue fit vltima siue pri
or. Idẽ si dubitet de statu testatoris vt qr dicat fuisse filiũ vel

seruũ. Itẽ hz locũ hoc interdictũ ad testã filioꝝ famil. q̃ fecerũt
testmẽ in castrensib9 ꝛ q̃si peculijs. Itẽ hz locũ ad testamẽtum
ei9 q̃ dr decessisse apud hostes. nõ aũt hz locũ ad testã viuẽtj
adhuc. Itẽ hz locũ ad testmẽ deletũ. siue in totũ sit deletũ siue
in partẽ. Itẽ ꝛ si plures sunt tabule testi: hz locũ hoc interdictũ
ꝛ hoc intellige vt dr.s.l.i.in versi.pinde ꝛc.in glo. que incipit
vel ptículariter scripte. Itẽ q̃ tabulas testi deposuit. põt b in
terdicto cõueniri. Itẽ si apud quẽ depposite sunt quicũq̃ sit ẽt
si sit qui edes tuetur vl aliquis tabellio. Itẽ si apõ seruũ ꝺpo
site sunt.tenet dñs ei9 hoc interdicto. Tandẽ dicit.q̃d si testa
toꝛ tabulas q̃s fecit possessas a titio velit petere.dr ꝙ nõ hz
b interdictũ.hz agat act.ad exhibendũ:ꝛ exhibitas vẽdidisset
Que actio ad exhibendũ dat oib9 q̃ rẽ suã dicũt quã petũt ex
hiberi.tandẽ dicit. titius possidens tabulas testi desijt dolo
possidere.tenet hoc iterdicto.poterit etiã lege cornelia testãria
accusari.quasi dolo testmẽ sumpserit.nec enim ꝑ mai9 delictũ re
leuatur a minoꝛi.sed pone ꝙ nõ amouit neq̃ celauit tabulas
sed eas tradidit alij ne tenerẽt exhibere.nõ aũt aio supprimẽ
di tabulas.tenebit hoc interdicto.nõ aũt lege cornelia. post
ea dicit.hoc interdictũ exhibitoꝛiũ est.ꝛ est exhibere copiã fa
cere tabule apprehendẽde ꝛ legẽde.ꝛ apud prꝛetorẽ exhibent
vt ipse prꝛetoꝛ iubeat testes venire ad recognoscẽda sigilla. ꝛ
si nõ veniãt sponte cohercebit eos.ꝛ illi agũt hoc interdicto.q̃
bus est aliquid legatũ in testamento ꝑdicto.ꝛ si ꝺuentus hoc
interdicto nõ exhibeat.tenet inquantuꝫ interest petẽtis. vñ si
heredi nõ exhibeant ꝺdẽnabit possessoꝛ tabulaꝝ in estimat.
heredi. Itẽ si legatario nõ exhibeantur tabule testi fit ꝺdẽna
tio in valentiã legati.ꝛ hoc est verꝝ ẽt si ꝺditionale erat legatũ
nec cauebit se restitutuꝝ hãc estimat.si deficiat cõditio legati
sed an possit petere legatũ legatarius ex quo habuit estimat.
ꝑ hoc interdictũ.ꝛ certe si habuit ab herede amõ non poterit
petere legatum ab eodẽ herede. Si aũt habuit estimat.legati
ab alio bene poterit petere legatũ ab herede. idẽ in herede. si
hñit estimat.heredi. a titio qui noluit tabulas testi exhibere.
nã heredit.ipaꝝ poterit petere ab alio q̃ possidet eã.sec9 si ipe
titi9 possideꝛ heredit. Ultimo dicit.hoc interdictũ ꝛ p9 annuꝫ
durat.ꝛ heredi.ceterisq̃ successoꝛib9 competit ꝛ hoc dicit cum
duabus legibus sequentibus.

J sunt. Cũ q̃dã pupillus possideret tabulas testi: ꝛ eas
peterez mihi exhiberi: dolo tutoꝛis ei9 desierũt esse apõ
eũ pupillũ.dr ꝙ tutoꝛ ex hoc dolo cõuenit hoc interdicto ad
interesse ꝛ de suo soluet.fran.

De tabulis. Ponit duos casus in quib9 nõ agit hoc in
terdicto ꝑ tabulis exhibẽdis. Primus est. vt si in testõ
est titi9 institut9 hꝛs.nũc duo sunt titij:quoꝝ quilibet cõtẽdit
se heredẽ insolidũ:ꝛ petit heredi. ꝑ pet.heredit.amodo aliq̃s
eoꝝ nõ põt b interdictũ ꝓponere: cũ ꝑparatoꝛiũ sit. ꝛ iõ ante
lit.ꝺte.sup peti.here.potuit hoc interdictũ intẽtari.nõ post. vt
hic. Secũdus casus est. vt qñ aliq̃s petit testmẽ exhiberi occa
sione legati sibi relicti ꝙ ipsemet sibi ascripserat in testõ. ꝛ sic
ex hoc dz legatũ amittere:ꝛ fisco applicat.nã hoc casu nõ au
ditur agens hoc interdicto.ꝛ hoc casu deponet interim testmẽ
in edẽ sacram. vel apõ bonũ virũ.potes ꝛ alia exẽpla dare in
b scõo casu. vt in glo.ibi posita.ꝛ si bñ inspicies vtiũq̃ casum
inuenies vt in glosis prꝛeceptoꝛis mei ac.

¶ Ne quid in loco sacro fiat.

Prꝛetoꝛ prohibet ne q̃d fiat vel imit
At prꝛetoꝛ tat in loco sacro vt ĩ sacrario vbi vasa
sacra reponũtur.ꝛ intelligas phiberi:ne q̃d ĩ loco sa
cro fiat qõ sit ad deformitatẽ vel incõmodũ. at ornamenti cã
bene possunt aliq̃ fieri.tandẽ dicit ꝙ curã siue custodiã ediũ ꝛ
locoꝝ sacroꝝ debẽt hre q̃ edes curant.i.edi.cur.q̃ edes tuent.

In muris. In muris ꝛ portis ciuitat romãe ꝛ ĩ aliis loc
sacris vt in muris municipioꝝ phibet aliq̃d fieri qõ sit
ad dãnuꝫ vel incõmodũ. Itẽ ꝛ in muris ꝛ portis vetat habi
tari.ꝛ b ẽ timoꝛe incẽdij ne habitãtiũ cꝛpa icẽderet turris.nisi
inhabitẽt de pmissu pncipis vl alit potes exponere finẽ legi
qõ dic vt in glo.dñi mei ac.ꝛ hoc dicit hec.l.ꝛ se.

¶ De locis r itine. publi. Rubrica.

Si aliquis claudat viã publicã: quilibet. libet de populo põt agere hoc interdicto vt restituat in pristinũ statum.

Je. Ego franciscꝰ habebã fundũ iuxta fundũ titij. fecimus viã i medio ꝺ pte mei agri r ꝺ pte sui. r sic stetit diu ita ꝙ nõ extat memoria. ꝺ ꝙ presumitur publica. Scõo assignat ꝺriam inter vias militares siue publicas: r vias vicinales. nã publice habẽt exitũ in mare vel in flumẽ vel in aliã viã publicã. vicinales aũt vie qñq habẽt exitũ in vias publicas. qñq sine exitu sunt. Vltimo dicit nemo põt facere monumentũ in via publica. r hoc dicit hec lex r se.

¶ Ne quid in loco publico vel itinere fiat. Rubrica.

In loco publico Primo dicit. pretor. phibet edificare in loco publico. r ob hoc ꝓponitur hoc interdictum. Secũdo ponit edictuꝫ. pretor ait ne quid fiat vel imittatur in loco publico ꝓpt qꝺ dãnum alicui dareꝯ nisi lege pmittẽte. vel senatusconsulto vel edicto. vel decreto principis pmittẽte fieret. r da exempla de his vt in glo. r si factũ sit in ꝺriũ interdictũ nõ dabo. s. restitutoriũ. r sic habeas in littera nõ dabo. alꝫ deest nõ. r tũc dic dabo interdictũ restitutoriũ qñq. vt qñ opus essꝫ factũ in via publica vel in itinere publico. vt de hoc habes. j. e. l. §. ait pretor. Postea loquit vulpia. r dicit ꝙ hoc edictũ ꝓhibitoriũ ẽ vt spectat ad publicã vtilitatẽ: spectat ẽt ad priuatã: vt si homines q̃ ibi ꝓpe morãtur possint p loca publica ire debere. r inde habere lumen ad domos suas. r tñ iuris hꝫ aliquis ad obtinendum vsum publicũ qꝺ fit ꝓponẽdo hoc interdictum: q̃tum aliquis ad prohibendũ vsum publicuꝫ qꝺ fiebat edificando. Postea exponit verbũ publico. nã publicũ ꝓprehendit areas ciuitatũ r agros r insulas r vias publicas. hoc ãt interdictũ non extẽditur ad ea loca que sunt i fisci patrimonio r si de istis locis fisci erit questio prefecti. i. ꝓcuratores cesaris erunt iudices. hꝫ itaq locum hoc interdictũ in locis que sunt in vsu publico. i. cuiusq ciuitatis. tandem dicit. in solario domus mee posui velũ puta linteum vel similẽ pannũ r hoc nocet luminibus domus tue. agere potes hoc interdicto vtili nec hꝫ veluꝫ immittã. Vltimo dicit. edificasti in loco publico nec prohibitus es. modo cum reficere vis illud edificium volo prohibere ne reficias ex hoc interdicto. dicitur ꝙ possum.

¶ Aduersus. Molem mari deiecisti habeo hoc interdictũ vtile cõtra te: si illud mihi nocet. alꝫ nõ. r tñ domum in littore maris facere possis si mihi vel alij nõ nocet. si aũt in mari vis piscari vel nauigare vl lauare te in flumine publico vel i curia cõis prospicere: nõ possuꝫ te ꝓhibere. imo si ꝓhibeo te de facto teneor tibi iniuriaꝝ actẽ. ¶ Merito. Nunc exponit vulp. verba illa edicti que dicũt qua ex re dãnum alicui deꝯ. r merito ꝓspicit pretor ne dãnum ex loco publico alicui deꝯ. nam r quotiens princeps pmittit alicui edificare in loco publico intelligiꝫ pmissum ꝺ eo edificio qꝺ nõ noceat priuato. vnde si ex hoc opere aliquis amittere sperat liberum aspectũ hꝫ hoc interdictuꝫ. si autez sperat amittere aqhã que de meo fundo ad suũ ibat nõ iure seruiꝯ. nõ ꝓpter hoc hꝫ hoc interdictũ. si autẽ edificat in publico r nocet edificio qꝺ feceras in eodẽ loco publico nõ habes hoc interdictũ: cũ r tu illicite edificas. secꝰ si licite: vt qꝛ pmissu principis edificaueras. franciscꝰ. ¶ Si qs a ꝓncipe. Impetraui a principe vt in loco publico. puta in curia cõmunis edificarẽ: ita demũ videꝯ cõcessum: si sine iniuria siue dãno alicuiꝰ edificẽ nisi expresse incõtrarium dictuꝫ sit in rescripto. Secũdo dicit. edificaui in publico nemine ꝓhibẽte nõ cogor destruere istꝺ opꝰ p hoc interdictũ. si tñ obstet publico vsui is qui ꝓcurat opibus publicis destruet id opꝰ ex officio suo. si aũt nõ obstat dimittaꝯ salariũ tñ dabiꝯ de hoc edificio ipsi ciuitati. sed si cũ vellẽ edificare in publico parabã iam me ad ꝺ dicitur ꝙ iudicis officio cogor ad cauendũ vt decete ro nõ edificẽ nec ego nec mei heredes. Vltimo dicit. secꝰ est in locis sacris q̃ in publicis. nã vetaꝯ aliquid fieri in loco sacro r si fiat cogitur restituere i pristinũ statũ. ¶ Ait pretor. Ponitur aliud edictũ. nã pretor vetat quid fieri in via publica vt itinere publico: per qꝺ impediatur vsus vie. tãdẽ exponit vulp. r dicit viã publicam eã dico cui? etiã solũ publicũ est. priuate enim vie solũ priuatũ est: vsus tamẽ cõis est. at vie publice etiaꝫ solũ publicũ est: r certe latitudinis. r fiũt ab eo qui ius publicãdi de prediꝫs hominũ habuerit r facere vias: vt est principeps r senatus. Postea dicit. viarũ quedã sunt publice qꝺã priuate quedam vicinales. publice sunt. vt strata panicalis. r strata galerie. r similes. r iste dicuntur etiã cõsulares. priuate sunt que ab agro tuo agro meo debẽtur. vicinales sunt q̃ in vicis sunt vt in cardina delectabili nra villa est: q̃ r publice dicũtur qꝺ est verũ si excollaꝯ. priuatorum sint facte. secꝰ aũt si excollaꝯ. singulorꝫ hoim fit via publica refecta. vt est strata que vadit versus galeriã q̃ multũ mala est in hyeme. naꝫ licet homines eã reficiant ponẽdo sabulũ ibi r lapides. nõ ꝓpter hoc eorũ est via. publica aũt via ꝺr r que ab agro ad agrũ ducit: r exit hominẽ. vl q̃ plures homines ad agros ducit: vt est via posita de via publica siue cõsulari r intrat priuataꝫ. vt est via posita iuxta sanctũ paulũ de rauone. que via vocaꝯ meboncellum. nam de via publica eximus r intramus viaꝫ illã strictã. r imus ad vineas nostras quas ibi habemus que via est nra: r aliorꝫ ibidẽ vineas habentiũ. r hꝫ locũ hoc interdictuꝫ ꝓ via rustica nõ vrbana. nõ ergo hꝫ locũ in strata sancti ꝓculi vel alia via que sit infra ciuitatem. sed si in eis aliquis faciat opus. vbert? de vgene ptãs boñ. faciat restitui in pristinũ statuꝫ. siue via in totuꝫ sit occupata per illud opus: siue in partẽ. Itẽ teneꝯ qui cloacã faciat decurrere in viã publicam ita qꝺ vsus vie ipediatur. Itẽ teneꝯ hoc edicto qui fossam in suo faciat vt ibi aqua coadunetur r decurrat in viã publicã. sed si faciaꝫ in meo opꝰ ex hoc tñ aqua in via publica collecta redundat ita ꝙ homines nõ possunt comode trãsire: teneor ꝓinde ac si aliquid immittã in viã publicam ita ꝙ adit? liberi? ipediꝯ. Hꝫ si habeo fundũ iuxta viã r venit aqua ex fundo vicini r intrat meũ fundum r tandẽ vadit in viã publicã ita ꝙ vsus vie ipediꝯ. q̃rit quis nr̃m teneꝯ. r dicit ꝙ si aquã istam recipio sponte teneor ego hoc interdicto. sꝫ si nõ sponte: teneꝯ vicinus meus. r i casu predicto qñ teneor sufficit ꝙ agã cõtra vicinum meũ vt nõ immittat aquã i meo fundo. Itẽ teneor hoc interdicto si in meo loco iuxta viã facio sulfurariã r sic via publica efficiꝯ pestilẽs Itẽ teneor hoc interdicto si teneo porcos r mando eos ad pascendũ in via publica r ipsi cauãt viã ita ꝙ impediꝯ vsus vie ¶ Deinde pretor ait. Nunc exponit alia verba edicti. s. hec q̃ ea via id q̃ iter deterius fit vel fiat hoc est dicere. siue statim ꝓ illud opꝰ fit deterior via siue fiat postea. deterior autem dicitur fieri via: vt cũ vsus eius ipediꝯ vt cuꝫ esset plana via: fcta est cliuosa. r similibus modis quos habes in littera. fran. ¶ Tractatũ est. Dicit ꝙ nõ possum facere põtem siue specũ supra viã publicã. ¶ Secõo dicit. Hoc interdictũ est ppetuũ r populare. r fit ꝺnatio i eo q̃ti actoris itereſt. ¶ Pretor ait. Nũc põt aliꝺ edictũ q̃ iubꝫ destrui siue restitui q̃cq̃ ẽ factũ in via publica vel itinere publico. Secundo dicit hoc edictũ ex ea cã ꝓficiscitur ex qua r supius. s. ꝓpter publicã vtilitatẽ. in hoc tñ differt a supiori. qꝛ hoc restitutoriuꝫ est illud prohibitoriũ. Itẽ scias ꝙ hoc interdicto teneꝯ q̃ fecit opꝰ in via publica. Itẽ qui ab alio factũ emit vel ex cã legati tenet. Sed q̃ fecit opus i via publica r illud postea habuit ꝓ derelicto: an teneatur. quidã dixit ꝙ nõ. sed male. dicas q̃ eũ teneri. Postea dicit. arboꝛ fundi mei cecidit vi vẽti vel alio modo in viam publicã ita ꝙ hoies cõmode nõ possunt inde ire. queriꝯ an teneãt ꝓ derelicto: nõ teneor nisi ꝓhiberẽ eũ q̃ vult inde remouere arborẽ. ¶ Idẽ labeo. Vicinꝰ me? viã corrupit ex ope q̃ fecit. hꝫ illud opus mihi ꝓfit nõ teneor hoc interdicto hꝫ ipe. si ãt mea r sua volũtate fecim? fieri. tũc vterq nr̃m ꝺ interdicto tenebiꝯ. Secũdo dicit hoc interdicto teneꝯ qui fecit opꝰ i pu

blica via siue adhuc illō op⁹ possideat: siue dolo ōsijt possidē. Tertio exponit ꝟbum restituas ⁊ restituere dz viā in pristinū statū siue remouēdo qō posuerat siue adijciēdo qō ōtraxerat ⁊ si ille q̄ fecit op⁹ illud possideat: tenetur suis impēsis restitue re. si aūt alius possidet. tūc tenet possidēs tm̄ patientiā pstare. Quarto dicit. Binterdictū ē ppetuū ⁊ daf quāti actoꝛ ſ iterſit fiat quominus quis via publica vel itinere publico vtatur.

¶ Pretor ait. Nunc ponit aliud edictū quo cauetur ne vis

Litora. Littora q̄ tenet ppl's roman⁹ eius sunt. Secūdo dicit cōis est vsus maris sicut aer ſ. pilas aūt que iactat in mari siue adhuc durāt. sed ꝺeijcere non poterit. si impeditur p hoc vsus maris. Itē in litore maris pōt q̄libet edificare nisi vsus publicus ex hoc impediatur. Itē si per publicū locū ē riuus ⁊ is nocere mihi pōt: agaz vt mihi caueatur de dāno si qō contingat. Postea dicit. qui hoc interdictū ne q̄d in loco publico fiat intētare vult: pōt hoc facere etiā per ꝓcuratoꝛez. Ultimo dicit. q̄ in loco publico edificat nullo ꝓhibēte nō tenetur destruere per hoc interdictū. tm̄ qz facit cōtra edictū illō debz destrui iudicis officio ne alias illusoꝛia sint edicta: qō eē non debet. ⁊ hoc dicit hec. l. cū sequētibus vsq; ad finē tituli.

¶ De loco publico fruendo. Rubrica.

Pretor ait. Aliq̄s conduxit ꝓ se ⁊ ꝓ socio cā pum reni vel molēdina cōis: ꝓhibz tur ⁊ fruātur re cōducta fm legem siue pcm̄ appositū in locatōe. Secūdo dicit. hoc interdictū ob publicā vtilitatez est factū. nā per hoc interdictū tuētur publica vectigalia dm̄ ꝓ hibetur vim fieri vtēti re conducta ex forma locaf. Tertio dicit vis fiebat conductori ⁊ ei⁹ socio quo minus fruātur re conducta. vterq; vult agere hoc interdicto. pferetur conductoꝛ solucio suo. postea exponit vlpi. verba illa .s. ex lege locaf. ⁊ bñ dixit ptoꝛ q̄ ꝓhibet vim fieri fruēti re cōducta ex lege locati. nā si vltra legē vel contra legem frueretur. vel frui vellet non audiretur. ⁊ exponē hec verba vt in glosis Ultimo dicit. concessit p̄nceps q̄ quis possit ponere statuā in honoꝛē ciuitatis ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sequens.

¶ De edilibus curulibus. Rubrica.

Ediles. Hec lex notabilis est ⁊ tradit circa q̄ debent curā hꝝ ediles curules. debent em̄ ꝓcurare vt vie in burgis posite. itē si ifra ciuitatē sint posite adequētur: ⁊ effluxiones nō noceāt domibus. ⁊ pontē fieri faciāt supra vias vt erit necesse. Item studeāt vt dom⁹ iuxta viā posite nō ruāt. ⁊ q̄ dm̄i eas dom⁹ ruētes refici āt. ⁊ si dm̄i nolūt emēdare mulctēt eos. Itē curēt ediles vt nullus fodiat vias vel subruat vel faciat aliq̄ opus in vijs. ⁊ si aliq̄s hō contra faciat: si sit ſuus q̄ inueniet eū in hoc ope'ver beret eū. si aūt sit liber ducatur ad ediles ⁊ puniet ab eis. Itē cogētur destruere q̄ fecerunt. Itē q̄libet homo dz cōstruere viam āte facie dom⁹ sue. itez aq̄ ductus. ⁊ intelligas de dm̄is domoꝛ non de cōductoꝛib⁹. si aūt dm̄is dom⁹ nō reficiat viā ⁊ cōductoꝛ reficiat. detrahit tm̄ de mercede. Itē curēt ediles: vt āte statiōes nihil ponat nisi fullo āte statōez quā ꝺ durit ponere vestimēta vt siccētur. Itē qui facit rotas in statiōe poterit eas āte statōem ponere. idē intelligas de mgro garsone magistro soꝛanoꝛ nr̄o hospite. debēt aūt p̄dicti ita ponere: vt nō ipediatur vehiculū iri. Itē debēt ediles curare vt rixe non fiāt in vijs neq; turpia deijciantur in vijs neq; monticinia vt canes moꝛtuos neq; coꝛia. sec⁹ fit i q̄dragesima i nr̄a ciuitate. nā qui hūt falcones vel similes aues occidūt canes vt carnē dēt comedere auibus ⁊ pijciūt coꝛuū in vijs. vt hō sepe ego franci scus vidi i biriota laudabili venatoꝛe nr̄o charissimo vicino.

¶ De via pub. ⁊ itinere pu. reficiendo. Rubri.

Pretor ait. Pretoꝛ phibet vim fieri volēti reficere viam pu. vt eā aperiat. ⁊ si quis eum impediat teneꝫ impediēs hoc interdicto. Postea exponit vulpi. ꝟbuz aperire. Itē qui purgat: dicitur reficere. q̄d aūt sit purgare exponit. Tandē dicit. aliquis dicens se velle reficere viā reficiendo eā destruebat eandē. dm̄ q̄ pōt phiberi absq; pena. Postea dicit. hoc interdictū est ꝑ petuum ⁊ oībus ⁊ in omnib⁹ datur. Itē in eo venit intereſſe agentis. Postea dicit si popul⁹ roman⁹ non vtaf via publica longo tempe nō ꝓpter hoc amittit eā. Ultimo dicit. si in agrū vicini viā publicā deieci teneoꝛ acf. in factū ad itereſſe vicino. ⁊ da exēplū cuz via iret iurta fundū tuuz. ⁊ forte hēbat hec via aliquos āgulos. idē si nō hꝝet cauam fundi tui ripā vt ide hō mies irent. Itē qui viam publicā erauerit tenetur ad munitionē vie. ⁊ hoc dicit hec. l. cum duabus sequētibus.

¶ De fluminibus. Rubrica.

Ait pretor. Prohibet ne quid fiat vel īmittatur in flumīe publico vel in eius ripa quo statio. i. locus vbi naues apodiate secure stant vel iter nauigij deterius fiat. Secundo dicit flumē discernitur a riuoꝛ vel magnitudine. vt qz flumē est magnū vel opinione rusticoꝛ ibi iurta moꝛātiū. Tertio dicit. flumen aliud penne. aliud toꝛrēs. penne est qō semp currit. toꝛrēs qō in hyeme currit. ⁊ licet penne aliqua estate siccetur non definit ꝑ hoc esse penne. Quarto dicit flumen aliud publicū. aliud priuatū. publicū est qō penne est vt renū. ⁊ flumen dicis. ⁊ ad hō publica hz locū hoc interdictū: non ad ꝓuata. postea exponit quid sit ripa. ⁊ certe ripa est q̄ tenet flumē fm naturalez cursum flumis. si em̄ aliquo tpe superexcrescat aqua ⁊ vadat vltra ripas ꝓsuetas nō efficitur qō occupaf nunc ripa. idē si decrescat flumē nō minuitur. si aūt flumen cepit plus de terra occupare. vt qz creuit alio fluie adiūcto. bene hoc casu crescet ripa. ¶ Si insula. Insula in flumīe publico nata est. in ea aliq̄s facit op⁹. dm̄ q̄ videtur nō in publico facere. ⁊ sic cessat hoc interdictū. nā hec insula non est publica sed illoꝝ q̄ hūt ibi iurta agros. nisi isti agri sint limitati. i. militib⁹ assignati. qz tūc eis non accrescit insula. sed occupātis fiet. ⁊ qō dixi in insula. idē est ⁊ si flumē alueū dereliq̄t: ⁊ per aliū locū cepit currere. nam alueū ātiquū desinit esse publicū. ⁊ fit illoꝝ q̄ habēt prędia ibi iurta. vñ si fiat opus aliqō in tali alueo cessat hō interdictū. Idē est. ⁊ si flumē dereliq̄t alueū nouū qō fecerat. nā hoc nō reuertetur ad ātiquos dm̄os. sed fiet eoꝝ qui habēt prędia ibi iurta ¶ Si fossa. Fossa quedā est manu facta ꝑ quā currere incipit flumē. publica ex hoc fit. ⁊ si aliq̄d amō in ea fiat. hab⁹ locū hō interdictū. secus si flumē inundauit agrū meū non alueū ibi faciendo. nā non fit public⁹ ager meus. ⁊ si q̄d opis fiat in agro meo p̄dicto nō hz locū hoc interdictū. idē est si flumē vadat circūquaq; agrū meū. nā me⁹ ager remanet. nec hoc interdictum hz locū si q̄d opis fiat in eo. idem ⁊ si fiat in flumine priuato. ¶ In flumine. Nunc exponit hoc ꝟbum in flumine. ⁊ dm̄ q̄ fit in aqua flumis dm̄ fieri in flumīe. si aūt fit in ripa aliqō op⁹ nō dm̄ fieri in flumīe. Postea dicit. nō vetatur omne op⁹ fieri in flumine publico vl' ei⁹ ripa. sed illud tm̄ opus quo facto deteri oꝛ fit statio vbi naues apodiant vel nauigatio fiat deterioꝛ. ⁊ sic apparet q̄ in flumine nauigabili hz locū hoc interdictū ac in flumine nō nauigabili: nō videf hꝝe locū. sed equi⁹ est vt dicam⁹ si op⁹ fiat in flumine nō nauigabili ita q̄ aqua siccatur vel aq̄ cursus ipediaf vtile hoc interdictū dari vt liceat hō op⁹ tolli. Postea exponit verbuz statio posituz in edicto. Postea exponit ꝟba vltimi edicti hec. s. iter nauigij deteri⁹ fiat. nā intelligo siue ipm nauigiū fiat deterius p hoc op⁹ siue nauis siue iter iurta aquā fiat deteri⁹: q̄ iter iurta aquam cā nauigij erat. ⁊ vt breuiter dicā q̄litercūq; nauigatio incōmodioꝛ fit p hoc opus hz locū hoc interdictū. ¶ Labeo scribit. Si feciſti op⁹ in ripa p qō impediſ vsus nauigādi: licet cā ripe tuende feceris: nō ꝓpter hoc te defendes, sed hec est iusta exceptio fa

ciendi opus.q̄si dicat se fecisse lege ꝓcedēte vt cōcedif.j.l.p/ti. Secūdo dicit.hoc interdictū hz locuz ⁊ in ope qō fit in mari p qō portꝰ siue statio siue nauigiū impediaf. Tertio dicit.bꝰ interdictū vtile daf ⁊ qñ opꝰ fiebat in flumine publico nō nauigabili.frā. ¶ Deinde ait ptor. Nūc pōit aliud edictū cuiꝰ sen sus est.si facis opꝰ in flumie publico vl eiꝰ ripa siue īmissuz ab alio hēas p qō statio siue iter nauigij ōterior fiat: ait ptor vt illud opꝰ restituas. Secūdo dī.primū edictū est,phibitoꝝium. scōm restitutoꝝiū.⁊ ad idē spectāt.s. ad cōmoditatē nauigādi Tertio dicit.q̄ possidet opꝰ p qō impedif nauigiū:hz illō opꝰ nō fecerit:tenef bꝰ interdicto.s.vt restituat siue destruat opꝰ illō.

¶ Clo minus.Ex flumie pu.pōt duci aq̄ nisi imperator aut senatꝰ vetet. ⁊ hec sunt ꝛba qñ flumē non est nauigabile vel ex eo nō fiat aliud nauigabile.de his eīm fluminibus non posset duci aqua cum hoc lex vetet.

Flumina. Flumia publica q̄ fluūt ⁊ ripe eoꝝ sunt publi ce.ripa aūt dī que cōtinet plenissimū flumē.⁊ ea loca cedūt ri/pe q̄ incipiūt vergere siue declinare ꝛ̄ sus aquā vsq; ad aquā nā ripe ⁊ predicta loca sunt pub.quo ad vsum.fran.

¶ Quesitū est.Habeo p̄dia ex vtraq; pte flumis. volo fa/cere pontē supra flumē.dī q̄ nō possum.⁊ sic est lex con tra nos. hēmus eīm pontē pulcherrimū supra flumē in nostra villa delectabili noīe ricardina.sed hec lex nō nocet cū cōsue/tudo nr̄e ciuitatis sit in ꝯrium. supra vias eīm publicas vide/mus quotidie fieri solaria ⁊ sup̄ fluminibꝰ pōtes.

¶ Ne quid in flumine publico ripaue eius fiat. Rub.

Primo ponif edictū cuiꝰ sensus est Ait ptor. ne q̄d fiat in flumie publico.vl eius ripa p qē aq̄ alit fluat q̄ ꝓre estate cōsueuit fluere. Secūdo loq̄tur vlpi.⁊ dicit. bꝰ edicto ꝓspicit ne de riuatōibus flumina exaresc̄at:⁊ ne mutatis alueis vicinis dā num inferaf. ⁊ hz locū in flumie nauigabili: ⁊ nō nauigabili. ⁊ his demū bꝰ interdicto tenef q̄ fecit opꝰ vel aliq̄d īmisit p qō aqua aliter fluat q̄ prior estate ꝓsueuit fluere.nec inspicit cur rat minus aque vel plꝰ p bꝰ opus. sz si mutef aq̄ cursus cū vl ō pressior fiat aqua vel altior.⁊ sic rapidior.⁊ sic ledanf ex bꝰ co lentes circūquaq; flumen. ¶ Si q̄s ex riuo. Siue ducebaz a quā per riuū cooptū ⁊ nūc p̄dictū riuū apio vel ecōtra. ⁊ bꝰ fit dānū colētiū agros ibi iuxta iter:si imutē alueum flumis bꝰ in terdicto teneor. Secūdo querit an subuēiaf ei q̄ fecit opꝰ cā ripe muniēde hz p bꝰ opꝰ aqua alit currat. ⁊ videf q̄ nō: cū ex hoc ope ledanf vicini. de eq̄tate tū dicas ꝯriū: vt ipe nō tenea tur. idē ⁊ si muniat agrū suū ripis magnis siue aggeribꝰ vt p bꝰ defendat agrū suū a flumine.nā nō tenef hz per bꝰ cursus aq̄ mutef. Tertio dicit.bñ dixi teneri euz q̄ facit opꝰ p qō aq̄ alit fluit.⁊ bñ dixit ptor ꝓre estate:cū in estate magis sit certꝰ cur sus aque q̄ in hyeme.estas aūt finit in autūno ⁊ si i fine estaf ago de ope qō hac estate ē factū:inspicit pncipiū p̄cedēf esta tis nō prime. ⁊ daf bꝰ interdictū cuiq; ex ppō ⁊ ꝯ eū q̄ facit vt aq̄ aliter fluat q̄ sit consueta:daf ⁊ in hr̄dē.⁊ dic de bꝰ vt in gl. ¶ Deinde ait ptor. Nūc pōit aliud edictū.⁊ ē sensus.si ha bes factū aliq̄d vl īmissuz in flumie pub.vl in ripa ei p qō aq̄ alit erit q̄ ꝓre estate.debes id restituere.i.destruere. Secū do dicit bꝰ edictū restitutoꝝiū est:.⁊ ad opa iā facta locū hz. pri/mū aūt phibitoꝝiū ē ⁊ nondū facto ope locū hz.itē tenef q̄ do lo malo fecit quomiꝰ haberet factū.i. possideret ⁊ tenebif bꝰ interdicto ⁊ veniet interesse.

¶ Ut in flumi.publi.nauigare liceat. Rubrica.

Ponif edictū quo vetaf fieri viz vo Ait ptor. lēti ducere nauē siue ratē p flumē.itē vim fieri phibet volēti onerare ⁊ exonerare nauē in ripa fluminis.itē,phibz vim fieri volēti nauigare p lacū p fossaz ⁊ p stagnū publicū.⁊ q̄ ,phibef p̄dictis hz bꝰ iter/dictū ne,phibeaf. Postea loq̄tur vlpi.⁊ dicit.p bꝰ interdictuz puidef nevis fiat volēti nauigaref.p flumē publicū.sic ⁊ alis positū ē interdictū nevis fiat volēti vti via publica: vt ō bꝰ ha

bes.s.ne q̄d in loco pu.l.ij.S.fi.q̄ aūt dixi de lacū stagno.⁊ sīlī bꝰ ꝛa sunt si erāt publica. Postea dicit q̄d sit lacꝰ.⁊ q̄d sit sta gnū.⁊ q̄d sit fossa.⁊ p̄dicta pūt eē publica ⁊ puata.postea dic q̄ ꝺduxit stagnū vl lacū publicū ⁊ phibeaf piscari in eo hz bꝰ interdictū vtile.idē si a ciuitate q̄s cōduxit lacū pusinū.hz si q̄s vult agere vt ripa flumis depmaf: vt sic pecora possint ire in de ad bidēdū ñ audif.si aūt,phibeas me ducere oues ad bibē dum in flumine publico habeo hoc interdictum.

¶ De ripa munienda. Rubrica.

Primo ponif edictuz cui sensus ē si de Retor ait. iecisti aliquē de loco quē possidey bat vl familia tua deiecit: daf ei interdictū ō te ad recupandū pos. Ite ad oīe id qō ibi pꝰ amisit licz ad te nō pueit daf ei interdictū bꝰ ō te infra ānum. de eo aūt q̄ venit ad te daf ei bꝰ interdictum ppetuo . Postea loq̄tur vlpi. ⁊ dicit.bꝰ interdictū daf deiecto ⁊ valde ē equū subuēire deie/cto.⁊ p bꝰ interdictū restituif possessio deiecto. ⁊ vis nō solū p hibef bꝰ edicto: hz etiā legibꝰ iulijs publicoꝝ ⁊ puatoꝝ.item ⁊ ꝺstituf. pncipū. Postea dicit.bꝰ interdictū hz locū cū q̄s deij/citur de possessiōe.⁊ p vi atroci ꝺpetit.i.i q̄ dol' inest.⁊ eis cō petit q̄ deijciūf de solo siue area siue domo: siue de supficiaria īsula q̄s deiectꝰ est. p re aūt mobili abrepta vel subrepta nō hz locz bꝰ interdictū: hz sufficit furti.⁊ vi bonoꝝ rap.acf.ad ex/hibēdū.in casu tū hoc fallit.si eīm in domo vl in fundo de quo sum deiectꝰ erāt res mobiles.⁊ has amisi. hēo interdictuz etiā noīe p̄dictaꝝ rer̄. si aūt de naui sum deiectꝰ vl de vehiculo: nō ꝺpetit bꝰ interdictū. secꝰ si de domo lignea: vt de parietibꝰ fcta deiectꝰ sum. nā hz locū bꝰ interdictū: nec refert an deiectꝰ possi/det ciuiliter.i.aio ⁊ corpeve aio solo,an naturaliter vt fructuari q̄ possidebat p suo.i. p iure qō hēbat. hinc ē q̄ si vir dōet fundū vxori.⁊ ipsa deijciaf.hz bꝰ interdictū. colonꝰ aūt hz deijciaf de agro quē colit nō hz bꝰ interdictuz. ¶ Ait ptor. Hunc expo nit vlpi.q̄dā ꝛ̄ba edicti bꝰ.s.deiecisti:aut familia tua deiecit.⁊ bñ est hīta mētio familie. nā p pmū ꝛ̄ bū.s. deiecisti ꝺtineref tū deijciēs: nec pertinet ad eū cuiꝰ familia deiecit.tenef g̃ per pri mū ꝛ̄ buz qui suis māibꝰ deiecit vl iussit aliq̄bꝰ vt deijciāt.hic ē q̄ ⁊ si familia mea te deiecit meo iussu:ego videor deiecisse.po stea dicit si ꝓcurator me ad bꝰ ꝺstituꝰ te deiecit. ⁊ ipe teneref et ego.⁊ vno nr̄z litis estimaf.p̄stāte alt liberaf. Idē ē ⁊ si aliquē deiecisti sine meo mādato p̄cedēte: tū hēo ratā deiectiōez.naz teneor.⁊ sic ratihitio ꝓparaf mādato. qō aūt ō familia dicti ē in edicto: sic intelligas. vt si sine meo iussu deliq̄t familia mea te deijciēdo factū eiꝰ emēdā bꝰ mō.nā id qō ad me pueit ex illa deiectiōe reddā. p residuo aūt liberabor dādo familiā p noxa. nec videor dānū pati: cuz in bꝰ sit p̄missum fuis dānificare dños appellatiōe aūt famī. ꝺtinētur ⁊ plef fui:⁊ etiā vnꝰ fuꝰ.si deijciat aliquē: vr familia deijci.⁊ appellatiōe familie ꝺtineref ⁊ hij quos tenemꝰ vt fuos: puta libertos ⁊ liberos homies quos tenemꝰ vt fuos nr̄os.si tū volo defendere famil'. fuoꝝ meoꝝ q̄ deiecit aliquē: teneor salti q̄ ex hac dictiōe habui red dere,si aūt filiꝰ meꝰ vel famulus vi deiecit aliquē teneor: vtili bꝰ

interdicto vt reddā qđ ad me puenit ex hac deiectõe. Vltio dicit, familia ma deiecit me de fundo quē possidebā, tandem mouet q̄dā tibi qõem fuitutis dicēs te nõ esse liberũ, tandem inchoata liberali cā egi cõtra te hoc interdicto, z postea fusti liber pnunciat⁹, tandē pbaui q̄liter famil̄ tua me deiecit, de bes mihi restituere pos. fundi. ¶ Quod fuus. Seru⁹ me⁹ vl̄ re, vñ si ipse deiciaꝫ ego videor deiect⁹ z hēo hoc interdictuz qz hoc interdictũ cõpetit ei qui tpe deiectiõis possidebat: siue possidebat aio' z corpe siue aio tm̃, vñ cũ de agris ricardineve nissem nõ aio definēdi possidere, sed retinēdi pos. z aliquē ibi p me nõ dimisi: mõe reuertēs ad pdictos agros phibes me in trare vel in via phibuisti me ire z incepisti illos agros possi dere vi, videor deiect⁹ licet aio possidebā nõ corpore, nec ob stat qđ vulgo dr̃, saltuũ estiuoz z yhemoz possessionē aio te neri quasi in aliis agris secus sit, nā in illis dr̃ cā exempli, idez tñ põt esse in omnib⁹ aliis agris ex quib⁹ agris nos dñi rece dentes habētes animũ retinendi pos. possidem⁹ eos aio. si aũt cum vellem apprehēdere pos. vt qz hr̃s sum alicui⁹ vel ex alia cā me phibes, intrare: nõ habz locũ b̃ interdictũ. ¶ Vim vi. Si vis me deijcere de fundo p vī, possum me defendere sil'r p vim z si cũ armis volebas me deijcere z cũ armis me defendā Secũdo dicit qs dicaꝫ vi possidere, z certe q̄ per vim expulit possessorē fundi de fundo: z ipe incepit possidere. Itē q̄ venit armatus ad funduz meũ: vt si aliquis vellet cũ inde deijcere posset se defendere z intrauit pos. fundi mei, cũ ego eum nõ ex pectassem sed pfugebā, z iste videꝫ vi possidere, z b̃ etiā dicit cor vi possidere. Postea dicit, q̄ deiecit me de fundo p vim: si ab alio deijciaꝫ hz hoc interdictũ. Tandē dicit, qui deijcit de loco quē possidebat, q̄quid dāni ob hoc hz recupat p b̃ inter dictũ, pristina eñ cā restituenda est, ac si nõ eēt deiect⁹. Vltio dicit, deiect⁹ sum de fundo z amisi pl'es res quas ibi hēbam: licet mihi restituaꝫ fundus hēo adhuc b̃ interdictũ rõe rez qs amisi. si autē volo p illis rebus agere ad exhibendũ possum. Itē vi bonoz raptoz. ¶ Quod aũt ait ptor. Nũc expõit vl pi, q̄dam v̄ba edicti, hec. s. quecq̄ ibi habuit, z dicit q̄ oēs res cõprehendit siue erant deiecte siue ei cõmodate vel deposite vel obligate, postea exponit v̄bum tũc positũ in edicto, i. dice re, vt res quas habuit in fundo, tũc cũ fuit deiect⁹ vemāt in b̃ interdicto siue tũc amisit eas: siue postea, vt qz oues ibi remā serunt z pierũt; vel fui remanserũt z perierunt, nā deijciens no mie oĩn tenebiꝫ, hinc est q̄ z si dom⁹ de qua deiect⁹ qs ẽ con busta sit; postea teneꝫ deijciẽs emẽdare etiā cũ sp fuerit ī mo ra. Postea expõit verbũ ibi positũ in edicto, z ẽ dicere q̄ res quas hēbat, i. in tota illa possessione de qua est deiect⁹ vẽiant in hoc interdicto. Postea expõit v̄bũ intra ānũ positũ in edi cto, nā ille ānus vtilis est z ex die deiectiõis vtilitas quā hũis set deiectus si deiectio nõ essz facta vẽit in hoc interdicto. tene tur deijciẽs quo ad estimaꝫ, etiam si desijt possidere. Postea q̄ritur an hoc interdictũ deꝫ liberto contra patronũ. Itē filio z b̃ si vis fuit sine armis, si aũt cũ armis: tũc bñ dabiꝫ b̃ inter dictũ z liberto z filio õ patronũ z pr̃em. Itē b̃ interdictũ daꝫ hr̃di z ceteris successorib⁹. Itē daꝫ ei q̄ desijt possidere p deie ctiõem. pone eñ q̄ deieciſti me nõ aũt meā familiā. cũ adhuc possideā nõ hēo hoc interdictũ. q̄d aũt si me expulisti z ptē fa milie mee: ptez in fundo ligasti, vel si totā familiā meā ligasti, bñ habeo b̃ interdictũ cũ desieri possidē. sz q̄d si me inuēisti in fundo meo z me ibi ligasti z tenebas me ita ligatũ hēo b̃ iter dictũ cũ deiect⁹ videar. Postea dicit nõ solũ deiiciēs tenetur b̃ interdicto, sz z hr̃s ei⁹ teneꝫ acꝫ. in factũ ad id qđ ad eũ pue nit ex vi defuncti, siue illa vis facta fuit: cum armis siue sine ar mis, z ppetuo daꝫ õ hr̃dē cũ deꝫ in id qđ ad eum peruenit. q̄d autē cõtineaꝫ noie armoz specificat. s. fustes lapides z sil'ia, z dr̃ vis armata siue hec arma, habuerũt a pncipio siue postea ceperũt hr̃e. Itē si cũ armis venerũt ad deiiciendum lz armis nõ fuerunt vñ in deiectiõe armata: tñ vis dr̃, sufficit eñ deter roz armoz alias terroz. Sed pone q̄ aliquis existẽs in fũdo suo vidēs armatos credēs eos ad eũ vẽire fugit de fundo, ar mati alio iuerunt, non videꝫ vi deiect⁹, idē si audiuit armatos venire sine erat verũ siue nõ, z fugit ppter b̃ de fundo. illi tamẽ non intrauerunt, nõ videꝫ vi deiect⁹. Tandē dicit, cũ irẽ ad ri cardinā z vellem in agros meos intrare, phibitus fui a q̄busdaz armatis, videor deiectus armis. Tandē dicit, q̄ cũ armis vult me deiicere possum ei armis resistere, z si iam me deiecit, possuz eũ expellere absq̄ pēa, z b̃ incõtinēti: nõ ex interuallo, z hoc dicit hic. §. cũ. l. sequēti. z pn. sequētis vsq̄ ad. §. cũ pcu ratoz. ¶ Cum pcuratoz. Si pcurator me⁹ deiecit aliquē de fũdi possessiõe cũ armis me iubēte vl̄ ratũ hñte: teneor qz ego videor deiecisse, idē in famil̄. Itē teneꝫ cui⁹ instigatu familia mea deiecit aliquē. Itē b̃ interdictũ daꝫ post ānum in id qđ p uenit ad deiiciētē. ¶ Unde vi. Si phibeꝫ fructuari⁹ vti frui fundo in quo hēbat vsumfr. hz hoc interdictũ, phiberi aũt dr̃ fructuari⁹ siue existẽs in fundo in quo hēbat vsumfru. deiicia tur siue cũ exisset spõte de fundo, nũc volẽs redire nõ fuit ad missus. sz si ab initio velit incipe vti frui z fuerit phibit⁹ nõ hz locũ b̃ interdictũ: sz rei vẽ, agat. qđ expone vt in glo. z pdicta habēt locũ in vsufructuario dom⁹ siue fundi. in fructuario x̄o rei mobilis sec⁹ est; nisi res pdicte mobiles solo cedant: vt sũt tigna q̄ sunt in domo. z que dixi in fructuario z ex quacũq̄ cā sit constitutus vsus, vel vsufru. i. siue inter viuos siue in testõ idē est. Et vt breuiter dicā qualitercũq̄ fructuari⁹ possidẽs de iect⁹ sit hz b̃ interdictũ: z durat ei etiā si postea capite sit minu tus. z sic amisit vsumfru. z hoc cāu dabiꝫ p pterito dāno nõvt p futuro tpe cõstituaꝫ vsufr. z dabiꝫ etiā hr̃dibus z in hr̃des deiicientes daꝫ in factũ in id q̄ ad eos puenit.

Si vi me. Aliqs noie mũicipij me deiecit de fundo tenẽ tur municipes hoc interdicto.

Si metu. Metu coact⁹ dedi tibi rem meā nõ hz locũ b̃ interdictũ sed act. qđ metus causa.

Interdicto. In interdicto vñ vi fit condẽnatio in inter esse agẽtis. qđ est qñ vltra rei estimaꝫ. q̄d esñ si deieciſti me de fundo in quo erāt fui mei: z eos suos p hoc amisi quos vole bā ppter aliquā cām toz q̄ri vel erāt hr̃des ist̃ituti, z sic hr̃diꝫ. amisi, certe hoc totũ dānum estimatur.

Cum a te. Deieciſti me de fundo: z alius postea te deie cit, hēo b̃ interdictũ õ te, z otra illũ. Secũdo dicit. b̃ in terdictũ daꝫ etiā nõ dño deiecto de fundo quē possidebat. et b̃ dicit hec. l. z sequens.

Si pl'es. Deieciſti me de fũdo meo z cepisti possidere ō cedis postea relictis plib⁹ hr̃dib⁹ q̄libz hr̃duz tuoz in id qđ ad eũ puẽit teneꝫ. z si totũ ad vnũ puenit in totuz ille tene bitur. Secundo dicit. hēbam vsumfru. in fundo tuo deieciſti me de possessione pdicti fundi, z sic eũ non vtendo z fruendo amisi. dr̃ q̄ agaz hoc interdicto p qđ compelleris restituere. i. constituere vsumfru. in pristinum statum quo fui deiectus.

Si ō fundo. Hēbā ppzietatez in fundo. tu in eodē vsum fru. hēbas deiecti sumus ābo de pos. fundi. z tu nõ vtē do siue fruēdo amisisti vsumfr. si agā interdicto: siue ego sol⁹ si ue tu mecũ recupabo fundũ in plena ppzietate. i. cũ vsufr. nec teneor pstituere vsumfr. tibi. sz tu tuo interdicto ages õ deiiciẽ

Jm facit. Loquiꝫ hec. l. de vi inquie / tẽ ad interesse. tatiua. z sic paz facit ad titulũ. z cãum sic pono. ego frã ciscus q̄ non sinit possidẽtez vti z frui suo arbitrio. dr̃ viz face re siue aret in fundo siue edificet in fundo siue q̄d aliud faciat p qđ non dimittat q̄ete possessorez possidere, vl̄ aliter pone ca sum: vt in glo. dñi mei ac.

Colonus. Locaui fundũ cuidā rustico, puta gualengo vitupabili colono nr̃o. postea istũ fundũ vẽdidi titio z ei pmi si vt intraret pos. fundi qñ vellet. z cũ intrare vellet ẽptor. rusti cus siue colon⁹ qđ idē est nõ dimisit eũ intrare. postea colon⁹ deiect⁹ est ō pos. fundi a quodā extraneo. dr̃ q̄ hēo interdictũ vñ vi contra colonũ ob hoc q̄ nõ admisit emptorem quasi p hoc me deiecisse videꝫ nisi iustā cām retinēdi hēat, puta impē sarum. Item ipse colonus hz interdictũ, vñ vi õ deiiciẽtem.

Ecz vnde vi. Dānatus interdicto vñ vi. vel quolibz alio interdicto infamis nō fit. s. īfamia iuris. Secūdo dicit vi armata deiectus sum de fundo quē possidebā vitiose, puta vi, vel clā vel p̄cario, recupabo ipam pos. z res mobiles si q̄s amisi ex hac deiectione. Tertio dicit, tu me deiecisti de fundo quē possidebā vel vi: aut claz feceris. z eū fundum desiisti possidere: licet sine dolo z culpa, tamē teneris quāti mea interest. Quarto dicit a filiofa. tuo deiectus sum vi ad id qō a te exb̄ puenit teneberis. Quīto dicit, deiecisti me p vi de fundo, ego incōtinēti eū p vim recupani nō puniox. Ultimo dicit vi te deieci, tu illico me z ego te, bene teneo: hoc interdicto. z b̄ dicit hec. l. cuz sequentibus. ll. vsq̄ ad. l. cum fundum.

Cum fundū. Locaui tibi fundū z eum postea titio vendidi z cōcessi eū intrare in pos. fundi. cū titius vellet intrare, tu eū phibuisti, agam cōtra te interdicto vñ vi. q: p hoc video: phibit?. z si ēpto: expellat colonū d̄ fundo tenebitur emptor etiam si expulit colonū de volūtate sine mandato venditoris. Ultimo dicit expulisti me d̄ fūdo. hēo interdictuz hoc contra te. egi rei vēdicat. hoc interdicto omisso, ea pendente possum hoc interdictum intentare. fran.

Merito. Deiecisti me de fundo in quo erāt pecora z seruī. lz tardaui agere z mortua sunt interiz pecora z mācipia: tamen teneris ad estimat. oīm rerum cū tu semp a tempe deiectōnis fueris in mora. Secūdo dicit. si colon? me? vel inquilin? deijcitur, ego videor deiectus z hēo hoc interdictū. z hoc dicit hec. l. z se.

Vti possidetis. Rubrica.

Ait p̄etor. Pone casum in b̄ p̄n. vt in glo. dñi mei ac. que incipit: põe casuz ꝛc. Secundo dicit, b̄ interdictū nō h̄e locū in cloacis cuz inter aliquos sit qō q̄s possidet cloacā contēdēs q̄ libet se possidere insolidū z nō aliū. z quare nō h̄eat locū dic vt in mgr̄a dñi mei ac. hic posita. Tertio in ꝟ ficto. neq̄ pl̄is ꝛc. dic casuz vt in glo. dñi mei ac. q̄ incipit. si a me possides ꝛc. Quarto dicit, b̄ interdictū de soli possessore locū h̄z z in eo obtinebit q̄ potior erit in possessione z ē phibitoriū circa retinendā pos. i. ne vis fiat ei q̄ inuenit potior in possessiōe. Quinto dicit cām quare b̄ interdictū positū est, nā cū in rei vēdicatio, ali? debeat esse possessor: ali? actor. z q̄libz possessor nō ē dñs q̄libz sic occurit pluries q̄ q̄libet contēdit se possidere. vñ aut spōte cōcordāt q̄s sit possessor. z q̄s agat rei ven. z tūc planū est: z h̄uabit quentio aut nō concordant: sz q̄libet ostendit se possidere. z sit res soli: tūc b̄ interdictū intentat inter eos z appellat vti possidetis z ē inductū cā retinēde possessiōis vt ne vis fiat ei q̄ inuēietur potior in pos. z merito b̄ interdictū ē positū iuxta supius. vñ vi. cuz p illud restituat possessio. p b̄ tuet possessor. Itē b̄ defendit possessorē. illud oppugnat possessorē violentū z cogit eū restituē pos. quā p vi occupauerat. Postea dicit. oīs qō de posses. aut ē vt nobis restituat pos. quā non habemus: aut vt nobis retinere liceat qō possidemus. restituit aūt possessio z p interdicta vt p vñ vi. z p quoz bonoz. Itē p act. vt p triticariā. vt h̄ēs de b̄ exēplū. ff. de trītica. l. i. in fi. z. l. se. z p odit. indebiti. dic vt i glo. retinet aūt pos. q̄libz ope exceptionis. vt pactivt iurisiurādi z silib? mōis. vt si fecisti mihi pactū q̄ pos. talis fundi a me nō petes. z sic in silibus q̄libz opē interdicti vti possidetis vt in b̄ titulo sunt exēpla. Et ille demū possessor p b̄ interdictum defendit q̄ possidet nō vi, nō clam nō p̄cario ab aduersario, sic ergo b̄ interdictū dat possessori actōnē aūt. i. rei vendicatio nō dat possessori. z hz locū b̄ interdictus siue cōtendat de possessione totius fundi siue p tis certe fundi siue p indiuiso ostēdat q̄s se possidere vt dimidiā fundi p in diuiso. z hēt locū circa pos. soli. z sic rei imobilis. Ultimo dicit. bñ dictū est in edicto q̄ ille defendit p b̄ interdictū q̄ possidet nec vi nec clam, nec p̄cario, nā si vi possideret aut clā aut p̄cario ab aduersario succūberet in hoc interdicto. si aūt possideat vi vel clam vel p̄cario q̄ ad extraneum: non quo ad aduersarium bona obtineret ī hoc interdicto. z hoc dicit hec. l. z seqnēs

Duo. Ego dico me possidere fundum in plena p̄prietate, tu dicis te possidere naturaliter. dicis enī te habere vsumfructū in eo fundo. z sic turbas me in ciuili. of q̄ si agimus inter nos vti possidetis rōne ciuilis: si tu a me possides vi. vel clam. tu succūbes. si aūt ab alio possideas vi. aut clam. z tu obtinebis z ego. Secūdo dicit. hoc interdictū est duplex z quelibet ps d̄ actor z reus. Tertio dicit. cū vellem edificare in meo solo: phibes me. agaz cōtra te interdicto vti possidetis. videris enī cōtrouersiā pos. mihi facere, phibendo me edificare. Quarto dicit. cū domū locassem titio. z postea vellem eam reficere titius me phibet. of q̄ possum agere interdicto vti possidetis cōtra eum z ptester q̄ eum dimittā inhabitare domum refectione facta. Quinto dicit. castaldio vicini mei vites mei fundi trāsduxit in arbores vicini mei. dicitur q̄ possum ei denūciare vt illas vites incidat. z si hoc non facit nec patiatur me eas transducere vel incidere agam interdicto vti possidetis quasi me possidere vetet. Item videamus. Ti gnum vel trabem in mea domo posui ita q̄ supra solū vicini mei ibat. non autez ibi apodiabat: vt hoc. s. of q̄ interdictuz vti possidetis nō cōpetit vtriq̄ nostrū, sed tūi tibi. Secūdo dicit, habeo domū iuxta tuā z inter meā domuz z tuā est quedā curia puula coīs. i. mea z tua: feci ī ea domo ptectū aliquē ita q̄ coopit curiā cōmunē z sustētat supra tuā domū. dicit q̄ agges contra me hoc interdicto per qō phibeo: ita habere. sz si ego habeam a te de hoc seruit. tunc in hoc interdicto obtinebo. Tertio dicit. titius supra domū meā edificauit. z fecit ibi cenaculum. i. camerā quandam z in ea stabat. quer̄itur quis nostrum dicatur possidere cenaculum vt sic in eius posses. defendatur per hoc interdictum. z of q̄ si ad cenaculū, vnde datur p domū meaz tūc: tunc ego dico: possidere cenaculū, vnde datur hoc interdictum per qō phibetur ille ibi stare. si autē ad cenaculū ibitur ex publico puta ex via: tūc ille dicitur possidere cenaculū z non ego. z ei datur hoc interdictum p qō defendetur in posses. cenaculi. Item superficiario datur hoc interdictum si de volūtate dñi soli fecerit superficiem. competit etiaz ei vtilis in rem si definat possidere. Item dñs soli habet hoc interdictum contra omnem etiā superficiariū si vltra legem locatiōis edificet. Creditores. Si creditores sunt missi ī possess. rerū debitoris causa rei seruande: z turbentur in hac poss. an habeant hoc interdictum, queri? z dicitur q̄ non. idem in eo qui est missus noīe vēdris causa legatoz̄ū. Secundo dicit. tignuz supra domū tuā proiecī. sustinebat tamē a mea domo tantum non a tua. an habeas hoc interdictum queri?: z of q̄ sic. vt tollā istuz tignū. Tertio dicit. tradita est mihi possessio fundi ab eo quē credebam possidere. of q̄ non video: istū fūdum possidere vi. In hoc interdicto. Pone casuz duob? mōis vt hēs in glo. dñi mei ac. q̄ incipit. ponit quidā casuz ꝛc.

In summa. Si dico me habere vsumfr. fundi. z te negare vsumfr. z nō me inter nos pōt intētari hoc interdictū. Itē si dico me h̄e vsumfr. z sic naturaliter possidere: tu dicis possidere. p̄t inter nos hoc interdictū locū habere. Tertio dicit. cū possiderē fundū naturalit in quo habebā vsumfr. z turber in hac pos. hēo hoc interdictū p qō defendar in hac pos. Itē inter vsuariū z vsufructuariū eiusdē fundi potest intentari hoc interdictum.

De superficiebus. Rubrica.

Ait p̄etor. Duo cōduxerūt supficiē vt vnus istis possidētib? supficiē nō vi. nō clā. nō p̄cario. p̄tor vetat vi fieri quomin? possideat. Deīn dictū ē q̄ z actio cā cognita dat supficiario. Postea loquit vlpi. z dicat q̄ supficiē in alieno solo h̄z: si, phibeat a dño soli possidere: h̄z act. cōtra eū, nā si cōduxit supficiē h̄z ex cōducto. si emittat beat: tūc aget ō dñm vt cedat ei act. puta rei ven. cū nondum traditio esset facta supficiario, itē aquit. q̄s cessas intētabit supficiari? ō phibētez, sz meli? est q̄ supficiari? agat b̄ interdicto

q̄ p̄dictis psonallb⁹. cū qñq̄ nō possit pbari locatio vel emptio. Itē q⁹ meli⁹ est possidere q̄ in psonā agere p qđ cōseqū ne pḥibeat possidere. Itē vtili in rē pōt agere. Vltimo dicit hoc interdictū dat supficiarijs ad similitudinez interdicti vti possidetis ꝛ tuet supficiariū nec inquirit q̄ de cā possideat superficiē nisi vi. aut clā. aut p̄cario ab aduersario possider. ꝛ vtrobiq; dicā oīa q̄ seruant in interdicto vti possidetis ꝛ in isto loco habeāt. ¶ Qđ aūt ait p̄tor. Nūc exponit scđz ptē edicti. nā dictū est cā cognita dari act. supficiario. qđ sic itelligas nā si ad modicū tps cōduxit puta ad annū vel biēnium ꝛ desinat possidere supficiē non hz act. in rē. p recuperanda pos. si aūt ad longū tps cōduxit supficiē ꝛ desinat eā possidere. tunc habeat act. vtilē in rē. dūs aūt soli hz directā in rem ꝯ possessorē. si agat dūs soli ꝯ supficiariū act. in rē tūc repellit ope excep. nā cū demus act. superficiario si desinat possidere multo magis exceptio est ei danda. ¶ Si soli possessori. Emi solū cū supficie a dño. tandē supficies est mihi euicta. agā ex stipulatu de euict. vel ex ēpto ꝯ vēditorez. ¶ Qđ aūt. Nūc dicit dari act. supficiario. nā quasi quēdā vsufru. vr hre siue vsum. ꝛ cōstitui pōt eisdē modis sicut ꝛ vsufru. ꝛ legari ꝛ donari pōt. ꝛ si pl'es hūt supficiē possunt inter se agere cōi diuidūdo. Vltimo dicit q̄ fruitutes pōt cōstituere supficiari? sm qđ ꝛ dūs soli pōt cōstituere: ꝛ cōstituere petūtur. ꝛ si ipediat vti seruit. ille cui ē cessa pōt vtili interdicto vti possidetis vti.

§ Vpficiarias. Supficiaria dom⁹ dr q̄ i ꝺducto solo posita est ꝛ suppleas licere. vt in glo: ꝛ ꝓprietas domus eius est illius cuius est solum.

De itinere actuq̄ priuato. Rubrica.

Ponit edictū cui⁹ sensus ē quo itinere vsus nō vi nō clā nō precario ab alio quo minus ita vtaris. pretor vetat fieri vim. Secūdo dicit. hoc interdictū est pḥibitoriū ꝛ spectat ad tuēdas rusticas seruit. eūdi vl' nō. hz solū spectat si hoc anno vsus est non ꝓtinue. sed satis ē esse vsum. xxx. dieb⁹. ꝛ cōputat ann⁹ retro ex tpe lit. ꝓte. sup hoc interdicto. ꝛ vt in hac pos. defendat. sufficit me esse vsuz infra annū retro itinere vel actu. ꝛ vsq̄ ad quē locuz fundi tui iui vsq̄ ibi hoc ius acquisiui. ¶ Julian⁹. Si p fundū tuū iui ad meū cū p viā publicā nō possez ire vt q⁹ rupta erat: licet frequenter vadā nō acquiro hoc ius. i. seruit. nec mihi hoc interdictū dat hz pḥibear ire: q⁹ nō videor vsus nec fundo nec illo ad quē ibā idē si itinere priuato nō iui: q⁹ riuus eū rupat vel via publica rupta est p quā ibā ad iter. Idē si erat iter priuatū p quē ibam ad fundū fuientē. ꝛ q⁹ destruct⁹ est nō potui ire. Vltimo dicit siue ego iui p fundū vicini p annū habeo amō hoc interdictū p qđ tueor in possess. seruitutis siue colon⁹ me⁹ vel hospes iuit satis est ēt si ignorauit dūs fundi p quez ibat. si aūt q̄s credēs suū fundū ad quē ibat p fundū vicini cū esset meus ꝛ iuit p annum sibi acquisiuit hoc ius nō mihi. ¶ Si q̄s ꝓpter. Eū iuissem p annū p fundū tuū sequēti anno nō iui ꝓpter inūdationē aque. vel q⁹ pḥibit⁹ nō iui. vel q⁹ in vinculis existēs nō potui ire. dr q̄ ipetrabo in integꝝ restit. ex illa pte edicti si q̄ alia mihi iusta cā esse videbit in integrū restituā quē hēs. ff. ex quib. cau. ma. l. i. i fi. q̄si hic ann⁹ nō cucurrit. hz inspiciat ann⁹ prim⁹ quo fui vsufr. tandē dicit. cū ago hoc interdicto ꝛ dat dilatio aduersario. xx. dierū. ꝛ ꝓpter hāc dilationē cā interdicti mei deteriorē sit. restituar q̄si hoc tps. xx. diez nō cucurrit. ¶ Si tibi. Habebā fundū dñantez vicini fundus debebat seruitutē vie hūc fundū dominantē cōcessi tibi precario aio trāsferēdi pos. nūc tu ipetrasti p̄cario a vicino p̄dicto ius eūdi p suū fundum istū. postea pḥibet te ire. an heas hoc interdictū. q̄rit ꝛ dr q⁹ nō cū p̄cario hēas b' iter ab aduersario ꝛ reddit mirabilis rō. nā cū mihi ꝓpetat hoc interdictū si pḥiberes ire satis sit. ꝛ sic nō ꝓpetat cū duo simul hoc interdictū hre nō possunt. nec obstat q⁹ iter habes in p̄cario. cū enim illō ego iter habere p̄cario nō possuz: cū al's sit meū: nec p istū habeā videar: ꝛ q̄litercūq̄ colon⁹ me⁹ p illō iter vadit aut is cui p̄cario ꝺcessi ego ire videor. sic g̃ opinio sua q⁹ vt p̄cariū hz: mihi ñ nocet: sic nec mihi pdest opinio sua vt cū habere p̄cario ius eūdi p fundū vicini ad meū ꝛ ego tibi istū fundū meū ꝺcessi p̄cario ꝛ es vsus itinere tanq̄ debito fundo ꝛ p annū nō ꝓpetit mihi b' interdictum ꝓpter opinionē tuā. in fine tñ dicit. in primo casu dari interdictum tibi cui precario ꝺcessi fundū dñantē. ¶ Si q̄s supradicto. Saltim. xxx. dieb⁹ in anno iui p fundū tuū nō vi. nō clam. nō precario. tñ postea cepi ire. clā. nō nocet mihi. vñ si pḥibear ire hoc interdicto vtar. ꝛ reddit rō. qđ enim q̄stū ē ex supueniēti delicto nō tollit. Idē est si hūc fundū vēdidisti p quē ibā saltim. xxx. dieb⁹ in anno. nūc emptor me ire pḥibuit. ꝛ sic postea clā cepi ire. dr q̄ interdictū hoc bñ mihi ꝓpetit ꝯ emptorez ne me pḥibeat. ꝛ intra annū cōpetit. Secūdo dicit. si pḥibitus a te p fundū tuū ire. iui clā dicor ire. idez si colon⁹ me⁹ pḥibit⁹ ire vel simlis. ꝛ hoc sciens iui: claz dicor ire. si autem ignorauit hoc ꝛ iui non dicor clam ire. ꝛ si. xxx. diebus saltim in anno iui in anno iui. bñ ꝓpetit mihi hoc interdictū. Tertio dicit. si pḥibit⁹ suz a te ire p fundū tuuz pdest hoc emptori q̄ a te emit vt sic mihi ꝓpetat b' interdictū. ꝯ te nō ꝯ emptorē. idē in alio tuo successore vniuersali vl' singulari. ꝛ reddit mirabil' rō i fine. §. ¶ In hoc interdicto. In hoc interdicto quo agit ne pḥibear ire p fundū tuū quo anno retro iui: venit interesse meuz. i. ꝺdēnatio fit in eo quāti mea interest nō esse pḥibitum. Secōo exponit verbū. vsus qđ est in edicto. nā siue iui p fundū vicini siue seru⁹ me⁹ vel colonus vel hospes iuit. ego videor iuisse ꝛ vsus esse. ꝛ hoc interdictū acq̄sisse vt sic si pḥibear amō ire habeā b' interdictū ꝛ p omnē psonā videor vti itinere p quā al's retinet nobis seruit⁹. vt de his psonis hēs. ff. quēadmodum seruit. amit. l. v. ꝛ. vi. hoc tñ fallit in fructuario. nā p fructuariū vtētem retineo fnit. fundo debitas. nō aūt p fructuariū euntez p fundū vicini acquiro b' ius eundi nec hoc interdictū. Tertio dicit. habeo pprietatē nudā in fundo. tu in eodē fundo vsufr. hēs q̄libet nr̄m iuit p fundū vicini ad istū p annū si aliq̄s nr̄m pḥibeat amō ire vel a dño fundi vel ab extraneo. pḥibito cōpetit b' interdictū. Quarto dicit. p fundū tuū ad meū iui p annū: ꝛ sic habeo hoc interdictū si pḥibear ire āmō ꝛ hoc interdictū ꝓpetet ei cui donabo istū fundū meū: si tradit. secuta ipe pḥibeat vti itinere. Quinto dicit. emit titi⁹ fundū ex meo mādato: ꝛ b titi⁹ p fundū vicini iuit p annū ad fundū quē emerat ꝛ postea istū fundū mihi tradit. amō possuz ire sicut titi⁹ poterat. ꝛ si pḥibear habeo hoc interdictuz. Sexto dicit. q̄ iter per fundū vicini ad suū acquisiuit eūdo p annū: hoc interdictū ei cōpetit ꝛ ēt ei q̄ cepit habere vsufr. vel vsum in fundo dñanti siue ex cā ēpt. siue legati. idē si ex cā dot. al's aliq̄ alia simili emptioni cepit hre fundū dñantē. naz si pḥibeat nou⁹ dūs ire p fundū vicini ꝓpetet ei hoc interdictū. ¶ Ait ptor. Nūc ponit aliud edictū cui⁹ sensus est talis. si iter vel actū acquisitū p annū eūdo p fundū vicini nō vi. nō clā. nō p̄cario reficere velim pḥibet ptor mihi fieri vim quo min⁹ reficiaz put mihi ius est. Secōo dicit. q̄ hoc interdictū ꝓponit oz cauere aduersario de dāno infecto occasione refectiōis. Tertio dicit. valde est vtile b' interdictū. nā quo mō posset q̄s ire agere comode nisi ei liceret reficere. Quarto dicit. qui supi⁹ interdictū positū in p̄n. tituli intētat sufficit ei si ꝓbet se vsuz itinere vel actu p annuz retro. non vi non clam non precario. qui aūt hoc intentat debet duo ꝓbare. ꝛ se vsum predicto tpe non vi. nō claz. non p̄cario. ꝛ q⁹ habet ius reficiēdi. i. q⁹ seruit⁹ ei cōpetit itineris vel act⁹. ꝛ si alteruz de his omittit. i. nō probat: succumbit in hoc interdicto. ꝛ merito duo debet probare qui reficere vult. nouum enim vult facere opus. sed agēs supiori ꝓmo interdicto. vnuz probare debet. scz se vsuz non vi. nō. clam nō precario per annum. quia nil nouī vult facere sed ire ꝛ agere vt prius. ¶ Fieri aūt pōt. Nūc exponit vlp. verba edicti vti ius est ꝛ bene dixit pretor q⁹ habet reficere. put ei ius ē. potest enim esse q⁹ q̄s hz ius eūdi. i. seruitutē. nō aūt reficiēdi ius habeat vt q⁹ cautū exp̄sse q⁹ nō dēat reficere vel q⁹ vsq̄ ad certuz modū ꝺbeat reficere. sm g̃ qđ est actū siue cōuentū p pactū in cōstituenda ser-

ustu. de reficiẽdo suabitur. & qñ ꝙs põt reficere iter vel actũ. oz reficere ſm pristinã formã. i. nõ a pore itinere iter pducat in lõgum: aut deprimat. si aũt velit facere pontẽ supra riuũ q̃ riuus corrũpebat viã puatã. vel iter suum hoc ei ꝓmittit si cõmode. alias ire non poterat.

Veteres. Cum vellẽ reficere iter vel actũ meũ faciebã apportari lapides vel ligna cã reficiendi pdictũ iter. vicin⁹ nõ portaret hec portari. de isto ꝓhibẽte veteres spãliter ponebãt in edicto: sed superflue. qui em̃ has res portari vetat per consequẽs reficere vetat. & sic hz locũ nr̃m edictũ. absq; aliquo supplemẽto. si aũt magis cõmode aliũde posset facere portari: sz faciebaz portari tm̃ p istõ iter. & p̃ destruit fundus i q̃ est iter hoc casu bene possum ꝓhibere absq; pena. & hoc dicit hec lex & p̃n. sequẽtis. ¶ Hoc interdictũ. Habeo fuit. itineris p fundum tuum ad meũ possum reficere illud iter & habeo hoc interdictũ ne ꝓhibear. & hoc interdictũ datur emptori mei fundi & datur successoribus meis etiam in emptore fundi seruientis. & qõ dictũ est h̃ interdictũ dari habenti seruit. itineris est verũ siue eaz hẽat iure pacti siue iure ꝓscriptiõis longissime. & qui hoc interdicto agit debet cauere de vitio opis si quod ob hoc continget.

Sicut em̃. Si ãno vsus sum. nõ vi. non clam. non precario: licet postea vtar vi vel clam non nocet mihi: qui habeam hoc interdictũ. Itẽ si bona fide vsus sum itinere p fundum tuũ p annũ non nocet hr̃di meo vel ei qui emit a me fundum dñantem licet vi aut clã vtãtur illo itinere.

Si per fundum. Vsus sum itinere per fundũ tuũ non vi non clã. nõ pcario. non tm̃ iure fuit. quã crederem me habere vsus sum. sed habẽs annũ discedendi statiz cũ ꝓhiberer per talẽ meũ vsum nõ acquiro hoc interdictũ de itinere actũq; &c. sed est necesse vt credã me hr̃e seruit. eundi. & iõ vtar itinere. & per talẽ vsum acquiro hoc iuterdictũ primum.

¶ De aqua quoti. & estiua. Rubrica.

Ponitur edictũ cuius sensus est qui aquã de loco alieno duxit p ãnũ: quominus in futurũ ducat pretor vetat fieri vim. Secũdo loquit vlpi. & dicit hoc edictuz est ꝓhibitoriũ. est etiã restitutoriũ qõ exponẽ vt in glo. & hz locũ in aqua quotidiana. & illa aqua dr̃ quotidiana non tm̃ illa que quotidie ducitur. sed & illa q̃ omni tpe possz duci. duci tamẽ aliquo tpe nõ expedit. Et quotidiana aqua differt ab estiua i vsu. quotidiana em̃ ducitur & estiuo tpe. sic & dicũtur vestimẽta estiua q̃b⁹ quis vtitur in estate. sic castra estiua dicũtur. sed verius est vt dicamus discerni estiuã aquã a quotidiana inspecta mẽte hominũ vtentiũ. nam licet sic aqua ꝑpetuo duci põt non tm̃ quis vtitur ea nisi in estate: estiua dicat̃. idẽ multo magis si aqua ẽ talis que nõ põt duci nisi i estate. & si natura locoz sit talis vt non recipiant aquã nisi in estate estiua aqua dicitur. postea exponit ꝙ bũ edicti. s. ãno. nã sufficit vna die ãni duxisse aquam vel vna nocte. sic ergo quotidiana aqua dr̃ que omni tempe duci põt. hz aliquo tpe quãdoq; ñ vtat̃. estiua aũt sit que estate tm̃ ducitur: siue alio tempe posset duci siue non. & hoc interdictum habet locũ in aqua perenni. que tamẽ duci possit. sunt enim quedam aque que duci non possunt vt aque putreales. i. que sunt in puteis & similes. in istis tamen potest concedi haustus aque. Postea dicit. hoc interdictum de aqua. Item interdictum de fonte competunt ei qui ducebat aquam ex capite aque. caput autem aque dicas locum: vnde aqua nascitur & de hoc tradit exempla. & competit hoc interdictũ illi qui iure seruit. vtebatur ista aque ductione siue habebat seruit. ad hoc siue non. sed credebat se habere. Item hoc interdictũ competit siue ducebat aquam causa irrigandi agros suos: siue cã sui & familie. etiã si ducebat istam aquã ad domũ suaz: nec est vis siue hec aqua erat frigida siue calida. nam & in quibusdã terris vtit̃ aqua calida ad irrigandos agros & siue aqua quã vis ducere sit intra vrbem siue extra: idem est. & permittit pretor per hoc edictum eodem modo duci aquã quo hoc ãno ducta est. i. per eundez riuum: cum per maiorem vel prorsus aliuz riuum ius aque ducende ad fundum meum debeã omnib⁹ p ribus fundi. si autẽ ad fundum emptum iuxta meũ antiquum positum velim ducere aquã: non possum nisi primo antiquum meum fundum intraret aqua. naz postea possem eã ducere ad aliũ meum fundum emptum: nisi hoc esset cũ magno incõmodo dñi aque. Quid aũt si aliam aquã immisceo in riuum cũ ea aqua qua sum consuetus ducere. certe ꝓhiberi possuz ne hãc aquam ducã: & ab eo loco ducere prohibebor quo coniungitur aqua. verius aũt est vt a prin. aque ꝓhibear ducere. Sed pone q̃ habeo ius ducendi. r. oues ad fontem tuũ cã bibendi. duco. rr. certe prohibeor in. r. ducendis tantũ: non in alijs postea dicit, hoc interdictuz competit tantũ ei qui putat se habere ius ducendi aquã. & sufficit q̃ a prin. duxit aquã non vi non clam. non precario: sed credens se habere ius ducendi aquam. licz postea vi vel clam ducere cepit aquam. Sed quid si a prin. anni duxit aquam. postea per se aqua veniebat: & liquis nunc prohibeat aquam venire. dicitur q̃ habet locum hoc interdictum. Item habet locum hoc interdictuz quando qnis credit se habere ius ducendi aquam de tertia in tertiam diem. vel de quinta in quintã diem. & cepit ducere per vnã diem. & postea prohibeatur ducere alia tertia die vel quinta. nã habet locum hoc interdictuz. secus autem si nunc volebat ducere omni die. nam bene posset hoc casu ꝓhiberi. Vltimo dicit prohibitus ducere aquã quã per annũ duxerã: fieri longo tempore q̃ non sum ausus ducere aquaz: & sic nõ vrendo amisi ius aque ducende. agam contra te hoc interdicto per qõ constitues mihi seruit. de nouo. ¶ Si fundum. Prohibitus suz ducere aquam ad fundũ meum quã eraz consuetus ducere petit mihi hoc interdictum: etiam si istum meum fundum vendam. & dabit̃ ad id qõ interfuit mea me nõ fuisse prohibituz. Secũdo dicit. hoc interdictum competit contra omnẽ prohibentem me ducere aquam: siue prohibens fit dñs fundi de q̃ ducebam aquã siue non. Tertio dicit. inter duos est q̃stio cõtẽdens quilibet se habere ius ducendi talem aquam per eundem riuum: inter eos proponitur interdictum vti possideris. Quarto dicit per interdictũ positum in prin. ti. prohibetur ne aliquis faciat opus vt fodiendo vel simili modo per quod aquã non possim ducere commode & sine corrupt̃. aque. Quinto dicit. possum tibi concedere ne fodiam in fundo meo cum forte timeas ne fons tuus per hoc deficcaretur. fran. ¶ Deinde ait pretor. Nũc ponit aliud edictum cuius sensus ẽ. si de aqua tua duxi prioze estate non vi. non clã. non precario: quominus ita ducam: pretor prohibet mihi fieri vim. & habet locum inter heredes & bonorum possessores & emptores. Postea loquitur vlpi. & dicit hoc interdictum de aqua estiua loquitur. & patet differre interdictum primum ab hoc secundo. q̃ in primo habetur mentio anni: in hoc estatis habetur mẽtio. et dicit quãdo incipiat estas & quantum duret. & sic si bene inspicitur aliquando in hoc edicto spectatur tempus vltra annum quid enim si in vltima die huius estatis prohibes me ducere aquam & ea fui vsus in prin. precedentis estatis. & sic prope annum & sex menses inspicitur retro. tandem dicit consuetus fui ducere aquã in hyeme tantum. nũc prohibeor ducere. habeo hoc interdictum vtile. Sed pone q̃ hac estate tantũ ceperit ducere aquaz & duxi saltim. xxx. diebus in eadem estate me prohibes ducere. habeo vtile interdictum. postea exponit vltima verba edicti. s. hec inter heredes &c. & dicit q̃ verba referuntur ad vtrunq; edictum. vt hec interdicta dentur heredibus: et emptoribus & alijs successoribus sicut & interdictum de itinere actuq; priuato. ¶ Ait pretor quo ex castello. Nunc ponit aliud edictũ: cuius sensus est. ab eo cui ius concedendi fuit cõcessum est mihi ex castello aquam ducere: quo minus ducam pretor prohibet vim fieri mihi. Item si volam reficere debeo cauere de damno infecto. Postea loquitur vlpi. & dicit hoc edictum necessariuz est. superiora enim habẽt locũ cũ a capite ducto aquã. h̃ aũt cũ ex castello. i. ex receptaculo qõ pu. & tineꝛ

aquã.si añt ex alio loco publico:puta ex riuo publico ꝓmissũ
est mihi ducere:hꝫ locũ hoc interdictũ vtile,ꝛ a ꝓncipe talia
ꝺcedũtur.ꝛ qñq̃ cõcedit̃ ꝑdijs.qñq̃ ꝑsonis.ꝛ tũc ꝑsonis ex-
tinctis extinguit̃ ꝓuilegiũ:vt sic nec vadat ad ẽptoꝛẽ nisi im
petret qõ de facili ei cõcedit̃. Et est notãdũ ꝙ in b̃ interdicto
dirimit̃ tota qõ nec aliq̃d refuat̃ ad dirimẽdũ. nã si ꝓnceps
cõcessit:qõ nunc ꝓbabit̃.planũ est.ꝛ defendet̃ inductiõe aq̃.
alꝫ.i.si nõ ꝺcessit ꝓnceps tũc nõ defendit̃.at in supioꝛib⁹ cir
ca posꝫ.agit̃ vt q̃s anno vel estate.si vsus est ille defendatur in
posꝫ.aque ꝛ reseruet̃ qõ vere fuit̃. Ultimo dicit.si ꝺcessum est
mihi vt aquã accipiaꝫ de die tũ vel de nocte tũ seruabit̃ foꝛ
ma concessionis.

Dicit̃.Aqua põt duci cã irigãdi agrũ. Itẽ cã pecoꝛ
ris vt sic nõ sit necesse pecoꝛa ire ad aquã castelli. Itẽ sili ꝺ cã
põt cõcedi aqua. Secũdo dicit.ex cõcessione ꝓncipis duce-
bã aquã ex flumine:bñ possũ. dũ tñ nõ noceam ꝓ hoc vicinis
et his q̃ sunt vltra flumẽ.si flumẽ erat strictũ. Tertio dicit.con
cessum est mihi vt ducã aquã ex flumine publico.si flumẽ rece
dat alibi:ꝛ sic mutet subito alueũ ꝺcessio ẽ extincta.sec⁹ si pau
latim mutet alueum.sed q̃d si ps fluminis sepauit se ab alueo
ueñ.certe nũq̃ possum ire ad ptẽ illã fluminis cã ducẽdi ꝺ aq̃
illa:ꝛ reddit̃ rõ in littera. Aqua q̃ in riuo. Ducere sum so-
litus certã aquã ꝓ riuũ tuũ.nũc aq̃ surgit in riuo.ꝛ sic plus aq̃
nũc ꝓ riuũ tuũ venit ad me.nõ ꝓhibeoꝛ ꝙ hoc ducere. Scõo
dicit.duxi aquã tãto tpe cui⁹ nõ extat memoꝛia amõ iure mi
hi debeꝫ. Tertio dicit.qui hꝫ ius aque cotidiane ducẽde ꝓ ri
uum tuũ põt ibi in riuo facere fistulas vel aliq̃d aliud fiꝛe:duꝫ
tñ ꝙ hoc nõ noceat tibi nec illis q̃ ius hñt ducẽdi aquã ꝑ põdi
ctũ riuũ. Quarto dicit.habeo ius ducẽdi aquã ꝓ riuũ tuũ su-
ꝑa riuũ vis facere pontẽ:vt supꝛa eũ ducas aliã aquã: bene
potes.dũ tñ hoc mihi nõ noceat.

Licio titio.Dẽ ꝙ ꝓhib⁹ possuꝫ ꝺcedere vt aquã ex meo
fonte ducant ꝛ adducit sibe in itinere ꝛ actu.ꝛ si diꝛscoꝛdẽt iter
se q̃b⁹ tpib⁹ vtaꝫ vn⁹:ꝛ q̃b⁹ alterꝫ agẽt inter se cõi diuidendo.
Cum cõstet.Jus aque ducende põt diuidi ꝛ certis mẽsuꝝ.hic est ꝙ si ꝺcessi ius ducendi aquã duo-
bus puta titio ꝛ sẽꝓronio vni in estate:puta titio.alij ꝺtinuet
puta sempꝛonio:sic diuidet̃ vt dimidia estate ducat titi⁹. sem
ꝓroni⁹ alia dimidia estate ducet ꝛ tota hyeme. Scõa pte dr.
duo ducebãt aquã ꝑ eũdẽ riuũ diuersis hoꝛis.puta vn⁹ a ma
ne vsq̃ ad nonã.ali⁹ postea.si isti mutauerũt hoꝛas. ꝛ quilibꝫ
tpe alteri⁹ duxit bñ retinẽt hoc ius aque ducende.

In interdicto.Siue aqua quã duco duci non possit nisi
estate sui natura siue oĩ tpe possit duci:ducatur tñ estate
tñ.qꝛ expedit agro meo tñ hoc tpe:estiua dicitur.

De via.Dono ego.f.vt in gl.dñi mei ac.q̃ incipit agit
titi⁹ ꝛc.fran.

Cui p fundũ.Habeo ius ducẽdi aquã ꝓ riuuꝫ tui fundi.
possum in eo riuo facere fistulas ꝛ oẽ qõ volo dum ex b̃
nõ ledat̃ dominus fundi.fran.

De riuis. Rubꝛica.

Pꝛetoꝛ ait Si per riuũ tuũ vel specũ vel septã du
ci aquã ꝓioꝛe estate nõ vi.nõ clã.non
pꝛecario.ꝛ nũc volo reficere.ꝓtoꝛ ꝙhibꝫ viꝫ fieri quo
min⁹ reficiaꝫ vel purgẽ. Postea loq̃tur vlp.ꝛ dicit.quis sit ri
uus ꝛ specꝰ ꝛ septa.ꝛ q̃d sint incille.ꝛ q̃d fit reficere ꝛ purgare
ꝛ intelligas de refectione q̃ fit cã aque ducẽde. nec est vis ha-
beã funt̃.ducẽdi an nõ.sed sufficit me fuisse vsum ductione aq̃
nõ vi.nõ clã.nõ ꝑcario.fran. Si quis terrenũ. Riuũ terre-
strẽ volo facere lapideũ nõ possuꝫ idẽ si ꝑ aliũ locũ q̃ ꝓ ꝺsuetũ
volo ducere aquã nõ possum. idẽ si riuũ vellẽ deꝓrimere.vl ex
tollere vel dilatare vel apertũ copire vel ecõtra.nõ possuꝫ.ꝛ b̃
dixit offili⁹.vlp. ãt ꝑdicta ꝺfirmat excepto eo q̃ apit̃ riuũ ꝑi⁹
cooptũ vel ecõtra. nã hoc põt facere nisi dñs fundi ex hoc le-
daꝫ:vt qꝛ oues suas erat ꝺsuetus mãdare ad bibẽdũ in isto ri
uo:nũc ñ possꝫ si cooperet idẽ si sibe dãnũ hẽat dñs ꝛ b̃ ẽt dixit
labeo ꝛ ẽt põp.nõ plꝫ ꝙ ꝓ b̃ dñs soli ꝑdat,ꝛ expone hãc lr̃am

vt in gl.fui⁹ ãt dixit nõ posse me apire cooptuꝫ riuũ ꝛ ecõtra.si
maioꝛẽ vtilitatẽ dñs ostẽdat nisi cã aque ꝓseruãde ne defluat
vltra riuũ faciã.ꝛ hoc edictũ seruij cõfirmat vlp.ꝛ b̃ dicit b.§.
cũ.l.se.ꝛ ꝓin.se. Serui⁹. Si riuũ terrestrẽ volo lapideũ fa-
cere qꝛ aquã nõ cõtinebat pri⁹.bñ possuꝫ.ꝛ ecõtra possuꝫ face
re dũ tñ hoc sit necessariũ riui refectioni. Itẽ nouuꝫ canale vel
fistulã possuꝫ in riuo ponere si hoc nõ nocet dño fundi. Itez si
aqua ex plurib⁹ locis veniẽs in riuũ latũ colligat̃ ꝛ inde ꝑ plu
res riuos ducat̃.si volo illũ locũ reficere audioꝛ. Ultimo dicit
hoc interdictũ cõpetit volẽti reficere riuũ ꝑ quẽ ducit aquã sꝛ
ue in ꝓuato solo sit siue in publico. Itẽ siue ducat̃ aqua frigi
da siue calida. Itẽ ad cuniculos ꝓtinet.ꝛ q̃d sit. dic vt in gl.ꝛ
hisdẽ ꝑsonis dat̃ ꝛ ꝑ eos q̃b⁹ dant̃ supioꝛa interdicta in titu-
lo supioꝛi posita. Si q̃s riuũ. Reficiẽti riuũ nõ põt nũcia
ri nouũ op⁹.sꝫ ꝑ eũ põt agi in rẽ negatoꝛia ꝑ quã negat̃ ius ei
nõ esse. Itẽ reficiẽs riuũ tenet̃ de dãno ifecto cauere. Ultimo
dicit.cũ vellẽ reficere riuũ ꝓhibebas me poꝛtare calcẽ ꝛ lapi
des ꝛ silꝫia q̃ poꝛtabã cã reficiẽdi riuũ ꝙpetit mihi b̃ interdcm.

De riuis. Qui agit b̃ interdicto sufficit ꝙ ꝓbet se ꝓioꝛe
estate vsuꝫ esse aq̃ ꝑ illũ riuum.nõ vi.nõ clã.nõ ꝑcario.ꝛ
nũc ꝓhibuit.s.seruit̃.nõ autẽ reqrit̃.habeat de hoc ius vel nõ
habeat.hꝫ sec⁹ sit i iterdicto ꝺ itinere reficiẽdo.cũ hoc casu mul
tũ ledẽtur hoies si nõ reficerẽtur riui nisi ꝓimo de seruit̃. ꝓba
retur.cũ interim hoies possent perire siti, at in itinere nõ esset
tanta lesioꝛ:maxime in estate.

De fonte. Rubꝛica.

Pꝛetoꝛ ait Ponit̃ edictũ cui⁹ sensus est.si anno
hauriui aquã de fonte tuo nõ vi, non
clã.nõ pꝛecario.ꝑtoꝛ ꝓhibet mihi vi fieri quo min⁹
hauriã. Idẽ si ad lacũ tuũ puteũ vel piscinã ꝺsuet⁹ suꝫ ducere
oues meas ꝑtoꝛ ꝓhibet me ne mihi vis fiat.postea loq̃t vlp.
ꝛ dicit.hoc interdictũ dat̃ ei q̃ fontana aqua vti ꝓhibet̃. nã si
cui fuit⁹ est deducẽdo aquã.itẽ de haustu aq̃:sic ꝛ duo interdi
cta reddita sunt.vnũ ꝺ ducẽda aqua.vt in titulo de aq̃ cotidi
ana ꝛ estiua.ꝑ totũ.de aqua hauriẽda vt b̃. nã agã hoc iterdi
cto ꝑ eũ q̃ ꝓhibet haurire aquaꝫ vel ducere pec⁹ ꝛ in viua aq̃
hꝫ locũ nõ in cisterna. Itẽ hꝫ locũ si ꝓhibear ire ad haustũ aq̃
ꝛ dat̃ his ꝑsonis q̃b⁹ ꝛ supioꝛa. Deinde ait pꝛetoꝛ. Per b̃
edictuꝫ qõ b̃ ponit̃ ꝓhibet̃ viꝫ fieri volẽti reficere fontẽ nã pa
rũ valeret vsus fontis nisi posset refici ꝛ dꝫ refici vt aquã cõti-
neat fons nõ vt exeat aqua vel ne aliter vtaꝫ q̃ ꝓioꝛi ãno fit
vsus.ꝛ hoc idẽ dicit interdictũ dat̃ volẽti reficere lacũ puteũ ꝛ
piscinã:ꝛ eis ꝑsonis dabit̃ q̃b⁹ interdicta de aqua cotidiana
ꝛ estiua.dantur.

De cloacis. Rubꝛica.

Pꝛetoꝛ ait Ponit̃ edictũ cui⁹ sensus est. si volo
reficere vel purgare cloacã q̃ ex edib⁹
meis ad tuas ꝓtinet edes.ꝑtoꝛ ꝓhibꝫ mihi fieri vim
Itẽ de dãno infecto cauere debeoꝛ:si opis vitio daretur dãnũ
Posta loquit̃ vlp.ꝛ dicit.duo iterdicta sunt circa cloacã vnũ
ꝓhibitoꝛiũ.ꝛ b̃ est ꝓimũ.aliud restitutoꝛiuꝫ.de quo hẽs.j.e.§.
deinde. Tertio dicit. bene fecit ꝑtoꝛ ꝙ voluit posse purgari ꝛ
refici cloacas.cũ ad tutelã hominũ b̃ spectet: ꝛ hꝫ locũ hoc in-
terdictũ in ꝓuatis cloacis nõ i publicis. Postea dicit q̃d sit
cloaca. Itẽ hoc ꝓimũ interdictũ ẽ ꝓhibitoꝛiũ. Itẽ appellati
one cloace ꝙtinẽtur cub⁹ ꝛ fossa aliq̃ stricta vt sunt floꝛẽtie.itẽ
fistule.itẽ non est vis siue vi.siue clã.siue ꝑcario. vtebar cloaca.
qꝛ semp dat̃ mihi hoc interdictũ.vt reficiã siue purgẽ. ꝛ ẽ hoc
rõne publice vtilitatis. Itẽ q̃ dictũ est i edicto ex edib⁹ meis
intelligas ꝓ oĩ edificio. Itẽ ꝛ si ab area mea in tuã areã. Idẽ
si ex domo in agrũ. Idẽ si ꝓuatã cloacã i publicã imittere vo
lo. Itẽ facere possũ ꝓuatã cloacã q̃ vadit in publicã. Post
ea exponit v̊ba ꝑtoꝛis q̃ dicũt in edes tuas ꝑtinet sine diriga
tur.hoc est.siue extendat̃ in edes tuas siue sint edes tue vicine
mee.siue remote.possuꝫ etiã parietẽ dom⁹ tue apire vt reficiaꝫ
vel purgẽ cloacã:ꝛ debeo postea restituere.nec põt mihi nouũ
op⁹ nũciari. Deinde. Nũc ponit̃ aliud edictũ quo dr̃ si ali
q̃d est factũ i publicã cloacã siue immissum quo vsus ei⁹ deteri

or fit pretor iubz id destrui. Itē pretor ,phibet ne aliquid fiat vel īmittat in publicā cloacam: postea loquit vlp.dices q̄ b̄ interdictū spectat ad publicā cloacā:ne q̄d ī publica cloaca fiat vel īmittat p qō vsus ei⁹ deterior fit vl fiat. ¶Ultimo dicit hz interdictū primū loquatur in cloaca priuata reficienda.idē tñ in faciēda cloaca priuata ne vis fiat faciēti.cū z oliz hoc idez esset in cloaca que fieret in publico. Itē factā potent reficere. facere priuatā cloacam soli ediles debēt concedere. z hoc dicit hic.§.cum.l.se.

¶Quod vi aut clam. Rubrica.

Qō vi aut clā feci ñ vt ius pmittit in

Pretor ait rede q̄ nūc agit p̄tor iubet me b̄ op⁹ destructuz.vlp.postea loq̄t.z dr̄ b̄ intdi.restitutoriū est, z p b̄ occurrit calliditati edificātiū.vi aut clā.z siue ī alieo fundo edificē vi aut clā siue in meo ab alio tñ possesso teneor hoc interdicto.nec possuz obijciere q̄ in meo fundo feci cū eū nō possideā.z ad sola edificia q̄ fiūt vi aut clā.in solo hz locū hoc interdictum.postea expōit.quis dicat vi edificare. z certe ille q̄ edificare ꝓhibit⁹ edificat.vel q̄ ꝯ nūciationē p lapillum factā edificat.vel q̄ ꝯ testationē.i.denūciationē coꝝ testibus factā edificat. Itē q̄ curauit.i. ꝓcurauit ne ꝓhibereť sciens se debere ꝓhiberi.teneť hoc interdicto.hz si ꝓhibit⁹ destitit tunc edificare:z alia die edificat.vť vi facere. Hz pono q̄ cū edificabas in fundo siue solo a me possesso infirmitate duct⁹ vl' nolens te offendere vel amicū tuū q̄ z me⁹ erat amic⁹.nō ꝓhibiti.nō videris vi edificare. sed si cū vellē venire ad ꝓhibēdum te aliqs mihi in via restiterit cū armis ne venirē: z non veni. z hoc factū est te ignorāte:non videris vi edificare cū factū alterius tibi ignorāti nō dz nocere. ¶Ultimo dicit.siue ego met ꝓhibeā siue p seruū meum siue p ꝓcuratorē: siue p silem psonā idē ē nec obstat q̄ p liberā psonā mihi q̄rit. nā ꝓhibitio facit te vi facere.imo z cū clā edificas ex tuo facto teneꝛ.z sufficit q̄ semel ꝓhibearis ꝓ toto tpe: vt totū edificiū postea factuz debeas destruere.nisi postea tibi pmisissem edificare.vel ꝓcurator vel tutor vel curator me⁹ pmisisseꝛ.ſz si in loco publico ꝓhibit⁹ edificez teneor hoc interdicto.nec pdest pmissio p̄fidis nisi lex municipalis b̄ facere.i.posse pmittere p̄fidi pmisisset. permissio aūt p̄ncipis vel ei⁹ cui hoc pmisit p̄ceps.s.posse pmittere in loco publico edificare bñ tenet. Itē si ꝓhibit⁹ edificar satisdat.satis sit nā nō vť vi facere. Itē si esset ꝓhibit⁹ q̄s edificare a vicinis q: timeť de dāno infecto:z de hoc satisdet satisſit. z hoc dicit b̄.l.z.se.z prin.s. ¶Clam facere. Nūc exponit ꝑbū clā.z ille clā dr̄ edificare q̄ celat aduersario op⁹ qō facit.quē si sciret credit q̄ ei cōtrouersiā moueret coꝝ iudice.vel de facto saltem sine iudicio.z de hoc timet vel timere debuit. Itē si nō credat:credere tñ debebat. Itē clā dr̄ facere q: dixit aduersario de ope qō erat factur⁹: alia tñ forma q̄ fecit: de q̄ da exēp lū.vt in glo.vel q̄ tarde dixit.z b̄ dicit b̄.§.z.l.se.z p̄n.se. ¶Si quis. Nūc dicit q̄ q̄ denūciat se op⁹ factuz z facit: nō semp clā dr̄ facere: q: si denūciat in quo loco vult edificare z dies z hora in qua denūciat scribat z op⁹ qō dicit se factuz bñ sit.si aūt hoc nō facit vt dictū est.clā dr̄ edificare. z siue denūcieť aduersario siue ꝓcuratori ei⁹ siue amici siue domui ei⁹ siue femine in domo aduersarij existēti satis sit. Itē satis ē nō ꝓfe animū celādi. Itē si edificare volo in publico sufficit q̄ denūciē ꝓcuratori rei publice. Itē si edifico in solo quē credo tuum:cū sit titij z aio celandi tibi.certe clā dico: edificare quo ad titiū. Idē si edificē aio celādi seruo tuo vel ꝓcuratori tuo:satisſit vt tibi dño cōpetat hoc interdictū. ¶Ultimo dicit.nūciaui tibi q̄ op⁹ vellē facere.tu nūciasti mihi ne facerē. si amō facias teneor hoc interdicto vi eniz video: fecisse.fran. ¶Hec ꝟba. Nūc exponit verba posita in edicto.hoc.s.factū est. z mutius pdicta verba sic intelligit qō tu fecisti aut aliquis tuoꝝ fecit. vel aliqs ali⁹ tuo iussu.labeo etiā extēdit ad heredes pdictoꝝ vt oēs teneant hoc interdicto. Itē si tutor vel curator vel ꝓcurator mūicipū.vel syndic⁹ edificet vi vel clā noīe pupilli vel ciuitatis.z si multi sint edificantes tenent ipsi edificātes b̄ intdicto.vel aliter potes intelligere hūc pūctū vt in gl. q̄ incipit scz edificātes,ꝛc,in fine glo,si aūt seruus me⁹ edificauit vi vel clā.si meo noīe vel suo edificauit,teneor hoc interdicto.si autē nomine extranei.puta titij cū quo nūc stabat si edificat vi vel clā vel ei⁹ iussu:tūc ipe titi⁹ teneť nō ego.ſz pone q̄ iussu tutoris vel curatoris vel ꝓcuratoris vel duū viri factū est op⁹ vi vel clā, z b̄ opus iusserūt fieri noīe pupilli vel adulti vel ciuitatis,teneť hoc interdicto pupillus z adult⁹ z ciuitas.z dr̄ teneri z iubēs.s.ipse tutor z sīles.si aūt mādaui titio vt quoddā op⁹ iuberet alicui facere z iussit z ille fecit vi vel clā op⁹ teneť b̄ interdicto qui fecit nō titi⁹:z ego teneor.nā cū verba edicti sint generalia.s.factū est nō solū q̄ fecit teneť hoc interdicto. fieri iussit,ſz pone q̄ mādaui titio vt op⁹ faceret:z titi⁹ iussit a lij facere.hoc casu teneť faciēs op⁹ teneť z titi⁹ teneor: z ego. z vno ex his soluēte liberant alij z hoc dicit hic.§.cū.l.se.

Sī alij. Debebā seruit. itineris p fundū meū tibi aliqs me inuito in hoc fundo edificauit ita q̄ iter tuū impeditur teneor tibi hoc interdicto in b̄ vt p̄stē tibi patientiā destruēdi hoc op⁹.si aūt seru⁹ me⁹ hoc opus fecit.si quidē mea voluntate:teneor destruere meis expēsis.si sine mea volūtate fecit teneor tantū patiētiaz p̄stare z seruū p nora dare. sed si seruum vendidi p̄stabo patientiā destruendi.z ēptor vel impensas p̄stabit in destruēdo ope: vel seruū dabit p nora.ſz si me volēte fecit op⁹ hz eū postea vēdam teneor p̄stare impensam z patientiam.z si hoc p̄stē liberať emptor.idē si emptor p̄stet.nā ego liberor,sed si emptor dedit seruū p nora nō liberor: quin teneor hoc interdicto. ¶Ultimo dicit.q̄ post ꝓhibitionē facit op⁹ tenetur z hoc interdicto. Itē indicto de operis noui nūci.nisi remiseriz nūciaē.nā tūc nō teneť z q̄ post ꝓhibitionez facit sine facta remissione siue nō:nō dr̄ clā facere:cū nō possit dici celatus qui iā prohibuerat. ¶Bellissime. Agēs hoc interdicto pōt q̄nqz repelli ope excep.vt si op⁹ fecisti vi aut clā. qō opus dat mihi dānum z ego destruo illud op⁹ vi aut clā.si tu agas hoc interdicto q̄ destruxi op⁹ vi aut clam ego excipiā: qz tu illud opus feceras vi vel clam.z hoc est verū si ex hoc ope habebā alias nō debui destruere. Ponit alia exceptio q̄ huic interdicto obuiat.vt si vicini edē destruxi cā' ertiguēdi incendij:z ꝓpter hoc agaē.ꝺ me hoc interdicto vel aquil'.nā si magistrat⁹ destruxit z iure nō teneť.si aūt ego ꝑuat⁹ destruxi.tūc aut habebaz iustū timorē.vt qz ꝓpe domum destructam vertat ignis:z non teneor.alis teneor hoc interdicto ad simplū,i.ad itereſſe. Idē est dicendū.si acquil'.agaē.si aūt destruxi domuz vicini nullo orto incendio. licet postea oriatur ibi,ppe:bene teneor,z reddit rō. ¶Notauimus. Hec verba edicti q̄ vis late pateant vt ex supradictis patet:scias tñ hoc edictū locū habere in opere qō in solo tñ fit.qui ergo colligit fruct⁹ fundi mei nō tenetur hoc interdicto.qui aūt icidit arbores fundi mei vel salictū vel arūdinem vel vites vince mee, tenetur hoc interdicto.nō aūt ille qui colligit fruct⁹.nā teneť furti. ¶Si quis aceruū. Dic casuz vt in glo.subsequent dicit.fecisti fossam in silua publica.bos me⁹ in ea incidit: z lesus ē teneris hoc interdicto. Itē qui destruxit summitatez dom⁹ mee hz ñ vsq̄ ad solū:teneť b̄ interdicto.z dat exēpla ī tegula rēota. idē si ramū d arboꝛe icidit.z ē b̄ vex d tegula si erat supra domū z iñ fit rēota.si āt nōdū erat supra domū posita z aliqs eā rēouerit:ñ teneť hoc interdicto.p sera aūt dom⁹ vel p clauī vl' p cancello sublato:nō dat hoc interdictuz.si aūt statuā affixā domui vel simile q̄d quis remoueat hoc interdicto teneť. Itē qui arauit vi vel clam in agro alteri⁹ vel fossam fecit hoc interdicto tenetur.qui autē aceruuz lignoꝝ existentem in agro tertij remouit extra agrū,portando ligna hoc interdicto non teneť cum p hoc non ledat fundū nec aceruū coherebat solo. z hoc dicit hic.§.cum tribus legibus sequentibus.

Sī qui in puteū. In puteū quē habebas in agro tuo dolo ieci aliq̄d p qō aqua est corrupta:teneor hoc interdicto. z redditur rō in littera.sicut si aliquod aliud op⁹ fecissem i tuo puteo siue aqua. Secūdo dicit.statuā in loco publico posui, sti.eā remoui,teneor hoc interdicto tibi.z furti act.teneor ciuitati.si tñ per se cadat statua.z statuā supra sepulcrū tuoꝝ fecisti ponere cā ornādi sepulcri: z ego remoueo.teneor tibi hoc interdicto.idē si hostiū sepulcri tui auellā siue remoueā,idez si

radices vīce tue abstuli, nam teneor hoc interdicto. ¶ Dō ait prætor. Hūc quedā verba edicti suprapositi declarat hic s. qō vi aut clā fcīm ē. nā ad qō tps referanť dubitabat. s. vtr ad pns tps quo agīť: an ad præteritū, z certe si factū opus durat: præsens tps quo agīť spectab. si aūt desijt op' factū dura re, vt qr op' qō fecisti ego destruri meis expēsis agere possuz postea hoc interdicto z veniēt expense quas feci vt eas mihi emēdes. Itē dāni emēdatio si qō ob illō op' hūi. ¶ Vltimo dicit hoc interdictū hz locū in ope qō est factū vi tm̄ vel clā tātū ītē si ps opis facta est vi, z alia ps clā sit facta, z ponīť exēplū in littera. ¶ Si tutoris. Seruus pupilli vel adulti fecit op' vi vel clam, iussu tutoris vel curatoris, teneť ipse tutor vel cu rator vtili acť in factū, vel vtili ď interdicto, z pupillus z adul tus teneť præstare patientiā destruēdi opis, z hoc delictuz nō sequiť seruū hinc est qr si manumittatur seru' pdict' nō tene bitur cū iuste obtēperauerit in hoc tutori vel curatori, z no. bo nam regulaz in fine. §. ¶ Si postea qr. In meo fundo fecisti daz postea istū fundū durat mihi hoc interdictū. z quicqd ob ď ꝓsequar nō reddā emptori cū opus fuerit factū ante vēdit. z si anteq tradā op' in eo sit factuz: cōpetit mihi hoc interdi ctū. z quicqd ob hoc fuero ꝓsecut' reddā emptori. z no. bonā regulā in fine. §. Sed pone qr vendidi fundū tibi, p. r. hoc pa cto vt z si ali' offerat plus sit inēptus z tradidi. postea aliqs in eo fundo fecit op' vi vel clā. dr qr ibi cōpetit hoc interdictū cedere interdictū istud sicut fructus fundi medio tpe pceptos Postea dicit. q vult edificare in fundo nō dz semp denūciare possessori: vt euitet hoc interdictū. pone eniz qr vēdidi funduz tibi, z tradidi tibi precario, qui vult edificare in eo sufficit qr tibi denunciet cū ergo nō possidēti denunciatur al's teneret ď interdicto ei. ergo fundo vēdito sub publico adiectiōis in di em z tradito cōpetet ei ď interdictū p opere si qō in eo fiet. si āt nōdū sit traditus hz precarij rogatio interuenit hoc interdi ctū venditori ꝓpetit p opere si qō fiat vi vl' clā. si aūt precario sit in pos. fundi. vel ex cā conduct. z opus aliqō aliquis in eo fundo faciat vi vel clam ei cōpetit hoc interdictuz. nam z colo no nō datur. si autē vendito fundo sub pacto adiectionis in diē allata fuit melior cōditio. z sic pos. trāslata ad venditorem si ammō opus fiat vi vel clam. ď interdictū ꝓpetit venditori. Hz pone qr vendidi tibi fundū, p. r. hoc acto vt si tibi displi ceat sit inempt' z incipis hūc fundū possidere: si amō aliqs in eo fundo faciat opus vi vel clam: tibi cōpetit hoc interdictum Itē si dixissem si displiceat ticio extraneo sit inemptus. Itē si dixissez si nauis venerit ex asia ꝓpetit tibi hoc interdictū. Itē si sub pacto legis cōmissorie vendidi qō exemplum habes in glo. Vltimo dicit. q opus facit in fundo alieno vi vel clam te netur ď interdicto dño fundi z oībus alijs quoz interest op' nō esse factuz, vt fructuario z colo. hinc est qr si arbores fundi mei incidisti teneris mihi hoc interdicto z ēt ei q hz vsufru. in ctuario hoc interdicto z aquil'. vtili. z hoc dicit ď. §. cū. l. se. et pūn. sequentis. ¶ Labeo scribit. Fecisti opus in fundo pris hibuisz. z sic patri meo z mihi interdictū hoc ꝓpetit qō expōe vt in glo. Scdo dicit in fundo peculiari mei filij nō castrēsis peculij vel quasi. fecisti op' clā ꝓpter me filiū; nō cōpetit iter dictū qō clam factū est. cū celatio quo ad me filiū p non facta habeat. Tertio dicit. vnus ex socijs arbores fundi cōis inci dit. tenetur hoc interdicto socio suo cum eius interfit. hinc ē qr si aīo donandi concessi tibi incidere arbores fundi mei. z ante qr incideres alius incidit. habes hoc interdictum ꝑ incidentē Item si ex cā emptionis vel ex alio cōtractu cesseram tibi inci dere. Item et heredi dat hoc interdictū ꝓpere facto in fun do hereditario etiā ante aditā hereditatez. nec obstat qr nemo erat dñs fundi tēpore opis. z p opere facto in sepulcro qō tm̄ nullius est cōpetit hoc interdictum ei ad quez ius sepulcri spe ctat. plus etiā dicit. s. qr hereditas iacens locuz dñi obtinet.

¶ Si colonus. Colonus me' fecit op' vi vel clā. si quid ē me vel ratum habente vel volente teneor hoc interdicto. sicut z si ꝓcurator me' fecisset me volēte vl' ratū habēte. hinc est. si colo nus meus arborē de qua erat cōtrouersia inter me z vicinū in cidit: si quidem me iubēte teneor hoc interdicto ad patientiaz z impēsam. z ēt colon' ad predicta teneť. si aūt me nō iubente fecit teneor patiētiam præstare. colon' aūt ad vtrūqz teneť. scz ad ipensaz z ad patientiā. Idē est in seruo. nā si seru' meus fe cit op' me ignorāte z eū seruum vendidi: teneor ad patiētiam tm̄. emptor aūt teneť vel ad ipensas vel dare seruū ꝓ noxa. im mo ipse seru' fact' liber' tenebiť. z vt breuiter dicam. possessor loci in quo factū est opus vi vel clam eo ignorāte vel inuito te netur hoc interdicto vt patientiā præster. Hz pone qr locaui ti bi agrū vt vites ibi ponas siue plantes: z tu lapides de hoc agro remouisti: z in prædium vicini posuisti me ignorāte, tene or ad patientiam tm̄. s. vt patiar reponi lapides in isto fundo vel vt cedā acť. si quā ob hoc habeo ꝑ istū colonū, colon' aūt teneť ēt ad impēsas. z hoc dicit hic. §. cū. l. se. z pūn. se. ¶ Si in sepulcro. Si iussu meo terrā posuisti in sepulcro alterius. te neor hoc interdicto. si aūt iussu pluriū hoc fecisti: pōt ēt cū vno agi in solidū z cū singulis agi ꝓ partib' tm̄. si aūt quilibet p se ꝓposuerat iubere. tandē iusserunt p vnuz fieri: singuli teneť in solidū z vno soluēte nō liberanť alij. possunt ēt quenri acť. sepulcri violati. ¶ Hoc interdictū. Hoc interdictū dat in he redes in id qō ad eos puenit z infra annū dat a tpe opis cō pleti siue a tpe quo desijt laborari. z hic ann' currit sciēti op' factū non ignoranti hz opus fit factuz. z dat exempla qualiter pōt ignorari opus factum. ¶ In hoc interdicto. Qui agit hoc interdicto ꝑ facientem op' cōsequiť operis destructionē vltra omne interesse qō habuit occasione opis facti vt agens hoc interdicto restituatur in pristinū statū. vñ si seruit' vel vsu fru. fundi est amissus ꝓ hoc op' emēdari dz interesse vel p iusiurandū actoris vel iudicis officio taxat. faciēda. Postea di cit. qui poterat destruere opus qō fecerat vi vel claz per qō le dor ego vsufructuari' vt qr possidebat agrū in quo erat factū opus. si desinat possidere dolo vel culpa: adhuc teneť p inde ac si posset destruere. Vltimo dicit. si aliqua acť. agit z consequitur interesse suū occasione facti operis. hoc interdictū amō nō hēbit. vt puta si egit ex locato vel ꝓ socio ꝑ oductorem vl' sociū qui fecit opus in fundo cōducto vel cōi p qō opus dete rioratus est ager.

¶ Competit. Hoc interdictum datur etiam nō possidēti si modo eius interfit: z da exēpla vt. §. e. l. qr qr. z. l. deniqz. §. si ex socijs. Secūdo dicit. qui icidit arbores fundi nō ducē tes fructus vt cipressum. teneť hoc interdicto dño fundi non fructuario nisi fructuarius habebat ex his amenitatem. Ter tio dicit. q fecit opus vi vel clam. si illud opus possidet teneť ad patientiam z impensam. si non possidet ad impensam tm̄ sed ille qui possidet z non fecit patientiam tm̄ debet præstare. Quarto dicit. qui fecit opus in meo: inquilino meo ꝓhibēte habeo hoc interdictū. Quinto dicit. qui siluam meā imaturā incidit hoc interdicto teneť. Secus si maturaz. Sexto dicit. si cū vellez facere opus in tuo: feci qr tūc tēporis potestas te vo caret in tuo vt sic interim possim facere. clā video: facere z sic hoc interdictū cōpetit ptra me. Vltimo dicit. fili' locauit fun dum titio. venit quidā z incidit arbores fundi. teneť hoc inter dicto illi filio. z hoc dicit hec lex cū duabus sequētibus.

¶ Vim facit. Qui dicit facere op' q ꝓhibit' facit vel q do lo fecit quo min' ꝓhiberet. vt ꝓnūciādo aduersario aliqd tri ste vel claudēdo hostiū aduersarij: ita qr aduersari' nō potuit exire ad ꝓhibendū. Scdo dicit. qualitercūqz qs sit ꝓhibit' op' facere: vel p nūba. vel p lapilli iactū: vi dr facere: z eo vsqz donec. res in eodē statu durat. i. donec aduersari' in edificādo cōsentiat. hr's aūt ꝓhibit' si in edificādo ꝓcedat ignorās de ꝓhibit. fcā. defuncto nō teneť ď interdicto. de ope āt qō fit in nauī vel alia re mobili. hz fiat vi vel clā. cessat ď iterdcm̄. si āt fi at in solo siue in publico: siue in ꝓuato: vl' religioso: vel sacro, z fiat vi vel clam. hz locū hoc interdictum.

Si op⁹. Dic casuz ꝓncipij hui⁹ legꝫ. vt in gl dñi mei ac. Si iussero. Jussi seruo meo vt faciat op⁹. opinio mihi erat nō suspicās de aliquo q⁹ aliqs si sciret q⁹ ꝓhiberet, seru⁹ añt suspicabaꝫ se ꝓhiberi ab aduersario si rē scisset, fecit op⁹, mea opinio inspiciꝫ nō serui: ꝛ sic cessat hoc interdictuz. Secundo dicit siue fiat opus vi vel clā in solo meo: siue supra meaz domū: habeo hoc interdictū. Tertio, si ꝓpter op⁹ factū vi vl clā amisi seruiꝫ. b dānuz veniet in hoc interdicto vt emēdetur.

Si vitem. Citē fundi mei traxisti in tuū fundū: ꝛ coaluit in fundo tuo. i. imposuit radices, habeo b interdictū vtile cōtra te vsq; ad annū vt vitis in meuz fundū reducaꝫ. vltra nō imo radices q̄ erāt in fundo meo cedūt tibi. Si arauī i fundo tuo ꝑ viz vel clā teneo: hoc interdicto sicut ꝛ si fossaz in eo feciss̄z, ꝛ no. bona verba b in fine. Tertio dicit, tabulā ad meum hostiū fixisti ego eā remoui añq; tibi denūciarē. si tu agas ob hoc ꝫ me habeo hoc interdictū ꝫ te in quo ꝺdēnaberis ni si me facias absolui. vel hēo excep. ꝫ te q: vi vel clā fixeras. Quarto dicit, si stercus ꝑ tuū fundū portaui te inuito: nō ob hoc teneoꝛ iterdicto, ꝛ adducit filia. Quinto dicit. Si ꝓtectū dom⁹ mee vel stillicidiū extēdi vi vel clā supra sepulcz alicui⁹ teneo: hoc interdicto, ꝛ no. bōa ẋba hic in fine. §. Sexto di. si denūciaui tibi q⁹ tale op⁹ volebā facere ꝛ statiz facio: nō videoꝛ clā facere, ꝛ sic cessat hoc interdictū. sec⁹ si interuallo opus postea feci.

De remissionibus. Rubrica.

Jt prætoꝛ ꝓnit edictū cui⁹ sensus est q̄ hz ius ꝓhibēdi ne eo inuito fiat op⁹: si nunciat ne fiat tenet, ꝛ si postea remittatur tenet remissio ꝛ in opere poterit ꝓcedi. Postea loquit vlp. ꝛ dicit, apparet ꝑ verba edicti tenere remissionē: cū nūciatio tenuit. remissio āt fit vel ꝑ cōz volūtatē vtriusq; vel satisda. ꝓfita ꝛ si p⁹ satisdaꝫ. fiat remissio supflue fit. Jtē is pōt nūciare q̄ est dñs fundi in quo fiebat opus: vel qui hz ibi seruit. vel vsufru. pōt ēt fructuari⁹ vēdicare seruitutē. Jtē remissio facta a fructuario tz. fructuari⁹ āt ñ ꝓt nūciare dño ꝓp̄ etas ædificāti: ꝫ si ex illo ope hēat fructuari⁹ dānū hz ꝺfessoriā. Jtē q̄ hz fuit. vbanā i domo pōt nūciare si in ea fit ab aliquo extraneo op⁹. Jtem q̄ hz fundū obligatū in quo fit op⁹: pōt renūciare. Jtē remittēꝫ pōt

De precario. Rubrica.

Primo dicit q̄d sit p̄cariuz. Secō loco ꝓ Precarium. ex quo iure descēdit ꝛ i quo differt a donaꝫ. Jtē i quo simile comodato.

Jt prætoꝛ. Ponit edictū cui⁹ sensus est qō precario ab aliquo accepisti siue nūc habes: siue dolo fecisti q̄ mi⁹ hꝫs. prætoꝛ ait vt restituas. Secūdo loquit vlp. ꝛ dicit. hoc interdictū restitutoꝛiū est ꝛ equitatē ꝺtinet. nā equū ē vt re mea vtaris donec volā. vltra nō. ꝛ nō solū agit hoc edicto de reuocando precariū. sed ēt ꝓscriptis verbis actio ꝺpetit. Tertio dicit. res coꝛporalis pōt ꝺcedi p̄cario ꝛ incoꝛporalis. vt si p̄cario ꝺcedā tibi ire ꝑ fundū meū. dat ꝛ alia exēpla. Jtē in re mobili ꝺsistit precariū. Jtē q̄ p̄cario rē hz dꝫ possidere. Jtē hoc interdicto teneꝫ nō q̄ rogauit ꝫ q̄ habuit p̄cario rē. vñ si fili⁹ meus vel seru⁹ a te rogauit p̄cario rē aliquā ꝛ ꝺcessisti: ego dicoꝛ habere nō ipse: ꝛ ego teneoꝛ. Jtē si rē meā p̄cario mihi rogāti cōcessisti nō dicoꝛ eā precario hꝫe cū res mea sit. Jtē si rē tuā hēo p̄cario vsq; ad natale. ꝛ eo veniēte adhuc retineā. dicoꝛ ex nouo p̄cario. Si añt intra natale rogaui te vt ꝓroges tps: ꝛ progasti. idē precariū durat secus si finita die. i. post natale te rogauī vt eandē rē cōcedas p̄cario ꝛ cōcessisti. nā nouū est p̄cariū. sed pone q⁹ ante natale factus es furiosus vel decessi licet adhuc post natale teneam rem: non extēdit p̄cariū. Item si ꝓcuratoꝛ me⁹. i. nūci⁹. siue gestoꝛ meoꝝ negocioꝝ me mādante vel ratuz habēte meo noīe rogauit vt tu cōcederes rē p̄cario ꝛ ꝺcessisti: ego dicoꝛ habere precario. Jtē q̄ rogauit me vt possit stare in fundo meo precario. puta ad solem nūc in hyeme ꝛ ꝺcessi. nō dꝫ possidere ꝫ ego sic nec fructuari⁹ nec colon⁹ nec inquilinus dicunt possidere. lz sint in ꝑdio: ꝛ b dicit hec. l. cū trib⁹ sequentibus et ꝓin. quarte. Julian⁹ ait, Le vi deieci de fundo ꝛ eūdē a te precij p̄cario, dꝫ q̄ si desino vi possidere: dicoꝛ a mō p̄cario possidere. idē si istū fundū a te emi. nā ꝓ emptoꝛe dicoꝛ possidere. Secō dicit rē meā obligaui tibi ꝛ tradidi eandez a te p̄cario petij ꝛ ꝺcessisti. dꝫ q̄ p̄cario dicoꝛ possidere. Tertio dicit. rē alienā quā q̄s possidet pōt p̄cario ꝺcedere, ꝛ tenet precariū, ꝛ b dicit b. §. cum. l. se.

Quesitū. Rogatu mei scholaris ꝺcessi libꝝ meū schola alterius doctoris q̄si scholari meo ꝺcedēs. hēo mādati ꝺtra scholarē meū: ꝛ ipse hz hoc interdictū de p̄cario ꝫ scholari ꝫ instigāte alij scholari ꝺcessi libz ꝛ pactū mihi fecit scholaris me⁹ de hoc libro reddēdo teneꝫ scholaris me⁹ acꝫ ꝓscriptis ẋbis ꝛ in factū. Cō a titio. Rē quā habui p̄cario a ōfuncto: videoꝛ hꝫe ꝛ ab herede ei⁹ vel ab alio ei⁹ successoꝛe etiā si ignoꝛē q̄s sit heres. Secō dicit. ꝺcessisti mihi rē p̄cario ꝛ eam postea vēdidisti titio. ꝛ titi⁹ nō reuocauit eā a me: imo dimisit penes me esse aliquo tpe. videoꝛ hꝫe p̄cario eā a titio. ꝛ eam petit hoc interdictū. Eū quoq;. Per verba edicti pz eū teneri hoc interdicto q̄ hz rē p̄cario ꝛ q̄ dolo desijt hꝫe q̄d si culpa habere, certe nō teneꝫ. ꝛ secꝫ est in comodatario q̄ tenetur ꝛ de culpa. ꝛ quare fit secꝫ reddiꝫ rō in littera. teneꝫ tū precario hñs: etiā de lata culpa. Secūdo dicit. ꝑ hoc interdictuz petiꝫ res precario cōcessa restitui in pristinā cām. ꝛ si nō fiat restitutio p̄dicto mō ꝺdēnatio fit in interesse quātuz interfuit agentis a tpe redditi interdicti. fructꝫ etiā veniūt a predicto tēpoze. Tertio dicit. ꝺcessi tibi fundū p̄cario nō fuisti vsus fuiꝫ. debita illi fundo. ꝛ sic est amissa nō vtēdo an teneaꝛis. queriꝫ ꝛ dꝫ q⁹ nō nisi fuisti in dolo vel culpa lata. ō his enim teneꝫ tūc qui p̄cario rem habeat. at post litem motam in hoc interdictuz venit ꝛ leuis culpa ꝛ leuissima. Quarto dicit hoc interdictuz datur ꝛ post annū. ꝛ reddiꝫ rō in littera. Quinto dicit. b interdicto teneꝫ heres ei⁹ q̄ habuit rē precario, siue ad herēdē venit res precario ꝺcessa: siue dolo fecit quo minus veniret.

Precaria. Precariū pōt cōstitui inter ꝓsentes ꝛ inter absentes. Secūdo dicit. cōcessi tibi ācillā p̄cario ꝛ filiū eius q̄ eā sequitur videoꝛ cōcedere. Tertio dicit. scholatis libꝝ quē obligauit habuit p̄cario ab vsurario: soluto postea debito finiꝫ precariū. Quarto dicit. concessi tibi libꝝ p̄cario vsq; ad natale: possum ꝛ āte natale repetere. Quinto di p̄cario nisi ad herēdē cōcedēs is transit vt ei cōpetat b interdictū. in heredē añt habētis nō transit. ꝛ dic de hoc vt in glo. Sexto dicit. seruus meus habuit rē precario a titio me hoc mādāte seruo vel ratū habēte. ego videoꝛ habere precario: ꝛ teneoꝛ b interdicto. si añt me ignoꝛāte habuit ꝛ nō habēte ratū teneoꝛ de peculio vel ō in rē verso. ꝛ hoc dicit b. l. cū quatuoꝛ sequēt⁹.

Interdictū. Hoc interdictū merito erit inductū ꝫ eū qui hz rē precario. q: nulla actio ciuilis noīata ꝺperit ꝛ reddiꝫ rō q̄re hoc interdictū cōpetit. Secundo dicit. b interdicto nō teneꝫ hospites ꝛ q̄ gratis habitant. ꝛ dic de b vt in glo. Tertio di. ēt iura pōt cōcedi p̄cario: vt tigni ĩmittendi in meā domū vel in ꝓtectū. Quarto di. q̄ ꝺcedit rē p̄cario ꝛ stipulaꝫ tibi reddi: nō hz b interdictū. ꝛ dic rōz vt i gl. Quinto di. ꝺcessi tibi rē p̄cario b acto vt hēas pos. bñ tenet ꝛ hēs naturalē. ego ciuilē. Sexto di. p̄cariū pōt ꝺstitui in pñtia rei q̄ daꝫ p̄cario ꝛ in absentia. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ se.

Si adoptauero. Titi⁹ hēbat rē p̄cario ab aliquo. cuz arogaui. videoꝛ ego hꝫe p̄cario. Secō di. q̄ hz rē p̄cario b acto vt hēat pos. hz interdictū vti possidetis ꝫ oēz q̄ cōtendet hāc rē possidere excepto cōcedēte. Tertio dicit. pōt q̄s dare p̄cario rē suā lz nō possidebat. Quarto di. duo nō pñt eandez rē hꝫe insolidū. sic nec duo vnā rē pñt vi aut clā insolidum possidere. Quinto di. seru⁹ me⁹ ꝺcessit rē p̄cario alicui me hoc ratū hāte ego videoꝛ cōcessisse. ꝛ mihi hoc interdictū cōpetit. Sexto di. q̄ cōcedit rē p̄cario hz hoc interdictū ꝛ act. ꝓscriptꝫ verbis. ꝛ b

Edicit hec lex ꝛ tres sequētes.

Aque. Vēdidi tibi libꝝ: ꝛ cōcessi tibi eū p̄cario donec solueres preciū. si nō solueris: possuz repetere libꝝ hoc interdicto. Secō. di. cū cōcedo tibi fundum p̄cario: vt in eo moreris:

fupuacuñ ē dicē.z tuis ℔ liceat.nā intelligīt.z ℔ dicit ℏ.l.z se.

Jis q̄ p possessore. Possidebā rez tuā p̄ donevl' p̄re ēptore:qz eā emerā a nō dño.nñc eandē petij a te p̄cario z habui.dī q̄ bñ tenet p̄cariū.sz pone q̄ tu dñs rei eā petijsti a me p̄cario z cōcessi.dicitur q̄ tenet bñ p̄cariū. Ultimo dicit pupillus si accipit rē p̄cario sine tutoris auctoritate: bñ tenet nā si habz eam.iustū est q̄ reddat. vel si dolo desijt hre, secus si sine dolo desijt habere.nam tunc non tenetur.

De arboribus cedendis. Rubrica.

Jt prētor. Ponit edictū cui⁹ sensus est.si arboz ex edib⁹ tuis in meas impēdet si volo illā arborē adimere.p̄tor vetat mihi fieri viz Secūdo dicit vlpi.℔ edictū est phibitoriū.z p hoc edictū phibet mihi fieri vim quomin⁹ totā arborē adimā:z a stirpe eā possuz excidere z ligna tollere potero nisi dñs ei⁹ indat.z qđ dictū est de arbore. idē dicas in vite z nō solū mihi dño dom⁹ cui arboz tua nocet hoc pmittit. sz etiā ei q̄ hz vsum fru.in ista mea domo. Jtē si pl'es sunt dñi dom⁹ cui nocet arboz tua q̄libz hz ℔ interdictū vt nō phibeat tollere arborem. Ultimo dicit.pus pmittit dño tollere arborem:z si nō tollat: tūc ille cui nocet poterit tollere. Deide. Nunc ponit aliud edictū:cui⁹ sensus est. si arboz ex agro tuo in meū agrū pēdet: nisi tu tollas ramos vsq̄ ad q̄ndeci pedes sup terrā:ego potero tollere. z p̄tor phibet ne mihi vis fiat. hoc etiā dicit lex xij.tab. z est rō,ne vmbza ramoz meo agro noceret. Et differt ℔ edictū a p̄mo,qz primū phibet vim fieri p̄tor totā arborē incidēti.at in ℔ incidēti vsq̄ ad q̄ndeciz pedes ramos supra terrā. Ultimo dicit, si arboz tui fundi vēto inclinata in meū fundum sit agam ex.l.xij.ta.vt adimat quasi nō sit tibi ius ita habere,z hoc dicit hic.§.z.l.se.

De glande legenda. Rubrica.

Jt prētor. Glās ex arboze tui fundi cecidit in meū fundū.p̄tor vetat tibi fieri vim quomin⁹ eā possis colligere vsq̄ ad tres dies z appellatione glandis omnes fructus continētur.

De libero homine exhibēdo. Rubrica.

Jt prētor. Ponit edictū cui⁹ sensus est. si homine liberū dolo malo retines. p̄tor ait vt exhibeas. Secūdo loq̄tur vlpi.z dicit ℔ interdictū cā tuēde libertatis est inductū.l.ne homines liberi teneant vt fui qđ simile fuituti erat. p̄t retinēs etiam accusari lege fauia.z vna via non tollit aliā: maxime si a diuersis intēteī. Tertio dicit, qđ dictū est in edicto liberū.intelligas siue masculū siue feminaz siue puberē siue nō. siue vnū siue plures siue sui iuris siue alieni:dū tamē liber sit. Quarto dicit,qui tenet filiū suū quē hz in ptāte nō tenet ℔ interdicto. Jtē q̄ tenet eū quē emit ab hostib⁹:nō tenet ℔ interdicto nisi sit solutū p̄ciū sz si rēiserit p̄ciū z adhuc eū teneat. tenet ℔ interdicto. Jtē q̄ retinet filiū suū emācipatū lusorē forte ob ℔ ne ad ludū vadat:nō tenet ℔ interdicto. Jtē q̄ libertū suū vel alūnū vl noxe sibi datū adhuc impuberē tenet quē credebat suū:nō tenet ℔ interdicto nisi eū induxerit blādicijs ad tenendū. Item is demū hoc interdicto tenet qui sciēs liberū hoīem tenet euz secus si ignoret eū esse liberū vel dubitet vel facit ei qōem status.nā hoc interdictū cessat.z hoc dicit hec.l.z pn.sequentis.

Jit prētor exhibeas. Nūc exponit vlpi.xbū positū in edicto ℔,s.exhibeas. z dicit q̄d sit exhibere. Secūdo dicit. ℔ interdictū petit oibus volētib⁹ illud intētare.remouētur tū suspecte psone si vellēt intētare cū z accusare possint suā suoruq̄ iniuriā,psequēdo.z si plures simul vēiant ad ℔ interdictū intentan dū p̄ferī ydoneior qđ extimat ex iunctōe z fide z dignitate z si aliq̄s egit ℔ interdicto ali⁹ nō poterit illō interdictū intētare nisi de p̄uaricatiōe p̄mi doceat.℔ idem ē in publicis iudicijs. Sed pōe q̄ p p̄mū iudiciū quent⁹ soluit estimat.litis.forte.l. aureos.adhuc hoc interdictū poterit intētari.z ab eodē q̄ primo egit z ab alio. Jtē absens in ℔ interdicto condēnat. Jtez Jtē qui sciēs liberū hoīem eū tenet.sz possessus ignoret statuz suū;tenet ℔ interdicto. Jtē q̄ liberū hoīem credēs fuū eū emat z hēat, nō tenet ℔ interdicto. Jtē q̄ liberū hoīem sciēs liberū teneat;cogit statī exhibere; nec dabit ei dilatio ifra quā exhibeat.z ℔ intelligas si erat in p̄nti ille possessus. Ultimo dicit creditor volebat agere ℔ interdicto vt debitor suus q̄ stabat celatus ppter debitū exhiberet.dī q̄ nō audit sed mittat in bona ei⁹.z ℔ dicit hic.§.cū.l.sequēti.

De liberis exhibendis seu deducendis. Rub.

Jt prētor. Ponit edictū cui⁹ sensus est. si cū q̄ re hēas vel dolo desijsti hre p̄tor ait vt exhibeas. Secūdo loquit vlpi.z dicit ℔ interdictū dat aduersus detinentē eū quē q̄s desiderat exhibere.z dat ei q̄ eū detētū in sua ptāte esse dicit. Tertio dicit, nō curat ex qua cā sit filius me⁹ apd aliū: sz oi mō cogit restituere eū ex quo est i mea ptāte nisi sit mater que teneat filiū meū:cū q̄nq̄ expediat apd eam esse magis q̄ apud me. Idē si apd aliū sit fili⁹ me⁹ z iudicatū sit euz nō ee in mea ptāte. Qui q̄s filiā. Pater filiā suam nuptā titio z cū eo existentē in bona voluntate vult eam abducere vel petit eaz sibi exhiberi cā dissoluēdi mīmonij.dī q̄ nō pōt.z reddit rō in littera. sec⁹ tamē si petat eā exhiberi causa exercende patrie ptātis in eā vt cā castigādi eā ob aliquaz ignominiā quā sibi ipa dixerit,nā tūc audit dū tū modice castiget. Ultio dicit.p̄ filiā suā nuptā titio tenebat iuito titio.potest titius agere interdicto de vxore exhibenda ac deducēda z hoc dicit hic.§.z.l.se.

Deinde ait p̄tor. Ponit aliud edictū cui⁹ sensus est. si lutiū titiū in mea ptāte existentē aliq̄s eū detineat quo minus possim eū ducere.p̄tor vetat mihi viz fieri. Secūdo loquitur vlpi.z dicit,interdicta supioza.s.§.t.i. posita. z.§.e.l.i.sunt exhibitoria:℔ autē ptinet ad deductōem. Jtez supius interdictū.s.§.e. positū est p̄paratoriū hui⁹.z ex his ō causis hz locū ℔ interdictuz ex q̄bus supius.§.l.i.posituz.z dat hoc interdictū contra detinētem eum q̄ est in mea ptāte.si aūt filius per se stet.z negat se in mea ptāte esse:cessat hoc interdictū.z hz locū officiū iudicis vt coram eo de hoc cognoscatur.s.sit in mea ptāte vel nō. Jul. ait. Si agere volo ℔ interdicto cōtra titium possidentē filiū meū impuberē; vel officio iudicis agere volo cōtra ipm filiū meū impuberē q̄ stat p se z negat se ee in mea ptāte;aliqui debeo differre agere vsq̄ in tēpus pubertatis: aliqui nō.nā aut vterq̄ litigantiū bōa fide litigat.i.actor z re⁹ habēt bonā fidē.z tūc vsq̄ in tps pubertatis impuberē apud se hēbit,aut re⁹ mala fide cōtendit.z ego nō.z tūc statim ago.si aūt ego mala fide agaz, reus ℞o bona fide se defendat.hēbit pupillū vsq̄ ad finē litis.z stati de cā cognoscit. si aūt vterq̄ nostrū mala fide litiget differt cā vsq̄ in diē pubertatis.z interim stabit puer apud aliquā ydoneā psonam.

Etiam. Si pat sit impius,mater ℞o bōa:z filius penes mātem stare vult.p̄ hoc interdicto agēdo succūbet. Secūdo dicit.cū cognoscit de impubere masculo vl' femia vel p̄re pubertati sit in mea ptāte, z aliq̄s nñz sit calūniator interiz dū puer stare penes mātem famil', z mātem famil'.intelligas notea auctoritatis feminā.i.bone conuersatiōis z vite.

Jesu. Ego dico te esse i mea ptāte z meo iussu adiuisse hēditatē.possuz ℥ te de hēdit. agere.z ℔ interdictuz extra te intentare.lz stes vt p̄ fami'.

Jfilius. Filius me⁹ stat spōte penes te. z dicit se nō ee i mea ptāte nō hēo ℔ interdictū: sz officiū iudicis cū pīde sit ac si p se staret:nisi tu dicas eū ee in tua ptāte z nō in mea,ego cōtra.nam tunc hoc interdictum habet locum.

Utrobi. Rub

Retor ait. Ponit edictū cui⁹ sensus ē. si homine aliquē possedi maiore parte āni.z aliq̄s nñc eum teneat;p̄tor phibet mihi fieri vi quominus ducā eum. Secūdo loquitur vlpi.z dicit. hoc interdictū hz locū in re mobili.z est simile interdicto vti possidetis;qđ hz locū in re soli.z ℔ interdicto obtinet;qui nec vi nec clā nec p̄cario ab aduersario possidet tempe litis mora.

De migrando. Rubrica.

Ponit edictū cui⁹ sensus est. si domi
Retor ait tuā cōduxi sub certa pēsiōe & in ea in
duxi seruū & eū volo extra domū abducere. p̄tor. phi
bet in ibi fieri viz in trib⁹ casib⁹. p̄im⁹ si nō erā obligat⁹ p̄o
pēsione: soluerā tū pēsionē. Scōs si meo noīe tibi satisfactū ē
Tertī⁹ si parat⁹ eram soluere & p̄te stabat. Postea loq̄t vlp.
& dicit b̄ interdictū dat̄ in quilino non colono. subuenit̄ tū co
lono ex ordine. Itē vtile b̄ interdictū dat̄ inquilino q̄ gratis
habitabat & si nōdū debebā possessionem soluere q̄ nō vene
rat tp̄s quo eā debebaz soluere & interim volo agere hoc ite⁹
dicto vt possim extrahere res nō audior. Idē si cōducā domū
tuā plurib⁹ annis: & soluta pēsione vni⁹ anni: volo agere hoc
interdicto: & adducere res q̄s adduxerā in domū tuā. nō audi
or nec est vis q̄tū ad hoc vt opetat mihi b̄ interdictū siue res
q̄s volo abducere sint mee siue nō. Itē siue sint obligate siue
nō pignoris tū noīe erāt ibi si aūt pignoris noīe ibi sint indu
cta. adhuc hz locū hoc interdictū vt possint extrahi. Itez hoc
interdictū ꝓpetuū est & heredib⁹ & in heredes dat̄. Itē dat̄ b̄
interdictū p̄ reb⁹ cōmodatis inquilino vel depositis q̄s i do
mum ꝺductam induxerat. & hoc dicit h.l. & se.

De saluiano interdicto. Rubrica.

Ego franciscus locaui titio fundū
Si colonus. p̄ pēsione certa in hunc fundum. in
duxit ancillā noīe pignoris & eā vēdidit & pepit pe
nes emptorē. dī q̄ hēo hoc interdictū ētad ptū recupandum.
Secūdo dicit. si fundū duoz titi⁹ cōduxit & insolidū cuicz res
titij in fundū adducte sint obligate. dī q̄ si terti⁹ has res inci
pit possidere quilibet istoz poterit agere insolidū hoc interdi
cto. si aūt alter eoz possidet: potior est possessor. si aūt erat a
ctū vt p̄ partib⁹ cuicz sint obligate. tūc quilibz eoz in p̄te po
terit agere hoc interdicto & ō extraneū & inter se. Idez ē si ha
bes rē cōem cū aliquo colono & tu meū fundū ꝺduxisti & cā pi
gnoris hāc rē induxisti. nā p̄ p̄te erit mihi obligata. & cōpetit
mihi hoc interdictū. Ultimo dicit. cōduxit titi⁹ fundū duoz
& induxit in eū funduz res cā pignoris si agat̄ hoc interdicto
inter eos obtinet possessor. si autē terti⁹ possidet has res agi
tur seruiano iudicio. & hoc dicit hec. l. & se.

De exceptionib⁹ & prescrip. & preiudicijs. Rubrica.

In exceptionib⁹. qui eas oppo
Here etiam. nit actoris ptibus fungit̄. q̄ oz
eas ꝓbare & large intellige excep. vt cōprehēdat re
plicat̄. & duplicat̄. Itē reus excipiendo fungitur ptibus acto
ris. q̄ debet probare excep.

Exceptio. Exceptio est exclusio ei⁹ qđ petit̄ siue petat̄ ali
quid ex forma actionis vt regulariter b̄ fit. siue ex forma ꝺde
nationis. vt cū agit̄ ō filiū ꝺdēnatuz ex eā mutui: & ipse excipi
at ō macedoniano. Scōo dicit q̄d sit replicatio. Tertio dicit
exceptio & replicatio exclusorie sunt. Quarto dicit. de natura
excep. & replicat̄. & duplicat̄. & triplicat̄. & de filib⁹. Quinto di
cit. quedā excep. sunt dilatorie. vt tu non potes esse ꝓcurator:
vt q̄ miles vel femina: vel q̄ q̄ te fecit nō potuit: vt q̄ minor
erat: & quedā sunt pemptorie. & de his pleni⁹ hēbis in. l. se.

Exceptiones. Excep. quedā sunt ꝓpetue & pemptorie. q̄
dā tpales & dilatorie. & de oibus dat exēpla.

Si pupillo. Dedi. x. q̄ debebā pupillo & sine tutoris au
ctoritate solui. nūc ipse pupillus eādē pecuniā a me pe
tit. obijciā ei excep. doli. & inspicit̄ tp̄s quo nūc agit. vt si nūc ē
locupletior ex ea pecunia obijciat̄ ei p̄dicta except. cū effectu
Si qui. Exceptio iurisiurādi cū alijs except. pōt opponi
vt si iurauī me si debē tibi. x. te deferēte. Itē fecisti mihi
pactū de non petēdo has duas possum obijcere. & alia exem
pla possunt dari.

Item. Pone casuz vt. j. de doli excep. l. apud. §. si q̄s āte.

Exceptiones. Exceptiones q̄ coherēt p̄sone nō trāseunt
ad alios vt ecce patron⁹ & parēs & soci⁹ manitus habēt excep.
vt nō teneāt̄ nisi inquātum facere possunt hec exceptio nō cō
petit fideiussorib⁹ eoz. ille aūt except. q̄ coherēt rei bñ dantur
fideiussorib⁹ vt est exceptio doli mali. rei iudicate iurisiurandi
qđ met⁹ cā. Itē pacti de nō petēdo. Itē exceptio q̄ cōpetit mu

lieri intercedēti dat̄ & ei⁹ fideiussori. Itē exceptio macedoniā
ni q̄ dat̄ filiofamil̄. dat̄ & ei⁹ fideiussori. Itē exceptio q̄ datur
minori leso dolo aduersarij cōperit & eius fideiussori.

Primo. Lenis est hec. l. & da exēpla vt in glo. dūi mei ac.

Duo vtiq;. Qui excipit nō vī cōstiteri qđ acto: ꝓponit
libello. & dic vt in glo. sequit̄. l. modestin⁹ & quidā habēt
p̄. §. & dicit res inter alios acta alijs nō preiudicat. hinc est q̄ si
petij a te fundū & succubui. tandē successi titio & tauq̄ hēs ei⁹
hunc fundū a te peto. non obstat mihi exceptio quasi alia ꝓso
na nunc sim in hac causa.

Cui agnitis. Cōuict⁹ ex falsis instrumentis q̄ cōfessani
esse vera si cōueniat ex snīa possum obijcere excep. q̄ ex falsis
instris quict⁹ suz. & b̄ ptinet p̄ncipalib⁹ cōstitut̄. nec p̄scriptio
mihi obstat vt dicas snīa lata est. nā nō valet talis p̄scriptio
siue allegatio.

Generaliter. Pone casum vt in glo.

Post. Pone casum vt in glo.

Filiusfamil̄. Filiusfa. seruū peculiarē vendidit titio p̄. x.
& stipulat⁹ est p̄ciuz dari. tādez q̄ erat vicios⁹ reddit⁹
est filio. & postea decessit hic seru⁹. pater huius filij vult petere
predicta. x. a titio dī q̄ repellitur excep. in factum.

Duersus. Detuli tibi iuramentuz & iurasti te nō debere
mihi. x. nunc adhuc ago ō te ad illa. x. tu excipis de iuramento
Ego replico q̄ dolo iurasti. & sic falsuz. dī q̄ nō audior.

Fundū titianū. Petebaz a te fundū titianū. hac cā pen
dente peto a te viā mihi deberi p̄ fundū tuū sempronianū ad
istū titianū. dī q̄ nō audior ne p̄ hāc scēdam cām fiat p̄iudiciū
prime. sec⁹ cō. vt in. l. se. & que sit rō diuersitatis dī in glo. l. se. q̄

Fundi. Cū petere a te ptem certā fundi quē tu tuū totuz
dicebas. hac causa pendente volo agere cōi diuidūdo. nō au
dior. Idē si a te petā totū fundū & hac cā pendente petā eius
fruct⁹ per condit. dicitur q̄ non audior.

Omnes. Dic casum vt in gl. q̄ incipit ibi. & no. q̄. h̄ ē &c.

Exceptiones Exceptio cōpetit ob id qđ factuz est & fieri
debuit. vt si vēdis mihi tē & tradis. Itē exceptio rei iudi
cate q̄ a me eā petis repello te p̄ excep. q̄ ob id qđ est factū
qđ fieri nō debuit vt doli mali exceptio. q̄ ob id qđ nō ē fa
ctū: qđ dic vt in glo. fina.

Rei maiorис. Si mouī litē ō te & hac pēdente moueā tibi
aliā litē q̄ i totū tāgit primā obijcit̄ mihi excep. q̄ si b̄ cā
p̄iudicaret p̄me qđ cē nō oz ō q̄ da exēplū. §. e. l. fundū. & l. fū
di. idē si in aliq̄ tāgeret p̄mā. vt q̄ mouī qōnē h̄ dicit. in fin mo
lo agere ō debitores hereditarios petēdo debita tanq̄ hēs

Nā per hoc fieret preiudicium p̄me qđ esse nō debet.

Exceptio. Dī q̄ exceptio est ꝺditio p̄ qua q̄s q̄q̄ ꝺfeq̄t̄
absolui i totū: vt exceptio rei iudi. & fideiussores. q̄q̄ ꝺfeq̄t̄
ꝺdēnet̄ vt exce. qua oppōit vir vt dotē reddere nō teneret̄ nisi
iq̄tū facē p̄t idē i patronoz filib⁹. replicatio aūt ē exce. exclusio
Si q̄s statuā. Posui statuā i ciui. bon̄. co aio vt sit b⁹ ci
uitat̄ si a mō volo eā tollere oppōit̄ mihi exceptio i fīm
Filiusfa. Fili⁹ iurauit p̄cez suū nō reneri ad. x. q̄ titi⁹ pe
tebat a pre. & b̄ iuramētū p̄stitit deferente titio. dī q̄ p̄ b̄
iuramentū acquirit̄ exceptio patri si a mō cōueniatur.

De exceptio. rei iudi.

In quodā testō inter cetera q̄ erāt reli
Amres cta erāt legata & libertates. tādez vn⁹
ex legatarijs petijt legatū & succubuit. q̄ testū inuen
tū fuit nō valere. vt q̄ ruptū agnatiōe posthumi vl irritū. q̄rit̄
an b̄ p̄iudicat seruis q̄bus relicte sunt libertates. & dī q̄ non.

quia res inter alios acta alijs nō preiudicat.

Ci cū hēdes. Dī filiū emācipatū p̄terijt & exheredauit
& reliq̄t legatū titio. titio cuz vellet petere legatū opposita fuit
excep. q̄ emācipat⁹ ō tab. agebat & postea volebat agere pet.
hēd̄. & sic succubuit tici⁹. tādē emācipat⁹ omisit ō tab. dī q̄ ipe
titi⁹ restituit̄ in integrū vt possit adhuc petere legatum

Al. Exceptio rei iudicate habet locum q̄n eadem qđ
itez inter easdez personas mouetur. hinc est q̄ si singulas res
petij rei vendicat̄. & succubui. Postea eadem volo petere

vt heredit̄.ex eadem cā vt p̄ius certe repello: except̄.rei iudi. idē econtra. Secūdo dicit q̄ exceptio rei iu. cōp:ehēdit oēs p sonas q̄ possunt rē deducere in iudiciū.qđ expōe vt in glo. ac. q̄ incipit .cū hēant legitimā ꝛc.hinc ē.si tuto: noīe pupilli egit ꝛ succubuit:obstabit exceptio pupillo agere volēti.idē si .pcu rato: egit ꝛ succubuit:obstabit exceptio dño agere volenti ad idē. ¶ Tertio dicit.si ad eandē rē agat q̄ p̄us egerat ꝛ succubue rat lz alia act.nūc agat:obstabit ei exceptio rei iu, ꝛ ponit̄ exē plū vt ecce tenebaris mihi ad.x.act.mādati. postea tu venisti ad gerēda negocia mea ꝛ nō exegi a te ista.x. cū vellē agere ꝫ te; p̄misisti mihi iudicio sisti:forte q: īmobilia nō possidebas egi cōtra te act.mādati ꝛ succubui. postea volo agere act.ne gocio: gesto: vl̄ certi cōditiōe ad eadē.x.obstabit mihi exce

S ptio.ꝛ ꝫ dicit hec.l.ꝛ doue se.

Inglis cōtrouersijs. Si pl̄es cōpe:ūt act.ad idē suffi cit vnā intētari.ꝛ reddit̄ mirabilis rō in lr̄a. vt cū hēo rei ven. ꝛ ꝺdit̄.furti.cōtra furē ad rem surreptā:sufficit vnā intētari.ꝛ idē in,siblibus.ꝛ de his dic plene vt in glo.hic posit̄is.

S Q quis cū totū. Petij rē totā ꝛ succubui:nūc peto p̄tem eiusdē rei ex eadē cā. dī q̄ obstabit exceptio rei iudi.nec iure,ꝛ de hoc vltio da exēplū. vt hēs in glo.dñi mei ac. q̄ inci pit:vt in vsufructu ꝛc.ꝛ in lr̄a subij cit̄ exēplū de co:pe: vt si pe tij totū fundū rei vē,ꝛ succubui.postea volo petere p̄tē eiusdē fundi p diuiso:vt a fossato supra:vl̄ p indiuiso:vt p̄tem dimi diā vel tertiā:obstabit mihi exceptio. Idē si petij duas res ꝛ succubui,postea vnā ex his tm̄ volo petē ex eadē cā obstabit mi hi excep.postea dicit.petij fundū ꝛ succubui.postea volo pete re arbo:es excisas de fundo p̄dicto:vel si petij domū ꝛ succu bui:nūc volo petere tigna vl̄ lapides ex eadē cā. vel petij na ues ꝛ succubui.postea volo petere tabulas eiusdē nauis.vel si petij ancillā quā dicebā p̄gnantē:ꝛ lite pēdente concepit ꝛ pe pit:ꝛ succubui.postea volo petere p̄tū ei⁹.q̄rit̄ an in oīb⁹ istis casibus obstet exceptio rei iudi.ꝛ dicitur q̄ fere in oībus istis casib⁹ obstat exceptio,ꝛ bñ dixi fere.q: in casu illo vbi petij in sulā ꝛ succubui.ꝛ postea volo petere lapides vel tigna domo destructa,dī q̄ nō obstat exceptio.ꝛ reddit̄ notabilis rō in lr̄a idē est in fructib⁹ fundi vl̄ p̄tu ācille,nā petito fundo vel ācilla si succubui: bñ possu petere p̄tū ei⁹ vl̄ fruct⁹ nisi in peti.fundi vel ācille obtinuerit ꝛ restitut⁹ mihi fuit fundus vl̄ ācilla cum estimat̄.fructū vl̄ p̄tus,nā amō fruct⁹ nō possu petere. In fi

S ne reg̃la tradit̄ notabilis in lr̄a,ꝛ hoc dicit hec.l.ꝛ se.

In a te. Ego frāciscus egi ꝺtra te petit̄.hr̄dit̄.ꝛ fuisti ab solut⁹:q: nō possidebas aliquā rez hr̄dit̄.postea cepisti res hr̄ditarias possidere:ꝛ itez volo agere ꝫ te peti.hr̄dit̄.be ne possu. Idē est sicut p̄mo si egi:iudicatū fuit me hr̄dē ꝛ fui sti condēnat⁹ in restitut̄.rez hr̄dit̄.quas possidebas.nā si amō aliquas alias incipias possidere ꝛ iterū veli agere ꝫ te petit̄. hr̄dit̄.bñ potero. ¶ Si q̄s. Nōe casu: vt hēs in gl.dñi mei ac.q̄ incipit fundū quē putabas ꝛc. ¶ Iul. scribit. Ego fran ciscus petij a titio quēdaz fundū ꝛ succubui. postea titi⁹ istum fundū vēdidit sempronio ꝛ tradidit:si eundē fundū a sempro uio petā obstabit mihi exceptio rei iu.ꝛ sic exceptio ista cōpe tēs vēditori vadit ad ēptorē.nō ita econtra,vt si egi cōtra ēp torē fundi ad fundū quē emerat dicēs meū: ꝛ succubui.ꝛ hic fundus reuertat̄ ad vēditorē. puta ex cā redibit̄. vl̄ filiꝰ de cā: hic etiā ē q̄ si rē hr̄ditariā quā heredit̄.dicebā meā vēdidisti,ꝛ tradidisti:ꝛ eā ab ēptore euicisti tu eā a me petas nō obstat ti bi exceptio ex psona ēptoris. Idē si succubui agēdo ꝫ ēptorē

S nō obstat mihi.nec agā ad eandē rē ꝫ vēditorē.ꝛ ꝫ dicit ḃ.§, In mater. Titi⁹ filiū suū īpuberē īstituit hr̄dē /ꝛ.l.se. titio defuncto filio⁹ ei⁹ adiuit hr̄dit̄.ꝛ decessit īfra pupilla rē etatē.mr̄ huiꝰ pueri petijt bōa pueri,cū debeat ei succedere ex senatusco īsulto terculliano generalit̄ sua peti.p:opositā cre dēs fuisse datū substitutū illi puero ꝛ allegabat illā substitu tionem nō valere q: ruptū erat testm̄ titij natiuitate alicui⁹. po stea testō titij apto nō inuenit̄ q̄ aliqua substitutio fuerit fct̄ ꝛ sic hec mater itez vult petere bona p̄dicta, querit̄ an obstet exceptio rei iu. ꝛ dicit̄ q̄ sic,sed tm̄ ex cā.i.q: mater est:succurrit̄ ei cum vnā cām tm̄.p:io elegerit. vel dic ex cā.i.q: postea apte sunt tabule succurrit̄ mr̄i ope in ītegrū resti. Secūdo dicit pe tij a te sticum dicēs meum nō adiecta cā credens eū esse meuz q: titius euz mihi tradiderit.hoc nō exp̄sso:ꝛ succubui.postea volo eundē petere quasi ex cā hr̄ditaria sit me⁹. dī q̄ repello: except̄.rei iu.secus aūt est si petij a te fundū quē dico meuz ex alia causa q̄ p̄ius.nam ꝫ cāu nō repello: except.rei iudicate. ¶ Item iul. scribit. Ego ꝛ tu eram⁹ hr̄des titij.tu credēs quen dā fundum a sempronio possessum esse hr̄ditariū: petijsti p̄tez eius fundi a sempronio ꝛ succubuisti.postea eandem p̄tem a sempronio emi.tu cōtra me vis agere act. famil̄.herc.ad istuz fundum diuidēdum:quasi sit hr̄ditarius iste fundus.dī q̄ re pellā te per except̄.rei iu. ꝛ sic ex p̄sona vēditoris mei: cōpetit mihi excep.rei iu.p̄inde ac si mecū a p̄nc.egisses ad partē fun di ꝛ succubuisses.nā repellā te itez agere volentē. ¶ Eandez cām. Nō solum idēptitatis p̄sonaz facit eandē cām videri:vt in ēptore ꝛ vēditore dictum est.sed etiā eadē cā petendi.i.si pe titio secūda ꝓcordet cū p̄ia. si aūt nō ꝓcordet:tunc nō obstat exceptio.vt si petij rē aliquā a te quasi meā cum nō esset. ꝛ sic succubui. postea illa re a vero dño mihi legata itez eā a te pe to.non obstat mihi exceptio.secus aūt si petij suum tanq̄ me uz ꝛ succubui: ꝛ postea captus fuit suus ab hostib⁹.ꝛ postea de captiuitate euasit.ꝛ iterū istū seruū a te petā.dī q̄ repello: except.rei iu.sz si ex dñio nouiter acq̄sito petrē:nō obstat exce ptio.vt puta re mihi sub ꝺdit̄. legata a dño iterī pēdēte ꝺdit̄. eam emi a nō dño.ꝛ istā rē petij quasi meam a quodā possidē te eā ꝛ succubui.postea exist̄te condit̄. legati eandē rez petij. dicit̄ q̄ nō repello:. Sed q̄d si credebā rē meā ex cā hr̄ditaria ꝛ p̄dictā rem petij dicēs me dñm:ꝛ succubui.postea eam volo petere.quasi meā ex cā donat̄.certe repello: except.rei iu.ꝛ red ditur notabilis rō in fi.§. ¶ Si quis iter. Petij iter p fundū tuū ꝛ succubui.nunc volo petere actū p eūdem fundum.dī q̄ non obstat exceptio. ¶ Hoc iure. Dicit̄ q̄ ex pte actoris ob stat exceptio oīb⁹ p̄sonis que possunt rem īfra iudiciū deduce re.vt eff,pcurato:.tuto:.curato:.ꝛ similes. ex parte aūt rei p:o dest exceptio etiā defensori rei: qui reus fuerat p̄mo absolut⁹ Item si petij sticū a titio quē p̄miserat mihi ꝛ sucubui. ꝛ eūdem sticū petā a p̄se titij ex eadē cā qua p̄us egerā ꝫ titium.hoc ad dito q: de peculio tunc agebam. dī q̄ obstat mihi exceptio. ¶ Si egero. Habebā p̄dium iuxta tuū rōe opis in tuo facti aqua pluuia dat dānū p̄dio meo.egi ꝺtra te act. aque pluuie. ꝛ succubui.si vendidi fundū meuz.ꝛ ēptor agat p̄dicta act̄.cō tra te.repellit̄ except. Idem si tu vendidisti tuū fundū ꝛ agam ꝫ ēptorē.nā repello:. ¶ Item si rē. Titi⁹ petijt a te libz̄ quem dicebat suū ꝛ succubuit.tādē bozolus fenerator dicit illū libz̄ obligatū sibi a titio p.x. ꝛ agit hypotecaria ꝺtra te ad eūdē li brū.q̄rit̄ an ei obstet exceptio rei iu.ꝛ distinguit̄.nam aut obli gauerat eū titius bozolo anteq̄ ageret titius.ꝛ tunc nō obsta bit exceptio bozolo.nā ꝛ titi⁹ petere ꝛ bozolus pignoraticiā actionē saluā hr̄e potuit.aut post q̄ egerat titi⁹ ꝛ succubuerat obligauit eū bozolo ꝛ tunc obstabit exceptio bozolo.

Quim querit̄. Tūc obstat exceptio rei iu.cū eadē quātitas vel co:pus vel ius petit̄ qđ p:ius petebatur ꝛ ex eadem cā.ꝛ eadē conditio p̄sonarū. ꝛ nisi hec oīa simul cōcurrāt: non obstabit exceptio.ꝛ qđ dixi idē co:p⁹ nō intelligas stricte.s.q̄ per oīa sit tale vt p:ius,sed lz sit petitio mutata in q̄titate co: poris aucta vel minuta. Idez co:pus largo sensu sumpto di catur vt sic obstet exceptio.ꝛ dic de his vt in glo.ꝛ hoc dicit ꝫ l.cum sequenti ꝛ p̄n.sequentis. ¶ Qui cum partez. Partem vsufructus in fundo titii habebaz. petii totum vsumfru.succu bui.partem autem meam amiseram non vtendo.socius meus amisit partem suam.ꝛ sic mihi accrescit. volo petere nunc istā partem que mihi accreuit.dicitur q̄ possum.q: hoc augmentū fit mihi.ꝛ sic persone nō rei. ¶ Actiones. Dic casum vt in glo. q̄ incipit assignat dīaz. ¶ Si q̄s interdicto. Egi ꝫ te ad pos.fū di interdicto. vī vi ꝛ succubui.postea enndē fundum volo ven dicare.dī q̄ possū.nec obstat excep.rei iu.q: p:i⁹ egerā ad pos. nūc ad p̄petatē.potes ēt p̄ere casū i interdicto adipiscēde pos

sessionis: vt quoz bonoz, itē in interdicto retinēde vt in inedi
Dcto vti possidetis.
¶ Inter me. Possidebā quasdā res cuiusdā hr̄ditatis. hac hr̄dit. dicebā meā: z petebā a te res qs possidebas. tu ỽo dicebas tuā hr̄dit. z petebas a me res qs possidebam. dr̄ q bñ possunt hec duo iudicia moueri. Decūdo dicit si ꝓnuncia tur meā esse hr̄dit. amō si tu agas ꝯ me ad res quas possideo peti, hr̄dit. obstat tibi exceptio rei iu. nā ex quo ꝓnūciatū est meā ee hr̄dit. p osequēs ꝓnunciatū videt tuā nō ee. sz si ꝓnū ciatū est meā hr̄dit. nō esse ꝓpt ỽ nō videt ꝓnunciatū tuā ee. q: pōt ee q nō est mea nec tua hr̄ditas.
Dcideter. Dic casuz: vt in glo. q incipit. petij fundū ꝛc.
¶ Rem meā. Ego frācisc⁹ egi ōtra te rei vē. ad funduz z fuisti absolut⁹: q: ꝓbasti te desijsse possidere absq; do lo. postea cepisti possidere illū fundū eundē. nūc volo iterū eū a te vēdicare. dr̄ q possuz nō obstāte except. rei iu.
¶ Quis ad exhibendū. Egi cōtra te act. ad exhibenduz vt exhibeas libz̄ quēdā: fuisti absolut⁹. q: apparuit te nō possi dere. nunc incepisti eundē possidere. si itez ago ōtra te act. ad exhibendū: non obstat mihi exceptio. q: ꝓ pñti pos. nunc ago
Nobus. Obligaui rē meā titio puta libz̄. eandē rē po stea sempz̄onio obligaui. sempz̄oni⁹ egit hypotecaria ꝯ titiū possidētem pign⁹ z obtinuit sempz̄oni⁹. et ex vigoze sen tētie datū est pign⁹ sempz̄onio. nūc titi⁹ vult illō idē pign⁹ per hypotecariā petere a sempz̄onio cū sit sibi obligatū z pri⁹. q rit an possit. z distinguit. nā aut ō pz̄iozitate pignoris fuit tra ctatuz in cā ꝓma. z tūc obstat exceptio rei iu. titio nūc volenti agere. z ỽ dicit hec. l. qd aūt si nō fuit in ꝓma cā de pozitate pi gnoris dictū hic casus nō est in. l. ista. dicas, cū tu q tūc bñ po terit titius agere vt hoc habes hic ī glo.
¶ Ex testō. Quidā testator legauit mihi oīe suū argen tuz, ego credēs mihi eē legatas tm̄ mēsas suas argēteas. eas petij act. ex testō. z eaz extimat. habui. nūc sciēs q oīe argē tum erat mihi legatū: residuū argentū petere volo. dr̄ q possū nō obstāte rei iu. except. cū aliud nūc petā quā ꝓus petierim.
¶ Cū argētū. Credēs mihi eē legatū argentū illud petij z succubui. postea aptis codicillis testatoris appet mi hi vestē legatā volo eā petere. dr̄ q possuz. cū aliud ꝓus petie rim. Decūdo dicit. petij gregē ouiuz z succubui. nūc aucto vel minuto grege itez eū peto. dr̄ q obstat exceptio. Tertio dicit. petij. x. alia: puta. x. oues z succubui nunc peto vnā ouē ex il lis. dr̄ q obstat exceptio. z ỽ fm Jo. vel fm. h. dicas. petij gre gē ouiū: z succubui. nūc volo petere vna ouē de illis obstat ex ceptio. Quarto dicit. petij a te sticū z pāphilū rei ven. z succu bui. nūc peto sticū tm̄ ex eadē cā. dr̄ q obstat exceptio. Si fundū. Petij a te fundū rei vē. z succubui. postea volo petere a te vsufructū cālem eiusdē fundi. dr̄ q obstat mihi exceptio. q: ex eadē cā video: petere vsumfr. s. rōe dñij fundi. sz secus in vsufr. formali. q: illū non peto rōne dñii qō hēam in fundo. sz q: mihi cōstitutū ꝑ pactū vel sil'em modū: imo si hr̄em dñium fundi vsumfr. formalē nō possem hr̄e cū res mea mihi nō pos sit seruire iure fruitutis. Decūdo dicit. petij a te vsumfr. forma lē cuiusdā fundi. q: mihi ꝓstitutū. z sic act. ꝓfessoria egi. z suc cubui: q: nō ꝓbaui de iure meo. postea emi istū fundū a ỽo do mino. z peto a te vsumfr. cālem eiusdē fundi: cū fundus sit me us: z ꝑ cōsequēs vsufru. z sic negatoria ago. dr̄ q bñ possum agere. nec obstat mihi exceptio rei iu. cū ex alia cā petam nunc vsumfr. q̄ pus. Si ꝑ fuo. In ōtractu quodā fideiussisti ꝑ fuo meo. ex illo ōctu fui q̄uēt⁹ suz act. ō peclio. et fui absolut⁹ si agat ex fideiussiōe tua ō te. bēs except. rei iu. ex ꝑsona mea.
¶ Cū vno. Egi cū hr̄de titii act. depositi ad. c. que depo suerā penes eū z succubui. nūc volo agere ōtra aliū he redē titii. dr̄ q possū. Item si cū hr̄de titii egi ex dolo tituj defun cti que dolū titii hr̄s ꝓmisit circa ōpositū. nūc volo agere ōtra eūdē ex dolo suo ꝓpzio. bñ possum. q: de alia nūc ago nec ob stat mihi except. rei iu. si succubui in ꝓma. q: de alia re agitur.
¶ In iudicio. Ex aliquo ōctu debes mihi centū z ꝓmise ras certas vsuras ꝑ illē centū dare. petij vsuras z succu
bui. bñ possum postea petere so:tē. l. c. Decundo dicit depos ta fuit pecūia penes te sub vsur̄, z sic teneris ad vsuras iudi cis officio. q: inheret actiōi depositi. si iudicis officio petii vsu ras z succubui: q: nō ꝓpōsuerā act. cui inheret officiū. si postea ago depositi ad pecuniā depositā: z iudicis officio perā te cō dēnari in vsuris toti⁹ tp̄is ex quo incepisti vti huc vsq; bene
¶ Qs rē. Ego frācisc⁹ emi fundū a nō ꝓpōsum. fran, dño cuz a me vēdicaret obtinui. si eundē fundū postea desiī possidere: z ver⁹ dñs eū possidere cepit. z ego eū fundū a dño possidēte eū petā. z ipe excipiat q sit dñs fundi. ego repli cabo. q: fm me fuit iudicatum cū eū possidebā.
¶ Is qui. Petij a te hr̄ditatē titii quā possidebas z suc cubui. q: nō erā hr̄s cū fo:te titi⁹ adhuc viueret. postea suz fa ct⁹ hr̄s titij. z nūc hr̄dit. ꝑdictā a te peto. dr̄ q possuz. Esti ptāte. Emi a te fundū vicios̄. dr̄ q possuz agere vel redibito/ ria īfra sex mēses vel act. quāto mīoris fuit fundus cū vēditus fu it. z in hac secūda vēit qūcz redibitio toti⁹ rei. vt si tale erat vi cū qō si sciuisset eū actoz nō emisset. z si vna agā z succūbā. de inde alia veli agere obstat mihi exceptio rei iu.
¶ Si te meis negocijs. Gestoz negociozz meoz sine mādato petiit funduz meū a quodā possidēte rei vē. z succubuit z nō habui ratū qō fecit. deide mādaui sibi vt ageret rei vē. ad illū fundū. dr̄ q po test agere nō obstāte except. rei iu. Item est si gestoz negocioz meoz sine mādato egissz mea negocia meo noie ad fūdū mi hi dādū certi ꝯ dix̄. ex stipulat. vel sil'i ꝑsonali. z succubuit dei de ei mādaui vt ageret ꝑ me ad illū fundū. nā bñ poterit agē.
¶ Si tecum. Dicebas domū meaz domui tue debere fuit. alti⁹ nō tollēdi z ī pos. hmōi fuit. erat nūc act. negatoria ago ꝯ te dicēs mihi ius eē alti⁹ ea eleuādi vsq; ad. x. pedes z suc cubui. iterū volo agē ꝯ te negatoria dicēs mihi ius eē eleuare vsq; ad. xx. pedes. dr̄ q obstat mihi exceptio. Item est si dicam mihi ius eē edificare ꝑ. x. pedes vltra siue supza illos. x. pedes quos amiserā. nā repellor except. rei iu. Item est si fundū a te pe tii rei vē. z succubui. nūc volo petere insulā natā in flumine iurta frontē agri quē ꝓus petii q̄si accreuerit illi fundo vt meo. dr̄ q
¶ Obstat except. rei iu.
¶ Um de hoc. Cū q̄r̄it an sit eadē res siue cā quā nūc iten to ei quā ꝓmo intētaui vt sic obstet excep. rei iu. ea sunt spectā da. s. an sint eedē psone. Item an sit illō idē. nūc petituz qō ꝓus erat petituz. Item an sit eadē cā petēdi q̄ ꝓus erat. z si hꝫ tria cō currunt: dr̄ hec eadē q̄ ꝓus vt sic obstet excep. rei iu. hic est q si petii rē rei vē. dicēs me dñm: z succubui. itez eandē rē volo pe tere dicēs meā qz emi: nō audioz. sicut z si dicerē me noua istru mēta repisse ad ꝓbandum q res sit mea. z ꝑ ỽ velle iterum age re. nam non audioz.
¶ Xceptio. Petii rē rei ven. z succubui. si amō hr̄s meus eā rē petat vel alti⁹ successoz ab eodez: obstat ei exceptio rei iu.
¶ Dicate. Dic casum vt in glo. dñi mei ac. q̄ incipit duo possidebant ꝛc. Si debitoz. Obligaui tibi fundum meū. postea egi rei vē. ad istū funduz ōtra titiū euz possidētem non admonito te creditoze z succubui. dicitur q hec sniā non nocet tibi creditori qui possis agere hypotecaria. fran.
¶ Sextante. Quidam instituit tres heredes. quendā suū agnatum. s. titium z sempz̄onium in duabus vnciis. duos alios. puta cornelium in. x. vnciis titius cepit possidere di midiam totius hereditatis z sempz̄oni⁹ aliam dimidiam. nūc cornelius agit ōtra titium ad id totū hr̄ditatis qō possidet. z sic ad dimidiā totius hr̄ditatis dicēs testamētū in quo titius fuit institut⁹ ꝑ parte z sempz̄oni⁹ ꝑ alia non tenere. vt q: ifal sum. z sic secꝫ tanq̄ primiozē ab intestato debere succedere z succubuit. nūc vult ille idē cornelius petere a predicto titio vn tiam hereditatis cum sit institurus in duabus. dicitur q repel litur except. rei iu. q: dicendo falsum: z succumbendo perdidit relictū predictū duaz vntiaz. Latin⁹ largus. Latin⁹ lar/ g⁹ ꝓposuit quādā qōez quā nūc paul⁹ auctoz h⁹ legi vult deci dere. q̄ qō talis ē. sempz̄oni⁹ decessit z successit ei meus⁹ suus filius. bona tm̄ sempz̄onij cepit possidere titius dicēs se here dem sempz̄onij. z nō meum ꝛc. meus cū hec bona peteret a

40

ctio venerũt ad trãsack.z tradidit titius meuio noie transack. ꝙdam de rebus hr̃ditarijs. Item quẽdaz suũ ꝓpriũ agrũ ipsi us utij quẽ agrũ obligauerat titi⁹ prius auo meuij.i.pri sem ꝓonij.z etiã eũ agrũ obligauerat alijs:nũc alij creditores hy pothecaria egerũt ad istũ fundũ cõtra meuiũ z ꝓbauerũt eis obligatũ.z sic obtinuerũt.tandẽ meuius inspexit rões aui z vidit ꝑdictũ fundũ quẽ nũc amiserat fuisse prius obligatuz a uo suo ꝙ illis creditoribus:vult agere meuius hypothecaria ad illum fundũ cõtra illos qui euincerãt illum fundũ prius.il li opponũt except.rei iu.querit an obstet meuio hec exceptio. z videt ꝙ obstat: nã si peto a te rei ven.fundũ z obtineo.z re stitut⁹ est mihi fundus:si tu eũ a me vẽdices obstat tibi excep tio.nam cũ iudicatũ fuit ꝓ prima sniam rem meã esse. per cõse quẽs iudicat tuã non esse.ecõtra videt nõ obstante except. b argumẽto.petij a te fundũ rei vẽ.z fuisti absolut⁹.postea desij sti possidere illũ fundũ.z ego cepi possidere. si tu eũ vẽdices z ego dicã fundũ meũ esse non tuũ: non obstat mihi prima snia in qua tu fueras absolutus a petitiõe mea.cũ per hoc nõ fue rit iudicatũ tuam esse rẽ. in nostra ergo cõe cum meui⁹ fuit cõ uentus hypothecaria z de sua meuij hypotheca non fuit cõ positus:licet succũbat meui⁹ non obstat ei quo min⁹ nũc possit sua hypothecaria agere.nec obstat ꝑma snia. qz põt esse ꝙ h fundus fuit obligat⁹ illis.z ẽt meuij auo prius. sed nõ potest esse ꝙ dñium vni⁹ fundi sit duoz hoim ĩsolidũ. vr̃ aũt nocere meuio ꝙ fuit fact⁹ dñs fũdi.z sic extincta hypotheca.sz dicas ꝙ non fuit factus dñs fundi.z sic hẽat nunc act. hypotecariã nõ obstãte etiam prima snia.

Paulus. Egi contra te rei ven. ad fundũ z succubui.nũc eandẽ rẽ peto a te certi condict.ex stipulat. vel simili.dici tur ꝙ non obstat mihi prima sententia.

De diuersis temporibus z ꝓscriptionib⁹. Rub.

Quia tractatus. Cum tractatus vtiliũ dierũ sit expũndi ptãtem hr̃e.i.qui dies dicãtur vtiles.naz paria sunt ambo ꝑdicta. z certe tria sunt necessaria vt expũndi ptãtez q̃s dicat hr̃e.z sic dies vtiles cedãt.primũ vt agroz ꝓ se vel ꝓ aliũ potuerit agere. Itez ꝙ reus potuerit se defendere ꝓ se vel per aliũ. Itẽ ꝙ sit copia iudicis.

In tẽpore. Cũ certũ tps sit ꝓstitutũ iudicati ifra q̃ põt appellari. Itẽ infra q̃ cõdẽnatio dz solui. Itẽ ifra q̃ instantia litis ꝓsit.dr̃ ꝙ in hoc tps dies intercalaris nõ cõpu tat.i.bisextilis.sicut nec in vsucap.nec in actõibus q̃ certo tpe finiũtur vt in edilicijs pluribus, secus si vendo tibi fundũ ꝓ.c. z nisi ifra.xxx.dies solues ꝑciuz sit ĩceptus nã in his.xxx.die bus cõputat dies bisextilis:licet quidã aliter z male.

Longe possessiõis. Predia. Itẽ mancipia solo astricta

Si vnus. Seru⁹ hr̃ditatis iacẽtis.vel seru⁹ capti ab ho stibus in casu quo poterat esse in iudicio vt in momẽta nea pos.accepit satisdat.ab aduersario iudicio sisti.q̃r̃ an sta tim incipit currere tps huic satisdationi cũ durare debeat triẽ nio hec satisdatio.z dr̃ ꝙ statim incipit currere tps triennij nõ in specto ꝙ fu⁹ nõ possit agere ex hac stipul.sz solũmõ inspecto ꝙ re⁹ ꝑt aueniri.alias eẽt iniquũ ꝙ ex condict.actoz rei obliga

Si viuũ. Titi⁹ nõ dñs vẽdidit mihi fun tio ertẽdat. dũ vel donauit vel legauit quẽ fundũ mala fide posside bat vel sine titulo. q̃ritur an ego possim ꝑscribere istũ fundum non obstãte mala fide actor. z dr̃ ꝙ bñ possuz ꝑscribere. Idẽ in vsucapi.rei mobilis seruatur. Ex facto. Obligaui titio domũ meã.postea eã sempronio vẽdidi z decessi.hr̃s me⁹ eam domũ emit a sempronio ꝑdicto. q̃r̃ an hr̃s me⁹ possit hãc do mũ ꝑscribere lõgo tpe ꝓtra titiũ creditorẽ. z dr̃ ꝙ sic. succssit

Si eũ hr̃s me⁹ in hũc fundum loco sempronij.

Si duob⁹. Vẽdidi fundũ titio z tradidi ei.eundẽ fundũ vẽdidi sempronio. dr̃ ꝙ tps quo possedi ꝑdcrit titio ad ꝓ scrip. ꝙplendã. Sz põe ꝙ vẽdidi fundũ sempronio z tradidi eundẽ redimo ab eodẽ z vẽdidi titio.dr̃ ꝙ tps quo ego posse di z semproni⁹ possedit ꝑdcrit titio. Vẽdidi. Seruũ alienũ quẽ bõa fide possidebam vẽdidi tibi ꝑ.c. hoc acto vt si nõ sol uas ꝑdictũ ꝑcũ vsq; ad ãnũ sit ĩceptus. euẽit ꝙ nõ soluisti ꝑ ciũ tpe statuto. z sic fundus reuertit ad me. q̃r̃ an tps quo tu possedisti,pfit mihi ad vsucap.ei⁹ serui ꝙplẽdã. z dr̃ ꝙ idẽ esse dz in b casu qđ fuat cũ ex cã redibit. hr̃ebũisses fuũ vl qz eũdez emisses a te. z sic tã primũ tps quo possedi fuũ añ ꝙ vẽderẽ. z tps quo ẽptor eũ possedit. z hoc quo nũc possidebo ꝙiungun tur simul ad vsucap.complendaz.fran.

Si quisquã. Hõe casuz fz Jo.in pte flumis piscat⁹ suz pl'ibus ãnis:z cũ nũc eẽm in actu piscãdi quẽdã ibi ad piscan dũ venirẽm ꝓhibere volo.dr̃ ꝙ possum. vl aliter põe casuz: vt in glo.dũi mei ac. q̃ incipit.s. de vsucap. ꝛc.fran.

In acceptiõe. Cũ fuũ alienũ vsucaperẽ.fu⁹ fugit dr̃ ꝙ tẽ pus quo fuit in fuga ꝙputat in vsucap. cõplenda. z ita loquit ꝑn. glo. hic posite que incipit putatiuo ꝛc.vel aliter po ne casum.vt in eadem glo.

Descriptis. Res soli.i.res ĩmobiles prescribũt lõgo tpe de quo etiam habuisti.s. e.l.longe.

Extra quattuor. In hoc ꝑn. dic casum vt in glo.dñi mei ac. q̃ incipit bona vacantia fisco ꝛc. Quadriennium. Quadriẽniũ quo ꝑscribit nũciatio in bonoz nõ icipit currere ex opinõe hoiz.i.extũc qñ credũt bona esse vacãtia.sz ex tunc qñ nẽo vult succedẽ ex testõ.ab itestõ vt qz oẽs repudiauerãt

Cum hr̃s. Si testator rẽ quãdã mobilẽ hẽbat ꝑcario et decessit relicto hr̃de.dr̃ ꝙ hr̃s hãc rẽ ñ põt vsucape:sz ig ret eã rẽ ꝑcario fuisse defuncto ꝙcessam.nã cũ hr̃s in ius oẽ de functi succedit ignorãtia hr̃dis vicio defuncti non excludit.z sic nõ põt vsucape hr̃s ꝙ defunct⁹ nõ potuit vsucape. idẽ est in ꝓscriptio.rei ĩmobilis cõcesse defuncto precario vt hr̃s eius

Creditor. Fundũ obligaui titio non possit vsucape. eũdẽ sempronio,vẽdidi vl ex alia filicã tradidi.sempro ni⁹ tenuit illũ fundũ.x.vl.xx.ãnis.z sic ẽ tutus except. ꝓscript. ꝺ hypothecariã. postea semproni⁹ istũ eũdẽ fundũ vẽdidit ci ceroni.dr̃ ꝙ hec eadẽ exceptio q̃ opetebat sempronio opetit ciceroni ꝺ titiũ hypothecaria agentem.

In noibus. In bõis delatis fisco si fisc⁹ nõ petat z stet p xx.an. repellit deinceps excep. ꝓscript nisi in casib⁹ q̃busdam in q̃b⁹ minora tpa statuũtur. vt ẽ in bõis vacãtib⁹ de q̃b⁹ hũi sti.s. hoc eodẽ titulo. Itẽ in alio cãu quẽ dic vt in glo. hic posi ta q̃ incipit miora tempa ꝛc. Reipublice. Admistrator rei publice rões reddidit z subscripte z expuncte.i. cãcellate sunt vsq; ad.xx.an. viuẽte admistratore z eo mortuo vsq; ad.x.ãnos poterit vẽire ꝺ illam computat. vltra illud tps non.

De acceptionib⁹. Quãdo possessio vni⁹ accedat alij nõ põt generalit de hoc doctrina tradi cum in sola eq̃tate ꝙsistat.scias tñ ꝙ possessio alicui⁹ pdest ei q̃ in locũ eius succe dit siue ex cã ꝺct⁹ succedat vt ex vẽdit. vl filius.siue ex vltia volũta te.vt hr̃s. itẽ legatari⁹ z filius.hinc ẽ ꝙ possessio vẽditoris pro dest emptori. Item possessio debitoris prodest creditori cui dictam rem obligat. Item si creditor obligat eam alij pro dest huic scõo creditori possess. ꝑmo obligãti vt sic cõpleta vsucap. hẽat directã hypothecariã: dõec soluat debitũ ꝑmo creditori. Itẽ si gestor negoz tuoz obligauit mihi rẽ quã pos sidebas z vsucapiebas.z tu postea hũisti ratũ,pdcrit mihi pos sessio tua. vt ꝙplea vsucap. ꝑdicte rei. itẽ si obligasti mihi rem quã vsucapiebas hoc pacto appositor vt si non luas vsq; ad carnisprium possum eã vẽdere si eã vẽdo ex forma pacti ẽptoz

Iri proderit possessio tua ad ꝙplendam vsucapionẽ.

In vsucapiõe. In vsucapiõe ꝙplẽda sufficit tãgi vltiam diẽ triẽnij vt hẽat ꝙ ꝙpleta. Accessio. si rẽ alienã quã bõa fide possidebas mihi vẽdidisti,pdcrit mihi tps quo tu eã pos sedisti. Itẽ tps quo auctor tu⁹ possedit vt sic citius ꝙpleã vsu capi. Scõo dicit medius auctoz meoz nõ possedit rẽ vt puta vẽditor vẽditoris mei ꝑcedẽtiũ possessio nõ ꝑdcrit mihi aucto ris mei possessio, scias q̃ ꝙ possessio ei⁹ a quo emi vl a q̃ emit ꝑcurator me⁹ ꝓ me,pdest mihi. Itẽ si emi a,ꝑcuratore,titij rẽ a titio possessaz. z titio hoc volẽte,p ꝺest mihi possessio titij. Sz põe ꝙ titi⁹ sẽpronio mãdauit vt vẽdat quãdã rẽ a titio possess ã z sẽproni⁹ b idẽ mãdauit cornelio.dr̃ ꝙ si alr pos.pdest mi hi nisi volũtatẽ titij.b eẽt fcm ꝙ ex põe vt i gl,dñi iñia,ac,sz põe

ꝙ emi quãdam rem a filio tuo vel ſuo tuo an tps quo tu pat poſſediſti ꝓfitmihi dr̃ ꝙ non niſi tua volũtate vẽdidit vl̃ niſi habuerit liberã adminiſtratiõem peculij. Jtẽ ſi emi rẽ pupilli vel adulti vel furioſi ab ei⁹ tutore vel curatore, poſſeſſio pupilli vel adulti ꝓderit mihi. Jtem ſi ventris noĩe aut cã rei ſeruande in poſſ. quis fuerit miſſus rei quã tu poſſidebas ꝛ eam rem a te emi. ẽt hoc temp⁹ quo alius eã detinuit ꝓderit mihi.

¶ Hec antẽ. Quod dictũ eſt poſſeſ. vẽditoris ꝓdeſſe ẽptori intelligendũ eſt de poſ. quã habuit anteq̃ venderet nõ de ea quã poſtea q̃ vẽdidit habuit: ꝛ licet tpe quo vendidit nõ poſſidebat rẽ quã vẽdidit, ſed ẽptor eã poſſidebat ex cã depoſiti vel ſimili. tũ per tẽpus quo vẽditor poſſedit ꝓderit emptori. Jtẽ ſi heres rem hereditariã vẽdidit tpus quo teſtator poſſedit. Jtẽ tẽpus quo hr̃s poſſedit ꝓderit emptori.

Acceſſio. Si emi a te rem alienã bona fide tempus quo tu eã poſſediſti ꝓderit ita demũ mihi ſi ego incipiã poſſidere illam rem. hoc aũt fallit ꝙ dic vt in gloſa.

¶ De dolo malo ꝛ metus excep.

Quod dilucidius: Et hec exceptio doli recte intelligat̃. eſt primo videndũ qua de cã fuit inuẽta. Secũdo quomõ fiat dolus. ꝛ ſic per hoc ſciem⁹ qñ obſtat exceptio doli. Tertio dicit videndum cõtra quas ꝑſonas obijci poſſit hec exceptio. Vltimo videndum erit quãto tpe duret hec exceptio. ꝛ certe ſcias ꝙ hec exceptio eſt inuẽta iõ ne dol⁹ alicui⁹ ei qõ ius ciuile admittebat ꝓtra naturalẽ eq̃tatem. qõ dic vt in gl. hic poſita. Jtẽ ſciendũ ẽ ꝙ ex eo ꝙ fit ꝑſumit̃ dolus qñq̃ in ꝺctib⁹ qñq̃ i teſtamẽtis qñq̃ i legib⁹ ꝛ da exẽpla: vt in glo.

Illam aũt eſt. Nunc dicit ꝙ hec exceptio eſt inuenta ex ea cã ex qua de dolo. ꝛ eſt iſta. ſ. ne malitia alicui⁹ ſit ei lucroſa. Secũdo vult dicere in quib⁹ caſib⁹ hẽat locum hec exceptio ꝛ quib⁹ perſonis obijciat̃. ꝛ eſt ſciẽdus q⁹ hec exceptio obſtat ei q̃ dolum cõmiſit i ea re quã petit nec ſufficit ab aliq̃ cõmiſſum dolus. nã exceptio ex alterius dolo alteri nõ obſtat niſi ex dolo teſtatoris ex cui⁹ dolo põt opponi exceptio ꝓtra hr̃dem: ꝛ idẽ in ſimilibus. q̃ exẽpla habes in glo. hic poſita q̃ incipit nocet quidã hr̃di ꝛc. perſona aũt ei⁹ qui eã opponit: eſt hec exceptõ in rẽ. ſufficit ei i ea re cõmiſſus dolũ ab eo q̃ vult agere lz non cõtra eũ qui eã except. vult opponere. poſtea vult dicere quib⁹ ex cauſis hec exceptio locũ hz. ꝛ ecce ſi ſtipulor a te ſine cã. ꝛ ex ea ſtipulatõe agã obſtat mihi exceptio doli. Jtẽ ſi ſpe future numeratiõis ſtipulor a te. x. deinde non numero ꝛ agã ex ea ſtipulatiõe obſtat mihi exceptio doli cũ cã nõ ſit ſecuta. Jtẽ ſi ꝓmittis mihi. x. in dotẽ dare ꝑ berta ꝛ finito matrimonio ea a te petã. nã obſtat mihi exceptio cũ cã ob quam ꝓmiſiſti ſit finita. Jtẽ ſi ſtipulatus ſum a te. x. mihi dari ꝛ pure. poſtea feci tibi pactũ de non petẽdo vſq̃ ad ānũ. ſi intra annũ peterevolo obſtat mihi exceptio pacti. ꝛ etiã exceptõ doli. dolum eĩ facio tibi contra pcĩ formã agere volo. ꝛ vt generaliter dicã vbicũq̃ alia exceptio locũ hz. ꝛ hec exceptio doli ſpoteſt opponi. frã.

¶ Nõ male. Mutuaui tibi. x. ſub certis vſuris ꝛ accepi vſuras ꝑ futuro tpe. puta ꝑ ãno ſi interim volo petere ſortẽ obſtat mihi exceptio. videor eĩſi feciſſe pcĩũ de nõ petendo ſortẽ ꝑ toto ãno ꝙ quo accepi vſuras.

¶ Item q̃ritur. Habebas ſuum cui erat relicta libertas ſi daret. x. emi a te illum ſuum. ignorãs de libertate ei relicta ꝓdicto mõ ſtipulatus ſum a te de dupla ſi enĩcaſ̃ a me. nunc ſeruus dedit mihi. x. ꝛ ſic eſt impleta cõditio libertatis. ꝛ ſic euicit ſe in libertatẽ volo agere cõtra te ex ſtipulaſ̃. duple. dr̃ ꝙ poſſum: dum tñ in illa dupla velim cõputare. x. q̃ habui a ſuo. ſi eĩ velim computare repellor except. doli. hoc tñ fallit ſi eĩ illa. x. que dedit mihi ſu⁹ erãt ex re mea vel ex peculio qõ ad me ſpectabat nõ tenor illa. x. cõputare in dupla quã a te ſuz hĩturus. Sed põe ꝙ anteq̃ mihi tradẽs ſuum. ipſe ſuus dedit tibi. x. ꝛ ſic ſe euicit. poſtea in libertate agã cõtra te acſ̃. ex ẽpto vt illa. x. recipiam a te. ꝛ eſt hoc verũ ſi ſum paratus tñ minus ex dupla eri gere a te. alioq̃n repellor except. doli. ꝛ ℞ dicit ℞. ℋ. cũ. l. ſe.

Aud celſum. Creditores hr̃ditarij excepto vno: mãdauerunt titio vt hr̃ditatem non idoneã debitoris defuncti adiret. ille aũt vnus bene mandaſſz: illud idem. ſi ad mãdatum alior titius non adiſſet et titi⁹ adiuit hr̃ditatẽ ꝓdictam nũc creditor non mandans vult petere debitũ qõ ſibi debetur ab iſto titio. dicit̃ ꝙ repellit̃ except. doli in eo ꝙ iuenit̃ vltra vires hereditatis qõ itelligas vt in gloſis.

¶ Jul. ſcribit. Titi⁹ infirmus cã mortis cõſobrino vxoris ſue ꝓmiſit dare centuz volens eã pecũiam ad vxorẽ ſuam peruẽire. deinde titi⁹ cõualuit ſi ex illa ꝓmiſiſti cõuenit̃ titi⁹ hr̃. except. doli mali.

¶ Si in arbitrũ. De cã quã habebã contra te cõpromiſiſti⁹ in arbitruz ꝛ ꝓmiſimus obedire dicto arbitri in omnib⁹ ꝛ ſub pena tandem cũ arbiter ꝑcepiſſet mihi vt tali die cozã eo adeſſez infirmitate duct⁹ non iui. ꝛ ſic incidi in penã. ſi aduerſari⁹ eaz a me petat habeo except. doli.

¶ Item queritur. Pone caſum vt ĩ glo. dñi mei ac. q̃ icipit põt ita exponi. ¶ Siq̃s pupillo. Qõ debebã pupillo ſolui ei ſine tutoris auctoritate ex ea pecunia factus eſt locupletior. ſi itez eã pecuniã a me petat obſtat ſibi exceptio. nã ꝛ ſi mutuã accepit pecũiaz ſine tutoris auctoritate ꝛ eã cõuertit in ſuã vtilitatẽ ſi ad eã cõueniat ꝛ excipiat replicabit̃. ꝛ qõ dixi in pupillo idẽ in adulto. ꝛ in furioſo.

¶ Idem labeo. Emi a te ſuum fugitiuũ ſciẽs eſſe fugitiuum ſtipulatus tñ ſum a te eũ non eſſe fugitiuũ. Poſtea inuenit̃ fugitiuus ago ex ſtipul. predicta. tu excipis ſciebã fugitiuũ. ego replicabo q⁹ ſum ſtipulatus nõ teneris act. ex empto nec alia.

¶ Quod ſi is cui pecũia. Titius debebat mihi fr̃ãciſco. ꝛ. ℞ titius mãdauit ſempronio vt hoc nomẽ a me emat. ego aũt de hoc debito trãſegi cũ titio. Poſtea nomẽ iſtõ titij vẽdidi ſempronio ignorãti ꝓdicta trãſac. ꝛ ꝓmiſi non agere cõtra titium ad dicta. x. ꝛ ꝙ me nõ fieri quomin⁹ exiget ab eo poſtea egi contra titiũ ad. x. ꝛ fuit condẽnat⁹: q⁹ nõ potuit de tranſac. ꝓbare ꝛ ſoluit mihi dicta. x. nũc ſempronius vult agere cõtra me ex promiſſione quã ei feci. dr̃ ꝙ põt. non obſtãte except. doli niſi ſim paratus reddere ẽptũ ab eo recepi. nã ſi hoc reddã in tanto obſtat ſibi exceptio. ꝛ hoc ſi habes in littera ab ẽptore. alis eſt a debitore ꝛ tunc plana.

¶ Labeo. Egi contra te rei vendi ad huz. ꝛ obtinui. tandẽ iuſſu iudicis ꝓmiſiſti infra certũ diẽ dare eũ mihi ꝛ ſub pena hoc ꝓmiſiſti. tandẽ non dediſti infra diem. ꝛ ſic incidiſti in penã. nũc volo petere penã ꝛ ipm huum dr̃ ꝙ obſtat mihi exceptio doli. vnuz eĩ de bis ſ petere debeo non ambo.

¶ Jtẽ queri⁹. Obligaui tibi vniones ꝑ. x. i. margaritas ꝑdictas ſolutis. x. nunc culpa tua amiſiſti margaritas. ꝛ ſic teneris ad eſtimat̃. ꝛ ſi agas contra me ad. x. ego excipiã except. doli. q⁹ non reddis mihi margaritas ꝙt cõuenit nec reddã tibi debitum infra predicta. x.

¶ Si mior. Minor mihi ſuũ donauit ꝛ tradidit. nunc a me vẽdicat. dr̃ ꝙ obſtat ſibi exceptio doli niſi reddat impẽſas q̃s in huz feci circa alimenta vel circa alia.

¶ Preterea. Si aliq̃s petat aliq̃d ex teſtamẽto ꝓtra volũtatẽ teſtatoris repellitur exceptio doli. hinc eſt ꝙ ſi hr̃s inſtitutus in teſtõ titij de qua inſtitutiõe. titius teſtator penituit exp̃ſſe vel tacite q̃ exempla da vt in glo. que incipit. vt q⁹ ꝛc. ℞ heres petit hereditatẽ ex ꝑdicta inſtituit. repellitur except. doli. Secundo dicit teſtator inſtituit me heredẽ in vncia hereditatis que vncia valebat ducenta. ꝛ ſi ℞ nollem legauit mihi centum. ego accipere legatum volo ꝛ non vtiam iure inſtituit. dr̃ ꝙ audior nec repellor except. doli. Sed põe ꝙ repudio inſtitutiõez habẽs preciuz ob hoc a ſubſtituto. dr̃ ꝙ legatum petere non poſſum quaſi hr̃dit. videar habere. ꝛ ſic repellor except. doli.

¶ Queſitum. Cum haberem vſumfru. in fundo tuo conſenſi tibi vt venderes fundum. dicitur ꝙ videor per hoc amiſiſſe vſumfru. vnde ſi eum vſumfru. amodo petam obſtat mihi exceptio.

¶ Marcellus. Pone caſuz vt in glo. que incipit fortẽ poſſet hoc mõ intelligi ꝛc.

¶ Cont ra ſenatus. Mutuaui. x. cuidaz filiofami. qui ſe aſſeruit eſſe ſui iuris ſi agam ex mutuo contra eum. ꝛ ipſe excipiat ex macedoniano. ego replicabo de dolo.

¶ Labeo. Cum te conuenirẽ

ad fundū trāsegi tecuꝫ ꝛ ꝓmisi dolū nō ꝯmitti. vt si amō pe
tā a te fundū. ꝛ sic cōtra trāsact. veniā: lꝫ possis me cōuenire ex
stipulat. ꝓpter dolū istū. qꝛ otra trāsact. venio. tū excipe ō do
lo potes. qꝛ licet in prima petit. fundi dolū non cōmisi: nunc ta
me cōmitto cū otra trāsac. vēire volo. ꝛ hūc casuꝫ habes in fi
ne glo. que icipit potes pūctare ꝛc. vel aliter ponere potes ca
sum vt in prin. eiusdē glo. ¶ Aduersus. Nunc dicit ꝙ excep
tio doli vel similis vt metus nō pōt opponi a liberto vel filio
cōtra patrē vel patronū: sed exceptio in factuꝫ loco eius. vū si
pecuniā nō numeratā petat pater a filio vel patron⁹ a liberto
objcieꝯ ei exceptio nō numerate pecunie. nec est vis siue pat
tio doli nō opponiꝯ eis. Itē nec heredib⁹ eoꝝ. heres aūt liber
vel patron⁹ ex suo cōtractu agat siue ex alieno. qꝛ semꝑ excep
ti hū pōt hāc excep. doli otra patronū defuncti objcere. sed cū
exceptio doli cōtra patronū vel patrē nō possit opponi: vide
tur ꝙ non debeat clausula doli in cōtractu inter eos inito ap
poni quasi supflua. sed falsum est cū clausula p̄dicta apposita
agitur ex stipulat. si dolus cōmittat ea nō apposita ageret de
dolo. In hac excep. Dicit ꝙ exceptio doli opponi pōt dño ꝛ
patri ex dolo cōmisso a seruo vel filio. ꝛ ecōtra ꝛ da exemplū.
vt i glo. que incipit p̄is vl dñi. ꝛ qō dixi dolū serui vel filij no
cere dño vel patri. veruꝫ est indistincte si in cōtractu peculiari
quē mecū fecerūt doluꝫ cōmiserūt qñcūqꝫ. si aūt supꝛ re dñij cā
mecū cōtraxit seru⁹ dñi sui volūtate: si in ipso cōtractu cōmisit
dolū nocebit dño vel si postea cōmisit. Itē ex dolo ꝓcuratoꝛis
ꝙcunqꝫ eoꝝ agit siue sit ꝯmissus dolus añ litē ꝓtestatā siue po
stea. vt qꝛ fecerat p̄dict⁹ ꝓcurator pactū de nō petēdo a me
qō ei debebā vsqꝫ ad ānū ꝛ mō infra annū vult petere. si aūt nō
erat in rē suā ꝓcurator. sed simplex tūc de dolo lite pendēte
ab eo cōmisso vt qꝛ corrupit iudicē pōt excipi etiam otra dñm
cuius erat ꝓcurator. si aūt ꝓcurator hꝫ liberā admistrat.
tūc de dolo qñcūqꝫ ab eo ꝯmisso pōt excipi: etiam otra dñm.
¶ Mandaui. Mandaui titio vt stipuleꝯ a te. c. sibi dari ꝓ
me. titi⁹ mādauit seio vt hec. c. stipuleꝯ a te. ꝛ ego vel sei⁹ induxi
m⁹ dolo vt ista. c. ꝓmitteres ꝛ ꝓmisisti. ōꝝ ꝙ si sei⁹ ex illa stipu
latōe agat pōt excipi ō dolo ab eo seio ꝯmisso vl a me cōmisso.
¶ Item q̄riꝯ. Debitoꝛ me⁹ induxit te dolo vt centū que ipse
mihi debꝫ ꝓmittas loco eius ꝛ ꝓmisisti. si ex ista stipulat. a
gā cōtra te nō potes mihi excipe ō dolo debitoris mei. sꝫ cō
tra eū agere potes vt te liberet vel vt tibi reddat q̄quid ꝓ eo
soluis. Secūdo dicit mulier induxit te dolo vt ei ꝓmitteres. c.
ꝛ promisisti. tandeꝫ illa nupsit se mihi. ꝛ te debitorē delegauit
mihi pro dote in illis. c. que ei ꝓmiseras: si agam contra te ad
cērum non potes excipere de dolo mulieris ne in dotem sit.
¶ Apud iul. Accepi filiā titij in vxorē. ꝛ ipsa dolo iduxit pa
trē suū vt mihi ꝓ ea ꝓmitteret dare in dotē mille libras. ꝛ sic
promisit p̄dict⁹ pater vxoris mee q̄ est mihi socer. q̄riꝯ si moꝝ
tuo socero meo ab herede eius petā p̄dicta mille: an obstet mi
hi exceptio ex dolo vxoris mee. ꝛ dꝝ ꝙ sic. Idez si ego cōmisi
sez p̄dictū dolū. nā oppōereꝯ mihi exceptio doli. ¶ Illa etiā
questio. Si cū tutoꝛe alicui⁹ otraxi ꝛ tutoꝛ ꝯmisit in hoc otra
ctu dolū ex quo dolo pupillus est effect⁹ locupletioꝛ: dabiꝯ ex
ceptio doli in pupillū volentē agere ex otractu tutoris iquā⁹
tū pupillus est locupletioꝛ effectus. Et da exēplum. vt si tutoꝛ
me induxit dolo vel metu vt rē pupilli emā: iꝙtuꝫ pupillo da
tur actio ex otractu tutoris: intantū mihi opetit exceptio doli
nec est vis p̄dictus tutoꝛ satis dederit rē pupilli saluā foꝛe: an
non. Itē non est vis sit soluēdo p̄dict⁹ tutoꝛ: an nō. nā sufficit
ꝙ ā miniſtret. diuinare eā nō cogiꝯ q̄ cū tutoꝛe cōtraxit ō hoc
si tutoꝛ satisdederit vl nō sit soluēdo vl nō. Si aūt otrahēs cū
tutoꝛe pticipauit in ipsa fraude simul cū tutoꝛe: dol⁹ ei⁹ ei no
cet non pupillo. ¶ Siqs nō tutoꝛ. Queriꝯ an dol⁹ ꝓtutoꝛ
ris noceat pupillo. ꝛ dꝝ ꝙ non. ꝛ ponit exemplū ꝓtutoꝛ. i. qui
se tutoꝛē pupilli credebat vēdidit rē a pupillo possessam vt no
ceret in hoc pupillo. ēptoꝛ eā suscepit. dꝝ ꝙ pupillus petita in
integrū restitu. recupabit illā rē ꝛ sic dol⁹ ꝓtutoꝛis nō nocet
pupillo. secus aūt est in dolo veri tutoris. nā eius dolus nocꝫ

pupillo vt sic exceptio doli cōtra pupillū possit opponi. Itez
curatoꝛis dolus nocet furioso. Itē ꝓdigo. itē adulto. itē ex
dolo minoꝛis. xxv. an. objciꝯ exceptio doli cōtra ipsum mino
rē. Item ex dolo pupilli capacis doli. vt qꝛ sit ꝓpe pubertatē
objciꝯ exceptio doli in ipm pupillū. vt si debitoꝛē suū delega
uit creditoꝛi suo. nā amō agere vult otra ōbitoꝛē suū delegatū
Idē si furios⁹ hūc tpis cū sane mēris videret ōlegat ōbitoꝛē su
um creditoꝛi suo. nā amō si agat furiosus cōtra delegatū obj
citur sibi exceptio doli. Idē si ōbitoꝛ furiosi soluat furioso qō
ei dꝝ. ꝛ hāc pecuniā hēat saluā. nā si amō vult agere cōtra de
bitorē suū obstat sibi exceptio doli. ¶ De auctoris. Dolo in
duxisti quēdā vt vēderet tibi quādā rē: puta equū ꝛ vēdidit ti
bi ꝛ tradidit ꝛ nō vidisti eū aliquo tpe. ꝛ eū mihi vēdidisti ꝛ tra
didisti ꝛ vsucepi eū. nūc desij eū possidere. volo eū vendicare a
possessoꝛe qꝛ eū vsucepi. q̄riꝯ an obstet mihi exceptio doli ex p
sona auctoris q̄ eū per dolū habuerat. ꝛ distinguiꝯ. si eū equū
vsucepi ex meo tpe tantū: tūc dolus auctoris mei nō nocet mi
hi. si aūt in vsucap̄. p̄dicta vsus sum tpe auctoris mei: tūc nocꝫ
mihi exceptio doli ex dolo auctoris mei. sic ergo patꝫ ꝙ vicīū
psonale auctoris mei. i. dolus nocet mihi si volo vti accessiōe
sui tēporis. alias non. secꝫ est in vitio reali. vt qꝛ res sit furtiua
quā emi. nā nocet mihi hoc vitiū velim nolim. vt nō possim eam
rē vsucapere. ¶ Si cum legitima. Agnat⁹ tu⁹ instituerat me
heredē. psuasisti mihi dolo malo vt illā hereditatē repudiē. re
pudiaui. ꝛ sic ab intestato habuisti illā hereditatē ꝛ eā vēdidi
sti sempꝛonio. sempꝛoni⁹ agit ꝯ me petit. heredit. ex iure cesso
ex eā vēdit. ad rē hꝝditariā quā possideo. dꝝ ꝙ pōt: nec possuꝫ
ei objcere dolū ex psona autoris sui. ¶ Siquis aūt. Titius
equū quēdaꝫ sibi acqsiuit p dolū. eū equū mihi dōauit vel le
gauit ꝛ tradit⁹ est mihi. ꝛ eū tenui triēnio. ꝛ desij postea possi
dere. dꝝ ꝙ si volo eū vēdicare quasi vsucepim: obstat mihi ex
ceptio doli ex psona autoris mei cū lucratiuā hēam cām. idez
si habebā eū in pign⁹ ꝛ desij possidere ꝛ petā eum hypotheca
ria. nā obstat mihi dolus actoris mei. nā si possez eū petere es
set reuersurus ad dolosuꝫ. secus aūt est in ēptoꝛe cui dolus a
ctoris nō nocet si vsucepi ex suo tantuꝫ tpe nō actoris. Idem
in eo q̄ ex cā pmutat. vel in solut. vel ex simili cā habuit a dolo
so. nā dolus actoris nō nocet p̄dictict]: si nolūt vti accessione
sui actoris. secus si ex cā noxe equū vel seruū habui a doloso.
Idē si modico p̄cio emi rē a doloso. naꝫ nocet mihi dol⁹ acto
ris mei si desij possidere p̄dictā rē. etiaꝫ si nolui vti tpe actoris
mei. ēptoꝛi aūt qui emit iusto p̄cio vl aliquo dato loco p̄cij nō
nocet dolus actoris. sꝫ nō vult vti accessiōe auctoris nisi ipse
ēptoꝛ fit in dolo. nā si dolū cōmisisset suus dolus ei noceret.
¶ Si a titio. Emi fundū sempꝛonij a titio ꝛ tradit⁹ est mihi.
postea titi⁹ sempꝛonio successit. ꝛ nūc eūdē funduꝫ vēdidit me
uio ꝛ tradidit. dꝝ ꝙ istū fundū possuꝫ petere a menio. nā ꝛ si ti
tius fact⁹ dñs p̄dicto mō eū a me peteret defenderē me p ex
cep. in factū: vel doli. Itē si titi⁹ incipet eū possidere possez ab
eo eū petere p publicianā: nō obstāte ꝙ dñs erat rei. ¶ De
tus cā. De excep. metus nō est dictuꝫ quasi sufficiat exceptio
doli vbicūqꝫ cū sit generalis. vtili⁹ tamen est vt dicam⁹ de ex
cep. metus. scias enī ꝙ exceptio metus distat ab excep. doli.
nā exceptio doli obstat tantū ei q̄ dolū cōmisit in re quā petit
at exceptō met⁹ obstat cuicūqꝫ qui petat illā rē in qua est com
missus metus ab aliquo. Itē exceptio metus cōpetit cuicūqꝫ
passo metū p̄terq̄ si a p̄re patiaꝯ metū. ꝛ hoc viuēte p̄re. post
mortē eiⁿ p̄ris si filius passus metū a p̄re abstineat se a p̄ris
heredit. pōt vti excep. met⁹ contra hēdes p̄ris ꝓut alie p̄sone
maioꝛes. xxv. ānoꝝ metuꝫ passe.

¶ Ere. X. q̄ mihi debebas pure ea tibi sub ꝯdit. legaui.
heres me⁹ poterit interim ea petere. dūtamē caueat de
r. dādis legatario veniēte cōdit. si aūt nō vult cauē heres re
pellitur a petit. excep. doli. ¶ Si cui. Legata est tibi via per
quēdam fundū legātis heres vtiꝯ falcidia in legatis. dꝝ ꝙ ni
si offeras extimaꝯ. quarte p̄tis vic: obstat tibi exceptio doli. si
petas viā. ¶ Si donaui. Donaui tibi fundū. ꝛ anteq̄ trade
rē eū tibi edificasti in eoꝝ me sciente ꝛ nō cōtradicente. ꝛ sic ꝑ

dessij possidere.ꝛ postea cepi possidere illū funduꝫ cū edificio. tu petis a me fundū qꝛ tibi dōatū.ego excipio:qꝛ vltra modū fuit donatio:ꝛ sic nō valuit. dī q tu replicabis ō dolo:qꝛ dolo facio cū retineo fundū cū edificio nec reddo impēsas quas feceras me sciēte ꝛ patiēte. ¶ Actoris. Dic casuꝫ vt in glo.q̄ incipit feci te actorē ꝛc. ¶ Si seruꝰ. Mādato meo vēdidisti sernū meū vicioſuꝫ pro.x.emptor videt eū vitioſuꝫ.reddidit seruum mihi.si procurator meꝰ petat a te p̄ciuꝫ:obstat tibi exceptio doli etiā si de suo soluerat mihi procurator meꝰ. ſꝫ repetet a me p̄cium acē.mādati vel sine cā eadeꝫ ſuanē si sine mandato gerēs negociū meū:ſuū meū vendidit.ꝛ postea habui ratū ꝛ predicta contigerunt que.s. ¶ Si eū q̄ mihi. Si cuꝫ velles mihi dōare mille delegaui te:vt ea promitteres creditori meo ꝛ promisisti.si ab eo q̄ēiaris nō potest obijcere excep.doli.petit eni qō sibi debeē.idē est si mulier eū q̄ sibi mille donare volebat:delegauit euꝫ mihi vt promitteret mihi illa.m.pro ea in dotē.nā teneē.idē si dolo induxit titiū vt mihi.c.pro ea promitteret in dotē dare.nā teneē:nec hꝫ excep.doli.poterit tū agere ōtra eā vt liberet ab illa promissiōe.vel si iam soluit:petat ab ea id qō pro ea soluit.idē in primo casu. nā donās aget cōtra me delegantē vt faciā euꝫ liberari in eo qō promisit vltra modū vel si iam soluit a me repetet. ¶ Nō sicut. Actio de dolo est tēporalis.finiē eni hodie biennio.sed exceptio doli est ppetua.ꝛ q̄ sit rō diuersitatis redditur in littera.

J opera. Obtuli tibi.x.que debebam.tu noluisti illa.x amisi siue pdidi.amō si petas ea.x.a me obstat tibi doli exceptio. Idē est si creditori tuo solui ꝛ nō habes ratū. naꝫ si petas amō a me obstat tibi exceptio doli.

Tait. Credēs me tibi debere.c.cū in veritate nō deberem ea centum promisi titio ꝓ te cui donare volebas si titius ea.c.a me petat obstat sibi exceptio doli. Item ꝛ cōdit. sine cā possuꝫ agere ōtra eū: vt me liberet a promissiōe quā ei feci. Idē est si ea.c. promisi titio pro te cui credebā te tūc debere cum nihil deberes.

Dolo facit. Ponit regula ꝛ est talis dolo facit qui petit qō reddituruꝰ est ꝛ subijcitur exemplū heres grauat? nō petere a debitore hr̄ditario: si petat:obstat ei exceptio doli. Item debitor pōt agere ex testamēto ōtra heredē vt liberetur.

J procurator rei. Reꝰ passus ē se condēnari pecunia corruptus.si ex hac cā cōtra dñm agat hꝫ dñs excep.doli.ꝛ qui pecuniā ōdit procuratori cā corruptele nō repetit ab eo

Cum vir. Donauit vir vxori aream ꝛ vxor cui dedit. in ea edificauit.si vir repetit qō donauit: obstat sibi exceptio doli:nisi repetat impēsas quas fecit vxor.

J procurator. Dolus procuratoris advnā cām cōstituti cōmissus ātē litē cōtestatā nō nocet dño. ꝛ da exemplū: vt in glo.que incipit advnā rē dat? ꝛc. sed si cōmisit dolū procurator post litē cōtestatā: vt qꝛ iudicē corrupit. hic dolus nocet dño: vt si amō agat dñs vl̄ procurator obstet ei exceptio doli. Item tutoris dolus nocet pupillo. In fine dicit regulā dol? procuratoris post litē ōtestatā cōmissus puniēdus est: nocet ergo omittenti.i. dño qui reputaē eadē psona cū procuratore.

Eli eq̄tate. Qui hꝫ aliquā exce.cōtra actorē vt pacti ō non petendo vel iurisiurādi vel simílem.hꝫ etiam excep.

Liberis. Pater exheredauerat filios suos ꝛ ex doli. traneū instituit.tandē ruptū est testm̄ natiuitate posthumi.dī q filij exheredati ꝛ posthum? habebūt bōa pr̄is eoꝝ ab intestato:nec pōt opponi eis agētib? ad bōa exceptio doli.ꝛ hec bona trāsmittēt filij ad heredes suos etiā exneos.

Paulus. Qui in alieno solo credēs suū edificat: nō pōt repetere impēsas a dño soli nisi possideat solum. ꝛ tunc ope excep. doli consequeē impēsas a dño soli vendicāte solū.

Fideiussor. Vendidi fundū ꝛ de euicē.promisi ꝛ dedi fideiussorē de hoc euicto fundo ēptori.ēptor egit cōtra fideiussorem quē ei ded erā noīe euictōis ꝛ cōdēnatus est fideiussor ad interesse.offert fundum ēptori: ꝛ q̄cq̄nid plus eius interest.si amō fideiussor cōueniatur ex sentētia habet except.doli, iudex aūt extimabit impēsas factas ab emptore in cā euicē. ꝛ n his odēnabit fideiussorē emptori.

J debitor. Cū.x.debeā cuidā furioso.eo delegante me cū crederem eū sane mētis creditori eius solui.si amō curator eius a me petat p̄dicta.x.habeo except̄. doli in eo q̄ de iſtis.x.in vtilitate.furiosi processit.

Pater pro filia. Semproniuꝰ maritauit filiā suā titio.et dotē dare in dotē promisit.fecit tū pactū cū titio vt ipse alēt ei filiā eiusq̄ seruos.postea semproni? donec dos soluere tur mādauit litteras titio i q̄bus ōtinebaē se p̄statum vsuras titio pro tēpore dotis nō solute.dī q si cōueniaē ex ista p̄missione habz except.doli quasi p errorem facta fuerit.ex quo alebat filiam ꝛ eius fuos. ¶ Vnus. Quidā habebat nepotes ex filia.legauit cuilibet eoꝝ centuꝫ ꝛ dixit sic.ignoscite mihi qꝛ tam parū vobis lego.naꝫ vobis potuissem magis relinquere nisi qꝛ a patre vestro.xv.q̄ sibi mutuaui nō potui recupare.ideē qꝛ fere omnē substātiā meā amisi:nunc heredes testatoris petunt.xv.p̄dicta ab illis nepotibus heredibus debitoris.dicit q repellūtur except.doli.quasi testator videaē remisisse ea per verba que dixit in testamēto. ¶ Ex quadrāte. Cū esseꝫ heres cuiusdā in tribus vntijs ꝛ tu in nouē:emi a te illas nouē vntis as certo p̄cio. ꝛ promisi tibi q̄ cuidā creditori hereditario puta titio soluā ex istis nouē vntijs qō ei deē.te postea defuncto septimius accusat de falso testō in quo ego ꝛ tu eram? instituti.ꝛ se debere p̄dicta bōa hr̄e ab intestato dicit. ꝛ sic denūcias tuꝫ est mihi ne minuā de predictis bonis pendēte q̄stione falsi.dicit q̄ si interim heredes venditoris petāt a me p̄cium predictū habeo except.doli. ¶ Marito. Berta ex viro p̄mo habuit filiā puta agnesiā:tutelā cui? agnesie gessit pater berte q̄ est auus ad agnesiā pupillā ꝛ male gessit:qui tutor decessit relicta filia sua berta herede ꝛ q̄busdā alijs.tandē berta habēs scōm virū ꝛ ex eo filiū cōdidit testamētuꝫ: in quo instituit virū ꝛ filiū quē ex eo habebat in dimidia oim bonorū:ꝛ filiam suā agnesiā in alia dimidia sub hac cōditiōe.si agnesia non cōueniat alios heredes berte.que berta successit patri in eo qō pater berte male gessit tutelā eius.reliquit etiaz legata predicte agnesie.nunc agnesia repudiat hr̄ditatem berte ꝛ vult habere legata ꝛ agere actōne tutele cōtra heredes berte.dī q̄ non pōt:qꝛ ꝛ legata sub predicta cōdit̄, relicta finguntur, vnde obstat exceptio doli.

¶ Quarum rerum actio non datur. Rub.

Jusiurandum. Jusiurādum hꝫ siſitudines cū sua.nā q̄ defert iusiurandum aduersario facit eū iudicē in cā sua. Secūdo dicit.pupillus detulit iusiurāduꝫ aduersario: ꝛ iurauit se nō debere:si agat pupillus tutore auctore ad illa.x. non obstat ei exceptio iurisiurādi nisi illud iusiurādū detulisset tutore auctore. Tertio dicit.cū peterem a te fundū quē possides.ꝛ dicis te emisse a titio dño fundi.ꝛ tale pactū tecū feci q̄ discedā a petit̄.fundi.si titius iuret suū fundū tibi vēdidisse ꝛ tradidisse.si hoc iurat titi? ꝛ petā amō a te fundū opponiē mihi exceptio. Quarto dicit.aut fideiussor meꝰ de se tātū iurauit se non eē obligatū.i nō fideiussisse:hoc nō pdest mihi. si aūt iurauit pecuniā nō fuisse numeratā: vl̄ iurauit solutā fuisse:ꝛ tūc pdest mihi.ꝛ dabiē mihi exceptio ex iuramēto ei?. ¶ Si manumisero. Stichus seruus meꝰ gessit negocia mea ꝛ male cū manumisi. postea stipulat? sum ab eo mihi dari tm̄ inquātū teneret si liber existēs gessisſꝫ bōa mea p̄dicto mō. dī q̄ ex hac p̄missiōe teneē:nec videor cā libertatis onerande p̄dicta stipulatꝰ cūve lim eū lucrari de meo. ¶ Que onerande. Que stipulaē p̄fonus a liberto cā libertatis onerande nō pōt petere. vt si p̄mittat libert? p̄fono dare.x.p q̄libz vice q̄ eū offendet. ꝛ sic ppt̄ libert?.semp sit i metu. ꝛ q̄cq̄d mali facit sibi p̄fon? sustineat libertꝰ.ꝛ est hoc vex q̄ iuxta mānumissiōem p̄fon? stipuleē p̄dicta vl̄ filia pacta fiāt si aūt ex iteruallo.i. oudū post mānumissionē p̄dicta stipuleē p̄fon? a liberto:bñ teneē libert?:cū spōte videaē p̄misisse nisi nimia p̄foni reuerētia ducꝰ vl̄ metu b̄ p̄mittat,nā ꝛ b̄ cāu hꝫ libert? except. ¶ Si onerande. Cū mānumitte

rem sticū feci secū tale pactū stipulat. vallatū: vt qñcūq; ipe libertus offenderet in aliquo me pfonū sim soci⁹ ei⁹ in bōis suis. i. bōa sua sint mihi ꝛ sibi coīa. dī ꝙ si agam cōtra eū ex pdicta quentione ad bona sua cōicanda hz excepī. Secundo dicit exceptio que daī liberto de eo qō ꝓmisit onerande libertatis cā ꝓetit ꝛ ei⁹ fideiussori. Itez ei q̄ pro liberto se ꝑncipaliter obligauit. itē defensori liberti. itē heredi ei⁹ nec est vis siue fuerit promissum pfono siue alij volūtate pfoni. si aūt pfonus delegauit libertū creditori suo: in eo ꝙ libert⁹ ōbebat ex promissione libertatis cā facta. nā debitor delegat⁹ tenet cū effectu sed libertus p cōdīt. b repetet a patrono. Ultimo dicit. hec exceptio de eo qō libertatis onerāde cā promissuz est cōpetit liberto. Itē eius heredi. itē cōpetit ꝓtra pfonū ꝛ eius heredes.

a Ifiliofamilias. Filius iurauit deferēte aduersario patris patrez non debere. r. que ab eo petebant. dicitur ꝙ hec exceptio prodest patri. ¶ Si in alea. Pone casuz vt ī gl. que incipit. puta ꝛc. ¶ Si seru⁹. Seru⁹ promisit mihi. r. vt eū manumittā: ꝛ manumisi. ꝛ liber fact⁹ eadē. r. mihi promisit. dī ꝙ tenet. nec videt libertatis onerāde cā promisisse. nūc essi videt ꝑmissum cā libertatis onerāde qñ aliq̄d stipulat patron⁹ nō animo exigendi. sed vt libertus eum timeat ꝛ obtēperet ei.

¶ De litigiosis. Rub.

Litigiosam. Eo ipso ꝙ denūcio titio ne sticuz seruū quē possidet vēdat: licet postea vēdat nō fit res illa litigiosa. Secūdo dicit. primus petebat a secūdo sticū seruū. ꝛ lis est de hoc cōtestata. emi istū sticū a quodaz titio. c. est mihi tradit⁹. ꝛ postea eū desij possidere: nūc eū petere volo a possessore. dī ꝙ nō obstat mihi exceptio litigiosi. ꝛ reddīt rō in littera. Tertio dicit. emi sticū ab eo cui⁹ tutore vel curatore vl̄ procuratore agebat ad illū sticū: ꝛ est mihi tradit⁹ ille sticus. ꝛ postea desij possidere eū. dī ꝙ si volo petere illū sticū repellar excep. litigiosi si

s Sciens litigiosuz eum emi.

s Ifuus. Seru⁹ me⁹ emit rē litigiosam. ꝛ ipse sciebat rez litigiosaz ego nō: vel ecōtra. dī ꝙ scia fui inspicīt. nō mea dūi vt si sciuit noceat mihi vitiū litigiosi. ꝛ hz sunt ꝛba qñ sine meo mādato emit. si aūt meo mandato emit. hoc casu inspicīt mea scia vel ignorantia: non serui.

Rem de qua. Si de re aliqua ē tibi mota lis a me. ꝛ tu eā dedisces teneris in duplū. nā iniquū esset ꝙ te fieri durio rē mihi aduersariū sine pēa. ꝛ hz duplū mihi dabīt ꝛ reddīt rō

¶ De actionibus ꝛ obligatōnibus. Rub.

Obligationes. Obligatiões q̄dā nascunt ex ꝓtractu. q̄dā ex maleficio quedam ex variis figuris cārū. qō vltimū expōe vt in glo. hic posita que incipit. q̄rī cōsueuit ꝛc. Secundo dicit ꝙ obligat. que nascūtur ex cōtractu: q̄dā fiūt re. q̄daz ꝛbis. quedā lris. quedā cōsensu. de obligat. que fiūt re. da q̄t tuor exēpla. s. in mutuo. Itē in cōmodato Itē in deposito. Itē in pignore qō daī creditori. nā est obligat⁹ ad rē reddēdaz soluto debito. Seqtur de obligat. que fit ꝛbis. ꝛ primo q̄liter fiat. nā fit ex interrogat. ꝛ rñsione cū q̄d dari fieri ve nobis stipulamur. ꝛ qñq; q̄s obligat suo noīe. qñq; alieno. ꝛ iste vocat fideiussor. Postea dicit ꝙ cū stipulor aliq̄d dari qō dari non pōt: vt libex hoiem: vel rē sacrā nō valz stipulatio. Idē si rem meā stipulor mihi dari. idē si sub ipossibili ꝺdīt. stipulor. nam nō valet stipulatio. Itē furiosus nō pōt stipulari vl̄ ꝑmittere. Itē puer q̄ est talis etatis vt nō intelligat q̄d agat nō pōt stipulari vl̄ ꝑmittere nisi sit talis etatis vt possit loq̄ ꝛ hēat aliquē intellectū. itē mut⁹. itē surd⁹ nō possunt stipulari vl̄ ꝑmittere. ꝛ reddīt rō in lra. Seqtur de obligat. q̄ fiūt ꝺsensu: vt est vēditio: locatio. ꝛ sīles. ꝛ iō dicūtur ꝺsensu: qz nō est op⁹ scriptura nec lris nec ꝛbis. hinc ē ꝙ iter absentes possunt fieri. Itē in eis veniūt ea de q̄b⁹ nō est actū vt vsure ex mora. ꝛ alia de quibus dic vt in glo. ꝛ hz dicit hec ler ꝛ se.

Obligationū. Natura obligationū ex ꝛctu vl̄ q̄si descendētiū nō ē vt aliq̄d fiat nr̄m: sz vt aliq̄s obligef dare vl̄

facere vl̄ pstare. Secūdo dicit. ad hz vt aliq̄s obligef mihi ex mutuo nō sufficit vt de meo suū fiat. sz vt eo aīo dem: ꝛ ipse accipiat vt obligef tantūdē reddere. pone essī ꝙ do tibi. x. aīo donādi. certe nō obligaris. Tertio dicit. ex stipulat. tūc oritī obligatio qñ id agit inter ꝛhētes. q̄d si p iocū vl̄ cā docēdi magister discipulo ꝑmittat. x. vt cuz discipul⁹ q̄reret a mgro quo mihi fieret stipulatio. certe nō oritī obligatio.

Ex maleficijs. Seqtur videre de obligat. ex maleficio. ꝛ certe oriūtur ex furto. ex rapina. ex iniuria ꝛ ex similibus. ¶ Si q̄s absentis. Nūc vult dicē ꝺ obligat. ex q̄si ꝛctu: ꝛ ecce si gessi negotia aliena. siq̄dē cū mādato oritī obligatio ex ꝛctu ex quo nascit actio mādati. si sine mādato oritī obligatio ex q̄si ꝛctu ex quo nascit actō negociorū gestorū. ꝛ reddīt rō in lra. Itē actio tutele est ex q̄si ꝛctu et cōpetit pupillo ꝛ tutorē in eo qō ꝺ suo tutor soluerat. Itē hres dī obligat⁹ ex q̄si ꝛctu ad solueda legata legatarijs. Itē is q̄ in debitū accepit dī obligat⁹ ex q̄si ꝛctu ad reddēdū ea act. puta certi ꝺdīt. generali qua tenet accipiēs mutuū. ¶ Si iudex. Nūc dicit de obligat. ex q̄si maleficio. itē is ex cui⁹ cenaculo siue suo siue ꝺducto siue gratis hītauerit est deiectū vel effusuz aliq̄d: ita ꝙ alicui trāseūti nocuit: tenet ex q̄si maleficio. Itē is q̄ hz aliq̄d, posituz supra locū q̄ vulgo iter fit qō si caderet possz alicui nocere. tenet ex q̄si maleficio. hinc est ꝙ si fili⁹ seorsum a pre hītauerit. ꝛ ex domo in quo hītauerit: aliq̄d ē deiectū vl̄ aliq̄d teneat appēsuz cui⁹ casus possz nocere: tenet ipse fili⁹ ex q̄si maleficio nō pat ei⁹. Itez exercitor nauis aut caupone aut stabuli: tenet ex q̄si maleficio de dāno qō dederūt in mercib⁹ mercatorū ꝛ hospitātiū naute vl̄ alij quoz opa vtīt. in naui caupona vel stabulo ꝛ redditur ratio in littera. fran.

i Noibus. Actio tēporalis nō extinguīt nisi finito toto vltimo die.

a Ctōes. Fili⁹ dū est in ptāte nō pōt agere ꝺtra patrem.

s Ab hac. Promisi tibi. x. dare si volam non teneor: nec heres meus.

i Filiusfamilias. Filiofa. nulla cōpetit actio: nisi q̄ttuor q̄ sunt in littera.

n Aturales. Naturalis obligatio cognoscit nō solū cum actio inde oritī qō ꝺtingit cū nudo pacto ꝺueni tibi dare. x. ex cā dōat. sz si actio nō nascat: si tū soluat nō pōt repeti. qō ꝺtingit in pacto nudo excepta dōat. ꝛ da exēpla vt in glo.

q Uecūq;. Pone casuz vt in gl. q̄ incipit: ita intelligit ꝛc.

e Ex depositi. Ex dolo defuncti tenet hres insolidū. ꝛ hz est verum in quinq; contractibus.

i In factū. Act. in factū ꝺpetūt fili⁹ directo. ꝛ dic vt i gl.

s Erui. Serui si delinquūt tenētur: etiā facti liberi. itez ex cōtractib⁹ sui naturaliter obligant nō ciuilit. ꝛ obligāt alios sibi. hinc est ꝙ q̄ accepit mutuū a suo ꝛ eidē manumisso

q Ui cū hrde. Legatari⁹ vel creditor soluat liberat. hrditari⁹ petebat ab hrde scripto legatū vl̄ debitum repulsus est qz sperabat filiū testatoris pteritū velle agere ꝺ tabulas. postea fili⁹ pterit⁹ omisit pdictā bonoz pos. ꝺ tabulas. dī ꝙ legatarius vl̄ creditor q̄ fuit repulsus aget iterū non obstante predicta absolut.

q Ui a suo. Seru⁹ hrditari⁹ mutuauit tibi. x. ꝛ tu quēdaz fūdū hrditariū quē possidebas obligasti ei ꝛ tradidisti ꝛ eūdē fūdū pcario hūisti ab illo suo. dī ꝙ h ōbitor possidz fūdū pcario. ꝛ iō cessat pscriptō. nā sic su⁹ acq̄rere pt dñia rex hrditati: ita ꝛ vsucap. ꝺ hrditatē currētē impedire. hic ē ꝙ su⁹ hrditari⁹ ꝺmodādo vl̄ deponēdo rē peculiarē acq̄rit act. cōmodati vl̄ ꝺpositi hereditati. pdicta sunt vera q̄n ex cā peculiari ꝺrit. ꝛ qō plus est etiā possessio acq̄ritur hereditati.

Mes debitores. Teneor dare tibi sticū ex cā dōat. vl̄ sticū cā lucratiua. eūdē sticū acq̄siuisti ex cā legati a quodā tibi relicti vl̄ ex simili cā lucratiua. dī ꝙ liberat⁹ suz a te. sec⁹ aūt est si ꝑmiseriz eū tibi dare ex cā ēptōis: deide successisti cuidā cui debebat idē sticus ex cā legati. nā lz euz sticū acq̄sieris ex pdicta legati: adhuc tū tibi teneor. idē ecōtra. s. vt lz eū a me hēas act. ex testō. itē si ex cā dotis eū sticū acq̄siuisti, adhuc ego tibi

teneor qſi nō ex lucratia cā hēas. Et vt breuiť dicā. cū ex causa ñ lucratia tenear tibi dare ſticū nō liberor lz eū hſe ceperis ex cā lucratiua. Idē in cōuerſo cāu. ⁊ b dicit hec l. cū duab⁹ ſe.

Seruus. Si fuus delinq̄t iuſſu dñi vt occidēdo aliquem vel furtū faciēdo vel aliqō ſile graue delictū faciēdo: teneť liber fact⁹. ⁊ ſic nō excuſat eū iuſſus dñi. ſi aūt in rixa aliq̄ q̄ erat inter dñm ſerui ⁊ quēdaz aliū aliq̄ de cā. ſeru⁹ iuſſu dñi i miſcuit ſe ⁊ aliqē leue facinus cōmiſit nō teneť p̄dictus ſeru⁹ liber factus: qz iuſſus dñi excuſat eū in hīs modicis delictis.

Contraxiſſe. Cū eſſemus boñ. pmiſi tibi dare. c. in ciuitate mutine. ⁊ de hoc eſt fact⁹ ꝓtractus boñ. dť q̄ poſſum cōuenīri mutine ad illa. c. qſi ibi videar contraxiſſe.

Cum quis. Promiſiſti dare mihi. x. corbes olei mutine vſq; ad carniſpriuiū. ⁊ de hoc dediſti fideiuſſorē q̄ ſimiliter pmiſit. dť q̄ eſtimatio olei inſpiciť q̄ tuz valeat in die carnaiectitie. Mutuaui. c. cuidam mercatori vltra mare eunti ⁊ miſi ſecū ſeruū meuz ſticū ad recipiendā iſtā pecuniā quā ei ſoluere debebat i paſcate ꝓut mecū cōuenit. ⁊ ſi nō ſolueret illa die ꝓ qualibet die qua differret pmiſit mihi. xx. ſolidos loco pene ob opas ſerui mei quas amitto. tandē ſeruus veniente paſchate nō habuit pecuniaz ⁊ cepit ſeruus eā petere a mercatore. ⁊ pte pecunie accepta reliquā diſtulit petere. ⁊ elapſo aliquo tpe cepit petere a mercatore reſiduā pecuniā. dť q̄ incidit mercator in penā etiaz p illis in q̄bus fuus ceſſauerat in petēdo: imo ⁊ ſi nunq̄ fuus petiſſet: in penā incidiſſet mercator ⁊ tūc demuz nō incideret in penā cū p eum nō ſtaret: quomin⁹ ſolueret: vt ſi obtuliſſet. ſi aūt diceret nō cōmitti penā ſine interpellat. eueniret qōdā abſurdū: vt ſi cepiſſet fuus petere ⁊ valitudie ip̄editus ceſſaret a petēdo: nō incideret mercator in penā: qō eſſz abſurdū. Poſtea dicit q̄ paſchate veniēte incidit in penā mercator ſi nō ſoluit: licet nō ſit interpellat⁹: licet poſtea offerat. ⁊ bñ dixi nō ꝓmitti penā ſi per debitorē nō obſtat. nam ⁊ ſi arbiter aliquē condēnat dare. x. certa die ⁊ p̄ condēnatū nō ſtet: qz ipa obtulit die ſtatuta: nō incidit in penā. ſed ſi nō adiecit die. tūc īfra modicū tēpus debz ſoluere. alias incidit in penā. Ultimo dicit. emi ego frācisc⁹ rez a te pro. x. ⁊ ſi ea. x. nō ſoluā vſq; ad paſca ſit res in empta. nā ſi veniēte paſcate non ſoluam precium predictum inempta ſit res.

Ja furioſo. Hec lex pōit plures caſus q̄bus actio furioſo acq̄ritur. Primus qñ accepi pecuniā mutuo a furioſo credēs eū ſane mētis ⁊ eā in rē meā cōuertā. nā acq̄ritur certi cōditio generalis furioſo. ex q̄bus eñ cauſis ignorātibus acquiriť: ex eiſdē ⁊ furioſo acq̄riť: vt ſi ſeru⁹ furioſi ſtipuleť ab aliquo aliq̄d. Itē cū datur dānum in bōis furioſi. Item ſi legeť furioſo. idē in ſilibus cāibus q̄ ponūť in littera.

Actionū. Actionū quedā ſunt in rē: vt rei vēdicatio. que dā in ꝓſonā: vt ꝓditiōes. Poſtea dicit qñ actio in rem cōpetat. Itē qñ in ꝓſonā. Poſtea dicit actōnū quedā ex ꝓtractu ſunt. quedā ex facto. quedā in factū ⁊ de oībus dat exempla. Ultimo actōes: aut ciuiles ſunt aut honorarie. ⁊ dicit in glo. ac.

Obēs. Penales actōes lite ſup eis cōteſta/ ta: tranſeunt ad heredes.

Obligationes. Obligatio que non cōſiſtit ex ſua ꝓpria virtute. vt promiſſio de homicidio faciēdo vel furto ⁊ ſimiles nō confirmantur officio iudicis. vel pretoris impio vel legis poteſtate.

Actio. Actio ꝓſonalez act. cōprehēdit. petitio realē act. perſecutio comprehendit ⁊ realē ⁊ ꝓſonalē qñ ad rem cōpetit.

Icio titio. Cōdēnatus eſt mihi titi⁹ in. c. eidē titio mutuaui alia. c. ⁊ ea pmiſit reddere. nec eſt hīta mētio pecunie in qua fuit ꝓdēnatus. dť q̄ ius meum integrū durat contra titium in illis aliis centum.

Seruus. Quidā ppť delictū eſt dānat⁹ in metallū. ⁊ ſic amiſit oīa bōa ſua ⁊ eſt effect⁹ fuus pene. ⁊ p ꝓſequens eſt liberat⁹ a creditorib⁹ ſuis cū nihil hēat. poſtea habuit indulgētiam a principe. ⁊ ſic reuerſus eſt in ciuitatē. nō aūt bōa recuperauit. dicitur q̄ nec creditoribus ſuis tenetur.

Non ſolū. Stipulatio ſub ip̄oſſibili ꝺ dicť. facta nō tenet idē in oi alio ꝓtractu vt ēptō locatiōe ⁊ ſimilibus ꝺcrib⁹.

Cum ex vno. Cū ex vno delicto plures act. deſcendūt: obus pōt agi. qđ intelligas in eo qō pl⁹ ē in vna q̄ in altera. ⁊ da exemplū in arboribus furtiz ceſis. ex quo delicto plures act. oriuntur: vt. j. ar. furtim ceſarum. l. i.

Conſtitutionib⁹. Actōes penales non vadūt in hīdes niſi lis fit cōteſtata contra defunctum.

Si ſeruuz. Seruū meū iniurioſe verberaſti ita q̄ eius pedi tibi brachiū. dť q̄ teneris iniuriarum act. et aq̄l. ⁊ vtra q̄ pōt intētari cōtra te. ſed alij dicūt q̄ vna electa alia tolliť. alij dicūt q̄ ſi agať aq̄l. tolliť actio iniuriaz aut ecōtra. veri⁹ aūt eſt q̄ ⁊ ſi agatur vna. altera poſſit intentari in id qō pl⁹ ſit in ea. Si is cui. Cōmodaui ſcolari libz ⁊ eū ꝺcrat ad aliū vſum. dť q̄ teneť cōmodati. itē cōdicť. furtiua. ⁊ vna intētata: altera tolliť. Secundo dicit. colonus ſubtraxit arboꝛes fundi mei vel aliq̄d aliud. dť q̄ teneť cōdicť. furtiua. itē act. furti. item ex locato. ⁊ ſi agatur vna iſtaz nō tolliť actio furti: ſed inter ſe bene tollūtur. Itē aq̄lia tolliť p act. locati in hoc caſu. Tertio dicit. cōmodaui tibi veſtimēta ⁊ tu ea fregiſti. teneris cōmodati. ſcē⁹ econtra. nam in eo qō vltra eſt in aq̄l. remanet poſt act. cōmodati.

In honorarijs. Actōes honorarie. Itē ꝓtozie q̄ hīt rei pſecuť. cōpetūt. ⁊ poſt annū. cetere intra ānū. ⁊ da exempla. vt in glo. hic poſita. Secūdo dicit act. ꝓtozie que poſtan nū nō danť nec in hīdez dātur niſi vt lucruz ſi qō eſt ab hīde extoꝛqueať: vt eſt in act. de dolo ⁊ in interdicto vñ vi. ⁊ in ſilibus. Tertio dicit. ille act. ꝓtinēt rei pſecu. q̄bus pſeq̄mur qō ex pīmonio nobis abeſt. ⁊ da exemplū. vt in glo. ac. que incipit. vt qz ꝛc. Quarto dicit q̄ actio reſciſſoꝛia. i. ātiqua actio ī rē vel in pſonā q̄ reddiť ope reſtituť. vſucap. reſciſſa. āno finiť qz ꝺ ius ciuile ꝓpetit. Quinto dicit. cū duūuiri accipiūt pecuniā mutuo noīe ciuitatiſ. ⁊ nō eſt verſa ī vtilitate ciuitatis. tenētur ipſi duūuiri etiā poſt annū. ſi aūt cēt verſa pecūia in vtilitatē ciuitatis. tūc teneť ciuitas. etiā poſt annū ad illam pecuniam reddendaz.

Eſſat. Condēnatus in ꝺdicť. furtiua vel ſili nō infamat.

Actōis vbo. Hoc vocabulū actio largiſſime acceptū cōprehendit act. in rē. i. act. in pſonā directas ⁊ vtiles ⁊ ꝓtidiciales. itē ſtipulatōes ꝓtozias vt dāni infecti. itē ſtipulat. legatoz ⁊ ſi'es. Itē interdicta. Secūdo dicit. q̄dā actōes ſunt mixte in q̄bus q̄libet eſt actoꝛ ⁊ reꝰ: vt eſt actio finiū regūdoꝛ

Non figura. Dic caſum vt in glo. que incipit de obligať. litteraruz dicit ꝛc. ⁊ ſimiliū.

Filiusfamilias. Filiusfamil. obligať ex oībus ꝓtractib⁹ tanq̄ hō ſui iuris. ⁊ ob id cuz eo pōt agi. fran.

Hereditariarū. Legatarij dicunť creditoꝛes hīditarij ⁊ act. eis cōpetētes hereditarie dicuntur. Si ex eodē facto. Vone caſuz vt poſui. ſ. e. l. cū ex vno.

Si cui. Legatarius ꝺditionalis nō ꝺ creditoꝛ niſi pu⁹ exiſtat cōditio. ſed ille q̄ ſtipulať ſibi. x. dari ſub ꝺdicť. creditoꝛ ꝺ eriā interiz. Ultimo dicit. creditoꝛ ille ꝺ q̄ hz aliquā act. ſaltem ciuilē q̄ excep. non poſſit tolli. vel honorariā vel in factū extraoꝛdinariā de qua hēs. C. de ſacro ſanctj eccleſijs. l. ſancimus.

Obligari. Paterfamil. ſue ptātis pubes pōt obligari. pupill⁹ aūt ſine tutoris auctoꝛitate nō pōt obligari. fuus nō obligať ex contractibus. frā.

Obligationū. Obligationū. i. cōuentionum ex q̄b⁹ oritť obligatio q̄ttuoꝛ ſunt cāe. aut eñ dies imponit in eis: aut cōditio: aut modus aut exceſſio ⁊ de his p oꝛdinē exēpla dat. tūc circa diē. qñq; eñ ponit dies vt obligatio ex die incipiat. vt p mittis. x. ex kalēdis marcij. nā āte kalēdas nō poſſuz exigere. qñq; ponit dies vt vſq; ad cā debeas. vt ſi. pmiſiſti. x. vſq; ad kalēdas martij. ⁊ b caſu elapſis kalēdis adhuc teneris. idē in legato. tū ſi agā oppōiſ mihi excep. vl pactū vl doli. ſic ⁊ cū tradō ſolū ſine ſupficie. nā ſupficies ipo iure ſeq̄tur ſoluz. ⁊ ſic ad tevēit. tū ope excep. retineo ſupficiē. ſeq̄tur de cōdicť. videre. ⁊

conditio ponit qñcz añq̃ sit cõpletus ℈ct⁹.vt pmisisti mihi.x. si nauis veniat ex asia.ꝛ b̃ casu ãte ℈dit.nõ possuz agere.qñcz apponit conditio finito ℈ctu.vt si pmiseras mihi.c.pure. hoc pacto facto apposita fuit ℈ditio q̃ tenearis si nauis venerit ex asia,nã ãte ℈dit. possuz agere cũ effectu.ſz postq̃ aduẽit cõ dit.si agã.obstat mihi exceptio.sequit videre de mõ.ꝛ modus appõit obligatõni b̃ mõ.pmittis mihi.x.aut sticũ.naz vno de his soluto pmissio alteri⁹ tollit:nec vnũ tñ de his possuz pete re.ſz.est in electõe tua qõvis soluere donec vtrũcz extat.sequit de accessiõe videre.ꝛ certe accessio qñcz fit rei.qñcz psone.pso ne b̃ mõ.pmittis mihi.x.aut titio dare vl̃ b̃ mõ.pmittis mihi x.aut sticũ fuũ titio dare ꝛ hoie.ſ.stico soluto titio liberaris a me ope except. ¶ Si ita.Si nõ dederis mihi talẽ fundũ pmi/ sisti mihi.c.dare.dr̃ q̃.c.possuz ꝛ debeo petere e liberaris tñ dã do fundũ.Secũdo dicit.pmisisti mihi te factuꝝ nauẽ mihi.ꝛ si nõ feceris pmisisti mihi.c. dare.dr̃ q̃ pma obligatio videt nouata p ſcdam.ꝛ sic ad.c.agã. ꝛ b̃ intelligas cũ tñ tps pte/ rijt quo nauis potuerit fieri ꝛ nõ fuit facta.

I Si qui.Promiseras mihi sticũ dare ꝛ ãte q̃ esses in mo ra sticũ mãumisisti:ꝛ ãte q̃ ℈uẽiaris sup eo stic⁹ ℈cesserit

Et iosus.In obligat.q̃ descendũt dr̃ q̃ nõ teneris ex re.i.sine ℈sensu ptũ obligari põt pupillus ꝛ furiosus etiã sine auctoꝛitate tutoꝛis vl̃ curatoꝛis.ꝛ da exẽpla in fundo quẽ hẽbaz cõem cũ pupillo vel furioso ipẽdi aliq̃d de meo.nã obligat mihi pupill⁹ p b̃ vt reddat mihi ptem expẽsaꝝ. idẽ si pupill⁹ doli capax dat mihi dãnũ in fundo cõi.nã tenet mihi

H Rrianus.Cũ tractat siue q̃rit de aliquo obligãdo mul quo liberãdo oẽs sum⁹ pni in b̃.ꝛ da exẽpla.vt in glo.q̃ icipit.

I Hq̃buscũcz.In ℈ctibus in q̃bus sol⁹ con/ exẽplũ ꝛc. sensus'sufficit nec est op⁹ loq̃la siue ñ̃bis vt est in vẽdit. ꝛ locat.ꝛ in silib⁹:in illis põt interuẽire surdus ꝛ obligat.frã.

E cõtractib⁹. Actio descẽdẽs ex ℈ctu in hr̃dẽ ℘petit li/ cet p eã puniat delictũ siue dol⁹.hic est q̃ actio tutele cõ petit ℈ hr̃des tutoꝛis ꝛ petit emẽdari dolus defuncti. Idẽ in act.depositi:si depositan⁹ cõmisit dolũ in re deposita.nã hr̃s ei⁹ tenet act.depositi.ꝛ si hic tutoꝛ vl̃ depositari⁹ sit filiusfam̃. vel fu⁹.ꝛ cõmittat p̃dictũ dolũ:tenet pr̃ ꝛ dñs de peculio non

Q uolibz die ãni dando liberatur.

Q Vod q̃s. Qui tenet oi ãno certuz q̃d dare noxali.

Q Vigamur.Qñcz q̃s obligat re.qñcz ñ̃bis.qñcz simul interueniẽte vtroq̃.i.re ꝛ ñ̃bis. qñqz ℈sensu.qñqz lege.qñqz iure honoꝛario siue p̃toꝛio.qñqz ex necessitate. qñqz ex facto. ꝛ de oib⁹ dat exẽpla p oꝛdiem. In fine legis dicit q̃ nudo cõ sensu fiũt obligat.qñqz.ꝛ da exẽplũ in vẽdit.ꝛ in silibus ℈cti/ bus q̃ ꝛ ñ̃bis fieri p̃t. Itẽ ꝛ nutu qñqz fiũt obligat.ꝛ da exẽ

C Vra.Ex vno delicto plures act.qñcz plũ vt in glo. nascũtur nõ tñ oibus põt agi ꝛ da exẽplũ: vt.ſ.e.l. cum ex vno.ꝛ l.q̃ fuũ. Itẽ ex vno ℈ctu nascũtur qñqz plures act.vt cõtra p̃curatoꝛẽ meũ hẽo mãdati.ꝛ certi condit.ꝛ vna tñ ex eis act.possuz agere. In vltima pte legis pone casum vt.j.de verbo.sig.l.sciendum.§.penul.

C Ontractus.Si fingo vẽdere libꝛũ cũ donẽ:nõ valz iste

I ℈ctus venditõis imaginari⁹ siue ficticius.

I Noibus. In ℈ctib⁹ q̃ fiũt cã dñij alicui⁹ rei trãsferẽdi vt in vẽdit.ꝛ sil'ibus opoꝛtet ꝛ vẽdẽtẽ hr̃e aĩm tradẽdi dñ um:ꝛ emptoꝛem acquirendi.ꝛ nisi hũc animũ habeat nõ per/ ducetur ad effectuz ille contractus.

Q Uecũqz. Quis actio q̃ est mihi q̃sita noie fui mei vt ac/ q̃li.itẽ actio iniuriaꝝ p iniuria facta fuo meo. Itẽ furti vel si/ milis durat mihi etiã si ille fuus desijt cẽ me⁹. vt qꝛ vẽdidi eũ vel manumisi eũ. Itẽ ℈ditio furtiua q̃sita mihi nomie fui mei subrepti durat mihi etiã si desij fuũ hr̃e:dũtñ nõ redijt in meã

I Noibus. In oi ℈ctu siue sit bone fidei ptãtez.fran. siue stricti iuris:si ℈ heredes errarunt:vnũ sentiẽs vnus

S aliud ali⁹:nõ valet qõ fit.ꝛ idez est in societate.

Liendũ. Quis actio vadit in heredes ex quo est lis ℘te stata cõtra defunctum.

P Upillus. Pupill' accipiẽs mutuũ sine tutoꝛe:nõ tenet etiã naturaliter.ꝛ loquitur de infante.

I Inq̃. Pone casuz vt in vi bo.rap.l.i.ꝛ vt.ſ.e.q̃ fuũ.ꝛ l.ex vno.ꝛ dic de hoc vt in glo, hic posita que incipit.i, re. ꝛc.

P Rocuratoꝛ. In hac pꝛima pte.l.dic casuz vt in glo.q̃ in cipit.hic est grecuz ꝛc. ¶ Seia.Seia epl'az mãdauit lu tio titio in hec ñ̃ba:si ita diligis me vt cõsueuisti incõtinẽti vi sis litteris meis vẽdas rẽ tuã quã ibi hẽs ꝛ veni huc ad me. ꝛ oi ãno dabo tibi.x. vl̃ alia ñ̃ba erãt in epl'a in q̃b⁹ nõ est vis. dr̃ q̃ ex hac epl'a tenet scia illi lutio titio. si illa vẽdita res sua vẽit.cũ ista forte indigeat eo in p̃curatoꝛẽ hr̃e.secus si sit mala suspitio. vt qꝛ ista cã luxurie volebat eũ.nã hoc casu non tene/ retur ex dicta epistola ad.x.annua.

¶ De verboꝝ obligationibus. Rub.

¶ Ista rubꝛica continuatur ad superioꝛem titulum de act.ꝛ obliga.vt i glo.

S Tipulatio nõ põt. Dñs vlpian⁹ iuriscon/ sultus tractatur⁹ de ñ/ boꝝ obliga.moꝛe sapiẽtis philosophi. ostẽdit quo/ mõ confici possit stipulatio:ꝛ quõ nõ. ꝛ pꝛimo dicit q̃ stipulatio nõ põt concipi nisi vtercz.i.stipulãs ꝛ pmittens loquant' iuicẽ:qꝛ stipulatio fit p ℈ceptionẽ ñ̃boꝝ.ꝛ iõ si q̃s lo qui nescit sicut mutus:aut infans vel absens ita longe vt audi ri nõ possit:nõ põt stipulari vel pmittere:qualiter ergo,puide bitur si q̃s sit mutus.absens vel infans vt possit sibi actionẽ ex stipulatu acq̃rere:aut pmittere stipulãti.rñdetur q̃ debz stipu lari p seruũ suũ.ꝛ sic acq̃ritur sibi actio ex stipulatu: aut si vult obligari debet pmittere p seruũ suũ.ꝛ erit obligat⁹ actiõe qõ iussu. Sed q̃d. eramus duo simul ego interrogaui te pmittis mihi centũ ex cã emptionis talis rei. tu anteq̃ responderes re cessisti a me.dicit q̃ hic nõ cõtrahitur verboꝝ obligatio.si ve ro te interrogaui.ꝛ anteq̃ respõderes recessisti. ꝛ statim reuer/ sus ad me,rñdisti pmitto:tenet stipulatio.oñmõ sit modicũ in teruallum tẽpoꝛis: qꝛ illud non vitiat stipulationẽ. ¶ Si q̃s ita. Interrogaui titiũ pꝛomittis mihi centũ scuta.ꝛ ipse rñdit. quid m qõ vulgariter dictũ est pour quoy non.certe obligabi tur mihi ex pmissione sua. Si vero interrogaui eũ pmittis cẽ tũ.ꝛ ipse non rñdit ñ̃bo,sed inclinauit caput:vt faciunt lõbar di:non obligabitur mihi:nec eius fideiusſoꝛ. ¶ Si quis sim pliciter. In isto.§.ponuntur tres casus.pꝛimus est.Titius in terrogat meuium pure pmittis mihi centũ.meuius rñdet pꝛo mitto si nauis ex asia venerit. vel si interrogat meuiũ pmittis mihi si imperatoꝛ in ytaliã venerit. ꝛ ille rñdet pꝛomitto pure. vel sic pmittis mihi centũ soluere in festo pasce.ꝛ meuius rñ/ det pmitto in festo penthe.soluere.certe hijs tribus casib⁹ nõ valet stipulatio.qꝛ non est debita facta respõsio ad interroga tionem. Et regulariter cum aliquid detrahitur:vel aliq̃d addi tur stipulationi hoc est rei que in stipulatum est deducta. ipsa stipulatio vitiat' nisi ipse stipulatoꝛ rñsione facta ĩcõtinenti oñ dat responsionẽ sic factã sibi placere:qꝛ tunc valet stipulatio. ¶ Si stipulanti. Dictũ est in pꝛecedẽti.§. q̃ stipulatio vitia tur si adijciatur aliquid stipulationi vel detrahatur:ꝛ est ille.§ intelligendus si adijtiatur vl̃ detrahat' in qualitate stipulatõ nis.iste.§.intelligit' si detrahatur vel adijtiatur aliquid stipu/ lationi in quantitate. Et dicit sic. Titius ait sempꝛonio,pmit tis mihi.x.sempꝛonius respondet pꝛomitto.xx. vel si dicit pꝛo mittis.xx. alter respondet pꝛomitto.x.certe valet stipulatio in hoc qõ responsum est. licet debeat responsio congruere inter/ rogationi:tamen valet stipulatio. ¶ Sed ꝛ si mihi.Superio res duo.§. tractant si adijtiatur stipulationi in qualitate vel quãtitate quid iuris sit hic.§.tractat de tertia specie.ſ. si adij/ ciatur spes vel detrahatur. Et dicit sic. Ego volebam a te sti/ pulari sticuz.tu respondisti pꝛomitto sticum:ꝛ pamphilum an stipulatio valeat,ꝛ respondetur q̃ valet tantum in stico: licet

adiectus fuerit pamphilus. ⁊ rō est:q; tot sunt stipulationes q̄t sunt spēs in stipulationē deducte,sed sic est q; vna est vtilis altera inutil' ſz vtil' p̄ inutilē nō vitiat̄.valet g̃ stipulatio in stico vitiata alia parte stipulatōnis in pamphilo. ¶ Eadem aūt. Sed queritur si ego latine te interrogo,tu autē mihi grece rn̄deas an valet stipulatio.rn̄detur q; sic.⁊ hoc locū habz in omni lingua:dūmodo loquentes se intelligant, vel per se vel per interp;etem verum.

Stipulationū. Jsta lex põit diuisionē stipulationū.⁊ dicit q; quedā sunt stipulatões que tendūt ad dandū sicut est ꝓmitto tibi decem,quedaz tendūt ad faciendū vt ꝓmittere scribere libz̄ū ⁊ similia.⁊ primo expedit illā ptem que ꝫsistit in dando ⁊ eaz subdiuidit dicēs q; q̄dam recipiūt diuisionez vt cū ꝓmitto decem,possum eīs q̄ncp dando creditori.ipso tamen volentē recipere partē solutōnis in pte illa liberari.quedam vero nō recipiūt diuisionē vt cū hō promittit̄ in genere, vl' vas. nā etiā si pars illi' hois vel vasis soluat̄ nō liberatur debitor in illa pte soluta. Jtē si ꝓmitto viam vel actū nō põt ista stipulatio diuidi sc̄z ptem soluendo . idē in stipulatione alternatiua speciez.⁊ hoc vsq; ad.§.Ex hijs igitur. ¶ Ex hijs igitur. Dictū est in proximo.§. quasdā stipulatões esse indiuisibiles.⁊ iō nō posse promissorē liberari ptem soluendo.quid erit in heredibus ꝓmissoris nūquid isti poterūt liberari soluē do ptem rei deducte in stipulatiōe indiuisibili. rn̄det iurisconsultus q; nō.⁊ rōez ponit.q; natura obligatōis nō mutat̄ ꝓpter heredū psonas.⁊ iō si res deducta in stipulationē non recipit diuisionē heredes'tenent̄ quilibet insolidū.tamē si vnus soluit totum põtab alijs repetere actōne famil'herciscunde. ¶ Ex quo. Sicut supra dictū est ꝓmissoris heredes insolidū teneri:ita vez ē stipulatoris' hr̄des quēlibet insolidū hr̄e actōnem:licet aliqui dixerint hoc casu qñ stipulator qui rez indiuisibilē fuerat stipulatus moritur. extingui obligationem:nō tñ vez est.q; stipulatio nō etanescit,ꝓpterea q; res indiuisibilis difficile soluit̄. ¶ Si tamē. Supra dictū est:q; q̄dam sunt stipulatões indiuisibiles: ⁊ q; heredes promissoris rei indiuisibilis possunt ꝓueniri insolidū hic queri . Titius promisit mihi hoiem in genere. moriē anteq; mihi soluat:relictis duobus vel pluribus heredibus certū est q; tenet̄ mihi q̄libz insolidū: cōueni tamē vnū heredez.⁊ ipse soluit mihi ptē hois promissi. nunq̄d habebo actionē cōtra alios ꝓ reliqua pte hois.rn̄det̄ q; sic.idē est si vnū heredē liberaui pro pte ⁊ idē in ipo promissore:⁊ eius fideiussorib'. ¶ Jtez ⁊ si. Expedito illo membro stipulationis indiuisibilis q̄ cōsistit in dādo: ponit aliud membrū qđ ꝫsistit in faciēdo,⁊ ponit̄ sic casus vsq; ad.l.eadē. Duo erāt sc̄z titi' ⁊ meui'. Titi' stipulat' est a meuio hoc mō:;pmittis mihi meui p̄ te nec̄ p̄ heredē tuū fieri: quominus mihi liceat ire per fundū.rn̄det meui' promitto post hoc moriē meuius promissor relictis duob' vel plurib' heredib' vn' heredū meuij vēit otra promissorē meuij.nūquid alij heredes tenētur de hoc Titio,rn̄det̄ q; sic idistincte siue cū pena siue sine pena facta sit promissio. Sed ponam' ecōtra sc̄z q; stipulator Titi' moriē relictis plurib' heredib' vn' heredū suoz ꝓhibetur ire. tūc est differētia an facta sit stipulatio cuz pena vel sine pena. Nā si pena est adiecta stipulationi:puta centū.certe cōmittet̄ ista pena ad oēs heredes stipulatoris insolidū: tñ alij qui nō sunt prohibiti si petant penā poterit ipsis obijci exceptio doli mali. Si vero nulla est adiecta pena:ille heres:q; prohibit' est petet tñ interesse pro pte sua. Jdē dicendū est ⁊ in illa stipulatõe ꝓmittis mihi p̄ te nō fieri quomin' mihi ⁊ heredi meo hr̄e liceat:q; si cū pena promittat̄ cōmittit̄ pena oīb' heredib' stipulatoris. si vero sine pena poterit tantū agere ille heres qui prohibitus est. Et ratio istorū est: sc̄z quādo pena adijcit̄ vel non:q; vbi nulla pena adijcitur nihil interest eius qui non est prohibitus:ergo non potest agere. Sed vbi pena est adiecta non queritur vtrū omniū interfit:vel vni' tantū.sed solū an cōmissa sit pena vel non ⁊ insolidū oībus heredibus cōmittitur. Jtem promissoris heredes omēs tenentur licet vn' prohibuit.rō q; interest prohibitivt a nullo penitus prohibeat̄.

Eadem dicem'. Principium huius legis nihil aliud dicit nisi q; idem est dicendum in hac stipulatione promittis q; nullus dolum cōmittes ꝫ me:nec̄ tu nec̄ hr̄s q; qđ dictum est ꝫ.in.§. Jtē si i facto: sc̄z q; si stipulator relinq̄t plures hr̄des ⁊ ꝫ vnū cōittat̄ dol' ille sol' agere poterit qñ fine pēa ꝓmissus ē sec' qñ cū pena:vt.§.dictū ē. ¶ Catho lib.xv. Jn b.§. ponit casus. Titius promisit mihi aliquid:moritur relictis pluribus heredibus queritur si cōtra promissionē factū fuerit:quia liter heredes teneātur. Et rn̄detur distinguendo:aut factū qđ est ꝫductū in stipulationē est diuiduū vl' indiuiduū. Si factū est indiuiduū veluti facere iter ⁊ vn' heredū facit cōtra stipulationē omnes tenentur.⁊ ratione subdit ibi:q; qđ ⁊c. Si vero factū deductū in stipulationē est diuiduū sicuti quādo ꝓmittitur amplius nō petere.tunc si vnus heredū venit cōtra stipulationē:ipse solus tenetur non alij. Et rōnem subdit ibi differē tie hāc ⁊c. q; qñ factū est indiuisibile nō põt veniri nisi ꝫ totā stipulationē. sed quādo est diuisibile põt veniri cōtra etiaz in parte. ¶ Sed videamus. Pone casum vt hic in glo.naz nullus dolum cōmittes ꝫ me:nec̄ tu nec̄ hr̄s q; qđ dictum est ꝫ.in.§. Jtē si i facto: sc̄z q; si stipulator relinq̄t plures hr̄des ⁊ ꝫ vnū cōittat̄ dol' ille sol' agere poterit qñ fine pēa ꝓmissus ē sec' qñ cū pena:vt.§.dictū ē. ¶ Catho lib.xv. Jn b.§. ponit casus. Titius promisit mihi aliquid:moritur relictis pluribus heredibus queritur si cōtra promissionē factū fuerit:quia liter heredes teneātur. Et rn̄detur distinguendo:aut factū qđ est ꝫductū in stipulationē est diuiduū vl' indiuiduū. Si factū est indiuiduū veluti facere iter ⁊ vn' heredū facit cōtra stipulationē omnes tenentur.⁊ ratione subdit ibi:q; qđ ⁊c. Si vero factū deductū in stipulationē est diuiduū sicuti quādo ꝓmittitur amplius nō petere.tunc si vnus heredū venit cōtra stipulationē:ipse solus tenetur non alij. Et rōnem subdit ibi differē tie hāc ⁊c. q; qñ factū est indiuisibile nō põt veniri nisi ꝫ totā stipulationē. sed quādo est diuisibile põt veniri cōtra etiaz in parte. ¶ Sed videamus. Pone casum vt hic in glo.naz nullus libi melius ponitur. ¶ Si is qui duplaz. Titius emit fundū a meuio valentē.ccc.aureos,⁊ est stipulatus a vēditore duplū preciji:si fundus euincat̄.moritur meuius. venditor relictis tribus heredibus,postea fundus euincitur. queritur quomodo agent isti heredes meuij contra titiū.rn̄detur q; agent quilibz pro parte sua.⁊ sic quilibet pro centū. Jtē ego habebaz vsumfructum in fundo tuo. cauī tibi me vsurum arbitrio boni viri, ⁊ restituturū fūdū finito vsufructu tu decedis relictis pluribz heredib', nūquid ipsi habebūt actionē cōtra me quilibet pro parte sua,rn̄detur q; sic, idem est dicendū in stipulatione noui operis nūci.⁊ dāni infecti:vt eodē modo ponas casuz sicut positus est in fructuario. Sed videbatur cōtra in stipulatõe dāni infecti:q; opus non potest destrui pro pte. sed oportet totum destrui.sed hoc non obstat q; vt agi possit pro parte est introductum in vtilitatem stipulatorum:quare ⁊c. Quid autem in promissore dāni infecti; vel duple euictōis, dicendus est q; heredes promissoris non possunt liberari satisfaciendo pro parte,sed oz quēlibet cōuenīri insolidum:⁊ hoc vsq; ad.l.sequē.

Stipulationū. Jn hac.l. ponitur diuisio stipulationum q; alie sunt iudiciales,alie sunt pretorie,alie cōuentionales,alie cōmunes tam p̄torie q; iudiciales. ⁊ prosequitur ordinē declarando, dicens q; iudiciales sunt que p̄ficiscūtur a mero iudicis officio: vt est cautio de dolo:exēplum creditor cū sibi solutū est debz reddere pignus debitori:⁊ cuz hoc iudicis officio:cōpellit̄ cauere q; pignus illud nulli alteri vendidit vel si sit res īmobilis q; nullā seruitutē illi rei pignoratē impo suit. pretorie vero stipulationes sunt: quas pretor introduxit ut est stipulatio dāni infecti:⁊ cū his etiā continētur edilitie stipulationes: q; ediles pretores erant. Cōuentionales stipulationes sunt q̄ fiunt inter cōtrahentes: vt si vēdo tibi libz̄i certo precio.⁊ cū hoc stipulor a te q; vadas pro me romā: q; hec stipulatio est cōuētionalis. Cōmunes stipulatōnes sunt:que proficiscūtur a iudicis officio:⁊ a pretoris iurisditōe. sicuti est rem pu.sa.fo.nā aliquādo hoc fieri p̄cipit iudex aliquādo ipse p̄tor. Jtem duple stipulatio p̄ aliqua re vendita venit a iudice.⁊ pro aīali forte morboso venit ab edilitio edicto. ¶ Stipulatio. Jtem duple stipulatio ꝓ aliqua re vendita venit ab edilitio edicto. ¶ Stipulationū ponit diffinitionē

Stipulationū. Jsta lex põit diuisionē stipulationū.⁊ dicit q; quedā sunt stipulatões que tendūt ad dandū sicut est ꝓmitto tibi decem,quedaz tendūt ad faciendū vt ꝓmittere scribere libz̄ū ⁊ similia.⁊ primo expedit illā ptem que ꝫsistit in dando ⁊ eaz subdiuidit dicēs q; q̄dam recipiūt diuisionez vt cū ꝓmitto decem,possum eīs q̄ncp dando creditori.ipso tamen volentē recipere partē solutōnis in pte illa liberari.quedam vero nō recipiūt diuisionē vt cū hō promittit̄ in genere, vl' vas. nā etiā si pars illi' hois vel vasis soluat̄ nō liberatur debitor in illa pte soluta. Jtē si ꝓmitto viam vel actū nō põt ista stipulatio diuidi sc̄z ptem soluendo . idē in stipulatione alternatiua speciez.⁊ hoc vsq; ad.§.Ex hijs igitur. ¶ Ex hijs igitur. Dictū est in proximo.§. quasdā stipulatões esse indiuisibiles.⁊ iō nō posse promissorē liberari ptem soluendo.quid erit in heredibus ꝓmissoris nūquid isti poterūt liberari soluē do ptem rei deducte in stipulatiōe indiuisibili. rn̄det iurisconsultus q; nō.⁊ rōez ponit.q; natura obligatōis nō mutat̄ ꝓpter heredū psonas.⁊ iō si res deducta in stipulationē non recipit diuisionē heredes'tenent̄ quilibet insolidū.tamē si vnus soluit totum põtab alijs repetere actōne famil'herciscunde. ¶ Ex quo. Sicut supra dictū est ꝓmissoris heredes insolidū teneri:ita vez ē stipulatoris' hr̄des quēlibet insolidū hr̄e actōnem:licet aliqui dixerint hoc casu qñ stipulator qui rez indiuisibilē fuerat stipulatus moritur. extingui obligationem:nō tñ vez est.q; stipulatio nō etanescit,ꝓpterea q; res indiuisibilis difficile soluit̄. ¶ Si tamē. Supra dictū est:q; q̄dam sunt stipulatōes indiuisibiles: ⁊ q; heredes promissoris rei indiuisibilis possunt ꝓueniri insolidū hic queri . Titius promisit mihi hoiem in genere. moriē anteq; mihi soluat:relictis duobus vel pluribus heredibus certū est q; tenet̄ mihi q̄libz insolidū: cōueni tamē vnū heredez.⁊ ipse soluit mihi ptē hois promissi. nunq̄d habebo actionē cōtra alios ꝓ reliqua pte hois.rn̄det̄ q; sic.idē est si vnū heredē liberaui pro pte ⁊ idē in ipo promissore:⁊ eius fideiussorib'. ¶ Jtez ⁊ si. Expedito illo membro stipulationis indiuisibilis q̄ cōsistit in dādo: ponit aliud membrū qđ ꝫsistit in faciēdo,⁊ ponit̄ sic casus vsq; ad.l.eadē. Duo erāt sc̄z titi' ⁊ meui'. Titi' stipulat' est a meuio hoc mō:;pmittis mihi meui p̄ te nec̄ p̄ heredē tuū fieri: quominus mihi liceat ire per fundū.rn̄det meui' promitto post hoc moriē meuius promissor relictis duob' vel plurib' heredib' vn' heredū meuij vēit otra promissorē meuij.nūquid alij heredes tenētur de hoc Titio,rn̄det̄ q; sic idistincte siue cū pena siue sine pena facta sit promissio. Sed ponam' ecōtra sc̄z q; stipulator Titi' moriē relictis plurib' heredib' vn' heredū suoz ꝓhibetur ire. tūc est differētia an facta sit stipulatio cuz pena vel sine pena. Nā si pena est adiecta stipulationi:puta centū.certe cōmittet̄ ista pena ad oēs heredes stipulatoris insolidū: tñ alij qui nō sunt prohibiti si petant penā poterit ipsis obijci exceptio doli mali. Si vero nulla est adiecta pena:ille heres:q; prohibit' est petet tñ interesse pro pte sua. Jdē dicendū est ⁊ in illa stipulatõe ꝓmittis mihi p̄ te nō fieri quomin' mihi ⁊ heredi meo hr̄e liceat:q; si cū pena promittat̄ cōmittit̄ pena oīb' heredib' stipulatoris. si vero sine pena poterit tantū agere ille heres qui prohibitus est. Et ratio istorū est: sc̄z quādo pena adijcit̄ vel non:q; vbi nulla pena adijcitur nihil interest eius qui non est prohibitus:ergo non potest agere. Sed vbi pena est adiecta non queritur vtrū omniū interfit:vel vni' tantū.sed solū an cōmissa sit pena vel non ⁊ insolidū oībus heredibus cōmittitur. Jtem promissoris heredes omēs tenentur licet vn' prohibuit.rō q; interest prohibitivt a nullo penitus prohibeat̄.

Eadem dicem'. Principium huius legis nihil aliud dicit nisi q; idem est dicendum in hac stipulatione promittis q; nullus dolum cōmittes ꝫ me:nec̄ tu nec̄ hr̄s q; qđ dictum est ꝫ.in.§. Jtē si i facto: sc̄z q; si stipulator relinq̄t plures hr̄des ⁊ ꝫ vnū cōittat̄ dol' ille sol' agere poterit qñ fine pēa ꝓmissus ē sec' qñ cū pena:vt.§.dictū ē. ¶ Catho lib.xv. Jn b.§. ponit casus. Titius promisit mihi aliquid:moritur relictis pluribus heredibus queritur si cōtra promissionē factū fuerit:quia liter heredes teneātur. Et rn̄detur distinguendo:aut factū qđ est ꝫductū in stipulationē est diuiduū vl' indiuiduū. Si factū est indiuiduū veluti facere iter ⁊ vn' heredū facit cōtra stipulationē omnes tenentur.⁊ ratione subdit ibi:q; qđ ⁊c. Si vero factū deductū in stipulationē est diuiduū sicuti quādo ꝓmittitur amplius nō petere.tunc si vnus heredū venit cōtra stipulationē:ipse solus tenetur non alij. Et rōnem subdit ibi differē tie hāc ⁊c. q; qñ factū est indiuisibile nō põt veniri nisi ꝫ totā stipulationē. sed quādo est diuisibile põt veniri cōtra etiaz in parte. ¶ Sed videamus. Pone casum vt hic in glo.naz nullus libi melius ponitur. ¶ Si is qui duplaz. Titius emit fundū a meuio valentē.ccc.aureos,⁊ est stipulatus a vēditore duplū preciji:si fundus euincat̄.moritur meuius. venditor relictis tribus heredibus,postea fundus euincitur. queritur quomodo agent isti heredes meuij contra titiū.rn̄detur q; agent quilibz pro parte sua.⁊ sic quilibet pro centū. Jtē ego habebaz vsumfructum in fundo tuo. cauī tibi me vsurum arbitrio boni viri, ⁊ restituturū fūdū finito vsufructu tu decedis relictis pluribz heredib', nūquid ipsi habebūt actionē cōtra me quilibet pro parte sua,rn̄detur q; sic, idem est dicendū in stipulatione noui operis nūci.⁊ dāni infecti:vt eodē modo ponas casuz sicut positus est in fructuario. Sed videbatur cōtra in stipulatõe dāni infecti:q; opus non potest destrui pro pte. sed oportet totum destrui.sed hoc non obstat q; vt agi possit pro parte est introductum in vtilitatem stipulatorum:quare ⁊c. Quid autem in promissore dāni infecti; vel duple euictōis, dicendus est q; heredes promissoris non possunt liberari satisfaciendo pro parte,sed oz quēlibet cōuenīri insolidum:⁊ hoc vsq; ad.l.sequē.

Stipulationū. Jn hac.l. ponitur diuisio stipulationum q; alie sunt iudiciales,alie sunt pretorie,alie cōuentionales,alie cōmunes tam p̄torie q; iudiciales. ⁊ prosequitur ordinē declarando, dicens q; iudiciales sunt que p̄ficiscūtur a mero iudicis officio: vt est cautio de dolo:exēplum creditor cū sibi solutū est debz reddere pignus debitori:⁊ cuz hoc iudicis officio:cōpellit̄ cauere q; pignus illud nulli alteri vendidit vel si sit res īmobilis q; nullā seruitutē illi rei pignoratē impo suit. pretorie vero stipulationes sunt: quas pretor introduxit ut est stipulatio dāni infecti:⁊ cū his etiā continētur edilitie stipulationes: q; ediles pretores erant. Cōuentionales stipulationes sunt q̄ fiunt inter cōtrahentes: vt si vēdo tibi libz̄i certo precio.⁊ cū hoc stipulor a te q; vadas pro me romā: q; hec stipulatio est cōuētionalis. Cōmunes stipulatōnes sunt:que proficiscūtur a iudicis officio:⁊ a pretoris iurisditōe. sicuti est rem pu.sa.fo.nā aliquādo hoc fieri p̄cipit iudex aliquādo ipse p̄tor. Jtem duple stipulatio p̄ aliqua re vendita venit a iudice.⁊ pro aīali forte morboso venit ab edilitio edicto. ¶ Stipulatio. Jtem duple stipulatio ꝓ aliqua re vendita venit ab edilitio edicto. ¶ Stipulationū ponit diffinitionē

na tulit sententiã. nam si vnus heredum paruit sentẽtie. alter non nihilominus cõmittitur pena insolidum.naz in huiusmodi stipulationibus non potest aliter constitui quin non fiat iuria stipulatori.

I Si qui. Titio tanq̃ prodigo fuit interdictuz bonis.queritur an sibi stipulando acq̃rere possit.z rñdetur sic. Ex non potest promittendo alteri se obligare.vel aliquid dare.et ideo si pro sua promissione dederit fideiussorem non valet datio:nec fideiussor obligabitur.

I Impossibilis. Ista lex ponit differentiam inter condi/tionem impossibilez conceptam affirmatiue z conditionem impossibilem concepta negatiue. Nam si dico hoc modo.promitto tibi si digito celũ tetigero.nulla cõtrahitur obligatio.Si añt dico hoc mõ. Si digito celũ non tangam promitto centũ.certe statim ero obligatus.

I Nulla stipulatione. Promisi tibi hoiez certuz:vel equũ certũ soluere in festo penthecostes : z si non soluero illo termino promisi decez noie pene.homo promissus vel equus moritur infra terminum.queritur vtrũ pena statim possit peti. z dicit hic q̃ est dies promissionis expectãdus: q: tota obligatio ẽ comprehensa sub conditõne z sub die.z licet ante conditionem sit pena cõmissa:tamẽ dies in quẽ erat collata est expectãdus qui adhuc supest. Sed si promitto hoc modo.si intra festum pasce nõ tetigero digito celum ꝓmitto decez.certe statiz conueniri potero.

§ Titius. Eramus duo tu petrus z ego iohãnes dixisti titio ꝓmittis mihi dare hominez si iohãni non dederis.postea ego dico similiter titio promittis mihi dare eũdem hominẽ si petro nõ dederis.ille promittit nobis ambobus sepatim. Queritur nũc quando erit finis dandi alteri nostruz: ita q̃ soluendo vni nostrum ipse titius non possit ab alio conueniri. rñdetur q̃ finis erit dandi vsq̃ ad litem contestatam: q: tunc illius est melioz conditio qui prius occupauerit per litis contestationem.

N Oc iure vtimur. Promisi tibi centũ aureos si titi⁹ ante festum pasce in ytaliam nõ venerit.certe nihil peti potest a me donec titius tantũ tardauerit vẽire in ytaliaz q̃ certũ sit ipsum ante pasca venire in ytaliam non posse siue mortuus sit titius:siue adhuc viuat.

F Ilius duz. Pater meus erat captus ab hostibus:ego qui remansi in ciuitate stipulatus suz. queritur an patri meo acquiram.z rñdetur q̃ est in pendẽti huiusmõi acquisitio nam si pater meus reuertatur erit sibi per me in ista stipulatione acquisitum. Si autez moriatur pater apud hostes erit mihi acquisitum per istam meam stipulationem.

§ Ita. Titius stipulatus est a meuio hoc mõ.dabis mihi decem:aut quinq̃.meui⁹ rñdet simpliciter dabo.queritur quid meui⁹ debeat.z rñdet iurisconsultus:q̃ tantũ quinq̃ dz. Item si promitto hoc mõ. ego dabo tibi infra festũ pasce. idem est ac si dixissez dabo tibi in festo pasce: q: petere nõ poteris:nisi festo pasce transacto.idem si stipulatus quis sit hoc modo.dabis ante festum penthecostes.dabo:q: non poterit peti nisi transacto festo.

§ Ita. Ego volebã domũ edificare in certo loco veni ad architectũ z cõueni secũ precio: q̃ edificaret mihi hanc domũ que poterat cõmode edificare infra duos ános:architectus ꝓmisit mihi q̃ edificaret infra trẽnium.postea dimisit preterire temp⁹ scz annum cũ dimidio:ita q̃ verisimile est z certũ q̃ non põt edificare ãno cuz dimidio: nunq̃d agere possum otra architectũ ad interesse. rñdeꝫ q̃ sic: ex quo certũ nõ posse fieri domũ infra tale tempus.ante añt nõ tenebiꝫ promittens nec ei⁹ fideiussores. Idẽ est si quis dãnauerit heredẽ suũ insulaz edificare.vel domũ. Sed ponam⁹ sic.q̃ iste architect⁹ qui ꝓmiserat infra certũ temp⁹ edificare.edificauit mediã ptẽ domus:hec pars cõsumpta est incendio.nũquid habebit tẽpus integzũ ad edificandũ domũ iterũ: vel tantũ residuũ temp⁹ forte annũ cũ dimidio. rñdetur q̃ habebit integruz tẽpus. z hoc intellige quando conuenit inter partes: q̃ periculum esset promissoris,aliter non teneretur de casu fortuito,hoc dicit cum.l. sequenti.

§ Sticũ. Promisisti mihi sticũ:aut pamphilũ alternatiue. z sic potes soluere: quẽ velis. ego postea emi vnũ ex his suis:puta sticũ:certe tu teneberis mihi soluere pamphilũ precise postq̃ sticus factus est meus.

§ Stipulatio. Pone casum vt in glo. q̃ optime declarat.

§ Stipulatio. Promitto tibi centũ aureos si volam:vel si voluero:an valeat stipulatio.certe non:q: nulla est obligatio cuius potestas est collata in arbitriuz promittentis: q: forte nunq̃ vellet soluere.

Q Ui bis. Stipulatus es a me hodie pamphilũ: cras iterum venis.z stipularis a me eũdez pamphilũ.queritur nunquid tenear tibi bis soluere hunc pamphilũ. Rñdetur q̃ non.sed semel soluendo liberor a te.

§ Ita stipulatio. Titius volebat bertam ducere in vxorem. z q: dubitabat:q̃ ipsa faceret diuortium culpa sua stipulatus est hoc modo. berta dña charissima scio leuitatem mulierum:q: vbi velis nolunt:vbi nolis cupiunt vltro.z ideo volo q̃ mihi promittas centũ noie pene:si tua culpa diuortium factũ fuerit.queritur vtrum talis stipulatio valeat.z dicit q̃ non: q: contenti esse debemus penis legum que sunt constitute contra facientes diuortium culpa sua.

H Ciusmodi stipulationes. Dicit hec lex q̃ possum stipulari a te qd tibi titius debet: in id tẽpus cum desierit soluendo esse. nam talis stipulatio valet quasi concepta sit sub quauis conditione eueniente.

§ Diuortio. Cum titia nupsisset meuio fecit diuortium z stipulata est centũ nomie dotis.queritur q̃tuz sibi debeatur.z breuiter rñdetur q̃ si ista berta dedit centum:z sit stipulata ducentum debebuntur sibi centũ actiõe ex stipulatu z centum actione de dote. Si vero nihil dedit in dotem z stipuletur centum nomie dotis debebũtur ei ista centuz ex stipulatu actione. Et ponit exemplũ nam si vir legat vxori vel alij leget certam quantitatem que in dotẽ data fuit:licet nihil datũ sit in dotem:tamen debetur nõ ioñe dotis.sed rõne legati.

§ Id qd. Eram⁹ simul tu z ego:z debebas mihi summã pecũie.ego vidi q̃ hẽres i domo tua pulchrã petiã quã putabã cẽ de auro puro:cũ cẽt es tũ: petij a te summã pecũie mihi debitã.tu rñdisti:nõ hẽo argentũ nũc nec possuz tibi soluere.rogo te habe patientiã in me.dixi ego ꝓmittis mihi dare illã petiã auri:quã altera die cũ tecũ cenarẽ habebã in manu mea.tu dixisti,promitto.q̃ritur vtrũ tenearis mihi tradere illã petiã eris:vel si sit aliqua obligatio ꝓtracta iter nos.rñdeꝫ q̃ sic:q: cõsensim⁹ in vnũ corp⁹: tũ tu teneris mihi ad interesse vel de dolo actione:eo q̃ me decepisti.

§ Ex legati. Titi⁹ mihi debebat hoiem certũ:ex cã legati: vl ex stipulatu actiõe.moritꝫ iste hõ q̃ debebaꝫ mihi. q̃ritꝫ vtrũ possiz tutiũ q̃ẽire ad hoiem mihi dandũ:vl ad pciũ ei⁹.et rñdeꝫ q̃ si p ipz steterit quomin⁹ mihi soluez hoiez hũc tenebiꝫ mihi etiã hoie mortuo.z declarat quomõ itelligaꝫ stetisse p debitorẽ:scz si interpellat⁹ nõ soluit:vl eũ occidit. Silr dr si pupill⁹ sticũ debeat nõ videꝫ morã fecisse in soluẽdo:nisi iterpellet pupill⁹ auctore tutore.vl ipe tutor sol⁹.l.d.cũ.l. seq.

§ Dari. Debebas mihi cẽtũ actiõe ex stipulatu: feci tibi pactũ de nõ petẽdo:post certũ tps ego suz stipulat⁹ a te l mõ: ꝓmittis mihi qõ õbebas ex tali stipulatõe in q̃ cẽtũ debebas.tu rñdes,ꝓmitto. Queriꝫ ex q̃ stipulatõe mihi teneaꝫ. z rñdetur q̃ ex scõa: q: prior stipulatio est inefficax:propter exceptionem pacti de nõ petendo.

G Eneraliꝫ. Promisisti mihi hoiez occidere: vl carnes comedere in q̃dragesima vtz possuz te opellere ad l faciẽdũ: z si nõ faciasz an habeã aliqõ itereꝫ.z rñdeꝫ q̃ nõ:q: turpes stipulatões nulli⁹ sꝫ momenti.l.d.cũ pn.l.se Si stipl'at⁹ plan⁹ ẽ.

§ Irez. Stipulat⁹ sum a titio hoc mõ: ꝓmittis mihi tradere equũ tuũ. rñdet titius ꝓmitto. queritur quid mihi debeat.z rñdeꝫ q̃ tiñ tradere. nõ añt teneꝫ mihi proprietatez equi dare.sed sufficit q̃ tradat.

§ Cire debemus. Titius interrogat seiũ hoc modo promittis mihi,xx,z o cto,vel sic promittis mihi sticum;z pã

philum.queritur nunquid sunt hic quattuor stipulatões.due in.xx.et octo.et due in stico et pãphilo.et rñdeť q̃ sic:q̃ tot sunt stipulatiões:quot sunt summe in stipulatũ deducte:vel corpora. Et facit quandã illationẽ.q̃ si nunc stipulor.xx.post paulum adijcio quicq̃ non fit nouatio. sed erunt due stipulatiões ¶Quãuis. Dictum est supra.q̃ tot sunt stipulatiões:quot sunt summe et quot sunt corpa deducta in stipulatũ. hoc tamẽ non est ita late intelligenduz: q̃ si stipuler cumulũ pecunie: q̃ est coram me.intelligũtur tot esse stipulatiões quot sunt denarij:nam hoc esset absurdum. ¶Stipulationẽ. Pater tuus legauit mihi duos suos:sticũ videlicet:et pamphilũ vl legauit mihi centuz scuta ex vna parte:et centum ducatos ex alia pte certum est q̃ hic sunt plura legata p quibus petendis habeo act̃.ex testõ. Ego volens mihi prouidere:et cumulare oĩa legata sub vna actiõe venio ad te et dico sic.pater tuus legauit mihi tot summas. et tot corpora redigamus omĩa sub vna stipulatõe.tu dicis ego sum cõtentus.dico ego.ꝓmittis ergo mihi q̃ omĩa ista que legauit mihi. pater tuus solues in festo pentheco stes. tu rñdes promitto est hic vna stipulatio pluriũ corpoꝝ siue summarũ:licet sint plura legata.et subdit alia exempla.nam et familie et seruoꝝ est vna stipulatio.itẽ si quis stipulatus sit quadrigas et lecticarios. Si vero q̃s stipuletur per cõiunctionẽ copulatiuam sicuti promittis illum seruum:et illũ plures sunt stipulationes. ¶Si a fure. Quidã brito subtraxit equum quendam: qui forte erat meus. Ego venio ad euz: et interrogo ipsũ.promittis mihi dare equũ: quem altera die furatus es.ille dicit promitto:an valeat talis stipulatio.respõdetur q̃ non: q̃ potest esse q̃ equus ille est meus . stipulatio autem rei mee non valet. Quomodo ergo stipulabor ab hoc fure.dicendum est q̃ sic debeo stipulari o brito brito promittis mihi dare:q̃ te reddere oportet conditione furtiua.ille rñdet promitto.hoc modo facta stipulatio valet.q̃ si post hanc stipulationẽ factam equus iste decedat sine mora furis. certe ipse liberabitur.q̃ stipulatõ nouauit condiť.furtiuã.et sic non tenebitur condiť.furti.ꝓpter nouationẽ. nec ex stipulatu act̃. propter interitum speciei.

Ciendum est. Emit a me titius equum.sed ego volui habere fideiussorem pro precio.meuius qui stabat iuxta et erat amicus titij dixit. ego ero fideiussor titio pro isto precio equi bene dixi ego scribe ergo q̃ es fideiussor eius:qui scripsit queritur vtrum obligetur pro hac fideiussione. rñdetur q̃ sic q̃ presumitur stipulatio interessisse:ex eo q̃ scripsit se fideiussisse pro titio.et omnia solẽniter acta presumuntur.

I rem meam. Rem meaz stipulor a te sub conditione si imperator in italiam venerit: an valeat huiusmõi stipulatio.rñdetur q̃ si tempore existentis conditionis res illa mea non fit valet stipulatio:alias non.

I nomĩe. Habebas vnicuz seruum:qui vocabatur sticus:ego putabam euz vocari pamphilũ.dixi tibi ꝓmittis mihi dare seruũ tuum pãphilũ dixisti ꝓmitto.certe talis stipulatio valet:licet in noĩe sit erratu:q̃ in corpore cõsensimus.

I sticus. Plana est.

Ultum. Ista lex põit pulchrã dñiam in stipulationẽ facta de re:cuius cõmertiũ q̃s nõ hz:et ꝓmissionẽ rei etiaz cuiꝰ cõmertiũ q̃s non habz. Nã si quis stipuleť rez cuiꝰ cõmertiũ nõ hz.est tñ inutilis stipulatio:et nullũ pstat interesse.si vo quis promittat rẽ cuius cõmertiũ nõ habet nocet sibi.q̃ tenebitur stipulatori ad interesse.

I stipuler. Idẽ est stipulari vel ꝓmittere facere q̃d non potest fieri et promittere dare q̃d potest dari. ¶Item q̃d stipulor a te aliquid q̃d est cõtra legem dicendum est q̃ stipulatio non valet cum est ibi perpetua cã prohibitionis. Et licet ista causa prohibitionis cesset:tamẽ si fit postea contra bonos mores:non tenet stipulatio.exemplum est si stipulor sororem meaz mihi nupturã.duplex est cñ sororꝝ naturalis et adoptiua.quã quã ista stipulatio cessaret in sororꝝ adoptiua:tamen adhuc remaneret in sororꝝ adoptiua propter bonos mores q̃ prohibent matrimonium contrahi cum sororꝝ adoptiua etiã emancipata. ¶Si in locando. Planus est.

I quis. Promisi tibi fundum meum deducto vsufructu.postea per dolum suasisti mihi q̃ promitterẽ tibi cũ vsufru.certe nõ valet promissio:siue stipulatio. Sed quid emi a te equuz minꝰ iusto precio:scz pro octo scutis q̃ valebat.xx. hoc tamen non feci dolo.postea stipulor a te equum predictũ mihi tradi:an possim agere ex illa stipulatiõe.certe non:q̃ dolo facit qui vult petere ex stipulatione que continet iniquitatẽ.

I certos. Habebam in archa mea centum scuta vetera in vna bursa que mihi donata fuerunt a patre meo tali tempore. Tu stipulatus es a me ista centum scuta.postmodũ fur quidam subtraxit mihi ista centum scuta:an tibi tenear illa soluere vel alia centum. Respõdetur q̃ nec illa:nec alia tibi debeo:ex quo perdita sunt ista.

Tipulatio ista. Titius promisit seio hoc modo. Ego promitto tibi seiꝰ q̃ pacifice possidebis fundum cornelianum:nec vllus homo te infestabit in hoc facto. quin liceat tibi habere. ¶Queritur hic de quibus videtur titius promisisse seio de se et suis heredibus tantum: an etiam de extraneis rñdetur q̃ non:videtur promisisse nisi de se:et suis heredibus:q̃.si de extraneis promisit non videtur stipulatio valere:q̃ nemo potest factum alienuz promittere.et sic restringit iurisconsultus illam partem stipulationis tantuz ad personã promissoris et suoꝝ heredum. Sed si quis velit promittere factum alienum debet adijcere penam hoc modo. Ego promitto tibi q̃ licebit tibi habere hunc fundum: nec quisquã te turbabit in possessione eius.et si quisquã te turbet promitto tibi centum aureos.nam istaz penam poterit stipulator exigere si contra factum fuerit. ¶Sed quatenus. Queritur quomodo erit satisfactum huic stipulationi. rñdetur quãdo nec ipse promissor nec heres eius.nec heres heredis turbat possessionem ipsius stipulatoris. ¶Siquis forte. Dictum est.ff.pri.§.per quas personas non debeat fieri contra stipulationẽ habere licere: vt ipsi stipulatori satisfactum videatur hic.§. ostendit quid fieri debeat:an non fieri,vt satisfiat stipulatõi Et dicit q̃ si q̃s de possessione pura aut de vsufru.aut vsu solo eius rei de qua ꝓmisit habere licere cõtrouersiam faciat: lz de ꝓprietate nihil queratur.tamẽ videť facere extra stipulatio nẽ:naz quotiens cũq̃ minuiť alicui ius suũ q̃ hz.nõ videť sibi licere hre. ¶Quesitũ. Semper cõtinuat materiã suaz de stipulatione habere licere. et queriť quã rem possit quis ꝓmittere habere licere suã tantũ:an etiã alienã. et rñdetur q̃ non tãtũ suã.sed etiã alienã.sed in aliena ita demuz stipulatio habebit effectum si peruenerit in dñium ꝓmissoris:q̃ si semp aliena remaneat inutilis erit stipulatio. ¶Sicut dictuz est.ff.in.§.sed quatenus q̃ nõ tantũ promissor ipse tenetur si fecerit contra stipulationẽ. sz etiã heredes eiꝰ. h dr q̃ sicut ipe stipulator hz actiõ.extra ꝓmissores et heredes eiꝰ si veniãt ex ꝓmissione suã:ita etiã heredes stipulatoris si ipis hre nõ licuerit poterũt agere. Sz quid ꝓmisi tibi hre licere fundũ cornelianũ.iste fundꝰ peruenit ad aliquẽ aliũ extraneũ ille turbať in possessione fundi illiꝰ vtz possit agere ex me.rñdeť q̃ nõ.nec refert si quis addat:q̃ semdat in hac stipulatiõe istud ꝓnomẽ mihi.vel nõ addat:q̃ semper intelligiť mihi ꝓmissuz vel heredibꝰ meis et nulli alteri extraneo. ¶Hñ q̃. Titiꝰ hũit sticũ suũ q̃ fuꝰ stipulatꝰ est a me mitto.certe valz stipulatio sicut si aliquã aliã rẽ stipulatꝰ esset stiꝰ dño suo. Quid aũt si sic dicat fuꝰ ꝓmittis mihi q̃ licebit mihi hre fundũ hũc:an valeat talis stipulatio. Et arguit ꝓmũ iurisconsul.q̃ nõ.q̃ in hac stipulatiõe hre licere ius ex quo sať q̃ fuo ꝓpetere nõ põt:q̃ iuris ꝓpt hre in ꝑ fundo:lz de facto possit auferri ab eo.et ipe ab alijs auferre. nec obstat q̃ fuꝰ põt stipulari sibi ire agere licere.q̃ in hac stipulatõe factũ ex quo fatur. Tamẽ finaliť ꝯcludit iurisco.q̃ fuꝰ.et filiusfa.possũt sibi stipulari habere licere q̃ intelligenda est hec stipulatio in seruo et filiofa. de possessione naturali non auferenda. et sic sibi licere habere saltez naturaliter.cũ seruꝰ naturaliter possidere possit. ¶Hec quoq̃. Planus est,si seruus stipuletur q̃ sibi liceat possidere

vtilis est stipulatio q̄uis ō iure ciuili seru⁹ nihil possidere pos
sit: tamen naturaliter detinere pōt. ¶ Hēre. Quia multoti⁹
ens fecit mentionem de hoc verbo habere exponit nunc, q̄d si
gnificet habere, ꝛ dicit q̄ non tantū habere dicitur rem: ille q̄
est dñs rei: sed plerūq; etiam ille habere dr̄ qui non est dñs rei
sicut si quis rem depositam tenet, dicit̄ eam habere apud se.
¶ Si q̄s ita, Stipulatus sum a te vt mihi liceat vti, frui. post
mortem meā heres meus vult vti hac stipulatione; ꝛ vult vti
ne stipulari vti frui pro me ꝛ pro herede meo, ꝛ probat hoc ar
gu. a simili. nā ꝛ si; q̄ si stipulor mihi ire agere licere ꝑpetit eti
am heredi meo. ¶ Si quis. Volebā mihi cautū esse ne in cer
ta quadam re per titiū dolus cōmitteretur sup hoc cōsului iu
risperitum vt me doceret qualiter stipulari deberem. Qui mi
hi rñdet q̄ si volo dolū promissoris abesse alicui rei sufficit q̄
ita stipulor. Titij promittis mihi dolū abesse ab hac re: ꝛ ab
futurū esse, ille rñdet promitto, certe hac promissione obligat
se titius, ꝛ etiā sui heredes, dico ego dñe doctor, bene me do
solida, ꝛ semp vereor ne decipiar ostēdatis mihi quomō tut⁹
esse potero a dolo ipsi⁹ pmissoris heredū eius ꝛ omniū alio⁹
rñdet iurisconsultus, oportet q̄ in stipulatiōe tua adijcias penā hoc
mō promittis mihi q̄ dol⁹ abest abfuturusq; est ꝛ si cōtra fa
ctū fuerit penā centum aureorū promittis. promitto dicit ille.
certe hoc mō poteris tutus esse a dolo promissoris ꝛ heredū
suorū. si tamē aliquis extraneus dolus cōmittat contra te po
teris petere penā a promissore, ꝛ sic loco dāni q̄ habuisti pro
pter dolū cōmissum habebis penā illā centū aureor. ¶ Sue
persone. Planus est. ꝛ vide glo. ¶ Inter. Sepe pmittunt
hoīes sibi inuicē sub certa die aut sub cōditione que oīno est
incertura, ꝛ aliquādo sub die incerta: vel sub cōditione quā nō
est certus euenire. Queritur igitur que est differētia inter pmis
sionē factā die certa, ꝛ factā in diē incertam. rñdet iurisconsul. q̄
ille qui promittit in diē certā statim potest soluere, ꝛ nō vide
tur plus facere q̄ debeat, iō non repetit quasi nimis cito sol
uerit. Ille aūt qui promisit in diē incertū sc̄z si hoc aut illud fa
ctum fuerit si ante soluat non videt̄ fecisse q̄ promisit sc̄z tan
tum: imo plus: q̄ repetit solutū. ¶ Alteri. Volo stipulari b̄
modo meui promittis mihi q̄ dabis centū titio: an valeat ta
lis stipulatio, rñdet q̄ non q̄ nemo pōt alteri stipulari: nisi ser
uus dño suo: aut filius patri suo. Quid ergo faciendum est si
volo alteri stipulari, certe debz pena apponi veluti meui pro
mittis mihi q̄ centū dabis titio, ꝛ si nō dederis pmittis. l. no
mine pene, si ille dicat promitto: ꝛ nō fecerit q̄d promisit: pote
rit pena ab eo exigi. ¶ In stipulationibus. Habebaz duos
seruos sticos vnus erat albus, alter niger: ꝛ vnus multo meli
or alio stipulatus es a me hoc mō promittis mihi seruū tuum
sticū, dixi promitto veniente die solutōis tu vis habere album
q̄ est melior nigro ꝛ dico ego, non cogitaui de albo qñ promit
tebaz sed de nigro, tu dicis volo habere qui mihi placet. Hūc
queritur quid iuris, rñdet q̄ tu debes habere nigrū: q̄ fit iter
pretatio cōtra te: sc̄z q̄ senserim⁹ de nigro: nō de albo. ¶ Ēū
q̄. Stipulat⁹ sum a titio hoc mō promittis mihi dare, x. ꝛ scio
decem: nunq̄d titius dz .xx. mihi sc̄z. x. ꝛ. x. scio, rñdet q̄ tñ. x. dz
q̄ illa. x. q̄ mihi pmisit eadē pmisit ꝛ scio. ¶ Si stipl'or. Sti
pulat⁹ suz a titio b̄ mō pmitt̄ mihi soluere q̄d mea interest, vl'
pmittis me indēnem fuare, ꝛ dr̄ q̄ sic. Et ponit iurisconsul. exem
tionē tutele, ꝛ stipulatus sum a te rē pupilli salua fore, stipula
tio ista vz: q̄ interest eiꝰ mea fieri q̄d stipulat⁹ suz: q̄ ego obli
garer pupillo sicut tu. si male administrares. ¶ Siquis insulā.
Promisisti mihi titio insulā facere, deinde vadis ad meuiuz
ꝛ dicis ei, ego promisi titio facere insulā, sed sum ita occupat⁹
q̄ nō possuz seruare q̄d pmisi. vis tu illā insulā facere, ꝛ q̄d iu
stū fuerit dabo tibi, tu pmittis mihi q̄ facies certe vz stipula
tio, ꝛ potero agere ad interesse cōtra te si nō facias. Et similit̄
pone in quinq; exēplis sequen. ¶ Si quis, possuz stipulari q̄
fistas sticū iuditio, Itez possum stipulari a te q̄ edifices mihi
locū sacr̄: q̄ si dicerem⁹ nō posse stipulari edificari locū sacruz
sequeret̄ q̄ nec agere possem⁹ ex locato: ꝛ cōducto q̄d esset cō
tra iuris dispositionem due leges sequen. clare sunt.

Cum qui. Sunt certi dies in quolibet mēse q̄ idus voc̄
tur, alij ꝛ̄o kalende. Ego pmitto tibi: q̄ soluā tibi kalē
dis ianua. sunt forte multi dies hui⁹ mēsis: q̄ p̄tinētur sub ka
lēdis: de qua ergo die kalendarū intelligit̄ in stipulatōe si fit
exp̄ssuz p̄ nos qua die soluat̄ stabit̄ illi, pmissioni si nō fit exp̄
sum cōsiderabit̄ de qua die senserim⁹. si aūt nō possum⁹ verita
tē facti inuenire, intelligit̄ promissio facta in primā diē kalēda
rū. sed pone q̄ hodie incipiūt kalende hui⁹ mēsis ꝛ hodie mi
hi pmittis dare kalen. queritur de q̄bus intelligitur, rñdetur
q̄ de sequentibus intelligitur facta promissio. ¶ Quotiens
aūt. Titius stipulat⁹ est a meuio. Meui promittis mihi dare
centū ex cā tali, rñdet meuius pmitto. quero quādo debeātur
ista centū, ꝛ rñdetur q̄ p̄ñti die facte stipulatōnis. Sed pona
mus sic dicit idē titi⁹ cū essz lugd̄, cū meuio, meui pmittis mihi
dare centū scuta parisius p̄ tali cā, rñdet, meui⁹ promitto. cer
te hic non debetur die p̄ñti: q̄ expectanduz est q̄ meui⁹ possit
venire parisius, ꝛ postea facit vnā illationē que clara est ibi ex
quo ꝛc. ibidem ꝛc. sicut supra dixit obseruanduz esse in kalen
dis, ita etiam in nonis ꝛ idibus seruabitur.

Si hoc anno. Promisi tibi dare centū aureos āno p̄
senti, tu non potes me cōuenire in fine anni.

Si quis. Edificasti iuxta domū meaz: ꝛ vltra termīos po
suisti edificiū tuū. feci te vocari in ius vt destruas op⁹ illō. tu di
cis mihi nolo litigare eligam⁹ lutiuz titiū qui diiudicabit inter
nos. ꝛ secundum q̄ ipse dicet destruatur opus quod feci es tu
contentus: sum dicis, ꝛ sic promittis: promitto, postea aduenī
ente die arbitrij ego absentaui me, ꝛ ita arbiter noster nō pro
nunciauit propter moram meaz, dicitur hic q̄ promissor non
tenetur quasi moram fecerit. Quid autē erit si per arbitrū ste
tit: quominus pronūcierur, rñdetur q̄ stipulatio efficitur inuti
lis: q̄ non est a persona arbitri recedendum: nec pena que ad
iecta erat cōmitterur hoc dicit cum. l. sequenti.

Quodcūq;. Tantū operatur filius: qui stipulatur p̄ pa
tre quātum si ipse pater stipularetur sibi. idez in seruo: et
eius dño. ¶ Sicuti. Certū est q̄ possum ita stipulari promit
tis dare cum moriar: promitto. Ita si habeam filium ipse pōt
promittere hoc modo: pmitto tibi soluere cū pater meus mo
rietur. idem in serno. ¶ Si q̄s. Habeo filiā: volo ei p̄uidere
de aliqua summa pecūie vēdo titio quendā fundū: ꝛ stipulor
ab eo hoc mō pmittis centū que debes mihi ex cā venditōis
dare filie mee post mortē meā, ille rñdz, pmitto, talis stipulatio
valet. Econtra possum ita stipulari pmittis mihi dare centuz
post mortem filie mee. ꝛ hoc casu post mortē filie mee cōpetit
mihi actio directa ex stipulatu, priori casu vero competit actio
vtilis filie mee ex stipulatu. ¶ Non solū. Plan⁹ est. ¶ Filī
us dari. Habeo filiū: qui taliter stipulatur meui, pmittis mihi
dare, ille rñdet promitto certe videtur stipulatus esse patri: licz
patris nomen non exp̄ressérit in stipulatione.

Centesimis. Promitto tibi dare kalēdis centesimis. dr̄
q̄ obligatio est p̄fecta: ꝛ p̄ñs licet tēpus solutōis sit di
latū in kalēdas centesimas: ita q̄ si āte soluere t̄, non posset re
peti. ¶ Id autem. Quedam stipulationes que possunt con
ferri in tēpus mortis veluti que consistūt in dando. Quedaz
que cōsistunt in faciendo non possunt cōferri in tēpus mortis
sicut pmitto romā ire cū moriar. ¶ Si ita. Pone vt in glo.

Si sic stipulatur. Debebas mihi cētuz ex cā venditōis
cuiusdā fundi q̄ soluere debebas in festo penthecostes.
Ego vt magis securus essez stipulatus sum a te illa centū hoc
modo: pmittis mihi soluere illa cētū q̄ mihi debes in festo pa
sce, ille rñdet pmitto, querit̄ an statim petere possim: vl' an de
beam expectare vsq; ad festū pasce, ꝛ rñdetur q̄ debeo expe
ctare vsq; ad festuz pasce: nec ante possim petere: q̄ videtur re
petita dies pasce in ista stipulatione.

Decez. Stipulatus es a me centū hoc modo, pmittis
mihi soluere centuz cum petiero, ego respondeo pmitto

Queritur vtrum ista stipulatio sit conditionalis:an nō.rñdeť q̄ non est cōditionalis ſz pura.ꝛ hoc qđ adiectū est cū petiero nō ǫtinet aliquā conditionē:sed quandā admonitionē vt citius soluatur. ꝛ ideo licet prius moriaris q̄ a me petas heres tuus potest petere.

C Cum filiusfamilias. Amphilus filiusfamilias ꝓmisit titio seruū sticū stetit per eū quomin⁹ mihi solueret. ꝛ sic sticus decessit.queritur quomodo pater ō hoc facto teneatur. rñdetur q̄ tenetur de peculio: qz si filius habet peculiū pater tenebitur soluere precium stici serui qui decessit. Si vero pat fuerit in causa q̄ seru⁹ non sit solutus ꝛ decesserit seruus iste.filius non tenebitur amplius:sed dať actio vtilis in patrem. et idem dicendū est in persona fideiussoꝛū. ¶ Si stipuloꝛ. Promisisti mihi per te non fieri: quominus mihi agere vel ire liceret.ꝛ qz eras homo fallax nolui promissioni tue stare: nisi fideiussoꝛē dares: quē dedisti p fideiussoꝛē sterit q̄ ire non potui: vel agere. queritur an mihi tenearis ad interesse vel tuus fideiussoꝛ. ꝛ rñdetur q̄ nec tu teneris nec fideiussoꝛ. Si vero p ꝓmissorem factū est quominus ire agere possim.tu teneris mihi ꝛ etiam fideiussoꝛ ad interesse meū. ¶ In hac stipulatiōe. Dictū est.ſ.in.l.eadem.ſ.Latho. q̄ possumus stipulari p alī quē non fieri nec⁹ per heredē suū quomin⁹ nobis agere ire liceat.hic ponitur talis casus.Ego stipulatus sum a te p te nō fieri nec⁹ p heredem tuū quominus mihi ire agere liceat. hꝛs tuus ignorauit hanc stipulationē esse factā.ꝛ me impediuit ire agere.queritur an teneatur mihi attento q̄ ignorauit stipulationē esse interpositā. ꝛ dicit q̄ tenet q̄uis ignoret stipulationē esse factā.pupillus vero non potest de hac stipulatiōe teneri.hoc dicit. ¶ Si promissoꝛ. Promisit titi⁹ seio hominē dare in festo pasce.certū est q̄ p interpellationē cōstituitur q̄s in mora.si debite facta sit.ſz pone q̄ seius petijt a titio hunc hominē ante pasca. ꝛ sic ante terminū post hanc interpellat. ātē diē decessit homo promissus. queritur an titius liberat interitu speciei.ꝛ dicitur q̄ non, qz non potuit interpellari ante diē promissionis..

In illa stipulatione. Promisisti mihi p te non fieri quominus mihi ire agere liceat. queritur q̄d in hac stipulatione cōtineat.ꝛ rñdetur q̄:nō solū hoc ſcz q̄ me nō ꝓhibeas vel heres tuus.sed etiā q̄ cures ꝛ facias q̄ ire ꝛ agere possiz. ¶ Item i stipulatiōe. Ēdo tibi hꝛditatē ꝛ qz ī illa hꝛditate erāt aliq̄ debita scrupulosa que nō erat spes recuperari posse interposuisti hanc stipulationē.ꝓmittis mihi reddere oēm pecuniā que ad te peruenerit de hac hereditatevel que dolo tuo ad te nō peruenerit.Ego rñdeo ꝓmitto.Certe si ego facio dolo aliquo ne ad me perueniat pecunia teneoꝛ tibi.

In q̄ qui. Titius habebat seruū sticuz.quem ego promisi meuio.Titius sticū istum manumisit,dicitur q̄ ego liberatus sum a promissione mea.

In cōuentionalib⁹. Volebam tibi vendere aliquē fundum. cōuenim⁹ de precio inter nos tu promisisti p stipulationē centū nomie p̄cij.ꝛ dedisti fideiussoꝛem,dicit hic q̄ in hac stipulatiōe cōuentionali vel simili possum addere vt si nimis promisisti possumus detrahere de p̄cio vel tollere fideiussoꝛem de obligatione.Sed ponam⁹. domus tua minabatur ruinā domui mee.ego cōueni te vt caueres mihi.de dāno infecto.certe si in hac cautiōe dāni infecti debeat adhiberi fideiussoꝛ non possumus detrahere fideiussoꝛis dationē. ꝛ sic de silibus.qz hoc pertinet ad ipsum pretoꝛem.

Stipulatiōes. Ista lex dat cōsiliū q̄ ꝓtrahentes oīa cō prehēdant spāliter que cōprehēdere possunt.ꝛ hoc propter hominū malitiā: q̄ etiā claras pactōnes nituntť cauillari. doli vero clausula pertinet ad ea q̄ non possunt in presenti videri:aut fieri.sed in futurū timentur ꝛc.

In stipulatōibus.Duo sunt modi stipulādi in oībus rebus.aut eī genera stipulamur aut spēs. Si spēs stipulamur veluti ꝓmittis mihi dare sticū ꝛ pāphilū:ꝛ si decedo relictis duob⁹ heredib⁹.isti duo heredes nō hēbūt singli quēlibet seruū, sed q̄libet medietatē cuiusq̄ rei. Si vō genera stipulamur veluti ꝓmittis mihi duos boies.ꝛ stipulatoꝛ mortuꝛ relictis duob⁹ heredib⁹ q̄libz heres habebit vnū hoiem. ¶ Operaꝛ. Dixit supioꝛi.ſ.quādo genus promittit pōt dici res promissa siue coꝛpa in numerū. hic dicit q̄ quādo stipulamur opas possunt diuidi in numerū exēpluz.Sum⁹ duo qui stipulamur opas octo diez a liberto nostro.iste opę possunt diuidi per numerū.i.q̄ q̄libet nostrum habebit opas vnius dieiviciſſim.si ego hodie habeo.tu habebis cras opas vsq̄ si ego p quattuoꝛ dies.tu p alios quattuoꝛ hēbis. nō aūt dividētur opę q̄ tu habeas p mediā:ego p aliū mediū diez. Si aūt libertus malit offerre pecuniam pro operis,tunc quilibet stipulatoꝛ habebit medietatem pecunie illius.

C Cum quis. Promisisti centū aureos dare titio:aut seio tu potes soluere cui volueris istis duob⁹:ꝛ vni soluēdo liberaberis.Sed ponamus q̄ titi⁹ moꝛtu⁹ est relictis heredibus.q̄ritur vtruz soluendo heredib⁹ libereris sicut si soluisses titio.rñdetur q̄ non.qz nō est a psona titij recedendū qui erat in stipulatōe comprehensus.

Cum qui. Stipulatus sum hoc mō. meui ꝓmittis dare decē mihi ꝛ titio.queritur an videar tm̄ decē stipulatus an.xx.ꝛ dī q̄ tantū decē:ꝛ adducit simile in legato:qđ est clarū. ¶ Te ꝛ titiū. Stipulatus sum a te hoc mō. ꝓmittis tu dare:ꝛ heres tuus titi⁹.queritur quid ꝓfit ꝓsona heredis apposita in stipulatiōe.rñdeť q̄ nihil:sed est supuacua. Nā siue sit heres titi⁹ solus tenebitur solus siue sit heres cū alijs:tenebiť ꝓ parte hereditaria.ꝛ licet p appositionē ꝓsone titij videatur ꝓuenisse inter me ꝛ te:ne ab alio possim petere q̄ a titio, tamē inutile est pactum: qz a quocūq̄ q̄ erit heres petere potero. ¶ Qui sibi. Stipulatus sum mihi dari ꝛ filio meo debitoꝛ volēs liberari:cū me nō repiret soluit filio meo.queriť vtrz recte soluerit.ꝛ sic liberat⁹ sit. ꝛ rñdetur q̄ sic, qz filij ꝓsona est adiecta stipulationi magis cā solutōnis:q̄ q̄ ei acq̄ratur.ꝛ b locū habz siue filius maneat in ptāte pfis siue emācipet vsq̄ ibi. ¶ Nec ad rē. Ubi soluit tacitā questionē: qz posset quis dicere:quomō tu dicis mihi q̄ filio solui possit:cū ita sit quotiens pater filio stipulať sibimet acquirit. soluit q̄ hoc nō obstat: qz persona filij non est adhibita in stipulatōe cā sibi acq̄rendi. sed tm̄ vt sibi solui possit:vsq̄ ibi. ¶ Nō si soli. Dicit sec⁹ est si ego stipuloꝛ filio meo soli nō adiuncta persona mea. qz tunc non recte filio soluitur:qz persona filij magis applicatur obligationi q̄ solutioni. ¶ Qui stipulatur. Stipulatus sum a te hoc modo promittis mihi .xx.an. quoad viuā. tu rñdes promitto.queritur hic quādo petere possiz.rñdetur q̄ sta tim.sed an heres meus petere poterit,dicitur q̄ sic ipso iure:ita men exceptiōe repelli potest ꝛ subiungit de hoc duo exempla que sunt clara. ¶ Qui ita. Idem est dicere promitto tibi ante festum pasce.ꝛ promitto tibi in festo pasce. ¶ Qui proprietatem. Plan⁹ est. ¶ Si a te. Stipuloꝛ a te fundum sempꝛonianum.postea venio ad titium:ꝛ stipuloꝛ ab eo eundem fundum sine vsufructu.hoc est nudā ꝓprietatez.queritur hic vtrū tu liberatus sis propter istam secundā stipulationem:quasi videatur esse facta nouatio. rñdetur q̄ non.qz non tantuz est deductū in istā scōaz stipulationē sicut est in prima.nō enim posses liberari a me soluendo fundum sine vsufructu:imo semper possem a te petere vsumfructū illius fundi.Sed si tu solueris mihi fundum integrum.ille secundus promissoꝛ liberabitur a me. ¶ Si hominem. Stipuloꝛ a titio seruum sticum stipuloꝛ a seio sub ne vlla condītione. postea eundem sticum stipuloꝛ a seio sub condītione si nauis ex asia venerit contingit q̄ iste titius interpellatus ante condītionis euentum que appositа est in secunda stipulatione non soluit.ꝛ sic est in moꝛa post quā moraz sticus seruus decedit. dicitur hic q̄ statim possum agere cum titio qui moꝛam fecit. nec seius mihi tenebitur soluere si condītio euenerit. Sed ponamus q̄ ego titio acceptum tuli istum titium.certe existente condītione seius mihi tenebitur soluere sticum seruum.Sed que est ratio diuersitatis q̄ si decesserit fuus seius liberatur. si vero titio acceptilatum sit non liberatur seius,rñdetur q̄ ratio est:qz quando seruus decedit nō est

ꝑplius in rerum natura. ⁊ sic peti non pōt: qō nō est. Sed quā do liberatur titius per acceptilationē adhuc viuente stico su/ pereſt id qō peti potest: scz ꝟuus sticus: quē seius promiserat hoc dicit. ⁊ est pulcerrimus. §.

§ Si quis. Promisisti mihi decem sub cōditōne si rex pa/ rthus veniat: pendente conditione tu decedis. videbaꝫ q obligatio esset extincta: eo q non euenit ꝺdicio te viuente. sed non sic: qz heres tuus tenebitur post te: quando conditio euenerit.

Cui vsumfructum. Facit hic iurisconsul. quattuor compa/ rationes. prima est ista. Stipulor a te vsumfructum fun di titiani. deinde stipulor a te totum fundum. i. cum proprieta te ⁊ vsufructu. certe dicit q hec stipulatio similis est illi: quan do quis stipulatur partem alicuius rei. deinde totam rem sti/ pulatur. nam vsufructus est pars fundi. Sed ponamus econ tra stipulor a te totum fundū. deinde vsumfructum. certe simi/ lis ero ei qui primo totum stipulatur postea partem. Sed qui primo actum stipulatur. deinde iter nihil prodest sibi secunda stipulatio: sicut qui primo decem stipulatur deinde quinq; ni/ hil agit: quo ad suum cōmodum. ponit etiam aliud exemplū qō sequitur de vsufructu ⁊ vsu. nam vsus semper est in vsufru ctu. cetera plana sunt.

Cotiens. Promisi tibi circa festū sancti michaelis cer/ tam mensuraz olei vel frumenti soluere in festo pasce. tu non soluis mihi termino promisso. volo a te exigere extimati/ onem illius frumēti. queritur cuius temporis erit estimatio ha benda. respōdetur q tantuz estimabitur: quātum valebat in festo pasce: quādo soluere tenebaris. si enim aliter fieret pro/ missor posset decipi: scz si fieret estimatio vltra festuz pasce. qz tunc plus valet. similiter pone casum in. l. sequen. quādo quis promittit aliquid soluere alio loco q̄ in quo promissum est: qz fiet estimatio in id q̄tū valebat in loco vbi peti primū pōt.

§ Stipulatio. Titius stipulatus est a meuio: promittis mi/ hi centum si me non instituas heredez: an hec stipulatio valeat. dicitur q non. qz est contra bonos mores.

§ Seruus. Habeo seruū sticum: cui dico caue ne aliquā pe cuniā stipuleris a titio: nihilominus non obstante pro/ hibitione mea seruus me⁹ stipulatur a titio centuz: vtrum mi/ hi titius obligetur queritur. rūdetur q sic.

§ Si ita quis. Stipulor a te hoc modo promittis mihi da re centū si titius consul factus fuerit: aut meuius tribu/ nus plebis. certe quisquis istor duorū factus fuerit aut cōsul aut tribunus teneberis mihi vsq;. Sed enī ponamus q titi⁹ mortuus sit. ⁊ sic non poterit consul fieri: vtruz tenearis mihi si meuius fiat tribunus. rūdetur q sic: qz ex duabus disiuncti uis sufficit alteram esse veram. ⁊ si vna defecerit. altera existēs facit cōmitti obligationem.

Huiusmodi. Titius stipulatur a me b⁹ modo. Si impe/ rator romā venerit: tunc ex die in annos singulos centū dare promittis. rūdeo promitto post duos annos imperator romam venit. queritur nunquid titius poterit a me petere p duobus annis pteritis. ⁊ respondeꝫ q sic. cetera plana sunt.

Ce extrinsecus. Verba superflua nihil ad rem pertinē tia non vitiant obligationez exemplū ē in textu. Si ⁊ si. Erat coram nobis quidam seruus meus: qui vocabatur sticus. Tu credens euz vocari pamphilum dixisti mihi. promit tis mihi hunc seruū tuū pamphilū. rūdi promitto. Queriē cū errueris in noie serui: ⁊ ō corpe cōstet teneat obligatio. dicit q sic. textus ponit aliud exēplū qō glo. pe. bene declarat. Itē idem est si aliquis seruus stipuletur dño suo qui vocaꝫ lutius: tu rūdeas te velle dare illi dño titio. q̄ idez est valet stipulatio

§ Si minor. Titius debebat meuio minori. xx. ānis sticum seruum. iste meuius stipulatur a titio q manumittat ser uum sticum. queritur an valeat stipulatio. rūdetur q non. Si vero meuius esset viginti annorū valet stipulatio talis. qz lex que prohibet manumittere loquitur de minore. xx. annorum non de maiore.

Ita stipulatio. Plana est. Cum qui. Stipulat⁹ suz a te hoc mō promittis te curaturum q mihi. x. dentur. respon des promitto. Quero vtrū a te. x. petere possim. rūdetur q nō qz potes liberari dando debitorem locupletem.

§ Si pena. Volebam proficisci ad nundinas. dixi titio ve ni mecū ad nūdinas. rūdit. nō possum: qz non habeo pe cuniaz ad quicquā comparandū. Ego dixi ei promitto tibi cō cedere certā summam vt possis mercari in nūdinis sub pena centū aureorū. certe talis stipulatio valet ⁊ est certa: ꝓpter pe nam adiectā. Si vero promisi ei simpliciter credere pecuniaz non adiecta pena. stipulatio illa valet. sed est incerta: qz ad in teresse tenebor titio si non mutuauero ei qō promisi.

§ Si homo. Stipulatus suz a titio q sisteret in iudicio ho minē qui tamē iam mortuus erat: ⁊ si non sisteret feci eī promittere penam decē aureorum. dicitur hic q qz impossibi le est hominē mortuū sisti. ideo pena rei ipossibilis peti nō po/ test. ⁊ ponit simile sicut si quis sit stipulatus hominē mortuum ⁊ si non dederit promissor promisit penam. nam non valet to ta stipulatio.

Uxor. Berta volens nubere cuidam Isidoro stipula/ ta est hoc modo. Si in matrimonio decessero Isidoze ꝓmitti/ tis dare dotem infanti: quē forte ex alio viro habebat mulier Isidorus promisit moritur vxor ista. queritur vtrū isti infanti competat actio ex stipulatu. rūdetur q non: qz puer non potest stipulari. ergo nec pōt competere actio ex stipulatu.

Cum quid. Ista lex docet conceptiones stipulationū in vtraq; partem: scz cuz aliquid fieri volumus. Et cuz ali quid fieri non volumus. Cuz ergo aliquid fieri volumus debe mus ita stipulari: promittis mihi ire romā: ⁊ si non feceris cen tum. Cuz vero aliquid fieri non volumus debemus ita stipu/ lari. ꝓmittis mihi q non prohibebis me ire agere. ⁊ si aduer/ sus ea feceris centum promitto. Stipulatōnes. Vide gl. que bene declarat vsq; ad. §. si quis ita. Si quis ita. Loca uerā tibi opus aliquod faciendū precio mille aureorum: qō q/ daz opus debebas perficere circa festuz sancti iohānis. Ego videns tempus perficiēdi edificij appropinquare: ⁊ te esse ne gligens suspicatus suz q non perficeres opus istud veni ad te ⁊ dixi tibi. Amice charissime: tu nullam diligentiā facis pro opere qō mihi promisisti facere tēpus appropinquat. timeo q non poteris seruare promissa. Tu mihi quasi indignabun dus rūdes. Quid in me displicuit amicitie tue. nunquid sem/ per me fidelē repisti. scio q̄ gruae sit fidez fallere mallez perde re mille aureos: q̄ non seruare qō ꝓmisi. Ego vero tibi rūdeo ꝓmitte ergo mihi sub tanti: quantū valet edificiū: si non per feceris circa festū sancti iohānis: tu dicis ꝓmitto. Hanc que rē hic quādo dies istius stipulatōis cedit. rūdetur q trāsacto festo sancti iohānis: qz ante conuenīri nō poteras. Suz ponaꝫ mus domus mea minabaꝫ ruinam stipulatus sum a te vt eaz fulcires: aut stipulatus suz vt ꝺ domū mihi de nouo edificares. q̄ro an non possim agere nisi dom⁹ ruat. Et rūdeꝫ. q nō est ex/ pectandū q dom⁹ ruat: nec q tantū tpis ꝑterea quāto tpe in sula fieri possz. sz sufficit q fiat mora. ita vt certū sit q nō pote ris edificare tpe ꝓmisso: qz tūc potero agē: qū cepit mora fieri

Interdū. Certuz ⁊ indubitatū est quotiēs q̄d aliq̄s pure ꝓmittit: qō possibile est p̄stari statiz; debeꝫ. Suz ponaꝫ Titi⁹ ꝓmittit mihi fruct⁹ fundi cuiusdā vel ꝓmittit mihi fetū aliquē: q̄ adhuc est in vtero. certe in hac stipulatiōe inest dila/ tio tacite: scz dōec fruct⁹ nascātur vl id qō i vtero est p̄ducatur: ⁊ pōt de hoc duo exēpla q̄ sunt clara. Si ꝟuus. Titi⁹ defunct⁹ reliq̄t heredē. erat aūt in hereditate titij ꝟu⁹ q̄daz sti cus: q̄ aūq̄ adireꝫ hereditas stipulat⁹ ē a meuio centū dari he redi futuro titij. Ista stipulatio nō valz nisi adita fuerit heredi tas: qz tūc sumit vires. idez est si ꝟu⁹ stipuleꝫ dño: q̄ est apō ho stes. nā si reuertaꝫ dñs valz stipulatio: si nō reuertaꝫ nō valet. Stici promissor. Promisi tibi sticū certo die soluere post diem lapsum si non soluo sum in mora: q̄ si tūc decederat stic⁹ non liberarer interitu spēi. Post morā cōmissaz venio ad te ⁊ offero tibi sticuz: tu non vis accipe. certe ego p oblationē istaz purgaui morā: ⁊ sic non teneboꝛ si ꝟu⁹ decedat. ⁊ ponit simi/

lex: qz ille qui nõ vult accipe pecuniã oblatã cẽsetur esse in dolo

¶ Stipulationũ. Ista lex ⁊ due sequẽtes tractãt de stipulatione certa ⁊ incerta. ⁊ ista et sequẽs satis plane sunt ⁊ no. in sequẽti l. ꝙ positiu⁹ significãs qualitatẽ aliquã est incertus. suplariu⁹ vero est cert⁹: ibi vsqz adeo hoc. d. ista. l. cuz pn. se. vsqz ad. §. fũdi. ¶ Fundi. ꝓmisi tibi vsufru. vinee mee nunqd ista stipulatio est incerta. rñdetur ꝙ sic. qz penit⁹ incertũ est quãtũ nascẽ in vinea ⁊ ẽtum durabit ¶ Illud. Pro misi tibi fructus qui nascẽtur in tali vinea mea aut ptum ãcille mee vtrũ stipulatus sis incertuz. Rñdetur ꝙ sic: qz incertũ est quid nascaẽ. Sed si ego ꝓmitto tibi frumẽtum qõ iam est in horreo meo. vel vinũ qõ est in cauea mea. videor certũ promisse. qz faciliter sciri põt quãtũ sit vel in horreo vel in cauea.

¶ Qui vero. Iste. §. cõtinuatur ad supiorẽ. qz dictũ. s. in fi. §. ꝙ si stipulor frumentũ qõ in horreo tuo est videor certum stipulaꝛ. Quid aũt est si stipulor hoc modo: ꝓmittis mihi dare qõ titius tibi debz: vel qõ mihi ex testõ debes: an ista stipulatio sit certa vel incerta: videẽ ꝙ sit certa duab⁹ potissime rõnibus. prima qz certũ ẽ id qõ titius tibi dz: ⁊ qõ ex testõ mihi debes: ergo certũ deduco in stipulationẽ. Secũda rõe. qz si fideiussor ꝓmittat fideiubendo ꝙ aliquo id fide mea esse iubeo. et tamẽ videẽ certũ ꝓmittere. Tamẽ non obstantib⁹ rõnib⁹ istis stipulatio promittis mihi qõ titi⁹ tibi dz: vel qõ ex testamẽto mihi debes est incerta: licet qua sit dõia inter hanc: ⁊ illã supio ris. §. in fi. de frumẽto in horreo reposito. ¶ Qui id qõ. Stipulationes q̃ in faciẽdo vel in nõ faciẽdo cõsistũt sunt incerte. ¶ Qui illud. Stipulatus sum a te. xx. vel talez equũ tuũ. q̃ritur vtrũ certũ sim stipulatus vel incertũ. ⁊ videẽ ꝙ certũ. qz certe res in hac stipulatiõe designanẽ. Tamẽ iurisconsultus distinguit aut ego reseruaui mihi electionẽ: ⁊ tunc stipulatio est certa. aut nõ reseruaui mihi electionẽ petẽdo qõ voluero. ⁊ tunc stipulatio est incerta. ¶ Qui sortẽ. Debebat mihi titi⁹ centũ ex mutuo: ꝙ quibus põtabat mihi quolibz mense certas vsuras. stipulaꝛ⁹ suz ab eo sortẽ ⁊ vsuras simul. dõ h ꝙ certũ stipulor ⁊ incertũ. nã rõne sortis certũ sum stipulatus. rõne vero vsurarum stipulatus sum incertũ. ¶ Hec stipulatio. Planus est.

¶ Si stipulatus. Titius stipulatus est a meuio hoc mõ. ꝓmittis mihi dare sticum seruũ: aut pãphilũ quẽ ego voluero. rñdet meui⁹ ꝓmitto. certũ ꝙ stipulator habz hic electionẽ. sed ponam⁹ ꝙ titius stipulator moriẽ an heres eius habeat electionẽ petẽdi quẽ istoz voluerit. dicit hic ꝙ non. qz ista electio est psonalis: nec trãsit ad heredẽ. An aũt obligatio trãseat in heredẽ. dicit ꝙ sic: licet stipulator mortu⁹ sit anteq̃ eligat. ¶ Cũ stipulamur. Debes mihi ex venditione certã summã pecunie vel dẽbas mihi edificare domũ: vt magis certus sim ꝙ mihi soluas: vel domũ facias. stipulor a te hoc mõ promittis mihi dare vel facere qõ te dare vel facere oportet. tu tũ des promitto: q̃ritur q̃d deducitur in hãc obligationem. rñdetur ꝙ tantũ illud qõ dẽbebas mihi tempe huiꝰ stipulatõis. nõ id qõ in futurũ posses mihi debere. nec eẽ est in hac stipulatione sicut in iudicijs. nã si te cõuenio de peculio: licet tpe accepti iudicij nihil sit i peculio: si tamẽ ceperit postea esse tenebe ris mihi. similiter dicendũ est in peti. heredi. Si aũt velim mihi ꝓuidere in futuz. debeo sic stipulari. ꝓmittis mihi qõ te dare vel facere oportet. oportebit: vel tũc enim futurũ etiã deducitur in obligationẽ.

¶ Ad diẽ. Titius stipulatus est a me centũ soluenda in die sancti iohãnis: ⁊ casu quo nõ soluerẽ promisi. l. noie pene. morior ante festũ sancti iohãnis: nec hereditas mea est adita ab aliquo q̃ritur si ista cẽtum non soluãtur in festo sancti iohãnis an pena cõmittatur. ⁊ dicitur ꝙ sic.

¶ Si filiusfamilias. Habeo filiũ in ptãte qui stipulatur a titio centum. certũ est ꝙ filiꝰ mihi acquirit. post hanc stipulationẽ emancipo eum. queritur vtrum actio mihi competat post emancipationem eius. rñdetur ꝙ sic. qz tempus quo stipulabatur inspicitur.

¶ Cum fundum. Stipulatus sum a te funduz cornelianũ vel vineã maturam: vtrum fructus mihi debeantur qui sunt in ea propter istam stipulationem. dicit ꝙ non.

¶ Si procuratori. Per procuratorez stipulantem queritur actio vtilis domino ex stipulatu.

¶ Cotiens. Tu eras venator: ⁊ ego etiã: sic diligebam⁹ canes: promisisti mihi vnum canem. ⁊ cũ ego peterez: canem tuũ venatoriũ: dixisti ꝙ non intelligebas de cane latrabili: sed ꝙ dares mihi piscem marinũ cum primũ capi posset. queritur quid iuris vtrũ debeam expectare ꝙ capiatur vel dixisti te intellexisse de sydere celesti. qõ tũ nunqd põstari põt: certe erit interptandũ ꝙ promiseris mihi canẽ latrabilẽ: qz aliter intelligendo stipulatio fieret inutilis. forte enim nũqd posset capi piscis ille marinus nec sydus celeste dare vnqd posses. quare erit res in partem interptanda vt nõ pereat.

¶ Cotiens quis. Titius fecit mihi furtum. conueni eum coram iudice actẽ. furti: tu qz diligebas eum excusasti causas absentie. ⁊ qz ꝓcurator eras. Et promisisti mihi ꝙ eum sisteres in iudicio: nõ adijciẽs aliquã penã huic ꝓmissioni. Tu non fistis titiũ sicut promisisti. querit ad quid mihi teneaꝛis. rñdetur ꝙ teneris mihi ad interesse quãti scz mea interest eum statuz non fuisse. ¶ Si procurator. Cõueniebar actione enoxa li: propter seruũ meũ cõstitui procuratorẽ. procurator ille promisit aduersario meo seruũ sistere in iudicio. non facit qõ ꝓmissit. queritur vtruz aduersarius me⁹ possit agere ad interesse: eo ꝙ non seruatũ est qõ est promissum. ⁊ rñdeẽ ꝙ sic. licet illa stipulatio quãti ea res est videatur fuisse procuratoris.

¶ Emo rem. Stipulor a titio hoc mõ. Titi ꝓmittis mihi dare rem meã: an talis stipulatio valeat. dr ꝙ non. Si aũt dico sic. ꝓmittis centũ ꝙ põcio talis fundi mei talis stipulatio valet. itez possum sic stipulari. ꝓmittis mihi restimere talem equum meũ quẽ detines. ¶ Si post morã. Promisi tibi hominẽ sticũ. queritur an mihi teneaꝛis. rñdetur ꝙ sic: ac si sticus adhuc viueret. ⁊ in fine declarat quis videatur moram facere. nã ille qui plus diligit litigare q̃ soluere qẽ dz moram facere. nã ille qui plus diligit litigare q̃ soluere qẽ dz

¶ Inter stipulantẽ. Hec lex in ꝓncipio suo nihil aliud dicit ꝙ hoc: ꝙ scz nemo põt alteri stipulari. qz verba stipulationũ debẽt proferri inter põsentes. ⁊ sic negotiũ. i. stipulatio fit inter põsentes. ¶ Et qui spondet. Promisi tibi ꝙ dolus malus aberit ab aliqua re inter nos acta. ⁊ sic te stipulante ꝓmisi. promitto tibi ꝙ dolus malus abest: ⁊ abfuturus est. queritur quid promisisse videar: an de meo dolo solũmodo: an etiã de alieno. rñdetur hec stipulatio ꝓprehendit non tantũ ꝙ dolus meus abest. sed ꝙ curare debeã etiã ꝙ dolus alterius huic rei nõ interueniat. Idẽ dicit esse in illa stipulatiõe habere licere. ⁊ in illa nec p te nec p heredẽ tuũ fieri. s. q̃n mihi ire agere licet. ¶ Si sticũ. Habebas duos suos sticos vnũ albũ: aliũ nigrum. stipulatus sum a te sticuz simpliciter nõ exprimendo nigrũ: nec albũ. petij a te sticũ albũ. qui melioꝛ erat tu diristi te sensisse de nigro. ⁊ non de albo. nec põt constare de quo sensimus. querit vtrum stipulatio valeat. ⁊ rñdeẽ ꝙ talis stipulatio est inutilis. ꝓpterea ꝙ non consensimus in vnã rem. Sec⁹ est in iudicio. Nã retento eodẽ themate si petiero p libellũ vt supplici petitione sticũ non addẽdo vel exprimẽdo album vel nigrũ. certe stabitur dicto meo qui sum actor: de quo sentenciz. et ratio est: qz stipulationes que fiũt extra iudiciũ fiunt voluntate partiũ: ⁊ vtriusq̃ consensu. si ergo consensus deficit nõ valz stipulatio. Sed iudicia redduntur in inuitos: ⁊ necesse est ꝙ stetur dicto actoris qz reus sp negaret se de illo quez dicit actor sensisse. Est enim ꝓpriũ reoz semp fugere. ¶ Si stipulante. Titius stipulatur a meuio hoc mõ promittis mihi dare sticũ aut pãphilũ. meui⁹ rñdet animo dissentiendi. promitto pãphilum. querit an meuius teneatur. rñdet ꝙ non. Sed quid idem titius stipulatur a meuio promittis mihi. xx. aut. x. meuius rñdet promitto decem: an teneaẽ in decez. rñdetur ꝙ sic. ⁊ ratio differentie est inter stipulationes specierum ⁊ summarum. qz in summis semper intelligimus esse promissum qõ est minus decem aũt minus sunt q̃. xx. ¶ Item si ego. Stipulatus es a titio. fic. promittis mihi sticum et promittis mihi pamphilum

Titius respondet ꝓmitto stichum: queritur an teneatur ꝓ sticho.dicitur ꝙ sic q; tot sunt stipulationes quot sunt res deducte in stipulationē.ergo si ad vnam respondetur valet stipulatio. ¶Sacraz rē. In hoc.§.est plixioz textus ⁊ clarioz q̄ ca sus poni posset ⁊ ꝓcedit per pulchra argumenta que confirmat per exempla clarissima.quare videatur textus qui facilimus est.

§ Item.Promisisti mihi equum tuum talem ex causa donationis.postea legat⁹ est mihi equus iste.⁊ sic sunt hic due cause lucratiue.s.donatio ⁊ legatū.queritur hic cū acquisierim equū istum ex causa legati lucratiua nunquid euanescit ꝓma stipulatio.respondet ꝙ sic.idem est si heres fuero dño illius rei que mihi ꝓmissa est per ipsum dñm vsqz ibi. ¶Si vero.Sed ponam⁹ ꝙ domin⁹ illi⁹ rei mihi ꝓmisse me instituat hēdem.sed tū illam rem a me legauit alteri.⁊ sic nō est apud me remansura.certe hoc casu non euanescit stipulatio ⁊ intelligē quādo sum institutus in parte heres:q; si in totum non est contra quem agere possem.bene aduertendo ad litteram. aliē eniz textus stare non posset.caderet enim casus in impossibile idem est ⁊ si sit legata sub cōditione.rō quia licet ipse debitoz dedisset que est legata sub conditione.certe non esset liberat⁹. Si autem defecerit conditio:⁊ res penes eū remāserit, euanescit petitio.

§ Stichum. Stipulatus sum a te stichum:qui forte mortuus erat:an valeat talis stipulatio. Et distinguitur aut tu eras in illo casu: vt mihi tenereris etiam mortuo sticho: q̄a eum forte mihi surripueras.⁊ tunc etiā mortuo sticho mihi teneris quia semper fur est in mora. Aut eum simpliciter suz a te stipulatus puta causa emptionis vel donationis.tunc enim si mortuus erat tpe stipulationis vel post. ante tū moram nō teneris mihi q; mortuo homine promisso ante moram ꝓmissoris liberatur promissor.

§ Si quis.Ancilla titij cōmisit noxiaz contra me.cōueni tiū noxali actione qui ꝓmisit aucillam que pregnans tunc erat sistere in iudicio. Ista ancilla interim peperit.postea fistitur per dñm queritur an recte sistatur ⁊ respōdeē ꝙ sic.

§ Insulam. Promisisti mihi facere insulam infra duos annos.tu promisisti trāsire vnum annū ita ꝙ non potes amplius infra tempus promissum edificare.queritur vtz possis moram purgare distinguitur.aut ego sum litem cōtestatus extra te.⁊ non potes amplius te purgare a mora. Aut nō sum adhuc litem contestatus ⁊ tūc edificādo potes morā purgare

In executione. Ista est pulchra ⁊ elegās lex.⁊ ponit quatuor species obligationū. Nā prima species est siue executio:qñ res deducta in stipulatione potest peti diuisim exemplū ponit ibi. ¶Prima spēs. Et est qñ pecunia ꝓmittit rō ē q; stipulatore mortuo quilibet heres peteret pro parte sua hereditaria.vel promissore mortuo.a singulis heredib⁹ exigi potest ꝑ parte hereditaria. Secunda spēs est:qñ res deducta in stipulationem nō potest diuidi vt cū opus testator iusserit fieri ḡa quilibet heres tenetur insolidum vsqz ibi. ¶Nō si stipulatus. Ponit exemplum prime speciei nō secūde.⁊ dicit ad confirmationē primi dicti:q; si titius promittit seyo ꝑ se aut ꝑ heredem suum non fieri quominus ei ire agere liceat.⁊ si aduersus ea factū fuerit penā ꝓmittit titi⁹.moriē ipse titi⁹ relictis plurib⁹ heredib⁹ vn⁹ coz ꝓhibz seyū ire agere.certe propter vni⁹ prohibitionem ceteri coheredes omnes tenentur.ille tamen q̄ prohibuit tenetur ceteris coheredibus.ideo q; venit cōtra ꝓmissū. Secūda species est huic prime directe cōtraria.s. qñ to tū peti necesse est nec diuisionem recipit executio obligatiōis. vt quando testator precipit fieri par heredes suos aliqō op⁹ alicui. Nā executio obligatiōis nō pōt diuidi in partes.i.esse actus operis. Est tertia species. quando res in parte peti pōt. sed non potest nisi tota simul solui.exemplum titius promisit mihi hominē incertum moritur relictis trib⁹ heredib⁹ possum a quolibet partem hominis petere.sed solui non potest nisi totus ab vno vt liberetur.q̄ obz si ceteri soluāt alias partes hominis bene est si nō,iste qui partē suam soluit conuenietur ꝓ reliquis partibus. Est ⁊ quarta species:quādo aliq̄d qō ꝓmissum est:petendum est insolidum.tū solutio pōt diuidi exemplum. Titius vendidit mihi fundum ⁊ promisit de euictione. moriē relicti trib⁹:vel plib⁹ hēdib⁹:venit q̄dā terti⁹ q̄ vult fundū a me euicere ō iure debeo denūciare oib⁹ hēdib⁹ vt me defendere veniant.si tamen euict⁹ fuerit a me fundus q̄libet heredum soluendo ꝓ parte liberabitur vsqz ibi. Item si istud est exemplum tertie partis:⁊ satis clarū vide ter. ¶Quicūqz Titius promisit mihi centum sub cōditione si seyus ad nundinas veniret.vidēs iste titi⁹ ꝛsutus homo ꝙ sey⁹ venire vellet ad nundinas:⁊ sic impleretur conditio dolose persuasit seyone iret ad nundinas:. queritur an nihilominus mihi teneatur ipse titius in centum.rñdetur ꝙ sic.quia ꝑ ipsum stetit quominus conditio impleretur.

Quod dicitur.Dictuz est.§.e.ti.l.scire debem⁹ ꝙ tot sunt stipulationes quot sunt res deducte in stipulationem. Queritur vt hoc dictum locum habeat.quomodo cōcipiēda sit stipulatio.rñdetur ꝙ hoc modo. Meui dabis mihi seruum stichum.⁊ centum aureos.⁊ equū tuū rufum.ille respondet dabo certe hic sunt tot stipulationes quot res. Ez si iste tres res essent posite in vno loco simul:⁊ dicerē sic.dabis mihi omnes res istas.tunc tantū est vna stipulatio:quia non sunt hic singulariter exꝓsse.sicut supza fuerunt diuisim designate.

Demo. Titius legauit mihi sticlum seruum sub cōditione si nauis ex asia veniret.veni ad heredem titij ⁊ dixi ei ꝓmittis mihi ꝙ dabis mihi seruum sticlū.si nauis ex asia venerit.heres dicit promitto.nunqd ista stipulatio est vtilis. respōdetur ꝙ non:quia nihil plus consequitur legatari⁹ ꝑ hanc stipulationē:q̄ consequeretur per actionem ex testamēto.

Pena rei. Titius promisit meuio hominez sticlum ⁊ vt certiozem faceret creditozem dedit sempronū fideiussorem. Titius iste interpellatus vt solueret seruum istum: fuit in mora:post hoc sticlus seruus moritur. queritur hic vtruz fideiussor teneatur post rei interitum:sicut ipse reus titius qui fuit in mora soluendi.⁊ respondetur ꝙ sic quia mora rei nocet fideiussori. Si vero sempronius fideiussor seruum obtulit ⁊ reus titius moram fecit.mortuo seruo erit ipsi fideiussori succurrendum. Sed ponamus ꝙ iste fideiussor seruum occidit.certe reus principalis liberabitur.⁊ ipse fideiussor solus poterit ex stipulatione conueniri.

§ Ja colono. Locaui tibi vineam meā per.x.annos: ita vt quolibet anno dares mihi.x.scuta. trāsactis tribus annis stipulatus sum a te hoc modo promittis mihi soluere quod debes ex locatione vinee mee.tu dicis promitto.queriē quid in hanc stipulationem est deductum.certe tantum triginta scuta que debentur mihi pro tribus annis preteritis: ⁊ nō futura pensio vinee. Si autem volo deducere in stipulationē pensionem futurozum annozum debeo addere in stipulatiōe promittis dare qō debes ex tali locatione vel in futurum debebis.tunc etiam futura pensio cōprehendeē in hac stipulatiōe.

Cum stipulari. Putauit tibi quidam vsurarius cētuz ducatos ita vt omni mēse solueres sibi pro vsuris q̄nq̄ ducatos post paucum tempus venit a te vt colorez det vsuris suis stipulaē a te quinq̄ ducatos nomine pene ⁊ loco vsurarū soluendos omni mense:quo in solutione cessaueris: post hec facit te in ius vocari propter sortē.nunc queritur vtruz durante iudicio per aliquot menses pena ista debeatur. respōdetur ꝙ sic.dubium erat huius legis quia cepto iudicio videbatur facta nouatio:⁊ videbatur stipulatio pene esse peremptased sec⁹ est vt hic ⁊ C. de iudi.l.i. Sed hec.l.iure nouissimo quo vsure omnino ꝓhibite sunt locum nō haberet nullomō. sunt eniz a xp̄iano nomine penitus extirpande vsure: vt ne quidez vllum vestigium remaneat questus infelicissimi.

§ Jseruum. Promisit titius mihi sticlum seruū: qui non interueniente mora mortuus est. an promissor teneatur distinguitur:quia si non fuit causa mortis sue non teneē. Si vero eum occidit non liberatur. Quid autē erit promissor seruum istum non occidit,sed cum infirmus esset euz neglexit an

teneatur. Rñdeꝛ ꝙ sic. vide gl. super verbo in non faciẽdo. ⁊ ponit text. argumẽta pro ⁊ cõtra. q̃ satis clara sunt. ¶ Hz ⁊ si. Promisi tibi certũ fundũ. Iste fundus factus est religiosus. vtrũ nihilomin⁹ tibi tenear dare fundũ. Certe distinguiꝛ. Nã si iste fundus erat me⁹ tpe stipl'oni s vel p⁹ añ tũ ꝙ religiosus fieret si post fiat religiosus per me tenebor tibi. ⁊ pone in alijs exẽplis q̃ ponit text⁹. Vi añt ego ꝓmisi tibi fundũ alienũ. ⁊ p aliũ fact⁹ est religiosus tũc nõ tenebor tibi, nisi morã fecero in soluendo. ¶ Itẽ si homo. Glo. ponit casum. ¶ Sequiꝛ. Titius instituit me heredẽ in omnib⁹ bonis suis: in quib⁹ bõis erat vn⁹ seru⁹, postea idẽ titi⁹ fecit codicillos: in quib⁹ iussit vt restituerem seruũ istũ sempronio. ego nesciens a me hoc eẽ petitũ per testatorẽ occidi seruũ istũ vtrũ nihilomin⁹ tenear sempronio. Rñ. ꝙ sic.

Sequitur. Est ver⁹ ⁊ approbata regula in iure quotiẽs q̃s morã facit ppetuaꝛ obligatio. Hz hec regula recipit talẽ limitationẽ siue distinctionẽ. Nã si ꝓmissor ipse est causa more, qz occidit hominẽ ꝓmissum. tũc teneꝛ qz occidit nec põt morã purgare. Si vero tũ morã fecerit in soluẽdo ⁊ extat res ꝓmissa. põt postea offerẽdo morã purgare. hoc enim est ex bono ⁊ equo. quã sententiã hic multũ laudat paulus iurisconsul. et celsus similiter ⁊ iul. ⁊ ponit ar. a simili in fine. §. qõ declara vt in gl. sup v. par. p. l. ij. s. ne q̃s eũ q̃ in ius vo. vi exi. ⁊ ẽ iste pulcher. §. ¶ Nũc videam⁹. Dictũ ẽ. s. pri. §. q̃liꝛ obligatio ppetuaꝛ p morã. ⁊ q̃liꝛ mora põt purgari in b. §. ostẽdiꝛ p q̃s pro nas ppetueꝛ obligatio ⁊ ad q̃z on⁹ ppetueꝛ obliga. ⁊ breuiꝛ rñdetur q̃ põt ppetuari obligatio ꝓpter morã cõmissaz a principali ꝓmissore. ⁊ ẽt trãsit õ heredes suos. Itẽ põt perpetuari p fideiussorem. ⁊ ẽt in ei⁹ heredes trãsit. ¶ An filij. Pater familias filio suo iussit vt ꝓmitteret seruũ stichũ sempronio filij⁹ vim iussionẽ pris ꝓmisit. postmodũ iste filij⁹ occidit stichũ ꝓmissum. queriꝛ vtrũ obligatio perpetueꝛ õ patrez. Rñ. ꝙ sic, qz pater censetur esse in hac obligatione quasi accessori⁹ sicut s. proximo. §. dictũ est. s. ꝙ obligat⁹ accessorie perpetuat obligationẽ. ¶ Effect⁹ hui⁹ cõstitutionis. Quereret aliq̃s quis ẽ effectus. i ptãs illi⁹ cõstitutionis. s. in. §. sequitur ꝙ. s. si homo ꝓmissus moriaꝛ culpa õbitoris ꝙ ppetuetur obligatio. Rñ. ꝙ est illa ptãs: qz lz homo pijt tũ adhuc peti põt. lz quis precium eius cõsequaꝛ. Itez põt hui⁹ hominis mortui ꝓmissori acceptũ ferri: ⁊ fideiussor pro ea obligatione accipi põt. Item talis obligatio põt ẽt nouari si expresse dictuz sit inter partes vt nouetur obligatio.

Si ita stipuler. Ista lex cũ sequenti plane sunt ⁊ in. l. tritici cum. glo. ponit casum.

Si insulam. Si quis stipuleꝛ sibi insulã fieri: dz locum designare in quo fieri eã vult al's nõ valet stipulatio.

Si seruũ. Promisi tibi seruũ meũ stichũ. postea inueni eũ adulterantẽ vxorẽ meã. occidi eũ, vtz tenear tibi. Respondetur ꝙ non.

Si ita stipulat⁹. Stipulat⁹ sum a te ꝙ seruũ tuũ sisteres in iudicio ⁊ si nõ sisteres ꝓmisisti ypocẽtaurũ. ypocẽtaurus est aial fictũ nũq̃ visuz in reb⁹ hũanis. certe habebiꝛ hec stipulatio ac si solũmõ ꝓmisisses seruũ sisti sine ypocentauro. ¶ Possum vtiliter. Certũ est ꝙ nemo põt alteri stipulari q̃d autẽ est si hoc mõ dicã. Titi ꝓmittis mihi decẽ q̃ mihi dz meum ista stipulatio valet: qz possum agere ad interesse si nõ satisfecerit si tũ meui⁹ ꝓ quo promisit. titi⁹ est locupleꝛ nihil possum a titio petere nihil enim interest mea dari a titio cuz meui⁹ sit sufficiens. ¶ Si tibi nupsero. Vide glo. sup ver. raro.

Existimo posse. Habeo fundũ quẽdam: quez timeo forte pdeꝛ iõ volo mihi ꝓuidere ⁊ stipulor a te b mõ. titi ꝓmittis mihi dare fundũ talẽ qui nũc me⁹ est: cũ me⁹ esse desierit: an talis stipulatio valeat. Rñ. ꝙ sic. Itẽ possum a te stipulari viam ad fundũ aliquẽ qui tpe stipulationis nõ est me⁹, ⁊ hec probat duob⁹ exẽplis. primo si hec supiora vera nõ sunt sequereꝛ ꝙ si stipulat⁹ sim fundũ alienũ sub cõditione ⁊ pẽdente conditione interim mihi donat⁹ aut legat⁹ fit ꝙ pimereꝛ stipulatio qõ tũ essz incõueniens, cũ possit fundus ille iterũ nõ me⁹ fieri

Aliud exẽpluz ponit ibi, sz si. ⁊ ẽ tale: qz si p̃dicta ꝛa nõ essent sequereꝛ ꝙ si ꝓmissus ipse fundi stipulareꝛ viã sub ꝓditione ꝙ fundo alienato extingueꝛeꝛ stipulatio: est tũ ⁊ hoc inconueniẽs ꝛc. ¶ Ex hac stipulatione. Pone casuz vt. s. c. l. si ita stipulat⁹ esset.

Quicquid astringẽde. Pone casuz ꝓm gl. ij. sup ver. dum. ¶ Si stipulat⁹. Duz a te stipulat⁹ cẽtũ si infra annum romã nõ ieris: nõ possum agere nisi anno preterito.

Conditio. Promisi tibi decem aureos si ꝓpator anno primo preterito rome fuit. certe ista cõditio q̃ relata est in preteritũ statim facit valere obligationẽ: aut statuz eã nõ valere ostẽdit. sicut illa que cõfertur in presens tempus: vt dicẽdo si ꝓpator rome est promitto.

Liberes. Plana est.

Venditores. Titius ⁊ seius vendideruꝛ fundũ quẽdam sempronio ⁊ promiseruꝛ emptori de euictione: ⁊ vltra p agereꝛ õ eũ õ ꝓpetate fundi hui⁹. p⁹ preciũ exolutũ venit vn⁹ vẽditoꝛ: ⁊ petit ptẽ pcij sui a sempronio, semproni⁹ pbat solutũ esse totũ pciũ. sic vict⁹ est vẽditoꝛ. post hoc vẽditoꝛ iste petit sumpt⁹ litis: quos sibi dicit deberi ex stipulatu. q̃ritur an si bi debeanꝛ. Rñ. ꝙ nõ. qz stipulatio facta õ sumptib⁹ liti dendis intelligitur tantum in cã euictionis. h. d.

Liber homo. Plana est.

Cum seru⁹. Stichus seru⁹ me⁹ ꝓmisit mihi. xxx. aureos si eũ manumitteꝛe: ⁊ p hac summa dedit mihi exꝓmissorẽ. Stich⁹ iste ab alio manumittiꝛ ꝙ a me: vtrũ exꝓmissor teneaꝛ mihi in. xxx. Rñ. ꝙ sic. qz nõ q̃riꝛ ꝛc. intelligẽ tũ ꝙ opa mea sit stichus iste manumissus.

Stipulat⁹. Stipulat⁹ sum a te stichũ seruũ aut pãphilũ seruũ. electio est tua ꝓmissoris quẽ velis dare. tu offers mihi stichũ nolo eũ recipe qui post hoc moriꝛ. An possim õ te agere ad pãphilum. Rñ. ꝙ nõ. qz per debitorẽ nulla est mora facta. ⁊ ideo liberatur cũ obtulerit q̃ debebat.

Qui ex plurib⁹. Habebã tres fundos vocatos eodẽ nomine. s. corneliano. promisi tibi fundũ cornelianum sine alqua alia demõstratione. certe videor tibi incertũ ꝓmisisse. rõ qz possuz dare tibi quẽ voluero, ⁊ volũtas mea est ꝓpendenti donec soluam vnum ex his fundis.

Cum turpez. Pater adoptiuus põt aliquid accipere a filio suo adoptiuo vt eum emãciper: nec est de hoc stipulatio facta turpis. h. d. lex in se ponit casum ad longuz.

Titio. Possum stipulari decẽ sub cõditione, si quãcũq̃ vxorẽ duxero dabis mihi centũ. sicut possuz stipl'ari gñaliter si q̃s in capitoliũ ascẽderit cẽtũ dabis. ¶ Nulla. Plan⁹ est

Si ita stipulat⁹. Plana est.

Si mihi. Certũ est ꝙ nemo põt alteri stipulari. ponamus sic casuz. Ego suz stipulat⁹ decẽ mihi, ⁊ titio in cui⁹ ptãte nõ suz. q̃riꝛ b quãtũ mihi debeaꝛ. rñ. ꝙ q̃nq̃ tñ. nã ꝓ his q̃nq̃ tñ cõsistit obligatio, in alijs q̃nq̃ nõ põt cõsistere: qz nemo alteri stipulari põt nec mihi accrescit altera pars. s. quinq̃.

¶ Si stipulat⁹. Utebaris aliquo tpe veste muliebri: suz a te stipl'at⁹ vestẽ tuã muliebrẽ. tu dicz te nullã hꝛe ego dico ꝙ imo habes vnã quã soles portare. tu replicas ⁊ dicis illã nõ eẽ muliebrẽ ex quo eã portabas q̃ vir es. q̃riꝛ hic q̃d iuris sit quõ interpretabimur hanc stipl'onez. rñ. ꝑm mẽtẽ ipsi⁹ stipulatis nõ sz mentẽ ꝓmittẽtis. vñ si solit⁹ est ꝓmissor aliqũ portare vestem muliebrẽ. certe illã debebit soluere. lex. j. sequẽs plana est.

Si q̃s. Istud ꝓncipiũ. l. pulchrũ est. ⁊ breuiꝛ b intẽdit. qz facit diffiaz inter stipl'onẽ dabis quẽ volam ⁊ istã dabis quẽ voluero. qz ꝓma. s. quẽ volã hz talẽ ptãtẽ ꝙ lz semel elegero: possuz mutare volũtatẽ ⁊ aliũ eligere sz i hac si voluero fecerim: qz si semel elegero nõ possuz ãpli⁹ mutare volũtatẽ, ⁊ intelligiꝛ ante susceptũ iudiciũ. ¶ Si q̃s ita. glo. ponit casum.

Cum stipulatus. Textus iste satis longus est ꝓ casu. tñ succincte ad clariorẽ positionẽ casus dic. ꝓmisisti mihi facere domum ⁊ eam complere ante annum sub pena centum aureoꝛ. Ego ex volũtate mea fui contentus tibi prolongare tempus vsq̃ ad annuz cũ dimidio: vel duos annos. Queriꝛ

cum domus ista non fuerit facta ãte annũ sicut promisisti vtr
pena sit cõmissa.distinguit aut prolongaui tibi tempus istud
cum essemus tam prope finem anni ita vt non esset spes q
posses perficere domũ ante annũ .t tunc cõmittit pena. Aut
tantus temp⁹ superat q poteras pficere domũ.tamen ego
quo leui⁹ posses perficere dedi tibi longius temp⁹.t tũc nõ cõ
mittit pena hec posita sunt sub breuibus. qr textus satis pro
lixus est. ¶ Cum venderet. Titius vendidit mihi fundum,
t promisit mihi dare fideiussores pro euic. Item promisit eus
liberare a creditore cui obligatus erat.peto a titio vt fuet qõ
promisit non vult.sed est in mora.queritur ad quid agere pos
sum contra titiũ.rñdetur q ad interesse meum quãti mea inter
est hoc quod promissum est factũ non fuisse.

¶ Fundum. Promisisti mihi dare funduz certa die non
das.teneris mihi ad interesse:quanti mea interest nõ eẽ
datum fundum ea die.

¶ Ita stipulatus. Glo. prima ponit casum ideo vide eaz.

¶ Decem stipulatus. Stipulatus suz a titio decẽ:post ego
dubitans q mihi non satisfieret a titio dixi meuio q for
te erat cognatus titij. Timeo ne titius cognatus tu⁹ mihi sol
uat:qr est homo leuis supellectilis dicit meui⁹ imo faciet. di
co ego ,pmitte ergo mihi q si nõ possim consequi ab eo soluti
onem q mihi satisfacies pro eo in totũ:vel pro parte.,pmitto
inquit meuius:vtrum iste meuius sic promittẽs sit in periculo
si titius non satisfaciat. Rñdetur q sic:qr si titius nõ soluerit
meuius tenebitur . Et licet fecero cõueniri titiũ in iudicio ,ppt
hoc non liberabitur meuius donec titius plene satisfecerit:qr
non sunt duo rei debendi eiusdẽ obligatiõis. sed meuius sub
conditiõe debz scz si titius non satisfaceret vsq ibi. ¶ Igitur
nec titios. Facit tres conclusiones:prima q meui⁹ nõ libera
bitur licet titius fuerit cõuẽtus:qr incertũ est an titius soluat:
vel non. Itẽ soluẽte titio nõ liberabit meui⁹:qr nõ tenebatur
t qui nõ tenetur nõ põt liberari. Itez pẽdente conditiõe.i.spe
solutiõis meuius nõ põt cõueniri anteq̃ titi⁹ sit excussus.

¶ Centuz. Stipulatus sum centũ boies quos ego: vel
heres meus elegerim⁹. Mortuus suz anteq̃ eligã duo
bus heredibus relictis stipulatio diuidit: vt p ea parte: qua
quisq heres est eligat.Si aũt prius elegero:q̃ ipi succedant
tunc nõ poterũt eligere.sz p portiõe serui electi cuiuscũq erũt,

¶ Liber homo. Quidã liber homo bona fide mihi seruie
bat promisit mihi aliq̃d ex re mea puta pensionẽ domus
mee:an mihi teneat. videt q non qr seruus non obligat dño
suo.sed tñ hic aliud est: qr iste liber homo qui bona fide seruit
põt mihi obligari.nec tñ hoc locũ habz a cõtrario:scz si ego ei
aliquid promittã ex re mea:q illi tenear. Naz quomodo tene
rer ei:qr etiã si ab alio aliquid stipulatus essz mihi illud q̃reret
vsq ibi.hoc ita q.ponit exemplum:qr si seruus fructuarius vl
alienus promittit fructuario:vel ẽptori ex re ipsius non datur
actio de peculio in dñm veruz ipsius serui: qr in hijs casibus
fructuarius vel emptor habentur pro dñis. ¶ Decez hodie,
Certum est q si quis ,pmittat mihi idibus ianuarijs soluere:
nõ potero eũ conuenire.nisi vltima die iduũ trãsacta. sed si q̃s
promittat hoc modo ,pmitto hodie soluere decẽ. nec videt ni
mis cito peti.qr hic nõ est dies apposita causa differẽde obli
gationis:sed vt ostendatur presens fuisse obligatio. ¶ Decẽ
mihi. Stipulatus suz a te hoc mõ ,pmittis mihi.x.aut titio.tu
rñdes ,pmitto quo ad id qõ mihi ,pmisisti habeo actionẽ certi
ex stipulatu.quo aũt ad respectũ titij habeo actionẽ icerti ad
interesse:qr si mea interfuit potius solui titio:iõ q sub pena ei
promiseram. certe teneris mihi ad interesse.si nõ soluerio titio.

¶ Oli clausula. Casus talẽ. Vlẽdidisti mihi fundũ quẽdã
t stipulat⁹ suz a te:q nõ ẽ cuiquã obligat⁹. Itẽ q nullã
fuit utẽ dz.deinde subijcio clausulã generalẽ hoc mõ t q in ea
vẽditiõe nullũ dolũ cõmittis . certe ista clausula generalis nõ
ptinet ad duas supiores expssas. sed si aliquẽ aliuz dolum cõ
mittas:excepto eo qõ supra expressum est.

¶ Ita stipulatus. Erat in cõspectu nr̃o.i.tuo t meo sum
ma quedam pecunie: quã putabam⁹ esse centum aureo
rum dixi tibi.,pmittis mihi summã istam centuz aureorũ.tu di
xisti promitto:si modo centuz aureoz est.queritur hic quid hec
conditio si modo centum aureoz est operetur. Rñdetur q ni
hil prodest talis conditio:qr non est proprie conditio dicenda
que non ad futurũ:sed ad presens refertur:licet ipsi contrahẽ
tes ignorent rei veritatem.

¶ Ex parte. Si quis promittat dolũ malũ abesse vel abfu
turum esse: si non facit qõ promisit potest agi cum eo in
certi ad interesse:propter stipulationẽ interpositam. ¶ Du
liet. Titius habebat concubinã quandã:berta volens nube
re titio:timebat ne aliquãdo iterum reuerteret ad concubinã:
ideo stipulata est ab eo centũ aureos si tẽpore matrimonij re
assumeret concubinam suaz.vtrum hec stipulatio sit licita.rñ
detur q sic.est eiã scõm bonos mores. ¶ In insulã. Stipula
tus sum a meuio centũ aureos cũ morietur.deportatus est ip
se meuius in insulam vtrum petere possim centũ aureos dicit
q non:qr oportet expectari mortem naturalẽ nec sufficit ciui
lis. ¶ Ex facto. Promisisti mihi dolum abesse:an hec pmis
sio tua:transeat contra heredem tuum.rñdetur q sic.

¶ Oli rome. Eram⁹ rome tu t ego.carebas pecunijs qua
re ad me venisti petẽs vt tibi pecuniaz mutuarẽ sub vsu
ris: quã promittebas mihi reddere parisius post tres mẽses,
dedistiq̃ mihi certã partem vsurarũ.post paucos dies venisti
ad me t obtulisti mihi pecuniã quã mutuatus fueras a me de
tracta ea summa vsurarũ:quã tibi dederaz ego nolui recipere
pecuniã:post hec cũ venissemus parisius volui te ibi cõuenire
vtrũ possim. Rñdetur q sic:licet mihi pecuniã rome obtuleris
¶ Calimachus. Casus planus est. ¶ Flaui⁹ hermes. Hic
S.ponit tres casus.primũ inter ipos cõtrahentes.alios duos
inter heredes cõtrahẽtiũ.casus prim⁹ talis ẽ.flauius hermes
q̃daz dedit seruũ sticũ cuidã claudio.sub tali pacto q euz ma
numitteret:t si nõ manumittẽt stipulatus est hermes penaz a
claudio t herede suo.vtrũ iste hermes possit cõuenire claudiũ
pro libertate istius stici. Rñdetur q sic vsq ibi. Item quero
ponamus q claudius iste nõ manumisit seruũ: t mortui sunt
ambo flauius t claudius.heres flauij vult petere penã ab he
rede claudij vtrũ heres claudij possit vitare penã si manumit
tat seruũ.rñdetur q sic vsq ibi. Itẽ quero. Quid aũt si heres
flauij hermetis nolit cõuenire heredez claudij vt manumittat
vel penã prestet:an nihilomin⁹ hr̃s claudij debeat prestare li
bertatẽ seruo,ppter cõuentionẽ factã ab hermete t claudio.rñ
detur q sic. ¶ Coheredes. Erant duo coheredes q̃dã puta
titius t mulier q̃dam q̃ diuiserũt inter se oẽm hereditatẽ:exce
pto quodam fundo.t fecerũt pactũ:q si quis ptẽ suã alienare
vellet eam coheredi suo venderet:t hoc p̃cio centũ.xxv. t ap
posuerunt penã si aliter factũ esset:scz centũ aureoz. Mortu
us est titius coheres huius mulieris relictis liberis suis here
dibus. Mulier ista volens vẽdere ptẽ suã fundi dixit tuto
bus filiorum:q fundi partem emerent aut venderẽt scõm con
uẽtionẽ factã. Tutores noluerunt quicq̃ facere.hec ergo mu
lier vẽdidit ptẽ suam vni extraneo.q̃ritur vtrũ pena sit cõmissa
p ipam.rñdet q non: qr obstabit tutoris⁹ doli mali exceptio.
¶ Augeri⁹. Erat duo patresfamilias.vn⁹ habebat filiũ no
mie augeriũ. ali⁹ qui dicebat publi⁹ meui⁹ hẽbat seruũ noie
sticũ.dicebat stic⁹ seru⁹ augerio filiofa.pater tuus dz dño meo
summã pe:ũie:honeste faceret si ei solueret.diu est q sibi debz
augerius solicitus pro conseruatione fame patris sui: promi
sit huic seruo publij q solueret ei tantam summam: quantam
constaret deberi a patre suo:publio meuio. Mortuus est pa
ter augerij anteq̃ constaret quantũ deberet huic publio me
uio.queritur vtrum iste augerius possit conueniri ab heredi
bus publij:vel ab ipso publio. Rñdetur q non. Quia stipu
latio ista fuit quasi cõditionalis q̃ non fuit impleta:quare de
ficit etiam stipulatio. ¶ Seia heres. Titius t seius admini
strauerunt tutelam vnius pupille. Mortui sunt tutores et
etiam pupilla. vnus tutorum reliquit heredem seiam heres
pupille fecit conueniri seiam tanq̃ heredem vnius tuto
ris actione tutele ad reddendam rationem ,et reliqua.

Seia transegit cũ hrede: ⁊ soluit maiorẽ partem pecunie in residuã cauit:⁊ vsuras ꝓmisit.postmodum iste heres nõ vult seruare transactionem factã cum seia:sed facit iteruꝫ eam conueniri coꝝ iudice:⁊ victus est appellat ⁊vbiꝙ vicitur.postea ista seia sciens tamẽ se debere aliquid de reliquis tutele obtulit summam quã debebat heres pupille non vult recipere.q̃ritur nunc an ista seia teneatur ad vsuras istius pecunie. Certe rñdetur q nõ:cũ per eam non stetit:quominus solueret:sed per heredẽ,qui noluit recipere. ¶ Duo fratres. Titius habẽs duos filios seium ⁊ meuiũ moriẽs instituit eos heredes: ⁊ fideicõmisit q si vn' moreretur restitueret hereditatẽ suaꝫ alteri fratri.fratres isti diuiserũt inter se hereditatẽ ⁊ ꝓmiserũt inuicem sub pena:nunq̃ cõtra hanc diuisionẽ venire Moritꝫ vn' fratrũ.alter frater petit hereditatẽ ab heredibus quasi ex fideicõmisso relictã:oppõebatur sibi de transactiõe facta cũ defuncto:⁊ iudicatũ est ꝓtra eum quasi de hoc fideicõmisso etiã trãsegisset. Queritur hic vtruꝫ penã quã apposuerũt ipsi fratres quãdo diuiserũt hereditatem sit cõmissa. Rñdetur q sic.vide glo.super ẏbo ꝓponũtur.ĩ.in.l.sequẽti glo.ponit casum.

¶ Iulianꝫ. Promisisti mihi edificare domũ intra duos annos non possuꝫ agere cõtra te nisi finitis duob' annis q̃uis nõ fuerit tantũ tempis:quãto edificari possit domus:qz stipulationis substantia quã ab initio sumpsit nõ mutatur ex post facto. Idẽ ẽ in stipulatiõe iudicio sistendi causa facta, cetera clara sunt.

¶ Cum stipulamur. Casus huius.l.habitus est supra de ẏbo ad verbum.l.si stipulat' fuero.§.i.

¶ Ita. Pone casum vt.§.in.l.huiusmodi. ¶ Titi'. Titius promisit mihi fundum quẽdam:puta cornelianum sine vsufructu:post octo dies iterũ promisit mihi vsumfructuꝫ eiusdem fundi.certe hic sunt due stipulatiões: ⁊ ille qui fundũ promittit sine vsufructu. postea vsumfructum ꝓmittit eiusdeꝫ fundi ad minus tenetur: q̃ ille qui vna stipulatiõe ꝓmittit simul fundũ pleno iure.i.nõ detracto vsufructu. Nam primo casu:si ille qui promisit vsumfructũ soluerit eũ: ⁊ sit amissus.postea soluerit fundum liberabitur. Sed secũdo casu qui fundũ pleno iure promittit: si primo vsumfructum soluerit ⁊ sit amissus.postea fundum tradidit nõ liberabitur vllomodo:nisi efficiatq̃ fundus pleno iure soluatur. ¶ Crisogonus. Vide gl. que ponit casum. ¶ Si ita. Promisi tibi q̃ sisterez fuum meum in iudicio:⁊ casu quo non sisterem:ꝓmisi tibi ypocenthaurũ:quẽ tamẽ dari est ipossibile. Certe ista secũda stipulatio penalis est inutilis: ⁊ pinde est ac si tibi pure promisissem.

¶ Si pupillus. Hamphil' pupill' habẽs tutorẽ:sine eius auctoritate ꝓmisit mihi fuum sticum: ⁊ fideiussorem dedit facit hic pupillus moram in soluendo: ⁊ sic sticus decedit. Queritur an fideiussor teneatur,ppter moram pupilli. Rñdetur q non: qz non proprie intelligitur ibi mora fuisse vbi nulla potuit esse petitio. Si autẽ sticus adhuc viueret fideiussor esset obligatus dare eũ.vel si ipse moram fecisset.

¶ Si duo rei. Titius ⁊ seius ambo stipulati sunt a sempronio centũ aureos:sed diuersimode sunt stipulati:qz vn' vtiliter:alter inutiliter puta dabis centũ si digito celum tetigero si essent vtiliter stipulati ambo,possꝫ vni solui insolidũ.Sz qz vnus eorum est inutiliter stipulatus:,ideo non potest ei solui:qz cuilibet soluendũ est non pro alterius obligatione sed ꝓ sua.cum ergo iste nullam habeat obligationẽ:non recte ei soluetur.idem est si ego stipulor sticum aut pamphilum.nã si vn' est meus.non potest in illo consistere obligatio: licet etiã desinat esse meus nõ mihi recte soluetur. Et ratio est:qz isti duo simul nõ sunt positi in stipulatiõe ad solutionẽ:sz ad obligatiõez.

¶ Si quis. Si due cõditiões apponũtur in stipulatiõe copulatiue:necesse est vtramq̃ impleri ãteq̃ stipulatio cõmittatur:⁊ hoc si'afirmatiue apponãtur. Si vero apponant negatiue:tunc necesse est q̃ neutra impleatur vt stipulatio cõmutti possit. Item si apponãtur due conditiões disiunctiue affirmatiue sufficit vnã impleri vt ꝓmittatur stipulatio. Si autẽ negatiue sufficit alteram nõ impleri, exẽpla sunt plana in tex,

Quod dicitur. Dicitur in antiqua regula.q̃ pater potest filio stipulari. queritur quomodo hoc intelligatur. Respondetur q̃ intelligitur de hijs que sunt iuris:ficut cum pater stipulatur filio dari. Sed in hijs que sunt facti non habet locum hec regula. veluti si stipuletur pater filio q̃ eire agere liceat. filius vero bene potest patri stipulari ea que sunt facti: vt promittis mihi q̃ patri meo licebit ire agere per fundum tuum.nam per talem stipulationem patri querit filius.

¶ Ulianus. Stipulatus suꝫ a te. hoc modo promittis mihi q̃ neq̃ per te:neq̃ per heredem tuum titium fiet:quominus mihi ire agere liceat: si plures habeas heredes cum titio.certe non solum titius tenebitur.sed etiaꝫ ceteri coheredes eius. ¶ Qui fundum. Habebam titium procuratorem meũ. Et,sic suꝫ stipulatus a te. promittis mihi aut titio dare fundũ. Tu dicis promitto.post hoc tu das fundum istum titium. Queritur vtrum possim contra te agere ratiõe istius fundi. Respõdetur q̃ sic.nam petam fundum a te:⁊ rõne istius petitiõis cõsequar q̃ mihi caueas de euictione. Si autem volebam fundum donare titio. ⁊ sic eum interposui huic stipulationi tunc tradendo fundum ipsi titio liberabitur promissor.

¶ Eidam cum filium. Habebam filium meum quem dedi tibi ad tibi seruiendum ⁊ stipulatus sum a te:q̃ si euꝫ aliter ac filium tractares q̃ caderes in penam centum aureorum:tu promisisti. Item dedi tibi filium meum in adoptionez ⁊ stipulatus sum similiter:q̃ eum tractabis vt filium: non obstante promissione tua tu eum repellis de domo tua vel morti ens nihil ei relinquis vel eum emãcipas sine aliqua donatione.quero vtrum stipulatio cõmissa sit. Respondetur q̃ sic in vtroq̃ casu.nec refert vtrum cognatus meus an filius vel alius sit:quem tibi trado sub tali pacto vel stipulatione hec dicit vsq̃ ad.§.filiussa.vide tex.satis prolixum ⁊ clarum. ¶ Filiusfamilias. Habebã filium in potestate mea qui mutuabat pecuniaꝫ cuidam titio:⁊ stipulatus est a meuio hoc mõ. Mevi amice charissime promittis mihi si non possim consequi pecuniam meã a titio quã ei mutuare volo q̃ eã mihi reddes tãquã fideiussor ei' ille ꝓmittit.post ẖ ego filiũ meũ emãcipo. ⁊ tũc mutuat titio illã pecuniã Queritꝫ an mihi pñi ohear aliq̃d fideiussor.rñdeꝫ q̃ nec fideiussor nec ꝑncipal' q̃q̃ mihi ohẽt.

¶ Si sic stipulatus. Ista lex est scuole:⁊ scõm suuꝫ morem satis obscura. Casus talis est. Stipulatus sum a te:q̃ neq̃ tu neq̃ heres tuus vim mihi facietis. Si tu vim mihi feceris non est extincta stipulatio contra heredem:qz posset fieri q̃ ipse etiam mihi vim faciet. nam sicut ista stipulatio cõtinet factum tuum ⁊ heredis ⁊ sic duo facta: ita due videntur quodammodo esse stipulationes. Si vero agimus inter nos:vna primam vim factam:extinguatur etiam secũda stipulatio. tũc prima vi cõmissa:secũda stipulatio extinguetur quasi tota vis sit cosumpta per primam vim.⁊ agitur ex hac stipulatiõe quãti interest eius qui vim passus est vim non esse cõmissam.

¶ Tertia que. Casus hic satis planus est.ẖ est optimus tex,tius q̃ in cõtrahendis matrimonijs nõ debet adhiberi persona:qz libera debẽt esse matrimonia. ibi qz inhoneste fit vsuz. ¶ Idem rñdit. Venisti ad me ⁊ rogasti vt tibi mutuare cẽtuz aureos sub vsuris fui contẽtus:⁊ cõuenimus inter nos q̃ nõ peterẽ sortẽ:interi q̃ vsure soluerẽtur.tradidi tibi pecuniã mutuã quã petebas.post cõtractũ cõpletũ stipulatus suꝫ a te sortẽ ⁊ vsuras,isti' pecũie:quã tibi mutuaui:nec tamẽ repetiui q̃diu solueres vsuras nõ peterẽ sortẽ. Queritꝫ hic vtrũ intelligat ista quentio cẽrepenta. Rñdeꝫ q̃ sic nec potero sortez petere q̃diu solues vsuras. ¶ Idẽ rñdit. Qui scribit se fideiussisse ꝑ aliquo itelligiꝫ itercessisse stipulatio:⁊ oĩa solẽniꝫ acta ꝑsumunt. ¶ Idẽ rñdit. Facim' tu ⁊ ego mꝰtos ꝓtract', vẽdo tibi libꝛ ꝑ.x.scutis,loco tibi domuꝫ ꝑ.xx.aureis.⁊ omib' hijs subiũctio vnã stipulationẽ:sic ꝓmittis q̃ oĩa supradicta fuare. tu rides ꝓmitto.certe sufficit ista stipulatio pro omnibus superioribus.⁊ videtur quasi ad quẽlibet cõtractũ esse rñsum.

¶ Ita quis. Stipulatus sum a te hoc modo.titi dabis mihi centuꝫ ea die qua petiero ⁊ vsuras ꝑ dies.xxx.con

tinuos.tu rñdes promitto. Nunc queritur ex qua die incipiãt currere vsure:an ex die stipulatõis interposite: an ex die qua pecunie fuerint vsure.respõdetur q̃ ex die stipulatõis interposite. Item quãdo cedit dies petende pecũie. rñdetur q̃ ex die stipulationis incipit cedere. ¶ Seia cauit. Que dã mulier vocata seia promisit lutio titio: q̃ scõm eius mandatum emeret sibi hortos aut certos alios fundos: qõ ꝛ fecit. ꝛ iterum promisit quotienscũq̃ ipse lutius titius solueret precium ipsorum hortorum seu fundorũ cum vsuris q̃ transferret in eũ dñium fundorũ seu hortoꝝ. deinde incontinenti conuenerunt inter se q̃ lutius titius solueret preciũ in festo pasce:ꝛ fundos acciperet iste lutius titius nõ expectauit festum pasce.sed ante terminũ obtulit seie partem precij: sed paulo post obtulit vniuersuz precium cuz vsuris.sed seia accipere noluit.ꝛ semp est paratus lutius soluere preciũ cũ vsuris. Queritur nunc vtrũ ista seia possit agere ex stipulatu contra lutium titiũ.attento:q̃ ipse est paratus soluere:ꝛ obtulerit seie summã cum vsuris. Rñdetur q̃ si non post longum tempus obtulit ꝛ seie nihil interest propter moꝛã factã: q̃ inder in hoc cognoscet.ꝛ scõm q̃ ei equũ visuz fuerit statuet. ¶ Ea lege. Seia sooꝛ mea donauit cuidam titio vnum seruum ea conditione: vt iste seruꝰ non perueniret in potestatẽ fratris sui:aut ad filium: ꝛ quasdam alias personas ꝛ ita donatarius titius promisit:post aliquod tempus iste donatarius moꝛitur:ꝛ reliquit heredem seiam:ꝛ fratrem suum:cui seia possit agere ad interesse contra coheredem suũ.rñdetur q̃ sic pro sua parte vide glo. super verbo interest. ¶ Filia que. Filia que fuit exheredata egit actione inofficiosi testamenti ꝛ transegit cum heredibus alique sibi dato:ꝛ interposita est stipulatio doli post hoc heredes stipulati sunt ab ea ne amplius agerent:ꝛ q̃ in hoc dolus non inesset.post hanc transactionez ipsa seia reperit:q̃ testamẽtum erat falsum.agit de falsitate testamẽti. Queriẽ vtrũ cõmittatur stipula.doli. Rñdetur q̃ nõ q̃ nihil pertinet ad hanc secũdam actionẽ falsi testamẽti.

Sub vna. Stipulabar a te hoc modo dabis mihi tres solidos. Tu rñdisti ita.dabo.xxxvi. denarios:an stipulatio sit.vitiata. rñdetur q̃ non licet diuersis nominibus vna res significetur a stipulante ꝛ promittente. ¶ Si quis viam Stipulatus sum a te viam per tuum fundum ad fundum meum. postea fundum meum alienaui antequã constitueres mihi seruitutem vie.certe euanescit stipulatio.

Continuus actus. Eramus simul.tu:ꝛ ego interrogabã te promittis mihi centum aureos.tu non respondes statim:sed diuertis ad alios actus:anteq̃ respondeas.certe non valz stipulatio. Si autẽ aliquid natura requireret:veluti sicut resumere anhelituz:vel screare:aut emũgere hoc bene liceret tibi facere.ꝛ postea respõdere sz non diuertẽ ad alios actus extraneos. ¶ Si hominez. Pone casum vt.s.e.l.inter stipulantem.ff.i. ¶ Cum ita. Iste est pulcherrimus.ff.ꝛ dignus scribi litteris aureis. Et casus est talis. Tu ꝛ titius eratis rome. stipulatus es a titio centum soluenda in ciuitate ephesina que est in asia:ꝛ sic longe distat a ciuitate romana. Queritur vtrũ statim debeat ista centũ soluere. rñdetur q̃ expectandũ est donec illuc peruenire possit titius promissor. Sed quãto tempore est expectandum.dicitur q̃ hoc cõmittitur arbitrio iudicis: qui arbitrabitur ꝛ statuet nec nimis longum tempus:nec nimis breue.sed estimabit quot diebus possit diligens paterfamilias ephesum peruenire:ita vt non cogatur iter suum precipitare die noctuq̃: sed modo consueto ire possit ꝛ vitare tempestates terrestres:ꝛ marinas:nec etiam debet ita lente ꝛ delicate ire:q̃ appareat nimis delitiosus. sed debet haberi ratio sexus valitudinis etatis: qz si sit mulier tardius ibit vel non bene sanus:aut senex ꝛc. Tempore autem debito transacto si titius promissor rome remanserit nihilominus debet solnere quod promisit. ꝛ hoc tribus rationibus. prima qz per ipsum stetit quominus daret. Secunda:qz vbiq̃ potest soluere non tantum ephesi. Tertia:qz quod in diem debetur potest ante diem solui. Si autem contigisz q̃ iste promissor citius peruenisset ephesum q̃ solitum est illuc peruenire:quia velocius nauigauit.certe immediate q̃ ephesum peruenerit est obligatus soluere.ꝛ reddit pulchram rationez:quia non est opus aliqua coniectura in hijs que certa sunt:cum ergo ibi est. certuz est q̃ soluere debet quod promisit illic soluere. ¶ Item qui insulã. Promisi tibi edificare insulaz:non per me solum.sed adhibitis operarijs. Queritur hic qualem diligentiam debeo adhibere in edificanda insula. Respondetur q̃ medium tenuere beati.non enim teneor vndiq̃ adducere ꝛ cum labore acquirere fabros. Nec iterum tam paucos adhibere:vt negligens videri possim.sed est modus adhibendus diligentis patrisfamilias. Et si insula non inchoetur debet tantum extimari interuallum illius temporis. ꝛ si forte tempus totum preterierit quo insula edificari debuit:si reus edificet postea:ꝛ actoris nõ interfit. poterit liberari edificando. ¶ Illud inspiciendum. Iste.§.habet prolixum tex.ideo glo. super verbo teneatur.eũ summat breuiter.quaz vide. ¶ Si ab eo. Stipulatus sum a te certo pcio mihi libz scribi.tu vero scribere nescis potes tamen per alium facere scribi.queritur vtrum stipulatio valeat. Respondetur q̃ sic: quia quod per te non potes facere fac p alium. ¶ Cum quis. Stipulatus sum a te hoc mõ. Si titius rem sacram vel publicam vendiderit: centum promittis vtruz hec stipulatio valeat. Respondetur q̃ non:qz habetur quasi sub impossibili conditione sit concepta. nam non potest de iure talis res vendi:nec sufficit q̃ conditio sit possibilis de facto.sed oportet q̃ sit possibilis de iure: vt stipulatio valeat vsq̃ ibi:nec ad rem pertinet. respõdet tacite obiectioni: qz quis posset dicere.res sacra potest fieri prophana: ꝛ sic vendi: ꝛ iõ conditio potest fieri possibilis. Sed rñdetur q̃ illud non obstat:qz in stipulationibus respicimus id qõ nũc possibile est: non qõ in futuruz.h.d.iste elegans.§. ¶ Si vt aliquid. Pone casum vt posui.s.e.l.cum quid. ¶ Preterea. Dicit iste.§. q̃ non possumus stipulari dari aliquid: ita vt vni heredi tantum queratur.sed omibus acquiri debet. Sed bene possum stipulari aliquid facere vt vni tantum heredi queratur.h.d.vl de glo.

Cum qui certarum. Promisisti mihi centum aureos solvere in nundinis ferrarien sibus que durant per menseꝝ volui a te petere ista centum in principio:vel in medio nundinarum:an possum:sabinus dicebat q̃ sic. sed venuleius cõtra ꝛ proculus:q̃ scz non possit peti nisi finitis nundinis. ¶ Et pure. Si quis est pure stipulatus illud aut illud qõ ipse volet licebit promissori mutare voluntatem quotienscunq̃ volet.h.d.videambas glo.

Cum ex causa. Vendidi tibi fundum tusculanum:ꝛ promisi de euictõne: moꝛior relictis pluribus heredib' post hoc fundus iste est a te euictus. Tu vis conuenire vnuz ex heredibus meis p euictiõe.certe non potes. sed oẽs debes conuenire:ꝛ omẽs debent respõdere p euictiõe.ꝛ si vn' eoꝝ non respõderit:nihil pdest ceteris q̃ rñdent:qz insolidũ est hec euictio defendenda:cui' natura est indiuisibilis. Tamẽ licet oẽs cogant defendere: vn' q̃sq̃ p parte sua soluere tenet.h.d.

Pluribus rebus. Planũ est pncipiũ.fit ꝛ.§.sequẽs plan' est ¶ Et si. vetus est regula iuris q̃tiẽs stipulatio incidit in eũ casuz: a quo incipe nõ põt extinguit.exẽplũ sicut cuz stipulor fundũ viuũ.nã si fundus moꝛit.stipulatio extinguit:qz peruenit in eũ casuz a quo incipe nõ potuit:puta qz nõ possuz stipulari hoiem moꝛtuũ. Sed hec regula fallit vt in trib' exemplis sequentib'.primo in hoc:qz sotius fundi cõis nõ põt stipulari viã ad fundũ cõem:tñ si stipulet. ꝛ reliquat duos heredes stipulatio nõ extinguit:istud exẽplũ vt dicit glo.est ineptũ sed ipa declarat:etiam obscure.pace dñi accursij dixerim:alia duo exempla vide per teipsum.

Si seruus. Fili' meus:vl seru' me' stipulat a titio h mõ titi promittis mihi dare rẽ illam aut illã.vtrum ego volam.ille pmittit.qrit cui' est electio patris dñi:an filij vel sui. Rñdetur q̃ est filij:vel serui stipulãtis ꝛ nõ patris vel dñi.cetera sunt clara vsq̃ ad.§.pupill'. ¶ Pupill'. Pupill' postq̃

fari põt sibi põt stipulari.obligari añt nõ põt si est in pris po
testate etiã pater auctorizetur obligationẽ suam pubes xv.i.
maior xiiij.ãnis obligari põt ac si pr̃famil'.essz. ¶ Si ita. In
terrogaui te hoc mõ ꝓmittis mihi aut titio decez. tu rñdisti ꝓ
mitto tibi.x.an recte rñderis vt obligatio cõtrahat.rñdetur q
sic: qz mihi soli obligatio q̃r̃ lz titio recte solui possit. ¶ Si
interseos. Eram' parisius tu z ego: ego stipulatus suz a te b̃
modo ꝓmittis mihi hodie lugduni dare centuz aureos. An
talis stipulatio sit vtilis.videt̃ q nõ:qz ẽ impossibilis.quomo
do eñ posset promissor hodie ꝓmittere parisius:z hodie sol
uere lugduni:cũ longe he due ciuitates ab inuicez distẽt. Sz
rñdetur q hec stipulatio põt esse vtilis. hoc ponam' eñ q in
mense may nos eram' lugduni.ego dixi institori meo titius z
ego scõa die iulij parisi' erim':z ea die stipulabor ab eo centũ
aureos.z iõ illa pete ab institore suo qui est lugduni. silr titi'
promissor dixit factori siue institori suo:q die scõa iulij essz pa
risius mihi ꝓmissur':z q solueret ipsa die institori meo lugdu
ni. Et cũ essem' ea die parisi' suz ab eo stipulatus sic: ꝓmittis
mihi hodie dare centũ lugduni certe hoc mõ stipulatio valet.
¶ Cum mihi. Iste.§.pulcherrim' q̃nq; p̃ncipaliter dicit.pri
mo dicit q si ego stipulor a te:z volo in stipulatiõe adiungere
psonã titij:qõ possum facere: dũmodo eandẽ rem stipuler mi
hi:z titio veluti mihi aut titio hoiem dare spondes. Non añt
possum mihi vnã rẽ:z titio alterã stipulari:sicut promittis mi
hi dare centũ:aut titio fundũ q si ita stipulat' sum a te solven
do rẽ aliã titio non liberaris ipo iure. sed bene p exceptionem
vsq; ibi tempa xo diuersa.dicit q licet vt prime dictũ est non
possim diuersas res mihi aut titio stipulari. Tamẽ possuz vnã
rem diuersis tempibus mihi aut titio stipulari: veluti ꝓmittis
mihi dare centũ mense ianuarij: aut titio mẽse februarij. z pos
sum pro titio citerius temp' apponere pro me vlteri' exempla
sunt in textu vsq; ibi. Sz rursus. Vbi dicit q possuz mihi pu
re.titio añt sub conditione stipulari:sicuti ꝓmittis mihi dare
die' ianuarijs:aut titio si nauis ex asia venerit:textus clarus
est vsq; ibi. ¶ Ex hijs oibus.vbi ponit cõclusionẽ suã dicẽs
q licet adiectio psone tertie facte in stipulatione sit q̃q; inu
tilis:non eo mi' valet stipulatio in nostra p̃sona: qz vtile per
inutile nõ vitiat̃. Seq̃tur rubrica de duobus reis cõstituẽ.

¶ De duobus reis constituẽdi. Rubr.

Qui stipulatur. Iurisc̃. more sapiẽtis p̃bi
ctaturus de duob' reis diffinit q̃d sit reus stipulan
di.z q̃d reus ꝓmittendi dicẽs q reus stipulãdi est
q̃ stipulatur.reus promittendi est qui promittit.

Cum duo. Titius z seius stipulati sunt a sempronio cen
tũ aureos.semproni' soluit vni eoz totã summã an sit li
berat' ab alio etiã.rñdet̃ q sic. Item titius stipulat' est a me
uio:z seio cẽtũ aureos: vtrũ possit a quolibet eoz totã summã
exigere:postea ibi. iõq; facit cõclusionẽ suã dicẽs q p petitio
nẽ factã ab vno reorũ debendi:z acceptilationẽ tota obliga
tio resoluitur.

In duobus reis. Volebã mihi ostituere duos reos pro
mittendi titium scz z meuiũ. primo stipulatus suz a titio
centũ aureos.postea ex interuallo itez sum a meuio stipulat'
eandẽ summã: feci cõuenire titiũ vt mihi soluẽt ista centũ:qui
rñdit q nõ tenebat̃ mihi soluere:qz facta fuisset nouatio:eo q
stipulat' fuerã eandẽ summã.postea a meuio.querit̃ q̃d iuris.
rñdetur q titius tenet̃ soluere: nec põt allegare q facta fuerit
nouatio:qz in duobus reis promittendi non fit aliqua nouã
tio:licet primo ab vno stipuler postea ab alio.nam nõ est vis
an simul respodeant:an sepatim.dũmodo actũ sit vt fiant duo
rei promittẽdi. ¶ Vbi duo rei. Vidimus supra q̃d sint duo
rei stipulãdi:z quid duo rei promittendi.nũc queritur:quomo
do exigi possunt. Et rñdetur q ab vno quoq; põt tota summa
peti.z vnus reus promittendi põt totam summaz petere. Itẽ
possunt etiam partes peti ab singulis reis, z singuli rei ꝓmit
tendi possunt partes petere.z ponit similitudinez ibi.quẽad
modum. Nam sicut a reo põt tota summa peti: vel a fideiusso
re põt tota summa peti: qz est vna obligatio. ergo etiam vna
summa z si vnus reus soluat alter liberat̃ aut si vn' re' stipu
landi exigat totam summaz. alter nihil potent petere.

Duo rei. Duo rei promittendi possunt rñdere spondem'
vel promittim':aut spõdeo vel promitto: q;non refert
quomodo rñdeant:dũmodo ad'interrogata respõdeant.

Demo est. Sicuti possunt fieri duo rei:stipulandi eiusdez
summe vel rei.ita possunt fieri duo rei stipulandi vel p
mittendi fieri eiusdem ope.exemplũ volebã edificare domum
vel pingere aulã:possum a titio z a meuio stipulari hanc do
mũ mihi edificari vel aulam pingi:vel pone econtra q titius
z meuius stipulentur a seio domũ sibi edificari:vel aliquid alĩ
ud fieri. vide glo.que bene declarat has oparũ stipulatiões.

Duos reos. Volebã mihi constituere duos reos ꝓmit
tendi.titiũ scz z meuiũ. Interrogaui titi z meui promit
tis mihi centum:si rñdent ambo ad interrogatũ:ambo obli
gabuntur.sed ponamus q solus titius rñdeat.certe solus titi
us obligabitur.non meuius: sed videbatur q nec titius obli
garetur:qz vident̃ iste stipulatiões duoz reoz fieri sub condi
tione si scz alter etiaz respondeat:z non vnus solus.sed respõ
detur q nõ est ita:imo q̃i rñderit:ille obligabitur. non autẽ
alter:qui non respõderit. Itez possum ab vno reo promitten
do fideiussorem petere ab altero non.qz forte vni melius confi
do:q̃ alteri. Item si duo rei stipulandi interrogent titiũ an cẽ
tum promittat:z titius vni soli respõdeat:illi solt obligabitur
lum'temporis vel actus non cõtrarius stipulationi non vtri
at stipulationem. similiter nec in duobus reis promittendi:si
vnus nunc respõdeat: post modicuz tempus alter: textus ab
inde planus est.

Ex duobus. Stipulor a titio:z meuio centuz aureos:titi
us pure mihi ꝓmittit.meuius autẽ sub conditiõe si na
uis ex asia venerit. ante talis stipulatio valeat.rñdetur q sic.
Sed ponamus q conditio non adhuc exist̃at:an interim pos
suz exigere ab eo qui pure promisit totã summã.dicit̃ q sic.

His verbis. Inueni quoddaz instrumentũ in quo scrip
tum erat: nos titius z seius que prestari tibi meuio sti
pulanti spopondimus ea soluere volum': constabat vnũ reo
rum scz titium non fuisse pñtem in stipulatione. queritur vtruz
seius insolidum teneatur. distinguitur:aut actum est vt esset
duo rei promittendi.tunc solus seius qui presens fuit obliga
tur. Sinautem non fit hoc actum:tunc seius obligabitur tan
tum pro sua parte.

Eadem rem. Textus iste vsq; ibi sed siquis satis plan'
est.ab inde vsq; ad.l.sequeñ.pone sic casum.deposui rez
apud duos titium:scz z meuium. certum est q in deposito de
positarius tenetur tantum de dolo z lata culpa: nunc ego pa
ctus sum cum titio: q ipse etiam culpam leuem prestaret si de
positum interiret.certe hic nõ sunt duo rei. qz obligatio est im
par in eorum persona:cuz vnus strictius sit obligatus q̃ alt̃.
Si autẽ ab initio suz pactus cũ ambobus vt mihi de leui cul
pa ambo tenerẽtur.postmodum vni eorum:puta titio remitto
culpam:ita vt tantũ de dolo teneatur:propter hanc secundaz
pactiõem nõ mutatur prima:ita vt meuius liberatus a culpe
prestatione:que ab initio fuit promissa post facit conclusionẽ
suam ibi.quare ꝛc.si isti depositarij sunt socij z intercessit com
munis culpa in deposito. pactum factum cum vno de culpa
remissa proderit alteri. ¶ Cum duos Titius erat mediolani.
meuius autem florentie.vendidi eis ambobus per nuntiũ vl̃
epl̃am cerras merces vsq; ad summaz mille aureorum:qui mi
hi promiserunt se soluturos illa mille capue. hic queritur qua
lis ratio debeat haberi istoz duoz emptorũ.qz quando q̃s p
mittit certo loco soluere.est habenda ratio q illuc possit perue
nire. cũ ergo vn' sit mediolani longius distat a capua q̃ ille
qui est florentie.habebit̃ ergo ratio vtriusq; diuersimode se
cũdũ q vn' longi' est,alter vero propius.

Si duo rei. Titius ⁊ seius promiserũt mihi summã centum aureorum: ego debebam titio summã quinquagi/ ta aureorum: petij a seio centum mihi promissa seius vult cõ/ pensare quinquagĩta que ego debeo titio an possit distingui tur vtrum isti duo rei sint socij vel nõ: si sint socij seius poterit compensare: alias non.

Reos promittendi. Jn.l. ista glo. ponit casum vsq; ad. §. cum tabulis. Cuz tabulis. Textus procedit per ter minos ponendo casum: ⁊ in summa hoc vult dicere duo rei sti pulandi: aut promittendi non fiunt: nisi hoc exp̃esse dicaĩ.

Si ex duobus. Volebã mihi constituere duos reos pro mittendi titium ⁊ sempronium. Jnterrogaui hodie titiuz promittis mihi centum: ille promittit: cras interrogo sempro/ nium. ⁊ ipse etiã mihi promittit. dicit̃ hic q̃ nõ sunt duo rei sti pulandi: nec sempronius obligatur qui postera die respõdit nam stipulator ad alios actus discesserat: licet postea reuer/ sus fuerit. Si a titio. Stipulatus sum a titio libero homie ⁊ pamphilo pupillo centum aureos: certum est q̃ pupillus si ne tutoris auctoritate non põt obligari: an ergo duo rei pro/ mittendi fiant. Respõdetur q̃ sic. sed titius solus erit obliga tus. Jtez si stipulatus sum a titio pupillo ⁊ sticho seruo dñs q̃ dem serui conuenitur in solidũ pro seruo suo actiõe de peculio ac si sticus liber fuisset.

Si reus promittẽdi. Stipulatus sum a titio: ⁊ meuio cẽ tum ducatos: ⁊ sic sunt duo rei. moritur titius cui meui⁹ coreus suus est heres. dicitur hic q̃ meui⁹ sustinet duas obli gationes in se principales: vnam propter se: alterã propter ti tium. Sed videtur q̃ extinguatur vna istarum. Nã cum fide iussor succedit reo principali: aut reus principalis fideiussori obligatio fideiussoria extinguitur: ⁊ remanet pr̃icipalis. ergo hic a simili fieri debet. Sed nõdetur q̃ non est idẽ: q; hic sunt due principales obligationes: ⁊ vna non pimitur per alteraz sicut contingit in obligationibus accessorijs ⁊ principalibus

Idem est ⁊ si reus stipulandi alteri reo heres extiterit.

Stipulationũ. Tu ⁊ titius edificabatis in solo meo nũ ciaui vobis op⁹ nouũ. vos ambo promisistis mihi: q̃ si ap/ pareret male edificatũ: q̃ opus destrueretis. nũquid estis fa cti duo rei promittendi. nõdeꝛ q̃ sic. nã ⁊ pretoriarũ stipulatio num possunt fieri duo rei stipulandi ⁊ promittendi.

Si id quod. Glo. ponit casum que est sup verbo cũ vsu fructu. Idemq;. Titius ⁊ seius stipulati sunt a sem/ pronio decem: ⁊ sticuz seruũ: qui erat titij. certe hic nõ possunt esse duo rei stipulandi. nã seio possunt deberi decem: aut stic⁹ titio vero tñ decem: q; nemo põt rem suã sibi dari stipulari: cum igitur sticus sit ipsius titij non põt eum stipulari. Et hoc est verũ intantũ q̃ si sempronⁱ titio vel seio soluerit decem: vl' gitur istud vltimum dictũ. ⁊ dicit q̃ si sempronius soluerit decẽ vni eorum: q̃ ab altero liberatur.

Et duobus. Titius ⁊ meuius stipulati sunt a sempronio centũ de iure ita est q̃ vni soluendo reus ab altero libe ratur. sed ponamus q̃ titius petijt: ⁊ litẽ est cõtestatus cõtra sempronium. post hoc iste sempronius offert pecuniã meuio: an liberetur a titio. nõdetur q̃ non: q; titius p̃uenit litẽ p̃testãdo.

Jue a certis. Glo. satis bene ponit casum.

Et duobus. Tu ⁊ ego promisimus sticum gayo. tu illuz sticum occidisti: an nihilominus ego tenear mortuo sti/ co. nõdetur q̃ sic: q; factum tuum mihi nocet. hoc verum dicit glo. si sumus socij: alias non.

Cum duo. Pulchra lex: ⁊ casus eius talis est. Tu ⁊ ego promisimus decem titio: contingit q̃ tu ꝓpter aliqd̃ ô licetum captus es ⁊ deportatus: tu es liberatus ab obligatõe sed an ego liberer. nõdetur q̃ nõ videbaĩ cõtra: q; si soluisses ⁊ esses liberatus: ego etiã liberatus essem. Sed hoc non ob/ stat: q; aliud est per solutionẽ debiti liberari: q̃ p aliquẽ aliũ modum eximi ab obligatione. postea cõcludit dicens ex hijs que dicit q̃ si aliquis sit obligatus: ⁊ fideiussorem dederit: li/ cet sibi interdictuz fit aqua ⁊ igni: nihilominus fideiussor ei⁹ manet obligatus.

De stipulatione seruorũ. Rub.

Quam seruus. Sumus in tractatu de stipula tione seruorũ. querit̃ ergo a do/ mino iuliano: quomodo cõcipiũtur stipulatiões ser uorum. Et nõdet q̃ non refert an seru⁹ concipiat ver ba stipulationis in sua p̃sona: vt dicendo meui ꝓmittis mihi centũ aureos. An vero concipiãtur in p̃sona dñi sui vt dicen do meui promittis dño meo centum. an vero sine exp̃essione persone dñi: aut sue stipuler sicut promittis dare centum: quia oĩbus hijs casibus queritur dño per seruũ. h. d. Si seru⁹. Seruus meus sticus bona fide tibi seruiebat q; credebas tu um esse similiter ⁊ ipse credebat esse tuus. hic sticus habebat peculiũ forte quingentorũ aureorũ. tu mutuasti titio ex isto pe culio centũ aureos isti aurei remanebunt mei: nec suus stipu lando tibi eos tibi acquiret. Ego vero potero hanc pecuniã mutuatam vendicare a titio. h. d. Si seruus cõmunis. Tu ⁊ ego habebamus pamphilũ seruũ cõmunem. hic seru⁹ habe bat peculium: q̃d ad te ꝓtinebat: ex quo seru⁹ noster pecuniã alicui mutauit. dicitur hic q̃ hec pecunia tibi acquiritur. licet seruus noster noiatim mihi eam stipulatus fuerit nec propter hanc stipulationem debitor liberabitur a te. Tamẽ vterq; no strum habet actionẽ ad hanc pecuniã. ego quidẽ ex stipulatu q; seruus mihi stipulatus est. Tu vero habes actionẽ: q; pe cunia tua est. verũtamen si ego petam a debitore hanc pecu niã. ipse poterit me repellere doli mali exceptione. Quod meus seruus. Habebam duos seruos sticũ ⁊ pamphilũ. stic⁹ stipulatus est a titio centum dari pamphilo seruo meo ista sti pulatio valet. ⁊ mihi q̃ritur actio. item seru⁹ iste meus stic⁹ sti pulatur seruo titij centuz dare. certe ista stipulatio non valet. nec titio actio q̃ritur ex stipulatu. Cõmunis seruus. Tu ⁊ ego habemus seruũ cõmunẽ sticũ sez iste sticus sustinet vicez duorũ seruorũ. intantũ q̃ si seru⁹ meus stipuletur aliquid hu ic seruo cõi stico hec stipulatio pinde habenda est: ac si seru⁹ meus esset stipulatus seruo meo ⁊ tuo nõ isti cõmuni. sz alijs qui non sunt cõmunes nobis. sed cuiq; nostrũ ꝓpꝛij. diceret er go aliquis ergo ista stipulatio facta suo cõi est ꝑ parte vtilis ⁊ pro parte inutilis sicut supiori. §. traditũ est. Sz nõdetur q̃ non est inutilis pro parte: imo totũ acquiritur mihi q; seru⁹ cõ munis est talis nature q̃ quãdo p ipm vni dño põt acq̃ri alte ri non põt perinde habeatur ac si seru⁹ esset vni⁹ solius dñi cui acquiritur. Si vsufructuari⁹. Habeo vsumfructũ in seruo stico cuius ꝓprietas est titij a lomio vicino. iste sticus stipula tur mihi vel proprietario titio centũ aureos. queritur an ꝓprie tarius petere possit. distinguit̃. aut stipulatus est ex re fructua rij ⁊ nõ põt proprietarius petere: aut stipulatur ex alia re. tũc proprietarius petere põt. Sed ⁊ si promissor soluat fructua rio liberabitur. Cũ seruus. Tertus ponit casuz in termis quem vide.

Seruus cõmunis. Glo. ponit casum.

Si seruus. Respublica alicuius ciuitatis municip̃ij: vel colonie. si habeat seruum cõmunẽ: ille seruus poterit stipulan do acquirere reipu. municipio vel colonie.

Si seru⁹. Tu ⁊ ego habemus seruũ cõmunez sticũ. iste ser uus stipulatur sibi ⁊ tibi noiatim. certe pinde est ac si om nibus dñis: ⁊ vni noiatim stipuletur q̃si si seruus sic diuisset p mittis dñis meis centũ: ⁊ titio noiatim. ⁊ hoc est cõmodũ eius cui noiatim stipulatur: q; tres ptes habebit eius quod dedu ctũ est in stipulationem. alter aũt dñs tantũ quartã partez ha bebit. vide glo. super verbo dodrans.

Seruus cõis. Queritur a dño iurisconsulto. qualiter seru⁹ cõ munis censet̃ esse dñorũ: ⁊ pro quibus ptibus. nõdet iu risconsultus. q̃ seru⁹ cõmunis censet̃ esse cõmunis duorũ ꝓ partib⁹ indiuisis nõ q̃ quilibet dñs possit dicere seruũ suũ totuz: que tamẽ ptes magis intellectu q̃ sensu pcipi possunt. ⁊ ideo si ser uus cõmunis stipulatur dñis suis concurrũt in equales ptes rei que deducta est in stipulationẽ. Licet autem. Item ser uus cõis titij ⁊ meuij põt vni dñoz soli acq̃rere: noiatim ei sti

pulando sit ꝓmittis titio dño meo vel rem aliquã ꝑ traditi/
nem accipere noie vnius dñi. Quid aũt erit iste seruꝰ cõis nõ
stipulaꝫ noiatim vni duoꝝ tñ vnus dñs iussit cum stipulari si
bi an illi soli. querit. rñ. ꝙ sic. l. se. continua cũ ista.

Proinde. Ista lex continuutur ad supiores duas pri/
mas vbi dicebaꝫ ꝙ serui acq̃runt dñis si iusserint stipu
lari. in hac põit alia exempla. que clara sunt in textu. ¶ Si ser/
uus cõis. Quattuor erãt qui habebant ꝟuuꝫ cõem titi mei/
uius seius ⁊ sempronius ⁊ sunt equales in portionib. iste ser
uus stipulaꝫ sic. here titi ꝓmittis centũ dare meuio dño meo.
ille ꝓmittit. certe huic soli meuio acq̃rũtur ista centũ. Si autẽ
seruus iste stipuletur hoc modo ab vno dñoꝝ. here titi ꝓmit
tis dare dñis meis centũ. tũc cuilibet dñoꝝ acq̃riꝫ ꝑ portiõe
quã habet in seruo: ita vt cuilibet acq̃rantur. xxvi. ⁊. xxv. rema
neant apõ dñm q̃ ꝓmisit ista centũ. idem est si iussu vni dñi
stipuleꝫ qz soli ei acquirit acsi ei soli stipulatus esset. ¶ Inter
dũ. Dictũ est. ſ. qualiter seruꝰ cõis dñis acquirit ꝓ portion
bus aliquãdo vni soli scz si ille tãtũ stipulatus sit vel ille sol
ꝰ iusserit. In hoc. ſ. dicit iurisco. hoc euẽire posse vt vni soli dño
queratur: etiam si nõ iusserit necz ei noiatim stipulaꝫ sit. ⁊ po
nit exemplũ. veluti cũ tu ⁊ ego haberem seruũ cõem. iste seruꝰ
stipulatus est seruitutẽ ad fundũ meũ. certe mihi soli acquiriꝫ
ista seruitus: qz fundus meus est ⁊ non tuus. aliõ exemplũ est
in. l. sequenti. ⁊ in principio. l. sequẽ. quare sequitur. ſ. Sed ⁊ si
Seruus titij ⁊ meuij stipulatus est hoc modo. dabis centum
titio dño meo: aut seruo dño meo: an talis stipulatio valeat.
rñdetur ꝙ non: qz incertum est cui dñoꝝ acquiraꝫ hoc dicit
cum. l. sequenti.

Sed ⁊ si. Item pone sic continuando cũ precedentibus
ponamus ꝙ sic stipulaꝫ seruus ꝓmittis mihi aut titio
aut meuio dñis meis. certe talis stipulatio non valet. Sed q̃
ritur postq̃ non valet: an tantum adiectio istius stipulatõis
vitietur: an vero etiam principale. rñdetur ꝙ adiectio tantuꝫ
vitiabitur. Item an istis dñis adiectis solui possit. rñdetur ꝙ
non: qz non inuenitur in cuius persona cõsistit solutio: neq̃ sti
pulatio quare ⁊c. rõnes etiam huius. l. vide in duabus legi/
bus sequentibus.

Seruus meus. Quidam fur subtraxit mihi ꝟuum meuꝫ
sticum. hic sticus cũ apud furem esset stipulatus est ipsi
furi. certe nulla queritur actio furi: qz eo tempore non fuit apõ
dñm suum ꝟuus. an autẽ ego dñs serui possim agere ex hac sti
pulatione. rñdetur ꝙ non. Si vero iste seruꝰ esset stipulaꝰ non
facta mentione furis: nec dñi: sed impersonaliter vt dicit glo.
mihi dño acquiritur actio. Sed ponamus ꝙ iste seruus sic im
psonaliter stipulatus sit ex re furis. ⁊ sic dñs habuit qõ stipu/
latus fuit seruus an fur possit hoc repetere a dño serui actiõe
mandati de peculio. rñdetur ꝙ non: imo remanet apõ dñm.

Iue mihi. Seruus meus qualitercũq̃ stipuletur siue di
cendo ꝓmittis dño meo: siue ꝓmittis mihi siue ꝓmittis
seruo dñi meo: siue tñ promittis dare semper mihi acquirit ꝟ/
uus meus.

Seruus hereditarius. Mortuus est titius qui heredez
suum fecit meuium. erat aũt in titij hereditate seruus q̃
dam. iste seruus nondum adita hereditate stipulatus est futu
ro heredi meuio: an talis stipulatio valeat. rñdetur ꝙ non.

Iõis seruus. Habebamꝰ tu ⁊ ego seruuꝫ cõem ⁊ ego
habebam fundum: iurta fundum titij. tu vero ibi nullũ
fundum habebas. stipulatus est seruꝰ noster cõmunis a titio
actum vel iter per fundum suuꝫ ad meũ: fine exp:essione nois
mei vel tui. ista seruitus itineris: vl actus soli mihi potest acq̃
ri: nõ tibi: cũ nullũ ibi fundum habeas: ꝙ si tu etiam ibi fundũ
habeas acquiritur etiam tibi insolidu: ⁊ mihi insolidũ fuit.

Iseruus cõmunis. Filiusfamilias miles defunctus in
stituit heredem: qui nondum adiuit hereditatẽ. erat au/
tem seruꝰ cõmunis ipsius filijfamil. ⁊ titij: qui seruus stipula/
tus est dñis suis. queritur cui acquiratur ex hac stipulatione.
rñdetur ꝙ soli titio. nam seruus est hereditarius: nec põt here
ditati filijfamil. mortui queri: qz nondum censetur esse alicui
q̃ diu nõ est adita. nec põt queri ei qui dicitur heres esse: qz nõ
statim postq̃ institutus est censetur heres. nam illud ꝓuilegi
um testandi quod concessit princeps filijfamil. militibus: nõ
habet vigorez donec testamẽtuz sit confirmatũ per aditionez
heredis. ¶ Si seruus titij. Titius ⁊ meuius habebãt seruꝫ
cõmunem sticũ: iste sticus stipulatus est a meuio hoc modo ꝓ
mittis mihi partem quã habes in me: an talis stipulatio valz.
rñdetur ꝙ non. Si autẽ dicat sic ꝓmittis titio dño meo ptem
quã habes in me talis stipulatio valet. Sinautez simpliciter
stipuletur sine adiectione psonarum sicuti ꝓmittis ptem quaz
in me habes dare. certe talis stipulatio valet: qz est concepta
sine vitio. ⁊ ideo sequitur cum: in cuius psona valere potest.
¶ Seruꝰ capto. Paterfamilias quidã non bonus armiger
sed ex hijs erat qui faciliter absq̃ impulsu de equo suo cadit
hic captus est ab hostibus relictis domi filio ⁊ seruo suo. iste
ꝟuus est stipulatus dño suo decẽ: cui acquiriꝫ hec stipulatio. ⁊
videtur ꝙ ad heredez ipsius captiui ptinet: qz cũ ꝟuus simpli
citer stipulatur: vel aliquid ab alio acceperit illud acquiriꝫ he
redi. Econtra videtur cũ aliud iuris sit in filio: qui tũc nõ erat
in ptate: cum stipularet: nec postea reputur esse in ptate: sicut ꝟ
uus inuenitur esse in hereditate. Tamẽ in ꝓposito nostro ad/
huc manet questio vtrũ aliq̃d videatur q̃situm heredi: sicut a
simili cum seruus hereditarius stipulatur defuncto vel futuro
heredi. finaliter concludit idem esse in seruo: ⁊ in filio. ⁊ ꝓ:o/
bat hoc argumẽto qõ sequiꝫ ibi. nã ⁊ filius: qõ satis clarũ est.
¶ Cum seruꝰ. Habeo vsumfructũ in seruo stico. iste seruꝰ lo/
cat opas suas in q̃nq̃ ãnos. mortior medio tempe locatõis re
fiduũ tempus locatõis queriꝫ dño. sic enim iulianꝰ scripsit. Et
ꝓbatur hoc duabꝰ rõnibus quas videꝑ te. ꝓxima ibi nam ⁊
si. secunda ibi. nam ⁊ cum.

Alienꝰ seruꝰ. Sticus seruꝰ tibi ⁊ mihi bona fide ꝟuit.
tamen ex re mea aliquid acq̃rit. queritur an hoc cõmune
fit tibi ⁊ mihi. rñdetur ꝙ tm ad me ptinet. ⁊ ꝓbatur. nã ita est
in veris dñis: quotiẽs põt vtriq̃ acquiri. queriꝫ vtriq̃ finaũr
nõ põt vti iq̃ acq̃ri. q̃ritur alteri soli totũ. igitur sic erit in nõ ꝓ
senti casu: si iste fuꝰ nõ põt tibi q̃rere mihi totũ queratur.

Liber homo. Titius liber homo credẽs se esse seruũ me
um mihi bona fide ꝟuiebat: ipse ex opis suis stipulaꝫ a
quodã extraneo sticũ: qui suus est: an mihi eũ acq̃rat. rñdetur
ꝙ sic. Nã ⁊ si vere seruus meus esset mihi ex tali stipulatione
quereret. ⁊ ꝓbat hoc a simili: qz si ex re mea querit qõ meũ est
sibi acq̃rit. ¶ Apud labeonẽ. Pulcher. ſ. ⁊ in eo sic pone ca
sum. quidã paterfamilias habebat filiũ ⁊ filiam in sua ptate.
moritur paterfamiliaꝫ. Ista filia nihil petijt de hereditate pater
na. credens se nullã ptem habere in bonis patris. interim fra
ter eius filiaꝫ procreauit: quã moriens reliquit infantẽ: cui da
ti sunt tutores. Isti tutores imperauerũt ꝟuo auito. i. seruo aui
istꝰ pupille: vt scz stipularetur certam summã pecunie ab hijs
qui hereditatẽ paternã emerãt. Nũc queritur vtrũ isti pupille
aliq̃d sit acq̃sitũ. rñdetur primo: ꝙ seruꝰ semp querit suo pos/
sessori. Tamen si res q̃ sunt vendite ꝑ tutores sunt cõmunes
pupille: ⁊ alteri nõ totũ queriꝫ pupille ꝑ seruũ. sed vtriq̃ coꝛ.

Iseruus cõis. Seruus cõis titij ⁊ meuij ita stipulatus
est a sempronio sempronio dabis dñis meis titio aut me
uio decẽ kalendis ianuarij. illi scz qui repietur esse viuus. an
talis stipulatio valeat. rñdetur ꝙ nõ: qz non põt esse in pendẽ
ti: nec põt appere cui dño: rum sit acq̃situm per talẽ stipulatõez.

Seruũ fructuariũ. Habeo vsumfructũ in ꝟuo titij. iste ser
uus stipulaꝫ mihi ex re titij dñi sui. certe talis stipulatio
est inutilis. Si aũt stipuleꝫ dño ex re fructuarij: talis stipula/
tio est vtilis. Idẽ est in ꝟuo in quo habeo vsum tm. Item si quo
habẽt vsumfru. in seruo. ⁊ seruꝰ stipulaꝫ vni ex opis suis. que
riꝫ tantũ illi ꝓ sua ꝑte quã hz in seruo: scz ꝓ ꝑte vsusfructꝰ. h.
d. cũ duabus. ll. sequentibus.

Iseruꝰ. Titius habẽs seruũ sticũ moriꝫ: hereditas aũt
eius non est adita. ⁊ sic iste seruꝰ iacente hereditate dici
tur seruꝰ hereditariꝰ. Iste seruꝰ stipulaꝰ est a titio centũ aure
os soluẽdos infra annũ: post modicuꝫ hereditas est adita ab

herede, queritur nũc vtrũ temp⁹ solutõis cedat ab ipsa stipulatione interposita: an ab adita hereditate post interserit aliuz casum anteq̃ respõdeat ad primũ. nũc rñdet ⁊ dicit q̃ tps cedit ab adita hereditate: q⁊ tunc primũ põt agi cõtra eos qui promiserũt. sic etiã rñde ad alium casum.

¶ Usufructus. Seruus hereditari⁹ nõ põt stipulari vsumfructũ: q⁊ vsusfructus nõ põt esse sine psona. seruus aũt hereditarius non habet dõm cui queratur vsusfruc. Sed bene põt seruo hereditario legari vsusfruc. Rõ q⁊ dies legati nõ statim cedit. sed stipulatio q̃ est pura non põt suspẽdi vsq̃ ibi. Quid ergo. ponamus q̃ Fuus hereditarius stipulatur vsumfructũ sub conditiõe: an valeat stipulatio. Rñdetur q̃ non q⁊ stipulatio debet cape vires ex tempe pñti: scz tempe quo interponitur licz suspendat eius petitio aliqñ propter conditionem appositaz. hic autẽ non potest cape vires ex tempe pñti.

§ Seruus cõis. Titius erat seruus cõis titij ⁊ meuij. habebat autẽ peculiũ qõ pertinebat ad titiuz solum. iste ergo seruus emit aliquã rem: ⁊ soluit ex pecunia sui peculij qõ seq̃tur ipsum titiũ. queritur an ista res empta acq̃ratur vtriq̃ dño tantum: an tantũ titio rñdetur q̃ vtriq̃ acq̃ritur. Secus est in seruo fructuario qõ expone vt in glo. super verbo fructuarij fui.

§ Ex re dñi. Habeo pprietatem in seruo quodaz. tu aũt vsumfructuz. iste seruus ex re mea stipulatur mihi aut tibi. certe mihi querit obligationẽ. tibi aũt põt solui tanq̃ adicto in stipulatione. ¶ Si seru⁹ cõis. Tu ⁊ ego habem⁹ seruũ cõmunẽ. iste seruus ex re mea stipulatur aliquid. queritur actio vtriq̃ nostrũ. tamẽ ego habeo actionẽ cõi diuidũdo ad recuperandũ qõ ad te ex hac stipulatiõe puenit. ¶ Sicuti vni. Si q̃ illi soli acquirit. idẽ est si emat aliquid noiatim vni dñorum: Item mutuat pecuniã: ⁊ stipulatur illã reddi vni dñorum: aut in quolibet alio negotio põt noiatim stipulando vni dñorum acq̃rere. ¶ Illud quesitum. Titius mortuus reliquit heredẽ qui nondũ adijt in qua hereditate iacente erat seru⁹. queritur an iste seru⁹ possit stipulari futuro heredi. proculus dicebat q̃ sic. Et pbat hoc duplici argumento. primo q⁊ heres postq̃ adijt hereditatẽ. videl defuncto succesisse. itẽ q⁊ statim postq̃ paterfami. moritur familia ipsi⁹ heredis censet esse facta funesta. licet post certũ tps heres extiterit. lex sequẽs plana est.

§ Seruus alien⁹. Sticus seru⁹ titij stipulatus est noiatim mihi decem dare: an p istam stipulationẽ acquirat dño suo. Respondetur q̃ non.

§ Usufructuarij. Habeo vsumfructũ in seruo sticho iste sticus stipulatur nõ ex re mea: aut ex opis suis. certe non querit mihi: sed dño pprietario ipsi⁹ serui. Aliud est si noiatiz stipulatus fit seru⁹: q⁊ tũc nec dño ipsius queritur.

§ Cũ duorũ. Tu ⁊ ego habem⁹ vsumfructũ in seruo sticho iste seru⁹ stipulet mihi noiatim ex re q̃ est cõis tibi ⁊ mihi certuz est q̃ mihi pmissor est obligatus. si aũt res deducta in stipulatũ ad me pueniat: tenebor tibi restituere partẽ tuã actione cõmuni diuidundo.

§ Liber homo. Paphilus liber homo: vel sticus alien⁹ seru⁹: seruit mihi bona fide. Ego iubeo ei vt stipuletur mihi ex re alteri⁹ puta titij. certe si pamphil⁹ stipuletur q̃ est liber sibi acq̃rit.. ¶ Si duo rei. Eram⁹ duo rei stipulandi: tu ⁊ ego habem⁹ vsumfructũ in vno seruo: vel ille seru⁹ nobis bona fide seruit accidit q̃ iussu meo ille seru⁹ stipulet a debitore centum. certe ipe mihi acq̃rit obligationẽ: q⁊ ego iussi eũ stipulari a debitore. certe ipse acquirit mihi non correo meo.

§ Seruus. Titius moriẽs instituit duos heredes titium scz ⁊ meuiũ ⁊ sticũ seruũ suũ: qui nõ erat pñs manumisit: sticus iste ignorãs se manumissuz esse stipulat⁹ est centũ heredibus titio ⁊ meuio q̃ sciebant eũ esse testamẽto manumissum vtrũ stipulatio acq̃ratur heredibus. Rñdetur q̃ nõ: q⁊ postq̃ sciuerũt esse manumissuz: nõ potuit dici seru⁹ eor. ⁊ sic eis non potuit acq̃rere videbat cõtra: q⁊ si emo hoiem liberũ: ⁊ ille mihi bona fide seruit acq̃rit mihi stipulãdo. Sed hoc nõ obstat

q⁊ in hoc casu cũ liber homo vẽdit bona fide. cõsensus pcurrit ab vtraq̃ pte scz ab emptore: ⁊ a seruo. sed hoc casu nõ erat cõsensus serui aliqs: cũ se ignoraret manumissuz testamẽto. vt tra dicit in textu q̃ nõ solũ nõ videt seruire iste seru⁹ sic manumissus: imo nec ipsi heredes videtur eũ possidere cuz sciant eũ esse liberum.

§ Seruus hereditarius. Titius mortuus est heredes eius nondũ adiuerũt hereditatẽ eius: seru⁹ qui est in hac hereditate stipulatione sua põt acq̃rere heredibus futuris: ⁊ etiaz ipsi hereditati.

Quod seru⁹. Habebã seruũ quendã pãphilũ: q⁊ malus erat ⁊ inutilis habui eũ p derelicto: seru⁹ iste stipulatus est a titio centũ: vtrũ mihi acq̃rat. rñdetur q̃ nõ. Si vero iste seruus sic a me p derelicto habit⁹ fuerit appreh̃esus ab alio potest illi q̃rere. hõ est in textu: vsq̃ ibi hereditariũ vbi põit diam que est inter seruũ habitũ p derelicto: ⁊ seruũ hereditariũ. nam seruus habitus p derelicto cẽsetur esse nullius. seru⁹ ẽo heredi tarius nõ videtur esse nulli⁹: cũ cõtineatur in vniuersitate hereditatis. cetera clara sunt.

§ Communis. Ista lex tria dicta ptinet primũ est qñ fu⁹ stipulatur dñis suis exp̃ssis tantũ noibus ppriis: nõ appellatiuo scz dñi. scdm dictũ est qñ stipulatur exp̃ssis tm̃ noib⁹ appellatiuis nõ propriis. Tertiũ dictũ qñ stipulat dñis exp̃sso noie ppio: ⁊ appellatiuo. primũ in principio. scdm ibi. Si vero. Tertiũ ibi. Si vero ita lutio ⁊c. In primo dicto dicit. si seru⁹ stipulat dñis suis expressis tm̃ noibus ppriis vt dicendo p mittis gaio ⁊ seio centũ: tũc cuilibet dño⁹ acq̃rũtur q̃n quagita. Si vero stipulet exp̃ssis tm̃ noibus appellatiuis. veluti p mittis dñis meis cẽtũ: tũc acq̃ritur stipulatio p pte qua quisq̃ dñs est: vt si vn⁹ habeat duas ptes in seruo acq̃rũtur ei due ptes de centũ. alteri tertia ps. Si aũt stipulat seru⁹ exp̃ssis noibus ppriis ⁊ appellatiuis. tũc q⁊ primo noiauit ppria noia acquiritur cuilibet dño⁹ p pte dimidia: licet aliquando de hoc dubitatum fuerit.

§ Seruus. Habebaz libertũ: a quo seru⁹ me⁹ stipulatus est hoc mõ: p mittis mihi opas tales. certe talis stipulatio nõ valet. Si aũt stipulatus esset nõ exp̃sso hoc p nomie mihi: tunc stipulatio valet.

Cum seru⁹. Habeo vsumfructũ in stico seruo: cui⁹ pprietas ptinet ad titiuz: iste seru⁹ stipulatur titio noiatim: ex opis suis: vel ex re fructuarij. certe acq̃rit ipsi titio dño suo. postea subiũgit qõnem: qua actiõe possit vsufructuarius recuperare illud a pprietario: ⁊ anteq̃ rñdeat illi q̃stioni subnectit aliam questionẽ q̃ scz Fuus q̃ nobis seruit bona fide si stipulet dño suo noiatim ei acq̃rit. postea rñdet illi q̃stioni quã indecisam reliquerat dicẽs q̃ fructuarius poterit recuperare qõ ex hac stipulatione ad pprietariũ puenit ꝯditiõe sine cã. h. d.

Quicquid ptraxit. Seru⁹ meus ita stipulatus est a titio p mittis cuz fuero manumissus: vel alienatus. q̃ritur an post manumissionẽ: vel ãte mihi acquiratur. Rñdetur q̃ sic. §. sequens planus est.

¶ De fideiussoribus ⁊ mandatoribus.

Omni obligationi. Jurisc̃sult⁹ tractatur⁹ de fideiussorib⁹ primo docet nos: dicẽs q̃ fideiussor põt adhiberi omni obligationi: siue ex cõtractu siue ex maleficio: siue naturali tantũ: siue ciuili tm̃: siue naturali ⁊ ciuili simul. ⁊ i. l. sequenti magis specificat dicẽs q̃ obligatõni cõmodati. depositi potest accedere fideiussor: puta si deposui apud te aliquã rem. tu vero dolum in ea cõmisisti: possuz accipe fideiussorem a te q̃ mihi satisfacies de dãno mihi dato in re deposita. similiter etiam dic de cõmodato.

Si satisdare. Vendidi tibi equuz vel fundũ p̃miси tibi dare fideiussorẽ p enictiõe: ad qõ tũ non tenebar. vtigitur adimplerez p̃missionẽ meã dedi tibi seruũ. vl filiũfamil. in hijs cãis: in q̃bus nõ possunt fideiubere, vel dedi tibi mulierẽ

in fideiussatricẽ: q̃ põt te repellere auxilio senatusco. velleyani: an satisfecerim ꝓmissioni mee: certe non. Sed q̃d dedi tibi fideiussorẽ qui paup erat. nunq̃d videor adumplesse ꝓmissum. rñdetur ꝙ sic: q: debes tibi imputare ꝙ tales recepisti: cũ potuisses eũ repellere ab initio.

¶ Otest accapi. Eram iturus ad nundinas. tu dixisti mihi. ego habeo titiũ amicũ meũ lugduni: si mutuaueris ei centũ aureos bene soluet tibi ego rñdi tibi fideiubes tu ꝓ eo si quicquã mutuauero ei: tu dixisti ita fideiubeo. nũquid talis fideiussio ꝓ debito futuro valet. dr ꝙ sic. §. sequẽs clarus est.

Generaliter. Ego fideiusseraz ꝓ titio: postea titius moriens instituit me heredẽ: certũ est ꝙ sum obligatus tanq̃ heres: sed an duabus obligationib⁹ tenear: scz ꝓncipali: ⁊ accessoria fideiussionis. Rñdetur ꝙ tñ principali obligatione teneor: q: accessoria cõfunditur vsq; ibi veruz reo. vbi dicit ꝙ aliter est qñ reus ꝓncipalis alteri principali succedit: q: tũc ambe manẽt obligatiões. vna essi non cõsumit aliam. sed in fideiussore ⁊ reo repiri põt qñ altera: alterã perimat. ⁊ ponit exemplũ qñ reus reo succedit veluti cũ vnus reus ꝓmittendi succedit alteri reo ꝓmittẽdi. Item si sint duo rei stipulãdi: ⁊ vn⁹ alteri succedit: ille q̃ succedit habz ius duarũ obligationũ. sed si egerit ex vna earũ: altera ꝯsumet̃ h. d. ista lex tota cũ. l. sequẽti.

Si stipulatus suz. Stipulatus suz a titio centũ. ⁊ q: soluendo erat nõ accepi fideiussorẽ. postea cõperi ꝙ debilis erat in facultatibus volui habere fideiussorẽ. certe possum petere: ⁊ ipe fideiussor adiect⁹ obligabit̃: siue pure fideiusserit siue sub cõditiõe. ¶ Adhiberi aũt. Iste. §. dicit ꝙ fideiussor põt adhiberi p̃cedẽti obligationi: ⁊ etiã future: dũmodo spet̃ esse aliqua obligatio: licet tantum naturalis spetur contrahi. ⁊ ponit exẽplum in. l. sequẽti. nã illius obligatiõis põt fideiussor accipi: ex qua si quid solutũ fuerit: nõ põt repeti: veluti in macedoniano. nam si fililiussamil. soluat non põt repetere: q: ibi est naturalis obligatio. licet ab initio posset creditorẽ muttuantẽ repellere exceptione senatuscon. macedoniani.

Brece fideiussor. Clara est vsq; ad. §. ¶ Preterea. Hic dicit iurisco. ꝙ oi obligatõi põt adhiberi fideiussor: sive re cõtrahat̃. vt si cõmodo tibi aliquã rem possiz petere fideiussorẽ ꝙ eã mihi restitues. ⁊ sic de aliis. Item si constituis te mihi soluturũ ꝓ aliquo: ista obligatio est ꝓtoria: possum a te fideiussorez petere. ¶ Et post. Cõueni te in iudicio ꝓ centũ aureis. tu negasti te debere. ⁊ sic lis est cõtestata. peto fideiussorẽ de iudicio sistendo an possim. Rñdetur ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ reus sit ꝺẽnatus an fideiussor sit liberatus. distinguit̃ aut acceptus est fideiussor tantũ ꝓ exercitio litis. ⁊ tunc fideiussor reo condẽnato liberatus est. Aut acceptus ẽ fideiussor super tota causa: tũc fideiussor nõ liberatur reo condẽnato. ¶ Et tutore. Titius in testamẽto suo dedit semproniũ tutorẽ filio suo. de iure aũt nõ tenetur tutor testamẽtarius dare fideiussorẽ rez pu. sal. fore. Quid aũt si eũ dederit. Rñdetur ꝙ ipe fideiussor tenetur. Itẽ tu cõmisisti mihi furtum ego facio te cõuenire. tu das mihi fideiussorez. certe talis fideiussor teneat̃ ⁊ generaliter ex omni obligatiõe põt dari fideiussor. ¶ Illud cõmune. Tu ꝓmisisti mihi centũ. tu das mihi fideiussorẽ p̃o ducentum: an talis fideiussor teneatur. rñdetur ꝙ non. si autẽ promisisti mihi centũ: tu potes dare mihi fideiussorẽ ꝓ quinquaginta. exemplum sequens est clarus. ¶ Si quis sticũ. Promisisti mihi sticũ seruũ: si sticus moriat̃ tu eris liberatus. dedisti mihi fideiussorẽ qui promisit mihi illũ sticum aut decem. certe talis fideiussor non tenetur: q: acceptus est in duriorem causaz. nam si pro solo stico fideiussisset: ⁊ fuisset mortuus fideiussor ⁊ reus liberati essent. sed cũ fideiussit ꝓ stico vel p̃o. r. mortuo stico fideiussor tenetur ꝓ decez. Et nõ tantũ nõ teneat̃ ideo q: in duriorẽ cãm accept⁹ est. sed etiã q: in aliã rẽ est acceptus ipse fideiussor q̃ ipse reus ꝓmiserit. ⁊ ponit rõem in sequẽti: q: si tu promittis mihi decẽ tu nõ potes dare fideiussorẽ vt ꝓmittat decez: aut sticũ. sequẽtia clara sunt vsq; ad. l. sequentem.

Fideiussores. Promisi tibi septẽ corbes vini: ⁊ centuz aureos dedi tibi fideiussorẽ ꝓ trib⁹ corbibus: ⁊ p̃o quaginta aureis. talis fideiussor teneat̃: q: p̃o parte pecunie. ⁊ p̃o parte rei est acceptus.

Si dubitet creditor. Titius debitor meus in centũ dedit mihi tres fideiussores. si vnus erat sufficiẽs: omes erãt sufficiẽtes. cepi dubitare ꝙ nõ essent soluẽdo isti fideiussores vn⁹ fideiussorũ venit. ⁊ dicit mihi. Amice tu dicis cõfideiussores meos nõ esse soluẽdo. ⁊ sic timeo ꝙ velis me in solidũ cõuenire: ecce ego offero tibi cautionẽ ꝓ ceteris cõfideiussoribꝫ vt cõuenias eos ꝓ ptibus virilibus meo periculo: an iste fit audiẽdus. rñdetur ꝙ sic. ita tamẽ ꝙ de hoc det fideiussorẽ. ⁊ omnes fideiussores q̃ dicũtur esse idonei sint pñtes qñ ista cautio p̃estatur. ¶ Ita demũ. Juris dispositõe fideiussores habẽt bñficium diuisionis. ita ꝙ ueniũtur ꝓ virilibus ptib⁹. ponamus ꝙ sunt tres fideiussores ꝓ titio. in sexaginta aureis. vn⁹ cõuentus in iudicio negat se esse fideiussorẽ. postea cõuictus vult oppõere beneficiũ epli diui adriani: an sit audiẽdus. rñdetur ꝙ non: q: ꝓdidit istud bñficium ꝓpter suum mendaciũ. ¶ Filiusfamilias. Filiusfamilias duab⁹ rõnibus põt fideiubere ꝓ patre. rões sunt in textu. Sz q̃ritur an pater ꝓpter hãc fideiussionẽ filij teneat̃ actione qõ iussu. rñdetur ꝙ sic. cetera plana sunt vsq; ad. l. sequentem.

Qui contra. Titius filiusfamilias petijt a me centũ aureos mutuo moritur. ego volo a pfe suo fideiussorẽ petere an possim. Rñdetur ꝙ nõ licet ipse filiusfamil. habuerit peculiũ qõ est nũc penes patrẽ. Et est rõ: q: filiusfami nec iure ciuili obligatur ex mutuo: q: ꝺtractus est illicit⁹: nec iure honorario scz de peculio. quare ⁊c. Sed ponam⁹ ꝙ fili⁹ cõtraxit aliter q̃ mutuuz accipiendo. ⁊ sic pr̃ tenetur de peculio. certe hoc casu poterit fideiussor accipi.

Si mandato meo. Mãdaui tibi vt titio amico meo pecuniã mutuã dares qõ ⁊ fecisti facio tevocari in ius ⁊ cõdẽnatus es mihi soluere. querit̃ vtrũ titius cui dedi sit liberatus a me. Tamẽ iudex non debet me ꝺdẽnare nisi cedas mihi actiões quas habes aduersus titiũ. Itẽ ecõtrario si tu eueris cũ titio ꝓpter hoc ego nõ ero liberatus. sz tñ in tantũ tibi tenebor: q̃tũ restat tibi de solutõe: puta mutuasti. xx. soluta sunt tibi. x. ego tenebor tibi in reliqua decem.

Qum reus. Ego debebã sempronio centũ aureos titius ꝙ me fideiussit moriẽ fideiussor me⁹ me relicto herede obligatio fideiussoria est perẽpta. ⁊ sic ego cõuenior vt reus ꝓncipalis. Cum petiẽ a me pecunia ego volo vti exceptione aliqua q̃ cõpetebat titio fideiussori meo. dr̃ hic ꝙ ego nõ sum audiendus: imo mihi põt opponi doli exceptio. si sim extraneus ipsi sempronio vel in factũ si sim patron⁹ eius vel parens.

Si stipulatus. Stipulatus sum a te centũ aureos absq; vlla cã. ⁊ sic nõ teneris mihi dedisti tũ fideiussorẽ ꝓ ista summa q̃ vult vti exceptiõe ꝺtra me tu nõ vis ꝙ vtatur tali exceptiõe. sed vis ꝙ soluat vt postea reddas sibi pecuniã illam. An fideiussor possit vti exceptiõe te inuito. rñdetur ꝙ sic. ⁊ nõ est q: securi⁹ est nõ soluere indebitũ q̃ solutũ postea repetere. ¶ Si ex duob⁹. Dedi titio. xx. aureos mutuo ꝓ q̃bus dedit mihi duos fideiussores meuiũ ⁊ seiũ. seius venit ad me ⁊ dicit scio q: potes me cõuenire in viginti. ecce ego do tibi quicq; vt me nõ cõuenias ⁊ fui cõtentus. q̃ritur an ꝓpter istud pactum factũ cũ seio alter fideiussor meus liberet̃. rñdetur ꝙ non imo potero quidecim ab altero fideiussore petere nec poterit mihi aliquã exceptionẽ opponere. Item si velim alia q̃cq; petere a seio poterit me repellere doli mali exceptione.

Fideiussor. Dedisti mihi centũ mutuo dedi fideiussori q̃ alij q̃ tibi ꝓ istis centũ. certe talis fideiussor nõ obligabit̃. q: fideiussor non põt obligari alij q̃ ei cui reus ꝓncipalis est obligatus de hoc ponit tex. aliud exemplũ. Titius ⁊ sempronius habẽt seruũ cõem sticũ. iste sticus noiatim stipulatur a titio dicẽdo ꝓmittis titio dño meo. postea adiecit fideiussorẽ a quo sic stipulat̃ ꝓmittis titio aut sempronio dñis meis. dr̃ hic ꝙ titi⁹ poterit petere a fideiussore semproni⁹ vero non q: seru⁹ non est ei stipulat⁹. sed titio. Ad q̃d ergo ꝓdest ꝑsona tertij adiecta in fideiussiõe. rñdetur ꝙ ad hoc vt ei solui possit aũ

litẽ cõtestatã nõ post etiã inuito vel ignorante titio. ¶ Qui certo. Continuat ppositũ suũ ostendendo qñ fideiussor videt accipi in duriorẽ causam ponendo tale exemplũ. Stipulatus sum a te centũ sine adiectione loci sꝫ pure. tu das mihi fideiussorem titiũ a quo stipulor ꝙ mihi soluat illa centũ capue: cũ simus forte rome certe talis fideiussor nõ obligat: qz in duriorẽ causam obligat qui certo loco dare ꝓmisit ꝙ qui pure ꝓmittit. Itẽ ponit aliud exemplũ qñ reꝰ ꝑncipalis ꝓmittit in loco ppinquiori: fideiussor vero in remotiori sicut cũ reꝰ promittit soluere capue cũ sit rome, fideiussor nõ promittit soluere epheſi, capue enim est prope romã in cãpania, ephesus vero in asia vltra mare: ꝛ sic multo longiꝰ, aliud exemplũ qõ sequit clarꝫ ẽ. ¶ Fideiussor. Dicit hic ꝙ omni obligationi põt accedere fideiussor, siue ciuili tantum siue naturali tm̃, siue ciuili ꝛ naturali simul, dũmodo sit aliqua obligatio cui possit fideiussor applicari vsqꝫ ibi, naturales autẽ, ostendit hic, quid sit naturalis obligatio, ꝛ dicit ꝙ naturalis obligatio non est tm̃modo illa ex qua nõ põt quis agere, verũ etiã illa ex qua si soluor nõ datur mihi repetitio, nã improprie naturales obligatiões dicũntur obligationes ꝛc. ¶ Stipulatione. Tu promisisti mihi decem aureos soluere in festo pẽthecostes pure sine vlla cõditione, dedisti ꝙ mihi fideiussorẽ qui se promisit soluturum pro te ista. ꝛ. si imperator in ytaliam venerit. Queritur q̃d iuris. Rñ. ꝙ obligatio fideiussoris est in pendẽti. Nã si imperator in ytaliam venerit ante pẽthecostes fideiussor nõ obligabitur. Si vero in die penthecostes venerit, aut post diẽ pẽtheco, fideiussor obligabit̃. iste ẽ elegãs. §. ¶ Cũ fideiussor. Ẽdidi tibi equũ meũ pro. xx. aureis, ꝛ accepi a te fideiussorẽ sub conditione si non solueris mihi, queritur qñ ista cõditio sit ipleta. rñ. ꝙ tũc cũ tu fueris interpellatꝰ ꝛ non solueris. Aut si anteꝙ interpellatus ſis decedis: quia hoc etiam casu verum est te non soluisse ꝛ sic conditionem esse impletam.

Fideiussoribus. Mutuauit titio mille aureos ipse dedit mihi tres fideiussores ꝑ ista summa dueni vnũ in solidũ qui mihi totã summã soluit, queritur quõ succurrit isti qui totus debitũ soluit. rñ. ꝙ ego debeo ei cedere actiones quas habeo aduersus ceteros fideiussores: vt ipe possit recupare qõ soluit

Qui debitorẽ. Debebas mihi centũ pro quib⁹ mihi fideiussorẽ dedisti. iste fideiussor delegauit mihi debitorẽ suum pro centũ, queritur vtrũ videat̃ mihi satisfecisse. ita ꝙ possit agere mãdati actione ꝺ te ꝑ eo ꝙ fideiussit ꝑ te. rñ. ꝙ sic, ratio est, quia qui debitorem suũ delegat: intelligitur soluisse pecuniam presenti.

Seruus inscio. Titius habens seruũ stichum absentem pro tempore, qui ignorãte dño ꝑ sempronio fideiussit ꝛ etiam soluit. postea dñs cognoscẽs ꝙ seruus suꝰ stichus soluerat ex causa fideiussionis voluit pecuniam illam vendicare ab eo cui erat soluta a seruo. queritur vtz possit. Et distingui tur an iste seruus fideiusserit ꝛ soluerit ex peculio suo. ꝛ tũc sempronius dominꝰ non poterit pecuniã istam vendicare. Si vero ex pecunia domini soluerit, dominꝰ poterit eam vendicare. Si autem dñs met hanc pecuniã soluerit, poterit eã repetere ab eo cui soluit, nõ ab eo ꝑ quo seruꝰ fideiussit. h. d. cum. l. se.

Heres a debitore. Titius faciens testamentum instituit heredes seium ꝛ rogauit eũ vt hereditatẽ restitueret sempronio. seius heres accepit fideiussorẽ a quodã debitore hereditatis postea restituit hereditatẽ sempronio. queritur vtrum ista actio quã habet seius heres aduersus fideiussorem istum transeat ad sempronium cui restituta est hereditas. Respondetur ꝙ non, sed in suo statu remanet nisi fuerit cessa ab here de ipsi sempronio ꝛ ponit simile ibi. ¶ Idemꝙ in hac causa ꝛc. Quod est planum: veluti si heres accepit fideiussorẽ a debitore hereditario, postea filius emancipatus petit bonorum possessionem actio fideiussoria remanet apud heredem, sed per cessionem transit ad filium emancipatum. ¶ Non est nouum Iurisconsultus ostendit hic modũ quomodo vnus fideiussor potest teneri duabus actionibus nomine eiusdem pecunie. vt puta si fideiussor sit primo in diem acceptus, postea pure accipiatur. Item si sint duo fideiussores vnius debitoris ꝛ vnius pecunie. ꝛ vnꝰ fideiussor facit aliũ hñdẽ. tũc iste q̃ ẽ hñs tenet̃ ꝑ sua fideiussiõe ꝛ ẽt ꝑ eo q̃ eũ instituit hñdez. ¶ Seruo tuo Pulcher casus sꝫ satꝭ difficil̃. Ego mutuaui pecuniaz stichoseruo tuo, postea tu seruum hunc manumisisti, ego istum seruũ accepi fideiussorem. queritur vtrũ ex ista fideiussione teneatur distinguitur. naz si seruus iste fideiussit in ea obligatione qua tu infra annum teneris: hoc est in actione de peculio: qua patronus tenetur infra annum manumisso seruo: quando peculium remanet apud dominũ: certe hoc casu iste manumissus tenetur ex sua fideiussione. Aut iste seruus manumissus fideiussit pro sua naturali obligatione: qua tenebat̃ cum esset seruꝰ tunc nullo modo obligatur ex ista fideiussione, non enim quis põt pro seipso fideiubere. Quid autẽ dicendum erit si hic seruus nõ fideiussit pro se in hac cã: sed alium dedit fideiussorem postea huic fideiussori suo existit heres an teneatur. Rñ. ꝙ sic quia durat cã fideiussionis, non tamen tollitur obligatio naturalis. Sed videtur contra ꝙ sꝫ naturalis obligatio tollat̃: quia si reus fideiussori succedit actio fideiussoria tollitur: ꝛ remanet tantum principalis, ergo ꝛc, sed hoc non obstat: quia quando reus succedit fideiussori nõ possunt due obligatiões ciuiles cõsistere in vno reo: sed in nostro casu vna ẽ naturalis tantũ: altera ciuilis, que se non impediũt quin inuicẽ stare possint. deinde ibi retro quoꝫ ponit casum conuersum superiori qui clarus est. Si vero ille qui stipulatꝰ est a titio ꝛ fideiussorẽ acceperit, postea titium heredem instituit, fideiussoris obligatio omnino extinguitur, ratio est in tertu. Si ꝺo stipulator instituit fideiussorem heredem, sola actio fideiussoria perimitur. nã ꝛc. vt in tertu. ¶ Cum tu. Ego ꝛ titius promisimꝰ sempronio centum, ꝛ sic facti sumus duo rei debendi. ego pro me dedi fideiussorem gaium, queritur vtrum iste gaius possit etiam fideiubere apud sempronium pro titio: sicut fecit pro me. Rñ. ꝙ sic. ¶ Cum fideiussor. Titius mutuauit ꝭ seio centum aureos: sempronius fuit fideiussor pro seio. iste sempronius post hoc extitit heres creditori titio. queritur hic vtrũ iste fideiussor habeat actionem mandati contra seium debitorem ad ista cẽtum q̃s ipse a seipso exegerit. ꝛ respondetur ꝙ non. quia reus manet obligatus huic sempronio. quare non potest intelligi ipsum fideiussorem pro eo soluisse. habet tamen fideiussor qui creditori successit actionẽ ex stipulatu ad ista cẽtũ recuperanda.

Morto reo. Seius debitor meus in decem decessit relictis heredibus ante aditam hereditatem ego peto fideiussorem pro his decem an possim. Rñdeꝺ ꝙ sic. quia hereditas sustinet vicem persone defuncti, sicut municipium, curia aut societas. lex sequens plana est.

Lucius titius. Textus ponit casum in terminis.

Marcellus scribit. Dedi pupillo centum mutuo: qui mihi dedit fideiussorẽ. iste fideiussor vult restitui contra fideiussionẽ suaz sicut pupillus, queritur vtrum possit. Rñ. ꝙ non quia ei non competit mandati actio contra pupillum.

Inter fideiussores. Tres fideiussores erant vnius debitoris. certũ est de iure ꝙ per epistolaz diui adriani actio diuidit̃ inter eos. sed hoc nõ fit ipso iure. ꝛ ponit rõnem ex cõsequẽtia: qz si q̃s istoꝝ triũ fideiussoꝝ decesserit anteꝙ partez suã soluerit. ceteri tenebunt̃ soluere ptẽ suã. ꝛ sic bene sequitur ꝙ nõ erat diuisio facta ipso iure.

Si plures. Titiꝰ accepit cẽtũ mutuo a seio: ꝛ dedit duos fideiussores. vnꝰ fideiussit pure, alt̃ sub ꝺitiõe si navis ex asia venerit. titiꝰ vult cõuenire istũ q̃ pure fideiussit ad totaz summã: ipse dicit ꝙ nõ ꝺz cõueniri nisi in virilẽ: qz alter ꝺz sub cõditione, ꝛ ꝺitio est extitura: an sit audiẽdus. Rñ. ꝙ sic. ponamꝰ ãt ꝙ cõditio extiterit: ꝛ ille q̃ fideiussit sub ꝺitione nõ sit soluẽdo quo succurret̃ titio creditori. rñ. ꝙ actio restituet̃ in eũ q̃ pure fideiussit vt alterã ptẽ soluat. ¶ Preterea. Glo. ponit casuz. ¶ Preterea. Duo sunt fideiussores ꝑ mille. vnꝰ �members plusꝙ mille in bõis: ꝛ sic est soluẽdo. alter ꝺz nisi q̃ngenta istorum duorum fideiussorũ bona sunt ꝺiungẽda. ita ꝙ vnꝰ plus habet q̃ alter. aggregetur alteri, ꝛ sic erũt ambo soluendo,

¶ Sicut ipſis. Duo ſunt fideiuſſores in cētum diuidit obligatio: vt quilibet teneat in quinquaginta. Quid ſi moriant relictis heredib⁹ vtrū iſtud būficiū det eis. rñdet q ſic. qz tñ tenebūtur p partibus. ¶ Si fideiuſſor. Dedi titio cētuz mutuo. qui ſempronio dedit mihi fideiuſſorē. timebaz ne ſempronius eſſet debilis ad ſoluendū petij ſeiū vt eſſet fideiuſſor ſempronij qui p eo fideiuſſit. cōueni ſempronio ad iſta centū qui voluit vt diuideret actio inter ſe ⁊ ſeiū ſuū fideiuſſorē: an hoc recte petat. rñdet q nō. imo inſolidū conuenitur: qz ipſe eſt loco rei. Itē nec re⁹ principalis pōt deſiderare vt actio diuidat inter ſe ⁊ fideiuſſorē vſq; ibi pinde. vbi ponit talē illationē q ſi ſint duo fideiuſſores: ⁊ vn⁹ iſtoz duoz dederit titiū fideiuſſorem obligatio nō diuidit inter iſtū tertium fideiuſſorē. ⁊ euz pro quo fideiuſſit: ſed bene diuidet inter iſtum tertiū: ⁊ alium primū pro quo nō fideiuſſit. h. d.

S Si ſub impoſſibili. Stipulat⁹ ſum a te centū ſi digito celum tetigero. iſta eſt cōditio impoſſibilis vtrū poſſim a te petere fideiuſſorē. rñdet q nō: qz impoſſibili obligationi non poteſt accedere fideiuſſor.

S Fideiubere. Aliquis pōt p reo ignoraīte fideiubere. h. d.

S Si fideiuſſor. Promiſiſti mihi cētū aureos ſoluere in feſto paſce fideiuſſor tuus ſoluit mihi p mēſem ante paſca queritur vtrū poſſit te ſtatim cōuenire facta ſolutione. Rñdet q nō. ſed expectabit vſq; ad feſtū in quo tu debebas ſoluere.

Ex perſona. Titius pmiſit mihi centū ⁊ dat fideiuſſorē. ego facio ei pactū de nō petendo. vtrū fideiuſſor poſſit vti iſta exceptione pacti: ſicut reus principalis. Rñdet q ſic. alia exempla ſunt in glo. vltima.

S Eium hominē. Tu poſſidebas ſeruum ſtichū. ego dicebam ipſuz cē meū. quare te feci vocari in ius vt eū mihi reſtituas. tu dediſti fideiuſſorē iudicio ſiſti: vel iudicatū ſolui. tu poſtea moriens inſtituiſtichū heredē cum libertate. certe iudicium dz transferri in iſtū ſeruū q ſi nolit ſuſcipere iudiciū fideiuſſores cōuenientur. ⁊ hoc verū ſi ſeruus iſte tu⁹ fuerit. Si vero ſeruus ille me⁹ fuerit: ⁊ adierit hereditatē non meo iuſſu fideiuſſores tenebunt ſi nō defendat in iudicio. Si vero ego iuſſi iſtum ſeruū adire hereditatem. tūc ſtipulatio qua tenent fideiuſſores euaneſcit. ſequentia plana ſunt.

S Qui. Dictū eſt ſupra. in. l. grece. §. illō cōmune q fideiuſſor nō pōt accipi in duriorē cauſaz: ⁊ pceſſit ibi p multa exempla. p leges ſequētes. hic iterū tāgit de illa materia: qz fideiuſſor obligat in duriorē cām. veluti ſi a reo principali ſtipulor mihi dari ſoli. a fideiuſſore vero ſtipulor dari mihi aut titio melior fit conditio fideiuſſoris: qz pōt vni noſtrū ſoluendo liberari. Si autē econtra vtputa ſi ſtipulat⁹ a reo pncipali mihi aut titio dari a fideiuſſore aūt ſtipulat⁹ ſum dari tantum mihi fideiuſſor nō obligatur qz in duriorē cauſaz accept⁹ eſt. Sz q̄d ſi a reo principali ſum ſtipulatus ſtichū aut pāphilū: a fideiuſſore aūt pamphilū tantū certe nō cenſet fideiuſſor acept⁹ in duriorē cauſam: qz mortuo pāphilo pōt fideiuſſor liberari qō nō eſſet ſi promiſiſſet ſtichū aut pāphilū: qz tūc vno mortuo deberet aliū ſoluere.

¶ Cum fideiubebat. Tu habes ſeruū ſticū iſte ſtich⁹ vult cōtrahere cū aliquo. ego fideiubeo p tuo iſto certe ego tenebor inſolidū. Sz ſi ego fideiubeo p te rogāte ſeruo. tenebor tantūmō quaten⁹ eſt in peculio ſerui: qō peculiū eſtimat tempore rei iudicate.

¶ Cum is qui. Creditor titi⁹ qui hz reum ſeium obligatuz ⁊ fideiuſſores. accepit ſolutionē plenā ab vno fideiuſſore vtrū poſſit illi cedere actionē ꝺ reuz. ⁊ videt q nō: qz facta ſolutione nulle remanent actiones. ergo nullas cedere poteſt Sz hoc nō eſt verū: quia creditor qui ſolutionē accepit nō cēſetur quodāmodo pecuniā quā recipit inſolutū accipe. ſz videtur vēdere fideiuſſori nomē debitoris. ⁊ iō hz actiones quas cedere tenetur ipſi fideiuſſori.

S Si quis poſtq̄. Stichus libert⁹ debebat mihi prestare operas vſq; ad certū tps quas prestitit. trāſacto illo tēpore putās q mihi adhuc deberet opas. dedit mihi fideiuſſo rem p illis operis. an fideiuſſor obligē. Rñ. q̄ nō. qz hic fuit error credentis ſe teneri cū non teneretur ⁊ fideiuſſio facta per errorē nulla eſt.

S Iſtichuz. Plana eſt. ¶ Titio. Planus eſt. vide ter.

S ¶ fideiuſſor. Titius debitor meus in centū dedit mihi duos fideiuſſores. cōueni vnum fideiuſſorem qui mihi totū debitū ſoluit. quero vtrū debeā cedere actionē iſti fideiuſſori cōtra ſuū ꝺ fideiuſſorē. Rñdetur q non.

S Cum duo rei. Titius ⁊ meui⁹ pmiſerūt mihi. xxx. aureos vn⁹ eoz dedit mihi fideiuſſorē certe ego poſſuz ab eo totam ſummam exigere ſicut ſi ambo dediſſent iſtū fideiuſſorez.

S Si fideiuſſores. Pāphilus adult⁹ habēs curatores accepit ab eis fideiuſſores rēpu. ſal. ſo poſt impletā legitimā etatē curatores: ⁊ eoz heredes erāt ſoluēdo: ſed iteruz p⁹ deſierūt eē ſoluēdo. queritur vtruz fideiuſſores teneant. Rñ. q̄ ſic. Itē fideiuſſores poſſunt petere diuidi obligationē. Si ē vn⁹ fideiuſſorū cōuentus ⁊ cōdemnat⁹ fuerit inſolidū: ſi poſt cōpellat actione in factū ex re iudicata ꝺuenti: poterit adhuc petere diuidi actionē vt ceteri etiā p parte ſua ſoluant.

S Sita fideinſſorē. Dedi tibi decez mutuo. tu das mihi fideiuſſorez qui ita pmittit fideiubeo p tali ⁊ pmitto decē corbes vini p decez aureis quos ei mutuaſti. certe iſte fideiuſſor nō obligat: qz in aliā ſpeciem eſt accept⁹ q̄ principalis ⁊ ſubiūgit rōnez: qz licet ſpecies poſſint eſtimari pecunia. ſicut tot aureos dare p tali re. tñ pecunia non pōt faciliter eſtimari ſpeciebus.

S Sa titio. Stipulat⁹ ſum a te decem: ⁊ fideiuſſorem accepi. poſtea eandē ſummā ſtipulat⁹ fui a meuio ⁊ aliū fideiuſſorē accepi. ꝺ hic. q̄ iſti non ſunt cōfideiuſſores: qz ſunt diuerſarum ſtipulationum accepti.

S Stipulatus es. Titius erat bon⁹ architect⁹: a quo ſtipulatus ſum hoc modo. Titi pmittis mihi tale opus facere. ille reſpōdit pmitto. Itē pmittis mihi q̄ ſi nō feceris: ſolues expēſas. ſi alij faciendū locauero pmittor: ⁊ cū hoc fideiuſſorē dedit meuiū. otingit q̄ titius opus iſtud nō facit. quapter ego illud alij locaui faciendum. ille ſimiliter nō facit: quā obrē ego met op⁹ iſtud facio. Hūc queritur vtrū meu⁹ fideiuſſor teneat. Rñdet q̄ non. qz ego non ſum pſequut⁹ verba ſtipulationis: cū ille ſecūdus cōductor op⁹ nō fecerit. immo ego illud pfeci. iō illa ſcōa locatio habet ac ſi nō eſſet interpoſita.

S Fideiuſſor. Ego vēdidi tibi duos fūdos: ⁊ ꝺdi tibi fideiuſſorē p euictiōe. cōtingit q̄ vn⁹ fundus euincit. iō emptor fecit cōueniri fideiuſſorem. ⁊ condēnari in certā ſummam pecunie. ego mortuo relicto herede. Nunc queritur vtrū iſte fideiuſſor poſſit cōuenire heredē meum anteq̄ executio fiat cōtra eum. Reſpōdet q̄ recte agere pōt: ⁊ iudicis officio continebitur q̄ ipſe fideiuſſor liberetur a ſua fideiuſſione per heredē meum. ſcz ſolutione vel alio modo.

¶ Emler. Vendidiſti mihi rē ſacraz que non poteſt vendi. l. prohibēte ego dedi tibi fideiuſſorem p⁹ precio ſoluendo. queritur an iſte fideiuſſor teneatur. Rñ. q̄ non. qz ſi fideiuſſor cogeretur ſoluere: ipſe ageret contra emptorem actione mādati. ⁊ ſic reus ſiue emptor compelleretur ſoluere ex ea emptione que non valet.

S Si filiuſfamilias. Titius. filiuſfamilias habens peculium ſtipulat⁹ a meuio fideiuſſore cuiuſdā cui vult credere pecuniaz. Meui promittis ſoluere pecuniam quā mutuauero illi. ille dicit promitto. poſt titi⁹ filiuſfamil⁹. emancipat⁹. ⁊ tūc mutuat pecuniaz. hic querit vtrū pater iſti⁹ titij poſſit cōuenire reū cui credita ē pecunia. Rñ. q̄ nō. filius vero poterit eum conuenire.

¶ Cum titius. Titius ⁊ ſeia ſimul fideiuſſerūt p quodas meuio. mulier aūt nō pōt fideiubere propter ſenatuſcō. velleyanū. ꝺabitur ergo actio in titiū inſolidū ſubducta mulieri: qz nulli licet ius ignorare. ¶ Huic ſimilis. Iſte §. in principio ſui clarus eſt. licet in fine ſit obſcurus. ſed finis eius declaratur per glo. ſuper verbo poſtea. ⁊ ſuper verbo etatis. cetera ſunt clara.

¶ Ex teſtamento. Habebam titium reum obligatum mihi in decē aureis, ⁊ eius fideiuſſorem feci teſtamentum in quo liberaui titiū ab iſto debito. heres meus homo callidus vult cōuenire fideiuſſorem titij quaſi ille nō ſit liberatus in teſtamento. an poſſit. Rñ. ꝙ non. īmo ſi conueniatur poterit opponere doli mali exceptionem cōtra heredē meū

¶ Ex duobus. Ego eram fideiuſſor ꝓ centum erga meuium creditorem, moꝛtuus ſum relictis duobus heredibus vn⁹ heredum ſoluit totum debitum credēs ſe totum debere. cū tamē nō teneretur niſi in parte hereditaria. hic queritur vtrum alter heres ſit liberatus. videtur primo ꝙ non. Et ratio huiꝰ eſt: qꝛ ſi alter eſſet liberatus iſte qui ſoluit nō poſſet repetere partem debiti qđ tū facit: qꝛ dicit id qđ ſoluit vltra partē ſuā. Itē ꝓbatur alia ratione quia ſi creditoꝛ iſte qui totum debitum ab vno herede accepit per errorem credens ſe teneri ad partis reſtitutionem: reſtituerit non poterit condicere quia erat naturaliter obligatus reſtituere quod indebitū acceperat. Itē ſi duo ſunt fideiuſſoꝛes in. xx. ⁊ vnus moꝛitur relictis duobus heredibus, ſi vnus heredum totum ſoluit habebit conditionez in decem. ergo ⁊c. Tamen in fine ibi. ſed verioꝛ concludit ꝙ nullo iſtoꝝ trium caſuum repetitur ſolutum: qꝛ debitum fuit. licet fideiuſſoꝛes a principio poſſint iuuari auxilio epiſtole diui adriani de obligatione diuidenda. ſi tamen vnus totū ſoluerit non repetet partem indebitam.

¶ Queſitū eſt. Iſte. §. ſatis prolixus eſt in tertu. ⁊ nihil intēdit dicere q̄ hoc. Sicut habetur ratio taciti tēporis in principali reo quando promittit ſoluere certo loco. ita habetur ratio in ipſo fideiuſſoꝛe rei principalis.

¶ Idebitoꝛi. Caſus talis eſt vendidi titio funduz pro cētum. ipſe mihi dedit fideiuſſoꝛem. poſtea titius moꝛiēs inſtituit me heredē: ⁊ ſuū fideiuſſoꝛem. ⁊ ſic iſta centū debēt dividi pro partib⁹ hereditarijs. ſed hic ꝙ obligatio fideiuſſoꝛia perimitur pro quinquaginta: ⁊ ſic fideiuſſoꝛ iſte non tenetur: niſi in alijs quinquaginta. ⁊ ſic poſſum agere cōtra iſtum fideiuſſoꝛem qui eſt meus coheres ad alia quinquaginta. nō quidem tanq̄ ō fideiuſſoꝛem: quaſi actione fideiuſſoꝛia. ſz tanq̄ contra coheredem qui tenetur ſoluere debita pro parte hereditaria. ⁊ ſic maioꝛ obligatio extinguit minoꝛez. h. d. iſta ſatis difficilis lex.

¶ Inter eos. Iſta lex docet quādam conceptionē ſtipulationis fideiuſſoꝛie. ⁊ dicit ꝙ qñ fideiuſſoꝛes hoc modo promittunt. ego promitto tibi quicquid titio mutuo dederis: ſolidum ⁊ eius partes. ſi ſic promittunt ambo fideiuſſoꝛes. certe tunc opus eſt beneficio epiſtole diui adriani. vt obligatio diuidatur inter fideiuſſoꝛes. Si vero fideiuſſoꝛes promittunt hoc modo. promitto ſolidū. aut partes viriles. tunc nō eſt op⁹ beneficio diuidende obligationis. quia ab initio diuidit obligatio. cū iſta promiſſio ſit diſiūctiua.

¶ Fideiuſſoꝛ. Duo erāt fideiuſſoꝛes in centum. vnus fideiuſſoꝛū ſoluit ſuam partem. queritur vtrū poſſit conueniri pro parte reſidue pecunie. Rñ. ꝙ ſic. ratio eſt: qꝛ illa pecunia diuiditur: que reperitur eſſe debita tpe litis cōteſtate. Tamen ſi alter fideiuſſoꝛ non ſit ſoluē do tempoꝛe litis conteſtate: ſuccurritur huic qui ſoluit per exceptionem ſi partem ſuam totam ſcilicet quinquaginta ſoluit.

¶ Duo rei. Titius ⁊ ſeius promiſerunt mihi centum aureos ⁊ ſic ſunt duo rei ꝓmittendi. debet mihi quilibet fideiuſſoꝛes ſeparatim. fideiuſſoꝛes vtriuſq̄ rei volūt me cogere ꝙ diuidā obligationem inter omnes: an hoc cogar facere. Rñ. ꝙ non. ſed bene cogoꝛ diuidere inter eos: ſcilicet cuiuſq̄ partis fideiuſſoꝛes.

¶ Creditoꝛ. Dedi. x. mutuo titio: ipſe dedit mihi pignus ⁊ cum hoc fideiuſſoꝛem. ego poſſum omittere venditionem pignoꝛis: ⁊ conuenire fideiuſſoꝛem quia in hoc habeo electionem.

¶ Cum inter. Vendidi titio equum meum pro centum aureis pro quibus dedit mihi fideiuſſoꝛes duos. diuiſa eſt inter eos obligatio. ego facio cōuenire fideiuſſoꝛes. vnus eoꝝ tempoꝛe litis conteſtate non eſt ſoluendo volo alium pro totis centum conuenire: an poſſim. Rñ. ꝙ nō. poſtq̄ enīz ſemel diuiſa eſt obligatio: non poſſunt fideiuſſoꝛes inſolidum conueniri. Sed ponamus ꝙ ego ſuz minoꝛan poſſim reſtitui contra hanc diuiſionem. Rñ. ꝙ non. quia ſum vſus iure communi. ergo non poſſum me dicere deceptum eſſe.

¶ Bonis⁹. Titius dedit centuz mutuo meuio: pro quibus dedit meuius duos fideiuſſoꝛes. vnus fideiuſſoꝛū propter aliqđ crimen damnatus eſt: ⁊ bona ſua ſunt vēdicata fiſco. poſtea diuiditur obligatio. dicitur hic fiſcus tanq̄ heres ꝺueniet in q̄nquaginta.

¶ Diſſi pignoꝛis. Dedi mutuo decem meuio. pro quib⁹ ipſe dedit mihi fideiuſſoꝛē ⁊ pignus. Iſtud pign⁹ periit apud me ruina naufragio vel alio fortuito caſu. queritur cui⁹ ſit periculum. Rñ. ꝙ rei ⁊ fideiuſſoꝛis. cetera clara ſunt. vt in glo. per. l. omiſſi. C. eo⁹.

¶ Inter fideiuſſoꝛes. Adam philus pupillus habebat debitoꝛem et duos fideiuſſoꝛes res obligatio eſt diuiſa inter fideiuſſoꝛes: et ſunt condemnati in iuditio.

¶ Tutoꝛes iſtius pupilli per fraudem: vel negligentiam omiſerunt perſequi actionem iudicati contra fideiuſſoꝛes. intantū ꝙ ipſi fideiuſſoꝛes ſunt facti non ſoluēdo. Certe dānum pertinebit ad tutoꝛes. Si autem diuiſa fuerit actio inter fideiuſſoꝛes: qui tunc nō erant ſoluēdo. ita ꝙ nulla fraus tutoꝛis interceſſit. tunc pupillus pōt petere reſtitutionē in integrum contra iſtam diuiſionem ſic facta.

¶ Fideiuſſoꝛes. Locaui tibi predium in quo erant multa inſtrumēta ruſtica. tu dediſti mihi fideiuſſoꝛes pro mercede locationis. Queritur vtrū iſte fideiuſſoꝛ teneatur mihi ſi forte iſta inſtrumenta ſunt deterioꝛata. Rñ. ꝙ ſic. nec tantum tenetur propter penſionem locationis.

¶ Plures. Titius. meuius. ⁊ ſempronius mandauerunt mihi vt mutuarem centū gaio. ⁊ ſic omnes mihi tenentur pro iſta ſumma. conuenio vnum videlicet titiuz qui aliquo caſu a iudice abſoluitur. queritur vtrum alij duo ſcz meuius et ſempronius liberentur. Rñ. ꝙ non. Sed ſi vnus ex mandatoribus ſoluat totam ſummam omnes alij liberantur.

¶ Capitis rei. Habebam reum quendam in centuz ⁊ fideiuſſoꝛes pro eo accuſaui reum crimine capitali: ⁊ ſic non potuit mihi ſoluere: quia condemnatus fuit. volo conuenire fideiuſſoꝛes eius: ipſi reſpondent mihi. Amice. per te factuz eſt ꝙ reus non ſoluit tibi: quia euz feciſti condemnare de crimine capitali: quare nō volumus tibi ſoluere. Queritur an fideiuſſoꝛes bene excipiant. Reſpondetur ꝙ non. quia ego bene feci iſtum accuſando. intereſt enim reipublice ne maleficia remaneant impunita.

¶ Iſ in pignoꝛe. Dedi titio centum mutuo pro quib⁹ dedit mihi fideiuſſoꝛem. ⁊ etiam pignus. Iſtud tamen pignus erat alienum vel alij obligatum. ⁊ ſic ego ſum deceptus queritur qualiter mihi ſubueniatur. Reſpondetur debeo agere contraria actione pignoꝛatitia contra debitoꝛez: qui me decepit. An autem fideiuſſoꝛ per iſtam fraudem teneatur. Reſpondetur ꝙ non. quia ipſe non obligauit ſe pro pignoꝛe. ſed tantum pro mutuo dato.

¶ Iſ ita ſtipulatus. Gaius ſeius rogauit me vt pecuniam mutuarem titio. Ego reſpōdi gaio ſeio. promittis ergo mihi ꝙ ſolues quantācūq̄ pecuniam titio credidero. Ille reſponder promitto. ⁊ de hoc fideiuſſoꝛes dedit. Ego non vna vice tantum: ſed multis vicibus mutuo titio pecuniam. Queritur vtrum in omnes ſummas ſit gaius ſeius obligatus ⁊ fideiuſſoꝛes. reſpondetur ꝙ ſic.

¶ Iſ quis. Putabam pamphilum eſſe libertum: qui iurauit ſe preſtare operas titio: ego fideiuſſi pro eo. an tenear. Reſpondetur ꝙ non.

¶ Item ſi filius. Planus eſt vide glo. ¶ Si nummos. Habebas apud te ſummam pecunie depoſitam. venit quidam ⁊ petijt vt mutuares ei pecuniam. Tu eras vir laudis auidus: ⁊ non audebas dicere te nullam pecuniam habere. ſed acceſſiſti ad arcam. ⁊ dediſti mutuam pecuniam alienam que apud te erat: ⁊ non fuiſti ſtipulatus illam tibi reddi: acceꝑiſtiq̄ fideiuſſoꝛem. queritur an iſte fideiuſſoꝛ teneatur. Reſpondetur ꝙ non. Sed ponamus ſtantibus eiſdez terminis.

ꝙ iſte cui mutuaſti pecuniam illam conſumpſit. et ſic eſt nata ex hac conſumptione certi conditio. An nunc fideiuſſor tenea tur. Reſpondetur ꝙ ſic:quia in omnem cauſam videtur fide iuſſor acceptus:que ſolet ex ea numeratione oriri ſiue naſci, ¶ Pro furti actione. Surripuiſti mihi librũ ꝛ ſic teneris mi hi actione furti. Item dediſti mihi dãnum in aliqua re:ꝛ ſic te neris mihi act. legis acq̃lie. An p iſtis duabus actionib⁹ poſ ſim accipere fideiuſſorem. Rñ.ꝙ ſic. Secus eſt in actionib⁹ popularibus.rõnem vide in glo,vltima.

Fideiuſſor. Tu rogaſti me vt titio pecuniam crederem cum eſſet bononie,ꝛ pro hoc fideuſſiſti pro eo. Queri tur vtrum poſſim te conuenire anteq̃ dem pecuniam titio,re ſpõdetur ꝙ non.

¶ Ja colono. Locaui fundum meum colono cuidam in quinq; annos pro certa ſumma pecunie: et accepi ab eo fideiuſſorem meuium a quo ſtipulatus ſum hoc modo. De ui promittis mihi quod colonus meus mihi debet in quinq; annis.ille reſpondet promitto.nũquid tenebitur fideiuſſor in omnem ſummam quinq; annorum. Reſpondetur ꝙ ſic.

¶ Cum facto. Titius promiſit mihi ſtichum ſeruum ego petij ab eo ſtichum promiſſum ille non ſoluit: ꝛ ſic moritur ſer uus:quapropter ipſe reus eſt in mora: ꝛ eſt ꝓpetuata obliga tio.queritur vtrũ contra fideiuſſoꝛs ſit etiam ꝓpetua obliga tio. Reſpondeꝛ ꝙ ſic quia facto rei eſt obligatio ꝓpetuata.

Paulus reſpondit. Dedi mũtuo centum aureos titio p quibus ipſe dedit mihi tres fideiuſſores qui mihi dede runt pignora pro iſta ſumma. vnus iſtorum fideiuſſorum ſol uit totam ſummam.ꝛ ideo alij duo fideiuſſores tranſtuleru nt pignora in iſtum qui ſoluit ſummam. Queritur vtruꝫ iſte fide iuſſor videatur emiſſe pignora. Rñ. ꝙ non. Et ideo fructus pignorum ſi quos percepit debent ſibi computare in ſortem.

Vicunꝯ. Dediſti mutuo centuꝫ aureos meuio pro qui bus dedit tibi fideiuſſorem. iſte ribaldus meui⁹ accepit quinquenellaꝫ:vel ceſſit bonis. ꝛ ſic eſt infamis apud bonos ꝛ graues infamia facti.ꝛ eſt liberatus pro tempore iure ciuili tamen adhuc naturaliter manet obligatus. queritur vtrum fi deiuſſor adhuc teneatur. Reſpondetur ꝙ ſic. Sꝫ ponamus ꝙ tu liberaſti iſtum meuium reum p nouationem. dicitur hic ꝙ fideiuſſor liberatur ipſo iure aut per exceptionẽ.

¶ Ja vt proponitur. Fideiuſſor intelligitur cõtraxiſſe ſicut principalis reus.ꝛ ideo ſi reus accipit pecuniam mutuo in gallia vt reddat in italia,fideiuſſor tenetur ſimiliter hoc mo do.

¶ Ja fideiuſſor. Titius mutuauit pecuniam meuio.p qua dedit ſibi fideiuſſorem.ꝛ pignus fideiuſſor meuij man dauit titio creditori vt meuium compelleret ad ſoluendum.vt vtſaltem pignus venderet. Titius ceſſauit facere.qõ fideiuſ ſor mandauit hic queritur vtrum fideiuſſor ſi ab eo petat titi⁹ ſummam in qua fideiuſſit poſſit creditorem repellere doli ma li exceptione:eo ꝙ non fecit quod ſibi mandauit. Reſponde tur ꝙ non.

Inter creditorem. Dedi titio centum mutuo pro quib⁹ obligauit mihi certum pignus ꝛ fecimus pactũ ꝙ ſi nõ ſolueret pecuniam poſſem vendere pignus. ꝛ ſi minoris eſſet venditum pign⁹ q̃ debiti ſumma eſſet.reſiduum creditori ſol ueretur ꝛ de hijs eſt acceptus fideiuſſor.pignus iſtud eſt ven ditum.ſed non eſt totum precium redactum ex hac venditione Nunc queritur,vtrum fideiuſſor teneatur in reſiduam partem que non poterat redigi ex hoc pignore. Rñdetur ꝙ ſic.

Fideiuſſor. Minor viginti quinq; annis dedit mutuaꝫ pecuniam titio pro qua accepit fideiuſſorem. fideiuſſor iſte obtulit pecuniam minori, ꝛ cum recipere nollet: depoſuit eam.q̃ꝝ vtrum iſte fideiuſſor poterit agere mandati contra ti tium. Reſpondetur ꝙ ſic.

Sicut. Sicut reꝰ principalis nõ põt ꝓmittere niſi factuꝫ proprium. ita neq; fideiuſſor promittit niſi factum pro prium.ſtipulatio ergo fideiuſſoris debet ita concipi. promit tis dare pro titio. vel promittis ita eſſe fide tua. Non autem ſic promittis ꝙ reus dabit.

Seruus. Ego habeo ſeruum qui fideiuſſit pro ſempro nio ꝛ ſoluit. Queritur an sempronius liberetur. Reſpõ detur ꝙ ſi ego dominus volo agere actione mandati contra ſempronium. tunc ipſe sempronius liberabitur. quia habere ratam video fideiuſſionem factam a ſeruo meo pro sempro nio.

Exceptione. Fuiſti fideiuſſor pro ſeio erga titium.titius fecit pactum ſeio de non petendo que etiam tibi compe tebat tanq̃ fideiuſſori.titius te cõueniet in iudicio.tu es vſus iſta exceptione.tamen index non admiſit: ꝛ ſic te per iniuriam damnauit.tu ſoluiſti ꝛ vis agere mandati contra ſeium reum an poſſis. Reſpondetur ꝙ non.quia iſta iniuria quam tibi fe cit iudex:non eſt ad aliũ tranſferenda.ſed debet apud te rema nere.lex ſequens ponit caſum ad longum ꝛ legem ſequentem vide per te coniuncta glo.

¶ Ja reo. Stipulatus ſum a meuio decez ſi nauis ex aſia venerit,potero te fideiuſſorez accipere ſub alia conditio ne.ſi titius conſul factus fuerit.hoc tamen ita. ſi eas conditio nes coniũgam ſic dicendo,ſi nauis ex aſia venerit,ꝛ titius cõ ſul factus fuerit. Si vero eas diſiungam dicendo, ſi nauis ex aſia venerit,vel titius conſul factus fuerit,tunc fideiuſſor non obligatur quia eſt acceptus in durioꝛem cauſam.facilius enim exiſteret illa,vel illa conditio q̃ ambe ſimul.igitur ꝛ cetera. ¶ Sub diuerſis. Stipulatus ſum a titio centum ſub condi tione.ſi imperator in italiam venerit,ꝛ accepi ab eo fideiuſſo rem ſub alia conditione. ſi dux mediolani florentiam venerit refert hic que conditio prior extiterit. nam ſi conditio ipſius rei primo extiterit:fideiuſſor ita demum tenebitur.quando et conditio extiterit,q̃ ab initio reus pure promiſerit: et fideiuſ ſor ſit acceptus ſub conditione. Item econtra ſi conditio fide iuſſoris prior extiterit non tenetur quaſi a principio pure ac ceptus ſit. reus vero ſub conditione. ¶ Si reo. Stipu latus ſum a te fundum cornelianum:ꝛ accepi a te fideiuſſorem pro vſufructu. ¶ Queritur vtrum fideiuſſor ſit obligatus q̃ſi in minus fideiuſſerit.vel non obligetur quaſi in aliam rem ſit acceptus:q̃ reus principalis. Item alia dubitatio vtruꝫ vſufructus ſit pars rei an aliud aliquid. Tamen finaliter re ſpondetur cum vſusfructus ſit ius fundi. fideiuſſor qui pro vſufructu fideiuſſit teneri debet. ¶ Ideo. Seruus po teſt fideiuſſor accipi. ita vt etiam dominus poſſit accipere ab eo fideiuſſorem:in id quod ſibi debetur.

¶ Si a furioſo. Planus eſt.

¶ Illud quod. Eſt commune prouerbium ꝙ fideiuſſor ma leficiorum accipi non poteſt.hoc dictuꝫ non taliter intelligen dum eſt ꝙ ille cui furtum factum eſt: non poſſit accipere fide iuſſorem a fure de re ſibi reſtituenda. Sed eſt intelligendum ſi duo vel plures furtum fecerint non poſſunt ſibi invicem da re fideiuſſores de re furtiua dividenda. Item ſi quez borta tus fuero vt furtum faciat;non poteſt a me fideiuſſorem accip pere ne furti conueniatur. Et eſt ratio quia iſta eſt turpis ſo cietas: et turpis ſocietatis nulla eſt obligatio. et per conſe quens nullus fideiuſſor.ler ſequens ponit caſum ad longum vſq; ad.ſ.placet. ¶ Placet. Glo.ponit caſum.

¶ Ja fideiuſſori. Acceperã a titio debitore meo fideiuſſo rẽ ſub ꝺdi.ꝛ ad diẽ.ſ.ꝙ teneretꝝ vſq; ad mortẽ ſuã pẽdẽ te ꝺdit.ego acceptũ fero ei.ꝛ iteriꝫ ipe moritꝝ ꝺ.ꝫ ꝙ ego ſtatiꝫ

possum petere a reo: quia licet postea existat conditio hoc nihil prodest.

¶ Cum procurator. Procurator meus vendicabat quendam fundum a titio: ꝛ dedit fideiussores me ratuz habiturum quod fecisset victus est procurator meus. Ego postea reuersus iterum egi. ꝛ obtinui possessor nō vult restituere possideoq; delatum est mihi iuramentum in litem. ꝛ ipse possessor condemnatus est in magna mulcta. nunc queritur vtrum fideiussores rei debeant conueniri pro ista mulcta. Respōdetur ꝙ non. non enim debet imputari fideiussoribus quod ipse reus penam sustinet pro sua contumacia.

¶ De nouationibus ꝛ delegationibus. Rubri.

Nouatio. Iurisconsultus tractaturus de nouationibus more sapientis philosophi ne procedamus per ignota docet nos quid sit nouatio. dicit enim ꝙ nouatio nihil aliud est q̄ prioris obligationis in secūdam transfusio: siue translatio. Nec refert qualis sit obligatio: q; omnis obligatio potest nouari dūmodo secūda in quā fit translatio teneat ciuiliter vel naturaliter. Et omnes res possunt transire in nouationem. ꝛ debz hoc expresse agi vt fiat nouatio. alias erunt due obligationes Item prodigus cui bonis interdictum est vel furiosus nō potest nouare obligationem: nisi faciat conditionez suam melioretn. hoc dicit cum. l. sequen. ꝛ sequen.

¶ Vsufructus. Titi? debebat mihi vsumfructum alicuius fundi. queritur an ipsum delegare possim alij: ita vt nouetur obligatio mea. Respōdetur ꝙ nō licz si ab eo petā possit me repellere doli mali exceptione: non solum potest me repellere interim ꝙ manet vsufructus apud euz cui delegaui: sz etiā si finitus fuerit apud eū. ꝛ ratio est: q; si vsufructus manisset apud me. me mortuo rediret ad eū qui promisit euz. Eī autem soluit ipsum alteri cui delegatus est manet etiam apō ipsum me mortuo. bene ergo est ꝙ vbi est onus. ibi debet esse cōmodum. hoc idem dicendum est in qualibet obligatione q̄ persone coheret.

¶ Idiem. Promisisti mihi decem soluere in festo pasce. ego volo nouare istam obligationez ante pasca an possim. Rūdetur ꝙ sic. licet ante non possiz petere. sic in omni stipulatione concepta in diē potest nouatio fieri anteq̄ dies veneriť.

¶ Ita. Ita sum a te stipulatus. meui titius debz mihi cētum aureos promittis mihi soluere: quantominus fuero consequutus ab eo. an hic fiat nouatio. Rūdetur ꝙ nō. q; hoc non agitur vt nouatio fiat. ¶ Cum pecuniā. Dedi tibi pecuniam mutuam ꝛ incōtinenti sum a te stipulatus illam mihi reddi: non fit hic nouatio. sed est vnus contractus. idez est si prius a te stipulatus fuero. postea pecuniā numerauī. Ratio horum est in. l. sequenti. Nam cum stipulamur pecuniā nobis reddi quā numerauimus non nascitur obligatio ex numeratione vt deinde stipulatiōe nouetur. sed magis est intelligēdum ꝙ numeratio fiat causa stipulationis implende.

¶ Stichū. Plana est. ¶ Legata. Pater tuus in testamento suo legauit mihi quendam funduz. ego venio ad te qui es heres. ꝛ dico tibi promittis mihi dare funduz: quez pater tuus legauit mihi tu promittis. certe hic fit nouatio propter istam stipulationem si hoc est actum: scz vt fiat nouatio. ꝛ hoc si pure fuit legatus fundus. ꝛ in diem. q; certum est diē venturum. Si autē sub conditione sit legatum non statim fit nouatio. sed ita demū existente conditione. ꝛ ponit exempluz ibi. nam alias ꝛc. quod satis clarum est. §. sequens planus est

¶ Idem. Quando quis conuenitur promittit iudicatuz soluere. postea si condemnetur an actio iudicati sit nouata. Rūdetur ꝙ non. Quia ista stipulatio solummodo interponitur vt fideiussoribus sit cautum. ¶ Si decem. Ego stipulor a te hoc modo promittis mihi decē: que titius mihi debet: aut decem que seius mihi debet. vtruz hic fiat nouatio. Rūdetur ꝙ nō: q; nec titius nec seius liberatur. ¶ Si ab alio. Berta cū mihi nuberet sempronius quidam promisit mihi dotem pro ea: post aliquod tēpus ego stipulor ab vxore mea dotem' quā mihi promiserat sempronius p ea. hic fit nouatio. si hoc actū est vt fiat. Nihil eīm refert vtrum mulier det dotem: an alī? p ea. Item alius promittendo ꝙ ego debeo potest me liberare si animo nouandi hoc factum est. si vero non est factum animo nouandi. tunc vterq; promissor tenetur ꝛ primus ꝛ secundus: tamen vno soluente. alter liberatur. Quid autē erit Titius debebat tibi centum. ego stipulor ista centum a titio. vtruz ipse liberetur a te propter istam stipulationē. Rūdetur ꝙ non: q; neminī aufertur actio: nisi ipse velit. Si autem aliquis promittit pro me quod ego debeo: ipse me liberat. etiaz si nolim.

¶ Pupillus. Pupillus omnis habz priuilegium in bonis tutorum suorum. Casus isto presuppositio talis est pupillus quidam habens tutorem stipulatus est ab eo rez suam saluam fore. quod quidez facere nō potuit sine tutoris auctoritate. pupillus iste factus pubes habet hāc stipulationez ratā. certe actio tutele tollitur. Si autē hanc stipulationē nō habuerit ratā ꝛ agat actione tutele stipulatio prior rem pupilli saluam fore non tollitur tamen iudex non debet tutorem condemnare actione tutele nisi pupillus liberet tutorem a stipulatione qua promisit. rem pupilli saluam fore. ¶ Qui sub. Stipulatus sum a te centuz sub conditione si moriar: an ista stipulatio sit pura vel cōditionalis. Rūdetur ꝙ pura est: q; conditio est oīno extitura. ¶ Qui actū. Stipulatus suz a te actū: qui plus est q̄ iter. deinde suz stipulatus iter. vtrū hic fiat nouatio: vel sic stipulatus sum vsumfructū. deinde vsum nuduz: an etiam hic fiat nouatio. rūdetur ꝙ non: q; cum totū stipulor. deinde partem: nulla fit nouatio. Sed econtra si q̄s stipuletur iter deinde actuz: fit nouatio: q; plus continetur in secūda stipulatione q̄ in prima.

¶ Qui recte. Hoc dicit ꝙ ille cui solui pōt. ille etiaz potest nouare excipit quasdam personas: quibus recte soluit tamē non possunt nouare sicut est quādo quis promittit titio ipso titio stipulante vel alteri: q; vni eoz scz alteri recte soluitur: ꝛ tamen non potest nouare. lex sequens plana est.

¶ Si quis delegauerit. Ego induri te dolo: vt mihi. pmitteres centū. ꝛ sic habes exceptionē doli cōtra me. volui te delegare creditori meo. tu sciēs te habere exceptionē doli: promisisti istam summam creditori meo an tenearis. rūdetur ꝙ sic: q; postq̄ sciens te tutum esse exceptione promisisti: videris donare. Quid autē si ignorabas te habere exceptionē ꝛ promisisti. nūquid' vti poteris exceptione aduersus creditorez meū: cui te delegaui. rūdetur ꝙ nō. ratio est: q; creditor quod suum est persequitur. Tamen ego qui te delegaui teneor tibi conditione incerti si tu non soluisti: vel certi conditione si soluisti.

¶ Si non debitorem. Titiū qui non erat debitor meus delegaui creditori meo: cum tamen crederet se esse debitorem meum. creditor meus vult eum cōuenire. vtrum possit vti contra eum exceptione. dicens ꝙ indebitum promisit. rūdet ꝙ non. Tamen titius habebit conditionem certi contra me: eo ꝙ soluit creditori meo indebitum.

¶ Quotiens. Debebas mihi stichū pure: tu nouandi animo promisisti mihi eundem stichum sub conditione an fiat nouatio. rūdetur ꝙ non statiz nisi cōditione existente. In tantū ꝙ si stichus decesserit pendente conditione. ꝛ postea cōditio extiterit non fit nouatio: q; non subest res promissa vsq; ibi. vnde marcellus. pone ita casum: promisisti mihi stichū tu fuisti in mora soluēdi. ꝛ sic stichus mortuus est. post hoc stich' deducitur ī obligationē conditionalē. dicitur hic ꝙ mora purgat p hāc stipulatiōez nō tī ōducivr i stipl'atōez sequētē. ¶ Sz si id qō Iste. §. pōit casuz ouersuz casui supioris. §. pone sic. promisisti mihi stichum sub conditione. si nauis ex asia

venerit. stipulatus sum a te stichum istum pure. vtrum fiat nouatio. videtur ꝙ sic q; plus est in stipulatione pura ꝙ̄ in conditionali. tamen hic dicitur ꝙ non fit nouatio nisi demum cōditione existente. ꝛ redditur pulchra ratio. nam hic sunt due stipulationes prima scz ꝛ secunda qua videbatur fieri nouatio. conditio autem facit committi primam stipulationez ꝛ cū cōmissa fuerit transfert eam in secundam stipulationem. ꝛ iō si promissor pendente conditione fuerit deportatus nulla nouatio potest fieri etiam conditione existente. nam cum condicio extitit non subest persona que obligetur.

Si creditor. Promisisti mihi centum soluere in die pasche ꝛ si non solueres promisisti quinquaginta loco pene facimus nouationem tu non soluis ad diē promissum: vtr pena cōmittatur. rñdetur ꝙ non.

Seruus. Sticho seruo meo debebat titi⁹ cētuz q̄ seru⁹ meus ei mutuauerat ex peculio suo. vtruz stichus seru⁹ possit nouare hanc obligationē sine consensu meo. rñdetur ꝙ nō imo si secundo stipuletur. videtur potius adiecisse aliaz stipulationem prime stipulationi.

Delegare. Plana est.

Nouatione. Ego mutuaui tibi cētum ꝑ quibus obligasti mihi pignus quoddam. ego stipulor ista centum ab alio nouandi animo. sic tu liberatus es. An autē pignus tuū sit liberatum. rñdetur ꝙ sic. nec etiam vsure currunt.

Doli mali. Tu induxisti me dolo vt tibi promitterem cētum vel cum essem filiusfamilias dedisti mihi mutuū cōtra senatusconsultum macedonianū. Tu videns ꝙ si me conuenias ego opponerem exceptionem senatusconsulti: vel exceptionem doli delegasti me cuidam creditori tuo: puta titio. Nunc queritur vtrum possim hijs exceptionibus vti contra creditorem cui sum delegatus sicut possem vti contra te. rñdetur ꝙ non: q; in hac secunda promissione nihil dolo vel cōtra senatusconsultum factum. Secus est in muliere: q; semper ꝑmittendo pro alio videtur fideiubere contra senatusconsultum velleyanum. Cetera clara sunt vsq; in finem. l. ꝛ est pulchra lex. Item lex sequens plana est.

Si debitorem. Jussi debitorem meū tibi soluere: an possis istud debitum statim recuperare. rñdetur ꝙ non nisi prius cedam tibi actiones meas, ꝛ faciam te procuratorem in rem tuam.

Si quis. Habebam debitorem bononie cum essem rome tu stipulatus es ab eo me absente: postea ego sciēs istam stipulatiōem habui ratam. dicitur hic ꝙ nouatio facta est valida. post istam ratihabitionem. lex sequens plana est.

Nouatio autē. Dicitur in hac. l. ꝙ nouatio nō potest fieri ex ea stipulatione que non potest cōmitti: ꝛ pone exēplum vt in glo. prima. videbatur contrarium q; reperitur casus in quo pōt fieri nouatio ex ea stipulatōne: que non potest cōmitti vt hic. pone enim sic. sempronius debebat mihi centū pure. hec centum stipulatus sum a titio sub conditōne pendēte conditione si titius moritur ꝛ conditio impleta sit ante adiram hereditatem: statim fit nouatio: ꝛ tamē stipulatio non potest cōmitti: cum nullus sit adhuc heres qui conueniri possit: ergo ꝛc. Sed rñdetur ꝙ hic morte titij non extinguitur stipulatio: q; transit ad heredem ipsius titij: cuius personam interim hereditas sustinet.

Non ideo. Dictuz est. s. in. l. cui recte. ꝙ ille potest nouare: cui recte soluitur. hoc non est semper veruz. Nā hijs qui sunt in nostra potestate recte soluitur id quod ipsi crediderunt. Tamen ipsi non possunt nouare priorem obligationem l. sequentem vide per teipm.

Optor. Vendidi titio equum meū pro centuz. ego delegaui ipsum creditori meo qui ab eo stipulatus est ista centum. ¶ Queritur vtrum vsuras debeat mihi aut creditori meo. rñdetur ꝙ neutri debet: nec mihi nec creditori meo.

Fundum. Tu promisisti mihi fundum cornelianum. postea promisisti mihi precium eius, vtrum hic sit facta nouatio. rñdetur ꝙ nō: si non nouādi aio fit facta hec secūda stipulatio. tamē secūda stipulatio est valida ex qua pecūia: ꝛ nō fundus debetur. Intantū ꝙ si promissor fundū soluat. secunda stipulatio non tollitur ipso iure. nec etiaz si actor contestet litem super prima tollitur secūda. Item si actor agat ad fundū ꝛ melior vel deterior factus sit fundus estimatio eius debet presens ex secunda autē stipulatione si petatur preciuz: venit estimatio que fuit tempore secunde stipulationis.

Aliam causam. Duplex est nouatio. quedam est voluntaria: quedam necessaria. voluntaria est que fit per stipulationem extra iudicium. Necessaria est que fit in iudicio per litem contestatam. Et est magna differentia inter istas duas nouationes. Nam per voluntariam nouationē perdūtur priuilegia illius actionis que nouatur. vt apparet in actione tutele: quā si pupillus post pubertatez deducat in stipulatū perdit sua priuilegia. Item in actione dotis: etiam si nouatur perduntur eius priuilegia. Secus autem est in nouatione necessaria: que per litem contestatam fit. q; per litis contestationez facimus conditionē nostram meliorem: vt licet cernere in actionibus que tempe finiuntur. naz si super eis lis contestetur perpetuantur.

Paulus respondit. Titius debebat mihi centum aureos: ꝛ pro hac summa ōdit mihi pignora. ego nouandi animo stipulatus sum hanc summaz sempronio: ita vt omnino ab omni priore obligatione discederē. Nunc queritur vtr iste secundus promissor possit obligare pignora que erāt prioris debitoris. rñdetur ꝙ non.

Item aliquā. Pone casum vt. ff. e. l. quotiens. ¶ Fiduo rei. Stipulati sumus tu ꝛ ego a titio centū. ꝛ fiat sumus duo rei stipulādi. hic queritur de duabus questionibus. primo an vnus reorū stipulandi habeat ius nouandi. Item secundo queritur quid iuris vnusquisq; habeat in tali stipulatione. primo rñdet ad secūdam questionem. ꝛ dicit ꝙ vni reorum stipulandi recte solui potest. Item si vnus reoꝝ petat in iudicio. videtur totam cām in iudiciū deducere vsq; ibi. item vnus. ponit aliud dicens: ꝙ vnus acceptū ferendo tollit totā obligationē vsq; ibi ex quibus. facit conclusionē ꝙ vnusquisq; videtur sibi acquisisse in hac obligatione: ac si ipse sol⁹ esset stipulatus. deinde ibi secundū quod. Rñdet prime questioni dicens ꝙ etiam vnus reorū potest nouare totā obligationē ratio est q; ea stipulatio de qua pauloante dixit est similis solutioni vsq; ibi alioquī vbi ponit quedam sequi inconuenientia: si predicta non essent vera: q; sequeretur ꝙ si tu ꝛ ego haberemus vnū debitorem cōmunē: ꝛ ego euz delego creditori meo. ꝛ ipse creditor stipuletur ab eo: q; non liberaret a te. qō tamen est absurdum dicere. vel si mulier iussit fundum sibi et alij promissum doti promittere vel ipsa met promittit. naz debitor fundi liberabitur.

Ate hominē. Stipulor a te hominē: ꝛ a seyo stipulor decem. postea ab aliquo tertio stipulor hoc modo. ꝙ illuz ꝛ seyuz dare oportet promittis mihi. ille promittit. certe fit nouatio: q; totum deducitur in secundam obligationem.

Si titius. Titi⁹ hō liberalis volebat mihi donare. xx. aureos. ego dixi optime veniſti. ego habeo creditorem qui me premit quottidie rogo te da illi hanc summam ꝑ me: q; ei in. xx. teneor. Titius promisit creditori meo. de iure antē est ꝙ donator conuenitur inquātum facere potest: non in plus. Nunc queritur vtrum iste titius donator possit vti hac exceptione ne conueniatur nisi inquantuz facere potest: aduersus creditorem meum: cui eum delegaui. Rñdetur ꝙ non. q; creditori suum debitum recipit. non donationem aliquam.

Cubitari. Filijfamilias aut serui qui habēt debita peculiaria possunt ea nouare si ipsi stipulentur ꝛ conditionem suam meliorem faciant. Si vero alium iubent stipulari si faciūt dōationis causa nō valet. Si vero ideo iubent stipulari quasi negotiorum gestorem; tunc valet. ff. sequens ꝛ sequens clari sunt.

De solutionibus ⁊ liberationibus. Rubrica.

Quotiens. Debebā tibi cētū aureos: ex causa venditionis fundi ⁊ sine usuris. Item debebam tibi alia centum causa mutui sub usuris. Item alia centum sub maiori pena ꝙ sint usure. Soluo tibi centum scuta ⁊ dico ego volo ꝙ deducas mihi hoc debitum quod soluo in illud debitum qō debeo tibi sub pena. Tu dicis ego nolo, sed volo tibi deducere in debitum qō est sine usuris. queritur quis nostrum est potius audiendus. Respondetur ꝙ ego debitor qui soluo. Sed ponamus ꝙ ego sum negligens in eligendo in quod debitum velim solutum esse quid iuris. respondetur ꝙ tu creditor poteris eligere in quale debitum illud accipias: dummodo statim eligas: ⁊ in illam causam in quā si tu debitor esses eligeres. ⁊ ponit textus multa exempla que vide per te. Sed si a neutro dictum sit in quod debitum soluatur. tunc intelligitur solutum in illud debitum cuius dies: vel conditio iam venit hec dicit hec lex: cum tribus legibus sequentibus.

In hijs vero. Dictum est. s. e. l. iij. ꝙ si neuter nec creditor nec debitor eligat in quā causam velit esse solutum: ꝙ videtur esse solutum in hijs nominibus quorum dies aut conditio venit. Quid si duo debita cadunt in vnum diem: in quod videtur esse facta solutio. rñdetur ꝙ videtur facta in grauiorē causam. ⁊ est grauior causa siue grauius debitum quod sub satisdatione debetur: ꝙ id quod sine satisdatione debetur. §. sequentem vide per teipsum. Apud marcellum. Debebas mihi centum soluenda per terminos: videlicet quolibet termino. xxv. tu tantū cessasti in solutiōe ꝙ usure ascendunt usq; ad xv. Nunc venis ⁊ soluis. xxv. ego dico tibi ꝙ volo ea tibi deducere in sortem: ⁊ in usuras. hic queritur utrum oīa ista. xxx. deducantur in sortem: scz. xxv. ⁊ qō supereſt scz. v. deducentur in usuras. An vero econtra. rñdetur ꝙ primo deducuntur. xv. in usuras: ⁊ ꝙ supereſt scz alia quindecim deducuntur in sortem vt sic primo ⁊ ante oīa soluantur usure: postea sors rationem accipe in. l. sequenti.

Si quid. Tu debebas mihi centum ex causa furti. Item debebas mihi alia centū causa venditionis. tu soluis et nullus nostrū exprimit in quā causam soluatur. Certe dicitur hic ꝙ videt esse solutum in causaz furti: qz est grauior. itez ex cā iudicati ⁊ non iudicati debitū: videt esse solutū in cām iudicati. Item debebas mihi decē ex causa. l. acquilie. ⁊ alia. x. causa venditōis. certe si soluas nullo nostrū exprimēte in quā causaz soluatur. videtur esse solutū in causam. l. aquilie: qz crescit per infictationem.

Illud non. Titius debebat mihi. xx. ex causa venditionis. item alia. xx. ex causa locationis. ⁊ oīa ista debebat mihi soluere in vno die soluit. xx. que recipio. ⁊ non dicit in quā causaz soluat: nec ego dicitur hic ꝙ media pars scz. x. deducentur in causam venditionis: ⁊. x. in causam locatiōis ꝓ equali portione.

Si stipulatus. Planum est hoc principium cum §. seq.

Quod stipulatus. Cuz stipulor mihi aut alij alternatiue alius nec novare nec petere nec acceptum facere potest: sed tantum ei solui potest. h. o. l. sequens plana est.

Ero procuratori. Hec lex qttuor principaliter dicit. primo dicit ꝙ si quis soluat meo procuratori cui specialiter mandaui vt pecuniā reciperet vel cui omniū negotiorum administratio nem dedi liberatur. Secūdo ibi: interduz tamē dicit ꝙ aliqñ licet non sit quis procurator. si tamen ei soluatur liberatur debitor sicuti contingit quando quis stipulatur sibi aut titio nā soluendo titio liberatur debitor. Tertio dicit. pone ego debebam tibi decem tu mandasti mihi ꝙ ea titio soluerem. postea penitens mandasti ꝙ non soluerem titio. ego autez ignorans te vetuisse soluī. certe liberor. Si autem sciuero non liberor. Secus est si aliquis stipulatur sibi aut titio: qz licet prohibeat stipulator ne titio soluatur: non eo minus ei soluendo liberatur debitor: quia stipulatio ista habuit tacitam conditionem: vt ei possit solui quam conditionem stipulator non potest mutare. Quarto dicit licet non soluat quis vero procuratori si tamen dñs. i. creditor ratum habeat liberatur debitor ⁊ debet habere ratum statim postq̄ scit: quod qualiter accipiendum est habetur in. l. sequenti.

Quod si forte. Pone casum debebam titio decem tu venis ad me. ⁊ dicis titius mandat tibi ꝙ des mihi decem que ei debes. ego dico ostende litteras suas siue procuratorium tu respondes: ego promitto tibi ꝙ ipse habebit ratam solutionem: solue mihi audacter dixi sum contentus tibi soluere sub tali conditione: ꝙ si titius creditor meus non habeat ratum ꝙ condicam a te istam pecuniam. ⁊ bene dixisti fiat. Titius creditor non habet ratam solutionez. certe ego potero cō dicere pecuniam istam a te. Sunt quidam. Iste. §. bene distinguit genera tutorum. ⁊ breuiter dicit: ꝙ omnibus tutoribꝰ qui hic numerantur: recte soluitur. cetera satis plana sunt cum §. sequenti ⁊ vsq; in finem. l.

Pupillo. Pupillus non potest accipere debitum sine tutoris auctoritate. sed ponamus ꝙ pupillus nō petit debituz sed delegat alteri: an hoc facere possit. Respondetur ꝙ non. Si tamen aliquis pupillo soluerit. ⁊ postea iteruz pupillus petat si nūmi soluti sunt salui. pupillus repellitur doli mali exceptione.

Ob conditione. Debebam tibi decem sub conditiōe si nauis ex asia veniret: tu me ante conditionē existentem liberasti: post existit conditio. certe videor liberatus fuisse. eo tē pore: quo me liberasti. idem est in solutione facta ante conditionis aduentuz: qz conditione existente: videtur debitor liberatus: eo tempore quo soluit.

Cassius ait. Debebam sempronio centum aureos dedi tibi hanc summam vt eam sempronio pro me solueres. Tu nequā homo. qz forte eidem debebas dedisti hanc pecuniam tuo nomine non meo. dicitur hic ꝙ neuter liberatur ego non. qz non dedisti nomie meo. tu non qz alienam pecuniam soluisti. tamen tu teneris mihi actione mandati. ⁊ etiam furti. Tamen si creditor eos nūmos cōsumpserit sine dolo malo. tu liberaberis qui eos dedisti. Nam aliter si necq; tu necq; ego liberarer: creditor luci faceret hanc pecuniam iniuste.

Si quis seruo. Habebam seruum stichum fidelem hominem quem misi in prouinciam quandam vbi mihi debebatur magna summa pecunie vt eam recuperaret. quedam debita recuperauit. quedam non. Interim ego manumisi stichū post māumissionē veniūt hij q̄ nō soluerāt ⁊ soluūt huic sticho māumisso. Queritur nūc vtr ipi liberēt. distinguit vtr ista debita q̄ soluta sunt post māumissionē fuerint ꝺcta ex ꝺtractibus domini: an ex contractibus peculiaribus. primo casu necesse ē ꝙ ignorauerint eum debitores manumissum fuisse quādo soluunt ei. Si vero hec debita sunt facta ex contractibus peculiaribus: tunc non nocet debitoribus si sciunt eum manumissum quando soluunt. si tamen ignorēt ei peculiū esse ademptū Et in vtroq; casu iste stichus tenetur dño actione furti: si causa intercipiendi hanc pecuniaz a debitoribus Et probat hoc ratione tali. Nam si debitori meo mandauero vt pecuniā soluat titio meo creditori. deinde vetuero titium accipere. titius autem simulans se procuratorem esse hanc pecuniam recupet cōmittit furtum. debitor tamen liberabitur.

Fugitiuus seruus. Stichus seruus meus a me fugiens surripuit mihi nūmos quos dedit mutuos titio. dicitur hic ꝙ titius est mihi obligatus. Si aūt titius existimabat hūc stichuz liberū esse ⁊ ei soluerit: liberabit a me. Quid aūt si iste stichus non recupauit istos nūmos sed iussit titiū debitorem: alicui alteri soluere. ⁊ id ratū habuit. certe hoc casu non liberatur a me. Et est ratio: qz prio casu qñ soluitur ipsi stichо. intelligūtur nūmi fieri mei: ⁊ quasi mihi soluti. alioquin casu nō ita est scz quando iussit alij soluere pecuniam.

Si rem meaz. Debebam tibi rem aliquā ex cā legati vel alia causa. Istam rē ego obligaui titio. postmodum illā tibi soluī: an liberer, rñdetur ꝙ non: qz creditor cui eā obliga-

ui potest eam a te auferre actione seruiana: vel ypothecaria.

Si decem. Pulcher casus: ⁊ est talis. Stipulatus sum a titio decem postea stipulatus sum a seio hoc mō: sei ꝑ mittis mihi ꝙ solues: quātominus ex his decē fuero a titio consecutus: ille ꝑmittit. facio cōuenire titium ⁊ condēnari. certe seius ꝓpter hoc nō liberabitur: q⁹ forte titius nō erit soluēdo. Si aūt fecero prius cōuenire seium. certe titius in nullo liberabitur. nam est incertum an seius fit aliq̄d debiturus. Nā si titius totū soluerit. certū est ꝙ seius nunq̄ fuit debitor: cum promiserit sub conditione si non totum fuero a titio consecut⁹ cum ergo totum sim consecutus deficit conditio. lex sequens plana est.

Solutionē. Titius fecit cōuenire debitorē suum in iudicio. seius obtulit se pro debitore in iudicio: dicēs se velle accipere iudiciū ꝑ isto debitore. queritur vtrū iste debitor liberetur. Rñdetur ꝙ sic etiam inuitus ⁊ ignorans.

Si fideiussor. Duo erant debitores titij: scz meuius et seius. ⁊ quilibet in decem. Ego fideiussi ꝑ ambobus in dena. ⁊ sic ego teneor in .xx. Si ego soluo vigīti liberatur vterq̄ meuius ⁊ seius. Si aūt soluo decē iterū vterq̄ liberatur pro dimidia pte: q⁹ q̄libz liberatur in q̄nq̄. Quid aūt si tantū soluo quinq̄. quis reus erit releuatus. rñdetur ille de quo actum est. Si vero nihil inter nos actū est quis debitorū releuet. deducenda est ista summa in antiquius debitū. Si aūt soluo .xv. si appareat quid est actū: tūc ille de quo actū est erit releuatus in decē. alter vero in quinq̄. Si aūt nō appareat quid est actū tunc antiquior debitor releuatur in .x. alter aūt in quinq̄.

Ex parte. Pater meus debebat decē titio. Mortuus autem me instituit heredē ⁊ fratrē meum. ego solui ista .x. in solidū. credens me debere tota .x. dicit hic ꝙ possum condicere a creditore q̄nq̄ que nō debebā in aliis q̄nq̄ liberor ab eo. ponamus aūt ꝙ anteq̄ condicā illa q̄nq̄: altera pars fratris mei obuenit mihi. ⁊ sic tenebar ad tota .x. certe si velim tunc repetere a creditore poterit me repellere doli mali exceptione.

Si creditor. Titius mutuauit mihi centū pro q̄bus obligauit sibi fundū. ⁊ feci pactū ꝙ si nō soluerem in termino cōuento: ipse posset vendere fundū termino aduenīēte nō soluo: quapropter creditor vendit funduz: ⁊ accepit p̄cium: scz centuz: an ego sum liberatus. rñdetur ꝙ sic. Idem si ipse creditor remisit fundum ipsi emptori: alias ab alio essz stipulatus vsq̄ ibi. sed ⁊ si pone sic casum. Creditori meo pignorauī seruuz ꝑ .xx. non soluo. ipse creditor vendit seruum. dicitur hic ꝙ ego nō liberor infra tempa: quibus potest seruus rediberi. i. infra sex menses: q⁹ actio redibitoria durat sex mensibus. sed illis trāsactis ego sum liberatus: sicut euenit in quolibet pignore vendito q̄diu potest res fieri inempta.

Etiam circa. Debebas mihi fundum ex stipulatione: vl ex testamēto. Tu soluis mihi eum: sed non promittis de euictione. dicitur hic ꝙ semper possum petere fundum debitū q̄diu deest aliquid iuris huic fundo. lex sequens clara est.

Cum stichus. Quando due species promittuntur duobus creditoribus nō potest vni vna solui: alteri alia sed debet cuilibz dimidia solui. secus est in summis: q⁹ possunt solui cuilibet vna summa. sicuti si tu promittis duobus .xx. potes cuilibet decē soluere: q⁹ in summis promissis apparet hoc actum: vt diuidatur actio per numerum. lex sequens plana est.

Inter artifices. Tu eras bon⁹ scriptor: ita ꝙ nullus melior erat in hac ciuitate q̄ tu: ideo ego eligens industriā tuam conduxi operas tuas vt mihi librum scriberes. Tu locasti librum scribendum alij: an libereris. Rñdetur ꝙ non: q⁹ ego elegi tuam industriaz. ⁊ ideo nō potes alium loco tuo substituere. ⁊ sic intellige de quolibz artifice: cuius industria eligitur. glo: ponit casum in .§. sequenti.

Si seruus. Seruus titij stichus: cū haberet peculium dedit mutuo centū seio. moritur titius relicto herede. seius ignorans titium mortuum: ⁊ ante hereditatem aditam soluit huic stichо seruo: an liberetur. Rñdetur ꝙ sic. idem est si seius soluerit huic seruo post eius manumissionē: cum ignoraret euz esse manumissum. cetera plana sunt vsq̄ in finem legis.

Quisibi. Tu promisisti mihi aut titio fundum cornelius num. tu potes ipsuz soluere titio qui est additus in obligatione ad solutionem. ponamus ergo ꝙ ipsi titio soluisti dictum fundum venit ser: ꝓnius qui dictum fundum euincit a titio. queritur nunquid ego possim agere cōtra te ad fundum. Rñdetur ꝙ sic. Et ponit exemplum sicuti si homiez aliquis mihi promiserit: qui erat statuliber. ⁊ postea perductus est ad libertatem q̄ mihi soluerat. certe possum ab eo iterum hominē petere. Qui stichum. Titius promisit mihi stichuz: aut philum. titius homo furibundus vulnerauit stichū. ⁊ sic eum mihi soluit queritur an liberetur. rñdetur ꝙ non. sicut etiaz nō liberaretur: si solum stichum promisisset ⁊ eum vulneratum soluisset. Item qui. Iste. §. quasi idem dicit qō superio: scz ꝙ si quis debet hominem ⁊ offert eum vulneratum non liberat. idem si accepto iudicio vulneratum offerat vel vulneratuz ab alio. ipse offerat non liberatur.

Quihominem. Stipulatus sum a te mihi aut titio decem aut hominem. Tu soluisti partem hominis titio. statimq̄ mihi soluisti decem. certe tu potes partem homis cō dicere a me quasi mea voluntate titio solueris indebitū. Idē iuris est si titius mortuus est cui partem hominis solueras. ⁊ postea decem solueris mihi. naz tu poteris a me condicere potius q̄ ab heredibus titij. Si duo. Titius ⁊ meuius stipulati sunt hominē a gaio. Gaius soluit partem pamphili titio ⁊ ptem stichi meuio ⁊ diuersorum hominū partes ipsis duobus reis stipulandi soluit: an liberetur gaius. rñdetur ꝙ non. Si vero tantum pamphili partes vtriq̄ soluisset: tunc liberaretur: q⁹ cōmunis obligatio hanc naturam habet. vt qō duobus soluitur vni videatur esse solutuz. Idem est in duobus fideiussoribus ꝙ si vnum hominem promiserint: nō liberantur soluendo partes diuersorum hominum. sed bene soluendo ꝑtes vnius bois vtriq̄ reo stipulandi. Stipulat⁹ suz. Tu ꝑmisisti mihi decē: aut titio boiez dare tu soluisti titio boiez: an sis liberat⁹. rñdet ꝙ sic. sz ātеq̄ tu dares boiez titio ego poteram decem petere. Si titium. Titium probum hominem: eo ꝙ adesse non poteram omnibus negotijs meis preposui: postea vetui eum administrare negotia mea ignorantibus de bitoribus meis. ipsi soluerunt huic titio: an liberētur. Respōdetur ꝙ sic: ex quo ignorauerunt eum esse reuocatum ab administratione. et reddit iurisconsultus pulchram rationem primi dicti: q⁹ qui aliquem preponit omnibus negotijs suis. videtur etiā debitoribus suis mandare vt illi soluant. Si nullo māda to. Tu qui debebas mihi decem putabas ꝙ mandassem titio vt pecuniam a te exigeret. ⁊ sic ei soluisti. certe tu nō liberaris q⁹ nemo soluendo ei qui se offert negotijs alicuius liberatur. Et cum fugitiuus. Stichus seruus meus fugiens a me aliquam mihi surripuit: ⁊ cum esset in alia prouincia vbi non cognoscebatur gerebat se pro libero: ⁊ rem meam vendidit empto: soluit ei precium. queritur vtrum a me liberetur. rñdetur ꝙ non. Si gener. Sempronius dedit bertam filiam suam in vxorem seio: ⁊ dotem mille aureorum solutuz est aliqua causa matrimonii. seius gener soluit dotez sempronio socero suo ignorante filia. dicitur hic ꝙ ipse gener non liberatur nisi filia illam solutionem ratam habeat. Nam filia est particeps huius obligationis. Si debitorē. Seius erat debitor mevus in centum. Iussi eum titio dare hāc pecuniam: cui volebaz donare centum. Titius hanc summam accepit ea mente vt eā mihi daret nō pro se retineret: an seius debitor liberetur a me. respondetur ꝙ sic. Sed ⁊ si titius postea hāc pecuniam mihi dedet fiet mea. Quidam filiumfami. Titius vendidit cuidā filiofamil. equū pro centum aureis: ⁊ fideiussores ab eo accepit. iste titius instituit heredē istum filiū famil. qui iussu patris sui adiuit hereditatez. hic queritur vtruz pater possit cōuenire fideiussores. rñdetur ꝙ non: q⁹ quotiens ille qui accipit fideiussores ab aliquo reo: ⁊ instituit reū heredē. fideiussores liberantur: q⁹ nō possunt eidem ꝑ eodez teneri. Si predo. Alii quis puta seius possidebat hereditatē nullo titulo. sed tanq̄

predo.exegit debita a debitoribus hereditarijs:cōuentus est iste predo petitiōe hereditatis a titio ⁊ victo⁹:ita q̄ cū alijs fructibus ⁊ rebus restituit etiā debita que exegerat. Queritur vtr debitores liberētur.rñdetur q̄ sic.§.sequēs plan⁹ est. ¶ Qui perpetua. Tu debebas mihi centum aureos feci tibi pactum de non petēdo.si tu soluis potes repetere.⁊ ideo si ex duobus reis ꝓmittendi alter fecerit pactū ne ab eo petatur si soluat nihilominus alter coreus su⁹ remanet obligatus:q⁹ soluēs potest pecuniam repetere.

¶ Quod seruus. Habebam seruū cū peculio suo.iste seru⁹ mutuauit pecuniā aliquibus:postea est venditus vl' manumissus,queritur vtrum debitores ei recte soluant id quod ex peculio mutuauit. Rñdetur q̄ sic.nisi apparet aliqua manifesta causa:qua posset cognosci dñm noluisse illi seruo solui. Idem est si iste seruus gessit negotia dñi, cetera clara sunt.l. sequentem vide per te.

¶ Quotiens vnus. Duo erāt rei ꝓmittendi.⁊ duo fideiussores vnus fideiussor gerendo negotium vnius rei soluit pro reo:pinde est dicendū:ac si ipse reus met soluisset partē vnius fideiussoris. Tamen de principali sorte nihil minuitur pro qualibet parte,sed tantū pro parte illius qui soluit vel pro quo solutum est.

¶ Cum quis. Planū est hoc principiū. ¶ Si debitorem. Habebam creditorē titiū ⁊ debitorem meuium. Iussi debitorē meuiū soluere titio creditori ⁊ eo:postea ipso ignorante vetui ne titius hanc pecuniā accipet. Si debitor soluerit:liberatur si titius accepit hanc pecuniā nō aio lucrifaciendi eā: vel furādi. Nā si aio furandi accepit nūmi remanēt debitoris ⁊ sic non liberatur a me. Tamen si iste meui⁹ debitor me⁹ vult mihi cedere cōditionē furtiuā:quā hz cōtra titiū creditorē meum habitur sibi exceptio cōtra me.⁊ pōit exemplū a simili. Si marit⁹ hēat debitorē i cētū:⁊ volēs dōare vxori iubet ⁊ debitorē soluer hāc pecūiaz vxori,certe debitor fi liberat:q⁹ nūmi nō fiūt mulieris.dōatio em̄ iter virū ⁊ vxorē nō valz. Tū si iste debitor vult cedere cōditionē marito : quā hz aduersus mulierē.potest vti exceptiōe aduersus maritū:si petat ab eo. Itē si mulier hāc pecuniā accepit aio lucrifaciēdi: vel furādi ꝓpetet marito post diuortium actio furti cōtra mulierē:q⁹ interest mariti nūmos nō intercipi. ¶ De peculio. Habebā seruū cui dederaz peculiū: vt negotiaret.iste seruus ꝓtraxit cū meuio:ita vt ei deberet centuz:⁊ dedit fideiussores sui cōuentus a meuio:⁊ condēnatus solui meuio.hic queritur nunq̄d etiam fideiussores liberentur. Rñdetur q̄ sic. Nā vna pecunia soluta pōt liberationē efficere in diuersis cāis:sicut ꝺ facit:q⁹ me liberat actōe de peculio:⁊ fideiussores serui liberat actiōe fideiussoria. Et adducit iulian⁹ simile. Nā si quis cōuentus in iudicio satisderit iudicatuz soluī:postea condēnat⁹ soluat a duabus actionibus:scz ab actione iudicatum soluī:⁊ ab actione ex stipulatu:ipse ⁊ sui fideiussores liberantur vsq̄ ibi sed magis simile vbi arguit contra predicta fic.'possessor hereditatis qui se heredem esse putat:si soluat creditoribus,heres verus non liberatur:ergo vna solutio non efficit liberationē in duabus causis. Sed rñdetur q̄ hic ideo secus est:q⁹ iste possessor hereditatis soluit pecuniam indebitam suo noīe.ideo habet eius repetitionem:q̄ obrem heres non liberatur cū pecunia possit creditori auferri. ¶ Qui hominem. Tu promisisti mihi hominē in genere soluisti stichuz qui erat statuliber.i.manumissus sub conditione: si mauis ex asia veniret.dubitatur hic an liberat⁹ sis:vel an sit expectanda conditio: vt si deficiat remaneat seruus stichus.⁊ sic bene sit solutus. Sed rñdetur q̄ non liberaris:nec est expectanda cōditio istius manumissionis:imo ego possum agere contra te statim:ad seruum mihi soluendū.tu vero poteris condicere seruū quē statuliberū soluisti. Si vero interim conditio libertatis defecerit:tu eris liberatus hac solutione stichi. ⁊ ponit affricanus iurisco⁹.exemplu:veluti si q̄s debet centum sub conditione.⁊ soluit per errorez:scz se credēs pure debere si conditio interim extiterit:non pōt repetere. Sz ponamus q̄ iste stichus mortuus est,⁊ postea cōditio deficit; an liberatus es.rñdetur q̄ non:licet stichо viuente si conditio defecisset tu fuisses liberatus. ⁊ ratio est:q⁹ isto casu tua solutione nunq̄ dñium serui in me transtuliſti. Item sequeretur inconueniens. Nam si promisisti mihi seruum in genere: ⁊ soluisti pamphilū:in quo titius habebat vsumfructuz ⁊ vsufructū,nō finito seruus pamphilus decessisset.tu esses liberatus: qō tamen nihil est,quēadmodū si soluisses seruū cōem. ⁊ is interim decessisz hoc dicit iste.§.difficilis.⁊ ideo ieiuno stomacho scripsit. ¶ Si quis ꝓ reo. Titius tenebatur mihi aliqua actione temporali qui fuit missus in prouintiam aliquā causa reipublice ipso absente actio mea prescripta est qua de re fui male contentus. Quidam amicus titij dixit mihi ne te cruties propter prescriptionem huius actionis ego fideiubeo pro titio:q̄ nunc reuersus est. ego habeo annū ad petendam restitutionē in integrum contra prescriptionē istius actionis qui preterijt anteq̄ peterem restitutionem.⁊ sic ego non potero agere contra titium. Nunc queritur:an saltez ipse fideiussor teneatur q̄ post prescriptionem actionis fideiubendo videtur prescriptionem interrupisse:licet annus restitutionis preterierit. Et rñdetur q̄ fideiussor tenetur. Quia restituitur in eum actio ex edicto. Sicut restituitur actio in illum fideiussorez qui occidit hominem promissum ab aliquo:pro quo ipse fideiusserat:q⁹ licz actio pierit mortuo homīe, tamen q⁹ ipe fideiussor occidit actio in eum restituitur. ¶ Qui ꝓ te. Tu accepisti pecuniā mutuam a titio pro qua fideiussit meuius. ⁊ dedit pignus ꝓ sua fideiussione. Meuius iste fideiussor instituit te heredem. ⁊ sic expirauit actio fideiussoria:q⁹ tu teneris quasi principalis. q̄ritur tamē an pignus qō meuius obligauit teneat. Rñdetur q̄ sic. Sed ponamus q̄ creditor tuus nō fuit contentus de fideiussione meuij. sed voluit a meuio habere alium fideiussorem:quem etiam ipse meuius pro se dedit.postea te heredem meuius instituit. An etiam iste secundus fideiussor teneatur. Respōdetur q̄ sic.sublata obligatione meuij pro qua pro te fideiussit.

¶ Si soluturus. Debebaz tibi centum aureos.volebam tibi soluere ⁊ obtuli tibi. Tu dubitabas an ista pecūia esset bona siue probabilis noluisti eam recipere.tamen contentus fuisti q̄ deponeretur apud quēdā nūmulariū:donec videretur si pecunia esset bona. Ista pecunia perdita est. Queritur cuius periculo perierit tuo an meo,rñdetur q̄ tuo periculo ꝓ̄t Et hoc verum est si per te stetit:quominus pecunia probaret:q⁹ tunc habendum est perinde atq̄ si noluisses recipere:quādo tibi obtuli. Nam quando debitor offert pecuniam creditori ⁊ nō vult recipere ⁊ pecunia perijt debitor liberatur.hoc ita si debitor obtulit pecuniam debito tempore ⁊ loco. Item idē est in hoc casu: vt ecce vendo tibi certaz mercem tu promittis pro ea precium. Tu eras homo modice fidei:q⁹ solebas accipere quinquēnellas:aut q⁹ abnegasti proprium signum tuum manuale:ideo nolui tibi tradere merces meas anteq̄ pecuniam mihi numerares. Tandem conuenimus vt iste merces deponātur apud certum hominem. ⁊ etiam precium. Queritur cuius periculo sunt merces ⁊ pecunia deposita. Respondetur q̄ si emptor elegent eum apud quem deponeretur est periculo suo. Item merx deposita est etiam periculo emptoris. Ratio q⁹ emptio est perfecta.⁊ sic periculuz rei vendite transit ad emptorem.

¶ Si quis pro me. Debebam titio centū:pro quibus obligaui ei pignus aliquod. Meuius amicus meus soluit pro me:me ignorante. dicitur hic q̄ acquiritur mihi actio pignoratitia ad repetendum pignus meum vsq̄ ibi. Item filius Pater meus faciens testamentum instituit me heredem:⁊ legauit certas res titio ⁊ seio.isti duo legatarij petierunt se mitti in possessionem causa legatorum seruandorum. postea soluī legata.dicit iurisco⁹ q̄ legatarij debent discedere de possessione legatorum:alioquin nascitur mihi interdictum quorū legatorum ad restituendam mihi possessionem.

¶ Eo crīmine. Ista lex cuz duabus sequentib⁹ plane sunt ¶ In numerationibus. Pulchra lex, ⁊ in principio suo ꝺ

dicit q̄ sepe vna numeratione tollūtur due oligatōnes. pone sic casum. Tu mutuasti mihi decē p̄o quibus dedi tibi pign⁹ vendidi tibi hoc pign⁹. hic tollūtur due actiones. p̄ima que nata erat ex hac numeratione scz certi conditio ex mutuo. secūda que est ex vendito. q̄ mihi cōpetijsset si nihil tibi debuissez. Item ponit aliud exemplum. meuius dedit cuidā pupillo pecuniā mutuā. postea instituit pupillū heredem sub conditione si hanc pecuniā soluat. Si pupillus hāc pecuniā soluat. videtur soluisse in duas causas. p̄imo indebitū suū. secūdo vt legatū consequatur. Item aliud exemplū. si titius legauit vsumfructū certe pecūie. heres numerādo pecuniā legatario duo efficit. Nam seipsum liberat ⁊ legatariū obligat ad restitutionez illi⁹ pecunie finito vsufructu. aliud exemplū clarum est.

¶ Camuis. Sempronius duxerat in vxorē bertā a qua dotem centū aureorū recepat: p̄ qua dote obligauit sibi fundos quosdā, ⁊ p̄misit q̄ si matrimoniū solueret daret in solutū hos fundos p̄ dote. Solutū est matrimoniū. nūc dubitatur vtrū mulier possit fundos istos petere. Rñdetur q̄ non. si maritus vult reddere dotē quā accepit. ¶ Idez frōtoni. Seius fuit tutor alicui⁹ pupilli accusat⁹ est crimīe capitali ab aliquo. tamen perseuerauit in administratiōe. queritur an debitores pupilli possint huic tutori soluere. rñdetur q̄ sic.

¶ Si quis aliam. Ista lex sub paucis v̄bis ponit quattuor casus. p̄imus est. Tu promisisti mihi fundū cornelianū. ego fui cōtentus accipe fundum sempronianū. iste fundus sempronianus est euictus a me. dicit̄ h̄ q̄ p̄ima actio durat mihi. Item alius casus. si tu soluisti mihi fundus quē debebas ⁊ pars eius est euicta. dicitur q̄ obligatio manet insolidus. rō redditur in textu. duo casus sequentes facile intelligūtur per p̄cedentes.

¶ M pupillo. Mutuaui pupillo centū dū ab eo peterem vult se defendere dicens se nō esse locupletiorē factū ex ista pecūia. ego dico q̄ sic. ⁊ facio eū vocari in ius. hic q̄ritur si pupill⁹ sit locupletior quo tpe dz illō inspici. respōdet̄ q̄ tempore litis contestate. q: si tūc habeat saluā illā pecūiam vel eā in vsus necessarios cōsumpserit tenebit̄ mihi eam soluere. naz cū rem necessariaz emit intelligit̄ esse locupletior sicut a simili cessat senatusc̄ōsultū macedonianū quādo q̄s mutuat filiofa. in vsus necessarios: licet postea illā pecuniam p̄diderit.

¶ Itia cum. Titius duxit in vxorē bertā: a qua dotem accepit. ⁊ p̄o hac dote mulier possidebat bona mariti. et omia agebat sicut dña omniū bonorū. redditus exigebat. res mobiles vēdebat. post hoc solutū est matrimoniū. mulier vult habere dotem suā. nūc queritur vtrū ea que recepit: cū vt dña administraret sint ei cōputanda in dotez: vt scz tantominus p̄cipiat. Rñdetur q̄ sic. ⁊ hoc vsq̄ ibi sz si forte. Sed ponam⁹ mulier ꝓpter retardatā solutionē dotis debz habere vsuras. nunc pone sic. Mulier ista petit dotez suam q̄ forte erat mille aureoruz. admīstrando recepit forte ducentū aureos. vsure autem: que sibi debentur rōne retardate solutionis dotis sunt cētū ⁊ quinquaginta. vir dicit dñe iudex coputent̄ sibi in dotem ducentū que recepit ex admīstratiōe. mulier rñdet: non dñe. sz p̄ius cōputentur in vsuras quas mihi debet. hic queritur q̄d iudex facere debet. Rñdetur q̄ p̄ius cōputabit in vsuras de istis ducentū: scz centū ⁊ quinquaginta. ⁊ alia quinquaginta ꝓpensabit sup dote. sic q̄ p̄imo ⁊ āte oia vsure delebunt̄ de libro viuentiū. postea sup ceteris ponet̄ ratio. h. d. hec lex scabrosa ⁊ difficilis.

¶ Olutā pecuniā. Ista lex ponit modos soluēdi ⁊ q̄bus modis quis liberatur soluēdo: ⁊ quib⁹ psonis vsq̄ ibi. ¶ Nō si acceptolatū sit. Ubi dicit q̄ licet acceptilatiōe tollatur obligatio. tamē remanet pignoris datio siue obligatio.

¶ Si cū aurū. Promisi tibi massam auri vsq̄ ad sex libras ego versut⁹ nō solui tibi ignorāti es p̄o auro: an liberor rñdetur q̄ non. Item licet nō liberor tū non possuz repetere illud es q̄ sciens solui. tamē si tu petas a me aurū. potero te repellere exceptione: donec mihi es reddideris.

¶ Ispensatori. Pone casuz habebam admīstratorē oīm bonorū meorū qui solebat recuperare debitā mea: aliqui debitores ei soluerūt. aliqui vero non. Reuocaui hūc dispēsatorē ab administratione sua ignorātibus debitoribus. dubitat̄ si postea ei soluant ignorantes reuocatū liberen̄. rñdetur q̄ sic lex sequēs plana est. legis sequentis casuz pone. s. e. l. ſ. p me.

¶ Olutionis. verbū solutionis pertinet ad omnē modum liberandi debitorē. qualitercūq̄ fiat.

¶ Si sic soluit. Debebā tibi cētū. ego soluo tibi sub hac conditione vt iterū a te recuperem an liberer. Rñdetur q̄ non: q: nō alienātur nūmi: qui sic dantur vt recuperētur iterum. lex sequens plana est.

¶ Si quis. Tu debebas mihi decē aureos ex stipulatu q: carebas pecunijs dixi tibi vis mihi soluere decez cados mellis vl̄ olei ꝓ illis decē aureis quos mihi debes. Tu p̄mittis. dicit̄ hic q̄ tu potes soluere mel vel oleū: si hoc facias anteq̄ agam cōtra te ex p̄ima stipulatiōe ad decē aureos. Nam si semel litē fuero cōtestatus cōtra te: amplius nō poteris soluere mel vel oleū. Sicut euenit a simili in hac stipulatiōe: p: mittis mihi aut titio centū. Nam titio pōt solui anteq̄ lis cōtestetur. postea vero non.

¶ Si quis offerenti. Titi⁹ erat absens in longinqua regione. meui⁹ amic⁹ suus videns negotia sua pire: ⁊ possessiones suas ⁊ domos ruinā minari: gessit negotia ipsius titij: iterque recupauit aliqua debita a debitoribus titij. hic queri⁹ q̄ liberētur debitores titij soluēdo huic meuio negotiorū gestori. rñdetur q̄ tūc demū quādo ipse titi⁹ ratā hēbit solutionem ab eis factā. Sed dubitatur vtrum interim q̄ ratū nō hz titi⁹ debitores possint hanc pecuniā solutā condicere. distinguit̄. aut ipsi soluerūt eo aio vt statim liberen̄ non expectata ratihabitione dñi negotiorū: ⁊ tūc poterūt condicere pecuniā solutam. Aut soluerūt ea intentione vt tūc demū liberētur: cum titius creditor ratuz habebit. tunc non poterūt condicere nisi cū certū sit titiū nō habere ratam hāc solutionē. ¶ Si creditor. Meuius creditor quorūdam hēbat ꝓcuratorē: cui ignorante meuio est facta solutio. postea iste meuius dedit se ad arrogandum sempronio. dicitur hic q̄ si pater adoptiuus sempronius habeat ratā solutionē debitores liberant̄. Si vero nō hēat ratā. tūc debitores poterūt condicere pecuniā ab isto ꝓcuratore meuij cui soluerūt. ¶ Et si duo. Titius ⁊ meuius stipulati sunt a seio centū aureos. ⁊ sic sunt duo rei stipulandi vnus eoz puta titius erat absens cuius ꝓcuratori soluit seius: ⁊ anteq̄ titius ratū haberet soluit etiā alteri. certe posteriori solutio est in pendēti an sit solutio vel non. Nā si titius cuius ꝓcuratori p̄imo solutū est habeat ratā solutionē: alter puta meuius recepit indebitū. Si nāq̄ titius ratū nō habeat meuius recepit debitū.

¶ Si ita stipulatus. Stipulatus sum a te centū mihi aut titio solui. certum est q̄ tu potes liberari soluendo titio. Sed ponamus q̄ tu postea constituisti te mihi soluturū. ⁊ sic cōpetit mihi actio de constituta pecunia. dubitat̄ vtrū adhuc possis soluere titio adiecto. Rñdetur q̄ sic. itē stipulatus sum a pamphilo filiofami. mihi aut titio decem dari. dicitur hic q̄ pāphili pōt soluere titio ex peculio filij: dū modo suo nomine soluat. ⁊ reddit rōem: q: soluendo adiecto in obligatiōe: videtur debitor soluere p̄incipali. postea cōcludit ex p̄dictis. q̄ si adiecto in obligatione soluatur indebitū: illud pōt a principali stipulatore cōdici: q: nihil refert an ego te iubeā adiecto soluere. an vero ab initio stipulatio ita concepta sit.

¶ Si qui alienū. Titius p̄misit mihi hominē in genere. ipse soluit mihi hoiem alienū. queri⁹ an liberet. rñdetur q̄ si ego vsucepi hoiem istū q̄ titius liberabit̄. finaūt non vsucepi non est liberatus.

¶ Quotiens. Debebā tibi seruū stichū in specie. iste stich⁹ aliqua ex causa puenit ad te: ita q̄ tibi ꝓpterea nihil ab eo est. hoc est dicere: q: forte tibi nihil cōstitit. nūc queritur vtrū ego sim liberat⁹ a te. rñdet̄ q̄ sic. dūmō id q̄ ad te puēit a nullo possit peti vl̄ repeti lex sequēs pōit casuz ad logū.

¶ Si debitor. Debitor tu⁹ habebat vsumfructū in aliquo

seruo: tu accepto tulisti huic seruo debitoris tui. queritur vt debitor tuus liberetur. rñdetur q̄ sic.

Cum iussu meo. Tu debebas mihi centū aureos iussisti soluere creditori meo. hic fiūt due liberatões. primo tu a me liberaris. secūdo ego liberor a creditore meo.

Si filia. Titius homo mente capt⁹ hēbat filiā que erat nupta titio: titius maritus mortu⁹ est. Querit cui dos solui possit cū pater filie sit furiosus. rñdetur q̄ pōt solui curatori ipsius patris furiosi: dūmodo filia consentiat.

Si pupilli. Titius debebat decē pupillo meuio qui tutorē habebat. pupillus sine tutoris sui auctoritate iussit titius soluere seyo creditori suo. dr hic q̄ pupill⁹ liberat a seyo suo creditore. Titius tū manet obligat⁹ ipi pupillo. Tamē si pupillus petat a titio poterit se exceptione tueri. Quid aūt erit si iste titius nō erat debitor pupilli: an poterit cōdicere pecūiam a pupillo quā soluit iussu ipsi⁹ pupilli. rñdetur q̄ nō. qr pupill⁹ isto iussu nō potuit se obligare sine tutoris auctoritate. An autē a creditore cōdici possit hec pecunia. rñdetur q̄ nō: qr debitor videt extraxisse cū ipso creditore iussu alterius. Tamē ne pupill⁹ remaneat in lucro cū aliena iactura: pōt cōuenīri actiõe vtili in quātū factus est locupletior vtpote debito liberatus.

Si quis duos. Tu debebas mihi duos boues i genere. vna vice soluisti mihi vnū. scz pāphilū. & sic restabas mihi debitor in alio. Iste pamphilus reuersus est in ptātē & dñi um tuū. tu iterū soluis eū mihi. querit an libereris. rñdetur q̄ sic. Sicut cōtingit in pecunia numerata. Nā si q̄s mihi debeat centū & det mihi. xx. ego q̄ illa. xx. ei reddā: & ipse itez mihi det sic q̄ quiquies faciat vsq̄ ad centū videbit. mihi soluisse, licz quidā fuerint in cōtraria opinione vt in textu. vide.

Si seruus. Sempronius morties iussit seruū suū liberū esse sub conditiõe si decē dederit pupillo: nec refert an pupill⁹ iste heres sit: an nō. Quaritur vtrum absente tutore pupilli possit iste seruus soluere decē pupillo. & sic libertatē cōsequi. videbat q̄ sic. Nā si testator iussit seruū suū liberū esse si pupillo seruierit pōt seruus absente tutore seruire pupillo: & libertatē cōsequi. ergo etiā dando decē tutore absente. Et anteq̄ rñdeat iurisconsul. huic questioni subiūgit aliā ibi. Et q̄d inquit. Quid si testator aliquis vel ali⁹ iussit seruū suū liberū esse: si furioso decē dederit. An poterit decē dare furioso absente curatore. Nūc rñdet vtriq̄ questioni ibi & sciendū. dicēs q̄ in ambobus casib⁹ recte soluitur tutori & curatori. ipsis autē pupillo & furioso nō recte soluit tutore vel curatore absente ne forte hoc q̄d soluitur pereat imbecillitate pupilli vel furiosi. Nec eñ fuit mens ipsi⁹ testatoris vt detur quomodocūq̄: sed vt secure detur: ne res pereat hec dicit hec lex pulchra & aurea.

Si hominē. Stichus seru⁹ meus: in quo titius vsumfructum habebat dedit tibi dānum. Tu me facis conuenire vt aut damnū resartiā tibi aut seruū dem. p nora. dedi tibi seruū p nora: qui erat obligat⁹ creditori meo vel in quo ali⁹ habebat vsumfructū. querit quid iuris. rñdetur q̄ tu poteris mecū agere iudicati actiõe. Nec erit expectandū q̄ creditor eū vendicet actione seruiana vel q̄ vsufructus sit finitus. tamen si causa pignoris sit finita liberabor a te.

Quod in diē. Si p̄misi tibi soluere decē in pascha possum tibi statim offerre: qr mediū tēpus apponitur gratia debitoris.

Cum decem. Planū est hoc principiū. Si fideiussor. Titius debebat mihi centuz p quib⁹ dedit mihi fideiussorē qui fideiussit vsq̄ ad certū tēpus obtulit pecuniam p curatori meo: siue vero siue falso & solvit post tēpus fideiussio nis finitū ego habui ratā solutionē. dicitur hic q̄ iste fideiussor nō potest pecuniā repetere: qr soluit eo tpe quo tenebatur nec erat finitū tēpus solutionis. sed & poterit agere mandati aduersus debitorez quasi mihi creditori ipsi presenti soluisset. Sed ponamus q̄ ego ignorauī solutum esse procuratori meo accepto tuli seruo debitoris mei vel filio eius. post autē cū sciui q̄ solutū essz procuratori meo ratū habui. dicitur hic q̄ solutio cōfirmatur & acceptilatio fit nullius momenti. Itez si ego creditor ignorās solutū esse litē sum cōtestatus cū debitore meo & pēdente iudicio ratū habuero debitor debet absolui. Si nō habuero ratū debz condēnari. h. d. iste. §.

Qui decē debz. Tu debes mihi decē ex aliqua cā venis vna dicrū & offers pecuniā hāc mihi. Ego homo superbus nō aduerto ad te & nō recipio hāc pecuniā tu recedis cuz hijs nūmis. & post aliquod tēpus pdis istaz pecuniā. ego peto a te debitū istud. Tu rñdes dñe mi quid petis. certe nodū in scirpo queris. ego pdidi hanc pecuniā quā altera die obtuli tibi si accepisses: ego essem nūc liberatus imputa tibi ipsi: q̄ perdita est pecunia. certe nō dabo tibi aliaz. surge & ambula qr nihil aliud a me consequeris tolle igitur grabatū tuū. et vade in domū tuā dubitat an bene excipiā. rñdet q̄ sic. Itez si mulier dedit seruū in dotē soluto matrimonio si vir offert: & mulier nō vult recipe fuus q̄ moritur liberatur ipe maritus.

Si cū mihi. Tu debebas mihi seruū stichuz interpellauite vt eū solueres tu nō soluis. & sic es in mora. post hanc morā promittis mihi hūc seruū sub cōditione si nauis ex asia venerit. pendēte ista conditiõe seru⁹ decedit. nūc querit vtrū debeas mihi seruū. videt q̄ sic: qr ista nouatio fieri nō potuit. ergo remanet prior obligatio in qua tu morā cōmisisti. & sic teneris. Sed tū rñdet q̄ debitor qui post moraz promisit mihi creditori stipulāti non videt fuisse in mora. qr etiā q̄ post moram offert ipse purgat morā. ergo ille etiā eā purgat quivolēte creditore post morā ei ꝓmittit. Sed ponam⁹ q̄ post morā factā in soluēdo sticho ego ab alio euz stipulor q̄ a debitore: an mora sit purgata. rñdetur q̄ sic sicut si aliqs alius obtulisset mihi hūc seruū p debitore meo. nā liberaret ista oblatiõe: si ego recipe noluissem. Item respōsuz est. Fur quidā furripuit mihi seruū quendā ego stipulor ab eo fure q̄cq̄d ipse mihi facere siue dare dz: licz fur semp sit in mora: tamē si seruū offerat & ego nolim accipe. & postea seruus decedat fur liberat. Sed pone q̄ tempe istius stipulatiōis fuus a fure ꝓmissus sit in ꝓuincia & prius q̄ ꝓueniret in man⁹ furis decesserit. certe fur nō liberat qr nūquā obtulit eū mihi cum facultatē nō habuerit eū mihi offerēdi. Stichū aut pāphilus. Promisisti mihi stichū aut pamphilū cū pāphilus eēt me⁹. & sic mihi deberi nō potuit. Itē ponam⁹ q̄ me⁹ esse desierit an liberabitur debitor soluēdo eū. rñdet q̄ non qr nec obligatio nec solutio videt in pamphilo cōstitisse. cetera hui⁹. §. vide p te. Qui hoiem. Iste. §. ponit quos homies soluēdo quis liberari nō potest prio si hoiem debeo & soluo statuliberū nō liberor. Itē si soluo seruū q̄ dānum dederat & non est solut⁹ noxa nō liberor. Itē & ille qui soluit seruū qui fuerat dedit⁹ noxe non liberabitur qr min⁹ dat q̄ ille qui soluit eū qui nō est solut⁹ noxa. Sed quid si dedit hoiem vesptilionē. i. eū qui nō videt nisi ō nocte. certe seruū quidē dedisse videt lz min⁹ bonū: tū pl⁹ dat q̄ ille q̄ dat eū qui nō est solut⁹ noxa. aut eū qui dat⁹ fuit p noxa. rō qr isti possunt auferri ab eo rōe noxe. vesptilio aūt non pōt a creditore auferri. Promisor. Tu debebas mihi seruū aliquē soluisti talē qui aliquo casu nō pōt p me ad libertatē perduci: an libereris. rñdetur q̄ nō. qr oportet q̄ me pleno iure facias dñm serui quem mihi soluis.

Btriginta. Titi⁹ debebat mihi triginta aureos p. xx. dedit mihi fideiussorē p alijs decē dedit mihi pignus. Ego vendidi pignus istud & sum cōsecutus ex eo. x. aureos. Nunc queritur vtrum ista decem debeant deduci super tota summa sicut fit quando debitor ex magna summa soluit partem & nihil dicit super qua deducit. nam tūc deducitur super toto vel an debeant ista decem deduci super. xx. pro quibus fideiussor interuenit vt sic fideiussor liberetur in decem vt potius videatur debitor soluisse in illam summam pro qua fideiussorem dedit. Tamen in fine concludit q̄ creditor potest deducere in illam summam scilicet in decem que solus debebat hoc est sine fideiussore glosa ponit casum in lege sequenti.

Sicut acceptilatio. Si tibi fecero generalem acceptilationem qui es debitor meus omnes actiões quas habeo contra te perimũtur. Ita etiam si instituero te heredẽ omnes actiones dilabuntur.

Modestinus rñdit. Bone casuꝫ in pluribus tutoribus vel in pluribus fideiussoribus. Tres erant tutores vnius pupilli: vel tres fideiussores vnius debitoris vnus tutor soluit id quod debebatur pupillo rõne male administrate tutele: vel vnus fideiussorum soluit totũ debitũ pro quo fideiusserant tres fideiussores. In soluendo nihil dixerunt de actionibus cedendis. post vero interuallum soluens vult ꝙ sibi cedantur actones dicitur hic ꝙ non põt illud petere. postꝫ eo tempore quo soluit nihil dixit. Si vero ante solutionez vl' in solutione hoc actum est: vt sez mandarentur actões. ⁊ postea cesse sunt actiones: cessio valebit. ⁊ reddit rationem ibi cũ nouissimo ⁊c.

Liberto. Seruus stichus cum manumitteretur promisit prestare operas post manumissione ⁊ cum conueniretur vult se defendere dicens: ꝙ nõ tenetur de operis quas promisit: qz sit contractus factus in seruitute. de quibus manumissus non tenetur. Sed hec allegatio non valet: qz ista promissio non censetur esse facta in seruitute. sed prope in ipsa libertate: cum non esset consequutus libertatem nisi operas promisisset.

Si alieni. Tu debebas mihi decem aureos soluisti mihi de pecunia aliena puta titij: ipso titio inuito. certe tu non liberaris: qz nũmi manẽt eius cui' fuerũt ãte. Si autẽ ita mixti sint vt abinuicem tui ⁊ alieni discerni non possint: tũc acquiruntur mihi creditori sed dño nummorum competit actio furti pro bijs nummis.

Si pecunia. Titius debebat mihi centum aureos vult eos mihi soluere iubeo vt ponat ibi ante me: ⁊ dimittat ibi. dicitur hic ꝙ titius liberatur cum illa pecunia a nullo possideatur acquiritur mihi ⁊ longa manu tradita esse videtur.

Rout quisꝫ. Ista lex nihil aliud dicit ꝙ ꝙ ois cõtractus soluitur per ea per que factus est: vel ligatus vt si verbis factus sit verbis dissoluatur si re etiã rei solutione soluatur. Si consensu: tunc dissensu soluatur.

Si stipulatus. Clarũ est hoc principiũ. Si lancem. Iste §. põit pulchrã practicã. Titius deposuit apud me lancem. i. scutellam auream vel argenteã. Ego decedẽs relinquo quattuor heredes duo a me petũt hanc lancẽ. ista lex dat cõsilium ꝙ adeã iudicẽ: vt eius auctoritate seu precepto restituaz illis duobus. ⁊ sic liberabor ab alijs duobus heredibus. Si tamẽ sine p̃cepto iudicis restituã illis duob' ⁊ bona fide. potero liberari: ꝙ iulit tũ tuti' eẽ ꝙ restitutio fiat auctoritate iudicꝭ.

Si cum cornelius. Quidã vir noie cornelius vir liberal' volẽs seiam quãdã mulierẽ nuptui tradere: forte qz erat coniũcta persona ipsi seie dedit fundũ quẽdã in dotẽ sempronio viro ipsius seie: nec aliquod pactuz apposuit cornelij': ꝙ soluto matrimonio redderetur sibi fundus: procurauit tamẽ ꝙ sempronij' ⁊ seia paciscerẽtur inter se vt soluto matrimonio fundus iste redderetur sibi cornelio. hic querit' vtrũ soluto matrimonio si mulier nolit: fundus iste debeat restitui p marituz ipsi cornelio. rñdetur ꝙ non. Sicut a simili si nullũ pactũ interuenisset de fundo reddẽdo: ⁊ soluto matrimonio mulier iussisset fundũ reddi. deinde vetaret reddere. certe maritus non deberet reddere. Sinaũt vir reddidisset fundũ: ⁊ nõ habuisset cãm existimãdi se inuita muliere hoc facere bene fecisset fundum reddendo nec deberet ille fundus redire ad seiam.

Si tuo seruo. Tu habebas seruũ stichũ: cui dedi centuz mutuo. postea eũ redemi. i. õdi tibi pecuniã: vt eũ manumitteres ipe manumissus soluit mihi: an possit repetere. rñdetur ꝙ non.

Gisti de peculio Tu habebas seruũ pamphilũ qui accepit a me mutuo centũ. ego feci te conuenire actiõe de peculio: tu soluisti ptẽ. dr̃ hic ꝙ fideiussores serui nõ sunt liberati. Si aũt ipe seru' soluerit pecuniã ex suo peculio: cũ haberet administrationẽ ei' fideiussores ei' erũt liberati. glo. ponit ea sum in l. sequẽti.

De iure. Cõueniebã te i iudicio ad centũ que mihi debebas. feci procuratorem meũ titium. Tu soluisti huic procuratori meo rñdetur ꝙ non qz procuratori litis nõ recte soluit. rõ redditꝫ in textu. ibi nã ⁊ absurdum est. Si tñ habeat expssum mandatũ ad hoc poterit ei solui.

Quodlibet. Vide casum per teipsum.

Filie intestato patre. Titius mortu' est intestat': cui successit filia sua seia. Mater ipsi' seie gessit negotia eius ⁊ dedit aliquas res filie vendẽdas argẽtarijs. ⁊ hoc scripsit in libro rõnũ. argentarij omnib' reb' venditis soluerũt pcius matri hui' filie. ⁊ postea mater nouẽ ãnis administrauit bona filie intantũ: ꝙ eã etiã marito collocauit: ⁊ ceteras res ei tradidit. Nũc queritur vtrũ ista filia habeat aliquã actionẽ contra argentarios eo ꝙ non sit ab ipis pciũ rerũ venditarũ stipulata. rñdetur ꝙ argentarij sunt liberati soluendo matri huius seie. Si tamẽ argentarij sciebãt matrẽ nõ habere ius administrãdi res filie: ⁊ mater nõ sit soluẽdo nõ liberaꝫ matri soluendo.

Si ex pluribus. Titius quidã habebat multas obligationes cõtra gaiũ quendã: quas ipse gaius ptim mercãtrat ⁊ ptim seru' eius stichus. Accidit ꝙ semel isti duo titius ⁊ gaius posuerũt rõem simul: de suis debitis: intrantũ vt ipe titius faceret gayo quittantiã in hec ẽba. Ego titius confiteor me recepisse mihi ꝙ satisfactũ esse ex oibus ctractibus: ex ꝙbus rõe inter nos posita inuentũ est gayũ mihi teneri ex cõtractibus serui sui stichi. Nũc queritur vtrũ gayus sit liberatus ex oibus cõtractibus suis: an vero tantũ ab bijs quos fecit suus stichus rñdetur ꝙ liberaꝫ tãtũ ẽtute istius ꝙtantie a ẽctibus factis a stycho seruo suo. non ab bis quos ipse met fecit cũ titio creditore suo. ¶ Lutius titius. Casus istius difficilis ⁊ scabrosi textus talis est. lutius titi' habebat obligatũ seiũ quẽdam in. cccc. aureis: de istis. cccc. aureis habebat duo cirographa. i. duas cedulas signatas manu ipsi' sey: vna cedula cõtinebat centũ aureos. altera trecentũ. lutius titius creditor mãdauit seio debitori suo vt mitteret sibi centum que in vna cedula erant p septitiũ ⁊ meuiũ quosdã quos ad eũ miserat. Iste seius debitor volẽs se bonũ virũ ostẽdere soluit septitio ⁊ meuio nõ tantũ centũ de ꝙbus mãdabat lucri us creditor. ſz etiã soluit trecentũ ipis septitio ⁊ meuio. Queritur an liberetur ista solutiõe. rñdetur ꝙ si luti' nõ mandauit seio ꝙ soluẽt alia. ccc. non liberatur hac solutione facta ipsis septitio ⁊ meuio. ¶ Lutius titius. Ego promisi tibi vna die xv. aureos sub vsuris maiorib'. ⁊. xx. aureos sub vsuris minoribus ⁊ pacto appositio ꝙ. xx. soluerentꝫ in mense septẽbꝛi. xv. vero mẽse decẽbꝛi. Ego permisi transire mensem septẽbꝛis et decẽbꝛis. ⁊ sic vtrũqꝫ terminũ. postea venio ⁊ soluo tibi. xxvi. aureos. ⁊ nõ discerno ꝑ qua summa soluo an ꝑ. xv. an ꝑ. xx. Nunc querit' in quã summã hec. xxvi. deducant'. an. xx. priusquam soluta esse videant' in illa. xx. que debebãtur sub vsuris leuioribus' ⁊ sex pro vsuris. rñdetur ꝙ solutio debet cedere in vetustiorem obligationem.

Filius qui. Titius mortu' reliquit heredẽ filiũ suuz: qui omnia bona paterna admĩstrauit vt heres ⁊ ex bijs bonis dedit pecunias mutuas sempronio ⁊ pticulatim eas recepit. postea videns se lesum hac paterna hereditate abstinuit ab ea qz minor erat. Nũc querit' vtrũ curator qui erat datus bonis parentis administrãdis habeat aliquã actionẽ aduersus hunc sempronij' qui accepat pecunias mutuas a filio. rñdetur ꝙ nõ qz liberat' est sempronius soluendo filio a quo mutuas pecunias acceperat.

Si debitor. Habeo debitorem qui gaudet se esse tante reputationis ꝙ debitor dici põt. volo eum liberare priusquam ipse nõ vult an ego possim eũ cogere videbar' ꝙ nõ. paulus tũ dicit ꝙ possuz debitorẽ meũ põtẽ liberare inuitũ ẽ mõ Nã debeo suppõere aliũ a quo stipulor debitũ istud. ⁊ ita ẽ ego nõ acceptũ tuleri debitori meo tũ quantũ ad me attinet

liberat⁹ est a me q⁊ si petā possit me repellere doli mali except.

Ꝫ mihi. Tu promisisti mihi dare seruū titij, aut tu fuisti dā nat⁹ in testō cuz mihi dare, iste seruus antequ tu esses in mora dādi ē manumissus a titio dño suo, dr hic q tu nō tenes dare istū seruū ac si mortuus esset. h. d.

Ꝫ duo rei sunt. Titius ⁊ mevius stipulati sunt a seio cē tū, ⁊ fic sunt duo rei stipulandi. Titi⁹ mortuꝰ ⁊ instituit he redē mevium: an obligatio cōfundat̄. rñ. q nō. Sed ad quid p dest scire vtrū obligatio confundat̄ vel nō. rñ. q multū q⁊ si re us stipulandi q est mortuus fecisset pactū cū debitore de non petēdo, alter q est heres nō posset submoueri exceptiōe pacti conuenti q alꝫ sec⁹ esset. ¶ Ꝫtē si duo rei. Casus. Duo. s. titi⁹ ⁊ seius promiserūt sempronio centū: ⁊ fic facti sunt duo rei pro mittēdi alter fact⁹ est heres alteri⁹, queritur vtrū obligatio cō fundat̄. rñ. q nō. Sed ponam⁹ q tu promisisti titio centuz, ego fui fideiusso⁹ p te tu instituisti me heredē. certe obligatio mea cōfunditur cū tua, nā generalis regula est: quotiens obligatio accessoria accedit principali cōfundit cū ea. Sed qñ due obli gationes principales sibi inuicē ꝓiungunt̄, tūc nō confundāt̄ sed vna alteri poti⁹ videt̄ accedere. Ꝫtem si fideiusso⁹ reū prin cipalem scripsit heredem confunditur obligatio.

Ꝫ is cui. Debebā tibi cētū aureos solui tibi de pecunia alīa. tu iterū petis a me debitū: an recte facias. rñ. q nō q⁊ si vis a me itez petere cētum aureos tu debes reddere nū mos alienos quos tibi solui, alꝫ possum te repellere doli ma li exceptiōe. Ꝫz pone q ego credidi oēs nūmos ⁊ illos solua certe dr hic q opor⁹ duos effect⁹ obligationē scz ⁊ solutionē. si ue istī nūmi sint cōes p singulis corporib⁹: siue inspecta tota q̄titate nūmoꝝ. Ꝫtē si fideiusso⁹ titij erga seiū soluat seio num mos alienos, poterit agere mādati actiōe ꝯ titiū. si seius istos nūmos ꝓsumpserit. Ꝫtē si ipse fideiusso⁹ soluat nūmos: quos ipse surripuit liberat̄ si pri⁹ satisfecerit actioni furti vel condi tiōi furtiue. ¶ Flaui⁹ ianuari⁹. Casus pulcher. Titius debat sempronio cētū aureos ex cā fideicō missi: que peti possunt, vel ex alia cā nō curo. Ꝫtē debebat eidē sempronio alios cētū au reos ex aliqua cā ex qua peti nō poterāt: tū si soluti fuissent nō poterāt repeti puta p vsuris prmissis nudo pacto. stichus ser uus titij absente dño suo soluit sempronio cētū aureos ⁊ sem pronius fecit cautionem siue quittantiam huic seruo qualiter istos centū aureos recepat p vniuerso debito titij. Hūc queri tur in qnā causam videt̄ solutū: qō datū est ab isto seruo. Rñ. q si creditor fecit cautionē titio debitori se hāc summā in vni uersum debitū recepisse deduceť tñ in eā summā que peti pōt nō in eā que peti nō pōt. Si vero cū seru⁹ solueret ēt si diceret se soluere in eā cām: qua peti nō pōt nūmos crediton̄is faceret q⁊ dñs nō vr seruo mādasse vt in talē causaz solueret; ex q̄ peti nō pōt, sicut nec dñs mandasse vr seruo q soluat eos nūmos ex cā fideiussionis: quos nō suscepit ad vtilitatē sui peculij.

Ꝫ stichū. Tu promisisti mihi stichū aut pāphilum quē da re vellē, ⁊ sic mea est electio, mortuus est stich⁹ an solus pāphilus peti possit. rñ. q sic. Ꝫz pone q petij a te stichum tu fuisti in mora ipsum soluendi, certe si sticus moriatur solus sti chus poterit peti, ac si solus fuisset in obligatione ⁊ hoc itelli ge qñ electio fuit creditoris nō debitoris. Si autē electio fuit promissoris, puta q⁊ simpliciter promisit stichū aut pamphilum nō addēdo quē creditor vellet tūc si vn⁹ mortu⁹ fuerit q promis sus est alter poterit peti solus. cetera que sunt ī hoc principio gl. optime declarat quā vide. ¶ Additio hereditatis. Tu debe bas mihi centū aureos: infitiuisti me heredē ego adeo heredi tatē tuā, certe obligatio cōfundit̄, vel ecōtra, tu succedis mihi certe extinguitur obligatio, vsq ibi, si forte, ponc sic. Quicūq credit pupillo pecuniā si pupillus nō sit fact⁹ locupletior: cre ditor nullā actionē pōt intēdere ꝯ pupillū. Ꝫz ponam⁹ q titi⁹ mutuauit cētū alicui pupillo, postea succedit ipsi pupillo, here ditas forte euincit ab isto creditore, vtrū ipse possit retinere ex hereditate pupilli id qō sibi debeť nō ispecto an pupillus sit locupletior facta ista pecunia vel nō. rñ. q pōt retinere q̄q̄d si bi debebat pupillus idistincte. ¶ Aliqñ euenit, Būt aliq ob ligationes in aliq̄b⁹ psonis q tū sunt inanes: ⁊ sine effectu. Si cut est obligatio ꝯ hr̄dez q iussus ē restituere hr̄ditatē ⁊ restitu it fideicōmissario, vel qñ mulier fideiubet p aliquo obligatio fideiussoria ē inutilis, phibēte senatusco. velleyano mulieres intercedere p aliquo. Ꝫstis p̄suppositis põe sic casuz. Titius instituit mevium hr̄dez ⁊ iussit hr̄ditatē restituere seio ⁊ restituit hr̄s iste mevi⁹ nō pōt cōueniri a creditoribus hereditarijs lz sit hr̄s. Si tū mevi⁹ extiterit heres seio fideicōmissario cōueniet a creditoribus p debitis titij. Ꝫtē si mulier succedit debitori p quo fideiusserat actio q pri⁹ erat inutilis fit efficax vt possit cō ueniri a creditore apō quē fideiusserat. ¶ Nō vulgo. Dictū est. s. ō fideius. q quoties fideiusso⁹ succedit reo principali libe rat̄ ab obligatione fideiussoria. Ꝫste. Ꝭ. illud dictū limitat ⁊ di cit illud cē vez q̄tiēs re⁹ principalis est obligat⁹ plena obliga tione. nā si re⁹ est plene obligat⁹ ⁊ fideiusso⁹ su⁹ ei succedit ipe fideiusso⁹ liberat̄. vsq ibi. ⁊ ecōtrario. supior casus erat īdubi tabilis. Ꝫste nō ē dubitabilis. tū dicit iurisco. q lz re⁹ princi palis hēat aliquā exceptionē ⁊ fideiusso⁹ ei succedit ipse fide iuss. liberat̄. ⁊ ponit tle exēplū. Bei⁹ mutuauit pecuniā minori xxv. an. quā ipse minor pdidit. ⁊ sic potuit restitui in integrū. tū minor itra tpa restōnis decessit relicto hr̄de fideiussore suo. cer te difficile est dicere q ius p̄torū qō minorib⁹ subuenit possit facere q fideiusso⁹ teneat̄ cū sua obligatio accessit principali obligationi. ⁊ sic ꝯcludit q fideiusso⁹ ex psona mīoris cui suc cessit habet restitutionem in integ. intra tempora prestituta re stitutionē in integ. ¶ Naturalis obligatio. Clendidisti mihi aliquā rē lz nō tradidisti: sic sum⁹ inuicē obligati iuregētiū ex ꝯsensu mutuo, facim⁹ pactū nudū q discedim⁹ ab ista vēditio ne dicit h iurisco. q ista obl'o q̄ tu mihi ⁊ ego tibi teneor ē ipso iure nulla. nā vinculū eq̄tatis q̄ solo sustinebat̄ tollit̄ cōuētio nis eq̄tate iō ēt fideiusso⁹ quē pupillus dedit liberat̄ hijs de caut̄. ¶ Quesitū ē. Persona dñi⁹ fuit in ꝯctib⁹ cēsebat̄ eē eadē sicut psona pris ⁊ filij. Queritꝫ g hijs p̄suppositis vtruz cū pr̄ stipulat̄ possit psona filij. adijci vel cū fili⁹ stipl'at̄ possit pris p sona adijci in stipulatione. Ꝫtē cū dñs stipulat̄ an possit pso na fui adijci vel ecōtra. Et distinguit iurisco. nā si fili⁹ stipula tur sibijpsi tali stipulatione qua patri nihil acquirit̄ sicut quā do stipulat̄ de peculio suo castrensi. tūc psona pris pōt adijci in stipulatione. Ecōtra antē si pater stipulatur pōt psona filij adijci in stipulatione, ⁊ psona filij adijcitur in obligatione ma gis cā solutionis q̄ obligationis causa. ¶ Usumfructū. Ca sus talis est. Ego stipulat⁹ sum a te mihi dari vsumfructū aut titio. Titi⁹ capite minuit̄ q̄rit̄ vtrū ei recte soluat̄ vsusfructus tū. q sic. q⁊ sic stipulari possum⁹. dabis mihi aut titio cū fue rit capite minut⁹. vsq ibi. nā ⁊ si. vbi ponit̄ aliud exemplum. q si quis stipuleť sibi ⁊ adijciat pupillū in stipulatōne. nō tantū pupillo recte solui potest. sed etiā tutori ipsi⁹ pupilli vel cura tori furiosi qō quidā est receptuz vtilitatis cā. ⁊ hoc vez est. si pecūia q̄ soluta est tutori sit versa in vtilitatē pupilli vel furio si ficut si quis iusserit aliquē dare dño pecuniā ⁊ ille det seruo vt iste seruus det domino. Sed si quis iussus ē dare seruo ⁊ ō derit domino nō videtur ipleſſe cōditionē nisi ex volūtate ser ui dño dederit. Ꝫtē idem est dicendū si quis sit stipulat⁹ a pa trono dari sibi aut seruo alieno, puta suo meuij si debitor det pecuniā mevio dño nō liberabitur nisi volūtate serui dño de derit. ¶ Si creditor. Titius creditor mevij possedit hereditā tem ipsius mevij sui debitoris. ⁊ tantum recuperauit de hac hereditate: vt consecutus fuerit debitum suum ita q si aliquis bonorū possessor tantum ei soluisset liberasset heredem a de bito. Hunc queritur vtrū fideiussores ipsius mevij liberentur rūdeť q nō. nā iste titius nō videtur sibimet soluisse ex ea he reditate: que ab ipso euincit̄. ¶ Dolo fecisti. Tu possidebas ex hereditate sempronij quēdā fundū. vidēs q dñs fundi vo lebat te ꝓuenire rei vēdica, dolo desijsti possidere dictū fundū Si ille q̄ possidebat fundū prestitit litis estimationē vel ipsuz fundū restituerit illud tibi ꝓderit q⁊ liberaberis ab vtili rei vē di. lz si tu q̄ dolo desijsti possidere fueris añ quēt⁹ q̄ possessor ⁊ prestiteris aliquid ex preterito dolo tuo illud non proderit aliquid possessori istius fundi.

¶ Si mandato. Mandaui tibi vt titio pecuniam crederes tu mutuasti ei decem. Ego soluo tibi hec decem. vtrum debitor liberetur. Rñdetur q̄ nō. imo tu debes mihi cedere actionem quā habes aduersus titium vt cōsequar qđ pro eo solui. Nam iste contract⁹ est similis huic contractui: qñ tutor soluit pupillo pro aliquo debitore suo nā debitor non liberatur. ſz pupillus debet cedere actiones suas tutori contra debitores suū. Et ista comparatio facta de debitore pupilli: & tutore est multum similis. & apta huic nostro casui qđ sic ꝓbatur. Nā si tutor pupilli alicui⁹ tenetur pupillo q̄ neglexit cōuenire debitorem ipsius pupilli. & pupillus ꝓpter hoc conuenit tutorem. debitor pupilli non liberatur propter iudiciū acceptū cū tutore. etiam si tutor condēnatus soluat pupillo. Itē plus quia tutor habet actionē tutele cōtrariam cōtra pupillū vt sibi cedat actiones cōtra debitores suū. ¶ Si creditor. Mandaui tibi vt titio decē mutuares: qđ fecisti. ꝙueniſti titiū in iudicio: & q̄ male processisti pdidisti causam tua culpa. queritur vtr̄ me cōuenire possis qui mandaui tibi. Rñdeť q̄ nō quia tua culpa factum est q̄ non potes mihi actiones cedere cōtra debitorē tuum. quare &c. ¶ Si cōuenerit. Vendidi tibi equz pro centum nō tradidi nec tu mihi precium soluisti. dedisti tñ fideiussorem nos conuenim⁹ q̄ ab emptione ista discedatur. queritᵉ an fideiussor liberetur. Rñdetur q̄ sic.

Pupilli debitor. Titius erat tutor pamphili qui habebat seium debitorem in centū. tutor iste iussit seium soluere suo creditori scz tutoris an liberetur debitor soluēdo illi cui eī delegauit tutor. Rñdetur q̄ sic. si nō malo consilio hoc fecit. sed si fecit malo cōsilio pupillus habet etiam interdictuz fraudatoriuz cōtra creditorē tutoris. ¶ Si cū pupilla. Quidā iudex dedit malū tutorem cuidā pupillo. mortuusq̄ iudex ille reliquit heredem pupillam quandā. iste pupillus fecit trāsactionem cum tutorib⁹ suis. tamen pupilla heres iudicis non vult trāsactionē illā ratam habere. Tutores pupilli soluerūt pecuniam ipsi pupillo. queritur vtruz ipsa pupilla sit liberata Rñdetur q̄ sic. nec quidem tutores habent actionē vtilez ad repetendā pecuniam quam dederunt pupillo qui suuz recepit Si autem pupillus vult restituere pecuniam tutori suo poterit agere cōtra pupillam vel eius tutorem rescissa trāsactione facta cum tutore suo. ¶ Sozor. Titius decedēs reliquit heredem filium suū: & legauit sue berte fundum. ista berta mouit fratri suo litem pro isto fundo. & post transegit cum eo accepto noīe cuiusdam debitoris hereditarij insolutū. tamē nulla est sibi facta cessio istius debiti a fratre suo. & nulla delegatio. Queritur ad quē spectet periculū ist⁹ noīs. Rñ. q̄ ad ipsaz si liaz q̄ si post velit legatuz petere. obstabit sibi exceptio pacti siue trāsactionis. ¶ Cum in eodem. Mutuaui tibi centū aureos vna die. Item mutuaui tibi alia centum eadez vice pro quibus summis pignoraui tibi vnum fundū soluisti mihi centum & non dixisti super qua summa soluebas. certe ego debeo illa centum deducere super omni debito. nec possum eligere super qua summa ego deducam illa centum vsq̄ ibi. q̄ si rēpori bus pone sic. mutuaui tibi centum aureos hodie tu pignorasti mihi fundum valentem ducentum. venis ad me post mensem & petis quinq̄ginta mutuo. credo tibi illa. l. & tu mihi obligas illū met fundum. i. superfluum quod valet vltra centū aureos. venis postea & soluis centuz & xxv. nec dicis in qđ debitum. certe ego debeo tibi deducere in debitum primoz̄ centū que a me accepisti. & superfluum scz. xxv. deducetur super reliquā partem debiti. ¶ Cum institutus Instituí titiū heredez & substituí ei meuium. institutus deliberat si velit adire hereditatem vel non. interim debitores hereditarij soluunt substituto cui soluere non debent post aliqđ spacium tpis instituť repudiat hereditatem. & sic deuoluitur ad substitutū. dicit hic q̄ conditio deficit. i. conditio indebiti quā habebant debitores contra substitutuz. & ab eo tēpore quo substitutus adiuit hereditatem debitores liberantur.

Cum ex pluribus. Tu debebas mihi centum aureos ex causa mandati eo casu quo si esses condēnatus irrogaretur tibi infamia. Item debebas mihi alia centū q̄ promisisti soluere in festo pasce sub pena quinquaginta aureoz. Item debebas mihi quinquaginta pro quib⁹ obligasti mihi funduz aliquē. Itē tu debebas mihi centū aureos pro tuo proprio debito & alios centū. ex causa fideiussoria. Nunc venit iurisconsulte⁹. gradatim oñendo q̄ si soluas: non exprimendo: in quā cām soluas sup qua videatur esse solutum. nam semper in grauiorē primo enim videris mihi soluere in eā causam que irrogatur pro quo obligasti mihi pign⁹. Quarto videris soluere pro tuo ꝓprio debito. & non ex causa fideiussoria. Quod quidē recte statuitur est: q̄ verisimile est q̄ diligēs debitor deduceret id qđ soluit in causam grauiorē & si non eligat: oz deduci in causam antiquiorem. ¶ Si maior. Debebam tibi pecunias ex plurib⁹ cōtractibus posuim⁹ rōnem inter nos de oībus que tibi debebam. tñ ego solui plus q̄ deberez. queritur in quā summā primo ꝙputentur soluta. Rñdetur q̄ primo in illum contractum q̄ est prior. vel potior. reliquū in alios cōtractus qui sunt post illum cōtractū potiorem vel priorem.

¶ Si res suas. Obligaui tibi omnia bōa mea: quia magnā summā pecuniarū tibi debebā post hāc obligationem dedi quēdam fundum in dotē filie mee & tradidi. Tu creditor meus venis & vendicas hunc fundū actiōe seruiana vel ypothecaria & obtines ita q̄ tibi maritus filie mee cogitur eū tradere. Dicitur hic q̄ gener meus pōt cōtra me agere iterum ad dotem filie consequendam. sicuti si statuliberū promisisses & soluisses. nam in hoc casu patet dans aliquā rem pro dote nō liberatur: nisi sub conditione. si hec res nō fuerit euicta ab ipso cui datur. Secus autez est in ea re quā libert⁹ alicuius pro misit & soluit quia liberatur. licet patronus postea p fauianaz actionem euincat hanc rē quia actio fauiana cū sit noua & extraordinaria nō pōt extinguere obligationem iā queſitam soluenti. cetera vide in glo. ¶ Qui stipulatur sibi. Ego stipulor a te. rr. mihi dari aut titio. Si adiiciam ita si titio nō dederis, dabis mihi ista stipulatio est conditionalis Item si sic suz stipulatus a te dabis mihi decē aut titio quinq̄. soluēdo quinq̄ titio reus liberabiť. Et b̄ debz exp̄esse dici q̄ talis stipulatio sit alternatiua. s. qñ sic stipulatur mihi aut titio decē. si titio nō solueris mihi decem. Si autem simpliciter dicit promittis mihi aut titio. titius tantū adiicitur causa solutiōis. & iō quinq̄ solutis titio. alia quinq̄ remanent in obligatione cetera sunt clara. ¶ Mihi rome. Ego stipulor a te hoc mō. dabis mihi centum rome. aut titio epheſi vtrū soluendo titio epheſi liberetur reus. videtur q̄ nō quia sunt diuersa facta. iō non pōt solutio in vno parere liberationem in alio. Sed hoc nō obstat: quia licet sint diuersa facta tñ orta sunt ex eadem causa que in hoc inspici debet. Nam etiam si sic stipulatus essem dabis mihi pāphilum & titio stichum dando stichū titio debitor liberetur. Sz pone q̄ stipulatus sum merum factū hoc modo promittis mihi edificare insulam in solo meo vel in solo titij. si in solo titij edificas an libereris. Rñdetur q̄ nō. q̄ nemo soluendo factum pro facto liberatur. Tamē si stipulator dedisset electionē promissori liberaretur soluendo factum pro facto. §. sequens est plan⁹. ¶ Areaz. Promisi tibi areā titij vicini mei & sic alienam. Titius in ea domum edificauit. queritur an tibi debeam dare aream. Rñdit iurisconsultus. huic qōni p multa argumenta pro & cōtra. primo p tale argumentū. si promisi tibi alienum seruū: & dñs illum manumittat. ego sum liberatus. Nec tenetur in hoc opinio celsi dicentis q̄ si idem seruus iterum reuersus fuerit in seruitutem debebiť. nam non censetur idē homo esse & imperpetuum est sublata obligatio q̄ restitui nō pōt. vtebatur autez celsus tali argumento. q̄ si nauis sit promissa ab aliquo & dñs nauem illā dissoluerit & postea iterum refecerit eadez nauis esse videtur. sed hoc argumentum nō ob. quia destructa naue & postea refecta nō erat obligatio extincta sed

tñi ſuſpēſa. q̃re itez̃ naue refecta de facili obligatio vires ꝓ
res aſſumit. poſſz añt ꝫ ꝓpatio facta ꝺ naue eē ſil'is huic q̃ ꝺ
facta de hoie alieno ꝓmiſſo. ꝛ poſtea a ꝺño mãumiſſo. ſz ſi na
uis fuerit diſſoluta eo aĩo vt nõ reficiat: q; tũc ſi refecta fuerit
nõ cẽſet eẽ eadẽ nauis: ſicut ſu' itez̃ redact' in ſuitutẽ. Tñ nõ
obſtãtib' ꝓ̃iis ſil'itudinib' ſiue argumẽtis cõcludit iuriſcõ. q̃
poſtq̃ ꝺñs aree edificauerit in area ꝓmiſſa: nõ eo mĩn' area ꝺ
beẽ vl' ſaltẽ eſtimatio ei'. q; area nũq̃ deſijt eẽ in rez̃ natura.
ꝛ ſic nũq̃ mutata cẽſet. Aliud eſt in hoc caſu pone q̃ ꝓmiſi
ſuũ. ille poſtea capt' eſt ab hoſtib'. nã interi peti nõ põt: q̃ ſi
redierit tũc põt peti. area añt ſp fuit pñs: q̃re obligatio ei' nũ
quã fuit intercila. ꝛ põit exemplũ de tigno alieno iniũcto. qꝺ

Q Planſi eſt. lex ſequens plana eſt.

Q Uero an. Pupillus q̃dã hñſ magnũ p̃imoniũ hẽbat
res miltas in ytalia: ꝛ alias in ꝓuncia ꝺati ſunt ei tutores. ſ.
rez̃ ytalicaz̃. ꝛ q̃dã alij rez̃ ꝓuincialiũ tutores rerũ ꝓuincia
liũ dederũt pecuniã mutuam q̃buſdã: vt illã rome ſoluerẽt ſo
luerũt eã rome. q̃rĩ vtz̃ ipſi debitores liberent. rñ. q̃ debito
res pupillorum recte ſoluunt pecuniaz̃ tutoribus eorum qui
eoz̃ negotia adminiſtrãt. verũtñ tutorib' rez̃ ꝓuincialiũ nõ re
cte ſoluĩ rome. q; nõ admiſtrãt res ytalicas: niſi ſpãliter ita
pacti ſunt vt ipſis pecunia quam credũt rome ſoluatur.

P Aulus rñdit. Titi' moriẽs inſtituit duos heredes fidei
quoz̃ ꝺmiſit vt reſtituerẽt q̃libet certam ſummã pecũie
meuio: puta. xx. vn' heredũ reſtituit ꝓ errorẽ. xl. q̃rĩ vtz̃ ali' li
beret ꝓpter hoc q̃ iſte plus ſoluit q̃ deberet. rñdetur q̃ nõ

Q Glo. ponit caſum. §. ſequentis.

Q Reditor. Debebã tibi cẽtũ: ego offero ea tibi tu dicis
nõ accipiã hodie. veni cras ꝛ affer mihi eã iterim exacto: tal
liaz̃ aufert hãc pecuniã ꝓ fiſco. itẽ tutor alicui' pupilli ſuabat
pecuniã pupillarẽ bõa fide vt eã crederet tutis ꝺbitorib'. iſta
pecũia perijt. Nũc q̃rĩ cui' ſit pic'm. rñdet q̃ nec̃ creditoris
q̃ noluit recipe nec̃ tutoris q̃ eã ſuabat vt magis ydonee cre
deret. Tñ de ſorte. Glo. põit caſuz huj'. §. ꝛ ſequẽtis etiã.

Q Iti'. Titi' accepit pecũiam mutuã: puta centũ ſub vſu
ris minoꝛib' ſoluit vſuras maioꝛes ꝓ errorẽ. q̃rĩ vtrum
id qꝺ pl' debito ſoluit ꝓ vſuris q̃ ꝺberet deducatur ei in ſoꝛ
tem. rñdetur q̃ ſic.

Q Um ex plurib'. Pone caſuz vt poſui. ſ. e. l. iij. i fi. legis.
Ante reſtituta. Titi' ſtituit meuiũ heredẽ ꝛ fideicõmiſit
q̃ iſtra duos ãnos reſtitueret hereditatẽ gayo. meui' he
res interi recupauit plura debita. queritur vtrũ debitores q̃
ei ſoluerũt liberati ſint rñdetur q̃ ſic.

Q Uod dicim'. Erã fideiuſſor titij qui moriẽs inſtituit he
redẽ meuiũ ſolui creditori apꝺ quẽ fideiuſſerã. ꝺ̃ q̃ he
res ꝺz mihi ſtatiz ſoluere. Sz iſtud ſtatiz eſt itelligendũ cũ ali
quo tẽperamẽto. nõ eñ debeo ꝺfeſtim adire cũ ſacco patus.
ꝛ eſt iſtud tempamentum ſpacium decem dierum.

Aliud eſt. Preſuppone: q̃ qñ q̃s adiũgit in ſtipulatiõe
recte ei ſolui põt. Itẽ qñ creditor iubet alicui alteri ſoluere. re
cte etiã illi ſoluĩ. Tamẽ eſt ꝺ̃cia iter iſta duo. q; p̃mo caſu eti
am me iuito recte ſoluĩ adiũcto. Scõo nõ. ſi. phibeã ne ei cui
iuſſerã ſoluere: ſoluat lex ſequẽs clara ẽ ꝛ. l. vltie gl. põit cãſuz

De acceptilationibus. Rub.

Acceptilatio. Iſta p̃ima lex diffinit q̃d ſit acceptila
tio. lex. ij. ꝛ. iij. clare ſunt. glo. ponit caſuz. l. iiij. ꝛ. v.

Turib' ſtipulatiõib'. Promiſi tibi. x. ex cã vẽditionis
Itẽ alia. x. ex cã mutui. Itẽ alia. x. ex cã locationis. poſt
ca ſic a te rogo titi hẽs ne acceptũ. qꝺ tibi ꝓmiſi vtz̃ oẽs ſum
me ſolute vel ſublate videanĩ. Et diſtinguit. Nã ſi appet q̃
nõ remiſiſti niſi duas ſũmas. ille tñi remiſſe vidẽt. q̃ ſi appa
rere nõ põt oẽs ſũme videt eẽ remiſſe. Sz ſi tu mihi acceptũ
tuliſti id qꝺ debebã tibi ex cã vẽditiõis. ego autẽ a te rogaui
qꝺ tibi debebã. ex cã mutui. nihil valz acceptilatio penit'. lex

Sequẽs ponit ꝟba: quibus etiã põt fieri acceptilatio.

Inutilis. Tu ꝛ ego facim' acceptilationẽ inutilẽ ꝺ ali
quo debito. q̃rĩ vtrũ ſaltẽ tñis acceptilatio hẽat viz nudi pa
cti. vt ſic ꝟrute' hui' tollat obligatio. rñdet q̃ nõ dicẽt aliq̃s.
quꝺ põt fieri q̃ inter nos nõ fuerit ſaltẽ nud' conſenſus. rñ.
q̃ imo q; ponam' q̃ ego ſciebã nulli' momẽti fore acceptila
tionẽ quã faciebã: certe nõ hẽbit viz nudi pacti: cũ nullũ ꝺſen
ſuz̃ habueriz̃ paciſcẽdi: qñ ſciẽs fui i hoc. §. ſe. plan' eſt.

a Ecepto. Stic' erat ſeru' cõis titij ꝛ meuij. titi' debebat
meuio. c. ſtic' dicit meuio. hẽs ne acceptũ. qꝺ tibi titi' ꝺñs me'
ꝺz vtz̃ talis acceptilatio cõis ſui valeat ꝓ altero ꝺño. rñ. q̃
ſic. Et ꝓbat auctoꝛitate. ꝛ ꝺ̃ ꝓbat dicto labeonis qꝺ clarz̃ eſt
§. ſequẽs plan' ẽ. ꝛ allegat ſepiſſime ad hoc ꝙ qꝺ aliq̃d ligat
ꝙ illud ẽt ſoluit. Filiusfamilias. Fili' me' ꝺ̃rit tecũ ꝛ ꝓmi
ſit tibi cẽtũ: certũ ẽ q̃ obligat tibi: tũ me non põt obligare ex
ſuo ꝺcto de iure ciuili. Nũc q̃rit vtrũ ipſe fili' poſſit liberari ꝙ
acceptilationẽ q̃ ẽ de iure ciuili. rñ. q̃ ſic. ſz ego acceptũ rogan
do ꝓ filio meo nihil ago. ſz ẽt ſeru' ſi ſit obligat' põt ꝙ accepti
lationẽ liberari: vt plerũq̃ ẽt tollãtur obligationes honoꝛarie
pp acceptilationẽ: vt ſũt actiões de peculio de in rẽ ꝟſo. ꝛ qꝺ
iuſſu q̃ dant aduerſus p̃emꝛ aduerſus ꝺñz Et põt acceptila
tio fieri ẽt lingua greca: ꝺũmõ fiat ſil'ib' ꝟbis q̃b' fit latine vt
ſic. habes accepta. xx. tot. rñdet creditoꝛ accepta hẽo due. ll. ſe.

Q Pecies acq̃rẽdi. Habeo vſumfru. in ſtico ꝓplane ſũt.
ſuo. iſte ſu' põt me liberat a creditoꝛe meo: acceptũ rogã
do. q; põt mihi acq̃rere. ꝛ liberare a debito ẽ ſpẽs acq̃rẽdi idẽ
in ſeruo q̃ mihi bõa fide ſeruit. itẽ ſi ſeru' tu' mihi aliq̃d ꝓmit
tat: ꝛ ego ei acceptũ tulero ipe liberabit ꝛ ꝺñs ei' ab actiõib'
põtoꝛijs q̃b' ꝙ ſuo tenebat ſic ẽ actio ꝺ peculio. ꝺ in rẽ ꝟſo ꝛc.

Si ſu'. Titi' moꝛtu' eſt. cui' hr̃ditas nõdum ẽ adita. erat
ãt in eadẽ hr̃ditate ſu' ſtic'. q̃ añ adita hr̃ditatẽ acceptũ roga
uit' aliq̃ ꝺbita titij ꝺñi ſui quondã. q̃rĩ an hr̃ditas ꝙ hãc acce
ptilationẽ libereꝛ. rñ. q̃ ſic. itẽ ꝺñs ẽ apꝺ hoſtes ſeru' ei' põt eũ
liberare acceptũ rogãdo a creditoꝛib' ſuis ꝛ liberabit ꝺñs cũ
reuerſus fuerit ab hoſtib' iure poſtliminij. q; ẽt ꝺño q̃ ẽ apud

Hoſtes ſeruus ſtipulari põt. lex ſequẽs plana eſt.

Et ꝙ iuſiurandũ. Cũ fui manumittitur ponunt eis ope
certe. q̃ iurãt ſe p̃ſtaturos ipſis patronis ſuis. q̃rĩ vtrũ tales
ope poſſint accepto ferri. rñ. q̃ ſic. ſ. ſe. plan' ẽ. Illud certũ
eſt. Tu ꝓmiſiſti mihi fundũ. ego tibi accepto tuli vĩa vl' vſufr.
certe talis acceptilatio nõ valz. nã q̃ acceptũ fert aliq̃d ꝺz totũ
vel ptẽ ei' acceptũ ferre. vſufructu' ãt vel via nõ ſunt ptes fun
di ꝛ ponit exẽplũ: vt ſi q̃s domũ ſtipuleꝛ ꝛ accepto ferat cemẽ
ta: vel feneſtras. nã talis acceptilatio nõ valet in. §. ſequẽti. gl.
ponit caſuz. Si is q̃ hoiem. Promiſiſti mihi hoiez in gñe
ego tibi ſticũ accepto tuli. vtrũ talis acceptilatio aliq̃d opeꝛ.
rñ. q̃ ſic. q; tollit totã obligationẽ. ꝛ eſt rõ q; ſi in genere tibi ꝓ
miſi hoiez poterã illũ ſticũ tibi ſoluẽdo liberari. Cũ q̃ fũdũ
Stipulat' ſuz̃ a te fundũ. tu ꝓmiſiſti ẽt te nihil i hac ꝓmiſſiõe
doli cõmiſſuz̃ querĩ vtrũ poſſiz̃ tibi accepto ferre doliũ ꝟꝛe
hẽſum in hac clauſula. rñ. q̃ nõ. ſi nõdũ ſit cõmiſſus. Si ꝟo cõ
miſſus iã ſit tũc poſſuz̃ tibi acceptũ ferre. §. ſe. plan' ẽ. Et ſi
fideiuſſori. Mutuaui tibi. x. ꝛ nõ ſuz̃ ſtipl'at' ea mihi reddi: ſic
tu es mihi re obligat' dediſti fideiuſſoꝛi mihi ꝙ his. x. huic fi
deiuſſori acceptũ tuli. querĩ vtrũ tu liberat' ſis ꝙ hãc accepti
lationẽ. rñ. q̃ ſic. Si legatoz̃. Titi' faciẽs teſtñ legauit mi
hi fundũ ſempꝛonianũ ſub ꝺditiõe ſi ipatoꝛ in italiã venerit.
hr̃s titij dedit fideiuſſoꝛẽ ꝓ his legatis ſoluẽdis. ego accepto
tuli huic fideiuſ. q̃rĩ vtrũ hr̃s titij libereꝛ a p̃ſtatiõe legati iſti
us. rñ. q̃ nõ. imo tenebit illud ſoluere ꝺdi. exiſtẽte: ꝛ ẽ ſpãle i le
gatis. al's. §. vt. ſ. §. pri. Si ita ſtipulat'. Eram' ſimul tu ꝛ
ego. dixi tibi. rogo te crede titio amico meo cẽtũ ego fideiubeo
ꝓ eo. poſtea ſtatiz añq̃ pecuniã nũeratẽ titio acceptũ tuli tibi
ſi poſtea titio crediderĩs q̃rĩ an ipe teneat. rñ. q̃ ſic. nã ſz ipſe
fideiuſ. nõ añ liberat aut obligat q̃ reo creditũ fit. reꝰ tñ non
põt poni ꝙ antiq̃oꝛe obligatiõe liberari q̃ ſit eius obligatio.

Duo. §. ſequentes plani ſunt cuz. l. ſequenti.

Is q̃ ſticũ. Tu ꝓmiſiſti mihi ſticũ ſeruuz ſolũ venis ad
me ꝛ dicis ſticũ quẽ tibi ꝓmiſi: ꝛ pãphilũ hẽs ne acceptuz. an
talis acceptilatio valeat. rñ. q̃ ſic. ꝛ pãphilus ſupflue appoſit'
eſt in hac acceptilatiõe. ꝛ põit ter. aliud exẽplũ qꝺ planum eſt.

Ex plurib'. Titi' meui' ꝛ ſei' ꝓmiſerũt mihi. c. aureos
ego acceptũ fero. certe alij ẽt liberant nõ ea rõne q̃ ipſis
ẽt ſit accepto latũ. ſz q; ille cui acceptuz tuli videt mihi ſoluiſſe

ꝑ se ⁊ pro alijs. lex sequēs plana est.

Ex vno. Cōtraxi cū titio multis vicib⁹, ita ꝙ mihi teneat ex plurib⁹ causis. ego possuꝫ ei accepto ferre ex vno ℈cto. alijs exceptis. vel ex oīb⁹ si volo, ⁊ vna acceptilatione oēs ℈ct⁹ possunt tolli. §. sequēs ponit ꝟba ⁊ formā acceptilationis quam

§ forma seruare tutū est: quare nō indiget casus positiōe.

§ J acceptolatū. Mutuaui tibi. c. ⁊ fuma a te stipulat⁹ ea mihi reddi, sic es mihi obligat⁹ re acceptū tibi fero. certe tu nō liberaris ipso iure, sed tū si petā a te illa cētuꝫ. tu poteris mihi opponere exceptionē doli malj vl pacti ꝙuēti. Inter. Jste §. ponit doziam inter ista duo gña liberationū. vna est ꝙ vocat apocha. q̄d, sit. vide in glo. aliud est acceptilatio. Et est differē tia inter ista duo. nā ꝑ acceptilationez debitor liberat. ēt si pe-

§ cunia nō soluat. ꝑ apocha vero nō nisi pecunia soluat.

§ J accepto fuerit. Cōueni te i iudicio. tu⁹, ꝓcurator satisdedit iudicatū solui, q̄ satisdatio tria in se cōtinet. primo vt solua tur iudicatuꝫ. scōo vt dolus absit, tertio vt defendat res. Ego accepto fero tibi clausulā ob rē iudicatam, certe alie due

§ clausule sunt etiam sublate.

§ J sub conditione. Titius testō suo legauit mihi fundū sub cōditione. si nauis ex asia venerit. Ego hoc legatū stipulat⁹ suꝫ pure mihi dare aio nouādi. postea ante cōditiōis euē tuꝫ acceptū fero heredi stipulationē si post̄ additio extiterit nō possuꝫ petere legatū neq; ex testō neq; ex stipulatiōe. Ex testō nō. q: actio quā hēbat ē nouata ꝑ stipl'onē quā interposui aio nouādi. Ex stipl'one q: sublata ē ꝑ acceptilationē: ⁊ sic nullo iure possuꝫ petere legatū vbiq; oppositj obicib⁹. l. se. plana ē.

§ J ego tibi. Tu ⁊ ego ℈xim⁹ iuicē vēdēdo: emēdo: locando. ducēdo. ⁊ sic sunt mutue obligatiōes. ego tibi acceptū fero. certe tu nō solus liberaris. sed ēt ego libero: hoc vez sine dū res interuenit. aut ab altera parte tm̄ res interciderit.

¶ De pretorijs stipulationib⁹ Rubrica.

Pretoriarū stipl'onuꝫ. Jsta lex primo diuidit in duas ptes principales. Nā ꝑmo facit diuisionē stipulationū ꝓtoriarū. Scōo declarat q̄ stipl'ones exigūt nudā repromissionē; ⁊ q̄ satisdationē. prima ps in ꝓncipio. Scōa i §. stipl'onū. istaꝝ ꝑma ps subdiuidit i tres: q: primo oīdit q̄ sint stipl'ones ꝓtorie iudiciales. scōo q̄ ꝙuētionales. tertio q̄ cōes prima ibi iudiciales. scōa ibi ꝙuētionales. tertia ibi. cōes sūt. Scōa ps diuidit in duas. q: ꝑmo oīdit q̄ satisdationē requirit. scōo q̄ nuda repromissionē habita hac diuisiōe hui⁹ legis de se clara est. q: pōit plana exempla.

Pretorie stipl'ones. Hec lex facit aliā diuisionē stipulationū ꝓtoriarū. s. ꝙ quedā ꝙtinēt restitutionem rei. q̄dā ꝙtinēt q̄titatē incertā. Restitutionē rei cōtinēt veluti noui operis nunciatio q̄ caueat vt op⁹ restituat. i. vt in ꝑtinū statū redigat vsq; ibi. ideoq;. vbi iussit ex p̄cedētib⁹ ꝙ data cautiōe de opere restituēdo si actor q̄ petijt cautionē ō opē restituēdo moriat plurib⁹ heredib⁹ relictis. ⁊ vn⁹ heredū agat vt op⁹ restituat ⁊ vincat totū op⁹ restitui dz. vel pone econtra: ꝙ stipulator decessit vno herede relicto. ꝓmissor ℈o de opere restituēdo decessit plurib⁹ hēdib⁹ relictis. si heres stipulatoris agat ℈ vnū heredē ꝓmissoris. ⁊ eū vincat totū op⁹ debebit restitui. Nā q̄ diu aliq̄d supest de opere restituēdo tādiu p̄t dici op⁹ nō esse restitutuꝫ vsq; ibi. incertā q̄titatē. vbi ponit aliud mēbrū diuisionis dicēs ꝙ icerte stipulationes ꝓtorie sunt. stipl'o iudicatū solui q̄ ē incerta ante sniaz: q: ignoram⁹ q̄d iudex sit'iudicatur⁹. Itē dāni infecti: q: cōtinet interesse qō q̄si semp est incertū. Et iste stipulatiōes ꝓtinētes incertū diuidunt̄ inter heredes ꝓmissoris ⁊ stipulatoris vt vnusq̄sq; teneat̄ ꝑ pte. lz allegādo possit dici in ℈ius. s. ꝙ nō mutaret̄ stipl'o in heredib⁹. lz sicut ipse ꝓmissor teneret̄ insolidū: ita ⁊ hēdes ei⁹: lz nō est ita. Itē in heredib⁹ stipulatoris summa rōne fit: ꝙ si vn⁹ vincat hēdes ꝓmissoris teneant̄ ꝑ ptib⁹. tū si ꝓmissor iudicatū solui moriat̄ q̄ ꝙueniebatur rei vēdi. ad fundū restituēdū ⁊ vn⁹ heredū suoꝝ possideat totū fundū ipse solus cōueniet̄ actione de iudicato soluēdo sicut ⁊ fideiussores ei⁹. hoc verū est si possessor moriat̄ ante litē cōtestatā. Si aūt moriat̄ post litē cōtestatā tūc hēdes teneantur ꝑ pte ad fundi restitutionē. licet vnus totū fundum possideat.

Par. lex sequens iuncta glo. plana est.

Pretorie aūt. Edificabas in fundo meo. ego nūciauī tibi nouū op⁹. tu satisdedisti vsq; ad certū tps de opere restituēdo si appareat male edificatū. tps satisdationis ē finitū. nūq̄d teneris, mihi iterū satisdare. rn̄. ꝙ sic. q: pretorie stipl'ones si non

i penit culpa stipulatoris sepe interponuntur.

i Noīb⁹. ꝓcurator me⁹ pōt mihi acq̄rere stipl'one ꝓtoria similiter ⁊ institor. i. factor meus.

i Noīb⁹. Stipulat⁹ suꝫ de ope demoliēdo: ⁊ si nō destruas penā ꝑmittis. certe ista stipl'o ꝓtoria cōmittitur etiaꝫ ad penam. non tantum ad principale.

Pretorie stipl'ones. Dom⁹ mea ipendebat in tuā: ita vt minaret̄ ruinā. tu cōuenis me de dāno infecto do tibi fideiussorē de dāno resartiēdo. Tu vis me cōpellere ꝙ dez tibi pignora. vel ꝙ deponā aurū vel argentū ꝑ securitate tua. q̄rit vtrū possis me ad hoc cōpellere. rn̄. ꝙ nō. q: stipl'ones ꝓtorie desiderāt ꝑsonas fideiussorum. glo. ponit casum. l. sequentis.

i Pretorijs stipl'onib⁹. Si q̄s ita ambigue ꝓferat verba satisdationis vt faciūt duplices hoīes. ita vt intelligi vir possint. dz adiri iudex vt verba stipl'onis vel satisdationis interpretetur.

Valerian⁹. Cū dom⁹ mea domui tue ruinā minaret̄ ꝓtor iussit vt tibi cauerē in triennū. postea iussit vt cauerē in decēnium. dō ꝟ ꝙ ꝑma stipl'o triēnij nō est sublata ipso iure, sed tantum per exceptionem.

i Pstipulationib⁹. Jsta lex dat cōsiliū illis q̄ sibi volunt caueri aliqua stipl'one: vt. s. cōprehendāt certā summā in stipulationib⁹ suis sicuti „ pmittis mihi ducētū aureos. si dom⁹ vel paries tu⁹ meā domū leserit. ⁊ meli⁹ est sic dicere. ꝙ dicere ꝓ mittis dānuꝫ vel interesse reparare q: plerūq; ista interesse ad paruam summam reducuntur: cum sint odiosa.

¶ Rem pupilli saluam fore. Rubrica.

Cum pupillo. Cū iudex tutorē daret cuidam pupillo

c iussit vt satisdaret rē pupilli saluā fore. Tutor male administrauit. queritꝝ qñ possit pupillus agere ex ista stipulatione rem pu. sal. fo. rn̄. ꝙ demū finita tutela. q: tunc, etiam tutele actione agere potest pupillus.

§ J pupillus. Pretor dabat tutorē pupillo abnti vel p̄sentiti: q̄ tū fari nō pōt. q̄rit q̄liter stipulabit̄ rē pu. sal. fo. rn̄. ꝙ seru⁹ su⁹ stipulabit̄ si suū nō hz dz sibi emi. si nō pōt emi q: pupillus paup est. vel nullus seru⁹ emēdus inuenit̄ tūc tabellio dz stipulari ꝑ pupillo. aut ꝓtor cōstituet aliquē loco pupilli cui ꝑmittat̄ rē pu. sal. fo. hec. d. cum. l. sequenti.

Non q̄s. Dictū est. §. l. pri. ꝙ ꝓtor dz ꝓstituere aliquē loco pupilli cui repromittat̄. sz q̄rit vtrū iste talis acq̄rat pupillo actionē directā ex stipulatu. rn̄. ꝙ nō sz vtilē. Scōo dicit ꝙ hac stipulatione dz caueri pupillo fideiussorib⁹ dari. ¶ Illud §ūt q̄dā veri tutores q̄ gerūt tutelā. §ūt q̄dā q̄ nō. sunt tutores. tū gerūt negotia pupilli tā ꝙ tutores. de ꝑmis nō ē dubiū q̄n teneāt hac stipl'one. de alijs ℈o dicit iurisco. ꝙ ēt teneant̄ fideiussores eoꝝ. ille ℈o q̄ ē tutor. tū nō gessit negotia pupilli nō teneat̄ hac stipl'one: q: ēt nō teneat̄ actiōe tutele. lz vtili actione teneat̄. q: suo piculo cessauit. Est tū cōpellēdus vt gerat negotia pupilli. vt possit hac stipl'one teneri. §. se. plan⁹ ē. ¶ Di tutor. Titi⁹ cū tutor esset cuiusdā pupilli capt⁹ est ab hostib⁹ an possit agi ex hac stipl'one tanq̄ finita tutela. rn̄ ꝙ sic. ⁊ gña

Pupilli sal. fore. cetera huius. l. plana sunt.

§ J filij. Titi⁹ cū furiosus esz dat⁹ est ei curator. q̄rit q̄s stipuleat̄ ꝑ eo. rn̄. filius suus si aliquem habet.

Seruus pupilli. Dictū ē. ō. e. l. ij. q̄s stipuleat̄ ꝑ pupillo absente. hec lex dicit ꝙ si pupillus sit pūs ⁊ fari possit melius est ꝙ ipe stipuleat̄ licet non intelligat quid agatur.

Ātiu⁹. Titi⁹ ⁊ meui⁹ sunt dati tutores in testō vel a iudice alicui pup. Titi⁹ dicit meuio: volo ꝙ satisdes mihi rē pupilli sal. fo. meui⁹ dicit nō teneor. q̄rit q̄d iuris. rn̄. ꝙ titi⁹ nō pōt cogere meuiū vt sibi satisdet, verūtū si vult titi⁹ pōt offerre meuio satisdationem

Q satisdationem. vel an ipse satisdare velit. l. se. plana est.

¶ Cum pupillus. Pāphilus pupillus latū habēs patrimoniū hēbat multos debitores dat⁹ ē, ei tutor q̄ satisdedit rei pu. sal. fo. q̄rit vtrū noīa debitoꝝ ꝓrehēdāt hac stipłone. ita vt ēt salua debeāt eē p hāc stipulationē. rñ. q sic. ita q si pereant negligentia tutoris. tutor tenebit ad dānuz: sicut si cetere res pupilli perissent.

S Postea q̄. Titi⁹ fuit tutor cuiusdā pupilli finita tutela facit morā in reddēdis rōnib⁹ tutele. ita q pupillus dānū patitur. q̄rit nūq̄d ipse titi⁹ teneat resarcire dānuz ipsi pupillo t restituere fructus. rñ. q sic. Nō enim est equū pupillū pati dām num ꝓpter moram tutoris.

¶ Cum rē saluā. Ista lex ōclarat qñ cōmittat stipło rē pu. sal. fo. t dicit q tūc demū ꝓmittit qñ tutor nō agit vel administrat sicut dz. ita q substātia pupilli diminuit vel deteriorat.

S Aut tutor nō agit circa pſonā pupilli id q̄ facere dz.

S Plures. Pulchra lex t elegātissima. t casus ei⁹ talis est. Pāphilus pupil. hēbat duos tutores: q̄ dederāt ei duos fideiussores rē pu. sal. fo. finita est tutela. pupillus vult q̄uenire li⁹ erit sibi litigare cū vno fideiuſ. q̄ cū ambob⁹. iō vult vnum eoꝝ insolidū q̄uenire. q̄rit vtrū possit. rñ. q sic. nec poterit fideiussor vti bñficio epłe dīi adriani ō diuidēda obligatiōe. isti tñ tutori debebit pupil. cedere actiōes ꝑ aliū fideiuſ. Dz vr q huic fideiussori q̄ insolidū q̄uenit fiat iniuria. nā tutores cōueniunt tm̄ p pte quā q̄lq̄s administrauit. t tūc demū insolidū q̄ res ab alijs fuari nō pōt g̃ ēt i fideiuſ. fieri dz vt tē insolidū q̄ueniat si res ab alio fuari nō pōt. Itē fic ē ēt i ceteris ꝯctib⁹ vbi fideiussores accipiunt: vt inter ipsos obligatio diuidat. g̃ h ēt fieri dz. Dz rñ. q ab hac forma iuris recessus est i b casu sū ma rōne. nā cū in ꝯctib⁹ fideiussores adhibent ipsi ꝯhētes q̄ dāmodo volūtarie incidūt in fideiussores t intelligunt bñ q̄d agūt. pupillus vo nō ipse ꝯr t. sz quodāmō incidit in tutorē. t nō bñ itelligebat q̄d agebat: q̄ sibi tutores t fideiuſ. dabāt t incōueniēs est ei q ex vna tutela plures qōnes oriant: t forte apd diuersos iudices q̄re ostitutū ē: vt fideiussores tutoꝝ possint insolidum conuenīri.

¶ Judicatū solui. Rubr. Glo. cōtinuat rubricam.

In stipłone. Feci te cōuenire in iudicio ad cētū. procurator tu⁹ satisdedit iudi. sol. fuisti ꝯdēnat⁹. quer it q̄ dies isti⁹ stipłonis cedit. rñ. q statiz post q̄ sniа iudicis trāsiuit i rē iudicatā. tū exactio nō pōt fieri nisi p⁹ rps reo a iure indultū. s. p⁹ quatuor mēses. l. sequēs plana est.

S Jqs. Volebā te facere conuenire coram aliquo iudice procurator tu⁹ satisdedit iudi. sol. postea muto volūtatē: t facio te vocari corā alio iudice. certe isti fideiussores ꝑus accepti nō tenētur mihi: q: nō subdiderūt se sniе isti⁹ scōi iudicis.

¶ Si stipulatione. Nūc iurisco. incipit numerare pſonas: q̄ possunt stipulari iudi. sol. t ꝓmo dicit q procurator tutor t curator hij possunt stipulari iudi. sol. t procurator accipiēdus ē ille q̄ mādatuz hz. siue p illa cā tñ: siue sit procurator vniuersoꝝ bonoꝝ. t lz ab initio cū stipularet iudi. sol. nō fuisset procurator. si tñ postea dñs ratū habuit erit ratū q̄ fecit t procurator fuisse videbit.

¶ Dz t si forte. Sūt certe pſone q̄ pñt agere p pſonis ꝯiunctis. vtrū iste possint stipłari iudi. sol. rñ. q nō: q: nō sunt procuratrices tales pſone. si nō hēant mādatū. lz p̄tor ꝓmittat eis q possint agere sine mādato. imo si tales pſone stipulate sunt iudi. sol. nō valz stipło. sz erit de nouo satisdādum.

Itē t tutor ille cē dz q̄ administrat si velit stipulari iudi. sol. vsq̄ ibi. sz t si. ponam⁹ q aliq̄s administrat negotia pupilli. q̄si tutor t tū tutor nō ē vtz talis possit stipulari iudi. sol. rñ. q nō. Itē t si tutor esset. nō tñ administraret nō pōt stipulari iudi. sol. Nā solus ille tutor pt agere p pupillo t stipulari: q̄ est dat⁹ a patrē pupilli vel cui maior pars tutoꝝ cōmisit administrationē. vel q̄ dat⁹ ē a iudice q̄ hñt ius dādi tutorē.

¶ Dz t curatorē. Dictū ē. ff. e. l. iij. §. stipłone q curator pōt stipłari iud. sol. h ōclarat q̄s curator illō facere possit t dicit q curator furiosi itē pupilli. t adolescētis hij oēs possunt stipulari iudi. sol.

¶ Si tutor. Pupillus habebat pfionius in italia: t in gallia. tutores ēt hēbat vnū rerū italicaꝝ. alium rerū gallicaꝝ. dr hic q tutor rerū italicaꝝ nō pt stipulari iudi. sol. sup reb⁹ gallicis: q: nō hz earū administrationez.

¶ Si re⁹. Dr. j. e. ti. l. iudi. solui. la ꝓma. q stipło iudi. sol. hz tres clausulas. ꝓma est id q̄ verbū sonat. s. q solua t res iudicata. scōa est q reus defendat. tertia q dolus abſit. istis ꝓsuppositis. pone casuz. Reus cōuentus satisdedit iudicatum solui: q: fm iura. ff. oꝝ. cogebat satisdare. etiā ille q̄ conueniebatur noīe ꝓprio. satisdedit: ergo reus. postea sese absentauit. vtrū cōmittatur clausula de defendēdo. rñ. q q sic. Si nemo sit qui eū defendat. Si vero sit qui eū defendere velit. interim nō cōmittit stipulatio iudicatū solui.

¶ Si plures. Re⁹ cōuent⁹ satisdedit iudicatū solui. t dedit tres fideiussores. nō defendit re⁹: t sic cōmissa est illa clausula de defendēdo. actor agit ꝯ vnū fideiussorē ad interesse. ꝓt rē nō defensaz. t litem est cōtestat⁹ cū fideiussore. Nūc q̄rit vtrū re⁹ ꝓncipalis possit suscipere defensionē cause. rñ. q sic t fideiussor dz absolui. h. d. cum. l. sequenti.

I Am tamen. Dictū est. s. prī. l. t. §. precedenti. q re⁹ pōt suscipere defensionē lite cōtest. ꝯ fideiussorē. hoc dictum nō hz locū. si fideiussor sit iā condēnatus: q: si condēnato fideiussore dare t ptās reo suscipiendi defensionē: sequeret q solutione facta dare t repetitio: qđ esset incōueniens. ergo ꝛc.

¶ Un⁹. Re⁹ satisdedit de iudicato soluēdo. t dedit plures fideiussores. vel sic. plures erāt heredes q̄ cōueniebant: aliqui volūt defendere aliqui ño nō. dubitat vtrū vn⁹ fideiussorum aut vn⁹ heredū possit defendere: si alij nolint. rñ. q sic. glo. bñ declarat. §. sequentē.

¶ Nūc videam⁹. Sepe supra dictū est. q in stipłone iudicatū solui sunt tres clausule inter q̄s est vna de defendēdo. In hoc q̄rit qualis exigat defensio: vt satisfieri possit stipulationi ne ꝓmittat. itez que pſone debēt defendere. rñ. iurisco. q si pſone supius enumerate defendāt. recte videtur facta defensio. nec stipło cōmittet: t sunt ille pſone fideiussorū heredū vel debitorū. itē tutores. curatores. t procuratores Si ño alie pſone sint q̄ ille q̄ velit ōfendē stipło nō cōmittet si defendāt arbitrio bōi viri. i. cū satisda. nā si satisdet vr recte defendere. si āt velit defendere simpliciter. i. sine satisdatione t iudex eum repellat cōmittitur stipło vsq̄ ibi. q si quis eum. Si aduersarius talē defensorē sine satisdatione admiserit stipulatio nō cōmittet: q: sibi dz imputare q talē defensorez admisit.

¶ Si ex fideiussorib⁹. Si vn⁹ ex fideiussorib⁹ qui fideiusserūt iudi. sol. velit defendere stipło nō committitur.

¶ In hac stipulatiōe. Pone casuz vn⁹ fideiussorū iudi. sol. cepit defendere. postea deseruit defensionē: an possit agi ꝯ ipsuz actione mādati ad interesse. rñ. q nō. q: nō fideiussit in defensionez sed tm̄ ad q̄titatē. s. vt solueret rē iudicatā. Si ño isti fideiussores fideiusserūt vt ēt ōfenderēt an tūc possint agere mādati distinguit aut victi sunt in iudicio: aut vicerunt. Si victi sunt poterūt agere mādati ꝯ reū si soluerūt iudicatū. verūtamen expēsas litis nō cōsequentur. Si aūt obtinuerūt in iudicio tunc poterunt petere litis expēsas: quasi fm mandatum fecerint.

¶ Si tamen. Quia ergo ita est q fideiussores possunt defendere. vt cuitetur ꝓmissio stipulationis ob rem nō defensaz quer tur si plures sunt fideiussores t velint defendere. vtrum possint omnes simul defendere. vel an cogantur dare vnū qui defendat. rñ. q debent vnum dare pro se omnibus qui defendat. alias stipulatiō cōmittitur ob rem non defensaz. Et argut iurisco. a simili. Nam si re⁹ principalis satisdedit iudicatuz solui. si moriat plurib⁹ heredib⁹ relictis hēdes debēt vnū dare q̄ defendat ne si defensio p plures diuisa fuerit. actor incōmodo afficiat. Dec⁹ est i heredib⁹ actoris q̄ nō habēt necesse vnū defensorē dare. cetera clara sunt casus. l. se. positus est. §. t de se satis dar⁹ est. glo. ponit casum. l. si ante. t plane exponit.

S Jpetitor. Pereb̄ a te fundū aliquē rei vē. t tu satisdedisti de iudi. sol. ego instituo te heredē meū. dr hic q stipulatio iudicatum solui est extincta.

I Udicatū solui. Stipulatio iudicatū solui hz q̄titatē certā. q: cōtinet illud in qđ iudex reum condemnauerit.

Ad defendendū. Duo notat hec lex esse genera defensorum. quidam sunt qui defendunt p̄sentes dominos suos. quidam vero q̄ defendūt absentes. defensores q̄ defendūt p̄sentes debēt satisdare iudicatū solui q̄ satisdatio interponē ab ipo dño. defensores vo q̄ defendūt absentes debēt p seipos satisdare iudicatū solui. siue mādatū habeāt siue nō habeant.

Si seru⁹. Petebā a te seruū sticū p in rē actionē. satisdedisti de iudicato soluēdo z de re defendēda. mortu⁹ ē sticus. Tu litē hanc deseruisti. q̄rit vtrū fideiussores tui teneāt ob rē non defensaz. vt q̄ nō. q̄ nulla res est ꝓpter quā iudicetur. tū nihilomin⁹ fideiussores tenent. lz res nulla sit: q̄ expedit iudicari ꝓpter euictionem z ꝓpter fructus.

Si reus. Cōueniebā te in iudicio sup certa summa pecunie. tu satisdedisti iudicatū solui. postea fact⁹ es pretor. vel alt⁹ maior magistrat⁹. ita vt nō possis vocari in ius. dī hic q̄ nihilomin⁹ cōmittit stipl'o: z fideiussores tui tenent. si non defendaris arbitrio boni viri.

Cum querebat. Hec lex notabilis in q̄nq̄ ptes diuidit. p̄mo pōit vnā q̄nez. scdo ondit dubiū q̄nis. tertio facit vnā allegationē in q̄ne. q̄rto q̄nez determinat. q̄nto ponit vnaz nouā q̄nez. sexta ibi dicebā. tertia ibi. ecce eiz. q̄rta ibi. pinde videndū. q̄nta pinde z si forte vsq̄ ad. §. fi. Casus ā in terminis tal' ē. Cōueniebā te in iudicio sup certa sūma pecunie: quā mihi debebas: vel p aliquo fundo mihi restituēdo. Tu satisdedisti iudicatū solui: in qua satisdatiōe ꝓtinet clausula de defendēdo tu nō defendebas: nec q̄sq̄ p te cōparebat in iudicio inder te p tua cōtumacia ꝓdēnauit. nūc q̄rit vtrū stipl'o ob rē nō defensaz sit cōmissa attēto q̄ es ꝓdēnat⁹. z b̄ est ꝓma ps legis q̄ pōit q̄nez. vsq̄ ibi dicebā. z pōit iurisco. dubiū ist⁹ q̄nis dicens. q̄ ista stipl'o iudicatū solui. bz in se vnā clausulā q̄ duo ꝓtinet. s. interesse ob rē nō ꝺfensaz. z aliā rē iudicatā solui debere. cū ḡ ista stipl'o claudat vna clausula: vt siue res iudice tur: siue nō defendat. q̄rit vtrū si vna clausula cōmittat. possit nihilomin⁹ altera ēt cōmitti. vsq̄ ibi ecce eiz. vbi facit iurisco. vnā allegationē p quā vult ꝓbare: q̄ vna clausula stipl'onis cōmissa nō possit iterꝫ altera cōmitti z dicit. si q̄s ꝓmisit. c. ali cui sub alternatiua cōditione. s. si nauis ex asia venerit: vl' titi⁹ ꝺsul fact⁹ fuerit. siue nauis ꝑor venerit. siue titi⁹ ꝑor ꝺsul fact⁹ fuerit cōditio est ipleta. sed q̄si est ipleta ꝺditio ex ꝑori clausula. nō pōt ap̄li⁹ ex posteriore cōmitti. vsq̄ ibi. pinde videndum vbi ponit q̄rta ps ist⁹ legis: in q̄ determinat q̄ dicēdo. q̄ si cōmissa fuerit stipl'o ob rē nō defensaz. z postea reus condēnatus fuerit stipl'o ob rem nō defensaz euanescit nisi sup stipulatione ob rē nō defensam fuerit p̄z⁹ lis ꝓtestata. tō fideiussores nō statim tenent. licz res nō defendat. quapropt̄ si postea lis fuerit finita solutione: vel trāsactione: vel acceptilatiōe. vl' quocūq̄ mō stipl'o de re nō defensa euanescit. z. b. d. z est differentia illis lex. tū pulchrū bz casuz: in quo ponendo ꝺsumpt⁹ labor vni⁹ diei. ¶ Si fuero. Agebā ꝺ te rei vēdicatiōe ad fundum quēdā eregi a te satisdationem iudicatū solui. postea mutata volūtate egi actione psonali ꝺ te ad cētum aureos quos te dicebā mihi deberi ex cā vēditiōis certaz merciū. Queritꝰ si fueris cōdēnat⁹. aut si nō defendaris vtrū cōmittat stipl'o iudicatū solui. rñ. q̄ nō: q̄ de alia re egi. z de alia est interposita stipulatio. z sic nihil ad rumbum.

Si ex duob⁹. Cōueniebā te certa actione: tu satisdedisti iudicatū solui. datis duob⁹ fideiussoribus nō defenderis q̄pter cōmissa est stipl'o ob rē nō defensaz. vn⁹ fideiussoz tuoꝝ soluit ptē suā. Nūc q̄rit vtrū nihilomin⁹ alter fideiussor recte defendere possit. rñ. q̄ sic. Bz an ille q̄ soluit possit repetere. dī q̄ nō. q̄ stipl'o p pte sua est extincta. ac si sibi acceptolatū essz. ¶ Quotiēs. Titi⁹ ꝓueniebat meuiū aliqua actiōe exegit ab eo satisda. iudi. sol. nō est defensus meus⁹. Titi⁹ actor vult cōuenire fideiussores ob stipulationē cōmissaz rei nō defense. fideiussores dicūt titio nos sum⁹ cōtenti soluere. tū nos petim⁹ q̄ absoluas meuiū a priore iudicio: q̄ si soluerem⁹ z re⁹ nō eēt absolut⁹ a priore iudicio: nos nō possem⁹ quicquā ab eo cōsequi actione mādati p eo q̄ fideiussim⁹ p ipso. aut si vellemus aliq̄d ꝺseq̄ cogeremur reū defendere in p̄mo iudicio z sic esse mus multū grauati. Queritꝰ vtrū petitio ista fideiussoꝝ sit iusta. rñ. q̄ sic. glo. ponit casum. l. sequentis.

Esta. rñ. q̄ sic. glo. ponit casum. l. sequentis.

Ex iudicatū. Tu quēt⁹ fuisti a me z dederas fideiussores iudicatū solui. nō fuisti ꝺfensus: quapropt̄ volui ꝓuenire vnū ex fideiussoribꝰ tuis: ipse parat⁹ ē soluere mihi. q̄rit vtrū coga

Etur iudiciū accipe. rñ. q̄ nō. cetera iſtius. l. glo. declarat.

Ex clausula. Titi⁹ cōueniebat meuiū. z exegit ab eo fideiussores. iudi. sol. meui⁹ dolosus homo curauit p dolū q̄ ipe absolueret a iudice. q̄rit vtrū videat defensus eē. ita vt nō cōmittatur stipl'o. rñ. q̄ nō videt se defendisse ex quo p dolum vitacit aduersariū suū. vl' pōe casuz i fideiussoribꝰ q̄. s. si nō defendat re⁹. fideiussores tenent insolidū ob rē nō defensaz.

Ir bon⁹. Judeus q̄dā ꝓueniebat me vt darē sibi mācipiū christianū: satisdedi iudicatū solui. nō fui ꝺfensus. q̄rit vtr stipl'o sit cōmissa. rñ. q̄ nō q̄ nō poterat me ad mācipiū christianum conuenire.

Quissima clausula. Dictū est. s. e. l. iudicatū. la prima. q̄ tres sunt clausule stipl'onis iudicatū solui quarū vltima est de dolo abfuturo. dī in hac. l. q̄ ista ꝝba dolū abesse z abfuturū cē ñ respiciūt tm̄ tps p̄s. imo ēt tps futurꝫ. ita q̄ si ille q̄ dolū ꝓmisit dec esserit. heres su⁹ tenebit̄ q: refert̄ ad oēs tps. Ecdo dicit. si q̄s ita fuerit stipulat⁹: pmittis dolū abesse: z abfuturū cē z si nō abfuerit. pmittis penā q̄nquagita. si ita stipulat⁹ fuerit. tenebit̄ pmissoz etiā p dolo extranei ad penā p eū pmissaz. Tertio dicit q̄ stipl'o iudicatū solui refertur ad p̄cipiū stipl'onis q̄d b̄ sit dicere declarat glo. vltima sup ꝝbo ad p̄cipium.

Cum apud. Cōueniebā te apd iudicē sempronium. tu dedisti fideiussores q̄ pmiserūt mihi soluere id q̄d sempronio iudex iudicaret. tu fuisti absolut⁹ a sempronio iudice. Ego appellaui ab ista snia: tu postea fuisti cōdēnat⁹ apud iudicē appellationis. queritꝰ vtrū fideiussores tui teneant̄. rñ. q̄ nō: z ita cōsulit lex. q̄ adiiciatur in stipl'one. pmittis soluere p reo. q̄d sempronio iudex iudicauerit. vel ille q̄ in sempronij locū fuerit substitutus. tūc tenebunt̄ fideiussores etiā in cā appellatiōis.

Si vn⁹ fideiussoꝝ. Pone casuz vt. s. e. l. si ex duobus.

¶ Rē ratam haberi. Rubrica.

Cum q̄s. Dñ ꝓuenit̄ iste cui exceptio rei iudicate cōpeteret. si ver⁹ procurator exegisset. stipulatio ꝺ rato committitur. b. d. z glo. ponit casum legis sequentis.

Cum minor. Titius minor. xxv. annis dedit pecuniā mutuā seio. ad quā petendā fecit pcuratorē meuiū. scius cū cōueniretur petijt a procuratore meuio q̄ caueret de rato. s. q̄ minor ratū haberet id q̄d gereret inter se z pcuratorē. z sic soluit pecuniā. minor istā pecuniā pdidit: si sic petit restitui in integrū ꝺ istā solutionē q̄ restitutio sibi a pretore data est. sed⁹ debitor vult ꝓuenire pcuratorē minoris. ꝑpter cautionē ꝺ rato vel vult pecuniā repetere. queritꝰ vtrū possit. rñ. q̄ neutrū facere pōt. Idem est dicendū: si minor bēat ratū actū falsi pcura. z postea petat restitui. vsq̄ ibi. ¶ Et ideo ita. Dat consiliū reo vel ei⁹ pcura. qualiter sit cauendū de rato a procura. minoris: q̄ mandatū bz pcurator. z sic pmittis q̄ minor ratū habebit. z si i integrū restitut⁹ fuerit: aut heres ei⁹. siue eis ad quē ea res ptinebit tantā pecuniā dare spondes. Si ꝝo mādatuz pcura. nō bz. tūc dz ēt pena stipulatiōi rato inseri: vt declarat glo. magna sup ꝝbo prudēti⁹. Nā si talis pena nō sit adiecta vel nō cōsentiret minor dare. iterū actio minoꝝi. ¶ Falsus procurator. Mutuani titio cētū. quidā q̄ nullū mādatū a me habebat fecit cōuenire titiuz p ista pecunia. z cauit de rato. victus est pcurator. z ego dñs appellaui. queritꝰ vtruz stipl'o de rato sit comissa ꝺ istū falsuz pcura. rñ. q̄ nō: q: ego videor ratū hre actū pcura. cōfugiēdo ad cōe auxiliū iuris. Dō si ego postea pecuniā exegero. nō habēdo ratā sententiā. cōmittet stipl'o in eā pecuniā quā exegi lz pcura. nihil accepit de pecunia ista a titio. glo. ponit casum. l. sequentis.

Paulus rñdit. Quidā falsus pcurator egit ꝺ titiuz noīe meo. nō est data cautio ꝺ rato. ego tñ postea litē incepta ab isto pcuratore psequor. Nūquid videor ratuz habere q̄d pcurator fecit. rñ. q̄ sic. etiā si ꝝbis nō habeā ratū. lex sequēs plana est. z est speciale in tutore suspecto postulato: q̄ procu, rei debet cauere de rato.

Tutore. Qui defendit tutorē absentē accusatū de suspecto satisdare dz de rato. Fracisc⁹.

§ Is cui. Delata est mihi bonorū possessio. pcurator meus petijt eā mihi ignorāti & anteq̄ habeā ratā istā petitionem decessi. dī q̄ heredes mei nūq̄ possunt habere ratam istam petitionem.

Procurator. Procurator meus egit ad exhibendū ꝯ te & promisit de rato. tandē fuisti absolutus q̄ nō possidebas. nūc ego ago ꝯ te ad exhibendū q̄ nunc inueneris possidere. nūquid procurator me⁹ tenebit̄ de rato. & certe nō. cuz ex alia pos. nunc ago. & adducit simile. ¶ Si pcurator. Falsus pcurator noie meo exegit a debitore meo. x. que mihi debebat & satisdedit de rato. tandem ego cepi ista. x. petere a debitore meo & succubui. dī q̄ cōmittit̄ stipulatio in totū ꝯ falsuz pcuratorē. & si falsus pcurator mihi sine iudice soluerat q̄ petet a me cōdit̄. sine cā vel ob causaz. Ultimo dicit. q̄ debitor meus agit ꝯ falsuz meū pcuratorez ex cautione de rato & ego volo defendere pcuratorē meū: possuz opponere agēti excep. doli obijciēdo cōpensat. nā lz a debito q̄ mihi debet sit absolutus. adhuc tñ natura remāsit debitor. ¶ Si quis. Orta est q̄stio inter titiū qui dicit se pcuratorē meū. & sticū qui dicit se liberū & nō meū seruū. dī q̄ pcurator meus dz satisdare ō rato id est q̄ habebo ratū. alioquin pmittet q̄ ti ea res est. & ō hoc cōprehendere certam summā. & hoc est verum. siue sticus sit in pos. libertatis siue seruit̄. Secūdo dicit q̄ cōmittitur stipulatio istā rati. & dī q̄ cōmittitur ex quo dñs nō hz ratum. nō aūt ante poterit agi q̄ si fuerit iudicatuz pro libertate & velim venire postea cōtra. si aūt iudicetur seruus stipulatio de rato efficitur inutilis. Franciscus.

Actor. Actor a tutore datus cauet de rato. secus in actore ciuitatis vel magistro vniuersitatis vel curatore bonis dato.

Interdū. Nō solū in iudicio prestat̄ cautio rati. sed etiā ex. vt si hoc ꝺuenit. vt ecce. si pcurator meus vēdat aut locet aut ei noie meo soluat̄. hoc acto q̄ satisdet de rato. nā satisdare dz. q̄ satisdatio ō rato pstat̄ vt magis sit tutus ille cui prestat̄. & hoc dicit hec. l cū se. & prin. se. ¶ Rē habere. Nunc dicit qualiter dñs videatur habere ratā q̄ fecit pcurator falsus. ¶ Iul'. Querit̄ q̄ dñs debeat habere ratū q̄ factū est cum falso suo procuratore quo ad hoc vt nō cōmittatur stipulatio de rato ꝯ pcuratorem. & dicit q̄ statim cuz cepit scire q̄ fecit falsus procurator dñi tñ arbitrio iudicis aliq̄ tēpus modicum trāseat. Secūdo dicit. si dñs nō habuit ratum q̄ procurator falsus exegit & sic cōmissa ē stipulatio de rato ꝯ falsuz procuratorē demū hz ratū. an euanescat stipulatio de rato iaz cōmissa. rñ. q̄ de rigore nō euanescit sed de equitate fictope exceptionis doli mali. q̄ prevalet. intellige āt dñm habere ratuz siue dñs dicat hoc habeo ratū q̄ exegit pcurator me⁹ falsus siue exigat a procuratore falso q̄ ipse falsus procurator exegerat. ¶ Siue. Lenis est hic. §.

§ Cōmissa. Debebam. x. titio soluí falso pcuratori eius & pmisit de rato procurator. tandē titi⁹ egit ꝯ me ad illa x. dī q̄ agā ex stipulat̄. de rato cōtra procuratorē ad interesse q̄ habeo eo q̄ titius nō habuit ratuz. ¶ Si sine. Heres instituꝰ grauatus dare legatū titio puta. x. nūc vult soluere cuidā noie titij tanq̄ procuratori titij. dī q̄ dz exigere cautionez de rato.

§ Si quis. Duo erāt rei debēdi q̄ pmiserant mihi. x. nūc titius noie meo agens ꝯ vnū reoz exigit ab eo & pmisit habere ratū illā exact̄. si ego ago contra alium conreum: dī q̄ cōmittitur stipulatio ꝯ procuratorem: hoc est verum si isti rei sint socij.

Amplius. Titi⁹ noie meo petijt a te. c. & pmisit eo q̄ ego amplius nō peterem. q̄ritur q̄ cōmittat̄ stipulatio ꝯ titium. rñ. labeo. si ego dñs petā in iudicio nō al's. sed autor legis clarius dicit. q̄ si peto. si mō nō cōtester litē: non cōmittit̄ stipulatio. hoc enīz casu nō peto: sed petere volo. sed si suz litē ꝺtestatus. vel si petij sine iudice & habeaz. vel dū aliq̄d ei debeam & petat a me & ego obñciam ei cōpensat̄. de his. c. videor petere. & sic cōmittit̄ stipulatio p̄dicta ꝯ procuratorē. & q̄ō his casibus cōmittatur stipulatio predicta probat p simile. nā heres a testatore grauatus ne petat a debitore heredit̄. debitum q̄ō debebat testatori: si aliq̄ō de predictis faciat videtur petere & venire contra testamentum.

§ Si indebitū. Credens te mihi teneri ad. c. soluisti titio accipienti noie meo: & pmisit q̄ ista solutionē habebo rata. tandē vidisti q̄ nihil mihi debueras. & sic indebitū solutuz vis cōdicere cōdit̄. indebiti. querit̄ a quo ꝺdicas. & dicit̄ q̄ si habeo ratā solutionē factā titio. tūc a me ꝺdices. si nō habeo ratā tūc a titio cōdices. poteris igit̄ agere cōtra titiū ex stipul'. de rato vt faciat me habere ratū. vt si faciat. tunc teneor cōdi. indebiti. si non: tunc ipe teneꝝ. ¶ Si pcurator. Falsus procurator nomine meo petijt fundum a te & promisit de rato. tādez succubuit. postea istum fundū vēdidi alij & induxi emptorē in possē. lz nō vacuam. tandē emptor rei ven. petijt a te fundum dicitur q̄ stipulatio de rato committit̄ ꝺtra falsuz pcuratorē.

Cum debitore. Dicit primo mutuaueram tibi. x. tandem falsus procurator nomine meo egit contra te ad illa. x. & pmisit me habere ratum. tandē habeo ratū in. v. nō in alijs v. dicit̄ q̄ pars obligat̄. consumpta est per meaz ratihabitionem. idem est si ista. x. aio nouādi stipulatus est me⁹ pcurator & postea. x. exegit. & promisit me ratū habiturū. nā si habeo ratum in. v. tñ pars obligat̄. cōsumpta est. Tertio promisisti mihi sticum aut. x. q̄ō volam absente me titius tanq̄ me⁹ pcurator exegit a te. v. & pmisit me ratuz habituz. dicit̄ q̄ si habeo ratum extincta est obligatio in quinq̄.

§ Si procurator. Titius noie meo petijt a te. c. & satisdedit de rato. postea ego decessi duob⁹ heredib⁹ relictis. vn⁹ quoz̄ habet ratū. q̄ō fecit titius. alter nō. dicit̄ q̄ pro pte illi⁹ qui habuit ratū non ꝺmittitur stipulatio. p parte alterius sic Scō dicit idem esse. si ego dominus pro parte habui ratum quod fecit titius. puta in quinquaginta: pro parte nō: puta in alijs quinquaginta. nam in parte quā nō habui ratam committitur stipulatio in alia nō. ratio vtriusq̄ dicti est. quia hec stipulatio de rato cōpetit ad interesse eius in eo quod habui ratū. & colligitur ex dicta ratione solutio talis qōnis. s. an hec stipulatio rati possit pluries ꝺmitti. puta cepi agere ego dñs vocando te in ius: & ex hoc te pati dānum cōstet. Secūdo lic̄. sum cōtestatus cōtra te & interest tua ꝓpter aduocatū vel alias expēsas. & rñdeo pluries cōmitti & pluries agi cum mea interest sim stipulat⁹ a titio procuratore: & ad hoc adducit simile de stipulat̄. dāni infecti si promisisti emendare damnum q̄ō dabitur ex domo tua ruinosa vsq̄ ad. x. annos. naz pro dāno q̄ō mihi dat in primo anno statiz agam. & sic de ceteris. si aūt diceres tunc demū me posse agere incertū sit me amō damnū ex illa domo non passurū. & tunc committatur stipulatio dāni infecti. & nō ante. forte ꝑ eueniet post. x. annos.

In stipulat̄. Stipulatio de rato cōtinet interesse sicut stipulatio dolum nō cōmitti que interponit̄ multotiēs tā in contractibus q̄ in iudicijs. fran.

Non solū. Si procurator meus agat aliqua act̄. cōtra te nomine meo: & dubitetur an sit procurator dz cauere de rato. idem si petat sibi nomine meo satisdari. puta de euict̄. vl̄ de damno infecto. & dubitetur an sit meus procurator: naz satisdabit de rato.

De satisdatio. Si titius agat contra te ad. c. possum euz releuare a satisdat̄. de rato. vt si mittam libellum seu epistolam principi. dicendo in ea epistola qualiter feci eum meum procuratorem. Secundo dicit q̄ procurator rei debet satisdare iudicatum solui. nec per talem epistolam de qua dixi. s. releuatur a satisdatione

§ Si sine iudice. Falsus procurator nomine meo exegit indebitum: & sine iudice. q̄rit̄ qualiter consulatur soluēti. & respon. nam aut ego non habui ratum. aut habui. primo casu aut procurator non satisdedit de rato & tenetur condict̄. indebiti procurator soluēti. aut satisdedit de rato. & tunc tenetur ipse

& fideiussores ad interesse & ad impensas act. ex stipulatu. Secundo casu. s. si ego habeo ratum non committitur stipulatio de rato. sed ego dominus teneor soluenti condic. indebiti & hec sunt vera qñ pecunia erat indebita: sed quid si erat debita. certe idē. quia si non habeo ratū tenetur procurator ex cautione. de rato & eius fideiussores. imo tamen differt quando est debita a casu supiori. s. quando est indebita. nam quādo est debita & soluat falso meo procuratori & habeo ratū: nulla act. datur cōtra me causa eius pecunie repetende. sed quando est indebita & soluatur falso meo procuratori & habeo ratum tenet ex condic. indebiti. vt istū casum habuimus. s. prime. hec oia vera sunt quādo sine iudice soluta est pecunia procuratori meo falso. Quid autē si per iudicē soluat falso meo procuratori: tē distingue an indebita pecunia sit. an debita. primo casu non videtur stipulatio de rato committi. siue habeā ratum siue nō duabus rationib⁹. qr nulla res ē que possit haberi rata. Item q̄d ad soluentem pertinet habeam ratum vel non: cuz vtroq; casu nō pōt repetere cum sit p iudicem solutū & hoc de rigore de equitate tñ si ego dñs non habeo ratum fideiussores falsi procuratoris tenētur quanti stipulatoris interest me habuisse ratum qō dic vt in glo. si aūt pecunia sit debita & nō habeam ratum tunc fideiussores tenentur insolidum. ¶ Cum autem Procurator verus habens mandatū egit & de rato satisfecit & succubuit. Postea dñs agit & obtinuit licet iniuriose. q̄rit an cōmittatur stipulatio cōtra procuratorem & eius fideiussores. & dicitur q̄ nō nisi in expensis litis quas fecit cōuentus. Idem dixit marcellus. & si dominus agēs succubuit. nā non omittitur stipulatio nisi in expēsis. ¶ Si procuratori. Cōstituī titium procuratorem ad exigendum quoddā legatum mihi relictum & dandum a sempronio herede cuiusdā. hic titius exegit hoc legatū me mortuo & satisfecit de rato. dicitur q̄ si heres meus non hz ratum cōmittitur stipulatio maxime cuz hō legatum vere debituz fuerit. ¶ Si in stipulatione. Pone casum vt in glo. que incipit agebas &c. Si procurator. Procurator falsus noīe meo petijt heredit. cuiusdā agēdo petit. here. & promisit ō rato: & succubuit postea ego dñs si peto a te fundū hr̄dit. ex cā hr̄dit. dr̄ q̄ cōmittitur stipulatio cōtra procuratorem. ¶ Qui patris. Facta est iniuria filio & sic oritur actio iuriarum patri & filio. si procurator patris agat iniur. patris nomine debet cauere non solum q̄ pater habebit ratum: sed etiam filius. poterit enim euenire q̄ filius poterit agere iniuriarū. idem dicas si nepoti facta est iniuria. nam si procurator aui agat iniur. & anteq̄ auus sciat procuratorem suum egisse decedant auus & filius. mō nepos poterit agere iniur. & ideo procurator aui dz cauere de rato ex psona aui filij & nepotis.

Procurator. Procurator agēs noīe meo p te promisit tibi amplius nō peti. vr̄ sensisse de me & meis heredib⁹.

Bonorum. Bonorum possessi. mihi delataz quidam apprehendit nomine meo. dicitur q̄ debeo ratam habere istam apprehensionem infra tēpus qno possez eā petere. nec nocet si tēpore quo habeo ratuz ille qui apprehenderat sit factus furiosus vel sit mortuus vel penituerit.

Pater. Pater soluto matrimonio petebat sibi reddi dotem a marito quondā filie & filia erat absens: & pater promisit q̄ filia habebit ratum. anteq̄ habeat ratum decessit filia. dr̄ q̄ non omittitur stipulatio. ¶ Procurator. Venditor meus tenebatur mihi redibit. infra sex menses. quidam nomine meo egit & exegit. & satisfecit q̄ ego haberem ratum. ego non habui ratum nisi post sex menses quando tam debitor liberatus erat tempore. queritur an committatur stipulatio de rato ad repetendum quod erat solutum procuratori. & dicitur q̄ sic. si autem stipulatio non interuenisset tunc tenebitur procurator condic. ob causam vel indebiti vel sine causa ad reddendum retro quod accepit.

¶ De priuatis delictis. Rubrica.

Regula ciuilis est vt ex delictis ōfuncto

c Iuliis. rum penales act. non dentur in heredes

seu ceteros successores. hinc est q̄ actio furti non datur in heredes furis. Secundo dicit. q̄ actio ad exhibenduz datur in heredem siue possideat rem: siue dolo desijt possidere. Item & rei vendicatio. Item conditio furt. datur in heredem. Tertio dicit q̄ actio furti. Item actio legis aquil. vt actio iniur. non datur heredi. Quarto dicit. si seruus meus fecit tibi furtum vel dedit tibi damnū vel rapuit tibi rem he actiones que oriuntur ex predictis delictis sequūtur seruū. hinc est si seru⁹ desinat interim esse meus & efficiatur alterius. tenebitur nouus dominus & non ego. fran.

Dunq̄. Ponit regulā quā approbat per. viij. exēpla. regula est q̄ si plura delicta fiant in vnam eandem rez: & agitur ex vno delicto non tolluntur act. ex alijs delictis orte. primū exemplū est seruum meum surripuisti & occidisti. p furto agaz furti. quia occidisti agam aquil. nec vna earum tollitur per aliam. postea ponit alia exempla q̄ omnia plana sunt.

Si quis. Ex delictis priuatis oriuntur due vie agendi. s. ciuiliter. Item criminaliter. ciuiliter quando ad bursam meam ago nec debeo subscribere. & pone exemplum in act. furti que datur ad duplum. vel quadruplum. criminaliter quādo ago vt puniatur ex furto extra ordinem non vt mihi aliquid detur & tunc debeo subscribere.

¶ De furtis. Rubrica.

Furtum. Primo dicit vnde dicatur furtuz. Secundo dic qō sola cogitatiōe furti facti non fit furtum. Tertio dicit quid sit furtum.

Furtorum. Furtorum duo sunt genera. s. manifestū & nō manifestum. manifestus fur est qui deprehēditur cuz furto. nec est vis a quo deprehendatur dū tamen deprehēdatur cum furto anteq̄ perueniat ad locum destinatum. i. in quo loco destinauerat se eo die cum furto manere. nec est vis si deprehendatur in loco publico vel priuato cū furto anteq̄ pueniat ad locum destinatum. nam vtrobiq; est furtū manifestum. Ultimo dicit. fur portauit rem surreptam ad locum destinatum & cū furto inuentus est. dicitur q̄ nō est fur manifestus. nam in initio. idest anteq̄ portetur ad locum destinatuz est in spicien dum an sit manifestus fur vel non. vt si deprehendatur ante fit manifestus. alʒ nō. & hoc dicit hec lex cū q̄uor sequētibus

Si quis in seruit. Seruus cui relicta erat libertas sub cō ditione. surripuit titio extraneo rē & interim extitit dic. libertat. & cū portaret furtum ad locum destinatū deprehēsus est in via. queritur an sit fur manifestus. & dicit q̄ nō. qr origo furti in seruit. facti nō fuit manifesti. Secundo dicit deprehēsione furis anteq̄ portet ad locū destinatū efficitur furtū manifestū. Tertio cū in domo mea q̄dā nocte vel de die venisses & cū surriperes mihi rē: videns te abscōdi me: ne me occideres dicit q̄ nō est fur manifestus. sed pone q̄ cum vidi eum furripere cucurri volens eum apprehendere & ipe dimissa re fugit. dicitur qō est fur manifestus. Ultimo dicit. q̄ nō est vis quis apprehendat furem cū furto. an ille cui est factum furtum. an quilibet alius vicin⁹ & hoc dicit ħ. l. vsq; in finē.

Hec manifestuz. Furtū nō manifestū qō sit apparet ex predictis. nā viso qō sit manifestū apparet q̄ omne aliud est non manifestum.

Si qui. Hodie surripuisti mihi rē & cōtractas postea alia die siue alijs dieb⁹ adhuc ōctas. dr̄ q̄ ex prima contractat. oritr̄ actio. nō aūt ex assidua ōctat. in plus oritur actio furti. Secūdo dicit. egi cōtra furē rei ven. & habui lit. extimat. cū nollet restituere rem. dicitur q̄ adhuc cōpetit mihi condic. furt. s. cū egi rei ven. sed officio iudicis non est mihi dānandus nisi condi. remittere. Tertio dicit. egi condic. furti. ō furē. pstitit lit. extimat. nsic ago rei ven. dr̄ q̄ iudex aut absoluet furez a rei vendi. aut cōdēnabit eū vt restituat rē. & si nō restituat dēnabit eū quātuz in litē iurauero. si mō reddam extimationem.

Cius. Is demum habet act. furt. cuius interest nō alʒ vt habebis exempla iā in. l. ita q̄. & hoc est verū si ex hoc

nesta cã eius interest.nõ si ex inhonesta vt quia fur rẽ furtiuam amisit.honesta autẽ põt esse vt quia sit fullo cui sunt surrepta vestimẽta que debebat aptare.hz enim act. furti cũ teneat emẽ dare hec vestimẽta dño eorum que vestimẽta fullo amiserat cũ pa sua.t hec sunt vera:si hic fullo est soluẽdo ita q possit emẽ dare dño dãnum hoc.si aũt non sit soluendo.tunc dabit actio furti dño nõ fulloni. Tandẽ dicit.male fidei possessori si surripiatur res illa quã mala fide possidebat.nõ datur actio furti. t reddit rõ.sz an creditori si surripiat res obligata cõpetit ac. furti.dic q sic siue idẽ debitor q obligauerat surripuit siue ali? t qñ ali? surripuit.tũc t dño t creditori competit act.fur.t qõ di co creditori dari act.furti:intellige siue debitor sit soluẽdo ad debitũ qõ hz seu nõ.t põt reddi rõ. qz tuti? ẽ pignori icũbere q in psonã agere ad debitũ.sz si promisi tibi statim dare t fui in mora dandi:idẽ si nõ fui in mora dãdi:t interim mihi surripiat:an habeas act.furti.t dr q nõ. Tandẽ queritur de emptore an habeat act.furti p re empta surrepta anteq̃ sibi essz tradita t dr q nõ.vẽditor tũ cedit eã act.emptori: t etiã quasdã alias. Vltimo qrit.si emptor rẽ quã emit nõdum sibi traditam surripiat:an teneat furti vẽditori.t distinguit.nam aut soluerat precium emptor venditori.t tunc actione furti non tenetur.aut surripuit precio nõ soluto.t tunc tenetur sicut qui pignus surripuit t hꝰ dicit hec lex cum sequenti. t.se. t se. t prin. sequentis. Preterea. Quidã collegit fructus fundi t eos posui penes te librum.tandem est tibi surrept?. dicitur qõ nõ habes act.furti.nam cum teuearis de dolo solo aut non commisisti dolum. t tunc cum non tenearis mihi: nil tua interest habere furti act.aut cõmisisti dolum.t sic mihi tenearis: t tũc non habes act.furti ratione doli tui.t adducit ad hoc simile. Papi. Obligaui tibi duos seruos p.x. libris t tradidi.tãdem vnus eorum surreptus est tibi t alter qui remansit valet bene.x.queritur an possis agere act.furti ad.v.quasi intantuz tua interfit quasi in alio seruo habeas salua alia.v.an vero in x.poteris agere queritur t dicit qõ in.x. Idẽ scribit. Obligasti mihi seruũ p.x.t tradidisti.tandem est mihi surrept? egi contra furem act.furti.ad.x.t habui.tandem iterum surripitur dicitur q non habeo amplius act. furti. hoc est verum si sine mea culpa surripitur.si aũt culpa mea surripitur tunc cum teneatur tibi act.pigno.ad reddendum agam cõtra furem act. fur. Sed in primo casu quando sine culpa mea tunc actio furtiua competit domino.franciscus filius domini ac. Idem dicit. Obligasti mihi duos seruos p.x.t tradidisti mihi.tandẽ ambo mihi surrepti sunt.p quolibet agã act.furti ad.v.secus si separatim surrepti sunt.nam tunc noie vnius agendo cõsequitur solida.x.t alterius noie amplius non agam. Idẽ pompo. Comodaui ego franciscus codicem meum dño scoto parmensi.ipse cõmisit dolum in libro perdendo t sic est ei surreptus.dicitur q nõ aget furti ꝯ furem. Idez si mandaui tibi vt libꝝ meus pferas scoto. Item pater. Comodaui filio tuo libꝝm.postea surrept? est ei an tu pat cõmodatarij habeas furt.act.queritur t dicit qõ nõ.idẽ de fideiussoribus cõmodatarij vt eis non detur act.furti. Is qui. Concessi tibi libꝝ precario.postea tibi surreptus est.dr qõ nõ habes furt.act. nisi prius intentassem ꝯ te interdictum. nam extunc cũ tenearis de culpa habebis furti act. Quod si conduxerit. Conduxisti rem a me postea est surrepta tibi culpa tua dicitur qõ habes act.furt. Si filius. Pro filio surrepto dat patri actio furtiua. Si res. Cõmodaui rẽ titio.eo mortuo surrepta res fuit.dicit qõ actio furti mihi cõpetit nõ heredi titij.idẽ est si ei obligassem vel locassem rẽ meam. Non solũ. Cõmodatarius agit furt.non solum pro ancilla cõmodata si ei surripiat sed etiã pro ptu eius.idez si cõmodaui seruũ.et nomine vestis serui si ei surripiatur petit comodatario furt.act.idẽ si comodaui iumenta t pullus sequatur ea.nam etiã noie pupilli surrepti cõpetit comodatario furti actio. Vltimo dicit. qõ actio furti dat comodatario.creditori.cõductori. at condictio furti dat dño rei. Si epistola. Epistolã tibi missi t surrepta fuit

querit cui competit act. furt. t antecq̃ respondeat ad istam questionez querit cuius sit dominium istius epistole.t dicitur si dedi epistolaz seruo tuo statim est effecta tua. idẽ si dedi tuo procuratori.si autem eo animo dedi: vt mihi reddatur tunc dominus remaneo. Postea redit ad primam questionem. t dicitur q actio furti datur ei cuius interfit epistolam non fore surreptam.i.ei ad cui? vtilitatez pertinebãt ea que sunt scripta in epistola. Postea qritur an nuncio qui portabat epistolaz cõpetat actio furti.t dr qõ sic induobus casibus. prim? si ad eum spectabat custodia epistole. Secundus si eius nuncij interest epistolã non fore surreptam: vt quia in epistola continebatur aliquid debere dari nuncio: vel ei fieri.

Creditoris. Culpa creditoris surreptum est ei pignus t sic creditor vult agere act.furt. dicitur q debet agere insolidum.t quicquid consequit vltra debitum: reddet debitori pigno.act.ab eo conuentus. Dominus. Proprietari? surripuit rem in qua alius habebat vsumfru.dicitur q tenetur ei act.furt. Secũdo dicit comodaui tibi sticũ eũdẽ tibi surripui non teneor tibi act.furti cuz tua non interfit nisi forte feceras expensas in hoc seruo quẽ poteras retinere donec tibi redderem expensas.nam hoc casu si surripio teneor tibi act.furti.

Cum filio. Pater contra filium t filius cõtra patrem non possunt agere act.furti.

Serui t filij. Serui t filij nri surripiẽdo nobis faciũt furtum nõ tamen tenentur furti etiam si seruus postea manumittatur vel alienetur nisi tunc de nouo contractaret.

Cum aũt. Seruum emi t traditus est mihi t furtum mihi fecit tandem quia hic seruus erat viciosus egi redhibitoria contra venditorem.queritur an possim agere furti ac si nunq̃ meus fuisset.sed tamen dicit q non possum agere furti. in redhibitoria tamen venret hoc damnũ qõ mihi fecit surripiendo.

Illud. Possidebam seruum alienuz bona fide hic seruus fugit a me t surripuit mihi quãdam rem. tandem alius cepit eum possidere bona fide.queritur an actio furti mihi detur cõtra nouum possessorem t videtur q non.quasi euz adhuc possideam.sed videtur qõ sic.cum si alij faceret furtuz non teneret pro eo noxali.quasi non videar eum possidere nisi quo ad vsucapi.cõprehendã.in fine tamen dicit q mihi cõpetit act.furt.

Quod dicitur. Quod dicitur.noxa caput sequi.tũc ẽ verum si hoc fieri põt.nam aliquando non. vt si seruus tuus fecit mihi furtum tandem effectus fuit dominus eius t vẽdidi eum alij.nam non possum agere furti ꝯ emptorem.

In actione. Si agor dic.furt. vel actione furti debeo in libello meo detractarem furtiuam t si sunt vasa surrepta debeo dicere lancem surreptam non autem debeo dicere pondus vasorum.s.an argentea an aurea sit.si autem petã argentum infectum debeo dicere massam argenteaz t pondus t si sunt nummi argentei debeo detractare numerum.si autez est vestis debeo dicere colorem.t adducit simile. si autem nõ recordor de colore hoc iurem tunc non cogor dicere.

Qui rem. Obligaui librum cuidam feneratori.puta bozolo.eundem surripui teneor furti.idem si istum librum quem obligaueram vendidissem.nam teneor furti.

Cum es. Obligaui es loco auri dicens esse aurum.non teneor furti licet turpiter fecerim.secus est si liam obligaueram aurum:deinde cum velles ponderare:posui es loco istius auri.hoc casu teneor furti. rem enim iam pignori datam interuerti. Si bona. Emisti a nõ domino rem meam bona fide.tandem eaz tibi surripui dicitur q teneor tibi act.furti. idẽ si rem meam in quam habebas vsumfru.surripui.nam teneor tibi furti.non tamen hec res efficitur viciosa quin alius eam postea apprehendens posset eam vsucapere t adducit simile.

Vulgaris. Ex alieno aceruo abstuli modium: videtur q faciam furtum totius acerui sicut t si tango aurem alicuius video totum tangere.idem est t si dolium tuum vini aperui:t aliquantulum vini abstuli:video totius vini fur esse. sz de equitate secus est.vt eius tantum frumenti siue vini qõ surripui video furtum fecisse.t circa hoc multos casus ponit.

¶ Qui furti. Cameram tuam intraui animo furripiendi tibi aliquas res non tamen furripui. dicitur ꝙ non fuꝛ fur. iniuriarum tamen teneoꝛ vel de vi. ſi per vim intraui. ſed ſi ſcrinium tuum aperui aut fregi. ⁊ aliquas res de ſcrinio furripui. teneoꝛ furti pꝛo rebus tantum quas abſtuli. quid ſi toꝛſellum tuum diſſolui: vt cõtractarẽ res que in eo erant: ⁊ quaſdam ex his contractaui quaſdam non. pꝛo rebus tantum ſurreptis teneoꝛ. ⁊ hoc eſt verum ſi totum tollere non poteram ſimul ſiue cõtractare. ſi autem poteram totuꝫ tollere ſiue contractare ⁊ hoc animo accepi toꝛſellum. tandem poſtea diſſolui. ⁊ quaſdã res tantum abſtuli. in hoc caſu totius toꝛſelli dicar fur. fran.

¶ Si duo. Plures ſimul poꝛtauerunt trabem meã animo furandi nec vnus ſolus potuiſſet poꝛtare. dicit̃ qõ quilibet eorum inſolidũ tenetur act̃. furti. Ultimo dicit. contractaui plures res tuas quaſdam tamen ex his tantũ furripui. teneoꝛ furti pꝛo omnibus etiam non furreptis. nõ tamen teneoꝛ condit̃. furtiua pꝛo non furreptis.

Q Uid. Si ego fur aliquid fregi vel amoui non animo furandi non teneoꝛ pꝛo his furti. ⁊ pone tale exemplum ſcrinium tuũ aperui vel fregi aio furripiẽdi anulos qui ibi intus erant ⁊ alias res que erant in ſupioꝛe pte ſcrinij remoui ⁊ poſui in terra ad hoc vt anulos qui erant in fundo ſcrinij accipiã ⁊ furripiaꝫ: ⁊ ſic furripui anulos. teneoꝛ furti pꝛo anulis tantum.. ¶ Qui lancẽ. Lancem tuã raſi. dicoꝛ fur eſſe totius lancis. ⁊ hoc de rigoꝛe. ſed de equitate teneoꝛ in tantum quãti tua intereſt.

I Impuberem. Impubes doli capax tenetur ſi faciat furtum. Item ⁊ acquilia ſi dãnum iniuria alicui dedit. ſecꝰ ſi eſt infans vel non pꝛoximus pubertati. quia tũc non teneꝫ furti nec aquil̃. nec ſi ipſe opẽ tulit furto teneꝫ nec ꝺi. furtiua teneꝫ. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ ſe.

V Erum eſt. Si deieci te ꝺ fundo nõ teneoꝛ furti condic̃. tñ triticaria teneoꝛ rõne poſſeſſionis fundi quã habeo. ſꝫ ſi abſtuli arboꝛes de fundo tuo vel lapides vel cretam teneoꝛ furti.

S Apes. Apes fere ſtantes in arboꝛe fundi mei fecerũt alias apes furripuiſti eas vel fauũ earuꝫ. nõ teneris mihi act. furti. cum meum nõ fuerit qõ furripuiſti. ¶ Item conſtat. Colonus meus agrum meuꝫ colebat nummis: quia pꝛo certa mercede i pecunia cõſiſtente mihi danda fructꝰ agri mei debebat facere ſuos. venit quidam ⁊ fructus huius agri ſtantes in agro collegit ⁊ furripuit. dicitur quod tenetur furti huic colono.

Q Ui tabulas. Tabulas vel cautiones meas ſiue inſtrumenta aliquis furripuit. ⁊ dicitur qõ tenetur act̃. furti. ⁊ exiſtimabitur non ſolum valentia tabule ſiue carte ſed etiaꝫ debiti qõ in ea continetur ſiue debitum qõ in his continebatur ſit mihi ſolutum ſiue non. ⁊ redditur ratio. idem videtur ⁊ ſi alias pꝛobationes haberẽ ad iſtud debitum. Idem ꝺ apoca. ſi furripiatur. ſed pone ꝙ aliquis lenit ſeu delet inſtrumentum meum. tenetur furti. ⁊ etiã act. legis aquil̃. Sed pone ꝙ pꝛimo furripuit ⁊ poſtea deleuit: non pꝛopter hoc creſcit actio furti: ſed furti tenebitur ⁊ aquil̃. Itez actio. ad exhibendum Item quoꝝ bonoꝝ ſi hec inſtrumenta eſſent hereditaria ſed ⁊ ſi aliquis imaginem meam vel libꝝ deleuit tenetur aquil̃. Ultimo dicit. que dicta ſunt de inſtrumentis pꝛiuatoꝝ. idem ⁊ ſi eſſent reipublice alicuius municipij. Item ⁊ de ceteris rebus publicis ſiue alicuius ſocietatis. ⁊ hoc dicit hec lex cum quatuoꝛ ſequentibus. fran.

Q Uidam. Habebam inſtrumentum de. x. contra titium furripuiſti mihi illud inſtrumentum. nunc ago contra te furti actione. videtur qõ non teneaꝛis niſi ad extimationẽ carte ſiue tabule. non autem ad. x. que continebantur in inſtrumẽto. quia ſi nunc poſſum pꝛobare de illis. x. non videtur mea intereſſe. ſed tamen dicit quod poteſt intereſſe. pone enim quod nunc furto facto rehabui inſtrumenta. ⁊ ſic poſſum nunc pꝛobare intereſſe per ea qõ non potui tempoꝛe quo egi ad debitum ſed ſuccubui. id multo magis. queritur de lege aquil̃. nã ſi inſtrumentum meum de. x. quod habebam cõtra titium deſtruxiſti ⁊ agam contra te acquil̃. videtur ꝙ non teneaꝛis: qꝛ ſi pꝛobo. x. contineri in inſtrumento: potero agere ad ea cõtra titium debitoꝛem meum. ⁊ ſic nihil mea interfit inſtrumentum fuiſſe deſtructum. ſi autem hoc non poſſum pꝛobare videtur mea intereſſe. ſed tamen ponit duos caſus quibꝰ intereſt mea.

T Utoꝛ. Licet tutoꝛ habeat adminiſtrationem rerum pupilli: ſi tamen furripiat rem pupilli tenetur furti ⁊ tutele. ⁊ idem in curatoꝛibus omnibus.

I Si qui opem. Pꝛebui opem ⁊ auxilium tibi facienti furtum. tandem tu fuiſti depꝛehenſus cum re furtiua. dicit̃ ꝙ ego teneoꝛ furti non manifeſti ⁊ tu furti manifeſti.

S I quis. Rem furripui ⁊ tradidi eam tibi vt poꝛtes eam ad aliquem locum. puta ad domum meam. tũc cum poꝛtabas fuiſti inuentus cum re furtiua. dicitur ꝙ ſi sciebas eam rem furtiuam tu es fur manifeſtus ⁊ ego non manifeſtus. ſi ãt ignoꝛabas ꝺ caſu nec tu nec ego ſumus fures manifeſti.

¶ Si vnus. Vnus de ſeruis meis hauſit vinum tuum ⁊ poꝛtabat alter hauriendo fuit deprehenſus. nomine pꝛimi teneoꝛ furti non manifeſti. nomine alterius teneoꝛ furti manifeſti.

Q Ui ſeruo. Seruo tuo perſuaſi vt fugeret ⁊ fugit. dicitur quod non ſum fur. non enim ex meo malo conſilio furtũ dicoꝛ facere. ⁊ adducit ſimile. Secundo perſuaſi tibi vt fugeres hoc animo vt ab alio furripiaris. fugiſti. ⁊ furreptus ab alio fuiſti. dicitur qõ teneoꝛ furti. Tertio pſuaſi tibi vt fugeres ⁊ hoc feci cauſa inimicitiaꝝ. tandem fugiſti. ⁊ furreptus fuiſti. dicitur quod teneoꝛ furti. Quarto. filio vel ſeruo tuo vel vxoꝛi tue furripienti tibi rem opẽ tuli. dicitur ꝙ teneoꝛ tibi furti. licet filius vel ſeruus vel vxoꝛ non teneantur tibi furti.. Quinto perſuaſi ſeruo tuo vt fugeret ⁊ fugit cum quibuſdaꝫ tuis rebus. teneoꝛ furti tam nomine ſerui ꝙ rerum quaſi opes videar'tuliſſe. ¶ Si duo ſerui. ſeruus meus cuꝫ ſeruo tuo habuerunt inter ſe conſilium: ⁊ communi conſilio ambo fugerũt a nobis. vnus eoꝝ non eſt fur alterius niſi vnus alium celaret. franciſcus.

S I pauonem. Pauonem meum manſuetum cum de domo mea fugiſſet fuiſti eum perſecutus in tantum ꝙ alius habuit eum teneris tu furti. ⁊ de hoc dic vt in glo. domini mei accurſij.

S I filiusfamilias. Filio furrepto datur patri actio furti non matri. conditio autem furtiua non datur patri. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ ſe.

V Erum eſt. Meretricem alienam ancillam rapui cauſa libidinis. dicitur ꝙ non facio furtum. Secundo hoſtia meretricis fregi cauſa libidinis. tandem fures hoſtia ſic inuenta furripuerunt dicitur qõ non teneoꝛ furti. Tertio. ancillam alienam meretricem celaui domino. dicitur ꝙ non teneoꝛ l. fauia. franciſcus.

Q Ui iumenta. Jumentum tibi cõmodaui vt. ſ. vſq; ad certum locum eum ducas. tu duxiſti eum longius. teneris furti. idem ⁊ ſi a pꝛincipio contra meam voluntatem eum duxiſti. franciſcus.

S I cum quis. Rem capti ab hoſtibus furripui. tandem dominus rei reuerſus eſt. dicitur quod competit ei actio furti. franciſcus. ¶ Arrogatoꝛem. Titio furripui rem eius. ꝺem titius dedit ſe i arrogaꝫ. ſempꝛonio. dicitur ꝙ ſempꝛonio competit actio furti. Idem multo magis eſt ſi poſt arrogaꝫ. tio factum eſt furtum. ¶ Quandiu. Actio furti durat donec fur viuit. ⁊ aut fur eſt ſui iuris ⁊ tunc ipſe conuenitur actione furti. aut eſt alterius iuris vt quia filiusfamil̃. ⁊ tunc conuenit̃ pater eius. ⁊ hoc eſt qõ dicitur. noxa caput ſequitur.

¶ Si quis. Feci titio furtum. tandem titius captꝰ eſt ab hoſtibus. dicitur ꝙ extinguitur actio furti. ſi tamen titius reuertatur ab hoſtibus rehabebit act̃. furti.

S I ſeruus. Seruus meus exercitoꝛ nauis exiſtens non mea voluntate habebat vicarium in naui. ſi datuꝫ eſt ꝺamnũ alicui mercatoꝛi in naui. datur actio in factum ꝺ me ⁊

siquidez vicarius dedit dānum teneoz dum taxat ō peculio. si aūt seruus dedit dānum tunc in extimat. dāni aut noxe eum debere, z si iste seruus efficiatur liber: adhuc teneoz de peculio z ipse factus liber tenebitur. ¶ Interdum. Seruus meus fecit tibi furtū z ego manumisi eū ne tenear p eo furti. dō q ad huc teneoz. z etiaz ipe seruꝰ. z si ego queniar: liberatur fur. frā.

FAlsus. Rem quā non debebam tibi scienter accipienti solui, facis furtum. fran. ¶ Falsus. Falsus procurator accipiendo pecuniam facit furtum. hoc est verum. si debitoz eo anio soluit falso procuratori vt falsus procurator poztaret hanc pecuniā ad creditozem z non poztauit. si aūt eo animo soluit vt nūmi fiant procuratoris credens eum procuratorez in rem suā. tunc licet nō domio: nō tamen facit furtum. ¶ Si z si is. Cum indebitū tibi scienti velle soluere tu delegasti me q alij soluerez z solui. queriē an tenearis furti. z distinguitur. nam aut solui te presente. z tunc teneris. aut te absente. z tūc non teneris. ¶ Si quis. Petebas a me vt mutuarē tibi. x. z mutuaui dicendo qō eras locuplex vel te velle dare fideiusso res vel te confestim mihi soluturū pecuniā: z mentitus es. queritur an tenearis furti. z dicē qō non. sed de dolo teneris si alia actio non cōpetat. fran. ¶ Qui alienum. Libz alienū alienū ia centē in terra accepi aio lucrandi. dō q facio furtuz licet nescierim cuius sit nisi dūs rei habuerit eā p derelicto. nam tunc nō facio furtū. Idem si putaui qō dūs habuit eā pro derelicto: licet ita non sit. sed pone q inueni rem alienaz iacentē in terra z accepi non aio lucrandi. volebaz enim reddere dño rei si inuenirem eum. dō q non facio furtum. z quicūq qui sic inueniūt faciunt scripturaz in qua continet: notum sit oibus q ego talis inueni sic z sic: z reddā ei qui petet. z hanc scripturā ponāt in aliquo loco vt possit legi. z hec sunt vera etiam si petat aliquod preciū nomīe inuētionis. nam propter hoc fur non est. ¶ Si quis sponte. Rem a dño habitam pro derelicto accepi non teneoz furti: siue sciebam eaz habitam p derelicto siue ignorabam. ¶ Si iactum. Rem iactatā de naui accepi. qrē an tenear furti. z distingue. nam aut dūs deiciens habuit eā p derelicto: z tunc non teneoz. aut non. z tūc si animo furādi teneo: teneoz furti. alias non. sed semper reddere debeo eius domino. sed si putans simpliciter rem iactatā accepi: non teneoz furti. ¶ Etiam. Surripui tibi seruū. z sic teneoz furti. tandem emi a te partez huius fui extinguitur actio furti etiam in alia parte. secus si vsusfru. huius serui cepi habere. naz ꝓpter hoc non extinguitur actio furti.

§ Iussu. Quidam dicens se meum procuratoreꝫ cuz nō esset iuit ad debitozem meū z petijt qō mihi debebatur debitoz cum nō haberet pecuniā pre manibus dixit debitori suo vt mihi daret. z dedit eo presente. dicitur q procurator meus tenetur furti. ¶ Si rem. Rem meā credens tuam tibi tradidi. z tu bene sciebas meam z accepisti teneris furti. ¶ Si seruus. Seruus hereditarius rē heredis surripuit, tenetur furti heredi nunc liber factus.

§ Si socius. Socius rem cōmunem surripuit, tenetur furti cō socio.

¶ Inter omēs. Actio furti durat etiaz re furtiua extincta hinc est si seruū meū surripuisti: teneris furti etiaz eo mortuo: vel manumisso. z etiam conditio furtiua competit. idem si ista res subrepta deueniat in potestate hostium vel si habeam eam pro derelicto nam adhuc durat actio furti. ¶ Si seruus. Habeo vsumfru. in seruo. tu proprietatem. quidam tertius eum surripuit. actio furti competit z mihi z tibi. Secundo dicit. actio furti datur etiam vsuario. Item datur creditori. et datur etiam debitori. z si vnus eoz agat vel transigat: adhuc alter poterit agere. hinc est: si res cōmunis duoz surrepta est a tertio ambobus dūs competit actio furti. z si vnus eorum agat non tollitur actio alterius. Item proprietario potest dari actio furti contra fructuarium si fructuarius contractet rē in qua habet vsumfru. ¶ Recte. Rem tuam accepi credens de tua voluntate facere cum non esset verum non facio furtuz sed si credidi contra tuam voluntatem facere cum non essetve

rum: fur sum non tamen teneoz furti. ¶ Si furtiua. Surripui tibi rem z eam tibi reddidi iterum eam surripui. dicitur qō teneoz actione furti alia q̄ prius.

§ Dominium. Rem tuam surripui. tandem tu dūs decessisti z hanc rem legasti actio furti datur nouo dño. s. legatario. idem in similibus nouis dūis.

¶ Vas. Vas meum argēteum surripuisti egi furti contra te. qō dicebā esse magni ponderis: qō negabas. vnde obtulisti vas coram iudice vt sciretur quantū ponderis esset: et ego obtuli tibi iudex' nihilominus condēnauit te in duplu p̄ cij vasis. dicit q bene fecit iudex. nam in hoc duplo non continetur extimatio rei. sed totum est pena. fran. ¶ Qui furem cognoscis eum qui surripuit rem meā siue indices eum mihi siue non. non diceris per hoc fur. secus si celabas. ¶ Qui ex voluntate. Seruū cum dño suo iratum z ab eo recedentem recepi. queritur an sim fur. z dicitur q si voluntate dñi eū recepi non sum fur. si aūt dño vetante recepi: tunc aut bono aio volens eum tenere donec ira dñi recessisset z non aio celandi vel lucrandi: z tunc non sim fur. secꝰ si aio furandi recepi eum. nā tunc fur sum. Vltimo exponit verbū. s. positum. s. vetare. z dicitur q vetare dicimus eo ipso q non expresse consentit q fuū suum recipiā. ¶ Si ego. Locaui fulloni vestimēta mea ad fullendum siue poliendū. hic fullo me ignorante vel inuito cō modauit hec vestimenta titio: z titio hec vestimenta surrepta sunt. dicit q mihi cōpetit actio furti contra te. q̄ non debueras ea cōmodare z tibi etiaz datur actio furti contra furē cum vestimēta ista debueris custodire. z hic est casus quo fur furti agit. ¶ Si ancilla. Ancillam surripuisti. hec ancilla tpe furti erat pregnans vel concepit penes furem: siue penes bone fidei possessoreꝫ. secus si concepisset z pareret penes bone fidei possessorem. nā hoc casu partus nō est furtiuus z vsucapi poterit. z qō dixi in ancilla z partu idem in pecudibus obserua. z de hoc dic. vt in glo. Vltimo dicit. equa surrepta penes bone fidei possessorem cōcepit. dicitur q partus est effectus bone fidei possessoris. secus esset in partu ancille. q̄ non numeretur in fructu. ¶ Cum fur. Fur rem meā surripuit z eandē vēdidit nūmos quos inde habebat de manu eius abstuli. dō q facio furtū: q̄ hij nūmi redacti ex re furtiua nō erāt p̄ fur furtiui.

¶ Interdum. Aliquādo euenit q interest mea furtū non fore factū: z tū nō habeo act furti. vt si rem debitoris mei nō mihi obligatā surripuisti: z nihil aliud bz vū possit mihi satisfacere. nā non teneris mihi act furti. Item in re dotali in extimata q̄ surrepta est viro. nā vir habz act furti nō mulier licz eius interfit furtum non esse factum.

¶ In furti act. In act furti venit duplū vel quadruplū p̄ cij rei. non aūt interesse singulare duplicabitur vl q̄druplicabit. Secūdo dicit. actio furti durat etiā re surrepta extincta. Tertio dicit. tempe furti facti res surrepta valebat. xx. postea cepit valere minus vel ecōtra. dō q inspicitur extimatio illius tempis quo plus valebat. ¶ Ope. Opē z consiliū prebui vt res tue furarentur. dicit q teneoz furti: siue idcirco p̄bui opē vt socij mei furarētur siue vt quicūq alij. z hoc est verū si ego prebeo opez dolo malo sicut nec furtū sine dolo malo esse potest. tādem exponit quis dicat dare consilium. Item quis dicatur dare opez. ¶ Cuz eo. Pannū rubeū ostendi ouibus tuis. z sic eas fugaui z surrepte sunt. dicitur q si hoc feci dolo malo vt surriperētur teneoz furti. alias nō furti sed in factū actio debet dari. sed si oues timore ducte sunt precipitate. z sic mortue teneoz vtili acquil'. z hoc dicit hic. §. cū. l. sequenti. frā.

§ Si quis vxori. Prestiti opem z consilium vxori surripiē ti res viri. teneoz furti. Idez si ego z ipa surripuimus. nā teneoz furti. licet ipsa non teneatur. idem z si ipsa prebuit opē cuidā surripienti res viri. nā ipa non tenet furti. sed rerum amotarum. sed si seruus vxoris surripuit eius viro tenebitur ipsa nomine sui. z idem est in filiofamil'. milite. nam si surripuit pri: non tenetur furti. secus si seruus eius. sed si ipse filius habēs castrense peculium surripiat pri cum habeat vnde satisfaciat tenebitur furti. idem de patre surripiente rem castrensem filij

¶ Cum creditorem. Si creditor non reddit pignus cum est sibi satisfactum de debito: imo animo celandi tenet illud, dicitur qđ tenet furti. fran. ¶ Si sulphur aric. Agnum et quo sulphur colligitur tibi locaui ad hoc vt habeas fructum sulphuris, venit quidã & surripuit de terra agri ex qua extrahitur sulphur, dicitur qđ tenetur mihi furti & quicquid consequar restituam tibi colono. ¶ Si seruus. Seruus tuus vel filius accepit vestimenta mea ad poliendum. postea surrepta sunt ei, et sic tenetur mihi emendare vel tu pater vel dñs pro eo de peculio. queritur an tibi domino vel patri competat actio furti cõtra furem, & distinguitur. nam aut peculium serui vel filij sit soluendo, & tunc bene competit actio furti tibi aut non, & tunc nõ competit tibi actio furti. ¶ Sed & si rem. Titius a fure emit rem furti nam ignorans: & eidem titio postea est surrepta, dat titio actio furti. fran. ¶ Apud labeonem. Cum emissem siligi nem a te dixi tibi vt eam dares ei qui pro me veniret ad eam accipiendam, quidam transiens per viam cum dicerẽ hec verba audiuit & venit ad te pro siligine, dicens se venire ex parte mea cuz non esset verus, tandez tu ei dedisti non vt statiz fieret dñs siligi, sed tunc demum cum deliberarem ego non habeo ratum qđ fecisti dicitur qđ tu habes act. furti contra eum.

¶ Si fugitiuum. Seruum meũ fugitiuum detrusum in carcere cõmunis boñ, quidam petijt sibi dari a potestate: & datus ẽ an teneatur mihi act. furti. & dicitur aut potestas exegit satisdat. de rato ab isto: & tũc potestas hanc act. tenebitur mihi cedere: & preterea furti contra accipientem: aut non, & tunc si accipiens seruum meum habuit animum eum lucrandi: tenebitur mihi act. furti, non autem potestas tenebit aliqua act. mihi. ¶ Si quis ỏ manu. Si percussi te in manu vt nũmi quos habes in manu tibi caderent & alius acciperet: & sic fuit tenetor furti. ¶ Si quis massam. Titius surripuit mihi francisco massam meam argenteam & de ea fecit cifos, dicitur qđ agaz act. furti & condic. furtiua nomine masse vel poculorum. idem & si surripuit mihi vuam & de ea fecit vinum & habet vinariaz ¶ Seruus. Seruus dixit se liberum ad hoc vt inueniret mutuantem: & inuenit, dicitur qđ non est fur. & redditur ratio. idez de filio si se sui iuris dixit. ¶ Iul. Tradidi tibi pecuniam vt eam soluas creditori meo nomine, tu ei dedisti nomine tuo cũ & eius esses debitor, dicitur qđ furtuz facis. ¶ Si titius. Rẽ alienam vendidisti: non diceris nũmorum quos inde habes furtuz fecisse. ¶ Si ex duobus. Duo erant socij omniũ bonorum vnus eorum mutuauit pecuniam cuidam scolari habito pignore: qđ pignus ei subreptuz est, dicitur qđ ille tantum aget furti cui erat obligatum: non autem eius socius. ¶ Nec verbo. Verbis solis siue scriptura non fit furtum. furtum eñ non fit sine contractatione, vnde si consilium dedi furi vel opẽ vt furtum faciat & nõ fecit non sum fur nec teneor furti. ¶ Si quis asinum. Asinum meuz posuisti in equas tuas vt sic eas cooperiret, nõ teneris furti si non habuisti animum contractãdi eum, & de hoc etiam extat rescriptum: sed teneris in factum. ¶ Cum titio. Cum crederem pecuniã mutuare titio qui erat legalis & dives homo: subiecisti mihi alium titium paupereꝫ cui mutuaui: & nũmos mutuatos cum eo diuisisti, dicitur q̃ teneris furti & etiam titius si hoc sciuit, fran. ¶ Si maiora. Cũ emerem frumentum a titio ad pondus: puta centum corbes & velleꝫ facere mensurari: cõmodasti mihi maiora pondera cũ quibus mensurarem & mensurau. hic cõmodans tenetur titio act. furti & etiam ego si sciens maiora feci cum eis mensurari, frã. ¶ Si quis. Emisticum a domio eius & de hoc habeo instrumentum quo continetur q̃ emisticũ persuasisti stico vt nomen suum de hoc instrumẽto deleret & deleuit. dicitur q̃ teneris furti. si autez persuasisti ei vt alia mea instrumenta deleret, & fecit: teneris serui corrupti. si tu met hoc idem fecisti tuis manibus teneris de dolo. ¶ Si linea. Si lineam margaritarũ mihi surripuisti & agam furti: debeo dicere numerum. sed si agam furti pro vino subrepto debeo dicere quot corbes. sed si vasa sunt subrepta debeo dicere numerũ. ¶ Si seruus. Seruo meo habenti liberam peculij administrat, subrepta est res peculiaris actio furti mihi domino est quesita: que tollitur si transigat hic seruus cum fure nõ animo donandi. idem & si tota pena dupli vel quadrupli sit seruo soluta. ¶ Si quis iuraverit. Iurasti te furtum mihi non fecisse. non teneris furti nisi amodo contractes, sed rei persecutio puta rei vendicatio mihi dabitur. & de hoc dic vt in glo. ¶ Si seruus. Surripuisti mihi seruum. & interim est heres institutus & anteq̃ meo iussu adiret, vt qz eum mihi non dabas decessit hic seruus agam act. furti ad precium hereditatis amisse. & etiam conditio furtiua ad hoc datur non solum ad precium serui. ¶ Si statu liber. statuliber. vel res sub conditiõe legata surrepta est heredi, heres misit habet condic. furtiuã & estimabitur quanti res talis valet, existente autem condic. furti actionem amodo nõ habet heres qz sua desijt interesse.

¶ Si quis ex domo. Cũ essem in camera tadei dilecti mei ad scribendos ĩstos casus dimissa camera mea in qua nemo tunc erat: quidaz rapuit libros meos de camera mea tenebitur vi bo. rap. in quadruplum: & furti non manifesti. sed si effregit cameram meam non animo surripiendi per se vel per alium aliquid: tamen alius inuenta camera mea fracta surripuit modo aliquid: non tenebitur effractor furti. & redditur ratio. & hoc dicit hec. l. cum prin. ſ. ¶ Si seruus. Cõmodauit tadeo librum meum seruus meus ei surripuit. & tadeus bene est soluendo. in soluenda estimat libri, dicitur qđ agam cõmodati act. ad estimat. libri, & ipse tadeus contra me act. furti. & hac act. furti liberor reddendo tadeo qđ ab eo habui, idem & si anteqũ agam velim ei remittere act. cõmodati, sed si seruus tadei surripuit librum illum tadeus mihi tenebitur act. cõmodati tantum non furti. ¶ Qui alienis. Gestor meorũ negociorum culpa sua rem meam amisit per furtuz, dicitur q̃ non habet act. furti. sed agam contra gestorem ad estimat. rei mee. et teneor sibi cedere act. furti quã habeo contra furem, idem in eo qui gerit negocia mea p tutore idẽ in eo tutore q̃ oblata satisdat. cum tutoribus solus administrat. ¶ Si ex donatione Rem meam tibi donatam a titio tibi surripio, puta seruz. agis contra me furti si interfit tua ratione possessionis, vt quia damnum ab eo datum alicui emendasti vel eum emptum curasti cũ & si eũ possides & eũ a te vendicarez obstaret mihi exceptio nisi has expensas tibi redderem.

¶ Si pignore. Creditor puta bozolus libro sibi obligato vtitur, tenetur furti, idem est si rem tibi cõmodatã alij cõmodas. Idẽ & si fullo vestimentis meis que accepit ad polliendum vtitur portando ea. Idem est si aliquis surripiat rem ad hoc vt alij donet, spẽs eñi lucri est ex alieno largiri. ¶ Furem inueni in camera mea surripientem de die mihi librum meuz possuz eũ impune occidere si se telo defendat. Secundo dicit, quid appellatione teli significatur. ¶ Cum furti. Cum actio furti datur ad penam rei vendicatio & condictio furtiua datur ad rẽ vel eius estimat. dicitur q̃ penalis nõ tollitur per persecutoriaz vel econtra sed persecutoria per persecutoriam tollitur. ¶ Qui ferramenta. Cõmodauit furi ferramenta ad frangendũ hostiuz vel scalas sciens cõmodauit nec alitер tecũ participaui consiliuz. teneor furti. fran. ¶ Si tutor. Tutor vel curator transigens cũ fure rei pupilli tollit act. furti

¶ Cum creditor. Creditor rem sibi obligatam aufert non tenetur furti. & intellige qđ erat ei tradita res & eam postea amiserit, vel a debitore qui eam tenebat abstulit. & dic vt in glosa.

¶ Interdum. Aliquando euenit vt fur obligetur pluries act. furti pro eadem re. vt si surripuisti mihi rem & ea pervenit ad me. iterum eandez mihi surripuisti vel ei cui cõmodaueram: teneris duplici actiõe furti. idem si surripuisti mihi rez tandem ea res peruenit ad me & eam vendidi alicui & tradidi & iterum eandem ei surripuisti. teneris & mihi & nouo domino act. furti. ¶ Qui furem. Furez deprehensum cuz re mea furtiua duxi ad prefectuz vigilum vel ad presidem: videor elegisse viam persecutionis. & si iudex cõdemnat eum mihi in estimat. rei surrepte: videtur sublata questio furti, siue vltra estimat.

eum condemnauit siue non.cuz maiozi pene.s.cozpozali sit sur reptus. ¶ Si res peculiaris. Res peculiaris surrepta est ser uo meo.tandem reuersa est in potestatem serui.actio furti que erat nata tollitur. Secundo dicit.seruus rem suam peculiarez surripiendo non dicitur fur cum rei conditio per hoc non mu tetur. Tertio dicit.tutoz potest transigere cum fure rei pupilli z tollitur actio furti. Idez si reuertatur res surrepta in potesta tem tutozis cum tutoz loco dñi sit.idem in curatoze furiosi:cuz z alienare rem furiosi possit.z intellige cum decreto z ex causa iusta. Ultimo dicit.tutoz item curatoz furiosi pro re pupilli.vl furiosi surrepta habent condic.furtiuã. ¶ Si duo serui. Duo serui tui mihi surripuerunt vestem z argentum:egi nomine vni us contra te occasione vestis surrepte: possum agere nomine alterius occasione argenti.

§ Idcrete. Feci specũ.i. fossam in fundo tuo z inde amo ui cretam teneoz furti.non qz cauaui:sed qz amoui cretã. § Idfiliofamil'. Filiofamil. factum est furtum rei castrensis peculij vel quasi vel aduẽtitij. eidem facto sui iuris com petit actio furti.idem z si res ei locata sit ei surrepta.

Idis qui. Rem tibi cõmodauit z eam tibi surripui. non ages furti cuz liberat? sis ab act.cõmodati: nisi interfit tua tenere rem cõmodatam:puta propter expẽsas quas in re commodata feceris quã melius sit per retentionem seruare q̃ habere ius agendi per act.cõmodati.nã hoc casu habes act. furti.

Ancilla. Si ancilla mea fugiat a me facit furtuz sui. Itẽ si contractat partũ suum facit furtum partus.

Idseruus cõmunis. Seruus cõmunis.i.meus z tuus fe cit tibi furtum aut dãnum tibi prestare teneoz aut partẽ quã habeo in seruo tibi cedam:z si alienaui partez meã:ages cum emptoze ad hoc.secus si efficiatur liber: vel decedat nam non teneoz nisi de furto aliquid penes me sit. Secũdo dicit. obligasti mihi seruum furem ignozans. is mihi furtum facit. agam contra pignozatitia vt aut emendes furtum aut pro no xa eum relinquas penes me.idem z si seruum quem emi a te ti bi reddam ex causa redibic.qui seruus fecerat mihi furtuz. nã teneberis mihi vel furtũ emendare vel seruuz pro noxa dimit tere.sed si sciens seruum furez eum mihi obligas.z is mihi fur ripiat:precise teneris emendare dãnum.in act.autez ex empto spectabitur quid venditoz serui promisit.vt ad id qd promisit teneatur in act.autẽ mandati aliud seruatur q̃ in superioribꝰ dictum sit.vt si mandaui tibi vt talem seruum puta sticuz mihi emas:z emisti z is seruꝰ tibi surripiat.teneoz act.mãdati pcise omne damnũ qd habes tibi emendare etiaz si ignozabam eũ furem.id qd in mandato dixi.serua in deposito.z redditur mi rabilis ratio.sed in cõmodato aliud seruatur quando cõmo datum est factum gratia accipientis tantum. qz si seruus com modatus faciat furtum cõmodatario: tenetur cõmodans vel emendare damnum vel dare pro noxa seruum.hec sunt vera si non fuit in dolo cõmodans sicut z locatoz: imo potest dici q̃ in minus teneatur q̃ locatoz vt sic etiam sciens cõmodans f uum furem: non teneatur vltra extimac.serui. Ultimo reuerti tur ad casuz depositi z mandati vbi est dictum qd mandans z deponens tenẽtur insolidum.dicens q̃ hec sunt vera quan do depositarius vel mandatarius non fuit in culpa. secus si depositarius aut mandatarius cõmisit totum auruz vel argẽ tum huicvilissimo seruo qd dominus non fecisset certe hoc ca su non tenetur cõmodans vel deponens emendare dãnum.

¶ Locaui. Cum locarẽ tibi fundum pro certa mercede cõue nit vt fructus agri sint obligati pro mercede. tandem tu eos clam exportasti. furti teneris. idem z si vendas eos z empto res poztent.nam fructus efficiuntur furtiui. Ultimo dicit.do nec fructus coherent agroꝛdomini dicuntur.remoti autem:siq̃ dem a colono sui sunt:cum voluntate domini eos accipiat.sz quando emptoz qui emit a colono percipit: non fiunt coloni cum emptoz suo nomine percepit non coloni. ¶ Gratu libe ruz. Seruus liber esse iussus est si det.x.heredi.interim hic ser uus cõmisit delictuz propter qd heres tanq̃ dominus conuẽ tus est noxali, z pendente iudicio noxali seruus dedit heredi z peruenit ad libertatem. nunc heres petit se absolui a iudi cio noxali cuz desijt habere seruum. queritur quid iuris sit, et refert de qua pecunia soluit hic seruus.x.heredi. uaz si ꝺ pecu nia aliunde habita q̃ ex peculio tunc debet heres hec.x. que habuit a seruo dare agenti noxali: z liberabitur a noxali. nam z si dedisset eum pro noxa anteq̃ dedisset seruus.x. heredi de disset hec.x. seruus em̃ pro noxa datus esset. si autẽ seruus de dit.x.heredi de pecunia peculiari tunc liberabitur heres a no xali nullo dato agenti noxali. quoniã z si dedisset eum pro no xa ante data.x.ℏ.x. que habebat seruꝰ in peculio non fuissent inuito herede ad cuz cui esset datus pro noxa.

Furtum. Seruo tuo a te domino fugienti iter ostendi q̃ quod iret non sum fur. franciscus.

Non poterit. Damnatus furti est infamis. nec potest pre ses facere quin sit infamis.

Titio. Titio herede instituto f uus sticus legatus est seio: anteq̃ titius adeat heredic. seruus sticus fecit fur tum titio. Postea titius adiuit heredic. z seius vult habere seruuz legatũ z habuit. queritur an titius habeat act. furti con tra seium. z dicitur q̃ sic qz tpe furti titij non erat seruus stic?: cuz nõduz adisset heredic. z tempe adite hereditatꝭ. siue post aditaz non fit suus: cum recta via transeant ea que legantur ad legatarium.

Sed ea mente. Rez tuã surripui z contractaui animo lu crandi: licet postea peniteam z tibi reddam adhuc non sum fur. z adducitur ratio.

Idis qui. Rez meã tibi obligaui z tradidi. vel rẽ meam tibi spãliter obligaui z eã titio vendidi licet sim oñs rei. tũ dr̃ q̃ fur sum. fran. ¶ Si is cui. Rem meaz mihi surreptã z apud furez existentem titio legaui. nũc fur adhuc eã contra ctat. queritur an actio furti titio legatario detur. z dicitur qꝺ sic. ex hac contractatõe: non ex prima. z redditur ratio. ¶ Eũ qui Mulionẽ plures mulas habẽtez ĩ stabulo vocaui in ius dolo malo ad hoc vt mule ei subtraherentur z subtracte sunt dicitur qꝺ teneoz furti. fran. ¶ Jul'.rũ. Seruus prepositus ad pecunias dñi exigendas manumissus. postea fugit. dicit q̃ furtũ facit. idem in tutoze cui finita tutela solutũ est a debi toribus pupilli. fran. ¶ Si tu titiũ. Cõmendasti mihi titiũ qi cendo qꝺ erat idoneꝰ z secure poteram ei mutuare. z ego igno rans qs sit titius mutuaui cuidam alij puta seio pauperi quẽ dixisti vocari titiũ. z ipe seius in hac fraude fuit. dicitur qꝺ fur tũ facis z teneris furti. z etiã ipse seius. secus si seius hoc igno rat. nam hoc casu tu nõ teneris furti. sed act. in factum. ¶ Si stipulatus. Promisisti per te non fieri quo minꝰ des mihi sti cũ infra kalendas iulias. ante kalẽdas surreptus est tibi. z sic es liberatꝰ ab act. ex stipulatu. nõ tamen dat mihi actio furti: licet mea interfit eũ non esse surreptum.

Officiando. Depositarius negat penes se depositũ esse nõ propter hoc est fur. sed tũc demũ cũ incipit cõtractare ¶ Si tibi. Promiseras titio sticũ dare infra certũ diẽ z sub pena. tandem interim est tibi surreptus sticus. z sic qz non po tuisti dare titio infra diem incidisti in penam. dicit q̃ hoc totuz consequeris per act. furti. ¶ Infans. Surripuisti mihi infan tem. hic infans penes te furem existens adoleuit z factus est magnus. dicit qꝺ diceris furtũ fecisse. z infantis, z adolescen tis. vnum tamen furtum est z vna act. furti agetur in quaveni et damnum quãtitatis homo plurimi fuit. z sic tempus adole scentie spectatur cum tunc pluris q̃ prius. fran. ¶ Cum seruꝰ Seruum emi. hic seruus fecit nunc mihi plura furta. z qz nunc apparet vitiosus: egi redibitoria. z sic factus est inemptus. vo lo agere z furti contra venditoꝛem cui nunc reddidi seruum. p furtis que fecit seruus penes me existens. dicit q̃ non possum fran. ¶ Quod furi. Seruus furtiuus ipsi furi fecit furtũ. tenet dominꝰ serui. ¶ Si colonꝰ. Colonus qui conduxerat fũ dum vsq; ad quinquẽniuz finito quinquẽnio remansit in fun do inuito domino fundi z fructus percepit. dicitur q̃ tenetur furti nomine fructuum etiam fructibus consumptis.

Hereditarie. Rei hereditarie non dicitur fieri furtum: nec datur actio furti nisi in tribus casibus. primus si defunctus eam obligauerat. Secundus si cōmodauerat. Tertius si alius habet vsum fru. in ea. his em̄ casibus si res hereditaria surripiatur efficitur res illa furtiua vt sic non possim vsucapi. & heredi postea adeunti datur actio furti. fran.

§ Iis cui. Cōmodaui tibi rem. tu male vsus es ea tractas eam. teneris furti ā. condic. furtiua. Item cōmodati. & si agatur furti ā. conditiōe furti. tollitur ipso iure actio cōmodati. & si agatur prio cōmodati. tollitur conditio furti ope exceptī. Eius rei. Aliquis heres rem alienam. possidebat titulo p̄ herede. interim est ei surrepta. dicitur q̄ non competit ei actio furti licet eius interfit. qa vsucepisset eam. sed hoc non dicitur interesse eius qui lucrum sperat cum dāno alterius. sed potius illius qui erat eam amissurus per vsucap̄.

§ Empronia. Iolana est.

§ Iis qui. Creditor vendidit pignus cum devendendo pignore nihil esset dictū. vel si esset dictū vendit ante diem appositam de vendendo. dicitur q̄ furti tenetur. fran.

Ertiuā. Emi ancillā furtiuā a fure bōa fide. tandē iti' mihi surripuit. dicit̄ qd̄ tenet̄ titius duob' act. furti. f. vero dño ancille in duplū quāti ancilla fuit. emptori in duplum quanti eius interest.

§ Iis qui. Titius dicens se procuratorē creditoris mei fecit q̄ sibi p̄mitterem: vel ei cui me delegauit: id qd̄ debā creditori meo. dicitur q̄ non est fur. cum nullū corpus interuenerit qd̄ possit contractari.

Qui re sibi. Cōmodatarius vtitur re cōmodata ad aliū vsum q̄ accepit. vel depositarius vtitur re deposita: credens se non facere inuito dño. dicitur q̄ nō est fur. nec actiōe depositi. p̄ hoc tenetur. cōmodati aūt tenet̄ si non debuerit estimare dñm si scisset p̄missurum eum vti ad talem vsum ad quē vsus est. Si quis. Furrem furtiuam furto amisit. dicitur qd̄ dño rei datur actio furti nō furi licet interfit eius. q̄ ex inhonesta causa interest. & hec sunt vera etiam si nemo appareat dñs rei furtiue. vt q̄ sit hereditaria: nec aliquis heres sit extitutus nam hoc casu fur non habet furti act. sicut nec ille qui possidebat rem ti. p̄o herede. & interim surrepta est. nam non habet furti act. Iz si nō amisisset eam. vsucepisset. dñs ergo rei habet act. furti & contra primum furem & contra scōm. & si agat cōtra vnum. adhuc competit contra alium. Item. condic. furtiua vter q̄ tenetur.

Qui saccum. Saccum in quo erat pecunia surripui habens aīm principaliter surripiendi pecuniam. dicit̄ q̄ teneor furti nomine pecunie & sacci.

Em inspiciendam. Plana est.

§ Iis debitor. Debitor surripuit pign' creditori & furti condemnatus soluit penam creditori: hanc penam quā soluit nullo modo recuperat.

§ Si vendidero. Vendidi tibi seruum: & anteq̄ traderem est mihi surreptus sine culpa mea. dicitur q̄ actio furti mihi p petit cum dñium serui adhuc penes me sit. fran. Cū autem. Eum ago furti ratione dñij etiam si non interfit mea nisi ratione estimatōis corporis illud demum veniet. vnde si beredi stat libet est surreptus vel res que erat alij sub condic. legata. estimatio demum reiveniet in hac act. furti. si autem agitur furti non rōe dñij sed rōne interesse siue alterius vtilitatis vt cui fulloni sunt surrepta vestimenta vel creditori pignoris: tunc id qd̄ interest veniet in act. furti. nec inspicietur dñium.

Si ad exhibendū. Legaueras mihi quē vellem de seruis tuis. vnus eor heredi tuo surreptus est: agebam ad exhibendum petens omēs. exhiberi vt eligam quē volo. dicitur q̄ heres habet act. furti contra furem. fran. Cum raptor. Dicit̄ q̄ raptor est fur manifestus: sed ille qui prebuit opem raptori non est fur manifestus. sed vi bo. rap. tenetur. Si titius. Credebam debere. & titio solui ea falso eius procuratori sciēti non debere. titius tamen hoc ratum habet. dicitur q̄ titius habet act. nego. ge. contra illum accipientē. & petam a titio b̄ q̄. condic. indebiti. Item aduersus falsum procuratorem agam condic. furtiua. & si agam contra titium condic. indebiti debeo ei cedere condic. furti. quā habeo cōtra falsum procuratorem. Si ante debebam. x. titio & ratum habuit q̄ ille accepit: cessat actio furti cum sim debito liberatus. Tandem dicit. falsus procurator tunc facit furtum si nomine veri procuratoris vtatur. idem in eo qui dicit se heredem creditoris cum alius esset: & petit pecuniam & habuit. Cum esset. Non verus procurator titij eius titij nomine soluit. q̄. falso procuratori creditoris. & titius hoc habuit ratum. dicitur q̄ titius non habet act. furti. sed soluens. condic. autem indebiti habet titius. soluēs autem condic. furtiuā contra accipientem. Item hic soluens habet nego. ge. contra titium: qua si agat contra titium tenebitur ei cedere condic. furtiuam quā habebat contra accipientem.

B pecuniam. Qui surripuit pecuniam alicuius ciuitatis p̄eterq̄ romane furti tenetur non peculatus. fran.

Fullo. Fullo & sarcinator si vtātur vestibus illis que acceperunt ad fulliendum furti tenētur. Secundo dicit. fructibus ex agro surreptis actio furti datur tā domino fundi: q̄ colono. Tertio dicit. ancillam tuā non meretricem surripui causa libidinis. fur fum. & si eam celē: teneor pena legis fauie. Quarto dicit. instrumenta tua surripui. teneor furti in tantū inquantū tū continebant debitum. fran.

§ Si quis. Si ego apprehendi p̄o herede bona alicuius quē credebā mortuum cū adhuc viueret. dicit̄ q̄ non cōmitto furtum. Secundo dicit. surripuisti mihi rem. seru' tuus aliam rē surripuit mihi. dicit̄ q̄ si agā contra te furti. p̄ tuo furto non tollitur alia actio furti p̄o furto facto a seruo tuo.

Clāuis. Res furtiua non potest vsucapi nisi ad dñm reuertat̄. hoc fallit in casibus. p̄mus si dñs rei extimat̄. accepit vel eam vendidit furi.

B cuius. Actio furti datur ei cuius interest. hinc est q̄ & conductori competit hec actio si ei sit surrepta. gestori autē vel p̄o tutori vel vero tutori vel x̄o curatori eius cui est surrepta res non datur hec actio suo nomine: sed nomine pupilli sic. Item ei cui debebatur res ex cā stipulat̄. vel ex testamēto si anteq̄ sit ei tradita aliquis surripuerit eam non habet hanc act. Item nec fideiussori coloni datur.

§ Si ad dñm. Res mihi surrepta est vel vi accepta. reuersa est ad me. & hoc ignoro tandē desij eā possidere. dicit̄ q̄ non desijt esse furtiua. vnde nec vsucapi pōt ab aliquo.

Creditori. Creditor cū agit furti: aut agit cōtra extraneum. & tunc valentia libri extimat̄ quasi tātus interfit sua. & hoc intelligas quādo in se creditor suscepit periculū. si autē agit contra ipsum debitorem surripientem: tunc summa pecunie debite & eius vsura spectat̄ & duplabitur. fran.

§ Si quis egerit. Si agat̄ actione vi bonorū raptor tollitur actio furti nō manifesti. secus ecōtra i eo qd̄ excedit.

§ Si libertus. Libertus patrono leue quid surripuit vel expiser dño siue scolari non habet locum hec actio. fran.

Collo. Locaui tibi vestimenta mea ad fulliendū. ea sunt tibi surrepta. tibi competit actio furti que tollitur si teneberes ab act. locati qua mihi teneris. siue te liberaui p̄iusq̄ cepisses agere furti siue postea. si autē non te liberaui condēnabitur tibi fur. Ultimo dicit. qui non tenetur furti si facit furtū vt impubes ille idem non dicitur dare consilium vel opem furi: nec tenetur ex hoc.

§ Si quis cū sciret. Cum scirem mihi surripi rem nihil dixi. non ago furti. paulus dixit contra. nam si non p̄hibuit q̄ nō poterat p̄hibere bene agit furti. & hoc sepe accidit cui surripit patronus liberto qui verecundia ductus non dixit aliquid.

Eminisse. Nunc dicit furem posse accusari de furto & accusans iscribet. & nihilominus furti ciuiliter potest agere. franciscus.

De tigno iniuncto. Rub.

Lex.xii.ta: Si tignū meū mihi surreptum in edificio tuo posuisti vel in vineis

non poſſum petere eū tolli ſiue remoueri de edificio neq; vēdi
care,ꝛ hoc dixit,xij.ta.ꝛ reddit ratio,ne edificia diminuãturvl
vineaꝝ cultura turbetur,ſed in eū qui iunxit dat actio in du
plum extimat,tigni,ꝛ appellatione tigni omnis materia ſigni
ficat ex q̄ edificia vl vinee fiūt,ꝛ ſic lapides ꝛ tegula ꝛ trabes
ꝛ ſilia oꝑhēdūt ꝛ tignū dr a tegēdo ꝙ prehendit tū lapis ꝛ ce
mēta ꝛ ſilia, ꝛ in vineis tignū ꝙprehendit oē id ex quo fiūt vi
nee,ꝛ ſic pali ꝛ pertice ꝛ pedamēta,tandē dicit q̄ dat actō
ad exhibendum contra eum qui ſciens alienum tignū ſuo edi
ficio impoſuit,nec cōuenietur quaſi poſſidens;ſed quaſi dolo
deſijt poſſidere. Vltimo dicit, ſi agitur tigni iunūcti:non tolli
tur rei vendicatio: īmo intentari poterit vt ſaltē iuretur in lit,
ꝛ hoc dicit hec,l.ꝛ ſe.

Si quis teſtamento liber eſſe iuſſus fuerit. Rub.

Idolomalo. Si ſeruꝰ cui in teſtamento dñi
relicta eſt libertas iacente he
redit, aliqua ſurripuit de bonis hereditarijs vl dā
num in eis dederit:tenetur in duplum infra annū,ꝛ
hoc dicit prētor,ꝛ hoc eſt equus ne dñs facinus remaneat impu
nitū neq; vt ſeruus poſſet puniri cū ſpem hēat libertatis:neq;
vt liber cum heredit, fecit furtum vel dānum, hoc eſt dñe ꝛ do
mino vel dñe non dat actio furti niſi ſeruus liber factus cō
tractet,vnde equum fuit hanc act,dari in duplum ne eius de
lictum remaneat impunitū, ꝛ tunc demum hec actio habet lo
cum quādo dolo dedit vel culpa lata,ꝛ ꝙ poſt mortem domi
ni det dānum vel furtum faciat,ꝛ ꝙ ante aditam hereditatē
ſed pone ꝙ libertas erat ei ſub condit,relicta,ꝛ interi; det dā
num,ꝛ poſtea eſt adita hereditas ante exiſtentem condit,non
habet locum hec actio cū tanꝙ ſeruus poſſit caſtigari;niſi in
continenti poſt datum damnuꝫ effectus ſit liber, qr venit con
dirio,nam tunc hec actio locū habet. Si ſeruus. Quidaꝫ
fecit teſtm;ꝛ inſtituit ſibi heredem ꝛ ſticum ſeruum alicui pure
legauit,hic ſticus in heredit,iacente dedit dānum, tandē adi
ta eſt hereditas,queritur an hec actio locum habeat,ꝛ dicitur
ꝙ ſic,nā qualitercūq; hic ſeruus deſijt eſſe heredit,ꝛ per conſe
quens heredis habet locū hec actio ſiue vſucap̄,ſiue legato ſi
ue libertate ei relicta etiā ſi ſub cō dit,dū tamen extiterit condi
tio ante aditā hereditatē vel parum poſt. Secūdo dicit,ſi he
res ſit rogatus ſeruum ſticū manumittere,ꝛ hic ſticus det dā
nū īterī in heredit,queritꝛ an heres non cogatur eu manumit
tere niſi primo hoc dānum ſibi emēdet ſeruus, ꝛ dicitur ꝙ be
ne cogitur eum manumittere,nec obſtat reſcriptum diui marci
in quo dicitur ꝙ debet eligi arbit qui rationem ſerui inſpiciat
ꝛ in quo ſeruus dānificauit dñm iubeat primo ſolui ꝙ manu
mittatur: quia illud habet locum quando ſeruus geſſerat ne
gocia domini,ſic ergo in noſtro caſu hac act,tenetur,liber fa
ctus. Vltimo dicit,hoc edictum dari hac act,quando dānum
datur a ſeruo libero eſſe iuſſo ante aditam hereditatē habz eti
am locum quando nemo heredum adiuerat,ſecus ſi ſaltē vn
heredum adiuerat tempore damni dati a ſeruo libero eſſe iuſ
ſo,cum hoc caſu puniatur vt liber,qr liber erit factus adita he
reditate ſaltem ab vno heredum. Si pupillus. Pupilluꝫ
heredem mihi inſtitui,ꝛ ſi decederet īfra pupillarē etatem ei
dem ſubſtitui titium,ꝛ hoc caſu grauaui titiū vt manumittat
ſeruum meuꝫ ſticum,hic ſticus interim dat damnum in rebus
hereditarijs anteq̄ titius habeat heredit, queritur an hec a
ctio locum habeat,ꝛ diſtingnitur,nam aut dedit damnum vi
uente pupillo,ꝛ tunc non habet locum hec actio,cuꝫ pupillus
ſit dominus eius:ꝛ poſſit eum caſtigare, ſi autem dedit dam
num poſt mortem pupilli:ꝛ anteq̄ titius ſubſtitutus adeat,
tunc habet hec actio locum. Secundo dicit,hec actio habet
locum ſiue in bonis teſtatoris ſiue in eis que fuerant depoſi
te vel commodate:vel obligate teſtatori ſeruus liber eſſe iuſ
ſus:det damnuꝫ vt furtum faciat,ꝛ vbicunq; interest heredis
predictum damnum non eſſe datum,cum enim actio furti de
tur cui interest:ſic hec que ſucceſſit in locum eius. Idem ſi dā
num dedit in fructibus poſt mortez teſtatoris perceptis ex a
gro hereditario, idem ſi in partu ancille hereditarie. Idem ſi
impubes aliqua queſiuit poſt mortem patris,ꝛ poſtea decel
ſit ꝛ ſeruus liber eſſe iuſſus dedit damnuꝫ in predictis rebus
per impuberem queſitis anteq̄ ſubſtitutus adeat bona,nam
ꝛ hoc caſu hec actio locum habet. Vltimo dicit,hec actio ha
bet locum ſiue furtum ſit factum ſiue damnum datum in rebꝰ
hereditarijs a ſeruo libero eſſe iuſſo.

Celſus. Furtum dicitur fieri quando res ab alio poſſeſ
ſa ſurripitur,hinc eſt qō rei hereditarie non pōt fieri fur
tum,ꝛ ſic hereditati non queri;aet furti cum hereditas non di
catur poſſidere qō furti eſt, nec heres licet adeat poſſidet niſi
apprehendat poſſeſ. Secundo dicit,hec actio non habet lo
cum quādo alia competat niſi rei ven.que competit cum iſta
alia autem datur:quando liber factus ſurripit rem heredit,a
dite. Item hec actio datur heredi ꝛ alijs ſimilibus ſucceſſori
bus. Item hec actio datur ſiue vnius ſeruus liber eſſe iuſſus
ſiue plures ſerui liberi eſſe iuſſi cōmiſerunt furtum vel damnū
dederunt in rebus hereditarijs nec vno cōuento ꝛ exacto alij
liberantur.

Paulꝰ. Adita hereditate ſeruus cui relicta erat liber
tas ſub conditione ante euentum condit,dedit damn
num in re heredit, ignorante hoc herede,tandem extitit condi
tio ꝛ factus eſt liber,queritur an hec actio locum habeat,ꝛ vi
detur ꝙ ſic, qr heres non potuit hunc caſtigare cum dubauit
poſt diu eius ſeruus cuꝫ hoc delictum ignoraret,dicitur tamē
contrarium,l.ꝙ hec actio non habeat locum,ꝛ ſic ignorantia
hoc caſu non prodeſſ,licet alias conſueuit prodeſſe,ꝛ hoc di
cit hec,l.ſi cito poſt delictum factus eſt liber conditio,tunc ſta
tim venit,nam tunc hec actio competit,ꝛ hoc dicit,l. ſequēs.

Furti aduerſus nautas caupones ſtabularios. Rub.

Exercitor nauis ꝛ caupo
In eos qui naues.ꝛ ſtabularius tenentur ſi
hoſpitantes in naui vel in caupona vel in ſtabulo
furtum ſint paſſi vel ab ipo exercitore caupone vel
ſtabulario vel ab aliquo alio quem in naui tenerent exercitor
vel cauponavel ſtabulo. Item tenet ſi ope ſua vel eorum qui
erant in naui eā nauigandi vt ſunt nautę:ſunt furtum paſſi ho
ſpitantes. Et datur hec actio in duplū ꝛc, in electiōe eſt furtū
paſſi vel act. furti agere contra furem vel hac act. contra exer
citorem ꝛ ſimiles. Ipſe aūt exercitor vel caupo act,furti nō ha
bet niſi in ſua cuſtodia recepit res q̄ poſtea ſunt ſurrepte. Itez
exercitor tenetur nomine eorum quos tenebat ſecum cā nauis
ſi ipſi ſurripuerunt vt dictum eſt,ꝛ hoc eſt verum ſi ſunt liberi
homines vel ſerui alieni, ſi autem eſt ſeruus exercitoris ꝛ fecit
furtum:tunc ſufficit, ſi eū det pro noxa quaſi minus ſit in cul
pa ſi ſuum ſeruum tenet licet malum ꝙ ſi liberum hominē ma
lum vel alienum ſeruū teneat. Itē caupo tenet de furto facto
ab aliquo quē tenebāt caupones cā raberne exercēde. Itē fa
ctum eoꝝ quos tenebat ſecū cā habitandi perpetuo,i.non ad
modicū tempus preſtat caupo, non aūt factum viatorū cau
po preſtat,nec vectorꝝ factum ſiue delictū preſtat exercitor.

Si familia furtum feciſſe dicatur. Rubrica.

Valde eſt vtile hoc edictū cuius
Tiliſſimum. verba non hēmus,ſed mens eius
eſt talis vt ſi plures mei fui faciūt tibi furtū nō tene
or oēs dare p noxa vel p quolibet ſoluere penā fur
ti,ſz ſufficit ſi tantū pſto noīe oīm q̄tū liber hō pſtaret ſi furtū
feciſſz ꝛ hoc beneficiū hēo ſi me ignorāte deliq̄ūt,ſecꝰ ſi me ſciēte ꝛ
phibere valēte ꝛ ſi phibui,nā hoc cāu teneor ꝛ meo noīe ꝛ cuiuſ
libet fui:nec ſoluēdo p vno liberor p alijs. Poſtea dicit qō
dixi i furto:idē in dāno dato. Tādē dicit,ſi quēlibet furti p vno
ſuoꝝ eſti pēdentia poſſim quenri noīe alioꝝ,ꝛ expectabitur
qualiter ſoluam pro iſto conuentus, nam ſi dem eum pro no

ra teneoz pro alijs. si autem soluam penam dupli. Item rem furtiuam vel eius extimak. z sic tantũ quantũ liber pro furto a se facto prestaret. tunc nõ teneoz pro alijs. z etiam qui eos fr nos emit: non tenetur. Item ipsi facti liberi vt q manumissi non tenentur. Postea dicit. pone q nihil solui pro furto facto a seruis z manumisi vnum eoz qui manumissus emendauit furtũ. nunquid liberoz pro alijs seruis. queritur. z dicit q non. sed quid si vnum de seruis furibus vendidi z emptoz emendauit furtuz nomine serui quem emerat an liberoz ab actione furti pro alijs seruis queritur. z dicitur quod sic. cum teneat emptoz dare. quicquid soluit pro hoc furto. secus si ex causa legati vel donak. hunc seruum haberet. nam licet emendet furtum pro eo: adhuc tamen teneoz pro alijs. Ultimo dicit beneficium huius edicti datur domino seruoz um simul furantium: siue dominus eos seruos nunc cum conuenitur possideat siue dolo desijt possidere. Item siue ille cui est factum furtum agat siue eius heres agat: habet locum hoc beneficium vt sufficiat tantum prestare quantuz si liber fecisset. z hoc dicit hec. l. cuz tribus se.

§ Si familia. Ego franciscus habebam familiam seruoz cõmunem cum geruasio. hec familia fecit furtũ titio sciente geruasio z me ignozante. dicitur qõ geruasius tenebitur nomine singulozum seruozum. z sic pro quolibet prestat suaz penam. ego autem habeo beneficium huius edicti: nam prestabo quantum liber homo prestaret pro seipso z recuperabo partem eius qõ solui a geruasio. idez est si geruasij iussu damnum dedit familia seruozum cõmunis. naz eius qõ prestiti recupero partẽ a geruasio sicuti si cõi rei damnũ ituliss. tãdẽ dic ego z geruasi9 habem9 duos suos cões eo sciẽte z me ignorãte serui fecerunt furtum: teneoz non in partem dimidiam eius qõ prestitit. sed in dimidiam eius qõ liber homo prestaret p furto a se facto. si autem titius vult agere prius contra me: teneoz in tantum quantum liber homo furtuz faciens prestaret sed me conuento z exacto: an titius possit agere contra geruasium, dico q non: nisi iussu geruasij esset factum furtum.

Labeo putat. Familia seruozum titij fecit furtum sempronio. ego z geruasius successim9 sempronio. circa istõ thema duo dixit labeo z male. primũ fuit. q: si geruasi9 agat furti pro quolibet de seruis z obtinuit bene potero agere insolidum. z sic fit fraus edicto. q: hoc non potuisset facere testatoz. sed tantum consequi poterat quantum liber homo si furtum fecisset prestaret. Secundũ dictum est q si defunct9 egit furti z cõsequutus est minus duplo nos heredes possum9 agere ad residuum nomine singulozum seruozum. sed vtrunq; dictum corrigitur. naz nos duo heredes nõ possum9 agere nisi quilibet pro parte. Item non possumus consequi vltra penaz dupli computato in hoc qõ defunctus exegit.

¶ Arbozum furtim cesarum. Rub.

§ Si furtim arbozes. Arbozes meas furtiz cedisti. teneris legis aquil. z act. arbozuz furtim cesaruz z vna acta tollitur altera in eo quo cõcurrunt. potest etiam accusari crimi nalit tanq; latro. z maxie habet locuz hoc in vitibus succisis z appellatione arboris continentur etiaz vites z edera z arũdo. Item salictũ qõ iam radices imiserat. sed in salictis virgis i. in plantatõibus quas plantaui: si anteq; imponat radices aliquis incidit. non tenetur hac act. cuz non dicatur arboz. qd autez si arbozez meã cuz radicibus emulsi: z eaz cuz radicibus in alio loco plantaui: licet nondum comprehendit terram. si aliquis talem arbozem incidit habet locum hec actio. Itẽ habet locum in arboze cuius radices deficcantur. si aliquis eaz incidit tenetur hac act. Item habet locum hec actio in arboze vento deiecta que in fundo iacebat cã replantandi. Item stirpes olei dicuntur arbozes: z nomine omniũ superadictaruz arbozum potest agi hac act. id autẽ qõ ita est teneruz vt sit loco herbe non continetur arboris appellatõne, z hoc dicit hec. l. z tres sequentes.

Cedere. Nunc expõit verbuz cedere quod erat in edicto cuius mens est posita. s. l. i. z dicit. cedere dicitur non solum qui succedit ita vt cadat arboz. sed etiaz qui percutit arborem puta cuz securi animo cedendi: licet non cedat. Cinge re autem dicitur. i. declarare. qõ expone vt in glo. dñi mei ac. Item verbum subsecare qõ erat in edicto expone. i. subsecuisse qõ expone vt in glo. dñi mei ac. ¶ Eius actiõis. Ex ea causa datur hec actio ex qua datur aquil. s. ex damno. Item hec actõ non datur vsufructuario fundi. ei autẽ qui habet fundum vectigalez bene datur sicut z actio aque pluuie arcende. omnes hac act. tenentur z quilibet insolidum. si autez plurium arboz est incisa: omnibus dñis datur vna actio z vna pena prestabitur. Ultimo dicit. si arboz mea extendat radices in tuo predio non potes eas incidere. sed denũciare vt tollaz z agere ad h. z licet alatur hec arboz ex radicibus que sunt in tuo fundo: tamen hec arboz mea durat. z hoc dicit hic. §. cum. l. se. fran.

Fortim. Tunc habet locuz hec actio cuz me ignozante arbozẽ meam incidisti celandi causa nec dari super hoc act. furti: cuz z sine lucrandi animo possit eam incidere. si autẽ arbozez meã cum radicibus extirpasti vel euulsisti habet locũ aquil. z non hec actio. Postea dicit. siue arboz tota sit cesa siue pars: habz locuz hec actio. z siue suis manibus quis cedit siue per alium: puta seruuz vel alium habet locum. si autez sine iussu dñi seruus eius arbozez meaz incidit habet locum noxalis. Item hec actio arbozum furtim cesaruz est penalis z petua. z contra heredem non datur. heredi autẽ datur. z datur in dupluz valentie arboris deducto precio nunc ligni. vt si qñ erat non incisa valebat. x. nunc incisa valet duo. nam octo duplicabuntur. z ille dicitur cedere qui clam cedit. z si habeat animũ lucrandi. tenetur ẽt furti. Itẽ si per vim incidit non tenetur hac act. sed vi bo. rap. z qõ vi aut clã. z hoc dicit hec. l. z se.

§ Si colonus. Colonus arbozẽ agri cedit. teneẽ hac act. et etiã act. ex locato z vna intentata tollitur altera.

§ Si gemina. Gemina est arboz. an dicatur vna vel due qritur. z dicitur aut iunctura apparet supra terrã. z tũc vna dicitur. aut non apparet. z tunc dicuntur due vel plures. sciẽti z sepate stant supra terraz. z si diceres q̃ sit vtilitas b̃ scire dic vt in glo. dñi mei ac. z hoc dicit hec. l. Secũdo dicit. si actũ sit aq̃l. noie arboz furti. cesarũ tollitur interdictum qõ vi aut claz. non aũt hec actio in eo qõ excedit. z b̃ dicit hic. §. Tertio dicit cedisti arbozes fundi mei. licet postea vendam hũc agrũ tamen hec actio mihi durat. z hoc dicit hec. l. cũ duabus se.

¶ De vi bonozum raptozum. Rub.

Raptor tenetur duab9 act.

Quirem rapit. s. vi bonoz raptoz in qdruplũ z act. furti nõ mãifesti in duplũ. z si agat vi bo. rap. tollit̃ actio furti. sed si agat̃ p̃mo furti. z sic ad dupl̃. adhuc durat act. vi bo. rap. in aliud duplũ qõ plus est in ea q̃ in furti actione

Pretor ait. Ponit edictũ qõ habet dño capita. primũ q dedit dãnuz alicui hoibus coactis. scõm q̃ bõa alicuius rapit. vtriq; istoz tenet̃ act. vi bo. rap. ifra annũ i quadruplũ post annũ in simplũ. z hec vera sunt si liber homo facit. si aũt seruus fecit p̃dicta tenebit̃ ei9 dñs noxali. nã liberabit̃ dãdo eũ p noxa. Ultimo dicit. appet ex p̃dictis q̃ p̃toz dat auxilium extra ea q̃ vi fiunt. habz etiã locũ actio legis iulie de vi. z vna tollitur p aliã fm quosdã. sz male dicunt. nã iterim donec vna intentat̃ altera cessat. vna expedita altera intentari potest.

¶ Dolo aũt malo. Hũc expõit x̃ba ista dolo malo. nã sive solus rapiat siue hoib9 coactis ad b̃ vel ad aliõ vtat̃ tũ hijs hoibus z dãnũ det tenet̃ hoc edicto. z etiã si vnũ hoiem colligat nec est vis q̃les sunt isti hoies coacti siue liberi siue fui. z appellatiõe doli cõtinet̃ etiã vis. naz qõ vi fit dolo etã dr fieri nõ eõ. si tũ dolo det̃ dãnũ nõ vi hz locũ b̃ edictũ. ¶ Dãni. Hũc expõit x̃bũ dãni positũ i p̃ma pte edicti. z v̄r q̃ oia dãna p̃hẽdat ẽt clãdestina. sz ver9 ẽt vt dãna p violẽtiã tũi fcta p̃hẽdat g̃ si dãnũ ẽ datũ sine vi nec coact̃ hoib9 ñ hz locũ b̃ edictũ. si aũt coactis hoib9 z sine vi datũ ẽ dãnũ, dolo tũ iteruẽiente hz

locum hec prima pars Ultima dicit.bene dixi.qñdo sine hominibus & sine vi quis solus deliquit non habere locum hoc edictū: imo habz locū aql. vel furti. & ille nō sunt sic ꝓiuncte cū hoc edicto vt vbicūqꝫ ille locū hēant & ꝫ edictū hēat locū: sed econtra sic.vt vbi hoc edictū locū hēat: & ille vel aliqua earuz locū hēat.nā raptor impzobior fur est & furti tenet non solū ꝫ edicto. Itē cū quis dānū dat hoibus coactis hz locum ꝫ edictū & etiaz aquil. Vel cui? bona. Hūc exponit ꝟba secūdi capitis ꝫ.f.cui? bona rapta esse dicūtur.nā qō dicit.bona itel ligas etiā si vnā rem rapuit & hac act tenet etiā coactus.i.coadunatus ad dānum dandum.& dedit vel rapuit. Tandē reuertitur ad primū mēbzum & dicit.qō dixi teneri qui dolo malo hoibus coactis dat dānum. est verū siue a se sunt coacti siue ab alio.ad hoc tñ est eis vsus.tenetur etiā ille qui coegit.et ipse coactus tenet. Postea dicit.hec actio datur infra annū in quadruplum.& verum precium rei quadruplatur. & hz etiā locum quādo familia tua vi alicui? dat mihi dānum vel rapit. nec cogor ostendere qui de familia dederūt damnū vel rapuerunt.& appellatiōe familie cōtinent omēs de familia siue liberi sint vt scutiferi: siue serui tui vel alieni quos bona fide tenebas.sub.idem si mala.& sufficit emēdari dānum vel rapinā: ac si vnus tantū fecisset.vel dabit pro noxa q̄ dolo ꝫ fecit fieri.& sessore credens hoc mihi licere nō teneor hoc edicto sed ex cō stituit.si qs in tantā. idem si seruū meū fugitiuū possides & eū rapio:non teneor hoc edicto.si aūt mihi rem obligatā rapio teneor hoc edicto.& dic de hoc.vt in glo dñi mei ac. Impubes nō capax doli si rapiat rem alicui? nō tenet. noie aūt familie sue vel serui rapientis bene tenet hac act.no xali. Secūdo dicit. si publican? oues rustici rapuit siue dolo credens rusticū nō soluisse tributū: licet erret nō tenet hac act. secus si dolo rapiat sciens solutū tributū & eas includat & pereant fame:naz tenet hac act.& lege aquil. idem si aliqs alius oues rustici rapuit & fecit eas fame perire.naz tenet predictis act. Tertio dicit. ꝫ actio datur ei cui est rapta res siue sit sua siue cōmodata ei erat siue locata siue deposita siue vsumfr. vl aliqō aliud ius in ea hēbat.& vt breuiter dicaz. dat hec actio ei re rapta cui dat furti re clam ablata.sz ꝫ videt falsuz.naz de positario non datur furti. sed hec actio sic. sed intelligas dari depositario hanc act.qñ eius intererat vt qz ꝓmiserat custodiam vel precium depositi accepit.nō vt mercedē: imo verius dicas dari semp hāc act.depositario.& secus in act.furti cū rapina sit maius delictū. sic ergo hec actio dat ei cui vel.p saltem: saltem modice interest & subaudi maxime si interest. Si fugitiuus. Heru? me? fugitiu? emit sibi aliquas res. puta equū & similia.rapte sunt sibi.dicitur qō hēo act. vi bonoz raptoz nō Rem. Rebus raptis & deterioratis: nō solū actio vi bonoz raptoz pōt intendi.sed & furti actio & legi aqlactio & cōdictio triticaria vel furtiua. & etiā rei vēdicatio. Secūdo dicit. actio vi bonoz raptoz nō datur heredi & ceteris successoribus cōtra heredes tñ raptoris nō dat cū sit penalis.sed inquātuz sint locupletiores facti tenētur condict.furtiua.

S Iseruus. Heru? meus rapuit tibi rem.tandē eum manumisi.dz qō contra eū factum liberū pōt agi nō solum mecū. post annū tamē a die rapine cōputandū non pōt agi.& intelligas ad penā. Itē si mecū est actū infra annū & solui vel fui absolutus liberatur manumissus.

De incendio ruina naufra. Rubrica.

Retor ait. Ponit edictū cuius sensus est. si quis cōmisit doluz vt in turba dānum dare tenet infra annū in simplū. Secūdo loquit vlpi.& dicit.hz locū hoc edictū cū dānum datur in turba.turba aūt dicit vbi est tumult?.vt.x.hoim.vel.xv. non duoz vel triuz vel quattuoz.nā illa dz rixa. Tertio dicit

tenet hoc edicto q̄ dat dānum in turba. Itē is q̄ dānum dari fecit siue fuerit ꝑsens in turba siue nō. Quarto dicit.hoc edicto tenet etiā q̄ in turbā venit occasione dāni dandi & in dolo fuit vt dānum daret licet non fuerit ꝑsens in loco quo dat dānum. Quito dicit.q̄ turbā cōcitauit clamore vel simili modo vt ponitur in litteram & dolo malo eius datū sit.dānum etiaz si non habuit cōsilium turbe cogende.i. coadunāde tenet ꝫ edicto erit ergo ofia inter hoc edictū & supius.S.e.l.ij. positū.qz exigit pretor dolo malo turbā coadunatā. & tūc dānum datū vel etiā sine turba raptū. hoc aūt vt dolo malo dānum sit datum in turba exigit etiā si non turbā qs coadunauit: & ideo in illo edicto ponit pena q̄druplī.in hoc dupli.vtriqꝫ aūt post ānum ponit penā simpli. & hz locū hoc edictū cū dānum dat in turba. Itē in amisso.de rapto aūt hz locū ꝑmū edictū. amissum aūt dr q̄ corruptū est vt scissa. Itē fracta. Itē hec actio q̄ dat ex hoc edicto dat in duplū: quāti ea res est. & inspicit tps dāni dati. ꝓbare tñ dz actor dānū in turba datum. Si cuz seruū. Cū seruū meum ꝟberares turba aliqd pdidit teneris ꝫ edicto.si iō ꝟberares vt turba collecta dānū daret.si aūt alia de cā ꝟberares cessat hoc edictū. Secūdo dicit. turbā coadunastiu vt turba suum meū verberaret non ago ei dandi dānū.tñ datum est ei dānum.dr q̄ teneris hoc edicto.& no. bona ꝟba ī fine hui?.§. Tertio dicit.si a dño fui vl familie alicui? datū ē dānum in turba: tenet dns suus vel familia. Ultimo dicit ea q̄ dixi in act. vi bonoz raptoz vt det hr̄di nō in heredem hñt locū & in hac act. ex hoc edicto descendenti.

Non prodest. Qui rapuit rē aliquam nō liberat a pena licet restituat rē. Secūdo dicit rapte res vel vi possesse non possunt vsucapi āteq̄ in ptātem dñi vel ei? hr̄dis redeāt. & hoc dicit hec.l.& sequens.

De incēdio ruina naufragio rate naue expugnata. Rub.

Retor ait. Ponit edictū cui? sensus est qui rapit vel recipit dolo malo aliqd ex incēdio ruina vel naufragio rate naue expugnata vl dānū in his reb? dat: infra annū quo experiundi ptās est in q̄druplū tenet post annū in simplū tenet. si suus aūt vl familia alicui? aliqō de ꝑdictis fecit. tenet dns ei? noxaliter.postea loqtur vlpi.& dicit. vtilitas hui? edicti magna est. interest em̄ nihil rapi ex hmōi casib?. & hz ex his dictis sunt accusa. criminales ꝓpositi: tñ hāc act. pecuniariā introduxit pretor. Postea incipit exponere ꝟba edicti p ordinē. & primo id qō dixit ex incēdio. & dr q̄ ex incendio dr rapi vel accipi siue accipiat aliqd ex loco in q̄ ignis siue ex domo tota siue ex vicinis edibus occasiōe incēdij sit raptū vel acceptū habz locū hoc edictum. & eodem modo exponas aliud verbum edicti. s. ex ruina.si tamen suspicatur aliquis esse incendium vel ruinaz in domo tua & tibi veniens rapiat aliquid cum non esset incendium vel ruina: cessat hoc edictū. Itē qō dictum est ex naufragio.intelligas qñ tēpore naufragij aliquid raptū est vl acceptum. secus si postea.nam tunc vt fur tenetur. Item qō dictum est.rate naue expugnata. intelligas quando tempe pugnationis aliquid rapuit siue fuerit expugnatoribus siue non. & hoc dicit hec.l.& s. & prin.sequentis.fran. Labeo scribit. Hoc edictum extenditur ad eum qui de domo expugnata vel villa aliquid rapuit. Item hoc edicto tenetur etiam recipiens res amotas ex causis supra scriptis. & hoc est verum si dolo malo sciens recepit. Item non solum qui rapuit ex causis supra positis tenetur hoc edicto.sed etiam qui abstulit vel amouit vel damnum dedit vel recepit. Postea assignat differentiam inter rapere quod fit tantum cum vi. & amouere quod fit etiam sine vi.subsequenter dicit qui rapuit res de naui eiecta vento tenetur hoc edicto. Quod ait pretor. Dictuz est in edicto qui damnuz dat in rebus naue expugnata vel rate q̄ tenet. additum est.idem in domo expugnata. & hoc est veruz si dolo malo dedit dānum.secus si sine dolo: vt si forte incendio iuxta meam domū timens ne ad meā domum pēiret ignis destruxi

domum vicini vt sic ignis ad meā domū non veniret. nā non teneor hoc casu hoc edicto nec etiaz lege aquil'. ¶ Senatusconsultum. Senatus de quo habetur hic mentio punit eū q̄ remouit clauū vel clauos de naui per q̄ nauis fuit in piculo. vt itte remouens teneatur emendare oēs res que in naui erāt Item alio senatusconsulto est dictum. qui dolum cōmittunt ne mercatores qui sunt in naui naufragium patienti sibi nauiq̄ consulant penis legis cornelie de sicc̄ijs tenentur. illi aūt q̄ lucrati sunt ex naufragio tenentur in quadruplum damnū passis z in tantūdem fisco tenētur. fran.

¶ Edius. Ex naufragio dicitur rapere: qui rapit etiaz antеq̄ naufragiū fiat cū in trepidatione erant gentes nauis: subsecutum tamen fuit postea. z subsequēter dicit. q̄ diuus pius antoninus rescriptum fecit de his qui p̄daz ex naufragio faciūt tractando de pena criminali imponenda rapientibus ex naufragio. Et dicitur q̄ si raptores rapuerunt magnas res z que non erant tempe naufragij pture: si sunt libere persone: fustibus cedūtur z in triennium relegantur. si aūt serui verberantur z in metallum dānant'. si vero res rapte sūt modice. si sunt liberi raptores fustigātur: serui flagellis tradūtur. ¶ Ultimo dicit. he actiones heredibus dātur nō in heredes nisi inquantum ad eos peruenit ex rapina defuncti.

Si quis. Rem seruasti ex naufragio vel ex incendio. eam dē surripui vel rapui. teneor act'. furti. vel vi bonorum raptorum. idem si rem deiectā p̄ ventū ex naui rupta surripiā vt non habeat locū hoc edictū. sed actio furti. z hoc est verum si ex internallo post naufragium accipiam rez. secus si incontinēti. nam tunc haberet locū hoc edictum. z eadem distinctio est seruanda si rapte sunt res naue expugnata. z qualiter dicatur nauis expugnari expōit in. l. sequēti. z hoc dicit hec. l. z sequēs.

Ne quid. Multis modis prospectū est ne rapiantur res ex naufragio. naz z diuus adrian' de his scripsit. Itez raptores vel acceptores talium rerū puniūtur vt latrones. Itē qui amisit res per rapinam predicto modo vadat ad prefectū qui p̄fectus faciat vēire de hoc inculpatos. Itē dās fundi in quo hec dicuntur facta satisdet iudicio sisti. ¶ Ultimo prohibz neminē ōbere accedere ad colligendas res p̄ naufragiū amissas.

Vtis. Ratem tuam deiectam vi flumis in meū fundum non potes extrahere nisi prius de dāno per eā mihi illato caueas.

Qui edes. Qui combussit domū vl' aceruū frumenti iuxta domū positum: si studiose hoc fecit. z hoc constet verberat' igne' concremar'. si casu. i. negligētia hoc fecit emendabit dānum. vel si non pōt: leuiter castigatur. ¶ Ultimo dicit. q̄ dictū est in domo: idem in omni edificio est seruandum. fran.

Nepiscatores. Preses prouincie debz prouidere ne piscatores fallant nauigantes imponēdo lumē de nocte in loco piculoso maris. z sic nauigātes ad illud lumen veniebāt credētes ibi esse portū: z veniendo ibi plerumq̄ periclitabant'.

Si fortuito. Qui fortuito commisit incendiū non tenet' nisi esset in lata culpa vel dolo.

Licere. Quilibet potest naufragium suum colligere. i. res quas amiserat naufragio. Secundo dicit. qui studiose ignem posuit in ciuitate: si humilis est bestijs subijci solet: si in dignitate est: capite punitur aut deportatur. fran.

¶ De iniurijs z famosis libellis. ¶ Rubrica.

Iniuria dicit' eo q̄ non iure fit. ossie eīm qō non iure fit: iniuria dicitur z b̄ in generali significat'. spāliter autez iniuria dicitur i. contumelia z ita hoc. t. accipitur. Item quando q̄ iniuria dicitur damnum culpa datum. z sic accipitur in lege aquil'. Item interduz iniuria ponitur p̄ro iure iniquo: vt cū iudex iniq̄ vel iniuste dat sententiam. Contumelia autem dicitur a contemnendo. Item iniuria fit quandoq̄ re: quandoq̄ verbis. z dat exempla. Item iniuria aut in corpus infertur aut ad dignitatem: aut ad infamiam pertinet. z dat exempla

Item iniuriam quis patitur aut per semetipsuz vt cum ipsi patrifamil'. fit iniuria. aut per alium vt cum filio eius vel vxori vel nurui fit iniuria. Item si cadaueri defuncti fit iniuria datur actio iniuriarum heredi eius. Item si fama defuncti per aliquem minuitur datur hec actio heredi. bene autem dixi facta iniuria filio datur patri hec actio. naz z si filius meus patitur se vendi mihi datur hec actio: licet non detur filio cum consenserit. Item si cadaueri defuncti fiat iniuria: aut ante aditā heredit'. eius: z tunc hereditati est acquisita hec actio: z per eam heredi futuro. aut post aditam hereditatem: z tunc ipsi heredi directo competit hec actio. idem dicendum z si corpus defuncti detineatur. idem dicendum est z si seruo hereditario sit facta iniuria. Item si seruo in testamento manumisso facta est iniuria post mortem testatoris ante aditam hereditatez est nata actio iniuriarum heredit'. z per consequens heredi futuro. secus si post aditam hereditatē facta sit ei iniuria. q̄ tunc cum sit liber habet ipse hanc act'. Item si fecit iniuriam filio meo vel vxori siue hoc sciat siue non est mihi data hec actio. Item ex vna iniuria quādoq̄ nascitur tribus personis hec actio. vt si filiam titij habeo in vxorem z ei sit facta iniuria: ei z titio z mihi competit hec actio. facta autez iniuria mihi: nunquā vxori mee competit hec actio. z redditur ratio notabilis. Item q̄dam regula erat tradita circa hanc materiam. z est talis. qui potest pati iniuriam: ille dicitur facere iniuriaz. hec regula fallit. nam furiosus z impubes pati possunt iniuriaz. z oritur hec actio. non autem dicuntur posse facere vt nascatur hec actio. nam facere non dicitur quis iniuriam nisi sentia t licet credat se aliter facere q̄ faciat. hinc est q̄ si p̄ iocum te percussi aut dum certabam: non teneor iniuriarum act'. Item si liberum percussi quē credebā meuz seruū: non teneor hac act'. Item si cum extenderem manum cā dandi seruo meo z transeuntem hominez percussi: non teneor hac act'. z hoc dicit hec. l. z tres sequentes. fran.

Lex cornelia. Lex cornelia de iniurijs facta habet locuz cū quis se pulsatum vel verberatuz vel domū suā introitam per vim esse dicat. Secūdo prohibet certas psonas conuictas actori posse esse iudices in his cāis vel aliqua caruz. Tertio dicit hec. l. cornelia habet locū in tribus casibus z eos dicit. z sic comprehendit omnē iniuriam que fit manu. postea assignat differentiam inter pulsationē z verberationē postea exponit hec verba. domum suam introitam vi ꝛc. z domū itelligas siue sit p̄pria inhabitātis: siue conducta: siue gratis concessa: siue habitet in ciuitate siue in villa siue in ortis. Item si colonus meus partiarius extitit in fundo z in eum fundū aliquis per vim intrauit: ipse habet hanc act'. non ego. secus si esset' simplex colon'. Et vt breuiter dicā. si scolaris rome existēs cā studiorum in domū' quā habitabat introitum sit per viz: cōpetit ei hec actio. Postea dicit. verberatus ē filius meus. habet ipse hanc act'. non ego. sed p̄toriam habeo. z illam act'. pōt filius intētare me absente. nec debet cauere q̄ habebo ratū. Itē qui hac act'. legis cornelie agit pōt deferre sacramētuz reo. idē est p̄missuz i iniuriarū p̄toria. Item qui facit librum ad infamiā alicui' tenetur iniuriarū: siue exp̄esserit nomen illius ad cuius iniuriā faciebat siue nō vt euenit in honorabili viro doctore grāmatice magistro ambrosio meo magistro qui fecit libruz ad infamiā magistri boni: qui z fuit me' magister. idem est seruāduz in eo qui fecit cā z ad infamiā alicui' vel simile quid. qō dic vt in glo. idē tuandū in eo q̄ emi cum auctore libruz. z q̄cunq̄ pōt b̄ iudicare siue accusare b̄ faciētē siue liber sit siue sit fu'. z hēbit p̄miū. z si fuus ē. hēbit libertatez. z b̄ est verz siue in illo libro siue cautōne erat exp̄ssuz nomē infamati siue nō: vt q̄libz possit accusare. Itē agere poterit ifamatus act'. iniuriaz ciuilit'. z si agat' vna tollit' altera. z b̄ dicit hec l. z sequens.

Pretor edixit. Pretor dixit. q̄ agit iniuriarū act'. debet noīare p̄sonā de qua q̄queritur. Itē dz dicere quā iniurtā sit passus. Secūdo dicit. fuū meū in mei p̄iudiciū occidisti. q̄rit' an possim agere act'. iniuriaz p̄uata. Item accusare lege cornelia de sicc̄ijs. Idez si veneno eū occidisti

ꝛ dr̃ ꝙ si ago vna nō possum alia agere. ꝛ lz alʒ dici cōsueuit ꝙ ciuilis via p criminalez nō tollitur vel ecōtra. non obstat: qz illa ciuilis datur ad bursaz priuatā siue ad damnum emēdandum: h̄ aūt iniuriaꝝ dar̃ ad vindictā. hinc est ꝙ si lege acquil̃. velim agere occasione dāni mortis serui mei nō tollit̃ accusatio legis cornelie. qz acquil̃. datur ad dānuz emēdandū. sed si volo agere act̃. iniuriarū eo ꝙ caput serui mei p̄cussisti gladio cū iam accusasseꝝ te lege cornelia dr̃ ꝙ non possum agere lz labeo dixit. Itē bñ dixi ꝙ q̄ agit iniuriaꝝ dz dicere iniuriam qz fm quātitatez iniurie qñq; puniet iudex qñq; nō. vt euenit in liberto ꝛ filio qui dicūt se passos iniuriā a patrono vl̃ a patre. nā debent dicere quā iniuriā. nā si erit atrox iniuria: tenet̃ pater ꝛ patron⁹. alʒ nō filiꝰ. aūt in ptāte ēt p atroci iniuria nō pōt agere ꝺ patrē. Itē qz egit iniuriarū dz dicere certū. i. dz dicere quā iniuriā sit passus. nō alternatiue illā aut illā. sz pone ꝙ plures iniurias mihi feciſti. puta gente coadunata domuz meā intrasti p vim ꝛ obprobrium mihi dixisti ꝛ me verberasti dr̃ ꝙ de oībus iniurijs debeo simul agere nō sepatim de q̄libet. Itē de oi iniuria pōt ciuiliter agi ēt de atroci. Postea dicit ꝙ iniuria atrox fit qñq; rōne psone. qñq; rōne rei. qñq; rōne tpis. ꝛ dat exēpla. nec refert cui fiat iniuria atrox. filio famil̃. an patrifamil̃. Itē si seruꝰ fecit iniuriā atrocē ꝛ te presente teneꝝ noxaliter si te absente castigar̃ seruus. Ultimo dicit. qui attē tauit libez vel seruū masculū vel feminā tenet̃ iniuriarum act̃. postea exponit q̄d sit attētare. ꝛ. h. o. h̄ lex. ꝛ tres sequētes.

Non solū. Non solū tenet̃ act̃. iniuriaꝝ qui facit iniuriā sed ēt qui dolo fecit vel qui curauit vt aliquis percutere tur seu aliqua alia iniuria fieret. Scōo dicit ꝙ actio iniuriaꝝ ex bono ꝛ equo est ꝛ ꝙ dissimulatione aboleť. vnde si feci tibi iniuriā tu ad animuz nō reuocasti: lz postea velis ad aīmuz revocare: nō cōpetit tibi iniuriarū act̃. idē si trāsactio fit sup iniuria seu pactū factū. idē si iusiurādū fit exactū ꝛ prestitū. nā hec actio erit extincta. Tertio dicit ꝙ actio iniuriaꝝ pōt intentari ēt p. pcuratorē. ꝛ tutorē ꝛ curatorē ꝛ sil̃es. Quarto dicit. si mādato meo est̃ fcā alicui iniuria: ꝛ ille q̄ fecit ꝛ ego mādans tenemur. idē est si te cōduxi. i. preciū tibi dedi vt cuidā faceres iniuriam. idē est si filio meo mādaui vt tibi iniuriā faceret. nā teneoꝝ. idē si psuasi tibi vt faceres alicui iniuriā ꝛ feciſti. maxime si nō alias eras facturus. Quāq;. Si patronus leuez iniuriam faciat liberto vt leuiter eū verberādo nō pōt agere libertus iniuriaꝝ act̃. ꝺ patronū. sed quid si liberte patronⁱ leuē iniuriā faciat an vir liberte aget iniuriaꝝ. quidā qđ sic. vlp. autē dicit ꝙ nō. si aūt vterq; esset libertⁱ isti⁹ qui eā leuiter verberauerit tunc fm oēs neuter agit iniuriarum. ex his apparet qđ si patronⁱ filio liberti vel vxori liberti faciat leuē iniuriā: ꝙ libertus nō possit hac act̃. agere ꝺ patronū. ipse aūt filius vel vxor poterūt agere hac act̃. Ei qui seruus. Si dico alīquē eē meuz seruū: siue agendo: vt petēdo eū in seruit̃. siue defendēdo vt cū petat se in libertatē. ego dicā eū esse meū seruū: ꝛ sciā eum eē liberū. teneoꝝ ei act̃. iniuriaꝝ. nisi peterem eū in seruit̃. ad hoc vt hēat regressuz ꝺ vēditorē serui. ꝛ hoc dicit h̄. ff. ꝛ lex se.

Iniuriaꝝ. Actio iniuriaꝝ nō datur heredi nec in heredē vnde si seruo meo facta est iniuria si decedā postea non vadit hec actio ad heredē meū. lite aūt cōtestata sup hac act̃. vadit ꝛ in heredes ꝛ heredibus dabitur. Scōo dicit. qui iure publico vtit̃ nō facit iniuriā ꝛ ponit̃ exēplū. Tertio feciſti me citari vt ad iudicē quēdam vadam. ꝛ hoc feciſti cā mei verādi dicit̃ ꝙ teneris iniuriaꝝ act̃. Quarto dicit cuz velles ponere statuā in honorē titi ꝙ phibui te ne id faceres. non teneoꝝ hac act̃. si cū ad quēdam debebat spectare on⁹ locandi stationes publicas: duūuiri istud onus mihi dederūt nō teneoꝝ hac act̃. idē in simlib⁹ muneribꝰ siue oneribus. idē si iudex tulit falsaz sententiaz. nā non tenetur hac act̃. Idē si iudex fecit aliquē cōtumacez capi: nō tenet̃ hac act̃. sed si aliquis me phibet in mari piscari vl̃ in diuerticulo aliquo iuxta mare ducere retia. tenetur hac act̃. Idē in eo qui prohibet me lauare pannos in publico flumine. vt in reno vel in aposa. Idem in eo qui phibet me sedere in curia cōis vel in palatio vel in cāpo mercati. naz tenet̃ hac act̃. idē in eo qui phibet me equitare equū meū vel alia re mea vti. si autē aliquis conduxit cāpum reni vel alium locū publicū: hz interdictū ne quis vtaꝝ loco publico. sz pone habeo domū iuxta renū vel iuxta mare. vis piscari vel lauare in reno ante faciem domⁱ mee. dr̃ ꝙ nō possum te phibere. cōsuetudine tū obseruabatur ꝺrium. tū reiecta cōsuetudine q̄ phibet tenetur hac act̃. in lacuz tamē meū ppriū possum phibere ne aliquis piscet̃. Itē si per priuilegiū alicui est cōcessum vt habeat vsum maris hz vti possidetis interdictū ne impediatur vsum suū siue ius suū exercere. ꝛ h̄ dicit hec lex ꝛ se.

Item apud labeonē. Qui medicamenta alicui dedit vt eū alienaret a mente. vel qui alio modo hoc fecit ꝛ sic factū est: tenetur hac act̃. Secūdo dicit. eleuaui manū ꝺ te q̄si tibi alapā daturus ꝛ non dedi teneoꝝ hac act̃. Ait prętor. Ponitur edictum cuius sensus est. qui aduersus bonos mores conuiciū alicui fecit. cuiusue opa h̄ factum esse dicet̃ meum prętor dat act̃. postea loquitur vlp. ꝛ dicit conuicium est iniuria. ꝛ dicitur cōuitiuz a ꝺcitatiōe. vel a collat̃. vocū q̄ plures vnā vocem ponunt. vt cuz dicūt titius est cucurbita eo presente. vel ad domum titij vadūt ꝛ ibi dicunt añ domuz. vel aliq̄d aliud dicunt qđ sit contra mores huius ciuitatis. ꝛ non soluz qui posuit vocez tenetur hac act̃. sed ꝛ is qui induxit alium vl̃ alios ad concitandū. Et bene dictum est in edicto: cui si enim non nominarent personam si dicerent quis cucurbita: non tenetur hac act̃. subsequenter dicit. pcurauī vt tibi conuiciū diceretur p aliquem puta per barbacam de porta noua qui habet malam linguam non tamen dixit cōuitium. dicitur ꝙ non teneoꝝ. Ex his apparet conuitiū cū vociferat̃. fieri siue ab vno siue a pluribus. idem si in cetu dicatur. si autē aliquis astrologus vel indiuinus dicat aliquem furez cū non esset nō tenetur hac act̃. sed per constit̃. punitur. Item hec actio iniuriaꝝ que nascitur ex conuitio non datur heredi nec in heredē. francisc⁹.

Si quis virgines. Appellauī virginem ancillari veste vestitam minus pecco. ꝛ non teneoꝝ. vel aliter vt in glo. Itē non teneoꝝ si erat vestita veste meretricali ꝛ eā appellaui. s. eius pudicitiā blando sermone attētando vel ei comitē abduri. comitem aūt intelligas qui associabat virginē siue liber sit siue seruus siue masculus siue femina. sic ergo comes dicitur qui erat destinatus vt associaret puellā quādaz cōtinetur etiā ꝛ pedagogus. ꝛ ille dicitur abducere comitē qui fecit ne comes cū ea esset siue per vim siue p blādicias. Teneť etiaz hoc edicto nō solum qui comitē abduxit: sed ꝛ is qui assectatus est aliquem comitū ꝛ qui appellauit. Postea dicit q̄d sit appellare. postea dicit si dico verba turpia alicui: teneoꝝ iniuriarū. postea dic̃ differētiam esse inter appellare ꝛ assectare. ꝛ dicit quid sit assectare. postea dicit ꝙ nō ois assectatoꝝ tenet̃. ecce enim q̄ solaciādi cā cū aliq̄ dña vel virgine loquit̃ nō tenet̃. Itē ioculatores q̄ precedūt ante dñas sonādo sua instrā: nō tenent̃. Ultio dicit. p iniuria facta spōse hz spōsus act̃. iniuriaꝝ.

Ait prętor. Ponit edictū cuiⁱ⁹ sensus est. phibet prętor ne q̄d fiat ad infamiā alicuiⁱ⁹. ꝛ si ꝺ hoc fiat p̄toꝝ aīaduertet. postea dicit. hoc edictū vl̃ supfluū. p supius. sz tū spāliter de hoc voluit dicere. ea enim q̄ notabiliter fiūt ꝛc. apparet ergo p̄toꝝ aliquid fieri vel dici ad infamiā alicuiⁱ⁹ noluisse ꝛ q̄ ꝺ fecit tenetur act̃. iniuriaꝝ. ꝛ ponit plura exēpla' qñ fit ad infamiā alicuiⁱ⁹. Itē bene dixit prętoꝝ. si ꝺ fiat aīaduertat qz qñq; nō punit̃ inspecta psona ꝺ quā est facta iniuria. vel inspecta persona eius qui fecit. vel inspecta qualitate iniurie ꝛ da exēpla vt in glosis.

Si quis libello. Libellum infamatoriū dedi p̄ncipi in q̄ continetur infamia alicuiⁱ⁹ teneoꝝ act̃. iniuriaꝝ. Secūdo dicit si comes vel assessoꝝ ptātis bonoꝝ. accipiat a me pecuniā ꝛ faciat dari per ptātem quādam sniam p me. ꝛ iste comes vel assessoꝝ ob hoc sit fustigatus videť de iniuria dānatus. videtur enim fecisse iniuriam potestati. Tertio dicit. bona vel rem alicuiⁱ⁹ p iniuriā occupaui. teneoꝝ act̃. iniuriaꝝ. Quarto dicit. q̄ dā dixit se habere a me in pignus quēdā libꝝ ꝛ nō erat verū

illum librum posuit venalem causa me infamandi.tenetur hac actione. ¶Quinto dicit, vocaui quendam ad ius causa iniuriā di eum vt debitorem meum cum non esset.teneor hac actione. ¶Pretor ait. Pretor ait qui seruū alienū verberat aduersus bonos mores. Item qui questionē hz de semo alieno sine iussu domini iniuriaz act.tenet. Item si quid aliud fiat pretor act.dat. Postea dicit.q seruo alieno fecit iniuriā in odiū dñi: dño dat hec actio siue in odiū dñi pretor nō debet reliquere hac iniuriā inultam. Postea dicit.qui seruū cōem suuz z alti? verberat.non tenet hac act.idē si fructuarius.nā nō tenet hac act.z bene dictū est i edicto.verberet seruū in quo hz vsumfr. Idē si ppietarius.nā nō tenet hac act.z bene dictū est i edicto aduersus bonos mores.quid enim si causa corrigendi seruum meum cū verberes.nō teneris. Item si magistrat?. postea exponit verbū: verberasset.positū in edicto. Item ex hoc bū q̄stiones postea exponit vltia verba edicti.h.s. Item si quid aliud factuz esse dicet ꝛc.nā si seruus alienus verberet vel questio eius habeatur sine cause cognitione.tenetur hac actione q hoc fecit. si aūt alia iniuria sit ei facta non semp tenet qui fecit iniuriam sed cū cause cognitione q cum leuiter seruū alienuz pussit vel maledixit nō tenet. Si aūt aliquis infamauit eū carmine vel alio modo.bene tenetur cū cause cognitione.nā inspicitur edictio serui vt in littera declaratur. Postea dicit.facta iniuria seruo dño oritur hec actio:qñq non.quid enim si seru? dicebat se liberum z eū verberē.vel quid si alteri? credebā seruum q̄ esset. Ultimo dicit. verberasti seruū meū ita q ei rupisti brachium. egi hac actione iniuriaz.possum adhuc agere aquil. z reddit. rō. ¶Si vsumfructū. Habebā vsumfructū in seruo z tu proprietarez:si aliquis ei seruo facit iniuriā tibi cōpetit hec actio nō mihi.idē si eū seruū alienū bona fide possidebaz. Secūdo dicit.possidebā liberū hominez tanq̄ seruū.ei est facta iniuria si in mei odiū:ego habeo al's nō. Idē in seruo alieno q̄ bona fide possideo. Idē in fructuario serui est dicēdū. Tertio dicit seruū plurū verberaui,oibus dñis datur hec actio z cuilibet suz ꝑdēnandus p pte quā hz in seruo.sz si volēte vno ex dñis seruū verbero.si quidē eius tm credebam seruū nō teneor hac act.si aūt seruum z alioz sciebā eum esse: tūc alijs teneor: ei q̄ voluit non teneor. Ultimo dicit.iussu tutoris vl curatoris seruum pupilli vel adulti posui questioni.non teneor.z hoc dicit hic.§.cū.l.sequēti,z prin.tertie. ¶Seruus me?. Querela tua falsa vel instigatione tua seruū meū ptās fecit flagellari. teneris hac act.sed si est mortu? seruus ob hoc agā aquil.cōtra te. ¶Quedā. Leuis iniuria facta a libero leuiter punit. a seruo aūt facta grauiter punitur. Secōo dicit pro iniuria facta a seruo oritur passo actio iniuriarū noxalis:z est in electione domini serui vel tradere seruū verberandū: vel dare seruū pro noxa vel emendare iniuriaz.z iudicis arbitrio ponetur modus verberum q̄n seruus traditur verberādus. Tertio dicit. si exhibitus est seru? cora iudice vt verberetur iudicis arbitrio p iniuria quā fecerat z verberat? est amō si passus iniuriā velit agere iniuriarū non poterit.idem si iniuriā remisisset nuda voluntate. Idem si tēpore extincta sit actio iniuriaz vt his casibus non possit esse iniuriaz act. ¶Si iussu. Seruus me? me iubente fecit tibi iniuriaz.teneor act.iniuriarū ēt meo nomine. seru? autem manumissus.postea ipse tenetur.nō enim debebat dño parere.vnde z si occidit hominez meo iussu.licet sit postea manumissus.tñ tenetur.si tamen cā defendēdi dñm seruus alicui iniuriam fecit:non tenetur factus liber nec ego pro eo. ¶Si seruus. Seruus in quo habebā vsumfru.fecit mihi iniuriā cōpetit mihi actio iniuriaz noxalis ptra ppietariū. secus si essz seruus cōis mei z alterius.nam pro iniuria quā mihi facit non habeo act.cū si extraneo fecisset tenerer pro eo. ¶Ait pretor. Ponitur edictum cuius sensus est. facta iniuria alicui qui sit in alterius potestate. si is qui habet eum in potestate non sit presens neq procurator aliquis existat qui velit agere pro eo ipsi passo iniuriam pretor permittit agere act. iniuriaz causa cognita. Secundo loquitur vlp.facta iniuria filio titij z titius sit presens non potest tamē agere quia furiosus est vel alio iusto impedimento.dicitur q̄ iste filius aget hac act. cum pater eius pro absente sit.sed pone q̄ titi? est sane mentis z presens non vult tamen agere iniuriarum. sed remittit hanc act. dicit qđ filius non pōt agere: z redditur ratio: nisi persona patris fit vilis,persona filij actoris abilis.nam hoc casu remissio patris non nocet filio. Sed pone qđ pater cepit agere z litecōtestata incipit abesse vel negligit ꝓcedere cum sit vilis persona.hoc casu filius proceder in cā etiam si non sit emācipatus Postea exponit verbum edicti illud.s.nec p procurator ꝛc.scias enim q̄ si procurator patris vult agere: filius non possit agere.si tamen ipse procurator negligat aut colludat tunc filius agere potest.z procuratorez intelligo etiā generalē.postea exponit alia verba edicti.si causa cognita.nam ispicitur si pater a longe abest: z si cito est reuersur? vt sic expectetur. Itez q̄ persona sit filij vt si non ydonea ad agenduz vt sic non admittatur.postea exponit alia verba edicti.s. ei qui iniuriam accepit. z dicit q̄ cōprehendunt etiam patrem passi iniuriam: vbi facta est iniuria nepoti: z pater est presens: auus abest:patri dabitur actio. Postea dicit.dictum est patre absente filio dari act.plus dico q̄ z filius potest hoc casu agere p procuratorem. Item si nepoti facta est iniuria: z nō fit auus presens. pater passi iniuriarum poterit agere per procuratorem. z subijcit notabilis regula. Postea dicit.filius absente patre egit iniuriarum act.pater reuersus nomine filij agere non poterit. Ulti mo dicit.filio datur hec actio quotiens nemo agit pro patre. Idem est seruandum siue sit in potestate siue emancipatus sit ue mortuus sit pater z filius sit exh eredatus vel ex parte scriptus heres z eaz adiuit: siue abstinuit se a paterna hereditate nam semper his casibus filio predicto passo iniuriam datur hec actio.franciscus.

¶Cum qui nocentem. Dixi de aliquo multa mala: z erant vera.non teneor hac actione z redditur ratio in littera. Secundo dicit.seruus tuus fecit iniuriam seruo meo, habeo hāc actionē,pinde ac si mihi fecisset iniuriam. qđ expone vt in glo.domini mei ac. Tertio filiam tuam duxi in vxorem. facta est ei iniuria,dicitur q̄ oritur actio patri. Item mihi viro z ipsa, nec vna quātum dicit.si autem erat sui iuris z ego agā z ipsa, nec vna tollitur p alteram. Quarto dicit.quidam me non cognoscens fecit mihi iniuriam bene tenetur.idem si credebat me esse aliuz nam z hoc casu mihi tenetur hac actione. si autem qui faciat mihi iniuriam credit me esse patremfamil.hoc casu non videt fieri iniuria viro.secus si faciens iniuriam sciat me filiuz esse licet ignoret cuius,vel sciat bertam nuptam: nec sciat cui. nam his casibus fit iniuria patri. Item viro. z eis cōpetit hec actio.

¶Item creditor. Creditor meus cum vellem ei soluere interpellauit fideiussores meos causa me iniuriandi. dicit q̄ habeo hanc actionē contra eum.

¶Item iniurie. Domum debitoris absentis in iniuriam eius signaui quasi debitoris mei sine auctoritate eius q̄ pōt hoc concedere dicitur q̄ teneor hac actione.

¶Iniuriarum. Extimatur iniuria ꝑm tempus quando fuit facta.

¶Item liber. Cepi liberum hominem sciens eum liberū quasi fugitiuum seruum meuz teneor ei hac actione.fran.

¶Si in alienam. Qui domum alienam inuito domino domus intret.licet intret causa vocandi eum in ius,act. iniuriarum tenetur.

¶Item quis. Si quis prohibet me vendere seruum meuz iniuriarum actione tenetur.

¶Item stuprum. Stupraſti ancillam meaz teneris mihi hac actione.si autem seruum meum celasti: furti teneris.si ait ancillam meam nondum viri potentem stupraſti.teneris etiaz actione legis aquilie.

¶Item quis seruū. Seruū meuz vel filium meū ludibrio habuisti vt si in popinam eum posuisti si malā ducē eum fecisti licet ipse filius his consentiret.si animo mihi iniuriandi hoc fecisti teneris mihi hac act.si aūt ignorabas eū seruum, z ei persuasisti hoc serui corrupti accusatione teneris mihi.

s Statuas. Statuas positas in honorez patris mei iurta monumentū eius si aliqs pricēs lapides eas destruxit hac act. agā nō act. sepulcri violati. fran.

i Iniuriarum. Actio iniuriaz mihi competens nō dicitur in bonis meis z ideo non transmittitur ad heredes ante litem contestatem.

s Si fuū. Seruo meo facta ē iiuria z sic mihi nata ē actio iniuriaz hāc actionē nō pdo lz illū fuū vēdam vl mauntraz z b dicit hec. l. z prin. ff. Scōo dicit filio ē facta iniuria z sic tā patri q filio nata ē hec actio. nō tū fiet extimatio eadē pōt enim esse maioz iniuria rone filij cum sit forte in dignitate non pater. z hoc dicit b. l. z ff.

n Ec magistratib. Si magistrat facit alicui iiuriā teneē hac act z si ē de magnis magistratib cōuenieē finito officio. si aūt est de minimis magistratibus cōuenietur etiam durante officio.

q Quod rei publice. Cū qdā miles se male habuerit in prelio iudex siue potestas terre fecit scutum predicti militis pforari z hoc fecit vt alij milites sint fortes ī prelio. dicitur q iste potestas non tenetur hac actione.

s Si plures serui. Plures serui aliquez verberauerūt quilibet dicitur delinqueē z tot sunt iniurie quot sunt psone faciētes iniuriam q expone vt in glo.

s Si quis. Quidā fecit mihi iniuriam z nihil hz z sic non pōt mihi satisfacere. dr q punitur corporaliter.

s Si filij nomine. Filius tuus fecit mihi iniuriaz volo agere ō te patrem noie filij tui. tu ordinas quēdam procuratorē qui defendat filiū tuū qui procurator nō vult satisfdare iudicatum solui. dicitur qd non dicitur defendi hic filius z ideo ipse filius se debet defendere.

c Constitutionib. Carmē famosum de aliquo est positū supra quoddā monumentū. dr qd dz tolli siue remoueri z qui iposuit teneē act. iniuriaruz ciuili non solū lege cornelia pretoria z fit condēnatio arbitrio iudicis.

s Natuscō. Portabā quādaz statuā principis iō vt dicebaz qz timebā titiū q me volebat occidere vt dicebā z hoc faciebā in iniuriā titij. dicit q teneor titio hac actione.

p Estem. Cū quidam esset accusat de aliquo crimine portare volebā vestes nigras vel barbā longā q̄si in signū tristitie future de accusato. dr q nō possuz nisi eēm ō iunctis

p Iuus. Dānatus p iniuria atroci est infamis z iō nō potest eē decurio nec pdest ei error iudicis qd dic vt ī glo.

p Ater. Facta iniuria filio pr pōt suo noie agere iniuriaz

i Item z nomine filij.

i Odici. Qui appellat a sententia iudicis nō debet iniuriā dicere ipsi iudici a quo appellat. z si dicit tenetur hac actione z condemnatus fit infamis.

q Ui iniuriaz. Qui accusat p calūniaz criminaliter titiū de iniuria z non probat extra ordinem dānatur z datur in exilium vel similem penam patitur.

i In inferior. Dominus inferioris domus facit fumū cā me iniuriandi in alta domo. dicitur q tenetur hac act. Item si prosicio aquā vel aliquid aliud in inferioz domum iniurie causa: teneor hac actione. franciscus.

q Iniuria. Iniuriā faciens pōt puniri extra ordinez fm qualitatem persone que facit iniuriā z que sustinet. hinc est q seruus faciens iniuriā verberatur z dño redditur. liber vero si est vilis psona fustibus subijcitur. ceteri autē homines vel in exilium dantur vel certo loco interdicuntur.

De extraordinarijs criminibus. Rubrica.

Solicitatores Qui solicitat vxorem alienaz volēs cuz ea iacere. vel dicit q vult eam accipere in vxorem: licet non habuit effectuz: hoc delictum ad aliquē tamen puenit actum. extra ordinem punitur. Scōo numerat quedā delicta q̄ puniūtur ex ordinem. vt si qs fumū corruptū in aliquē deiecit vel aquas vel lacuz destruxit. vel qd aliud ad iniuriā publicā ordinauit. Tertio numerat quedā alia delicta que puniuntur extra ordinem.

s Ub pretextu. Cetus illicitos phibet fieri etiam veteranis sub pretextu religionis.

s Tellionat. De stellionat crimine vl expilate hereditatis pōt qs accusari. nō tamen publice accusationes sunt.

i Iu. Femina q studiose fecit abortū in exiliuz tēporale diminutur.

i Neū. Instigasti seruū meū vt fugeret ad statuā q̄si conquerens de me q nimis erā crudelis ptra eū. z sic cā me infamādi dr q nō solū tenet act. Fui corrupti. sed etiam extra ordinem puniris.

a Annonā. Erāt olim quidā q emebāt omne bladū qd poterāt: z postea vēdebāt cari. z isti vocabātur danarij. erāt z qdā alij q colligebāt multū bladi. z nolebāt vēdere nisi cuz erat caz. dr g q presides curēt ne b fiāt puniendo eos q talia faciūt. iubet et puniri eos q statas siue mēsuras hūt falsas.

s Ecclarij. Precipit puniri saccularios. z q sint. dic vt i glo. dūi mei ac. Item precipit puniri dietarios z expōit q sint dietarij. z dicit q pena eis iponat. Scōo dic. q instrm meū alicui recitauit ex quo doleo z passus suz dānuz punitur extra ordinē. Tertio iubet puniri capite eos q ponūt lapides in alieno fundo z p hoc dāt itelligere: qd si qs colat illū q occidetur ab eis. Quarto dicit. cū in egypto nō pluat aq̄ nisi sparge hac certo tpe anni p fundos: z quilibz includebat de illa aq̄ in fossatis suoz fundoz. si ergo aliqs istos fossatos rūpat vl destruat z sic aqua recedit. punitur extra ordinē. Item cū arbores plantant in riuis illoz fossatorum vt riue nō ruāt: si qs illas arbores inciderit grauissime punitur. Item cū sint aliq̄ instra siue duce p quas diuidit aqua nili que veniebat in fundos de stercorib: si quis ea destruat grauiter punitur.

i In circulatores. Quidā portāt secū serpētes siue biscas z faciūt timorē aliqb q ducti timore fugiūt z sua dimittunt q̄ ibi habebāt: z alij veniūt q ea furant. dr q isti portantes serpentes grauiter puniuntur.

De sepulcro violato. Rubrica.

s Condēnat act. in fciī de sepulcro violato est infamis. fran.

Sepulcri.

s Si sepulcra. Destruxi sepulcrū tuū diruēdo ipsuz. teneor qd vi aut clā. idē si statuā supra sepulcrū tuū positam destruxi siue sit affixa siue sit applūbata sepulcro siue nō. nā teneor interdicto qd vi aut clam non aquil.

p Retor. Dolo cui sepulcrū violatū est teneē act. in factū ad interesse ei ad quē ptinet sepulcrū. si nemo sit ad quez ptineat vel si est nō tū vult agere ptor pmittit cuicūq volenti agere act. vsq ad. c. aureos. lz si ples sunt q volūt agere pferē q iustiorē cām hz. Item si qs in sepulcro alieno habitauerit vel edificiū aliqd nō sepulcri cā sibi fecit. quicūq vult agere ō euz ptor pmittit vsq ad quātitatē ducētoz aureoz. Postea vlp. exponit vba pdicta z dicit. apparet ex primis vbis edicti eū q violat sepulcrū: tita demū teneri: si dolo malo hoc facit: ipuberes ergo nō teneē b edicto cū dolo careāt. z appellatiōe sepulcri oīs locus sepulture ptineē. Si qs. Hres si inferat mortuū inhereditariuz sepulcrum teneē qūcq sepulcri violati. vt si prohibuerat testator ne heredes aliquez ibi inferrent. seruari eiz dz volūtas testatoris. Idē si vni heredū accessit iferre alijs vetuit. nā fuabit volūtas defuncti. Scōo dicit. corp positū ī vno loco aīo alibi portādi bñ pōt trāsferri z nō patit penā q trāsfert. lz si bñ vellet facere dz licētiā ipetrare ab epo vl pncipe. Tertio phibet sepeliri aliquē infra ciuitatē. z pēa iponit in eos q sepeliūt infra ciuitatē z ī mgratū q b patit. z locū sepulcri publicari iubet. z inde mortuū transferri. z si consuetudo erat añ hāc l. posse in ciuitate sepeliri eā cōsuetudinē tollit. Si qs in sepulcro. Qui habitat in sepulcro vel edificiuz ibi facit qcūq vult agere ō eū pōt. Scōo dicit. q cadauera spoliāt si q dē cū armis capite puniunt. si sine armis in metallum dānāt. Tertio dicit. iudex q cognoscit sup act. sepulcri violati dz extimare interesse agētis ispecta iniuria. Item lucro violātis sepulcrū. Item dāno ex b ptingēte. nō tū minoris odēnet iudex q̄ si ex ne agere qd ē. c. aureoz ō violantē. z ō inhabitātē ducētoz.

Si ad plures. Sepulcrū pluriū violaui. dī q̄ hec actio obus dar cōtra me in eo qō cuiusq; interest. Ecce dicit. sepulcro violato ille cui⁹ interest nō vult agere imo renuit dī q̄ pōt penitere ante litē ꝯtestataz ab alio. Tertio dicit. seruus tuus in sepulcro meo habitat vel ibi edificauit. dī q̄ potest accusari. noxalis aūt nō datur. sed si domuz habeat seru⁹ in sepulcro non tū habitat ibi noxalis datur. Ultimo dicit. hec actio q̄ ex hoc edicto datur est popularis.

Sepulcra. Sepulcra hostium cepimus non sunt apud nos religiosa. vnde qui destruit ea non tenetur hac act.

Limur. In fundo meo habebā sepulcrum. vendidi fundum excepto sepulcro. dicitur q̄ non possum agere ꝯtra emptorem vt det mihi iter ad sepulcrum.

Sepulcri. Actio sepulcri violati dar in primis ei ad quē id spectat. sed si ille abest t alius egit t obtinuit: amō ille cui⁹ interest reuersus si velit agere non auditur.

Sepulcri. Sepulcrum deteriorari prohibitū est. corruptū aūt siue destructū pōt quis repare siue reficere corpib⁹ que ibi sunt non cōmotis.

Sepulcri. Crimē sepulcri violati ptinet ad legem iuliam de vi. in ea parte eius qua cauetur qui fecit quo minus aliquis funeretur sepeliaturue. cū t violando sepulcrū fit quo minus quis sepultus sit: t sic ea lege pōt accusari.

De sepulcro. Pro sepulcro violato datur etiam actio pecuniaria.

Quesitum. Dicit q̄ hec actio p sepulcro violato competens vadit ad filiū defuncti: licet non succedat patri: nec per hoc videtur succedere.

Rei. Qui corpora extrarit de sepulcro vel ossa. si est humilis decapitatur. si est honest⁹ in insulam deportat. fran.

De concussionibus. Rubrica.

Si simulato. Pone casum vt in glo. dñi mei ac. que incipit. qō non est ꝛc.

Concussionis. Accusatio de concussione nō est publica si autem quis accepit pecuniam a me ne me accusaret ō quodā delicto pōt accusari lege cornelia de falsis qua cauet ne quis accipiat pecuniam ob accusandum vel non accusandum t hec accusatio est publica.

De abigeis. Rubrica.

De abigeis. Adrian⁹ rescripsit de pena abigeis imponēda. t dixit. cū abigei puniuntur grauissime dānant ad gladium: t nō semp h pena imponitur: sed quotiēs hoc crimen frequenter contingit cū autem nō contingit frequēter in opus metalli ad tps damnantur. t illi dicunt abigei qui pecora ex pascuis vel ex armentis surripiūt quasi hāc artē habētes. si enim oues errātes abducam fur sum: nō abigeus. Itē qui abducit capraz vel ouem hanc artē habens minus punit q̄ si maiora aīalia abduxissz Itē lz adrian⁹ penā gladij vel opis metalli imposuit. hoc verū est in humilibus. si enim de honestioribus sunt debent relegari. aut ab ordine moueri. nisi cū gladio abigerent. nā tunc bestijs subijciunt. Ultimo dicit. si cum esset questio inter me t te de pprietate ouiū: t interim pecora abegi cessat hoc crimē nisi callide siue dolo se litē hāc fecissem ad h vt postea ea abigerē.

Abigeatus. Crimē abigeatus nō est publicū si tamen cū gladio quis abigit ones vel pecora bestijs dānatur.

Oues. Scom nūez ouiuz subtractū est q̄s fur aut abigeus. qui enim. x. oues vel porcos. v. vel quatuor vel vnum bouē vel equū surripit abigeus dī. t grauius punit qui de stabulo accipit q̄ si de silua. Item quis sepe surripit lz vnaquaq; vice vnā ouem abigeus dicitur. Itez receptatores abigeorum extra italiam. x. annis sunt relegandi.

De preuaricatoribus. Rubrica.

Primo dicit quis est preuaricator. t propie preuaricator ē qui p accusat aliquē t fictitias pbaz inducit: t veras omittit. aduocatus aūt alicui⁹ qui pdit causaz suā siue criminalez siue ciuilē t talis est aīo nō propie dī preuaricator. punit tū extraordinem. t hoc dicit hec lex t se.

Preuaricationis. Judiciū preuaricationis est publicuz quisq;. vt si absolutū de aliquo delicto volo eū adhuc accusare: t ille dicat se absolutū: t ego replicē t dicā primū accusantem preuaricatū fuisse. hoc enim iudiciū publicū est. Itē qui est morib⁹ introductū. i. priuatū si aduocat⁹ ō preuaricatione accuset siue in cā priuata: siue criminali fuerit preuaricat⁹. Ultimo dicit. quidā accusauit quēdaz de aliquo delicto t destitit: nō est publica accusatio ꝺ eiz inducta. lz. v. libris auri punitur p turpilianum.

Vis de cuius. Mater si accusat aliquos quos dicit cultabiles de morte serui filij. lz nō probet nō pōt de calūnia accusari. si tū dānata est de preuaricatiōe: infamis est. idē in filijbus q̄ sine metu calūnie accusare possunt qō dic vt i glo.

Accusator. Accusator de preuaricatione dānat⁹ nō pōt aliquem amō accusare.

Imperatore. Si accuso aliquē t probationes bonas omitto t fictitias dico: t sic absoluit accusat⁹. teneor eaz dē pena q̄ tenerer si illud crimē cōmisissē de q̄ illū accusauerā.

Moribus cautis. Accusat⁹ corrupit accusantē ita q̄ nō fuit probatū crimē. dī q̄ hic corrūpens p victo habet. t b̄ est verū in oi crimine ex quo iponit pena minor sanguine.

De receptatoribus. Rubrica.

Crimē receptatorz pessimū ē t reddit p Pessimum rōnem. t iubet eos puniri vt latrōes idē in eis qui poterāt capere latronē t pecunia accepta vel pte rez subtractarū eum non ceperunt.

Vos. Qui cognatū suum vel affinem furez conseruauit minus punitur q̄ si extraneum conseruasset.

De furibus balnearijs. Rubrica.

Fures. Questiones de furib⁹ noctumis extra ordinē cognoscūtur t puniūtur nō vltra opus publicū vsq; ad tēpus. Idē est semandū in furib⁹ balnearijs. sed si fures se telo defendāt vel effractores vel his similes nō tū pcusserūt aliquē in metallū dānantur. hoc fitiozes aūt relegant. fures aūt diurni conueniunt ciuiliter. t dic de hoc vt in glo. Ultimo dicit. miles qui furtū in balneo siue stuba fecit. puta vestitū alteri⁹ surripuit: remittit a milicia cuz ignominia. t hoc dicit hec lex cum duabus sequentibus.

De effractoribus. Rubrica.

Debis. Capti qui effracto hostio carcer fugerūt vel ꝺspirāt inter se capite punīūtur. si aūt fugerūt q: nō bene erat clausuz ostium carceris. t sic culpa custodū leuius puniūtur. Itē expilatores hereditatum grauiꝰ q̄ fures puniri debēt. t iponitur eis pena arbitrio iudicis. Idē in saccularijs t dictarijs. idē in effractorib⁹. lz miles quidā roman⁹ qui effregit ostiū t pecuniā surripuit i quinquennio fuit relegat⁹. scias tū q̄ hij oēs supradicti sunt puniēdi iuxta dicis arbitrio dū tū plebei⁹ nō ꝺdēnet vltra penā opis publici. honestus aūt vltra relegatur.

In effractores. Hec lex dicit q̄ pena imponatur effractoribus diurnis. Item nocturnis.

De crimine expilate hereditatis. Rubrica.

Qui alienā hereditatē expilauit extra ordinē punitur. franciscus.

Si quis.

De cri.stellio.De ter.amo.De col.ꝛ illi.coꝝ.

Expilate. Cū agitur de crimine expilate hereditatis ꝓ
fes dꝫ cognitionez suā interponere. nā cum furti agi nō
possit hoc solū auxiliū supereſt hꝫ ergo hoc crimē locū cuꝫ fur-
tum sit ante aditā hereditatē vel post aditam ante apprehēſa
bona ꝑ heredē: ꝛ sic furti actio nō competit. Secundo dicit est
in electione heredis vel agere hoc crimine vel petitē. hereditа-
tis. Tertio dicit. si vnus heredū agit hoc crimine ꝓ expilatoꝛē
hereditatis ꝛ obtinet: ꝓdest alijs heredibꝫ. qō dic vt in glo.
Quarto dicē vxoꝛ defuncti si surripiut de hr̄ditate viri pꝰ moꝛ
tē eiꝰ non teneꝫ hac actē. cū nec furti ipa posset teneri. Quinto
dicit. surripui rē hr̄ditariā credēs eā non esse hr̄ditariaꝫ. dr̄ q
bñ teneoꝛ hoc crimine. nec ꝓdest mihi mea incredulitas ꝛ hoc
dicit hec lex cum quatuoꝛ sequentibus.

De crimine stellionatus. Rubꝛica.

Actio Accusatio stellionatus nō cōnumeratur in
ter publica iudicia nec inter priuata. Item
hoc crimen non infamat ꝛ extraoꝛdinariā penam im
ponit. ꝛ preses de hoc debet cognoscere. ꝛ qui dolū in aliquo
cōmiserunt nec sit crimē ꝓpriū: possunt de hoc accusari. qō
enīz actio de dolo opatur in priuatis iudicijs: hꝫ in publicis. ꝛ
postea dat exempla in quibus hoc crimē hꝫ locum. postea dі-
cit que pena imponaꝫ ex hoc crimine. Ultimo dicit. obligaui
tibi rē ꝛ eam surripui. teneoꝛ hoc crimine. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ
due sequentes.

Periurio. Obligaui tibi rē quā iuraui meam cum nō
esset mea: teneoꝛ hoc crimine.

De termino amoto. Rubꝛica.

Terminoꝝ Qui terminꝝ de loco alieno a-
uellit non tenetur ad pecuniā: sꝫ
coꝛporaliter puniꝫ ꝓ cōdic. psone delinquētis. ꝛ istō
delictum pessimū est. ꝛ si est nobilis mitius puniꝫ q̄ plebeiꝰ:
qō declarat in littera. si autē qui amouit fines ꝓ ignoꝛantiam
ignoꝛās eos esse fines verberatur. ꝛ hoc dicit hꝫ. l. ꝛ se.

Hæraria. Ponit penā. l. aureoꝝ in eū qui amouet termi
num. ꝛ pro quolibet termino amoto hec pena imponiꝫ
ꝛ hꝫ si est liber. si aūt seruus qui insciente dño eius terminū ali-
cuiꝰ amouit: decapitaꝫ nisi dñs eius velit soluere. l. libras ꝓ
eo. Ultimo dicit. qui cā obscurandi fines faciē agri mutauit.
vt vineam extirpauit: vel siluā terraꝫ aratoriā fecit. puniꝫ pro
qualitate sue persone ꝛ inspecta qualitate delicti.

De collegijs ꝛ illicitis coꝛporibꝫ. Rubꝛica.

Mandatis. Prohibet fieri collegia sodalitia de
qbꝰ dic vt. j. l. fi. Item oia alia collegia
phibet. permittit tū vilioꝝibꝫ hoibus fieri collegia
cā adiuuādi aliquē paupem nō tū in mēse vltra semel cōueni
ant. ꝛ hoc hꝫ locū in italia ꝛ in prouincijs. nō in roma. Item cā
religionis ꝓmittit fieri collegia vt fr̄m. Item in pluribus colle-
gijs licitis nō pōt quis esse sꝫ in vno tū. ꝛ si in pluribus fuit
eligat in quo vult eē ꝛ ptē rerū cōium que erāt in alio collegio
repetat. Item qui illicitū collegiū fecit. tenetur ea pēa qua tene
tur q̄ hominibꝫ armatis intrauit loca publica vel tēpla ꝓ vim
ꝛ est capitalis. ꝛ hoc dicit hꝫ lex ꝛ sequens.

Collegia. Collegia illicita debent dissolui ꝛ res cōes q̄
sibi sunt debēt diuidi. Secūdo dicit. oē collegiū est illici
tum nisi sit ꝓmissum ab aliquo senatuscōsulto vel a principe.
Tertio dicit. in collegio tenuioꝝ possunt recipi serui volūta-
te dñoꝝ nō alꝫ. immo puniuntur qui aliter recipiunt.

De popularibus actionibus. Rubꝛica.

Sodales. Sodales sunt qui eiusdē collegij sūt
qō grece ita dr̄. hoc collegiū olim erat
permissum hodie fieri vetatur. franciscus.

Populares. Primo dicit q̄d sit popularis actio ꝛ da ex
emplū vt in glo. dñi mei ac. Secō dicit. si plures volunt
agere act̄. populari prefertur ydoneioꝝ. ꝛ si postq̄ est actū. sek̄
alius velit agere ex eodē facto repelliꝫ. Ultio dicit. si plures
volūt agere populari preferꝫ ille cuiꝰ interest. Item infamis po
pularē act̄. nō pōt intētare. Item q̄ conueniꝫ act̄. populari pōt
cōstituere ꝓcuratoꝛē ad defendendum se. sꝫ qui agit populari
nō pōt ꝓcuratoꝛē ordinare in hac cā. Item pupillus ꝛ femina
nō agunt populari nisi eoꝝ interſit. Item populares act̄. nō trā
seunt ad eū cui est restituta hr̄ditas. qz nec ad heredē. Item qui
hꝫ act̄. popularē nō dr̄ locupletioꝝ. Item popularis act̄. non va
dit in heredē nec vltra annū dat̄. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ sequen-
tes vsq; ad finē tituli.

De publicis iudicijs.

Non omnia Dicit q̄ nō omnia iudicia quibꝰ pu
niūtur crimina sunt publica. sed que
dā tm̄ sunt publica ꝛ ea numerat. Secō dicit q̄ pu
blicoꝝ iudicioꝝ quedā sunt capitalia. quedā non. ꝛ dat exem
pla de his. Tertio dicit. accusatio publica ꝓmitur mortuo ac
cusante vel accusato. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ due sequētes.

Interdum. Qui agit aquil̄. ꝓ morte serui nō pōt interiz
agere iudicio publico. pro eodem delicto vt lege coꝛne-
lia. Idē si agit act̄. furti ciuliter. interim nō pōt accusare ō eo
dē furto. Idē in similibus delictis. ꝛ da exēplum vt in glo. sꝫ
finita via ciuili cū de re familiari sit actū intētabiꝫ criminalis.

Si qui reus. Accusatus nō pōt accusatoꝛē suuꝫ accusare
nisi primo expediat se de prima accu. facta cōtra eū. Se
cūdo dicit. qualiter dꝫ se expedire vt possit reaccusare. certe si ē
absolutus planū est ꝙ pōt reaccusare. sed si est ꝺdemnatꝰ an
possit reaccusare. dubiū est. ꝛ in quadā ꝓstit̄. vr̄ dici q̄ nō pos-
sit reaccusare dānatus: qō est intelligendū si ciuitat̄. vl̄ liber̄.
amisit vt nō possit reaccusare. ꝓsequi tm̄ pōt accusat̄. quā pri-
us fecerat.

Defuncto. Aliquo dāpnato pena coꝛporali eo decedēn-
te finiꝫ pena. Secō dicit. accusatꝰ de falso decessit. po-
terit agi cōtra heredē eius ad id qō puenit ad euꝫ de falsitate
defuncti. ꝛ ō hꝫ cognoscet iudex q̄ ō peculiarijs cāis cognoscet

Infamē. Nō ex oi crimine dānatꝰ fit infamis. sed cū dā-
natur ex publico crimine fit infamis. si autez q̄s dānetur
de crimine priuato: vt puta debitoꝛ qui rē alienam obligauit
ꝛ sic teneꝫ crimine stellionatꝰ ꝛ ex eo dānatur. non fit infamis.
secus si dānetur ex crimine furti vel iniuriarū vel simili. qz tūc
fit infamis cū ex priuatis act̄. taliū criminū dānatus fiat infa
mis: vt act̄. furti dānatus. ꝛ idem in similibus.

Ordo. Ordo. i. solēnitas q̄ ꝓponebanꝫ olim accusat̄.
desijt esse in vsu. pene tamen criminū durāt. vnde extra
illā solēnitatē oēs accusat̄. hodie ꝓponuntur.

Liendū est. Dñs seruū suū accusatuꝫ de aliquo delicto
nō defendit. nō ꝓpter hoc amittit dñium serui.

Inter accusatoꝛē. Accusatione cepta reus cepit se absen
tare. venit nūc aliq̄s ꝛ allegat cās absentie. interim hꝫ ci-
tetur reꝰ non debet damnari. idem econtra.

Seruus. Seruus accusatus pōt defendi ꝓ ꝓcuratoꝛem
domini sicut ꝛ per ipsum dominum.

Custodias. Potestas cū vult audire causas captoꝝ ꝛ
qui sunt in turri cōis bonoī. dꝫ habere cōsilium sup̄ his
a doctoꝛibꝫ legū qui sunt in hac terra. Item ab alijs sapiētibꝫ
viris vt ab aduocatis bonis. vt ē palmenus de terra focolis
ꝛ guillermo pācone ꝛ alijs. ꝛ ēt feriatis dieb̄ ō his dꝫ cogno
scere ita vt innocētes ipe libēt. eos aūt q̄ videnꝫ culpabiles ꝛ
q̄ indigēt maioꝛi aduersione cōseruet ꝛ differat.

Accusatoꝛe. Accusatoꝛe defūcto cā pōt ꝑagi per aliū.
Secō dicit. q̄ in cā publici criminis nō pōt iteruenire ꝓcura
toꝛ ex pte accusatoris. vel defensoꝛ ex pte rei. nisi ad allegādū
cās absentie. ꝛ si iuste videbūtur differꝫ interim suīa. fran.

§ Generi. Socer accusanit seruos generi ō morte filie & nō probauit, iudex in sñia qua absoluit seruos: dixit accusantē calūniam cōmisisse. dō q̄ ꝓpter hoc nō est infamis. Idē si liberos hoīes accusauit de morte filie.

De accusationibus & inscriptionibus. Rubrica.

Non est permissum. Femina non potest alii quē de publico crimine accusare nisi accuset occisores patris & filiorum qui in littera numerant. hac. l. & se. Itē pupillus pōt accusare tutore auctore in casib⁹ q̄ in littera numerant. & b̄ dicit hec lex & se.

l Libelloꝝ. Nūc dicit que dz continere libellus accusationis. Secūdo dicit, mortuo accusatore deletur accusatio postulāte hoc reo, poterit tñ accusari ab alio infra. xxx. dies.

q Cui iudicio. Hec lex numerat quosdā qui accusare non possunt quos videas in littera.

s Seruos. Serui etiā possunt de adulterio accusari: qui tñ nō pōt accusare liberuz hoiem: vt de hijs habuisti. ē. l. prima. Ille nec ēt seruū pōt accusare. Ultimo dicit, dñs potest seruū suū de adulterio accusare & si nō accusat & nupta cū qua omisit seru⁹ adulteriū separat se a viro & nubat alij: amodo ipsa nō poterit accusari nisi prius adulter accusetur. fran.

l Leuia. Leuia crimina pōt pconsul de plano. l. licet nō se deat ꝑ tribūali cognoscere, & que sint leuia dic vt ī glosis hic positis.

s Qui cui. Qui accusat dz subscribere se ad talionē si nō ꝑ bauerit dz etiā dicere se perseueraturum in accusatione. Scō dicit de quo crimine q̄s est absolut⁹ nō pōt iterū accusari ab eodē iz ab alio sic. si sua interfit & ꝓbet se ignorasse de accusat. prima. Itē probet primū accusantez fuisse preuaricatū. Tertio dicit, qui accusauit calūnioſe & succubuit: nō potest eundē de alio crimine accusare, fili⁹ ei⁹ tñ posset accusare non obstāte calūnia patris. Quarto dicit, seru⁹ ea ciuitate in qua deliquit puniendus est, & dñs seruī in eo loco in quo seru⁹ deliquit dz eum defendere. Ultimo dicit, sacrilegiū cōmisit titi⁹ in ciuitate mutine. Item aliud delictū min⁹ primo cōmisit idē titius in hac ciuitate boñ. cū hic sit, debet ō primo delicto hic facto cognosci. Postea remittit ad ciuitatē mutine, fran.

q Cui accusare. Ulso q̄ ñ pñt accusare ꝙ dñs sciem⁹ q̄ pñt accusare & numerat quasdam psonas que non possunt accusare & in casu istis personis permittitur accusare: vt si suam iniuriā exequētur. Itē liberti in casu possunt conqueri de patre & de patrono. Item & filius de facto matris pōt ꝙqueri in casu quē ponit in littera. Ultimo dicit, accusatū ab alio: accusare nō possuz, & hoc intelligas pendente accusat. prima. si aūt prim⁹ accusans desistat abolit. petita vel nō: bñ possuz accusare eundē, & hoc dicit hec lex cū trib⁹ sequē, fran.

l Vos accusare. Numerat quasdā psonas q̄ nō possunt accusari. aliqui ꝓpter dignitatē. alij qz legati. alij ꝓpter alias cās similes. Itē si accusatus sit absolut⁹ & nūc cepit habere aliq̄ de dignitatib⁹ supioꝝ⁹ & velint de eodem crimine iterū accusare infra. xxx. dies repellēdus est accusans. Tertio dic. nō possuz duos ī eodē libello accusare nisi ꝑ iniuria mea. Quarto dicit, cū seruus accusatur eadē sunt seruāda q̄ seruarent si liber accusaret. vt & de hoc habuisti. ē. l. fuos. Quinto dicit seruus de q̄libet lege pōt accusari excepta lege iulia de vi priuata: cū ea lege ponatur pena tertie ptis bonoꝝ que pena in seruū nō pōt cadere. idē in ceteris legibus in quibus imponitur pena bonoꝝ vel capitis q̄ in seruum nō cadit sicut nec relegatio: lege aūt pompeia paricidij pōt seruus accusari. Itē cornelia iniuriaꝝ fu⁹ nō pōt accusari. sz ex ordinē punit.

m Uellierē. Mulier pōt accusare fraudatorē annone. Itē infamis pōt accusare. itē milites. itez serui possunt accusare fraudatorem annone.

s Senatus. Pluribus legib⁹ ob idē crimen nō potest q̄s accusari & da exemplū vt in glo.

i Ne cū. Hominib⁹ coactis. i. coadunatis dedisti mihi dā nū res meas rapiendo volo agere ꝫ te act. vi bonoꝝ ra ptoꝝ. bñ possū nec cogor ad accusat. venire omissa via ciuili.

s Si plures. Plures volūt quēdam accusare de eodē delicto. iudex dz vnū ex his eligere causa cognita q̄ specificatur in littera.

s Si seruū. Dñs q̄ vult seruū defendere de crimine capitali debet satisdare iudicio eum sisti.

t Titia. Titia proposuit libellum quo accusabat testimōtris sui de falso & qz libellū inepte cōposuerat iudex interloquēdo dixit. o femīa vade & libellū recui⁹ ordina ifra tale tps. puta infra pasca. illa infra tps statutū nō venit, & sic iudex tulit diffinitiuā in qua dixit feminā istam nō admitti amō ad accusat. falsi. & ista nō appellauit, dicit q̄ ista si vult amō accusare de falso repellit.

s Sui fratres. Heres accusatoris non tenetur exequi crimina a defuncto inchoata. Itē non cōpellitur q̄s pl'es accusare qō expone vt in glo.

e Ex iudicioꝝ. Pena bonoꝝ adēptionis descēdens ex crimine publico nō transit in heredē delinquētis nisi sñia fuerit lata ante mortē accusati. fallit in quibusdā criminib⁹ in littera positis. de crimine aūt priuato pena transit in heredes si lis fuerit cōtestata cū delinquente ante eius mortē licet non sit adhuc secuta condēnatio. fran.

c Capitis. Accusatus de crimine capitali pōt interim petere deferre bona aliqua in fiscū ex aliqua de causis positis. j. de iure fisci. l. i.

a Alterius. Mutinēsis deliquit in hac terra. pōt hic accusari & puniri & hoc non solū in priuatis sed & in militib⁹ est obseruandum.

De custodia & exhibitione reoꝝ. Rubrica.

De custodia reorum. De accusato q̄d sit faciendū vtruz ponēdus in carcere: an dand⁹ custodie militū. i. nūcioꝝ. vel aliter expone vt in gl. dñi mei ac. an sub fideiussoribus fit dādus. an vero fine fideiussore sit dimittēdus. hoc dz extimare iudex cause ex qualitate delicti. Itē persone accusate. Itē videre dz sit culpabilis vel nō: vt aliter in vno casu se habeat q̄ in alio. & expone litteram vt in glosis habes.

s Si quis. Si dñs vel ali⁹ vult defendere seruū de crimine capitali accusatū dz satisdare iudicio sisti. al's ponit fu⁹ ī carcere. Scō dicit, cū fu⁹ accusaret de crimine capitali dñs erat absens. vel si psens erat nō potuit satisdare ꝓpt inopiā. & sic seru⁹ posit⁹ est in carcere. nisi dñs vult satisdare, & sic vult fuā eximi de carcere & defendere seruū. dō q̄ audit si nō multū tardauerit. Tertio dicit, accusat⁹ de vno delicto ī hac ciuitate nō pōt interiz accusari de alio delicto vt vadat in ciuitate mutine idē in act. priuatis. & da exēplū vt ī glo. nisi scōa act. eēt tpalis

p Iuus. Accusat⁹ de modico delicto sub fideiussoribus dimitti. secus si ex graui. fran.

s Si q̄s. Qui ꝓmisit accusatū iudicio sisti: & si fec sisti pēa pecuniaria puniet nisi dolū ꝓmisit ī nō exhibēdo. nā tūc ex ordinē punit. sed pone q̄ nō erat certa pena ꝓmissa si nō exhibeat neq̄ sit cōsuetudo quāta pēa sit ponēda. tūc arbitrio iudicis ponit. qō intelligas vt in glo. fran.

s Si cōfessus. Cōfessus de crimine dz in carcerem stare donec sententietur. fran.

p Iuus. Magistrat⁹ ciuitatū cū apprehēdissent aliquez de delicto aliquo inculpatū mittebāt eū ad p̄ fidez & epistolā mittebāt presidi in q̄ cōtinebat q̄ iste erat confessus de delicto. dō q̄ huic epistole nō ē credēdū. Itē nec epistole irrenarche. & hoc ēt otinet in vno capō de libro mandatoꝝ pncipis & hoc ēt diu⁹ pi⁹ & alij principes dixerūt. si ergo pses vult increre de facto isti⁹ missi ad eū: mittat ꝑ ipso mgratu vel irrenarcha & aut mgrat⁹ vel irrenarcha probat qō in epla mādauit & laudādus est in hoc. alias vituperādus imo q̄ndq̄ puniendus.

s Olet. Titi⁹ delict in vna puincia & in alia puincia fugit. preses puincie in qua est omissuz delictū: solet mitte

re ad p̄sidē alter⁹ p̄uincie vt delinquēs remittat. ⁊ ita q̄ busdā rescriptis cōtinet. idē in militib⁹ si deliquerunt. nam debēt remitti ad mg̃m militū. Itē is q̄ accepit exercituz pōt punire milites calligatos. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

Carceri. Custos carceris dimisit ire captos in vinculis p̄cio forte corrupt⁹. vel p̄misit captor portare ferrū vel venenū in carcerē si hoc sciēter fecit punit̄ iudicis arbitrio. si ignorauit repellit̄ a custodia.

De quis. Nullus sine cā dimittat captū. ⁊ si magistrat⁹ dimiserit sine cā p̄ses puniet magistratū. ⁊ dimissuz faciet capi. ⁊ sic de cetero timebūt alij magistrat⁹.

Non dubiū est. Undecūq; est ille q̄ in hac terra deliquit hic dz puniri. ⁊ si sit miles qui b deliquit data sntia ō eū remittit ad mg̃m suū. s. ad mg̃m militū cū ista sntia.

Milites. Imponit penā militib⁹ q̄ custodiunt captos si dimittāt eos fugere ⁊ alit̄ puniunt̄ si nimia negligētia militū fugiāt. aliter si casu. ⁊ vtrū vnū vel plures dimiserūt fugere. Itē si vino oppressi fuerūt. ⁊ de hoc tractat tota lex. idez in pagano custoď.

Ne eos. Plures erant capti ⁊ in vna turri recluſi. isti capti fecerūt ꝯspiratiōē vt rupto hostio carcer̄ vel fracto muro fugerēt. si b cōstat p̄sidi faciet eos arti⁹ custodiri ⁊ puniet eos ob hoc licet nō videant̄ culpabiles de delictis de q̄bus erāt accusati. ⁊ ille captorū q̄ hoc manifestabit releuabit̄ a penis impositis alijs captis.

Non est facile. Tironi. i. nouo militi nō dz tradi custodia alicui⁹. ⁊ q̄ tradidit punit̄. Itē vni nō dz tradi custodia ꝟ duob⁹: ⁊ si nō bene custodierūt puniūtur ꝑm qualitatē delicti. ⁊ si custos est leuis p̄sona castigatus restituit̄. si aūt custos miserecordia duct⁹ dimisit custodē repellit̄ custos a militia. si aūt fraudulēter dimisit grau⁹ punit̄. Itez si vn⁹ custos fugit cū capto alter custos nō punitur. si aūt captus se occidit castigatur custos q̄si hoc debebat p̄uidere. si aūt custos occidit captū vt homicida punit̄. si aūt casu captus decessit b dz p̄bare ꝯ ab solvit̄ custos. Itē si capt⁹ fugit ⁊ custos vult eū apprehendere assignat̄ ei tp̄s a iudice infra qō inquirat. ⁊ dabit̄ ei soci⁹ qui cū eo vadat. Itē qui seruū alicui⁹ fugitiuū iussu magistrat⁹ custodiebat. ⁊ dimisit eū fugere cōdēnabit̄ custos ad extimationē serui dño dandam.

Ad. l. iuliā maiestatis. Rubrica.

Primum. Primo dicit q̄ crimē lese maiestatis est primum siue sil'e sacrilegio. Secūdo dat exēpla multa de crimine lese maiestat̄ dicit ēt quosdā casus in q̄b⁹ nō dz locū hoc crimē. ⁊ hoc dicit hec lex cū sequētib⁹ vsq; ad legē famosi.

Famosi. Numerat quasdā p̄sonas q̄ possunt de hoc crīe accusare q̄ al's nō possunt accusare. Scōo dicit. q̄ iudices de hoc crimine cognoscētes cū deliberant in hac cā iudicent ⁊ inspiciāt p̄sonā accusati an potuerit hoc crimen omisisse. ⁊ ante sil'e quid fecerit aut cogitauerit ⁊ an sane mētis fuerit. Ultimo dicit q̄ si milites destruant statuas vel imagines p̄incipis grauiter sunt puniendi: ⁊ plusq̄ priuati.

Quesitomb⁹. Mulier pōt accusare ō hoc crimine.

Horum. Bona dānatorum ex hoc crimine vadunt ad filios eorum al's ad fiscum.

Maiestatis. Qui cōmisit dolū vel opē dedit vt p̄uincia vel ciuitas p̄deretur ab hostib⁹ pōt accusari b crīe.

Si q̄. Accusat⁹ de aliquo delicto si interiz decedat extinguit delictū nisi de crimine lese maiestatis esset accusat⁹ nā accusato de crimine hoc nisi heredes ei⁹ probēt de purgat. bona defuncti ad fiscū ibūt. ⁊ hoc est tm̄ in duob⁹ capitulis lese maiestatis.

Ad legē iuliā de adulterijs coercendō. Rubrica.

Lex. Primo dicit a quo hec lex iulia sit lata. Scōo dicit. si mulier ante denūciationez sibi factam nupsit scōo dz adulter priusq̄ ipsa accusari ⁊ dānari. Tertio dic̄. si marit⁹ de adulterio accusauit amō amplius accusare nō pōt. Quarto dicit, certū capitulū ē factū

circa lenocinīū. punit̄ enim vir q̄ p̄ciū accepit ab adultero vxoris sue. puta a scolari. Itē punit̄ q̄ vxorē suā inuenit in adulterio ⁊ eā retinuit. Itē punit̄ q̄ scit vxorē suā cū alio iacere ⁊ hoc patitur. Quinto dicit. marit⁹ berte accusabat scolarē de adulterio cū berta cōmisso. scolaris obijcit q̄ vir fuit leno ei⁹. nō excusat̄ p̄ hoc scolaris. sed si scolaris vult virū de hoc accusare nō pōt nūc cū sit ipse accusatus. Itē si vir accusat vxorē suam de adulterio: ⁊ vxor obijcit q̄ vir fuit leno: ⁊ de hoc eū accusat nō excusat̄ p̄ hoc vxor. puniet̄ tū vir ob hoc. imo ēt sine accusatore poterit iudex punire de lenocinio. extrane⁹ autē a viro berte accusatus de adulterio interim nō pōt lenocinij crimen obijcere accusanti. nec ex hoc puniet̄ vir. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ pars sequentis. Si simul. Ju accusat. adulteriū p̄feret̄ vir patri mulieris: adeo q̄ si pater libellum accusat. dederit: ⁊ vir nunc veniat accusare volēs: p̄feratur vir. si p̄i⁹ nō fuerat negligens. sed se p̄parabat. de alijs aūt excepto viro ⁊ patre mulieris accusare volentib⁹ p̄feratur ydoneior iudicis arbitrio eligendus. Itē bene dixi virū p̄ferendū patri mulieris. nisi p̄ pbet vir mulieris infamē. aut pbet q̄ colludere vult. vā his casibus p̄fert̄ pater. ⁊ b dicit b. s. cū lege sequēti.

Si maritus. Si vir accusat nō currit tp̄a patri mulieris si vterq; differt. currit tp̄s vtriq;. Itē q̄ accusat adulterq; nō currit tp̄s cōtra adulterā. idē ecōtra. Itē post patrē ⁊ maritū mulieris q̄ habēt. lx. dies vtiles si extranei volunt accusare habēt quatuor mēses vtiles. Itē si extraneus accusat ō adulterio ⁊ nūc veniat vir accusare volēs: p̄fertur vir si nō fuit negligēs. Ultimo. extraneus accusauit mulierez de adulterio ⁊ absoluta est. nūc vir accusare vult. audit̄ si pbet se iusta de cā fuisse hucusq; impeditum.

Raptura. Quādā viduā accepi in vxorē. quidā vult eā accusare de adulterio ꝯmisso cū erat cū primo viro. bene auditur cū in lege iul'. sit cautū q̄ in electione accusantis sit velit p̄i⁹ accusare adulteriū q̄ adulterā si sit vidua. si aūt iam sit nupta scōo p̄i⁹ adulter sit accusandus ⁊ postea ipsa.

Inter liberas. In liberis feminis adulteratis vel stupratis lex iul'. locū habet. in ancillis nō. sed act'. aquil'. ⁊ iniur'. ⁊ serui corrupti. Secūdo dicit. lex iul'. stupriū ⁊ adulteriū p̄miscue appellat. p̄prie aūt adulteriū in nuptā ꝯmittit̄. stupriū in virginē vel viduaz. Tertio dicit. ⁊ filiusfamil'. pōt accusare de adulterio vxoris sue ⁊ ēt inuito patre suo. s. viri. Quarto dicit. duos accusaui de diuersis criminib⁹. possuz tertiū accusare de adulterio cum vxore mea cōmisso.

Qui pupillā. Tutor pupillā suaz duxit in vxorē. dī q̄ tenet matrimoniū. ⁊ pōt tutor de adulterio accusari. idē in curatore si infra. xxv. an. duxit adultam in vxorē nō a patre desponsatā vel destinatā vel in testō ei⁹ noīatam. Ultimo dicit. de incestu pōt tā masculus q̄ femina eodē tpe accusari.

Qui domū. Qui p̄bet domū vt stupriū vel adulteriū cuz aliena matrefamil'. aliquis faciat vel cū puero. Itē q̄ accipit p̄ciū a scolari vel alio quē inuenit cū vxore sua: quasi adulter punitur cuiuscūq; sit cōdit̄. ⁊ appellatiōe dom⁹ oīs habitatio ꝯtinet̄. nec est vis ēt si amico suo p̄buit domuz ob hoc idē si agrū suū vel alienū ob hoc alicui p̄buit. idē si p̄buit domū ad colloquiū ibi faciendū cū aliqua matrefamil'. ob b facta. nā tenet̄. Itē materfamil'. intelligit̄ nō tm̄ nupta sz ēt vidua. Itē nō solū masculus tenet̄ q̄ domū p̄buit vel q̄ p̄cium accepit. p̄ stupro: sz ēt femina q̄ aliqō de p̄dictis facit. Altio dic̄ q̄dā materfamil'. nō nupta timebat q̄ si haberet rē cuz aliquo q̄ accusaret̄ de stupro. vā facta est lena: aut opas suas in scenā locaut vt sic euitaret penā stupri: ⁊ sic postea habuit rē cuz aliquo. dī q̄ b fraus sibi nō p̄odest. vnde de stupro pōt accusari. ⁊ hoc dicit hec lex cū duabus sequentibus.

Miles. Miles pact⁹ est cū adultero vxoris sue remouetur a militia ⁊ deportat̄. Itē miles q̄ iacuit cū filia soceris de incestu accusari pōt. Itē accusata ō adulterio ⁊ recepta inter reos nō pōt defendi p̄ aliū. ēt si sit absens. Altio dicit. socer volēs accusare nuz de adulterio. est p̄testat⁹ coram p̄side se velle dare de hoc libellū. postea destitit volēs lucrari dotē q̄si

ei⁹ mrus culpa solutū sit matrimoniū. dī q volēs iteriz accusare ñ audiē. frā. ¶ Adulterij. ō adulterio pōt accusari adulē infra q̄nquēniū a tpe cōmissi cri⁹ ēt muliere defuncta. Scō dicit. q dies. lx. q̄ dātur marito ad accusandū. Jtē q̄tuor mēses q̄ dan extraneo sunt vtiles: z iō nō curūt accusare volēti donec est capt⁹: z sic in custodia fit. in p̄dicto tū tpe cōputantur etiaz feriati dies si p̄sidis fuit copia. Sz pone q desponsa qdā q pat ei⁹ alij eā nupsit z tradidit. dī q nō possiz eū q̄ eā durit de adulterio accusare. Jposted dicit defuncto viro ei⁹ vxor de adulterio accusabatur. ipsa dicebat debere deferri cām istā donec fili⁹ su⁹ ipubes erit magn⁹ q̄si ꝟ cā tangat eaz dī q nō audiē hec femina cū hec cā non p̄iudicet filio eius. ¶ Coleti. Nō pōt vxor donec p̄seuerat in matrimonio accusari de adulterio sed nec adulter pōt interiz accusari. Scō dicit. mulier nupta est secūdo de quo erat suspitio q viuo primo viro habebat rem cum isto. non pōt ista accusari de adulterio ante adulterz. z adducit pulcra rō. Tertio dicit. cū berta audisset q vir q̄ fuerat vltra mare vel alibi decessisset: nupsit se titio deinde vir reuersus est. q̄rit an ista puniat. z dī q si longo tpe expectauit primuz vir z audito q decesserat nupsit scō. non punit. si aūt finxit se audisse vir decessisse nupsit: ꝟ casu punit. ¶ Rea. Accusata de adulterio sciēs duxi eā in vxorē: z cū sit dānata eā repudio. dī q culpa mulieris dī factū diuortiuz vt sic patiat pēas q̄ mulierib⁹ ob hāc causam īponūt a lege. C. de repudijs. l. consensu.

Dec verba. Exponit quedā verba q̄ forte erāt talia. nēo iudex dimittat īpunitū adulteriū vl stupr̄ factū p⁹ hāc legē. hec eiz v̄ba spectāt ad eū puniēdū q̄ fecit stupr̄ vl adulteriū. Jtem ad eū q̄ suasit hec fieri. fran.

Si vxor. Patron⁹ habebat libertā suā in cōcubinā tituus iacuit cū ea. dī q patron⁹ pōt eaz accusare de stupro tāq̄ extrane⁹ nō vt vir. cū non sit vir. Scō dicit. hēbas vxorē bonā vel malā. ipsa iacuit cuz scolari. cōpetit tibi accusatio adulterij. nō eniz soli atrides vxores suas amāt. z hoc est verē si ipsa vxor sit meretrix. nā adulteriū omittit q̄ cū ea iacet. secus si essz vidua z meretrix. nā q̄ cū ea iacet nō cōmittit stupr̄ū sed si q̄s iacet cū spōsa mea stupr̄ū cōmittit. z de hoc pōt accusari. si iacet cū concubina mea possiz eū ō stupro accusare nō de adulterio cū vir nō sim. Ultimo dicit. in cā adulterij cū vir accusat vxorē suā ō adulterio dz iudex inspicere an iste vir sit pudicus an vero fuerit leno. puniat z eū. ¶ Si q̄s vxorē. Accuso vxorē meā de adulterio ob id q ante q̄ mihi esset nupta: iacuit cū scolari. dī q nō audiox. Jdē z si tūc tpis fuerit cōcubina. Jtē si filia mea nupsit alicui sine mea voluntate: z postea cōsensi illis nuptijs. nā cessat accusatio adulterij ob p̄cedens factū. Ultimo dicit. aliquis iacuit cū vxore mea capta ab hostibus: possiz eā reuersam ab hostib⁹ de adulterio accusare. nisi p vim hostiū illud passa fuit. ¶ Si minor. Minorem. xij. an. desponsaui z eā in domū meā duxi. ista iacuit cū scolari. postea facta maior. xij. an. ē. z sic vxor mea esse cepit. volo eā de adulterio accusare cōmisso ab ea infra minorē etatē dī q nō audiox sed de stupro possum eā accusare. Scō dicit. cū vxore mea iacuit scolaris. candē repudio. z aliquo tpe elapso eādez reduco in vxorē. dī q amō nō possum eā de adulterio p̄i⁹ cōmisso accusare. z reddit rō in littera. Ultimo dicit. quādā puellā acceptā in vxorē. nūc volo eā de stupro accusare q̄ cōmisit añq̄ cēt mihi nupta. dī q nō audiox. z reddit in littera rō.

Si cuius. Qui opē p̄estitit. Jdē q̄ dolū cōmisit vt scolaris vel femina in adulterio sit inuēta z se pecunia redimāt tanq̄ leno punit. Scō dicit. subiecī quēdā scolarē i camera mea vt sic cū inuenia cū vxore mea. z hoc feci eā eā infamādi. dī q ego puniox. z ēt ipsa. z dic de hoc vt in gl. dñi mei ac. Tertio dicit. vir vel pater mulieris pōt p̄io accusare adulteratā. z ꝟ infra seraginta dies. nec aliq̄s ali⁹ interim admittit sed post sic. Quarto dicit. qui tuī mariti accusat si cōmittat calūniā punit. z ꝟ declara: vt i gl. dñi mei ac. q̄ incipit marit⁹ ꝛc.

Si marit⁹. Vxor titij q̄ erat mgrat⁹ alicui⁹ ciuitatis iacuit cū scolari. dī q pater huius femine nō pōt interim accusare donec titius sit in mgratu. z interim nō curūt seragin-ta dies pati. ¶ Legis iulie. Nō pōt accusari de adulterio q̄ cā rei publice abest sine detractione. i. q̄ nō dedit opam vt ab esset cā euitāde accusationis. Jtē p̄sens nō accusat q̄nq̄ de adulterio. vt si oportet eū vigilare circa custodiā turris vel castri. Ultimo dicit. bononiēsis erat absens cā rei publice. puta in ciuitate neapolitana: vt nūc ē papa alexāder quart⁹, ibi cō mīsit adulteriū. dicit q ibi pōt accusari nisi sit talis persona q̄ nō possit sub p̄side cōueniri. qō declara vt in gl. dñi mei ac. ¶ Si negauerit. Si pater femine q̄ iacuit cū scolari z vir eius dē dicit se velle nolle accusare de adulterio statiz currūt tpa exteneis accusare volētib⁹: z pater z vir amō accusare nō possunt. ¶ Lex iulia. Minor. xxv. an. nō pōt de adulterio accusare nisi suū matrimoniū vindicare velit vt vxorē suā. Jtē eaz q̄ iacuit cū ea accusare poterit licz sit minor. xxv. an. z hoc casu cū admittit ad accusandū minor nō facile ō calūnia dānatur filis vt. ff. p̄me hūisti notatū. debēt opponi anteq̄ nomē accusati sit receptū inter reos. nō post. Scō dicit. volo accusare quādā viduā de adulterio qō cōmisit cū erat nupta. dī q ē in mea electiōe veliz ab ea incipe an ab adulterio: sed simul vtrūq̄ accusare nō possiz. z accusatio facta ō vtroq̄ irritat z interim incipe possiz a quo volo. Tertio dicit. inueni vxorē meā cū scolari. repudiaui vxorē z ei denūciaui ne nubat alij possiz z ab ea icipere si volo. z dicit qualiter fit denūciandū. Quarto dicit. pone q nō denūciauī: libellū tū accusationis de ea dero anteqū ipsa alij nuberet: z hoc scito ipa nupsit. dī q nūq̄ ab ipsa incipiā hoc casu. Quinto dicit. denūciaui ei ne nubaret cū veliz eā de adulterio accusare. nec dixi p quo adulterio nec q̄n facto. dī q satis est. vñ si ipsa amō nupsit possiz ab ea incipe. sz si specifico in denūciatione de quo adulterio veliz eā accusare. vt de eo q̄ cōmisit cuz titio: nūc volo eā accusare de adulterio cū gaio cōmisso: cū iā alij nupta sit. dī q nō prodest mihi denūciatio. Textus dicit. q p procuratorē pōt fieri denūciatio z p seruū. z ꝟ dicit hic. §. cū lege sequēti z parte tertie. ¶ Queritur. Un⁹ pōt adulteriū accusare. ali⁹ adulterā. mulier tū si est p̄i⁹ nupta ante denunciationē sibi factā nō pōt accusari p̄iusq̄ adulter. sz p̄i⁹ accusatio facta de adultero expediriox. z si absoluit adulter ipsa amō nō accusat. si aūt cōdēnat nō p̄eiudicat mulieri: sed accusatio ei⁹ fiet. sz pone q adulter decessit ante accusationē de eo factā vel post accusat. ante cōdēnat. dī q statiz adultera pōt accusari. idez si adulter sit reus gatus. sz pone q tpe quo accusaui adulteriū adultera nō erat nupta. dī q bū pōt ipsa accusari nō obstāte absolut⁹ adulteri hoc casu. Ultimo dicit. absoluto adultero adultera nupta nō pōt accusari ab eodē q̄ accusauerat adulteriū: nec ab alio etiā si adulter p collusionē fit absolut⁹. i. si adultera desijt esse nupta. pōt z ipsa accusari etiā absoluto adultero. z hoc dicit hic §. cum duabus. ll. se.

Pater. Pater adulterz inuentū cū filia sua quā hz in ptā te pōt occidere. si ergo hic pater nō hz eā i ptāte nō pōt cū occidere: z p cōsequēs nullus ali⁹. vt q: hic pater filie sit in ptāte sui patris. Jtē nō ē vis: sit ver⁹ pater filie siue adoptiu⁹ nā quilibet hoz pōt occidere adulterz inuentū cū filia quā hz in ptāte. Scō dicit. scolaris iacuit cū filia mea vidua. dī q q̄ libet exne⁹ admittit ad accusationē stupri. nec ego p̄feror cis Tertio dicit. ille adulter pōt occidi a pre puelle qui ē inuētus cū ea in domo patris puelle vel in habit. p̄is puelle vel in domo genet. Jtē ꝟ p̄ puelle pōt adulterz ꝺtumelijs afficere. et ꝟ dico q p̄ puelle pōt occidere adulterz z filiā adulteratā. nō aūt vir femine adulterate pōt ꝟ facere cū paternus furor re frenet q̄nq̄ vt nō occidat. nō sic viri furor. z ille demū adulter occidi pōt a patre puelle q̄ est inuēt⁹ cū ipsa puella in ipsis rebus veneris. vt in lecto cū ea vel osculādo eā. z ille demū patre puelle pōt occidere adulterz q̄ eā nūc hz in ptāte lz p̄i⁹ aliquo

tpe nō habuerat: ꝛ illū demū adulterū occidit quē inuenit cū filia in domo sua pater. siue in ea habitet pater siue nō. vl' in domo generi. nō si alibi inueniat. ꝛ reddit' rō in lra. ꝛ debet incōtinenti occidere vtrūq; s. filiā ꝛ adulterū nō ex interuallo nisi cū occideret adulterū filia fugit. ꝛ pater psecut' filiā occidit eā postea. nā hoc poterit quasi incontinenti videat occidere. ꝛ b dicit hec. l. cum tribus sequentibus.

¶ Marito. Marit' pōt occidere adulterū vroris sue inuentū cū ea in domo sui viri: nō inuentū in domo soceri. nec quēlibet adulterū occidit. sz vilez psonā de quib' vūlib' dat ex empla multa. ꝛ cū occidit vir aliquē istoz statī oz vroꝛē dimittere. nec refert sit sui iuris hic vir an nō. Ultio dic. q̄d si inuēio magſatū cū filia mea: nūq̄d eū possū occidē. itē q̄d si filia mea est ignominiosa aut ꝺ leges nupta. vel q̄d si vir est leno vl' turpis psona an possunt adulteros occidere. ꝛ ad oia respō det. dicēs ꝙ ille pat' ille vir pōt occidere q̄ ꝛ posset accusare. nō g̃ turpis psona pfis ꝛ mariti pōt occidere mgſatū ꝛ sic hoc expone vt in gl. ꝺ fii mei ac. hic posita q̄ incipit. ergo ꝛc.

¶ Capite. Adulterū inuentū cū vroꝛe mea si nolo eū occidere: vel nō possum eū de iure occidere: ꝛ volo eū retinere p aliq̄s horas vt ostēdam eū alijs q̄ postea testificent' ꝺ eū bene possuz eū retinere p horas saltiz. xx. nec est vis vbi eū inuenerim siue in domo mea siue alibi. ꝛ q̄ꝺ dꝛ in viro idē in pre. sz si dimisi eū ire nō possuz petere vt reducat'. sed si fugit bñ reducetur si hoc volo ad hoc vt aliqui videāt eum ibi. vt sic ferant postea testimonium.

¶ Constante. Vroꝛē tuā nō possuz accusare de adulterio cōstāte matrimonio inter te ꝛ eā nisi tu te virū de lenocinio accusauerim ꝛ conuicerim.

¶ Si postulauerit. Accusauī quēdā de adulterio. peto quēdā seruū torqueri: siue veliz q̄stioni eē presens siue nō: iudex estimabit seruū ꝛ ꝺdēnabit me ꝛ accusatū in q̄tūtatez pecunie inquātū deterioꝛabit' seru'. ꝛ hec extimatio deterioꝛat'. dabit' ei ad quē seru' ptinet. ¶ Postea dicit ad quē seru' ꝺ pti nere. postea dicit de q̄b' seruis habeat' q̄stio in crimine adulterij. Itē dicit. seruos accusati q̄ torquētur iubet lex iulia publicari vt sic serui secure dicāt vitatē ex quo sciēt se nō debere reuerti i dñio dñoꝝ antiquoꝝ. Itē serui accusatoris q̄ torquētur debēt publicari. Itē accusat' vel accusata de adulterio si absoluat' ꝺ emēdari dānuz seruoꝝ ei' q̄ erāt deterioꝛati pp torturā. ꝛ ꝺ emēdari simpluz dāni dati. si aūt seruus tu' accusē' de adulterio ꝛ torqueat'. ꝛ sit lesus ex hac torꝛura: induplū hoc dānū emēdat' dño ei' a me accusante. Ultimo dicit. ꝙ cōditio ex lege dat' ad petendā deterioꝛationē seruoꝝ aduenientē ꝓpter tormēta. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ se.

¶ Mariti. Vir vroꝛē inuētā cū scolari in lecto finxit se nō videre: ꝛ scolarē recedē' dimisit: ꝛ vroꝛē retinuit. ꝺ ꝙ hic punit' de lenocinio. Itē punit' q̄ duxit in vroꝛē feminā de adulterio cōdēnatam vel de stupro. sec' si ob aliā cām dānata erat Itē punit' q̄ preciū accepit ꝓ cōpto stupro. ¶ Sex mēsium. Adultera pōt accusari de adulterio infra sex mēses vtiles. et aut remanet vidua ꝛ tūc incipiūt sex mēses currere ex die ꝺmiss si crimīis. aut hec nupsit scdo: ꝛ tūc incipiūt ex die diuortij facti. Secūdo dicit. vir sepauit se ab vroꝛe hz. lx. dies infra q̄s pōt iure mariti accusare. cucurrerūt predicti dies. itē quinquēnū cucurrit a die cōmissi cris ꝺputandū. ꝺ ꝙ amō nō pōt vir eā accusare. ꝛ sex mēses vtiles q̄ dant' ad eā accusandā nō possunt extēdi vltra q̄nquēniū. Itē cū q̄nquēniū det' ad accusat'. adulterij faciendā: itelligas illud q̄nquēniū cōpetere quocūq; capitulo legis iulie accusēt q̄s. que sunt vltra dic vt in glo. ꝛ hoc q̄nquēnū icipit a die ꝺmissi cris: ꝛ cōnumerat' vsq; ad diem incepte accusatiōis. Itē si ples eūdē accusauerint de adulterio ꝛ vn' eoꝝ tñi pseuerauerit: inspici oz dies q̄ data fuit accusatio ist' i. vt sciat' an illa die retro cucurrit q̄nquēniū. Ultimo dicit. qui p viz aliquā vel aliquē stuprauit ꝓpetuo pōt de hoc accusari cū. l. iul. de vi teneat'. fran.

¶ Pater. Pater adulterate' accusans de adulterio si cōmittat calūniā euidentē punit'. Itē in. lx. dieb' q̄ dant' viro vt iure mariti accuset ꝺputat' ꝛ feragesim' dies. Itē quinquēnū nisi q̄ꝺ dat' ad accusatiōē adulterij ꝺtinuū est. nō tū ꝺputat' tps accusare voleti infra q̄ꝺ adulter erat accusat' vel infra q̄ꝺ ali' egerat ꝛ preuaricat' fuerat. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ se.

¶ Phil. Pater si occidat adulterū filie sue: ꝛ filiā dz occidere. nec est vis quē prius occidat dū tamen vtrūq; occidat. Itē satis est si occidat adulterū ꝛ vulneret filiā lz filia nō decedat ex his vulneribꝰ. Itē si vir accusat vnū de adulteris interim alium accusare nō pōt. eū tū q̄ prebuit domū vt adulterium ibi fiat. vel qui consiliū in hoc dedit pōt accusari. simul cū vno de adulteris.

¶ Si quis. Ser' me' iacuit cū vroꝛe mea. volo eū torquere vt dicat de hoc vitatē. ꝺ ꝙ nō audioꝛ. q: iaz cōfessio eius preiudicaret quali q̄li mō vroꝛi mee. sz ipsaz accusare possum de adulterio. Ecōdo dicit. fili' me' iacuit cuz vroꝛe mea q̄ erat ei nouerca. vel ser' vel libert' me' iacuit cuz vroꝛe mea. eūdē mecū retinui. ꝺ ꝙ teneoꝛ quasi leno. ꝛ hoc ex sñia legis posite. ꝺ. e. l. mariti. nō ex vbis ei'. Itē ipa vroꝛ retēta poterit accusari. intelligas tñ sm formā legis posite. ꝺ. e. l. cōstāte. i fi. sed si ipsam vroꝛē dimisi ꝛ postea eā reduxi: teneoꝛ quasi leno ex sñia legis posite. ꝺ. e. l. mariti. Ultimo dicit. Vroꝛ mea inuenit me cū vroꝛe titij in lecto. ipsa accepit a me preciū vel ab ea vt nō dicat alicui hoc. teneat' ista vroꝛ mea vt lena pēa adulterij.

¶ Stupri. Nūc dicit q̄ stupruz cōmittat'. Item quando adulterium.

¶ Accusatur'. In libello accusatiōis adulterij erraui. possuz emēdare si suz infra tps. s. xxx. dieꝝ vt hoc hūsti. ꝺ. de accusa. l. libelloꝝ in fine. potes ꝛ aliter hanc. l. exponere vt in glo.

¶ Si minoꝛ. Minoꝛ. xxv. an. si adulterū cōmisit. pōt accusari. intelligas tñ si maioꝛ erat. xiij. an.

¶ Illustrissimi. Filiusfamil'. scolarez qui iacuit cū vroꝛe sua pōt de adulterio accusare ēt sine volūtate pris sui.

¶ Si adulterium. Titi' iacuit cū priuigna sua alij nupta vel cū nuru sua vel cū nouerca. ꝛ sic ꝺmisit adulteriuz ꝛ incestū. ꝺ ꝙ ipsa mulier pōt accusari de adulterio ꝛ punier' sicut titi'. ꝺ idē eēt si de stupro accusare' nā punire' sicut vir. Ecōdo dicit. titi' iacuit cū filia sororis sue nupta cuidaz. q̄rit' an sufficit si puniat' pena stupri. ꝛ certe duo sunt delicta: vñ augenda pena. q: ꝺ ꝛ in sequēti casu vbi duo sunt delicta maioꝛ ꝙponit' pena. si enim filiā sororis mee accipio in vroꝛē refert an erroꝛe ꝺ fecī: an nō: vt magis vno casu puniar. s. q̄n sciēs ius ꝛ ꝛ factū ꝺ fecī: ꝙ si nescirem. ꝛ q: plus delinquit' vbi est ꝓtumacia iuris apparet ꝙ mulier incestū cōmittēs min' ꝺ delinquere. q: i ea nō ꝺ eē cōtumacia iuris. vt si adoptiua filia cū fratre ꝺ rit matrimoniū. nā hoc casu ei nō pcit' cū ius gētiū. i. naturale nō dz ignoꝛare. Itē q̄ p mssioniuz ꝺmittit incestum hūani' tractatur. q̄ adulter. ꝛ dat exēplū. iubet tñ dirimi tale mssioniū. mulier tñ in iure errās a crimīe incest' liberat': ab adulterio nō liberaret'. Itē si accepi nouercā meā in vroꝛē bona fide: ꝛ cū sciui hoc eē illicitū sepaui me ab ea: amō nō possuz accusari de crimine incestus. ꝛ ꝺ idē subijcit in sequēti. §. generali' tñ. Ultimo dicit incestus p adulteriū ꝺmissus. pcit' mulieri ignoꝛāti ius. Itē pcitur minoꝛi etati masculi vel femine: vel ēt q̄libz modice puniuntur si erroꝛ allegat'. ꝛ hoc cū accusatoꝛe. ꝛ facili' puniunt' sine accusatoꝛe. ¶ Imperatoꝛes. Vroꝛē meā in adulterio ꝙprehensaz occidi. nō punioꝛ lege cornelia de sicarijs. miti' tñ. naz si hūilis tñ in op' ꝓpetuū tradoꝛ. si honest' suz i insulā relegoꝛ.

¶ Liberto. Libert' nō admittit' de facili ad accusandū patronū suū: sz de adulterio q̄ꝺ cōmisit patron' cū vroꝛe liberti. pōt libert' accusare pronū suū. sicut ꝛ ꝺ atroci iniuria sibi facta a prono possz eū accusare. Libert' si inueniat pronū suū cū vroꝛe sua liberti in lectoꝛ: an posset eū occidere. cū sit psona proni vilis. ꝛ ꝺ ꝙ nō. Ultimo dicit. titi' cōmisit adulteriū postea in aliquo officio publico est collocat'. oz interiz differri accusatio. sz ꝓmittet stare iuri cū erit officium finitū. fran.

¶ Imp passaz. Vroꝛ titij p viz stupꝛata ē. nō tenet' lege iul. de adulterio. lz ꝺ ꝓhibuit nūciari viro cā ꝓtegende sue

pudicitie. Scdo dicit. mulier cōmisit adulteriū cū titio. tādē ꝫ mulier diuertit a viro ⁊ nupsit scdo. pōt titi⁹ accusari de adulterio ꝫ prim⁹ vir nō sit de lenocinio accusat⁹. Tertio dic. pōt vir ēt mortua vxore in mrionio adulterium accusare. Quarto dicit. berta ꝓmisit adulteriū. tādē sepauit se a ꝑmo viro ⁊ nupsit scdo. nō ꝑt ipa de adul. accu. ꝓuscq; adulē. nisi anteq; nuberet scdo. denunciatū sibi fuerit. Quito dicit. vxor titij dānata ē in exiliū: qz socia latronū erat. dr q; adhuc rēanet vxor. Sexto dicit. accusatio incest⁹ ꝫ cū nupta sit ꝓmissus tollit ꝗnquēnio. Septimo dicit. vir nō semel pōt ⁊ eodē tpe masculū ⁊ femina de adulterio accusare. in crie ät incest⁹ sec⁹ est. Ultimo dicit. si aliquis de crie incest⁹ accusaī cōmisso cum nupta possunt serui eius accusati torqueri.

Q Uesitū. Dixi vxori mee q; eā volebā de adulterio accusare qđ ꝓmiserat cū titio ⁊ eā nō accusaui. posta sepauit se a me cū nupsit titio. dr q; bñ tenet mrioniū. ꝫ pone q; postq; a me sepauit se eā accusaui de adulterio ⁊ interim eā reduxi in vxorem. dr q; video⁹ destitisse in accusaī. ⁊ ampli⁹ eā accusare non possum ex eadem lege.

I Ncrimie. In accusaī. adulterij nulla daī dilatio nisi vt pſone exhibeanī. Itē nisi hoc videatur iudici.

S Is. Libert⁹ si ius anulo⁹ aureo⁹ ipetrauit si iacebat cū vxore patroni vel cū patrona vel cū simili pſona ⁊ inueniat i lecto cū ea pōt occidi vt libertus. ⁊ sic vt vilis pſona.

S Ex lege. Repudiaui vxorē nō legitie ⁊ sic adhuc vxor manet q; eā ducit in vxorē. si qđē sine dolo credēs eā iuste repudiatā: nō cōmittit adulteriū al's sic.

D Efuncta. Gener iacuit cum socera etiam mortua socera potest gener accusari de incestu sicut adulter post mortem mulieris.

¶ Ad legē iuliā de vi publica. Rubrica.

L Ege. Numerat q̄stdā casus in qb⁹ ꝫ locū lex iulia de vi pub. ⁊ videas eos i lra. ⁊ b. d. h. l. ⁊ s. ⁊ s. ⁊ s. ⁊ pn. s.

S De vi. Dico me deiectū ꝑ vi ꝺ domo quā dico eē meā vñ peto te pniri. Itē peto domū mihi restitui: cū ꝫ dns tu te dicis dñm. dr q; pri⁹ cognoscit de vi. Scdo dicit. viduā vel nuptā rapui. vltimo supplicio dānor. ꝫ si pr mulier ꝗ hāc iniuriā remisit mihi qlibet exne⁹ pōt me accusare ēt vltra quinquēnium cum maius sit hoc delictum q; adulterium.

T eū. Qui puerū ingenuū rapuit grauit punit. ⁊ ꝟsoiu⁹ pi⁹ rescripsit. ꝟba cui⁹ rescripti ponūtur in littera.

L Ege inl. Si ptās boñ. aliquē ꝺdēnat morti vl' vulneribꝰ vel fili pene: ⁊ cū appellaret: iussit ptās has pēas �fponi spreta appellat. tenet ptās hac lege iulia. idē in legato ꝑconsulis. ⁊ in oratore. i. doctore artiū: ⁊ idē in comite: vt si aliquē isti pulsauerūt siue iniuriā fecerūt. teneantur hac lege.

L Ege inl. Lex inl. phibet ipediri aliquē accusatū quo minus romā vadat ad excusandū se ⁊ ad se defendendum.

A Rmatos. Nunc dicit qui dicantur armati.

Q Ui dolo. Qui dolū cōmisit vt iudicia nō ꝓcedant tute vel vt iudex male iudicet. vel vt ptās alit q; fit ius decernat: tenet hac. l. iul. Itē hac lege tenet q; ꝑ iniuriam exegit ab alio pollicitaī. de ludēdo vel ꝺ pecunia dāda. Itē hac lege tenetur litigator q; cor⁹ iudice vl' ibi iuxta stabat cū lācea ad terrendū iudicē. ꝫ ille q; hz secū hoies ⁊ ministros cā pugnādi cū bestijs nō tenet hac lege. Itē hac lege tenet q; cōuocatis boibus viz fecit vt aliqs ꝟberet ⁊ pulset ꝫ nō sit occisus. Itē dānato hac lege interdicit ei aqua ⁊ igni.

R Ui edes. Qui intrāt domū alienā ꝑ viz ⁊ eā frāgūt. ⁊ destruūt. Itē q; dānū dant turba puniūtur capite. Secūdo dicit. qđ ꝓnceaī appellatione teloꝝ. Ultimo dicit. q; telū portat cā se defendēdi nō tenet. ⁊ ita rustici nri comitatus portāt ꝑ maiorē ptē eoꝝ.

Q Ui noua. Pōe casus vt lra stat. ⁊ da exemplū vt i glo.

¶ Ad legē iuliam de vi priuata. Rubrica.

D E vi puata. Numerat penas qs patit dānat⁹ lege iul. ꝺ vi puata. vt in sequēti ꝟsu eadē ⁊c. dic vt in gl. ibi posita. Itē q; rapuit aliqđ ex naufragio punit hac pena. ꝫ hodie secus: quia extra ordinem punitur. fran.

H Ac lege. Hūc numerat delicta in qb⁹ habet locum hec lex cum quatuor sequentibus.

C Reditores. Creditor dz corā iudice petere qđ sibi debetur. nō ät sua auctoritate in rē debitoris dz intrare alionē ius crediti ꝑdit. itē creditor q; res debitoris sui occupat fine pabola iudicis tenet hac lege. ⁊ tertia pte bonoꝝ mulctaī ⁊ fit infamis. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sequens.

L Ege cornelia. Pōit casus q; puniī ex. l. cor. ñ. ⁊. h. d. h. l.

¶ Ad legē corneliā de ficarijs. Rubrica.

N Auditum Pat nō pōt occidere filiū ītaudi tū. i. suppositū. ꝫ accusare. vl' aliter expone vt in glo.

E Iusdē. Ponit quosdā casus q; puniunt ꝑ legē corneliā. Scdo dicit q; pena ponaī ex lege cornelia. In fine dicit transfugam posse occidi sine pena.

L Ege. Dgratus q; curauit vt aliqs occideret ꝫ legē tenetur lege cornelia. Itē si qs ꝑ culpā cāz mortis alicui ꝑbuit vt putator arboris iuxta viā existēs cū deiceret ramū nō ꝓclamauit. ⁊ sic hō inde trāsiēs ꝓcussus ⁊ occisus est vt in qnquēnū relegādus est. ⁊ sic fuit de facto. Itē q; spadones faciunt siue seruos siue liberos lege cornelia puniūtur. ⁊ si sūt fut morti dañ. Itē in absentē pōt hec sñia legꝫ cornelie ferri. vñ ꝺqrentē: qr sit spadat⁹ a titio. ⁊ sic petit titiū puniri: audiet ꝑses ꝓuicie. pūitur eiz medic⁹ q; castrauit. itē punit q; se fecit castrari. ⁊ vterq; capitaliter punitur.

P Ꝫ q. Qui faciūt tilibias. i. instrm quo qs castraī puniī tur eadē pena qua castrantes. vel aliter vt in glo.

I Q. Qui fuū tradidit castrādū i dimidia pte bonoꝝ pūit

I Lege. Dol⁹ ꝑ facto habeī vt pūiaī qs ex hac l. ⁊ da exemplū vt in glo. b posita. ⁊ q; ꝑ culpā occidit alterq; nō teneī. vt si qs in arbore existēs iuxta viā nō ꝓclamauit ⁊ sic se deiecit in terrā ⁊ sup trāseuntē cecidit. vel ramū deiecit ⁊ ꝑteruntē occidit non tenetur hac lege. fran.

S Ꝫ mulierem. Mulier ꝓcurans vt abortū faciat: ⁊ facit abortū in exilium relegatur.

I Ure. Qui furē nocturnū occidit nō puniī: si al's parcere ei nō potuit sine periculo: qđ expone vt in glo.

S Ꝫ qs. Qui dolo insulā meā exusserit iponēdo ignē casuos circundere idest pellem que est in summitate virge incidere. non autem alijs personis b ꝓmittit. imo si faciunt: vt deī. puniī pēa hui⁹. l. tā vēditor q; emptor. ⁊ ad hoc ꝺcordat lex ꝓtoria cui⁹ sñia statūm subijciī in littera. fran.

I Nfans. Si furiosus vel infans occidat aliquē nō teneī lege cornelia. ⁊ redditur rō in lra.

C Senat⁹. Qui mala facit sacrificia puniī pena legꝫ cornelie. ⁊ da exēplū. vt. C. de paga. sacri. ⁊ tē. l. ij. ⁊. iij.

I Uus. Da exemplum vt in glo.

V Bi. Siue occidē aliquē siue cām mortꝭ ꝓstiti. vt dādo cultellū i manu furiosi q; se occidat: vel alīū. teneor hac. l.

C Ui cedē. Hūc dicit q; pēa afficiāt q; cedē faciunt.

S Ꝫ in rixa. In qđā rixa ꝓcussus tir⁹ fuit ⁊ decessit. ict⁹ cuilibet inspicit vt ꝑsumaī qs ꝓcusserit aio occidēdi vt ille teneatur.

¶ Ad legē pōpeiā ꝺ parricidis. Rub.

L Egepompeia. Noiat casus q; puniunt ꝑ legē pōp. ⁊ b dicit h. l. ite frat q; scit fratrē velle venenare ꝑsem ⁊ nō dixit b ꝑsi regat. Itē medic⁹ q; dedit venenū dānat morti ite q; occidit cōsobrinū puniī hac. l. nō sic si patruū magnū: ꝫ sit i eodē gradu quo ꝺsobrin⁹. ite nō puniī hac. l. q; frēz occidit: q; ē in ꝑi gradu q; ꝺsobrin⁹. ite q; nouercā vel spōsaz occidit sñia hui⁹ legꝫ ꝓhendiī. ite paī sponsi vl' spōse soceri appellaī. ꝺtinenī. ⁊ ecōtra. spōsi ꝺtinenī appel. gñoꝝ. ⁊ b dicit hec. l. cū mrib⁹ se.

I Uus. Qui filiū occidit quē cū nouerca iacere credebat ⁊ erat fortē verū deportatur in insulam.

T Rū. Nō solū fili⁹ q; occidit ꝑez puniī hac. l. ꝫ ēt si fuit

tantum ꝺſcius. ſdē in ẽrneo. itē creditor q̄ mutuat pecuniā ad venenū opandū vel vt deꝯ alicui q̄ occidat pꝛeꝫ puniꝫ hac.l. Itē ꝓſeneta q̄ hoc ſciēs inuenit pecuniā ad hoc. itē q̄ fideiuſ ſerūt ꝓ hac pecunia. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ ſe.

P Aricidij. Accuſat⁹ paricidio interiꝫ ꝺecedēs ſi mortē ſibi intulit fiſc⁹ ei ſuccedit. ſi naturaliꝫ ꝺeceſſit ⁊ teſtat⁹ inſtituti ſuccedūt. ſi inteſtat⁹ ꝺeceſſit ⁊ agnati ei⁹ ei ſuccedūt. f.

P Ena. Nūc dicit q̄ ſit pena paricidij. Scꝺo dicit q̄ aliquā ꝓſonā occidit exceptis his q̄ noiantꝰ in.l.i. hui⁹ ti. capite puniꝫ aut vltimo ſupplicio dānatur. Tertio dicit. filiꝰ furioſus ſi occidat patrem nō punitur.

P Oſtū. Accuſatio paricidij perpetuo competit. fran.

P Ad.l. cornelia de falſis. Rubꝛica.

P Ena legis. Nūc numerat caſus q̄ puniunt ꝓ hāc legē. ſcꝺo ꝺicē q̄ꝺ fit pēa hui⁹. l.

Q Ui teſtim̃. Nūc quoſdā alios caſus ponit qui puniuntur per hanc legem.

Q Ui ignorās. Heres q̄ aꝺiuit hr̃ꝺitatē ille q̄ accepit legatū credēs teſtm̃ valere: poteſt accuſare teſtm̃ ꝺe falſo.

Q Ꝺs. Qui falſo ſibi legatū aſcribi curauit ⁊ ꝺeceſſit ab herede ei⁹ hoc legatū extorꝙueꝝ. Scꝺo ꝺicit. filiꝰ hr̃s inſtitut⁹ grauat⁹ in codicillis reſtituere hr̃ꝺitatē alicui hos codicillos ꝺeſtruxit ⁊ ꝺeceſſit. apud fiſcum quarta remanet.

Q Enat⁹. Filiꝰ ſcripſit teſtm̃ patris in quo teſtō filiꝰ ẽ hr̃s inſtitut⁹ ⁊ grauat⁹ legata ꝺare plib⁹. tandē ⁊ h filiꝰ ſcripſit codicillos pr̃is in q̄b⁹ ſcripſit patris voluntate legata oīa eē reuocata. ⁊ h filiꝰ erat annoꝝ xxv. ꝺr̃ q̄ h filiꝰ erit hr̃s pr̃is.

Q Ꝺs. Qui aſcripſit legatū teneꝝ pēa legꝭ cornelie ſi ſit inutile legatū: vt q̄ rei ſacre. iꝺē ſi teſtm̃ in quo ſibi aſcripſit eſt poſtea ruptū ſecꝰ ſi teſtm̃ nō ſit pfectū. vt q̄ nō ſignatū nā q̄ in tali teſtō aſcripſit nō puniꝫ cū nec teſtm̃ ſit nec interꝺicū ꝺe tabulis exhibēꝺis operat. Itē hr̃s inſtitut⁹ ſi aſcribat exheꝺeꝝ. filij vel aliaꝝ ꝓſonaꝝ puniꝫ ꝓ hāc legeꝫ. iꝺē ſi aꝺemit ſua mānu libertatē relictā ſuo. Ultio ꝺicit. patron⁹ in teſtō liberti aſcripſit ſibi legatū: ⁊ ipetrata venia vt remittaꝝ pena falſi abſtinuit a legato. ꝺr̃ q̄ non hꝫ bonoꝝ poſſ. ō tabulas teſtamēti liberti p̄ꝺicti. ſecus ſi vxor ſcribit in teſtō viri ꝺotē ſibi pure reſtitui vel creꝺitor: iꝺ qō in ꝺiē ſibi ꝺebeꝝ. ⁊ venia ipetrata abſtinet ab huiuſmōi legato. nā mulier bñ poterit peteꝝ ꝺotē ꝓpe a lege ſtatuto ⁊ creꝺitor: ꝺebitū ꝺie veniente: cum nō eſſet bonum ꝺebito eos carere.

Q Ello. Ser⁹ nō pōt eſſe in iuꝺicio ō ꝺn̄m niſi accuſaret eū ꝺe teſtō ſuppreſſo quo libertas erat ei relicta. frā.

Q Uicūq;. Qui nūmos aureos ſic eos minuit vl q̄ tingit puta es. auro. vl fingit. i. ex toto falſos fabꝛicat. ſi ē liber ꝺō aꝺ beſtias ꝺaꝝ. ſi eſt ſeruus vltimo ſupplicio afficitur.

L Ege cornelia. Qui in auro aliq̄ꝺ vitij aꝺꝺit. Itē q̄ argẽ reos nūmos facit aꝺulterinos pena falſi teneꝝ. eoꝺē mō puniꝫ q̄ potuit ꝓhibere ne aliq̄ꝺ tale fiat ⁊ nō ꝓhibuit. Itez ꝓhibeꝝ ne q̄s nūmos ſtāneos plūbeos emat vel vēꝺat ꝺolo malo. Itē pena legis cornelie irrogaꝝ ei q̄ aliq̄ꝺ falſuz ſignauit vel ſignari fecit. ēt in alio q̄ in teſtō. Itē ei q̄ ꝓcurauit falſaz atteſtaꝝ. fieri. vel falſuz teſtionium. Itē q̄ ꝺelatorē ſūmiſit in cā eaꝺē pena teneꝝ q̄ teneꝝ aꝺuocati qui ob inſtituenꝺas liteſ falſas pecuniam acceperunt.

D E eo. Qui legatuz aſcripſit fratri ſuo ⁊ erāt ābo ī ptāte patris eoꝝ inciꝺit in legē corneliā. ⁊ reꝺꝺit rō in lꝛa. ſecꝰ ſi ẽrneo aſcripſit quē poſtea in ptāte hr̃e cepit. Itē ſecꝰ ſi paꝝ ſcribēs teſtm̃ cuiuſꝺā militis aſcripſit legatū filio ſuo militi q̄ erat ſociꝰ teſtatoꝛis. nā puniꝫ hoc caſu pr̃ cū h legatū non acquiratur patri. q̄ ex cā caſtrēſi filio eſt queſitū Itē cū filiꝰ aſcribit legatū matri ſue iuſſu teſtatoꝛis nō punitur ꝓ hanc legē. ⁊ hoc ꝺicit hec lex ⁊ ſe.

C Um falſi. Accuſatus ꝺe falſo ꝺeceſſit ante crimen ꝓbatum. ꝺiciꝝ q̄ ceſſat hec lex heꝺi tamē eiꝰ extorꝙueꝝ qō ſcelere erat queſitum.

H Alſi. Qui ſibi mutat nomē vel cognomē pena falſi punitur. ⁊ ꝺic ꝺe hoc vt in glo. Itē aꝺuocatꝰ qui falſuz inſtrumentū recitat coꝝ pꝛeſiꝺe ob hoc remotꝰ ꝺecēnio ab ordine ꝺecurionū funito tpe ꝺignitatē ꝺecurionatus recupat. Itē plebeius pꝛeꝺictā penam paſſus. funito tpe poterit creari ꝺecurio. franciſcus.

H Ilius. Filius emancipatus ſcribēs teſtamentuz patris iuſſu patris aſcripſit legatū ſeruo ſuo ⁊ titij. queriꝝ quis eritus ſit hui⁹ legati. ⁊ certe ꝺue queſtiones ex hoc naſcuntur nā hic filius inciꝺit ī hoc ſenatuſcōſultū nec excuſat eū iuſſus patris cuz nō eſſet in eius ptāte. ſecūꝺa ꝺubitatio eſt quiꝺ ꝺe hoc legato ſit an totum acquiratur titio. an pars. ⁊ certe iul. ꝺixit. ſi q̄s aſcribit legatū ſibi ⁊ titio: vel ſuo cōi: cū ꝓ nō ſcripto ſit facile pōt queri quātum titio vel ſocio queratur. vnꝺe ꝺicēꝺum eſt q̄ nihil queratur titio vel ſocio. Marit⁹. Mariꝫ ſeruū ꝺotalem manumiſit: ⁊ illi⁹ manumiſſi teſtū ſcribens aſcripſit ſibi legatū. queriꝝ aꝺ quiꝺ vr teneatur vxori cum lex iul. vult virū teneri vxori reſtituere q̄cq̄ꝺ aꝺ euz pueniꝝ. ⁊ certe hic marit⁹ qui ẽ patron⁹ aꝺ manumiſſuz: puniꝫ per hanc legē ſz filiꝰ emācipatus ſcribēs ſe heredē patris nō puniꝫ ꝺe equitate. ſeꝺ petat bo. poſſ fm tabu. hic ergo vir cū nihil hꝫ ꝺe bonis liberti cum legatum ſibi aſcriptum nō teneat in nihilo tenetur ſue vxori nec ob hoc teneꝝ quaſi ꝺolo deſijt habere cum nullū ꝺolū excogitauit quo aꝺ eaz. ſeꝺ cur vir nō habet petiꝝ. legati ſibi aſcripti. cū alij. ſ. mulieri ꝺebeat reſtituere. certe non ꝓpter hoc peteꝝ: cum ille qui ſibi aſcribit legatuz iuſſu teſtatoꝛis ⁊ grauatur alij reſtituere: nō pōt petere legatum. ſz apō heredem remanet cum onere fideicōmiſſi.

D Iuus. Si quis ſcribens alterius teſtm̃ vel coꝺicillos aſcripſit ſibi legatuz pena legis cornelie affligitur. ⁊ hoc ꝺiuus claudius in eꝺicto ꝺixit. ⁊ aꝺiecit legi cornelie. nec pꝛoꝺeſt ei quia ꝺicat ſe ignoꝛaſſe hoc ꝺictum. Item non eſt vis ſi ue ſua manu aſcribat ſiue manu ſerui ſui: vel filij. ſi tamē teſtatoꝛ in ſubſcriptione ſua ꝺixit: ꝺe ſua voluntate illuꝺ aſcriptum titio a ſeruo titij. ꝺebetur legatū: ⁊ non punitur ſeruus. ſi autē generaliter ſubſcripſit oīa confirmanꝺo que in eo teſtō erant aſcripta legatum non ꝺebetur: non tamē punitur ſeruus. tuti⁹ tamen puto veniam petenꝺam a pꝛincipe. Item ſenatus. Seruus in teſtamento ꝺñi aſcripſit ſibi libertatem. ſenat⁹ cenſuit nō competere ei libertatem ꝺirectā. ſz heres teſtatoꝛis manumittat eū. ⁊ hoc eſt verum ſi teſtatoꝛ in ſubſcripē. ſua cōfirmauerat ea que in teſtamento ſunt ſcripta. ꝺiuus tamen pius plus ꝺixit. ⁊ ꝺixit libertatē pure ꝺebere ſi teſtatoꝛ poſtea ſubſcripſit. ſeꝺ in alias perſonas que non ſunt in pāte teſtatoꝛis ſi aſcribant ſibi legatum vel libertatē. non pꝛoꝺeſt eis generalis ſubſcriptio teſtatoꝛis. nā per hanc non habent legatuz vel libertatem. ꝺe quibuſꝺam autem perſonis que nolēteſ aſcribere legatum quaſi cōpulſe ſcripſerunt ꝺubitatur an puniantur: vt ecce ſeruus berte ſcribens teſtamentum. filij berte aſcripſit legatum berte. bene valet tale legatum nec punitur talis ſeruus. Item ſi filia ſcribens teſtamentū. mr̃is aſcripſit ſibi legatum matre iubente ignoꝛans hec iura bene facit hec filia.

S I quis ꝺuobus. Quiꝺam inſtituit ſibi ꝺuos heꝺes ⁊ aꝺiecit ſi alteruꝝ eoꝝ ꝺeceꝺat ſine filijs: ei qui ſupererit: ⁊ habebit filios reſtituatur hereꝺitas. vel ſi contingat vtrūq; mori ſine liberis. hereꝺitas reſtituatur titio. ⁊ titius pꝛeꝺictus tale teſtamentum ſcripſit. ꝺr̃ q̄ non punitur titius imo habebit hereꝺitatem pꝛeꝺicto caſu contingente.

P Aulus. Qui ſurripit publicum inſtrumentum non cōmittit crimen publicum. nam furti tenetur qō eſt pꝛiuatum crimen. ſecus ſi ſurripit teſtamentum alicui⁹ cum crimine falſi teneatur qō eſt publicum. Secūꝺo ꝺicit. pena falſi teneꝝ qui ēt extra teſtamenta alia falſa ſignarūt. Itē qui in tabulis vel rationibus vel in ſimilib⁹ falſum feceruꝫ vel vt nō appareat celauerunt pena falſi tenentur.

C Um quiꝺā. Cl⁹ heꝺū in teſtamēto teſtatoꝛis aſcripſit ſibi ſuū legatū. ⁊ cū h erat rogat⁹ māumittere certe h ſu⁹ ẽ manumittēꝺ⁹ ab oīb⁹ hr̃ꝺib⁹ teſtatoꝛis. ⁊ ſic legatum ſeruꝰ non tenet.

C Oꝛr: Scribēs teſtamentū alicui⁹ nō ꝓhibeꝝ aſcribere

legatū sue vxori.s.scribētis.itē si ascribat se tutorē filio ipubes testatoris.lz ex hoc suspect⁹ presumī.tñ si als est ydone⁹ dā dus est a iudice.nec pōt se excusare a tutela.

¶Qui falsaz.¶Qui pecūsit falsaz monetā nō tñ pficere eam vlt.i.formare.absolui.i.nō punī.Scdo dicit.accusat. suppositi pt⁹ ppetuo cōpetit ēt si decesserit mlier q̄ dī suppositū esse ptū.nā possunt adhuc accusari qui fuerūt consciī t partici pes illius delicti.

¶Ilsi.¶Pena falsi cohercent̄ q̄ acceperūt pecuniā ob litē falsaz instituēdaz.i.mouendā ī aliquē vel ob aduocat. falsaz vel ob testionū falsuz dicendū. vel ob aliq̄d simile qō in littera subiicitur.

¶Qui duob⁹.¶Titi⁹ vēdidit eandē rē duob⁹ cuicz insolidū diuersis ītib⁹.pena falsi punī. Itē q̄ iudicez corrupit t pena falsi punī.solēt tñ predicti mitius puniri.solēt enim ad tps relegari nec bona eis auferuntur.

¶Impuberē.Impubes nō dī posse cōmittere hoc crimē falsi.Scdo dicit.in testō alicui⁹ ascripsi legatū filio meo q̄ erat capt⁹ ab hostib⁹:eo filio reuerso incido ī penā senatusconsulti.nā de falso punior.si aūt ibi decedat:nō punior:cū legatū nō valeat.Itē si filio meo emācipato vel in adoptionē dato legatū ascribo ñ punior.Itē si suo meo legatū ascribo cui debebā libertatē ex cā fideicōmissi.t sim in mora dādi nō punior.Itē si seruo aliēo quē bōa fide possidebā legatū ascribo nā nō punior t reddī rō in littera.Idē si seruo meo ascripsi legatū sub ꝺditione cū liber erit.idē in filio.¶Qui codicillos.Scripsi codicillos titij in quib⁹ cōfirmatū est testamentū qō prius fecerat titi⁹ in quo testō mihi erat legatū relictū.dī q̄ in senatuscōsultū incido punior eniz de falso.Ez quid si in testō erat mihi seruus legat⁹ t rogat⁹ de manumittēdo.i codicillis quos scripsi dixi⁹ dēptū esse on⁹ manumittēdi.certe punior ꝺ falso.t si hec scripsi volūtate testatoris nō dabī libertas.als sic.Idē si in codicillis ademi on⁹ fideicōmissi mihi legatario inpositū in testō.nā punior de falso'.Idē si ascripsi mea manu assignationē liberti mihi factā.nā incido in sniam senatus Itē si seruus titij scribēs testū alteri⁹ ascripsit sibi libertatez p fideicōmissuz dādā a titio dño suo cui aliq̄d erat relictū punitur hic ꝛu⁹ de falso.sed si scribēs testū alteri⁹ scripsit seruo suo deberi libertatē nō punī nisi hoc fecit vt magno ꝓcio seruus redimat. Itē qui scribit testū cū essz legat⁹ titio fundus adiecit si ipsi scriptori denī.x.punī de falso.fili⁹ aūt scribens testū pris sui;volūtate eius scripsit se exheredatū vel sibi legatū adēptū qō erat ei pri⁹ relictū.non punitur.

¶Quid sit falsum.¶Decler oñdit q̄d falsuz sit t dic vt i lra.

¶Valet⁹.¶Vectigalimac⁹ instituit filiā suaz hr̄dē in vncia t q̄sdā alios īstituit hr̄des in.xi.vncijs t eos dē grauauit vt ataleto seruo suo dent libertatē. t duas vncias hr̄ditatis.nūc iste seru⁹ pīsente filia testatoris t ea interrogāte cora iudice pfessus ē se posse pbare testū vectigalimaci eē falsum t sic ad instigationem istius accusauit testamentum de falso filia testatoris t succubuit t sic amisit vncias. in qua fuerat instituta t fisco accreuit.queri⁹ an ataletus seru⁹ cui p fideicō missum relicta erat libertas cuz pte bonoz aliq̄d de his pdat t dī q̄ nō cū ipse nō accusauerat.

¶Qui noie.¶Quasdā litteras presentaui alicui ex pte ptātis cū ipse eas nō mitteret vel edictū falsuz ꝓposui ex pte ptatis cū non essz vez.dī q̄ teneor acī. in factū ad interesse licet t accusari possim ex lege cornelia.

¶Si quis.¶Patris mei testamentū aboleui t bona ei⁹ possedi q̄si intestati:t decessi relicto hr̄de.dī q̄ bona patris mei auferūtur heredi meo.

¶Os q̄ diuersa.¶Qui diuersa pbuerūt testionia inter se.i. falsa vl varia puniūtur lege cor. Itē q̄ dixit falsuz testimoniū ꝺ figillū fuit de falso punī Itē q̄ i eadē lite testificat⁹ ēt a etore t postea ꝓreor t sic ōria dixit:de falso punī. Itē q̄ gessit ꝓ milite cū nō esset:vel qui felici duplomate vsus est qō ex pone vt in glo.punitur pro qualitate delicti,fran.

¶Ia debitore,Dic casum vt in glo.

¶Si q̄s oppresserit.¶Dic casuz vt in glo.dñi mel ac. que incipit,titius t c.

¶Lege cornelia.¶Qui signū falsuz fecerit vl sculpserit tenetur lege cornelia testamētaria. Itē accusatio de supposito ptu nō est publica lz ad certos spectat vt in lra dicī.

¶Diuus.¶Qui cora iudice pducit instrumēta suspecta nec pōt pbare ea esse vera:punitur iudicis arbitrio:qñcz multi qñcz parū seu modice.t si preses videat eū debere deportari:mādabit hoc iperatori qui ponet penā put sibi videbit. t de hoc etiam diuus marcus dixit.

¶Rodie.¶Qui corrupit edictū punī de falso. Itē q̄ corrupit mēsuras frumēti vel vini:in duplū cōdēnat. Itē in insulam relegatur.

¶Si munus in officio publico qui male se habuerit pecuniā corruptus de crimine repetūdarū pōt accusari.

¶Ad legē iuliā repetundarum,.Rubrica.

¶Lex iulia repetūdaz ptinet ad eas pecunias q̄s ex istēs in mgr̄atu vel officio publico accepit ab aliquo priuato vel aliq̄s de ei⁹ famī.pmittit tñ posse accipe a q̄busdaz psonis.s.a sobrinis t ab eis q̄ pxe gradu:t a cognatis t ab vxore.q̄ ō facit tenetur in duplū in hac.l.intra annū. Itē hac.l.tenet̄ q̄ cū haberet aliquā ptātem.s.officiū:accepit pecuniā ob iudicandū vel ob non iudicandū.vel vt faceret aliq̄d vltra officiū suū. Itē in comites siue socios militū dat̄ actio ex hac.l.si faciāt cōtra hanc legē. Itē hac.l.punī q̄ accepit pecuniā ob denūciandū testimoniū.vel ob nō denūciandū:t q̄ dānat̄ ex hac.l.nō pōt eē testis vel iudex vel aduocat⁹. Itē lege iulia repetūdaz cauetur ne q̄s accipiat pecuniā ob aliquā de causis numeratis in lra. hac.l.prin.sequētis.t sic apparet q̄ a psonis exceptis nō lz accipere.a coniunctis āt numerat̄ in lra .s.l.i.in fi.lz accipe in infinitū.t ꝺ dicit hec.l.cū quincz sequētib⁹ t in pn.certe. ¶Illō dic casuz vt in glo.hic posita q̄ incipit.ne accepto ferat t c.

¶Rodie.¶Dānatus crīe repetūdaz ex ordine punī hodie t q̄ncz grauiter:q̄ncz modice ꝑm modū delicti,fran.

¶Quod cōtra.¶Dō dat̄ pcōsuli vel pīsidi ꝺ legē iuliā repetundaz nō pōt vsucapi. Itē vēdito vel locatio facta pīsidi minoris preciō ad hoc vt faciat plus vel min⁹ in officio nō tenet.nec talis res pōt vsucapi priusq̄ redeat in ptātem ei⁹ a q̄ descenderat.franciscus.

¶Si q̄s.¶Qui falsis ꝺstituī.siue legib⁹ vtī q̄ nullū hr̄ fit auctorem.s.iustum aqua t igni interdicitur.

¶Ad legē iuliā de annona.¶Rubrica.

¶Constitit.¶De annona fraudata accusatio cōpetit seruo ꝺ dñm si dicat seruus dñm annonam publicam fraudasse.

¶Lege iulia.¶Qui ꝺ annonā fecit vt carior esset:vel de hoc societatē coiuit punī lege iulia de annona. Itē in eadez l.iulia cauet̄ ne q̄s detineat nauē ratē ferentē annonā, t pena xx.aureoz ipon⁹ ꝺ iuz facienti.fran.

¶Operatores.¶Decuriones nō cogūtur vili⁹ vēdere annonā ciuibus suis.q̄ annona exigat. Item nō dz statui vt cert⁹ ordo hoīm puta mercatorū vēdat frumētū certo pcio. Itē t femina pōt accusare de crimine fraudate annone.

¶Ad legē iuliam peculatus.¶Rubrica.

¶Lege iul.peculatus.¶Lege iulia peculat⁹ cauetur ne q̄s auferat ex pecunia sacra religiosa vel publica.neve intercipiat. neue in rē suā cōuertat.neue faciat siue ꝑcuret q̄ hec fiāt ab aliquo. Itē eadē l.precipit̄ ne q̄s adiiciat q̄d ferri vl imisceat in aurū vel argentum publicū.ne ve ꝑcuret vt hec ab alio fiāt

¶Lege.¶Qui pecuniā publicā destinatā ad aliq̄ō factū:putalad clusam retinet eam:nec eam expendit in vsu quē debebat.punī.l.iul.de rediuis.

¶Peculatus.¶Hīc declarat q̄ pena imponat̄ ex crimine peculat⁹.Scdo dicit q̄ predicta pena punī q̄ pecuniā sacrā vel religiosam aufert,idē si rē donatā deo quis auferat.

tertio dicit,mãdatis p̃incipũ cauet vt p̃sides ꝙquirãt sacrile
gos latrones ⁊ plagiarios ⁊ eos inuẽtos puniãt fm modum
delicti. Quarto dicit ꝙ pecuniã habitã ex locat. fundi rei pu
blice vel ex filicã in littera declarata penes se retiet.lege iulia
de residuis punit. Itẽ qui pecuniã publicã habebat vt eã ex
penderet in aliquo facto publico ⁊ nõ expẽdit eã imo retinet.
pena legis iulie de residuis tenet. ⁊ hoc dicit hec lex. cũ p̃n.se.
Nõ fit. Loc' in quo thesaurus inuenit nõ fit religiosus:
et si in monumẽto inueniat. phibitũ est eniz sepeliri thesauruz
⁊ qꝺ phibitũ est sepeliri:si sepeliat:nõ facit locum religiosuz.
Ultimo dicit.ꝙ rẽ ciuitatis romane surripit crimine peculat'
tenetur. Itẽ si res p̃uatoz ⁊ in edẽ sacrã depositẽ sumpte fue
rint.actio furti cõpetit.⁊ hoc dicit hic.§.cũ lege sequenti.

Sacrilegij. Hũc dicit q̃ p̃consul iponit penaz sacrilegij
p̃ qualitate p̃sone qñqz acriter qñqz leuiter. Qui cũ.
Qui noie ciuitatis faciebãt pecuniã publicã ⁊ ptẽ pecunie si
bi retinẽt.ptẽ assignãt ciuitati:nõ sunt falsarij.siz fures. ⁊ ideo
peculat' crimine tenẽtur. Scõo dicit. Qui ex metallis cesaris
nis aurũ vel argentũ surripit in exiliũ vel in metalluz dãnatur
fm qualitatẽ plone. Tertio dicit.ꝙ auxiliũ p̃stitit furanti pe
cuniã publicã punit in q̃druplũ vt manifest' fur ⁊ infamis fit.
Itẽ ꝙ ex metallo cesaris aurũ accepit illicite ⁊ cõflauit in qua
druplz punitur.

Peculat'. De crimine peculat' ꝓmisso iã est quinquẽniũ
non competit nunc accusatio.

Qui tabulã. Rumerat quedã delicta q̃ puniũtur lege iu
lia peculatus. fran.

Sacrilegi. Primo dicit qualiter puniant sacrilegi. Se
cundo dicit ꝙ sint sacrilegi. Tertio punit eos ꝙ intrauer
runt res sacerdotũ vel edes coz p̃ viz aliqꝺ accipiẽdo ⁊ puniũ
tur min' q̃ sacrilegi.⁊ plusq̃ fures.iudex ergo iquirere dz qꝺ
sit sacriũ verũ vel quasi.⁊ qꝺ crimẽ cadat in crimẽ sacrilegij.
Labeo. Labeo diffinit peculatuz. Scõo dicit q̃ in casu q̃
surripit pecuniã p̃uatã cõmittit peculatũ. ⁊ ponit exẽpluz in
littera. Tertio dicit.ꝙ pecuniã publicã trajciendã suscepit vl'
similis p̃sona ad quã spectat piculum nõ cõmittit peculatum.
Quarto dicit.ꝙ fecit ptãtem tabularũ publicarũ inspiciendа
rũ ⁊ describẽdaz sine pabola ei' ꝙ p̃cerat his factis:cõmittit
peculatũ. Quinto dicit.ꝙ pecuniã publicã habebat ad expẽ
dendũ in certos vsus eã retinuit nec expẽdit vbi debebat. cri
mine peculat' tenet. Ultimo dicit.debitoz fisci dedit mihi pecu
niã vt eã soluerẽ erario siue fisco.⁊ ego coz̃ ꝓcuratoze fisci cõ
fessus suz eã habere.recessi aliqua de eã in ꝓuinciã ⁊ nõ soluí.
dr q̃ nõ teneoz de residuis.siz fisci debitoz suz ⁊ coget me ꝓcu
rator cesaris ad soluenduz pignoza exigẽdo ⁊ me detinẽdo ⁊
mulctã indicẽdo.⁊ si p annũ stem q̃ nõ soluã de residuis tene
oz.⁊ hoc dicat hic.§.⁊.l.sequens.

Ac lege. Quidã gubernator rex publicaz ⁊ cũ vẽderet
fundũ rei publice vel locaret certo p̃cio scripsit in libro
rõnum suaz vbi scribebat oĩa ꝙ faciebat in his factis minoꝛi
precio vẽdidisse vel locasse q̃ esset verũ.dr q̃ tenet hac.l.s.pe
culat' vel dic de residuis. Scõo põit quãdã fabulã ⁊ ẽ leuis.
Qui p̃sorauerit. Qui frãgit muros ecclesie: vel de eccl'ia
aliquã rẽ sacrã aufert peculatũ cõmittit.fran.

Peculat'. Debebas mihi.x. Itẽ fisco debebas aliquaz
pecuniã exegi a te.x.q̃ mihi debebas nõ cõmitto pecu
latũ q̃si pecuniã fisci accipiã cũ adhuc sis debitor fisci.

Si qui predã. Predã captã ab hostib' virtute militũ fi
sci.⁊ sic erat publica effecta;surripui. dicit q̃ crimine pe
culatus tenetur ⁊ in quadruplum punioz.

Publica. Accusatio criminis peculat'. Itẽ de residuis.
Itẽ repetũdarũ licet sit publica crimina cõpetũt tamẽ
aduersus heredes delinquentiũ cum in qualibet eaz̃ questio
ablate pecunie moueatur.

Ad.l.iuliam ambitus. Rubrica.

Hec lex in vrbe nõ hz locũ cũ ibi ꝓnceps
Lex. det magistrat'..si aũt in alia ciuitate p pe
cuniã quis petierit magistratũ aut sacerdotiũ. ⁊ ex hõ
pone vt in glo.pũitur cẽtũ aureis ⁊ infamis fuit.⁊ dãnat' hac
lege accuset aliũ de simili delicto.⁊ si eũ cõuincat restituit i p̃i
stinũ statũ pecuniã tĩ nõ recupat. Itẽ qui instituit nouũ vecti
gal hac pena tenetur. Itẽ si accusator vl' accusatus intrat do
mũ iudicis rogãdo eũ vt iudex faueat ei.postea in centũ aure
os punitur.fran.

Ad.l.iuliam de plagiarijs. Rubrica.

Liberum. Qui sciẽs liberũ hominem vẽdit.
Itẽ qui sciẽs emit:punit pena legis
fauie ⁊ est pena capitis.siz qui seruũ suũ absentẽ vẽdit
nõ punitur. Itẽ si tibi mãdo vt seruũ fugitiuũ p̃sequaris ⁊ vẽ
das nõ puniot hac lege.idẽ si tibi mãdaui vt seruũ meũ fugiti
uũ deprehẽdas:⁊ eũ deprehẽsuz habeas emptũ p.x.naz non
puniot.si aũt seruũ meũ in fuga cõstituũ vẽdo puniot hac le
ge. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sequens.

Legis fauie. Si sũpsi siue celaui suũ alienuz credẽs meũ
vl' credẽs dñi sui volũtate facere.nõ teneoz.l.fa.cũ lex fa. pu
nat tĩ dolũ. Scõo dicit.cũ vẽderes libez hominẽ hoc sciẽs
vl' aliter in legẽ fauiã incidisti siz decedat is homo cui' occasio
ne incidisti in legẽ fauiã adhuc tĩ teneris pena legis fauie.

Legis. Qui sciẽs liberũ hominẽ donat alicui vel in dotẽ
dat. Itẽ qui accipit ex aliqua de p̃dictis causis sciẽs li
berũ.punitur vt venditez vel emptoz.idem in eo qui ex causa
permutationis dat.

Cum qui. Seruũ alienũ fugitiuũ celaui.⁊ cum a me peti
tur dico cũ esse seruũ meũ teneoz pena legis fauie.

Non statim. Nõ eo ipso q̃ seruũ alienuz surripio teneoz
pena plagij.sed q̃nqz furti actio.rm̃.q̃nqz ẽt crimine pla
gij.⁊ hoc videat iudex coz̃ quo agitur.

Lege fauia. Qui hoiem ingenuuz vel libertũ inuitũ celat
vel vinctũ hz vel emerit sciens libez lege fauia tenetur.
Itẽ ꝙ socius fuit huius facti. Itẽ qui seruo alieno vel serue aliene
persuasit:vt a dño discedat vel dña. vel qui eũ celauit inuito
dño vel nesciẽte vel victũ habuerit vl' emerit sciẽs dolo malo
vel ꝙ fuit socius in hoc facto pena legis fauie tenet.⁊ erat olim
pena pecuniaria hodie p̃ mõ delicti cohercent.⁊ plerũqz i me
tallũ dãnat' subaudi.si est nobilis.si alteri' ꝺdit.est hõ. dic vt
in glo.dñi mei ac.hic posita.⁊ hoc dicit hic.§.cum.l.se.

Ad turpillianũ senatusc̃ultum. Rubrica.

Accusatoruz temeritas detegit'
Accusatorum. vno ꝺ trib' modis ⁊ trib' pẽis
subijcit'.nã aut quis calũniat' aut p̃uaricat' aut tergi
uersat'.⁊ qꝺ sit vnũqꝺq̃ declarat in lra. postea dicit q̃ non eo
ipso q̃ ꝙs nõ p̃obat qõ intẽdit calũniari vr̃.sed de hoc iudex
inq̃ret.nã reo absoluto iudex incipiet cognoscere de ꝓscia accu
satoris q̃lis fuit cũ venit ad accusationẽ. vt si bonam ꝓsciam
h̃uit nõ puniat'.si x̃o iudex in euidẽti videat accusatoris calũ
niã:legitimã penã iponet.⁊ q̃lis sit.dic vt in glo.siz si iudex p̃
nũciat.calũniat' es.satis est,nã ꝺdenat' de calũnia dr̃ vt pe
na legalis.i.a lege ei iponat' cũ q̃stio facti sit in arbitrio iudicis
ipositio aũt pene ẽ in legis volũtate.siz qꝺ si iudex dicat inter
loquẽdo temere tit' accusauit.nõ vr̃ tit' de calũnia dãnatus
imo veniã vr̃ ꝺcedere.

Preuaricatorẽ. Quis sit p̃uaricator supra dixim'.nã p̃
uaricator ẽ q̃ colludit cũ reo ⁊c.⁊ dic vt in lra subijcitur.
Scõo dicit.q̃ ꝺsistit ab accusat.nõ petita abolit.i. lnia punit'
s.pẽa turpiliani. Tertio dicit.q̃ abolitio p̃uatim põt a p̃side
peti. Itẽ p̃ tribunali:⁊ nõ de plano dz ei ꝺcedi. Itẽ nõ põt p̃
ses delegare hãc cognitionẽ. Quarto dicit.de plib' delicti te
accuso si ab oĩb' volo desistẽ ꝺ oĩb' abolit. petere ꝺeo al's pu
niot. Quito dicẽ accusaui adultez p̃ q̃nquẽniũ vl' adultraz p̃
ser mẽses.⁊ sic nõ tenet mea accusatio.nisi desisto absq̃ aboli
tione.dr̃ q̃ pũiot.siz sec' in casu dixit pap. mulier cũ non possit
accusare de falso nisi suã suoz̃ũq̃ iniuriã p̃sequeret.si rm̃ accu
set ⁊ desistat sine abolit.nõ punit'.⁊ b' dixit pap. siz quid refert
impediatur quis accusare propt̃ tp̃is prescrip. vel propter vi
tium sui status.an propter sexum imo mulier magis deb et
puniri quam alij cum mulier possit accusare si prosequeretur

sua vel suoꝝ iuriã. sz alis nõ: cũ sit ꝑscriptũ. vel ꝓpt sne ꝓsone vicis. papinian' añt in alijs ꝓsonis q̃ impediũtur accusare aliq̃ cã excepta femina si accusent ⁊ desistẽt. dicit idẽ qõ dictũ ẽi eo cuius accusatio nõ valet vt q̃ est ꝓscriptũ vel ꝓpter vitiũ ꝓsone. s. vt puniat desistens. ⁊ dat exẽpla. primũ in eo q̃ accusauit eodẽ tpe marẽ ⁊ feminã. q̃ sz nõ teneat accusatio cũ marẽ ⁊ feminã eodẽ tpe accusare nõ possit. nã si desistat sine abolit. punit. Secõm si nõ tenet accusatio ꝓp ꝺiffictionẽ ꝓsonaꝝ vt q̃ libert' patronũ accuset ⁊ desistat sine abolit. nã punitur. dicamus ergo ad oẽs questiões q̃ accusant ⁊ desistũt sine abolit. puniãtur excepta femina ⁊ minore. xxv. an. ¶ Suspecti. Accusatio suspecti tutoris ꝓ tribunali ⁊ nõ de plano est cognoscẽda. ⁊ solus ꝓses ꝓuincie ꝺ ea cognoscit. ⁊ q̃ destitit ab ea incidit i turp. llianũ. ¶ Itẽ si dicat. Ꝺone casuz vt i gl. dñi mei ac. q̃ incipit. dic ꝙ ⁊c. ¶ Incidit. Qui destitit ab accusat. alium submittẽdo vel instigãdo vel q̃ istruit alĩ ad accusationẽ vl' mãdat alicui ⁊ instruit eũ ad accusat. capitalẽ dãdo ꝓbat. ⁊ simili mõ incidit in b' senatusco̅sultuz nisi supposit' ꝓbet crimẽ. Itẽ nõ est vis ꝓ se q̃s mãdet accusat. alij: an ꝓ alĩũ. Itẽ q̃ fuit nũci' ad istã accusat. ex sua senatusco̅sulti punit. Itẽ q̃ fu scepit hoc officiũ accusandi punit hoc eodẽ senatusco̅sulto.

¶ Re' ꝺ dẽnatus. Accusaui titiũ de quoꝺã delicto et succubuit. tandẽ appellauit. ego destiti in cã appellatiõis. ꝺr ꝙ pnioꝝ pena turpilliani cũ pnũciatũ fit extinctũ ꝓ appella.

¶ Qui destitit. Qui destitit agere. i. accusare ampli' accusare phibet. ⁊ b' exponit vt. j. e. l. ab accusat. ⁊. l. destitisse. ¶ In ꝓuatis. Et in ꝓuat' criminib' ⁊ in extraoꝺinarijs calũniantes extraoꝺinẽ puniũtur ꝓ qualitate delicti. ⁊ dic de hoc vt in glo.

¶ Cellier. Berta denũciauit quẽdã de falso instro scripto in sui berte piudiciũ ⁊ ꝺstitit. ꝺr ꝙ nõ punit. Secõ dicit. accusans ipetrata abolit. destitit postea idẽ crimen ⁊ in eũdẽ vult intentare. dicitur ꝙ non auditur.

¶ Cesitũ est. In libello ꝓncipi porrecto a me. dixi me velle quẽdã de falso accusare ⁊ nõ vltra pcessi. ꝺr ꝙ nõ punioꝝ cum non accusauerim.

¶ B accusat. Nunc ꝺat exẽpla tria. q̃s dicat desistere ab accusatione.

¶ Cnciatores. dic casuz vt in glo. q̃ incipit pone exẽpluz.

¶ Calũnie. Qui libꝝ scribit in fraudẽ alicui' vel q̃ testimoniũ tulit in fraudẽ in iudicio ꝺ calũnia põt puniri. fran.

¶ Si quis recipe. Publica abolit. interueniente: q̃ destitit ab accusat. prius incepta. nunc vult repetere illud idem crimen. dicitur ꝙ potest repetere illud idem crimen. hec tamen exceptiones que non poterant opponi accusatoꝝi tpe abolit. vt q̃ erat tũc lis ꝺte. nec nũc possint opponi. Secõ dicit. q̃ de crimine stellionat' vel crimĩe expilate hereditat' accusauit aliquẽ ⁊ destitit nõ punit pena turpilliani. officio iudicis tñ pũit.

¶ Bolitio. Abolitio q̃libꝫ fit publice. ⁊ ꝺ hoc dicit hac. l. ⁊ se. q̃libꝫ priuatiz. s. ad postulationez accusanti: q̃libꝫ fit abolitio ex lege: vt accusante mortuo vel ex iusta cã impedito q̃ min' possit accusare. ⁊ b' dicit hec lex ⁊ se. ⁊ ꝓncipiũ sequẽtis ¶ Abolitiõe. Dic casuz vt in glo. q̃ incipit. i. dicere ⁊c. Secõ dicit. abolitione publice facta finitis ferijs põt accusatoꝝ infra xxx. ꝺies vtiles repetere accusationem.

¶ Cerebatur. Dic casum vt in glo. dñi mei ac. que incipit si dicas casum ⁊c.

¶ Si interuenierẽ. Propter publicã abolitionẽ destiti ab accusat. ⁊ finitis ferijs nõ repeto accusat. nõ punioꝝ pena turpilliani. ⁊ redditur rõ in lra. Secõ dicit. reus eximitur abolitione facta.

¶ Estitisse. Nunc exponit q̃s dicat desistere ab accusatiõe Itẽ q̃ ex licẽtia ꝓncipis destitit ab accusatiõe nõ pũit.

¶ Iuus adrian'. Tutoꝝ pupilli accusauit quãdã cãm pupilli. ⁊ mortuo postea pupillo vult desistere ab accusat. dicitur ꝙ potest sine pena.

¶ In senatus. Qui subiecit accusatorẽ. Itẽ subiect' ad accusandũ q̃ destitit ⁊ nõ pegit. quicꝫ pecuniã ob accusan

dũ ꝓmisit vel aliquã pactionẽ ob hoc fecit. incidũt in senatusco̅sultũ. qõ añt dictũ est ⁊ non pegissent referẽ ad vnũ ꝙ. i. ad subijciẽtẽ ⁊ ꝺsistẽtẽ. Secõ dic hodie ꝺ oib' crimin b' cogñit ex ordine. si aliqs hodie accusat. ⁊ ꝺstitit an hẽat locũ pẽa turpilliani. ⁊ ꝺr ꝙ sic qui accusare possunt sine metu calũnie ⁊ de his si desistãt ab accusat. nõ incidũt i penã senatusco̅sulti turpilliani. ⁊ de his da exẽplũ. vt in glo. dñi mei ac. ¶ Si ꝓpt. Si accusator ꝺstitit ab accusat. ꝓpt mortẽ accusati finit accusatio nisi in crimine lese maiestatis. Itẽ in accusatiõe repetundarũ q̃ non finitur morte accusati. imo ⁊ in hr̃des accusati ꝓtẽdit hec accusatio. Secõ dicit. destiti ab accusatiõe iã cepta: ⁊ postea decessit accusat' nõ releuor qui pena turpilliani tenetur sic ⁊ si postꝙ destiti volo nũc iterũ accusare. nã punior pẽa turpilliani cũ semel destiteriz. Tertio dicit. volẽs titiũ accusare libellũ dedi ⁊ me scripsi ad talionẽ: ⁊ nõduz lite ꝺtestata fui impedit' ꝓcedere p annũ vel biẽniũ varijs ꝓfidũ occupat. vt filĩ cã nõ punior pena turpilliani. Vltimo dicit abolit. publice concessa ante ꝙ reum iterum reaccusarem alia abolitio est concessa. ꝺr ꝙ. xxx. ꝺies incipiũt mihi currere finita scõa abolitione infra ques possuz iterum reaccusare.

¶ Omitianus. Nõ dictũ est. ff. e. l. aut. de ferijs ⁊ de abolit. nõ hz locũ in seruis accusanti. nã abolit. publice cõcessa in vinculis interim debẽt esse. ⁊ non finit ꝓ hoc iudiciũ.

¶ Uti'. Accusaui quẽdã de falso. ⁊ anteq̃ sniam obtinerẽ abolit. publice facta oportuit me desistere. ꝺr ꝙ finit ferijs si nõ reaccuso eũ incido in turpilliani. ⁊ sic nota hoc speciale. ⁊ dic vt in glo. dñi mei ac.

¶ Opatores. Accusaui quẽdã: nõ possuz petere abolit. vt desistã inuito aduersario vel eo ignorãte. sed si exꝑsse cõsentiat possuz. Secõ dicit. in accusat. capitali abolit. impetrauit. ⁊ sine cause cognitione habui abolit. ꝺr ꝙ non tenet. vñ si nõ ꝓbaui qõ in accusatione deduxi punioꝝ.

¶ De requirẽdis reis ⁊ absentib' dãnandis. Rub.

¶ Qui seueri. Nemo absens punit. ⁊ si est graue delictuz de quo deberet ꝓponi pena opis metalli vel silis vel de quo deberet ꝓponi pena capitalis: tũc nõ ꝺz dãnari absens sz requirit. ⁊ scõ adnotat Itẽ tertio requirit ꝓ edicta. ⁊ ẽt littere demãdant mgratui illi' ciuitatis in qua aufugit vt hoc illi inotescat. ⁊ ex tũc ꝓ annum expectat. ⁊ infra annũ veniens ⁊ satisdari offerẽs bona sua recuperat. nec fisc' ea hz. Itẽ si intra annũ decedat ⁊ fic accusat. est extincta: eius hr̃des petẽt bona defuncti ⁊ habebunt.

¶ Uni. Annus datur vt infra annuz non occupent bona a fisco. ⁊ si fiscus steterit ꝓ. xx. an. post annotat. ꝙ nõ occupauit bõa remouet amõ ꝓscrip. hr̃ eim ꝓscriptio. xx. an. regulariter currit ꝺ fiscũ nisi minor q̃libꝫ repiatur. ⁊ da de hoc exẽplum vt in glo. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sequens.

¶ Unus. Nũc dicit a quo tpe cõputatur annus post qñẽ nõ recupat bona accusat'. sz q̃cũq̃ reuertat ẽt post annũ põt de crimine se defendere.

¶ Undatis. Nũc dicit ꝙ infra annũ post req̃sitionez ꝓsit bona accusati obsignari vt sic nõ diminuant. ⁊ si infra annũ reuertat accusat' ea recuꝑet. si añt nõ venerit. bona ei' ꝺfiscant: ⁊ si q̃ bona mobilia sunt q̃ ex mora possunt fieri dete rioꝝ possunt vẽdi infra annũ ⁊ preciũ deponi. ⁊ appellatione mobiliũ cõtinent ẽt fruct'. Itẽ inder dz curare ne debitores illius accusati q̃ fugit soluẽt debita ei. fran.

¶ De questionibus. Rubrica.

¶ In criminibus. Cã inuestigãdoꝝ criminum qõ adhiberi solet ⁊ qñ fiat q̃stio ⁊ inquãtũ credat questioni est vidẽdũ. ⁊ certe q̃stio nõ fit cũ indicia nõ precedũt. si ergo precedũt indicia questio põt fieri. Item questioni sole fides sz plena nõ adhibet. ⁊ ꝙ nõ fit a q̃stiõe siue a tormẽtis incipiẽdũ rescripto ꝺni adriani cauetur. verba cuius rescripti ponuntur in littera. Item cũ multi sunt torquendi incipiendum est ab eo de quo sit verisimile veritatem melius aperiri, franciscus.

¶ Ad questionē. ¶ Cū accusem titiū de aliquo delicto ℨ quem sunt aliqua indicia: ⁊ volo facere torqueri aliquos quos pro duco de mea domo: nō audior. Itē si titi⁹ ⁊ eius vxor tenuerūt aliquā. si filiā eor nunc dicat aliqs nō eē filiā eor: nō de facili ei creditur. ¶ Itē cornelio. Questioni vni⁹ serui. i. dicto ei⁹ nō creditur plenarie, sed alia argumēta requiruntur. Scdo dicit, fui dicitur aurū alicuius exposuisse cū dño eorū: ⁊ de hoc torquentur, dr ꝙ nō debēt interrogari de dño. ⁊ si spōte dicāt de eo nō credet. fran. ¶ Diui fratres. Questio aliqua est inter heredes de rebus hereditarijs, serui eorum cōes ex alia cā ꝙ hereditatis vel serui vni⁹ eor tīi: nō sunt sup hoc torquēdi. et si dicatur vnū heredū q̄sisse dñiuz fictitie in illo seruo. ¶ Ber uum. Seruus municipū pōt torqueri in caput cuiuscūq; ciuis. Idē in seruo cuiuscūq; corporis siue societatis: vt posset torqueri ℨ quēlibz de illo corpore siue societate. Itē ille qui mihi seruit bona fide tanꝙ seruus siue esset seruus alien⁹ siue liber homo esset. nō pōt ℨ me torqueri. Itē libertus cōtra patronū nō pōt torqueri. Itē nec frater ℨ fratrem. ⁊ oēs ille psone que ℨ certas psonas nō cogunt dicere testioniū nec ℨ eos torquē di erunt. ¶ Seruum mariti. Seruus mariti potest torqueri contra vxorē ei⁹. Itē aliquo dānato possunt serui ei⁹ quōdā torqueri cōtra eū cū deferint eius esse. Itē si manumitto fuū meū hoc acto ne torqueat ℨ me, poterit torqueri cōtra alium. ⁊ intelligas eo casu quo liberi homines torquentur. Itē seru⁹ qui nunc est tuus tempore autem accusationis incepte contra te non erat tuus bene potest torqueri contra te. Item seruus quē dicis te emisse si ꝓbo vendit. non tenuisse aliqua de cā vt qz venditū tibi a pupillo sine tutore vel alia de causa: ⁊ sic nō tuum esse pōt torqueri cōtra te, cū tuus nō sit. hoc tū pr⁹ pro bato. ¶ Ultimo dicit, serui nō sunt torquendi ꝓtra dñm: ⁊ si tor ti sint de facto nulla fides habetur dicto eor. ¶ Diuus seue rus. Cōfessio accusati nō habetur ꝓ probatione si nulla alia fit ꝓbatio ⁊ hoc intelligas qñ non pseuerat in accusat. vel qñ in tormētis fuit cōfessus. ⁊ dic de hoc vt in gl. dñi mei ac. ℔ po sita. ¶ Cū quidā. ¶ Cū te accusauerā de aliquo delicto petebā seruū tuū torqueri ꝓtra te volēs serui preciū deponere vt tibi detur. dr ꝙ nō audior. Scdo dicit, serui tui torquētur occasio ne cuiusdā delicti qō dr eos cōmisisse. si aliquid ℨ dñm dicūt, dñs ex hoc grauatur. i. nocet dño ⁊ hoc dicebat quoddā rescri ptū. sed hoc rescriptū correctum est. nā nullo modo preiudicat dño. ¶ In causa. Dic casum vt in gl. dñi mei ac. hic posita q̄ incipit negociator ⁊c. ¶ Qui questionē. Docet qualiter ē in terrogandus qui torquetur. ¶ Diuus adrian⁹. Seru⁹ agri cola pompeij accusat⁹ de aliquo delicto posit⁹ ad tormēta de se pōt interrogari. de alijs aūt si dicat est rei indiciū. i. vt re⁹ in dicaretur vt sciat qui alij fecerūt delictū. ¶ Questioni. Nūc dixit qñ credatur tormentis ⁊ qñ nō. Itez inimicor questioni qñq; habetur fides qñq; nō. vt si est inimicitia magna eis nō credatur. als sic. vt ℔ habes in glo. ¶ Cum quis. Latrones quosdaz cepi ⁊ eos iudici assignaui vt eos faciat torqueri ad sciendū si sint latrones vel non. ipsi torti dicūt se latrōes fuis se mecū. dicit dr ꝙ quātuz est cōtra eos creditur quātū cōtra me est in iudicijs. ⁊ dic vt in littera. ¶ Si quis vltro. Licet quis sponte confiteatur se homicidiū fecisse nō semper ei cōfessioni statur. quidā enim ob metū vel simlē causaz dicunt ꝙ non est verum immo extat epistola quoꝝdam qua est cautum ꝙ ser uus cuiusdā confessus se homicidium fecisse ⁊ ex hac cōfessio ne dānatus. apparuit postea nō culpabilem fuisse ⁊ sic restitu tum: ⁊ dño quōdam eius precium assignatum vēdito alij isto seruo. sed presces prouincie nō pōt mutare sniam suaz: sed hoc principi mitteret. ⁊ expone litteram vt in glo. dñi mei ac.

¶ Hereditarij. Cum questio sit quis succedat titio an ego vel tu. interiz seruus hereditatis nō dicit esse alicui⁹ no strum. vnde poterit torqueri cōtra quēlibet nostrū.

¶ Onstitutione. Tres vel quatuor habemus seruū com munem hic seruus non pōt torqueri cōtra aliquē nostrū

¶ Incestu. Titius accusatur de incestu: vt qz iacuit cum quadā vidua vel virgine nō possunt torqueri serui titij contra eum. cum lex iulia de adulterijs cessat quia nō est adul terium. fran.

¶ Si quis viduam. Titius iacuit cuz quadā vidua vel cū vxore alterius que erat sua cognata, deportandus est in insulam cum duplex sit delictum. s. incestus quia cognata, itez adulterium quia nupta erat alij. vel struprum cum esset vidua ℔ ergo casu. s. quando cum cognata sua alij nupta iacuit tor queri possunt serui titij contra titium.

¶ Pater. Vir vel pater berte accusauit titiuz de adulterio ⁊ petijt seruos titij torqueri ⁊ torti sunt ⁊ aliqui ex fuis ob tormenta decesserunt. quentur an sit hoc dānum titio emē dādū. ⁊ distinguit. aut eiz titi⁹ est absolut⁹: ⁊ tūc extimatio ser uorum mortuor dāda est titio. si aūt titius est ꝺdēnatus tunc nihil ei dabitur, immo serui q̄ remanserunt publicantur. Se cundo dicit, cum queritur de falso testō: serui hereditarij pote runt ob hoc torqueri. fran.

¶ Questionis. In arbitrio iudicis est quez modum teneat in questionib⁹. ⁊ cum seru⁹ accusatur questio haberi po terit vt sic seruus sit saluus vel innocētie: vel ⁊c.

¶ Dictū. ℨ monitur edictum diui augusti cuius sensus est, questio tormentor: nō semper: non in omni causa: nō in omni persona habenda est, sed cuz capitale crimen est vel ali ud delictum atror ⁊ veritas non pōt aliter sciri ꝙ per seruoꝝ questiones: hoc casu serui torquentur ⁊ eis credetur. Secūdo dicit, accusato aliquo de adulterio peto quendā seruū torque ri cui relicta erat libertas a domino suo sub ꝺdit. ille se excusa re vult, dicēs se liberū. dr ꝙ hec excusatio nō recipit cum inte rim seruus heredis est. fran.

¶ Iuus. In causa pecuniaria pōt questio seruoꝝ haberi si veritas facti aliter sciri nō potest. ⁊ ℔ diuus pius rescri psit ⁊ etiam alioꝝ rescriptis cōtinetur. Secūdo dicit, quo ca su seruus nō pōt torqueri cōtra dñm eodez casu si torqueatur de facto dicto eius nō est credendū nec indiciū aliqō inde col ligendū. Tertio dicit, seruus titij deportatus est in insulaz ob aliquod delictū, non potest torqueri cōtra dñm antiquū. s. titi um. vel dic casum. seruus deportatus nō potest torqueri i cau sa aliquoꝝ ⁊ est fin hec ratio, quia quodlibet diceret vt eua deret. Quarto dicit, statu liber non potest torqueri in cau sa pecuniaria nisi defecerit cōditio sub q̄ relicta erat libertas.

¶ Minore. Minor. xiiij. an. non pōt torqueri, nemo aūt excusatur quin possit torqueri in crimine lese maiestatis qō cōtra principem dicitur cōmissum. Secūdo dicit, filiusfa. in castrensi peculio habet seruos. dicturq; isti serui non pos sunt torqueri contra patrem domini eorum, sicut nec serui pa tris contra filium domini possent torqueri. Tertio dicit, cum iudex facit aliquos torqueri nō debet per omnia facere ad vo luntatem actoris, sed modum in tormentis adhibeat. Item non debet iudex incipere a seruis vel libertis accusati vt faci at eos torqueri. Item iudex inspiciat qua voce loquatur in te stificando qui torquetur. ⁊ qua constantia: ⁊ qua trepidat. lo quatur. Quarto dicit, cum queritur sis meus vel sis liber: nō debes in hac causa torqueri. ⁊ dic ō hoc vt in glo. dñi mei ac.

¶ Tiam. Redibito seruo non potest seruus torqueri cō tra dominum quōdam. s. ℨ emptor. fran.

¶ Si quis. In causa quā habeo contra titium peto seruuz cuiusdam torqueri qui dicit se liberum. prius debet in quiri sit liber vel non. ⁊ si iudicatur seruus poterit torqueri.

¶ Erto. Cum peto seruum cuiusdam torqueri, ita demum audior si fiat estimatio serui. ⁊ hanc estimationem dare promittam domino serui. ⁊ quando committatur hec stipula tio, dic vt in glo.

¶ Tatu liber. Statu liber deliquit puniendus est vt ho mo liber.

¶ Libero homine. Liber homo testificans ⁊ non vacil lans non debet torqueri. Item minor. xiiij. an. non po test torqueri in causa aliquoꝝ. ⁊ si sine tormentis dicat testi monium non creditur ei. Ultimo dicit, petebam a te seruum pmisisti iudicatū solui, interiz hac cā pēdēte ꝓ dño haberis.

vnde talis seruus non potest torqueri contra te in aliqua alia causa. ⁊ hoc etiam diuus pius rescripsit in hec ẏba. cām ⁊c.

Repeti. Semel in tormētis positus pōt iterum torqueri Scō dicit. cōfessus de se nō dz torq̄ri vt ō alijs dicat.

Extraneo. Etiā extraneo accusante quēdaz de adulterio possunt serui accusati torqueri: ⁊ sic ẏtra dām. secus si accusaretur de stupro. Scō dicit. mortuo patre pl'ium: quidaz dicit se filiū defuncti: ⁊ se debere ⁊ velle succedere cuz fratrib⁹ qui sunt filij defuncti. at illi negāt illū filium esse defuncti: ⁊ sic non debere succedere. sed se tm̄ debere succedere. dicit q̄ serui hereditarij poterūt torqueri sup hoc. Idē si soci⁹ dicat socium occidisse. nā seruus cōis eoz poterit sup hoc torqueri. Ultimo dicit. seruus dānatus in metalluz: ⁊ sic desijt prioris dāi esse nō pōt torqueri ẏtra dām quōdam.

Plius. Plures accusati de vno ⁊ eodem delicto: ⁊ sint torquendi incipiendū est a timidiore ⁊ qui magis tenere etatis sit. Scō dicit reus tortus semel iterꝫ pōt torqueri si argumēta aptiora sint ō eū nūc. Tertio dicit. cū nulla indicia sint cōtra reū siue accusatū: nō possuz incipe a tormēt⁹. Quarto dicit. testis tūc torquet cū falsum dixit: ⁊ cū dixerit se interfuisse facto sup quo tulit testimoniū. h̄ enim duo sunt necessaria. Quinto dicit. cū q̄ritur an q̄s sit filius defuncti vel nō. poterūt serui hereditarij sup hoc torqueri. Sexto dicit. seruus si spōte dixit aliq̄d ō dām suū nō credit ei. Septimo dicit. seru⁹ vēdit⁹ nō pōt torqueri ō dām suū quondā. Octauo dicit. seruus etiā ad postulat. dāi nō torquetur in cā dāi. Nono dicit. cū peto quēdaz torqueri ō te. ⁊ ille dicit se tuū seruum esse: ⁊ sic nō torquendū. de hoc prius inquiritur. Decimo dicit. preses cū vult cognoscere de quibusdā delinquētibus q̄ erāt in turri detrusi: dz eis nunciare p aliquos dies ante vt ipsi p̄parent se ad defensionē. ⁊ redditur ratio in littera. Ultimo dicit. si custos captos afflixit. de hoc delicto pōt cognosci de plano. i. sine libello ⁊ etiam cum eo.

Cui. Seruus cui p fideicōmissuz relicta est libertas: nō pōt interim torqueri nisi questionib⁹ alioz onereť.

Uxor. Successi vxori mee ⁊ peto a suro pecuniaz puta. x. que dico vxorem meā apud eū deposuisse me viro tūc absente. ⁊ ad hoc vnū testez p̄duxi qui plene dixit ⁊ petijt ancillā suri torqueri sup hoc ⁊ iudex h̄uit questionē de ancilla. ⁊ ipsa tracta cōcordauit cū teste prio. ⁊ sic iudex ꝺdēnauit suaz postea sur⁹ appellat ad principē. impator dixit q̄ ancilla nō debuit torqueri cōtra dām suū. ⁊ sic dictū eius pro nihilo esse. non ergo potuit iudex condēnare surum ex dicto vni⁹ testis tā tum: ⁊ sic recte appellatum.

Questionis. Dic casum vt in glo. dāi mei accur.

Qui sine. Cū de quibusdā ōlictis cognoscatur ēt sine accusatore que dic vt in glo. hic posita. queriť an eisdē casibus possit peti seruos alicui⁹ torqueri nō p̄cedētib⁹ indicijs ⁊ doť q̄ nō. nisi eiz p̄cedāt aliq̄ indicia nō possunt sui torqueri.

De penis. Rubrica.

Cū queritur que pēa imponať delinquenti inspiciť cōditio delinquētis cuius cōditionis erat tpe quo deliquit. non aūt inspiciť cuius cōditionis sit tpe quo sentētia datur. si ergo tpe delicti erat seruus: nūc. s. tpe sentētie inueniatur liber: puniet⁹ vt seru⁹ idē ecōtra seruādū est. Ultimo dicit. vbicūq̄ imposita est pena pecuniaria delinquenti ⁊ eam nō potest soluere extra ordinem corporaliter punietur.

Rei capitalis. Quicūq̄ dānatur ad mortem naturalem vel ad amissionē ciuitatis vel ad seruitutem doť dānatus rei capitalis. Scō dicit. loco pene aque ⁊ ignis succedit hodie pena deportationis. ⁊ cū princeps statuit quē deportandum: statim ille pdit ciuitatē. p̄ses aūt hoc non posset facere sed p̄fectus vrbis bene hz ius deportandi ⁊ dānat⁹ statim lata sentētia ciuitatē amittit. Tertio dicit. ille doť dānat⁹ qui nō appellauit. ceterum si appellet. nondū videť dānatus. Itez si iudex qui nō habuit ius dānandi dānauit aliquem rei capitalis: non habetur pro condēnato.

Pregnātis. Si mulier pregnās cōmisit delictum ꝓpter qō est cōburenda differť pena post ptum. Itē non pōt femina pregnans torqueri.

Relegati. Relegati id ē ꝺportati in insulā debēt abstinere locis interdictis. si aūt nō abstineāt tūc augeť pena. nā si erat relegat⁹ ad tēpus: nūc i perpetuū exiliū relegať. Itē si erat relegat⁹ i perpetuū: nūc deportabitur. Itē si erat in insulam deportatus: pena capitis nūc ipoňť. Ultimo dicit. nēo pōt concedere comeatū vel remeatū exulī nisi princeps: ⁊ ē comeatus licentia de loco ad locū eundi. sed remeatus est licentia domum reuertendi.

Absentē. Absens de crimine nō dānatur. Itez ex suspitionib⁹ aliquis nō dz dānari. ⁊ redditur mirabilis rō. satius enim est ⁊c. Itē aduersus absentes cōtumaces q̄ citati non obediūt iudici pōt sentētia ferri. sicut ⁊ in p̄uatis iudicijs sic in publicis. sed hec videnť ꝺtraria. nā primo ditit absentē nō dānari. nūc dicit posse dānari. sed certe nō sunt cōtraria. naz in absentē pōt pecuniaria pena iponi vel que infamiaz cōtineat Itē vsq̄ ad relegať. pēa pōt iponi in absentē. maioz puta me talli vel capitis nō pōt in absentem ferri. In accusatorem Qui accusat ⁊ desistit punitur qñq̄ vltra penam turpilliani. Item magis punitur qui scienter delinquit q̄ qui casu.

Si quis forte. Quidam dānatus ad mortem dicit se p̄cipi velle nunciare quoddam secretuz qō spectat ad salutem. p̄incipis. puta manifestare quosdam qui sumpserunt cōsiliuz p̄dendi p̄incipem. nūquid ob hoc remittť ad p̄nci⁹ pē ⁊ sic differať pena. ⁊ certe plures iudices sunt qui differūt penā imponere. ⁊ remittūt eū ad p̄incipē. quidā alij sunt iudices q̄ qñq̄ mittūt eū ad p̄incipē qñq̄ nō. sed mihi videť q̄ non remittať ad p̄incipē ob hoc cū cā differēdi pene hoc videať dicere dānatus. Itē ob hoc qō nūc dicit magis debere dānari cum tm̄ distulerit manifestare consilium proditionis ō p̄incipē factū.

Si quos. Proconsul pōt punire comitenses. Itez legati sui comites si inueniat eos delinquere. Itē ⁊ seruos suos punire pōt. si viderit eos delinquere ⁊ de hoc extāt multa exēpla ⁊ redditur rō in fi. Nūc genera. Nunc numerat genera penarū quas p̄sides iponere possunt. qñq̄ enim ipoňť pena mortis. qñq̄ seruit⁹ ipoňť. sunt ⁊ alie pene q̄ subijciūtur in littera ⁊ dat exēpla de oib⁹ vt ex l'ra infra posita patebit. ⁊ pro ō pēa dimit libertatē vt cū aliq̄s dānatur in metallū vl' i op⁹ metalli. ⁊ quedā p̄uincie habēt metalla. quedā nō habent. ⁊ ille que nō habēt mittūt in eas p̄uincias vbi sunt metalla. Itē p̄ses actus vrbis pōt dānare in metallū. postea assignat differēt iam in pena metalli. ⁊ dic vt in gl. ibi posita. Itē dānatus ad tps in opus publicū si fugiat ab hac pena dānatur p duplicatum tps. ⁊ duplicať tps quo restabat tpe fuge duz tm̄ tps duplicatum non sit tm̄ qō excedat decēnium. si enim excederet tūc non duplicať. sz vel in op⁹ metalli dānať vel perpetuť pena operis publici. Itē femine dānari possunt in ministeriū metallicorum in ꝑpetuū. Itē ad tps. ⁊ cū dānātur in ꝑpetuuz quasi fiunt. si ꝺo ad tēpus dānentur amittūt ciuitatem tātū. non aūt potest quis dānari vt in vinculis stet loco pene: licet olim p̄sides cōtra facerent. Itē pōt quis dānari in calcariā. i. ad opus calcandi terrā. Itē in sulfurariā dānari solet sed hec pene metalli magis sunt. Itē in ludū venatoz pōt quis dānari q̄ pena' ꝺfistit in venādo feras. ⁊ iuuenes in hāc penā sepe dānantur: ⁊ serui efficiuntur. Item seruus in metalluz potest dānari. Itē in opus metalli. Item in ludum venatorum ⁊ efficiuntur serui pene. Item si seruus damnetur in metallum. ⁊ fit desit ⁊ esse p̄rioris domini. si beneficio p̄incipis liberatus est a pena non reuertitur sub primo domino. si autem seruus dānatur in perpetua vincula vel in temporalia eiusdem permanet seru⁹ cui⁹ erat ⁊ p̄r⁹. Item p̄ses pōt interdicere aduocato ne aduocet vl' ad tps vl' i ꝑpetuū qñ aduocat⁹ aliqō delictū ꝺmiserat. vt qz forte cauillosus erat vl' falsas leges alle. vl' pp filia

Item pōt interdicere ne sit aduocatus p certis psonis vel coram certo iudice: dū tamē phibitus aduocare coꝝ legato videtur phibitus ne coꝝ pside aduocet. Itē pōt interdicere foro ꝛ maior est hec interdictō fori: ꝙ interdici aduocationi. qō dic vt in littera. Itez pōt interdici tabellioni ne instra formet. Itē ꝛ alie diuerse pene possunt imponi delinquētibus vt i littera declarat. ꝛ hoc dicit hic. §. cū sequētibus duab⁹ legib⁹ ꝛ cū pn. l. moꝛis vsq; ad. §. iste fere. ¶ Iste fere. Predicte pene sunt ille que imponi solēt delinquētibus. sed quedā p dictaꝝ penaꝝ non cadūt in omnē psonā. nā decuriones nō possunt in metallū dānari nec i opus metalli nec furce subiji nec viui exuri. ꝛ si de facto fuerit talis snīa lata in eos ānihilat princips auctoꝛitate. idē priuilegiū dat parētibus decurionū: suscepturis patre existēte decuriōe vel pr⁹ siue pf duret decurio siue desinat esse decurio. filius aūt natis post finitū decurionatum patris non prodest hoc priuilegiū. ¶ Statu liberū. Si statu liber deliquit: punit vt liber. Itez si seruus delinquat exēplo humilis punit. ꝛ subaudi adminus. plus aūt punit ꝙ humilis vt in exēplis subijcit. Itē seruus dānatus vt dño suo reddatur sub pena vinculoꝝ: ꝛ dñs non vult eum recipere seruus vendēdus est. ꝛ si nō inueniatur ēptoꝛ: tradetur in opus publicū. Itē dānatus in metallum si delinquat anteq; ad penā vadat puniēdus est perinde ac si iam ad penā iuisset. sic grauissime punitur. ¶ Ultimo dicit. cuꝝ iudex imposuit maioꝛē penā loco minoꝛis remissa est infamia dānato quasi cōpensata cum maioꝛe pena. ꝛ dic circa b vt in gl. dñi mei ac. ibi posita q̄ incipit si pro pecunia ꝛc. ꝛ hoc dicit hic. §. cum. l. se. fran.

Respiciendū. Docet hec. l. qualiter iudex se ōbeat habere in cognoscēdo ꝛ iudicando circa crimina. Secūdo dicit. ꝙ furta domestica si de vilib⁹ reb⁹ sūt nō sūt iudicāda siue puniēda per iudicē: sed ipse pater vel dñs infra domū castigabit. ꝛ dat exēpla de furto domestico. Tertio dicit. qui deliquit aut deliquit casu: aut pposito: aut impetu. ꝛ de oibus dat exēpla. ¶ Ultimo dat exēpla de pena capitis.

Quod ad statū. Siue ex accusat. priuata siue publica si ue ēt extra oꝛdinē quis dānatur ad bestias vel ad similē penam. statim fit seruus pene.

Hodie. Qui extra oꝛdinem de crimīe aliquo cognoscit pōt penā imponere quā vult leuē vel grauē. dū tū nō excedat rōem. i. consuetā penaꝝ impositiōem. ꝛ dic de hoc vt in glo. domini mei ac.

Celedam. Si miles artē ludicrā facit vel patitur in seruitutē se venire: capite punitur. sec⁹ si alius hō hoc faceret.

Iuus adrianus. Decurio nō pōt puniri capite nisi parentē occidisset. pōt etiā puniri lege cornelia d sicariis.

Ut facta. Quādoq; punit factū vt furta ꝛ cedes. quādoq; dictū: vt iniuria ꝛ iniuste aduocatōes. quādoq; scriptū vt falsa ꝛ famosi libelli. qñq; cōsilia: vt cōiuratōes ꝛ latrocinū cōscia. ꝛ circa ista quattuoꝛ genera criminū leuiter vl⁹ acriter puniēda: septē sunt cōsiderāda. s. cā: psona: locus: tps: qualitas: quātitas: euētus. ꝛ aliter punitur vno casu ꝙ alio. ꝛ de oibus dat exēpla q̄ p te videas in lra. Itez scias ꝙ aliter vnū delictū in vna puincia factū punitur. ꝛ si fieret in alia: aliter pūiretur: ꝛ noiat puincias. Ultimo dicit. cū frequēs vsus delinquētiū fit in vna terra: pōt iudex vnū delinquētez punire vltra modum vsitatū ad hoc vt teneantur alij.

Quida sunt. Dānati in metallū vl⁹ in opus metalli sunt serui pene ꝛ nihil eis relinqui pōt. qui aūt sunt apolides. i. sine ciuitate: vt sunt in opus publicū ppetuo dati. Itē deporꝛtati in insulā: non possunt facere ea que iuris ciuilis sunt: vt testari ꝛ similia que dicūtur in gl. hic posita. que vero sunt iuris gentiū pōt facere vt emere ꝛ similia.

Cogitatiōis. Dic casum vt in glo. dñi mei ac.

Si non defendātur. Seruū tuū accusoꝛ licet nō vis eū defendere: nō ꝓpter hoc statī dānatur: pōt tū alius eū defendere vel seipm defendet. ꝛ iudex q̄ de hoc cognoscit nō puniat eū nisi viderit esse eū culpabilez

Si pena. Pena imposita delinquēti non trāsit in eⁱ⁹ heredem. ꝛ redditur ratio in littera.

Ultimū. Dic casum vt littera stat.

In metallū. Titius dānatus est in metallū: nunc est infectus inutilis ad illud opus infirmitate ductus vel senectute. dō ꝙ pōt dimitti: si aliq̄s p eo hoc postulet. vt cognatus vel affinis: ꝛ si in hac pena stetit p. x. ānos.

Sine. Dic casum vt in glo. dñi mei ac. hic posita que incipit. pone ꝛc.

Eorum. Relegati vel deporꝛtati ex cā maiestatis statua eius si qua erat posita in ciuitate remouēda est. ꝛ da exēplū vt in glo.

Diuino. Qui heri fecit homicidiū magis est puniendus ꝙ qui fecit iam est decēniū. ꝛ hanc posit. hēs in fi. magne glo. hic posite. vel aliter: vt eadē glo. itē non pōt quis dānari vt de saxo se deijciat. ꝛ sic moꝛiatur.

Rūnē. Ex delicto patris nō punit eius filij. itez pena i posita patri non trāsit ad filium.

Iui. Non solent pīdes mutare snīas suas: imo qō pl⁹ est nō possunt mutare. si tamē quis dicat se succubuisse eo qō instra pro se facientia nō potuit habere. ꝛ nūc ea inueīt pōt restitui in integrum cōtra ꝑmaꝝ snīam. vel pōt ob hoc minui pena. ꝛ hoc solus ꝓnceps pōt facere. Secūdo dicit. ꝙ decuriones ꝛ ꝓncipales ciuitatū cōmittūt capitale crimē vel aliud crimen ꝓpter qō relegādi sint hoc impatoꝛi scribatur snīa a pīde ibi scripta. Itez alio rescripto cauetur vt si quis ex ꝓncipalibus ciuitatis latrocinū cōmisit vel simile delictū ꝓpter qō sit capitaliter dānandus pīses eos ligatos custodiat ꝛ ꝙ hoc rescribat ad ꝓncipē narrādo ꝓncipi delictū cuiusq;

Capitalū. Numerat quasdā penas capitales. itē quasdā alias quas videas p lram. Secūdo dicit. ꝙ honesti hoies nō sunt fustib⁹ dānandi sz tenuioꝛes hoies. Tertio dicit. qui se accumulāt clamatōib⁹ populariū: vt cū populares essent in magna rixa acceperūt titiuz q̄ esset dux ꝛ dñs huiⁿ rixe ducēde. dō ꝙ hic titius si hoc suscipit punit. ꝛ p ꝓma vice minus punit. p secūda vel tertia acrius pūitur. Quarto dicit. furus cesus ob aliqō delictū dño suo reddit. Quinto dicit. q̄ p hibent fustib⁹ cedi vt sunt hoies honestioꝛes eandē reuerentiā debent hre quā ꝛ decuriones. ꝛ sic nec in metallū dānari possunt. ¶ Diuus adrianus. In opus metalli ad tēpus nō debz q̄s dānari. si tū dānet ad tps in opus metalli ꝛ sustinet penā metalli adhuc libertatē retinet sicut ꝛ qui dānat in ppetuū opus ꝛ si est femina liberos interim parit. Secūdo dicit. ꝙ phibitū est aliquē fugere ad statuas vel ad imagines ꝓncipuz in iniuriā alteri⁹. cū eīm leges securitatē oibus ꝓmittūt: merito iussum est eos qui ad statuas cōfugiūt dicētes se timere de tirtio hoc facere videri eos in iniuriā titij: nisi detenti essent a potētioꝛibus, ꝛ nūc fugisset ad statuas. nā nō puniūtur hoc casu In fi. iponit penā fugiēti ad statuā in iniuriā alteri⁹. ¶ Omnia. Qui deliq̄t in patronū suū vel eius pīem vel in filiū vl⁹ in similes psonas numeratas in littera grauⁱ⁹ punit ꝙ si deliq̄sset in extraneū. itē venenarij. i. qui venena cōficiūt capite puniūtur vel si erāt in aliqua dignitate deporꝛtātur. ꝛ scōm hoc hēs in lra venenarij. alij libri aliter habēt. expone vt in glo. ¶ Grassatoꝛes. Grassatoꝛes. i. qui nituⁿ ad malum. ꝛ cā pde id facūt. primi sunt latronū⁹. ꝛ si cū ferro aggrediūtur ꝛ spoliāt hoies puniūtur capite. ꝛ hoc est verū si sunt consueti talia facere. maxime in itineribus. alias in metallū dānant vel in insulā relegant. Itē fui qui insidiāt vite dñi igne cōcremādi sūt Itē liberi hoies plebei si sunt incēdiarij sepe puniūtur capite nā qñq; vlui eruūtur vt cū extra ciuitatē iponāt ignē i domib⁹ aliquoꝝ cā inimicitie vl⁹ cā pde. si vo i vill⁹ iponāt ignē: leui⁹ puniunt. Itē q̄ oꝛtū incēdiū in domo sua leuiter poterat extīguere ꝛ negligētia duct⁹ nō extinguit. ꝛ sic illatū est dānū vicinis tenet eis aquil⁹. vel modice castigat. ¶ In exulib⁹. Relegatus ad tps si nō obseruet penā graui⁹ punit. ꝛ de his dat plura exēpla. ꝛ ꝓmo loq̄tur de oibus accusatis ꝛ dānatis exceptis custodib⁹. Secūdo loq̄tur de custodibus. i. custoditis ꝓ oīs dānatis vel ꝑpie de ipis custodibus.

Famosos. Famosi latrões furca suspẽdunt̃ i eo loco vbi grassati sunt. i. vbi frequẽti⁹ delicq̃unt. ⁊ reddit̃ rõ i lra. itẽ latrões q̃ aliquẽ occiderũt puniũtur eodẽ loco quo delicq̃unt Ultio dicit. ex simili delicto graui⁹ punit̃ fu⁹ q̃ liber. Itẽ graui⁹ punit̃ infamis q̃ homo bone fame.

Qui vltimo. Ultimo supplicio dãnatus statiz pdit ciuitatẽ ⁊ libertatẽ licet dudũ post differat̃ pene impositio. qõ plerũqz euenit vt in littera dicit.

Quis. Qui aliquid facit p qõ leuis animi hoies terrent̃ vt mortẽ vel sil'em timorem habeant in insulam relegatur. franciscus.

Ad bestias. Dãnatos ad bestias pses nõ dz eos dimittere ad clamorẽ ppl'i nisi hoc videat expedire ppl'o. nazꝫ tũc dimittere põt cũ pncipis tũ cõsilio. itẽ nõ licet dãnatũ trãsduci de puincia in puinciã sine licẽtia pncipis.

Pses. Preses vel alius iudex tulit sniam diffinitiuã in qua dixit titiũ vi cõmisisse. q̃itur an sit infamis ⁊ inspicit̃ forma peritõis. nã aut sup interdicto vũ vi essz cõuent⁹ ⁊ tũc non erit infamis. si aũt de crie legis iulie esset accusatus tũc erit infamis. sz qua pena punietur. an pena legis iul'. de vi priuata: an de vi publica. ⁊ certe inspicit̃ de qua fuerit accusatus ⁊ illius penã patiet̃. si aũt de vtraqz esset accusatus. ⁊ sic simpl'r iudex tulit sniam vt dictũ est. tũc significat̃ dãnatus de vi priuata. franciscus.

Fratres. Bticus fuus me⁹ cõmisit delictũ ppter qõ est dãnatus vt in metallis stet vsqz ad tẽpus. interim relicq̃ ei libertatẽ ⁊ hr̃ditatẽ vel legatũ qõdã. dr̃ q⁹ finito tpe pene: ⁊ libertatẽ habebit ⁊ hr̃ditat̃. vel legatũ. si aũt eũ in terim manumittã iter viuos nõ valet. sed si in testõ manumitto eũ. ⁊ tpe quo aditur mea hr̃ditas inuenitur liberatus a vinculis tenet datio libertatis sicut si debitor fuum spãliter pignori datum manumittit in testõ. deinde inuenit̃ fuus liberatus a pignore ãte aditã hereditatẽ dñi. nã ⁊ b̃ casu tenet datio libertatis.

Seruus. Seru⁹ nõ debz dãnari in opus publicũ ppetuum nec tẽporariũ. si tñ de facto dãnat⁹ fit in opus tẽporariũ finito tpe reddit̃ dño. Itẽ pena delatoris teneꝫ ⁊ qui delatorẽ p suppositã psonam subiecit.

Vndatis. Nemo liber hõ dãnari debz in ppetuis vinculis. franciscus.

In metallũ. Dãnati in metallã ⁊ in misteriũ metallorum serui fiunt pene. franciscus.

Mardanarios. Mardanarij q̃ habẽt falsas mẽsuras ad mẽsurandum ãno naz extra ordinẽ puniũtur p mõ delicti. ⁊ qui sint hij: dic vt. s. de extra. cri. ãnonam.

Qs aliqd. Qui aliquid ex metallo pncipis vel ex moneta sacra surripit in metallũ dari debz vl' in insulã scdz qualitatẽ psone. itẽ transfuga. i. qui ad hostes vadit. itẽ qui renunciat hostibus nostra cõsilia viui cõburi debẽt aut furta suspẽdi. itẽ factores siue auctores seditõis tumultus populo cõcitato furca dãnantur aut bestijs aut in insulam fm qualitatẽ psone. itẽ qui corrũpit virgines nõduz viripotẽtes grauiter puniũtur. qõ dic vt i littera. itẽ fuus qui vocat dñm suũ in ius dicẽs se ab eo emptũ suis nũmis. ⁊ sic petit se manumitti. si b̃ nõ ꝓbet dño suo reddit̃ sub pena viculoꝝ aut in metallũ dãnatur: si hoc dño suo placebit. Itẽ qui dat poculũ abortõnis aut amatoriũ poculũ grauissime puniũtur: licet nõ i fraudẽ dederit. ⁊ magis punit̃ si ex hoc poculo hõ vel femia pierit. qõ dic vt in lra. Itẽ q̃ supprimit testm̃ qõ ipo iure nõ valet. nõ dr̃ delinquere. itẽ qui testamẽtũ viuentis aperuerit recitauerit: ⁊ resignauit pena legis cornelie teneꝫ. Itez ꝓcurator me⁹ si instr̃m litis mee ꝓdidit aduersario grauiter puniũtur. qõ dic vt in littera. Itẽ si duo deposuerũt instrumẽta penes titiũ ⁊ titius ea restituit vni eoꝝ altero absente. vel ea ostẽdit aduersario litis eorum. grauiter puniũtur. Itẽ iudices pedanei. i. q̃ negocia hũilio-ra disceptãt si corrupti dicantur. ⁊ b̃ inueniãt̃ grauiter puniũt̃ qõ dicvt in lra. itẽ miles q̃ de carcere fugit cultello sibi dato ⁊ ense extracto capite puniũtur. itẽ custos q̃ dimisit captũ eadẽ pena tenet̃. itẽ miles q̃ sibi man⁹ infert volẽs se occidere. nõ tñ se occidit capite puniũtur nisi ob impatiẽtiã doloris. vel morbi⁹ filij de cã b̃ fecisset. tunc enim cũ ignominia remittit̃.

Cicero. Cir milesie fecit̃ testamẽtũ. ⁊ instituit sibi hr̃dem ventrẽ milesie sue vxoris. erat eim grauida ex eo vt dicebat̃. ⁊ si nõ nascereꝫ alicq̃s vel aliqua ex milesia sua vxore: substituit quosdã. postea hec milesia accepta pecũia a substitutis fecit abortũ aliqbus medicamẽtis factis. dicit cicero hãc milesiam capite dãnandã. itẽ mulier q̃ post q̃ diuertit se a viro ⁊ erat prẽgnãs vim intulit vẽri vt sic abortũ faceret in exilium tẽporariũ dãnatur. franciscus.

Detrodorũ. Qui hostẽ fugientẽ sciẽs suscepit in insulaz deportatur. franciscus.

Iunctio legũ. Dic casuz vt in glo. q̃ incipit. i. legatis ⁊c. ⁊ no. ex hac. l. spẽm generi derogare.

Interpretatõe. Dic exẽpla huius. l. vt in glo. hic posita.

Opator. Dic casuz hui⁹ prin. vt in glo. hic posita q̃ incipit hoc intelligit Jo. ⁊c. in scõa pte dic filiu⁹ decuriõis ex delicto suo amisit honorẽ debitũ filijs decurionũ a mõ sustinebit penas plebeioꝝ.

Rubrica. De bonis dãnatorum.

Cũ qs dãnat̃ ad mortẽ naturalez vel cũ ciuitatem pdit vel cũ fuscus imp̃itur. hijs tribꝰ casib⁹ pdit bona. Secũdo dicit qõ etiã filij dãnati pñs ante dãnat̃. pñs decepti natũ post accipiũt ptẽ dimidiã bonoꝝ pñs ⁊ eaz retinẽt. ⁊ hoc ẽ verũ si sunt ex iustis nuptijs nati. secus aũt ⁊ si pr̃ tñi ptez bonoꝝ amisit. qz hoc casu nihil filij accipiẽt.

Non vt quis. Cũ delinquẽs capitur ⁊ in carcerẽ põitur nõ stati bona ei⁹ auferũtur. sed demũ post cõdẽnationez

Quinq̃ legib⁹. Uno de quinq̃ delictis mulier dãnata dos ei⁹ q̃ erat penes virũ publicat̃. ⁊ ea dicta numerat in lra. si aũt maritus hz aliqd̃ ius in reb⁹ dotalib⁹ agat cõtra fiscũ. ⁊ ius qõ hz saluũ erit ei. de hoc dic vt i glo. si aũt ex alio delicto puitur. ex quo dos non publicat̃. serua tñ pene fit dos lucro viri cedit q̃si sit mortua. sz si est deportata hec vxor filia tirij tũc mr̃imoniũ durat si retinẽt affectiõem iter se viri ⁊ vxoris. si aũt mulier deportata desinat hr̃e aim ad maritũ discedere ab eo volẽs: tũc pr̃ ei⁹ mulieris reperet dotẽ. si aũt esset sui iuris b̃ mulier. ⁊ pstante mr̃imonio fuit deportata dos penes virum stabit. ⁊ soluto postea mr̃imonio ipsa peret dotem. ⁊ hoc dicit hec lex cum duabus sequẽ.

Fiuus. Aliquo dãnato tali pena q⁹ ⁊ bona dz amittere debẽt bona eius describi ⁊ cõfiscari. pãniculatia vel vbi res tñ nõ cõfiscãtur ⁊ q̃ sint pãniculatia declarat in lra. p. hibet etiã pfides ⁊ nũcios cõis hec pãniculatia accipe. ⁊ qd de eis pãniculatijs fieri debeat declarat in littera. fran.

Cum ratio. Cũ ex delicto aliqs amittit bõa si hz liberos ps bonoꝝ eius vadit ad eos. ⁊ de hoc plene habuisti no. s. e. l. i. cũ bona paterna discãtur debita filijs. Itez si iste q̃ bõa pdit ex delicto hẽbat patronũ illa ps bonoꝝ liberti ibit que iret si libertus naturaliter decessisset. relicta ps ad fiscum vadit ⁊ non solũ veri filij accipiunt ptem bonoꝝ pñs dãnati: sed etiam adoptiui: nisi in fraudẽ facta esset adoptio. qõ quaeliter fiat declarat in littera. sed si dãnatus habet plures filios hoc casu nulla ex bonis publicant̃: sed omia vadunt ad filios ⁊ de hoc extant plura exempla. ea tamẽ que occasione delicti dãnatus quesiuit. vt quia occidit cognatũ cuius hereditatem postea adiuit: non vadunt hec bona ad filios delinquẽtis. si ad fiscum idẽ. ⁊ si filia famũ. veneno necauit eum a quo hr̃s erat instituta. ⁊ hoc fecit iussu sui patris.

De bonis eoꝝ qui ãte sniam mortẽ sibi cõsciuerũt.

In capitalibus. Accusat⁹ de crie ex quo ipo nit̃ pena sanguis si corrupit accusantẽ nõ puit̃ ꝓpter b̃. nã vnicuiqz licet redimere sanguinẽ suũ. sec⁹ aũt est si accusat⁹ de furto. ⁊ sic non

dñi tã grauí delicto vt.ſ.corrupit aduerſariũ. nã ꝑ cõfeſſo hẽ tur. ⁊ licet nũc decedat pena ad eĩ⁹ hr̃des vadit. i. bona auferũ tur hr̃dib⁹. ſed ſi cũ aliq̃s eſſz accuſat⁹ iudex reſcripſit ad ꝓnci pẽ vt aſſignaret inſulã in qua iudex eũ dãnaret. vel alia de cã. ⁊ interím accuſat⁹ deceſſit nõ träſit pena ad eĩ⁹ hr̃des. ⁊ addu cit ſi⁹ de eo q̃ eſt miſſus romã vt ibí ꝺ eũ deꝛ ſnia. ⁊ iterí i via deceſſit. nã eius bõa vadũt ad ſuos hr̃des. ⁊ hoc dicit hec. l. Qui ſe occidit metu pene in duo ⁊ ſequens. b⁹ caſib⁹ bona eius cõfiſcanr̃. vn⁹ qñ iam erat accuſat⁹ alius qñ inuẽtus fuit in crimíe ⁊ nondũ accuſat⁹ ſe occidat me tu delicti qꝺ cõmiſerat. Si vero nõ fuerit accuſat⁹: nec in ſcele re deꝓhenſus rei tñ crimis mortẽ ſibi intulerit: bona eĩ⁹ non cõfiſcãtur ſz ad hr̃dẽ ei⁹ vadũt. Itẽ cũ accuſat⁹ ſe occidit ad h vt bõa ei⁹ cõfiſcenr̃ oporteꝛet eẽ tale delictũ ex quo dãnat⁹ per deret vitã aut deporꝛtareꝛ. ſec⁹ ſi eẽt accuſat⁹ de furto modice rei: vel inuent⁹ in tali delicto ſe occidat. nam ad heredem eius vadũt ad ſuũ hr̃dẽ nõ ad fiſcũ. Itẽ ſi q̃s ſe occidit tedio vite vl̃ ꝓpacia alicui⁹ doloꝛ ꝯ vl̃ filiꝰ mõ finiuit vitã. bõa ei⁹ vadũt ad ſuũ hr̃dẽ ñ ad fiſcũ. Itẽ ſi ꝑ cũ occidiſſz filiũ ſuũ ſe occidit ꝓſumit ꝙ ob doloꝛẽ filij amiſſi ſe occiderit nõ metu pene. ⁊ iõ bõa ei⁹ vadũt ad ſuũ hr̃dẽ ñ ad fiſcũ. itẽ ꝟz qꝺ diſtiguit̃ i eo q̃ occidit ſe q̃ de cã ſe occiderit. ita eſt diſtinguẽdũ in eo q̃ voluit ſe occi dere: ſed gẽtes nõ dimiſerũt. nã talis hõ puniẽdus ẽ niſi tedio vite vel impatiẽtia alicui⁹ doloꝛis ſe occidere voluerit. ⁊ redꝺ dit̃ rõ mirabilis in littera. Itẽ ſi accuſat⁹ interím deceſſit moꝛ te naturali bona ei⁹ nõ cõfiſcãtur. Ultimo dicit. accuſatus de graui delicto credens ſe deliq̃ſſe ſe occidit: ſi hr̃des eius volũt ꝓbare eũ non deliquiſſe audiũtur. ⁊ hoc ꝓbato habebunt bona defuncti. ⁊ non fiſcus.

De interdictis ⁊ relegatis ⁊ deporꝛtatis. Rub.

Aliquo relegato ad tꝑs bona ei⁹ confiſcabanr̃. ⁊ hoc olim. hodie ſecus.

Annumittere. Dic caſum vt in glo.

Cum q̃. Quidã amiſit ciuitatẽ ex aliquo delicto filij ei⁹ ea perdũt que deberent hr̃e mortuo pr̃evt bõa paterna ⁊ libertos paternos. ea añt que alias habẽt a natura vel a le ge vt ſuccedere inter ſe. itẽ agnatis alijs. Itẽ tutelas agnato⁹ rum iſta non perdunt.

Relegati. Relegatus in inſulã retinet liberos in ptãte ⁊ bona ſua retinet niſi in ſnia aliqua bõa eſſent ei adẽp ta. nã tũc illa tñi amittut. cetera retinet.

Exiliũ. Triplex eſt exiliũ. ⁊ dat exemplũ in littera.

Inter penas. Inter ceteras pẽas eſt ẽt deporꝛtatio inſu le que pena aufert ciuitatẽ ⁊ ius deporꝛtãdi hꝫ ꝓfectus vrbis nõ ꝓſes ꝓuincie. ſed cũ ꝓſes videt aliquẽ deporꝛtanduꝫ põt de hoc ferre ſentẽtiã. mittat tñ poſtea ad ꝓncipẽ qui aſſi gnet huic dãnato inſulã ſi hec ſnia ei placuerit. ⁊ interím faci⁹ et dãnatum cuſtodiri. Ultimo dicit. decurio ex crimíe capitali deporꝛtãdus eſt vel relegãdus. Itẽ cõfeſſus ãte q̃ſtionẽ in in ſulam deporꝛtandus eſt.

Relegatoꝝ. Quãdoq̃ quis relegar̃ vt in certa inſula ſtet. quãdoq̃ vt certis locis nõ ſtet. Itẽ relegare in inſulã pꝛe ſes põt. ⁊ ſi hꝫ in inſulã in ſua ꝓuincia planũ eſt. ſi nõ hꝫ: puũciet cõtra eũ ⁊ mittat ad ꝓncipem vt inſulã aſſignet. Poſtea aſſi gnat dr̃iam inter deporꝛtatos. ⁊ relegatos. nã relegari in inſu lã q̃s põt ⁊ ad tꝑs ⁊ in ꝑpetuũ. Itẽ relegat⁹ retinet bõa ⁊ ciui tatẽ romanã ⁊ teſtari põt. ſec⁹ in deporꝛtato qꝺ ſubauditũ ha bes in glo. Itẽ relegato ad tꝑs nõ ꝺz ponι pena bonoꝝ om niũ vl̃ ꝑtis. ⁊ ſi fiat ꝺtra: tenet tñ. ſnia. in. ꝓuincia añt egypti rele gar̃ q̃s in nouas inſulas. Itẽ ſicut in inſulã q̃ nõ eſt ſub ſe: nõ põt q̃s relegare aliquẽ: ita in ꝓuincia q̃ nõ eſt ſub ſe nõ põt q̃ſ aliquẽ relegare. ⁊ adducit exẽplũ. Itẽ põt iudex aliquẽ relega re vt ſtet i certa ꝑte ꝓuincie ſue. Itẽ põt relegare aliquẽ vt nõ ſtet in tota ꝓuincia quã regit. nõ añt alia ꝓuincia põt iterdice re niſi in caſu: vt cũ eẽt interdictũ ne ſtet in ꝓuincia in qua hẽt domicilíũ a iudice alteri⁹ ꝓuincie videt̃ ꝓhibit⁹ ne ſtet ⁊ in ea ꝓuincia in q̃ hꝫ oꝛiginẽ. ⁊ ſi cõmiſit delictũ in ꝓuincia in q̃ ha buit oꝛiginẽ põt pũiri a iudice illi⁹ ꝓuincie vbi hꝫ domicilium ⁊ ille iudex q̃ põt iterdicere i ꝓuincia in q̃ hꝫ oꝛiginẽ ꝺliquẽs vl̃ iterdicere ⁊ ꝓuincia alia in q̃ hẽbat dõicilíũ ſz iudex ꝓuincie vbi ꝺliquẽs hũit oꝛiginẽ nõ põt iterdicere ꝓuincia q̃ deliquẽs hꝫ domicilíũ. ſic ergo apꝑet ꝙ ex quo delinq̃t in vna ꝓuincia: ⁊ al teri⁹ ꝓuincie iudex põt interdicere iaz in trib⁹ ꝓuincijs excepta ytalia põt ꝓhiberi ne moꝛeꝛ. ſ. in ꝓuincia vñ habuit oꝛiginez delinquẽs. Itẽ ꝓuincia qua hẽbat domicilíũ. Itẽ ꝓuincia in qua deliq̃t. Itẽ ⁊ alijs ꝓuincijs põt interdici ſi ex plurib⁹ locis oꝛt⁹ videaꝛ. qꝺ declara vt in lr̃a. Itẽ q̃daz pſides habẽt ꝓuiꝰ legiũ vt poſſint delinquẽtes ꝓhibere ne ſtẽt in plurib⁹ ꝓuincijs ⁊ noĩat eos in littera. Conſtitutuz. Cui eſt interdictũ ne in ſua pr̃ia ſtet nec in vrbe romana ſtabit. ſec⁹ ecõtra. Itẽ ꝓhibi tus ne in quadã ciuitate alia q̃ ſua vel romana ſtet: nec in ſua ſtabat: nec in romana. Itẽ cũ aliq̃s relegar̃ ne ſtet in tali ꝓuin cia ſolet a pſide dies ſtatui ifra quã exeat. ſolet etiã q̃busdam interdici ne in territoꝛio pr̃ie ſue ſtent vel ne intra muros. ⁊ ne accedãt intra patriã: vel ne in q̃busdã vicis ſtẽt. Itẽ ſolet de curionib⁹ oꝛdie interdici vl̃ ad tꝑs vel in ꝑpetuũ. Itẽ ſolet eis interdici ne adipiſcanr̃ honoꝛes ⁊ tñ ꝓp hoc nõ ꝑdit decurio ſu um decurionatũ. Itẽ põt ⁊ vn⁹ honoꝛ interdici: ⁊ ꝓ cõſequẽs ois honoꝛ maioꝛ interdicto interdict⁹ videt̃: nõ mioꝛ. Item cã pene interdict⁹ munerib⁹ frui: nõ valꝫ hec interdictio. Item cã pene interdict⁹ honoꝛib⁹ in q̃bus ineſt ſumptus onera ſubijt honoꝛe carebit niſi eẽnt grauia. idẽ tñ. ⁊ ſi ſunt grauia. Itẽ po teſt pſes interdicerẽ ne ꝺ domo ſua titi⁹ exeat. ⁊ hoc dicit ff. cum duabus. l. ſequentibus.

De ſentẽtiam paſſis ⁊ reſtitutis. Rub.

Ad ſucceſſionem. Patron⁹ cuiuſdã cõmiſit delictũ ꝓpr̃ qꝺ eſt deporꝛtat⁹ vel eſt in metallũ dãnat⁹, poſtea reſtitut⁹ eſt. dr̃ ꝙ iuſpꝛonat⁹ integrũ hꝫ. ⁊ ſic ſuccedẽ liberto poterit.

Deporꝛtatus. Qui deporꝛtat⁹ eſt deinde reſtitut⁹ quo ad dignitatẽ recupandã nõ ad bona nõ teneꝛ creditoꝛi⁹ bus ſuis ãtiq̃s nec rei publice ſi aliq̃d ei ꝑus debebat. ſi autẽ ꝓnceps iuſſit bona eĩ reſtitui ſi vellet ea: ⁊ ipe nõ vult: biñ tene biñ creditoꝛibus antiquis ac ſi haberet bona.

In inſulã. Deporꝛtato in iſulã penã ei ꝓnceps remiſit: re tẽtis bonis. nõ teneꝛ creditoꝛib⁹ ãtiq̃s cũ nõ hẽat bona nec habere poſſit. ſi añt bona recupat tenebiñ directa actꝰ.

In metallũ. Mulier exiſtẽs grauida dãnata eſt in metal lum. ⁊ nũc edidit: deinde reſtituta eſt. dr̃ ꝙ ⁊ cognatio q̃ ad filium eſt ei matri reſtituta.

De cadaueribus punitoꝛum. Rub.

Aliquo decapitato ſi cognati ei⁹ vel alij petãt a ꝓncipe vt eis liceat coꝛp⁹ ei⁹ accipe ⁊ ſepelire cõcedenduz eſt eis. nec aliꝰ pñt coꝛpa eoꝝ ſepeliri niſi ꝺ ꝓncipis licẽtia. ⁊ hoc ꝓncepſ q̃ñq̃ non cõcedit. vt ſi erat dãnatus ob crimẽ leſe maieſtatis. Itẽ coꝛpa coꝛ q̃ ſunt obuſti nõ ſz ſepeliri ſine ꝓncipiſ ꝑabola vt puta oſſa que remãſerũt vel cinis collecta.

Si quis. In inſulã deporꝛtat⁹ aut relegatus ibidẽ deceſſit non poteſt ſepeliri extra ullam inſulã niſi de ꝓncipis licẽ tia. ⁊ ſic pẽa etiã poſt mortẽ durat.

Coꝛpoꝛa. Coꝛpoꝛa dãnatoꝛum ad moꝛtem quibuſlibet petentibus ad ſepeliendum ꝓnceps concedit.

De appellationibus. Rub.

Appellandi uſus. Eſus appellandi fre quẽs eſt ⁊ neceſſari⁹. per appellar̃. eũ coꝛrigiꝛ qꝺ male iudicatũ erat ſiue do lo ſiue impitia. ſz q̃ñq̃ deteri⁹ iudicer̃ ĩ cã appellar̃. ꝙ in ꝓma. Queſitũ. Si pr̃ceps rñdet alicui iudici de qua dã q̃ſtione: ⁊ iudex ſm illã rñſionẽ iudicat: põt appellari a ſen tẽtia ꝑdicta. põt eũ eẽ ꝙ iudex in cõſulẽdo ꝓncipẽ fuit mẽtit⁹ ⁊ ſic ꝺtra rñſionẽ ſiue reſcriptũ ꝓncipis appellari videt̃ ⁊ dic ꝺ hoc vt in glo. dñi mei ac. que incipit. nõ dicas appellari ⁊c.

Hinc. Dic caſum vt in glo. dñi mei ac. q̃ incipit Jo. ⁊ az.

ꝛc.in fine glo.ibi vel tertio ꝛc. ¶ Si q̄s. Alia quadā appellauí ad quēdam iudicē cū deberē ad aliū iudicē appellare.q̄ritur an mihi error me⁹ pdict⁹ noceat.ꝛ distinguit.nā si appellauí ad minorē iudicē q̄ fuerit iudicās.ꝛ tūc mihi nocet.si aūt cū deberē appellare ad quēdā q̄ erat aliquātulū maior iudicāte appellauí ad quēdaz magis maiorē:nō nocet mihi.ꝛ ō b̄ dat exēplū.nā cū iussu ꝓncipis cōsules iudicē delegarūt in cā mea quā hēbam cuz titio:deinde a sīa istius delegati appello ad ꝓncipem cū deberē ad cōsules appellare nō nocet mihi.ꝛ ip si cōsules de cā appellat. cognoscēt ac si ad eos esset appellatū. ¶ Libelli. Nūc docz qualiter fiat libellus appellatorius Secūdo dicit q̄ si in ipsa die qua est lata sīa volo appellare sufficit si dicā appello. Tertio dicit q̄ in appellatiōe nō ē necesse declarare ꝓtra quē aduersariū appellet.itē si in appellatiōe quosdā ex aduersarijs noiauí quosdā nō, vt cū essent plures mei tutores quōdam cōtra quos egi ꝓpter malā administrationē ꝛ succubui,nūc appello ꝛ quosdā ex eis nomiō satis est vt cōtra oēs videar appellasse,sec⁹ si ipsi tutores fuerūt cōdēnati mihi.ꝛ q̄dā eoz appellāt quoz noīa in libello appellatōis sūt apposita.nā nō ꝓdest alijs quoz noīa nō sūt apposita Itē ꝛ appel. ē apposita cā q̄re appellet.poterit tū in ꝓcessu cāe aliā cāz allegare ꝛ illā emittere ꝛ ꝓsequi appellat.q̄buscū q̄ mōis poterit.ꝛ hoc dicit hic.§.cum duabus legibus sequē.

B executore. Ab executore sentētie nō appellat. ꝛ dic de hoc vt in glo.ſz bene pōt appellari ab eo q̄ male sentētiam interptari dr.ꝛ de hoc da exēplū vt in glo. hic posita q̄ incipit.si quo mō alter ꝛc. ¶ Allio condēnato. Allio condēnato is cui⁹ interest pōt appellare vt ecce ꝓcuratore condēnato pōt dñs appellare. Itē victo ēptore ꝛ non appellāte auctor ei⁹ pōt appellare. Itez si autor egit ꝛ succubuit poterit ēptor appellare.vt q: forte vēditor nō ē soluēdo. Itē cū vēditor appellauit.poterit ēptor in cā appellatōis cū vēditore adeē. vt si eū hēat suspectū. Itē cū debitor me⁹ obligasset mihi fundū conuētus ad fundū rei vēdicat.a quodā q̄ se dñm dicebat succubuit in hac cā ꝛ appellauit:ꝛ nō ex fide agit.potero ego creditor in hac cā adesse. sīa enī ō debitorē meū lata mihi pūti ꝓiudicat. Itē si ꝓcurator alicui⁹ succubuit pōt ꝓcuratorē ordinare ad appellādum. Itē si ego ꝛ tu sumus hr̄des titij:ꝛ tu agis cōtra debitorē hereditariū ꝛ pateris te succūbere in mei ꝓiudiciū. potero ego appellare.q: mihi quale q̄le ꝓiudiciū fecit illa sīa. Itē fideiussores titij titio cōdēnato possunt appellare. Itē ēptore victo fideiussores vēditoris possunt appellare. Itē si scriptus hr̄s succubuit in q̄rela cōtra eū mota:legatarij ꝛ sui q̄bus erat in testō relicta libertas possunt appellare si dicāt colluſuz fuisse.ꝛ si,script⁹ appellat ꝛ trāsigat|possunt legatarij ꝛ sui q̄bus erat relicta libertas agere ad legata ꝛ libertates si dicāt ꝛ pbēt in fraudē eoz fuisse trāsactū. Idē ꝛ si trās egit sine appellatōe. Ultimo dicit ea die qua est data sīa potest appellari viua voce,ꝛ sic sine scriptis.post ꝓmā diē si vult appellare dz libellū appellatorijū offerre infra biduū q̄cz infra triduū.ꝛ hoc dicit hic.§. vlcz in fine legis.ꝛ sequēs ler.

Non tātuz. Aliqs est dānatus ad supplicū. pōt ipe appellare. Itē alius etiam extraneus ꝓ eo etiā inuito eo.

Cum quidā. Timore ꝛ minis iudicis q̄ tulerat sīaz nō fuí.ausus appellatōis libellos ei dare.sed cozā vicinis obtuli appellat.meam satis est.

Aliud. Qui appellat nō dz iniuriosa v̄ba dicere iudici a cui⁹ sentētia appellat.ꝛ si dicat punietur.fran.

Aliud. Res publica vel pupill⁹ dicūt sticū fuū|suū lata ē sentētia ꝓ stico q̄ sit liber.nō pōt respu. vel pu.restituī, petere:sed pōt appellare.

Q̄. Plures tutores sepatim cōdēnati sunt ex mala ge|stione vni⁹ eoz oēs debēt appellare nec sufficit vnū appellasse. Itē si actū est ō vnū tutorē ꝓ plurib⁹ spēb⁹ male administratis:ꝛ ꝓ vnaquaq̄ spē odēnatus est:ꝛ appellauit. ꝛ si mul coadunate ascēdunt.ex.l.auri. dr q̄ ꝓnceps de causa appellatōis cognoscet. Itē si egit ō plures quōdā meos tutores ꝓ mala gestiōe eoz ꝛ cōdēnati sint in.c, sufficit vnū ex his appellare ꝛ pdest alijs. sed nu nq̄d q̄libet eoz exiget in centū. ꝛ dr q̄ nō.ſz ꝓ ꝓtes q̄libet soluet odēnatō em. Primo dicit qō dr alias plurib⁹ in cōi cā odēnatis: sufficit si vn⁹ appellet:est ita demū vez: si ex vna cā fuerint odēnati. q̄d eīm si vnus fuit odēnatus eo q̄ nō gesserat tutelam. alter eo q: male gesserat. vnius appellatio alteri non prodest.

Cum ex cā. Condēnatus ad.c. appellauí pēdente appellatiōe primus iudex coegit me ad condēnat.soluendā ꝛ solui.postea in cā appellatōnis obtinui.faciet iudex mihi restitui q̄ solueram.

Si cōstat. Quidā est electus in duūuiruz extra solēnem ordinē:ꝛ appellat.frustra appellat:cuz suo iure electio nō reci

Appellāti. Appellauí a sentētia quadā in q̄ plura cōpromissa erāt: tenet appellatio licet nō exp̄ssi a quo capitulo appellarē. Itē licet vnā cām tm̄ appellādi habeam:tenet appellatio mea.

Si pluso:io. Cū agit querela cōtra scriptū heredē ꝛ sententia detur cōtra scriptum:possunt legatarij ꝛ sui quibus erat in testamēto pdicto,libertas relicta appellare ab illa sentētia si collusum fuisse in ꝑma cā dicāt. Itē in querela q̄motur cōtra scriptū possunt legatarij ꝛ sui pdicti adeē in dicta cā si suspicant aliq̄d mali de herede scripto. Itē cū agit querela contra scriptū heredē ꝛ eo absente data est sentētia cōtra eum nō ꝓiudicat hec sentētia libertatibus nec legatis relictis in testamēto:imo legatarij ꝛ sui q̄bus erat libertas relicta petēt legata ꝛ libertates ab eo qui obtinuit ꝓtra scriptū hr̄dem.

Serui. Seruo meo dānato possum appellare. Itē quilibet alius meo nomīe appellare pōt ꝛ si nullus appellet ip̄se seruus appellare potest.

Constitutōes. Cōstituit, que dicūt nūl nouí fieri appellatōe.pēdente nō habēt locū in q̄busdaz psonis dānatis que statiz si condēnant debēt pati penā.ꝛ noiat eos in littera

Cum in vna. Condēnatus suz tibi ad decē nomīe sortis in alia sentētia sum dānat⁹ ad.v. noīe vsurarū per stipulat.ꝑmissaz volo appellare.nō sufficit vna appellatio,ꝓtra q̄s sentētia. Secūdo dicit.tutor dat⁹ pupillo excusabat se. de iecta fuit excusatio, vult tutor appellare pōt interiz cū dat⁹ curator.ꝛ alius tutor etiā dabit si nō sufficiat curator. vt cū pupillo predicto delata est hereditas ad quā adeundā non sufficit autoritas curatoris.

Item. Seruo meo dānato appellauí possuz ordinare ꝓcuratorē vt ꝓcedat in causa.

Si expressiz. Sētentia lata expressim cōtra iuris rigorez i.cōtra legē appellatōis nō valz ipo iure.ꝛ tō nō est op⁹ appellare.sed si q̄s appellet:ꝛ nō,ꝓsequat nō cōfirmat per b̄ ꝓma sentētia.ꝛ da exēplū in hac.l. vt si iudex ꝓnunciet minorez.xiij.an.posse restari.nō enī valet ipo iure hec sentētia.

Si suspectū. Quidā amicus pupilli dicit tutorē pupilli suspectū.ꝛ sic petit eū remoueri a tutela. Itē cū quidā tutor datus pupillo excuset se, ꝛ aliq̄s noīe pupilli defendat i hac cā pupillū volēs tutorē illuz posse excusari in vtroq̄ casu iste dr alienā cām agere vt si succūbat hēat triduū.ſz ꝓcurator q̄ in rē suā cōstitut⁹ si succūbat in cā bz biduū ad appellandū q: suā cām litigat.|Itē miles si in cā sua succubuit pōt appellare infra tp̄a que p̄uat|dātur ad appellāduz.ꝛ si nō appellet infra tempus statutum. postea non auditur.

Episcopus. Cū deberet appellari ad p̄sidē appellatū est ad ꝓncipē.dr q̄ hec cā appellatōis mittit ad p̄sidē. Itē si ip̄ses deleget iudicē in q̄dā cā:ꝛ appellat a sentētia delegati ad ꝓncipē nō recte ē factū.remitti ergo cā dz ad p̄sidē. Subsequēter dicit,duo magistr⁹ electi sunt:vn⁹ appellat. interiz alē subijt honus vtriusq̄ officij.ſz si vterq̄ appellet:ali⁹ pōitur in locū vtriusq̄.ꝛ q̄ illoz appuerit iniuste appellasse emendabit reipublice oē dānum qō ex appellatiōe eius habuit.ꝛ si vterq̄ iuste appellauit tūc p̄ses vel ꝓnceps extimabit cui b̄ fit afferendum forte ad nominātez. Itē electus ad ānonam administrandā si appellet dabit ali⁹ interiz loco ei⁹. Ultimo pōit cā in quo seq̄strant fruct⁹ agri petiti:pēdēte appellat,vt si de

populabātur ab aduersario q̄ condēnatus ad restituē, fundi appellauit.fran.

A Dprincipē. Quidā iudex cepit cognoscere ō cā appel latiōis putās eā ad se spectare,postea vidēs eā ad se nō spectare,sed ad prīcipē remisit cām ad ꝑncipē. ōz ꝙ pōt ꝫ iudex destruere,ꝛ anteq̄ remittat ꝛ post acta facta corā eo.

E Xconsensu. Preses ꝓuincie legauit nobis iudicē in cā noſtra:ꝛ ꝓmisim' ꝙ nō recusarem' delegatū. ōz ꝙ a sen tētia talis delegati pōt appellari. Secūdo dicit. ꝓcurator ce saris cognoscēs nō vice ꝑsidis de lite ꝓuatoꝝ delegauit iu dicē in ea cā:nō potuit. ꝛ iō a snīa talis delegati nō appellaē cū nō valeat ipso iure. Tertio dicit.pē me' ꝓ quodā fundo pe culiari egit,vel alia re peculiari,ꝛ succubuit.oē ꝙ possuz appel lare noie eius nō alias. Ultimo dicit. cōtumax ꝯ quē est lata snīa nō appellat,ꝛ reddit ratio in littera.

D Egociorꝝ. Dic casum hui' ꝑn.vt dixi .s. de re iudicata l.fi,vbi est hoc prīn.deꝫbo ad ꝫbuz. Curator. Cura tor iuuenis egit ꝯ hēdes tutoris iuuēis.ꝛ succubuit,deinde ap pellauit;ꝛ iuuenis ꝙpleuit.xxv.an.ꝛ cepit exequi cām appella tōis,deinde in militiā iuit, nūc reuersus debz exequi cām ap pellatōis:non contra curatorē suū quōdam ob hoc agere.

A Dimpatorē. Preses cāz appellatōis remisit ad ꝓinci pez ꝓtibus volētib',deinde princeps hāc cām remittit ad presidem,poterit ꝑses cognoscere.

C Uator. Tutor in cā pupilli appellauit vl' curator in cau sa adulti,deinde decessit hic tutor vel curator.oē ꝙ hēs ei' oz ꝙplere cām appellatōis.ꝛ b ēvez nisi sint reddite rōes.

C Reditor. Creditor egit ꝓtra fideiussores, deinde citat' ad cām pagendā nō venit. ꝛ sic absoluti sunt fideiusso res, nūc suus creditoris appellat. oē ꝙ non tenet appellatio. Secūdo dicit. iussus vt exhibeas instrā que fueras cōfessus penes te,eē.ꝛ nō exhibes:ꝛ ōlato mihi sacramēto iurauī quā ti mea itereſt ꝛ in eo fuisti ꝙdēnat',oē ꝙ potes appellare a ta li snīa. Tertio dicit.tutore legitio remoto vt suspecto dati sūt alij tutores iuuēibus q̄ tutores egerūt ꝯ remotū act.tutele.et iudex condēnauit eū in minus q̄ debuit.tutores appellauerūt interiz iuuenes facti sunt adulti. oē ꝙ ipi adulti possunt ꝓse qui cām ap.etiam inuito aduersario.idē si curator in cā adulti appellauit,deinde adult' ꝙpleuit.xxv.an.naz fact' pfecte eta tis poterit ꝓsequi cām appellatōis inceptam a curatore suo quondam.

¶ A quibus appellare non licet. Rub.

t Ractandū est. Non pōt appellari a sentē tia ꝓncipis. Itē nec a snīa senat'. Item cū aliqua ps ātē snīam iudicis dixit se nō appellaturā nō poterit amō appellare. Itē cum princeps delegat cām b exꝑsso ꝙ nō possit appellari a snīa ō legati:nō poterit amō appellari.ꝛ excepto principe ali' iudex nō posset hoc vetare.

Q Uesitū est. Arbiter.i.iudex delegat' ad fideiussores ꝑ bādos si iudicet sup hoc pōt appellari ab ei' snīa. qui dā tñ dicunt ꝙ delegans sine appellatiōe possit eā corrigere.

¶ Quis ꝛ a quo appelletur. Rub.

Q Uod dicitur. Nō dicitur a sententia dele gati appellari ad delegantez adeo est verum ꝙ ꝛ si delegans decesserit ad ei' suc cessorē in eodē officio appellabitur a sentētia dele gati.in secūda parte ibi ab eo cui,quis ꝛc.pone casuz:vt i glo. ibi posita.

A Ppellari. A sentētia legati ꝓcōsul' pōt appellari.ꝛ ip se ꝓconsul de appellatōne cognoscit.

D Ato iudice. Magistratus ppli romani delegauerūt iu dicē iussu principis qui princeps forte mādauit eis cer tum iudicem dari,oē ꝙ a snīa delegati appellari debet ad ip sos magistratus rome.

¶ Quādo appellandū sit:ꝛ intra que tempora. Rub.

Iquidem. Preses iudicauit titiū in insulā ō portandū,tandē cum nō haberz in sulā rescripsit imperatori vt insulā assignet. q̄ritur/quā do iste possit appellare an statī: an etiā post rīsuz ꝓn cipis.ꝛ dicit ꝙ vel statim vl' post rīsionē prīcipis/pōt appel lare quo istoꝝ tpe vult. Secūdo dicit.pses tenet in carcere de curionē qui deliq̄rat;nō tñ pōt eū punire:misit litterā ad prīn cipē vt cognosceret de hoc:ꝛ mādaret ei qnā penā impōeret.ꝛ princeps de hoc rescripsit, dicit ꝙ hic decurio pōt appellare post hoc rescriptū. Tertio dicit.tutor dat' nō appellat:sed ex cusatōes suas alleget. ꝛ si reiecta sit excusatio pōt appellare. secus in electo ad aliq̄ aliud munus vel ad honorē cuz dicat se velle excusare.nā appellare debz. alias nō pōt se excusare. ¶ Volent. Dic casum vt in glo.que incipit ordo ꝛc. ¶ Bi duū. Duo vel tres dies qui dātur ad appellandū currere in cipiūt ex die snīe late.sed q̄d si est sentētia lata sub condit',cer te non debz dari sub condit. lata nō tenet. ꝛ incipiūt dies cur rere a tēpore late sentētie. ꝛ dies qui dant' ad appellandū/in sentētijs.idē intelligas vbicūq̄ appellatur, vt ab elect.alicu ius/muneris.vel simili de cā. ꝛ isti dies qui dant' ad appellan dum quo ad q̄d sunt vtiles.ꝛ de hoc dat exemplū. Postea di cit in ꝓpria cā dat' biduū ad appellandū.in aliena triduū.ꝛ q̄ dicatur ꝓpria cā declarat. Item que dicat' aliena cā. Ultio dicit.aduersus absentem est lata sentētia:dies infra quos pōt appellare incipiūt currere a tēpore quo sciuit sic sentētiam la tam.ꝛ hoc est verꝫ nisi ꝓcuratorē haberet in cā: qui ꝓcurator si non appellet nocet domīo.

S I ꝓcuratorio. Procurator me' ꝓ me egit ꝛ succubuit deinde appellat. ꝛ iterum succubuit.vult nūc appellare pōt intra triduum. Secūdo dicit.lata sentētia cōtra vnū:ali' cui' interest pōt appellare intra biduū. ꝛ reddit' rō in littera. Tertio petebar in libertinitatē,dico me ingenuū ꝛ succubui. pater meus intra biduū pōt appellare. Itē,aliquo iusso deca pitari aliqs de suis cōiunctis vult appellare.pōt infra biduū.

I Llud. Judex cause nre cū scribere vellet ad prīcipē te norē cāe ꝛ actoꝝ:ꝛ ab eo hre cōsiliuz: ostēdit litterā ptī bus in qua acta ꝛ tenor cāe cōtinebant',ꝛ ptibus hoc placuit deinde prīceps rescripsit.dicitur ꝙ nō pōt appellari per ali quā partinm ab illis litteris.

¶ De appellationibus recipiendis vel non. Rub.

N On solent. Nūc dic q̄ possint appellare a sen tentia lata.

A Nte. Jussit iudex fuū torꝝrī in cā ciusli vel in cā crimia li.nō tñ ea ꝑcesserant per que posset vel deberet torꝝque ri.dicitur ꝙ ab ista interlocutoria pōt appellari.fran.

I Ntra. Petij quēdaz tutorē remoueri vt suspectum:ꝛ suc cubui.possum appellare infra triduum.

E Jus. Quidā appellauit ꝛ differt ꝓcedere in cā eo ꝙ de hoc rescripsit ad prīcipē ꝛ eius respōsum expectat. nō audit' volens ob hoc differre.ꝛ si appellet ab hoc: non recipi tur eius appellatio.fran.

J cuius. Cum appellare vellē a snīa iudicis obtuli ei li bellū appellatōis.iudex nō recipit eū.oē ꝙ mea appellatio ꝓ recepta est.ꝛ debeo ire ad iudicē q̄ de appellatōe cognoscet.ꝛ si aliq̄ ipedimentū interuenerit ꝙ non potuit interiz iri ad iu dicē appellatōis ipedimēto cessante ibit'.si aūt cū iudex nō re cepit appellatōem meā iui ad prīcipē vt cognosceret de ap pellatiōe cū ad aliū iudicē ire deberē: nō mihi nocet.sec' si ad minorē iudicē iui ꝙ eēt ille q̄ de appellatiōe mea cognoscere deberet.nā nō mihi ꝓdest. Ultimo dicit. non recepta mea ap pellatiōe debeo ire corā iudice cause appellatōis infra tempo ra ad hoc statuta.qō dic vt in glo.

C Iendū. Cū appellauī ꝛ iudex nō recipit appellatōem meā:oīa stār in eodē statu: nec q̄cq̄ mutādum est etiam si ꝯ fiscū appellasseꝫ. ꝛ iudex q̄ nō recepit appellatōem oz sen tētiā mānifestare mihi:ꝛ cām dicere q̄re nō recepit appellatōeꝫ ꝛ ei' exemplum dare mihi debet.

S I res. Ponit q̄nq̄ casus in q̄bus nō appellat',ꝛ est rō

in omnib⁹ quia nō recipiūt dilat. qō apparet ex littera. fran.

¶ De libellis dimissoriis q̄ apostoli dicunt. Rub.

Hunc dicit q̄ iudex a quo appellat dz epistolas mādare iudici cogniturō de cā appellatōis. z illa epla vocat littera dimissoria siue apostoli. Secundō dicit. qđ debeat continere illa epla. Tertio dicit. ps q̄ appellat dz petere infra tps ad hoc statutū qō est. xxx. dier. a iudice a quo appellauit ista epla fieri z demādari. z sufficit si petijt: licet nō sit facta nec sibi noceat.

¶ Nil nouari appellatione interposita. Rub.

Appellatōe interposita siue

a Appellatione. est recepta siue nōdū est recepta: nil interim est nouādū quādiu iudex sup cā appellat. z dat exēplū de iusso p sniam relegari q̄ appellauit. nā interiz nō relegabit. idem de iusso deportari. Idē de iusso remoueri ab ordine q̄ si appellēt interim nō pceder ostra eos. Vltimo dicit ex pluri⁹ delictis titius fuit accusat⁹ z condēnatus z appellauit ppter q̄daz delicta se iniuste dicēs ꝺdēnatū: ppter q̄dā nō. quer. an interiz puniet ppter illa delicta ppter que nō appellauit. z distinguit. nā si hec delicta propter que nō appellauit sunt graviora aliis: tūc nō differt executio.

¶ Que sentētie sine appellatōe rescindant. Rub

Quattuor casus ponit in q̄bus snia re

Iudex. tractatur sine appellatōe quos videas in littera. Vltimo dicit. peto a te. x. z tu a me petis. x. condēnat me iudex vt tibi dem. x. z non dū te mihi cōdēnat. dicebat olim q̄ nō erat necesse me appellare a tali snia q⁹ nō cogebar tibi soluere ex tali snia cū possem cōpensat. opponere. sed certe tenet snia z appellare possum si non iuste me condemnatum dico.

p Iulus. Sentētia data aduersus titium q̄ tpe snie erat mort⁹ nō valet ipso iure. Itē iudex delegat cōtra titiū quēvolebā cōuenire. z titius erat iam mortuus. non tenet delegatio z sententia a tali delegato lata non tenet. fran.

p Iulus. Si receptū iudicis impossibile ꝺ iure non tenet vt si iussit ptes quadā die adesse in quadā taberna. z dic de hoc vt in glo. idē si est impossibile de facto. vt si iussit cuidā q̄ promiserat titiū facere stare iuri vt eū titius exhibeat in iure cū titi⁹ iā decesserat. nā hoc pceptū nō tenet. z de hoc dic vt i gl.

¶ De cā appellatōis relinquatur. Rub.

Dicit q̄ cāe appellationū si sunt

Q Ueri solet. pecuniarie possunt p aliū exerceri z de hoc extat qōdā rescriptū cui⁹ verba ponūtur in littera. si aūt cā sit capitalis nō pōt p procuratorē exerceri. idē si talis sit cā p quā possit imponi pena maior relegat. in cā aūt pecuniaria ex qua impōitur pena infamie pōt ostitui procurator. z hec habet locū tā ex pte appellātis q̄ ex pte eius q̄ appellat. z vt generaliter dicā. ois cā que nō pōt p aliū exerceri nec eius appellatio exercebitur per alium.

¶ An per aliū cause appellationū reddi possint. Ru.

Procurator me⁹ appellauit

s Si procurator. deinde rōem administratōnis sue mihi reddidit. z sic desijt esse procurator. dr q̄ potest pcedere ipe idē in cā appellatōnis. z eo cessante possū ego pcedē sm qō. z ō adolescēte dr. s. ō appellat. l. fi.

¶ Si tutor vel curator vel magistra. appellauerit. Rub.

Electꝰ ad aliq̄ō mun⁹ appellauit sicut

h Si qui. habit ome ꝺ anū qō interiz accidit rei pu. ipse dz emēdare. si aūt obtinuit tūc pses vl pceps estimabit ad quē ꝺ anum hoc reducēt. forte ad eū qui ꝺolo malo illū elegit. z si interim pendente appellatōe decessit hrs eius debz psequi cām appellatōnis ppter piculuz medij tpis. z ō dicit hec. l. z sequens.

¶ Eum qui appellauerit in puincia defendi oportere. Ru.

Appellaui a quadā snia. z ob hoc cum

Si quis. cōuenire ad aliq̄d in puincia. debeo ibi defendi. si eo cus fi sim absens extra puincia cā rei pu. naz interim nō cogor me in puincia defendere h. o. cū. l. se.

¶ Apud eum a quo appellat alia cām agere cōpellendū.

Appellaui a sentētia ꝺni ricardi de villa prātis hosi. nūc cōuenior cora eodē ꝺno scacauello. ab alio ego dico q̄ eū offendi ob hoc q̄ appellaui ab ei⁹ snia vt sic sit suspect⁹. dr. q̄ nō audior: imo teneor agere z defendere me in aliis meis causis coram eo.

¶ Si pendente appellatōne mors intervenerit. Rub.

Appellaui a snia lata cōtra me

a Appellatore. nūc ō cessi sine hrde. dr q̄ appellatio ē extincta cuiuscūq̄ generis cā fuerit. i. siue ciuilis siue criminalis. si aūt reliqui hrdes q̄ adiuit hrdit. me am: si nullius interest cām appellat. expedit: tūc nō cogit hrs me⁹ prosequi cām appellatōis. z pōtur exēplū infra in littera ibi. nullius aūt. z. z est tale. si snia lata cōtra me iudicabat me relegandū. de bōis aūt meis nihil dicebat. z ego appellaui z decessi interim relicto herede. nō cogit heres me⁹ psequi cām appellatōis. hoc em̄ cāu nullu⁹ interest cām psequi. si aūt iterest alicui⁹. i. fisci cām appellatōis expedit: tūc cogit hrs me⁹ psequi. z pōtur exēpluz qñ interest fisci. vt si in snia dictū est me deportandū vel relegandū bōis adēptis. vel in metalla dādū: z appellaui ab ista snia. z interim decessi relicto hrde hoc casu heres me⁹ tenet prosecq̄ cām appellatōis. z nō aliter bōa mea hēbit heres nisi pria snia retractet. alias hret fiscus q̄ñ aūt interesset priuati appellatōem exerceri nō hēs in hac exēplū. sed fere oēs cause appellationū sunt tales q̄ interest aduersarij procedi in causa appellatōis. ¶ Tutor. Tutor in cā pupilli appellauit. tandē decessit relicto titio hrde. heres ꝺdi ctus reddidit rōem pupillo de eo qō gesserat tutor. dr q̄ cogitur reddere cām q̄re appellauerat tutor in cā pupilli. sed diu⁹ seuer⁹ dixit q̄ tutor post q̄ reddidit rōes nō cogit cām appellatōis reddere. z sic multo magis nec ei⁹ heres cogitur.

¶ De iure fisci. Rub.

xvi. numerat casus in q̄bus bona

Varie cause. nūciant ad fiscū. bōa aūt ꝺlata ad fiscū vt hēditas aliqua ad eū ptineret ipso iure si soluēdo sint alias nō. qō dicit in glo. ¶ Diuus. Dic casū in hoc. §. z sequēti vt hēs in glo. hic posita q̄ incipit. detuli bona. ꝛc. frā. Cause aūt. Dic casū vt in glo. hic posita q̄ incipit. duo dicit. ꝛc.

e Ex q̄busdā. Pōit tres casus in q̄b⁹ deferēs bōa in fiscū lz nō pbet nō infamat. z dic eos vt in lra hēs z expōe lram vt in glosis. frā. ¶ Diuus. Cū fisc⁹ hret cām cū titio: puta fundū. petebat fisc⁹ a titio rei vē. z petebat fisc⁹ a sempronio exhiberi q̄dā instra que dicebat ad hāc cām spectare: q̄ sempronius nō exhibet. dr q̄ psumitur sempronius subtraxisse ea instra q̄ sunt nocitura huic cāe fisc. nō alijs ei⁹ cāis psumit nocere. Secūdo dicit. in q̄b⁹ cāb⁹ fisc⁹ habēs cāz cū vno possit petere ab alio sibi exhiberi instra spectātia ad hāc cām. ¶ Senat⁹. Decreuit me ferre cepi q̄dam bōa possessa a titio in fiscū. tādē inder fecit me citare vt pcederē in hac cā. nec veni cora iudice. z etiā titi⁹ citatus nō vēit. dr q̄ ego z mei fideiussores tenētur fisco ad ome dānum qō ex hoc hz. Itē titi⁹ dz absolui ab ista delatōe z apponi dz cā q̄re absoluit. s. ob culpā z cessat. delatoris. eadē pena impōit etiā mādauerat mihi vt deferē bōa illa in fiscū: ob hoc cogor mādatorē notare. ¶ Impator. Prohibet fu⁹ deferre aliq̄d ꝺ dnm suū. Itē libert⁹ phibet mādare aliq̄d defendum ꝺ patronū suū. ¶ Cōplura. Dic casū vt in glo. q̄ incipit. q̄dā titij. ꝛc. ¶ Nō intelligit. Instituit quēdā capacē hrdē z eū pala rogauit vt talē meū fundū det titio q̄ erat nō capax. nō punit hic hrs. hz si in eodē testō dixi postea: de eo qō te rogauit rogo vt cōpleas, iul⁹ dixit. hīc hrdē pdere hrditat. hz ma

le dixit, & subiecit infra ibi. iō q̄ ꝛc. postea dicit q̄ ḡs dicat in fraudē legis. fidē accōmodare, sub sequēter dicit. hꝰ rogat, est tacite dare. c. cuidā nō capaci. deinde illō idē ꝛ eidē palā rogat, dare. ꝑualet q̄ palā dictū ē: vt sic ñ videat ꝯ. l. fidē accōmodare. Postea dicit, grauat⁹ est heres dare. c. cuidā nō capaci q̄ fact⁹ est postea capax tpe mortis testatoris vel ecōtra, dr exitū spectandū. vt si tpe mortis testatoris sit capax legatarij; hēat legatū alias nō. q̄d sūt sit de pena imponēda hꝰ divl nō. dic vt in gl. hic pōita q̄ incipit. si vtroq; tpe ꝛc. subsequent dicit. q̄liť oñdať tacitū fideicōmissuz. Ultio dicit. quotiēs bona auferanť hꝰ di ob hoc q̄ tacitā fidē accōmodauerat de dā do legato cuidā nō capaci. ꝛ sic hec bōa ad fiscū ꝑtinent: fisc⁹ tenet soluere oia q̄ vtilit in testō sunt relicta. ¶ Diui fratres ¶ Cū procurator vēdit rē fiscalē dr eā vēdere iusto ꝑcio. ꝛ dicit q̄ fit iustū. ¶ Cū quinquēnū. Cōduxisti ꝑdiū a fisco ysq; ad q̄n quēniū: q̄ ꝑ te fideiussit. nūc finito tpe ꝑdicto remanes in eadē cōdit. dr q̄ nō teneor ꝑ futuro tpe. Itē nec ipe cōductor cogitur recōducere finito tpe. ¶ Si posteriori. Fisc⁹ successit posteriori creditori titij. dr q̄ fiscus vti dr eodē iure quo ꝑuat⁹ vtereť si viueret. Secūdo dicit fisc⁹ hꝫ debitorē. nō pōt cōuenire debitorē debitoris nisi in cāibus quos ponit in ſra. ꝛ eos dic vt in glo. q̄ incipit. q̄ sunt nō soluendo ꝛc. ¶ Diu⁹. Heredita. fisci. Cū quādā heredit. a te possessaz in fiscū deferē dū fisti mihi aliq̄ ꝑciū vt ē sisterē. dr q̄ ꝑ confesso hēaſ. ¶ Procurator. Procurator cesaris vēdidit quādā rē ꝛ duplū vel triplū ꝑ euictōe ꝓmisit. licet eniť cať res ēptori fisc⁹ tā tū simplū ꝓstabit. Secūdo dicit. ꝑcurator fisci vēdendo rē fiscalē ꝛ tradēdo ēptori tūc ēptoris fit cum ꝑcium soluerit. ¶ Iscus. Fiscus succedēs ꝓmato ꝑ antiquo tpe iurē ꝓpriuati vtiť. sed postq̄ successit vtiť ꝓuilegio suo. ꝛ de primo da exemplū. vt i gl. q̄ incipit: vt ꝛ C. credi. euict. ꝛc. de secūdo da exēplū vt. ff. de vsuris. cū q̄dā. §. si debitores ꝛc. Secūdo dicit. fisc⁹ succedit creditori titij q̄ titi⁹ ad vsuras modicas tenebať ex tūc incipiēt deberi fiscales. i. semisses ex quo fisc⁹ cōuenit in iudicio titiū debitorē. ꝓuilegijs sūt alijs vt in hypotheca ꝛ alijs: ex tūc vtiť fisc⁹ ex quo nomē titij receptū ē inť noīa debitoris fisci. Ultimo dicit q̄ ꝓuilegia ꝑpetuut fisco. cadē ꝑpetūt ꝛ ꝓmonio cesaris. Itē auguste vtor ꝓuincipis. ¶ Iscus. Fiscus dicit aliquē suū fuū. ille se liberū dicit. in hac cā dr adeē aduocar⁹ fisci. ꝛ si iudiceť cōtra fiscum absente eius aduocato non tenet. ¶ Nox. In heredit. fisco q̄sita inter cetera q̄ ibi sūt: sūt fui castaldiones. ꝓhibet ne procurator vendat eos. ꝛ si fiat contra dicit non valere. ¶ Ctius. Luti⁹ istituit sibi heredē ex dodrāte sororē suā in reliquo instituit meuiā vxorē suā ꝛ socerū suū. deinde mortuo lucio nat⁹ est posthum⁹ ex meuia. ꝛ sic ruptū est testū. q̄ posthum⁹ infra paucos dies decessit. ꝛ sic mť ei⁹. s. meuia succedēs huic puero hꝫ oīa bō a. nūc soror testatoris accusat meuiā de morte testatoris q̄ venenauit eū. in hac accusatōe succubuit ista soror testatoris ꝛ appellauit. pēdēte appellatōe ꝺ. cessit meuia. dr q̄ appellatio est extincta. fisc⁹ tñ poterit ꝑsequi bona que scelere sunt quesita. ꝛ hoc ꝓbato bēbit illa bona. ¶ Non puto. In dubijs est interpretandū ꝓ fiscū. ꝛ dic vt in glo. fran. ¶ Non possunt. Illa bona dicūtur ad fiscū ꝑtinere cū effectu que supsunt satisfacto creditoribus. fran. ¶ Metallū. Dānatus in metallū fit seruus. ꝛ qō relictū erat ei q̄ postea dānatur in metallū non vadit ad fiscū. ꝛ dicitur seruus pene non fisci.

¶ Dicto. Relictū est legatū nō capaci masculo vel femine anteq̄ ali⁹ hoc legatū deferat in fiscū. ipse legatari⁹ dfert hoc legatū in fiscū dicēs se non capacē. ꝛ hoc ꝓbat. s. legatū. dr q̄ dimidiā legati accipit fiscus ꝛ aliā dimidiā retinet legatari⁹. vl legataria. nec est vis qua ex cā fit nō capax vt q̄a incestuosus vl aliā ex cā. sub. dūtamē nō ꝓpter suū delictū. q̄ tūc secus. qđ dic: vt in c. §. penult. ꝛ si ille q̄ sic detulit decedat āteq̄ hoc legatū vadat ad fiscū. heredi ei⁹ hoc idē ꝓmiū debitur qđ defunct⁹ habuisset si vixisset. Dz quid si decessit legatarius nō capax añq̄ se deferat. Certe heres eius deferendo: siquidē animū deferēdi habuisset defūctus; nō tamē detulit morte ꝓuentus: illud idē cōsequeť qđ defunct⁹ esset consecutus si vixisset ꝛ detulisset. secus si nō habuit animū deferēdi defunct⁹. nā tūc heres eius deferēdo cōsequit vulgare ꝓmiū. i. tertiam eius qđ detulit. vel aliter expone vt in glo. que incipit tertie partis ꝛc. ꝛ hoc etiam diui fratres rescripserunt. ¶ Cuz āte. Heres rogatus in testamēto tacitū fideicōmissuz dare q̄dā non capaci. ante apertū testamētum hoc manifestauit fisco. postea apto testamēto legatarius hoc idē manifestauit. i. se non capacē qđ fecit heres non sibi prodest. qđ añt legatari⁹ fecit prodest sibi. s. vl dimidiaz legati retineat. Secundo dicit. qui se detulit non capacē habz beneficiū r. aiant i. dimidiam legati retinet. qui añt defert aliū non capacē etiam filium vel seruū suū cui erat aliquid legatū nō pōt deferre s. vt habeat dimidiā legati. sed tertiuz habebit. Tertio dicit. qui quasi indigni ꝓpter eoꝝ delictū repellūtur a legato licet deferat fisco se non esse capaces nō habēt aliq̄ ꝓmiū etiaz de his dat exēpla in littera. Ultimo dicit. legatarius credens se non capacē detulit hoc legatū fisco. postea scitur q̄ est capax. dicit q̄ non ꝓiudicat sibi qđ fecit. i. qđ detulit. ¶ Scitur. Ex quacūq; cā ad fiscū deuēit hereditas alicuius: vt q̄ institutus erat nō capax vl aliter indignus tenetur fiscus ad legata relicta a testatore. Itē ad libertates licet quidam contra dixerint ꝛ male. ¶ Renatus. Bona que erāt penes titiū detuli in fiscū volo desistere a delat. ꝛ sic peto abolit. dicitur q̄ ex cā est cōcedenda si errauerā in deferēdo credēs me iuste deferre alias nō cōceditur. sed si nō ꝓsequor: teneor fisco intantū quantū hꝫ fert si delat. meā ꝓbassem. Itē qui supposuit delatorē calūnioſe intātuz teneť fisco quātū haberet deferens si ꝓbasset. ꝛ aliā penā patiť qđ dic vt in glo. Itē delator qui citatus nō venit pinde punitur ac si ꝓsistens in delatōe eā nō probauit: de qua pena. §. prime habnisti. Itē qui detulit q̄dam bōa in fiscū que ipe capere nō poterat: ꝑtē dimidiā retinet. alia ad fiscū vadūt. si añt bōa a titio possessa defero in fiscū: ꝛ nō ꝓsequor titi⁹ absolui debet ꝛ ego intantū teneor fisco quātuz habuisset si delat. meam probassez. ¶ Renatus. Dic casuz vt in gl. que incipit. si cōuersiue ꝛc. ibi si ergo rōes ꝛc. ¶ Si quis. Heres institutus cū non esset capax detulit hec bona in fiscum ꝛ libruz rōnuz in quo erant mule falsitates detulit similiter in fiscū. prefectus erarij inspiciet an heres fecit fraudem in illis rōibus puniendo eum. ¶ Ut diuus. Diuus traianus dixit. quicunq; est professus sub se capere non posse, dimidiam retineat. hec dictio. q̄ cunq; comprehendit masculum ꝛ feminam cuiuscūq; sit etatis s. pupillaris vel maioris. ¶ In summa. Fiscus petēdo hereditates que aufertur nō capaci postponitur creditoribus hereditarijs qui petūt sibi satisfieri. ¶ Deferre. Personas quasdam numerat que non possunt deferre alium. i. bona ab alio possessa. ¶ Papinianus. Debitor fiscalis cum etiam mihi deberet pecuniā eā soluit mihi, dicitur q̄ fiscus potest eam a me repetere. nec distinguitur vt olim. non autem ad vsuras pecunie teneor. ipse autem debitor meus ꝛ eius fideiussores. Itez pignora ab eo mihi data tenentur mihi perinde ac si mihi. q̄q; mihi fuisset solutum. ꝛ hoc dicit hic §. cum tribus. l. sequentibus. ¶ Res que. Controuersia erat de quibusdā rebus: sint fisci vl alteri⁹: interi nō possunt illeꝛ es distrahi a procuratore

cesaris.ꝛ dat exẽplꝫ in littera.rez añt fisco obligatã| põt pcu rator fisci vel cesaris vẽdere.sed si he res sint alijs pri obliga/ temõ põt ꝓcurator fisci ledere ius equũ:si tñ eas vẽdat ꝛ de p cio faciat solui creditorib⁹: vel ipsemet soluat eis tenet vendi/ tio. ¶ Lites. Dic casum vt in glo.que incipit siquis ꝛc.

¶ Sicut. Nemo cogit fisco nunciare alium .i. bona ab alio possessa.ex quo tñ denũciauit dz pfistere.alias punit.ꝛ hoc est verũ etiã si mãdato alteri⁹ nũciauit.si tñ iste q̃ mãdato alteri⁹ nũciauit velit abolit petere audit. si mãdatorẽ sibi subtractũ q̃ratur.i.si mãdator qui secũ detulerat discessit a lite,sec⁹ si so lus iste denũciauit q̃ tenet cõplere licet mãdator interiz decess sit.alias si nõ pfistat punit.si tñ viuat mãdator ꝛ delator nõ,p bet:punit vterq;.ꝛ hoc dicit hic.§.cũ duabus legibus sequẽ.

¶ Vt decretũ. Bona a te possessa defero in fiscũ.mihi in/ cũbit onus probãdi qualiter ad fiscũ ptineãt.nõ añt co/ geris ostendere quo iure ea habeas.

¶ Cum quidã. Accusatus de crimie ex quo dãnatus amit tet bona interim pẽdente cã emãcipat filiũ suũ q̃ erat a quodã heres institut⁹ qui filius emãcipatus adiuit hereditã tẽ,dicitur q̃ non videt in|fraudem fisci factum.

¶ Cum morte. Vir morte vxoris occise lucratus ẽ dotẽ ex pacto:quã dotẽ pdit si nõ vindicat mortem vxoris accu sando occisores eius.

¶ His qui. Accepi a titio.c.mutuo. eidez obligaui ea que habeo ꝛ q̃ habitur⁹ sum.tandẽ cõtrari cũ fisco: ꝛ sum ei obligatus.ꝛ sic tacite sunt obligata ei omnia mea bona in re/ bus quas amodo acquiro prefertur fiscus.

¶ Ius. Qui corrupit delatorẽ p victo habet.hec añt pe na nõ transit aduersus heredẽ corrũpentis.sed tũc cum de crimine priuaricat.ꝓstabit p sniam sup hoc latã.ꝛ si de hoc sniabit snia prima qua erat absolut⁹ corrũpens retractabitur

¶ Eum qui. Ego frãciscus testamẽtuz pris mei in quo erã in stitut⁹ heres accusaui de falso ꝛ succubui: nihilomin⁹ possum adire hꝝditat.tñ bona mihi vt indigno auferũtur.ꝛ vadũt ad fiscũ etiã act.hꝝditarie.si q̃d tñ pater me⁹ mihi debebat.ꝛ sic p meã adit.confusuz est ius petẽdi: nõ mihi restituit ius peten/ di.ꝛ adducit simile in littera.

¶ De procuratores. Hereditate ỏlata ad fiscũ in qua erãt serui castaldiones bonoꝝ ꝓcurator cesaris nõ dz eos alienare manumittẽdo vel alio mõ.si tñ manumittat eos reuo cantur in seruitutem.

¶ Iuus. Bona obsidũ cõfiscãtur ficuti captiuoꝝ.ꝛ q̃ sint obsides dic vt in glo.q̃ incipit:vt puto ꝛc. Itẽ ỏ quib⁹ captiuis loquat dic vt in alia glo.que incipit põt intelligi ꝛc. si añt captiui vel obsides cũ essent iuris doctores impetrarũt vt togati dicerent.i.aduocati bona debẽt hꝝ propria isti ta/ les.ꝛ instituere possunt sibi aliquos heredes.ꝛ hoc dicit hec

¶ Cum qui. Qui succesit debitori fisci l ꝛ sequens. vt ad vras maiores teneat q̃ priuato deberentur ꝛ in alijs multis fisci priuilegijs subijcitur.

¶ Operatores. Quidã deferebat in fiscũ q̃dam bona a te possessa.tu eũ corrupisti vl iudicẽ cãe de hoc fuisti ac/ cusatus. ꝛ in quingẽtos solidos fuisti condẽnatus. dicitur q̃ recte fuisti condẽnatus.fran.

¶ Apud iul. Quãdam hꝝdit. a titio possessaz deferebas in fiscũ: ꝛ ego eã a te petebã dicẽs ad me spectare.queri tur an mea q̃stio sit differẽda ꝓpter illã fisci.nõ añt petit.credi tor hꝝditarioꝝ differat.ꝛ dr q̃ mea q̃stio ꝛ petit.creditoꝝ dif

¶ Redijs. Qui emit p̃dia tributaria a fi ferẽde sunt. sco:etiã ad p̃teritoꝝ ãnorum tributa tenetur

¶ Quod placuit. Heredit.fisco delata:fisc⁹ nõ põt p priui legiũ auferre ius creditoꝝ hꝝditarioꝝ.sed iure cõi pote rit vti ꝓ eos.ꝛ de hoc vltimo dat exẽplum vt.i.e.l. statius.i fi.

¶ Iscus. Dic casuz vt in glo.que incipit q̃daz delator ꝛc.

¶ Delatoris. Legata erãt.x. fisco in diem.ego cum es/ sez ꝓcurator cesar⁹ petij hãc pecuniã noie fisci credẽs diẽ vẽis se nõ tñ venerat.ꝛ sic succubui,nõ punior pena delatoris cum nec delator dicar.

¶ Bona, Bona alicuius dãnati vt relegati non debẽt per sententiã auferri ei ꝛ fisco dari nisi esset in exilij perpetuũ da/ tus.i.deportatus.vel in aliã penam capitalẽ dãnatus.

¶ Cuz qui. Dic casum vt in glo.que incipit duo vel plures.

¶ Tasidei. Ego francisc⁹ habẽs filium spurijs:cui nihil poterã relinquere, heredẽ meũ rogaui clã vt fundũ quẽ/ dam daret ei. in testõ añt meo palã eum rogaui vt daret fun/ dum. dicit q̃ talis heres pñitur cũ fidẽ accomodauerat ỏ dã do non capaci sicut si rogassez eũ tacite de certo fundo dãdo nõ capaci.ꝛ in testõ dixissem.rogo heredẽ vt adimpleat qỏ ei dixi.ꝛ maioꝝ fraus est in primo casu q̃ in secũdo.ꝛ dic vt in lit tera. Sed quid si patrono meo relinquo tertiã quã debet hꝝe de bonis meis. ꝛ eũ tacite rogo de dando aliquid de portiõe sua cuidam nõ capaci,nõ punitur iste patronus rogatus cum de suo dare sit rogatus.

¶ Cum qui. Qui emit bona vacãtia a fisco actõibus q̃ cõ petebãt cõtra defunctum ipse tenetur.fran.

¶ Adrianus. Heres accomodauit fidẽ de dando fundo ri/ tio nõ capaci.iste heres non cõmisit delictuz,pter qỏ mia bona eius sunt obligata.nunc titius defert hoc fideicõ missum fisco.dicit q̃ hz beneficiuz diui traiani.s.vt partem fi di retineat ꝛ ps alia ad fiscum vadat. ¶ Quia añt. Qui fi/ deicõmissum sibi relictũ detulit fisco dicẽs se non capacẽ. tan dem cũ herede possidẽte hoc fideicõmissuz trãsigit. ꝛ sic in de lat.nõ procedit.ꝛ ter citatus non venit.dicit q̃ in tantũ tene/ tur inquãtũ ad fiscũ pueniret si ꝓcessum esset in delat.ꝛ pba tur. Itẽ possessor in tantũdẽ tenet si fraudẽ in hoc cõmisit.

¶ Operator. Qui accõmodat fidẽ de dãdo fundo nõ ca paci:dñium istius fundi ipso iure transit ad fiscũ.ꝛ sic fi scus hz act.in rem pro fundo.

¶ Delator. Ego frãciscus pono casum in hac lege vt litte ra stat.ꝛ da exemplum vt in glo.fran.

¶ In fraudẽ. Debitor fisci res quasdã suas donauit frau dẽ fisci vel alio modo alienauit vel act. suas amisit cur/ su tẽporis nõ intẽtãdo eas.dr q̃ fiscus hz oĩa reuocabit. Dcõ dicit.aliq̃s in custodia vel in viculis vel in cõpedibus exist̃es decessit,bõa eius vadũt ad hꝝdẽ suũ siue testatus siue intesta tus decessit. Tertio dicit.aliq̃s malefactor ꝓpter delictuz qỏ cõmiserat timẽs de hoc puniri seipm occidit.hoc ꝓbato bona eius ad fiscũ vadũt.si añt tedio vite vl impatiẽtia doloris ali⁹ cui⁹ vl simili de cã se occidat. hꝝ casu bõa ei⁹ nõ vadũt ad fiscũ hz ad hꝝdez defuncti. Quarto dicit.a debitore fisci datelibert tates in fraudẽ fisci reuocãtur.debitor añt fisci põt fuũ emere hoc pacto vt manumittat ꝛ mãumittere poterit ꝛ tenet manu missio. ¶ Ex his. Dic casuz vt in glo.q̃ incipit. vel q̃ cõia ꝛc.

¶ Hecq. Dic casuz vt in glo.q̃ icipit.al.edi.ꝛc.ibi cũ dicit.q̃re dic q̃ ꝛc. ¶ Quotiẽs. Corã ꝓcuratore fisci ago ỏ quẽdaz.li/ te pẽdente peto actoꝝ copiã mihi fieri.dr q̃ manu cõmẽtariẽ sis.i.notarij hui⁹ cãe sunt scribẽda.ꝛ reddit rõ in glo. Secũdo dicit ꝓcurator fisci exist̃es iudex in cã mea iudicauit ỏ me cum eẽm mioꝝ,petij restituí ꝛ ipse idẽ cognoscit.peto nũc copiã pri oruz actorũ factorũ in prima cã.audior. Tertio dicit.cũ essem fideiussor pro titio petij penes fiscũ solui debitum pro eo.dici tur q̃ ꝓcurator fisci debet mihi cedere omnia iura que habet contra titium etiam in bonis titij. ¶ Fiscalibus. Debitor fi/ scalis cõuenitur põt petere dilat. ad inueniendã pecuniam.ꝛ si ẽ modice summe debitor vsq; ad duos mẽses.si magne sum me est debitor:vsq; ad tres mẽses dilatio põt dari per iudicez cãe:nõ maior nisi a principe hoc cõcederetur. ¶ Si principa lis. Titius debebat fisco.c.ꝛ dederat fideiussores.cum titius non solueret bona eius sunt a fisci procuratore occupata.dici tur q̃ liberantur fideiussores nisi illa bona nõ sint sufficientia ad debitum.nam tunc in residuum remanẽt obligati.si antẽ ꝓ curator fisci vendidit hec bona ꝛ habuit vltra q̃ fit debitum qỏ plus habuit restituat titio. ¶ Conductor. Qui fundum fi scalem conduxit nec ciprẽsum nec oliuam nõ substitutis aliis vendere potest. nec arbores pomiferas cedere. ꝛ si contra fa/ cit facta extimat.eius qỏ vendidit in quadruplz tenetur. Ul timo prohibz ne procurator fisci locet fundum vel vectigalia

minoribus,xxv.an.ꝛ redditur ratio in littera.

Valer. Testator instituit quēdā vt filiuꝫ suū. post mortē testatoris appet q̄ iste nō fuit filiꝰ eiꝰ. dr̄ q̄ huic institutō auferūtur bōa vt indiguo. ⁊ ad fiscū vadūt. Secūdo dicit q̄ in fraudē fisci emit aliq̄d a debitore fisci. rē illā pdit. ⁊ tm̄ dem de suo. ¶ Quod a p̄side. Si p̄ses ꝓuincie vel ꝓcurator fisci vel cesaris vel q̄libet aliꝰ in ꝓuincia quā admīstrat a sibi subdito emit aliquā rem p̄ interpositā psonā: ille q̄ vēdidit vēdicare p̄ot rē suā. ⁊ q̄ emit estimaf. rei dat fisco. nā nec nauē in ea ꝓuincia quā admīstrat fabricare p̄ot. ¶ Fisco. Ex omi cōtractu hꝫ fiscus tacite obligata bona ꝫhentis secū. Secundo dicit. debitor fisci cōuentus a fisco p̄ot oppōere ꝓpensat. de eo q̄ fiscus ei dr̄ si hoc debitū ꝓbet infra duos mēses. falsit aūt in casib⁹ nō obsicit cōpensatio ꝫ fiscū quos noīat in littera. Itē accusat⁹ de aliquo delicto interiz p̄ot bōa sua admīstrare ⁊ debitor eiꝰ soluēdo ei liberat. Itē actor institut⁹ a ꝓcuratore cesaris vel fisci nō p̄ot vēdere absq̄ scia p̄ncipis f uos castaldiones aliquoꝝ bonoꝝ fisco delatoꝝ. Itē fu⁹ cesaris si iussu ꝓcuratoris cesaris adijt hr̄dit. cesari delatā cesari volēti acq̄rit. Vltimo dicit. plures surripuerūt rem fisci omēs nō tenent vltra q̄druplū. ⁊ q̄ sunt ydonei ꝓ nō ydoneis tenēt in. ¶ Dechis. Dechis odurerat vectigal a fisco. deinde tenebat fisco ad pēsionē aliquoꝝ ānoꝝ vk̄ni⁹ āni. ⁊ decessit relictis hr̄dibus. q̄ hr̄des adita hr̄dit. q̄dā p̄dia hr̄ditaria vēdiderūt plurib⁹ psonis. nūc fisc⁹ vult agē ꝫ ēptores illos. dr̄ q̄ primo ꝙueniēdi sunt hr̄des mechidis. ⁊ in residuū ēptores. Secūdo dicit. emilius cōduxit a fisco quādā pos. ꝓ cētū. tandē emilius locauit alijs ꝓ ptes istā pos. ꝓ. c. ⁊. xx. dr̄ q̄ tantum in. c. tenetur fisco.

Catius florus. Ponē casuꝫ in hoc p̄in. put hēs in gl. que incipit pōpeius ꝛc. ¶ Cornelio. Filiꝰ instituit matrē suā hr̄dē ⁊ rogauit eā vt post mortē suā mr̄ restituat hāc hereditē. flauio. ⁊ ista femia cōmisit delictū ppr̄ qō omia bōa sua fuerūt cōfiscata. ⁊ sic hec hereditas. nūc flauius petit hec bōa a fisco quasi sibi debita. dicit q̄ nō audit interiz. cū nondū venerit dies sub qua erāt ei relicta. cū ⁊ ipe possz p̄i⁹ mori q̄ illa femina. ⁊ sic deficeret p̄dictū fideicōmissuꝫ vel alias res acquirere posset illa femina.

Cum tacitū. Heres fuit rogatus de restituēda hr̄ditate titio nō capaci. tuti⁹ hoc detulit fisco. dicens se nō posse capere. ⁊ sic dr̄ hr̄e dimidiā ex bñficio diui traiani. q̄rit de quāto debz eē hec dimidia: an toti⁹ hereditatis: an dodrātis tm̄. ⁊ dicit q̄ dodrātis. quarta enim que deberz remanere alias penes hr̄dem cōfiscat. ⁊ hoc appet ex quodā rescripto cuiꝰ ōba in littera. Valerius. Valerius ꝓcurator impatoris vēdidit p̄diū flauio statilio. ꝓ certo p̄cio hoc pacto q̄ si aliꝰ offerat plꝰ vsq̄ ad ānū posset discedi ab ista vēditiōe nūc cū aliꝰ offert plꝰ p̄cio ātiquo. idē statilius inducꝰ fuit in vacuā possessionē p̄dij: cuiꝰ erat fructꝰ medio tpe ꝓcepti q̄rit. rn̄. si medio tpe iter licitatōez ⁊ sequētē adiectōz ꝓcepti sit ad vēdito rē ptinz. si aūt itra videmias vtraq̄ adiectio ē fcta. tūc fructꝰ iteriz ꝓcepti sit ēptoris: nisi h̄ p̄dia colebāt ꝓ colonū q̄ nūmis colat cui locauerat fiscus. nā tūc fructꝰ coloni sunt. ⁊ hoc fauore fisci pēsionē tamē dz ēptori. si aūt fisc⁹ faceret ea p̄dia coli per suos rusticos fructꝰ essent emptoris. ¶ Si vero. Dic casum vt in glo. que incipit indicio meo ꝛc.

¶ De captiuis ⁊ postliminio reuersis.

Quod seruus. Seruꝰ capti ab hostib⁹ aliqua acq̄rit interi ex cā stipulat. vl̄ ex cā delegati. dr̄ q̄ lz decedat ibi dñs: tñ hꝫ acq̄sita vadūt ad heredes defuncti. fran.

Duibus. Nauis lōga ⁊ deputata ppr̄ belli vsuz si capiat̄ ab hostib⁹ fit hostiū. si tñ recupat̄: ꝓmo dño reddit̄ sec⁹ in naui piscatoria vl̄ in scafa. Idē qō in naui magna est in equo vl̄ equa: dñi tñ sint domi. sec⁹ in armis q̄ si capiant̄ ab hostib⁹ deinde recupent̄ nō reddūtur primo dño. idē in veste qō in armis. ⁊ hoc dicit hec lex cum sequenti.

Os qui. Captus ab hostibus vel deductus ab hostib⁹ arte nō bello postliminio reuerti antiq̄tus placuit. Itē trāsfuga ad nos reuersus nō a nobis recept⁹ ciuitatē nō recupat.

Postliminij. Jus postliminij q̄nq̄ in bello q̄nq̄ in pace cōpetit ⁊ dat exēplū de vnoquoq̄. ¶ Captiuus. Capim⁹ hostē: puta cremonēsez deinde māumisim⁹ eū ⁊ reuersus est ad suos. ita demū hꝫ postliminiū si nō hꝫ aīm reuertēdi. vt adiūgit exēplū de marco regulo capto a cartaginēsib⁹ q̄ est reuersus romā ⁊ iurauerat se reuerti cartaginē. nā nō dr̄ hr̄e postliminiū nisi hēat animū romā stādi. Itē ⁊ aliud exēplū de me

Melier. Berta dānata est in op⁹ sali nādro adiūgit. narū ꝓpter delictuz qō cōmiserat. deinde capta est a latrūculis ⁊ vēdita est cōterio. dr̄ q̄ reuerti dz in antiquā penaz ⁊ p̄cium eius dabit fiscus conterio.

Non dubito. Federati hoies. i. qui nobiscū fecerūt treugas vt mutinēses. Itē alij liberi hoies vt florētini ⁊ similes nobis sunt extranei. ⁊ non hꝫ locū postliminiū inter nos ⁊ eos cū ⁊ ipi huc venientes retineāt libertatē: ⁊ dñium rez suaz ac si in suis ciuitatib⁹ essent ⁊ idē nobis euenit. Postea dicit q̄ liber populus dicit̄ qui nō est subiectus poteltati alterius populi: siue est federatus cuz alio populo siue non. ⁊ si federatus cum alio populo siue equali federe: siue non vt mutinēsis populus nobiscuz ⁊ sicut clientes nostri sunt liberi. sic ⁊ hij q̄ maiestatem p̄ncipis cōiter seruant vt bononiēses ⁊ mutinenses liberi dicūtur. ⁊ qui sint clientes expone vt in glo. si aūt aliquis de ciuitatibus federatis nobiscū delinquat puniā eum.

Non vt. Pater ab hostibus captus si reuertat̄ recuperat filiū in ptāte iur̄ postliminij velit nolit filius. sed sec⁹ in viro qui captus ab hostib⁹ ⁊ reuersus nō recupat vxorem nisi: ipa velit cū non esset alij nupta. ⁊ cū ipsa nō vult eū nō iusta ex cā punitur penis statutis contra eas que sine cā repudiant virum que sunt. C. de repu. l. fi.

Apud hostes. Filius susceptꝰ apud hostes ⁊ reuersus recuperat iure postliminij iura filiationis vt succedere possit patri ⁊ agnatis suis.

Pater. Pater filiū suū impuberē instituit heredem ⁊ substituit ei titiū si cōtingeret eū mori in pupillari etate. nūc pater captus ab hostib⁹ ibidē decessit in pupillari etate. dicitur q̄ substitut⁹ habz bōa ꝓinde ac si testator prima hora captiuitatis decessisset. Secūdo dicit. pater filio instituto vel ex hr̄dato reliq̄t substitutū si ꝓtingeret filiū mori in pupillari etate. nūc filiꝰ mortuo patre capt⁹ ab hostib⁹ ibidē decessit. dicit̄ q̄ substitut⁹ habet bona de equitate ⁊ vtiles act̄. in hereditate dabuntur substituto licet de rigore videret̄ secus. q: hic puer decessit in tali statu quo testari non poterat. ⁊ sic substitutio sibi facta quasi testamētuz suū nō videbat̄ valere. sed sec⁹ est vt dixi. Tertio dicit. pone q̄ filius decessit in ciuitate ante captiuitatē patris. iam ō substitutus eius nihil potest habere siue pater reuertatur ab hostibus siue nō. ⁊ sic filius nō erat in potestate patris tēpore mortis patris qō est necesse vt pupillaris substitutio teneat. sed si ambo sint capti ab hostibus ⁊ pater primo decedat ⁊ filiꝰ reuersus postea decedat substitutus admittit̄ ad bona. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sequens.

In bello. Captus in bello si recupetur i bello habz postliminiū. idem si recupetur ꝓ pacem nisi esset hoc casu factuz pactū in cōtrarium. s. q̄ nō haberet postliminiū. naz hoc pactuz valeret. ⁊ reddit̄ rō in littera. Itē si tpe pacis quis iuit ad ciuitatem quondā inimicā. ⁊ subito nata discordia est inter eos. ⁊ sic est ibi captꝰ efficit̄ suꝰ hostiū. ⁊ si recuperet̄ ꝓ belluz vl̄ ꝓ pacē hꝫ postliminiū nisi pactū eēt factuz in ōrium. ¶ Si q̄s. Capto p̄re famil. ab hostib⁹: filij interim sunt dubij stat⁹. nā p̄re ibidē mortuo filij ꝓsumūt̄ sp sui iur̄ fuisse; ⁊ ea q̄ iteri⁹ q̄ libz filioꝝ acq̄siuit ꝓpriū eiꝰ dr̄. si aūt p̄ reuertat̄ sp filij eiꝰ dicūtur eē in eiꝰ ptāte. sui aūt istius p̄ris capti. i. defuncti qō interim dño eoꝝ capto acq̄sierunt ad filios defuncti dñi cōiter vadit. ⁊ quare secus in acquisitis per suos q̄ in acq̄sitis ꝓ filios redditur ratio in littera. ¶ Facte. Vsucapiebam aliquaz rem. interim captus sum ab hostibus. dicitur q̄ vsucapio interrūpitur. si autē seruꝰ meus emit peculiari noīe vsucapiebat

aliquā rem tēpore quo fui captus, vel post cepit vsucapere nō nocet mea captio quin in vsucapiōe procedatur, licet marcellus dixerit secus, sed male dixit. ¶ Medio tempore. Filius capti vxorem potest ducere nec pater captus potest consentire vel dissentire, ⁊ puer natus ex hoc matrimonio erit nepos capto reuerso ⁊ suus heres erit. ¶ Ultimo dicit, capto viro soluit̄ matrimonium etiam si vxor quondā velit remanere vxor. ¶ Codicilli. Feci testamētum in quo confirmaui codicillos quos postea faciā: postea capt⁹ fui ⁊ in captiuitat̄, exist̄s feci codicillos, nūc reuersus sum ab hostib⁹ ⁊ decessi, dr̄ q̄ codicilli valēt inspecto q̄ fuerāt cōfirmati in testō, ⁊ hoc de eq̄tate pinde ac si nunq̄ fuissem captus, cū etiā quo ad bona mea p̄ inde hēar reuersus ab hostib⁹ ac si nūq̄ fuissē captus. ¶ Si quis. Seruū titij captū ab hostib⁹ ab eis emi sciēs eū alienū dicit̄ q̄ me⁹ fit, si tū titius det mihi p̄cium q̄ p eo dedi postliminio dr̄ rediisse, aut recept⁹ ⁊ tute militari: ⁊ sic titio redditur si aūt ignorās eū captū credēs vēdētis emi eū bona fide ⁊ trienio tenui eū p̄scripsi iuri offerēdi: vt sic titius offerens mihi p̄cium ⁊ petēs hūc seruū reddi nō audiat̄, sed si manumitto eum ⁊ sic me⁹ esse desinit an titio reddat̄, an ꝰ̄ fit liber quo ad omnes, ⁊ certe si esset manumissus ab hostib⁹, ⁊ postea reuersus esset intra p̄dia nr̄a, titi⁹ iure dn̄ij recupat eū, nec distinguit̄ quo animo redeat siue animo standi: siue nō licet secus in libero hoīe capto ab hostibus qui si reuertat̄ ab hostib⁹ animo nō reuertēdi ad hostes, dicat̄ postliminio reuersus, alias nō, sed hoc nō multū facit ad nr̄am questionē. hostiū enī manumissio nō dz p̄iudicare dño seruī, sed in nr̄a q̄stione ego manumittēs dns erā serui, sic ergo dico q̄ si titi⁹ nō obtulit mihi p̄cium seruī potui eum mānumittere, ⁊ fit plene liber quo ad oēs, nā ⁊ iure veteri si emi bona fide seruū a te quē tu sciēs alienū redemisti ab hostibus ⁊ eū vsucepi, possum amō eū manumittere, ⁊ p hoc p̄iorē dns ius dn̄ij p̄dit si aūt sciuissem alienū āte vsucap̄, nō possum eum manumittere. ¶ Si statu liber. Seru⁹ cui relicta est libertas sub condic̄, iteriz capt⁹ est ab hostib⁹ ⁊ redēptus est ab aliquo dr̄ q̄ in sua cā, i. in statu libertate reuertit̄ vt vēiente cōdic̄, sit liber. Sed q̄d si erat ei relicta libertas si, x. daret, ⁊ capt⁹ est ab hostib⁹, ⁊ ab aliquo redēptus, isti dabit hec, x. vt sic fit liber, ⁊ dr̄ q̄ de eo q̄ acquisiuit ex opa sua vel ex reb⁹ redimentis, redimēti q̄rit̄, ⁊ de eo dādo nō fit liber, q̄ aūt aliūde acq̄siuit sum est, ⁊ de hoc dādo, x. fit liber. ¶ Si pignori. Obligaui fundū sticū titio, deide seru⁹ est ab hostib⁹ capt⁹, ⁊ a sempronio redēptus, dr̄ q̄ ex quo suus fact⁹ erit sempronio, titio restituitur actio in seruū, ⁊ si hic titius soluisset de suo redēptori hēbit seruus obligatus p vtroq̄ debito, ⁊ adducit simile de posteriore creditore qui priori satisfecit, nā hz pignus obligatū p vtroq̄ debito, in facto tātū est. dissimilitudo: q⁹ in p̄mo casu q̄ redēit suus ab hostib⁹, vltim⁹ est tpe; tū p̄ior iure, sed in casu simili q̄ p̄ior est tpe p̄ior erat iure. ¶ Si suus. Seru⁹ pluriū captus est ab hostib⁹ ⁊ redēptus est, dr̄ q̄ si soluat̄ redēptori nomie oīum dn̄oz reuert̄ hic seru⁹ sub dn̄io oīm dn̄oz, si aūt nomie quoz̄ūdam ex dn̄is soluat̄ redēptori; illis tantū restituit̄ p partibus eoz̄, p ptibus alioz̄ remanet penes redēptorē. ¶ Si fideicōmissa. Per fideicōmissū relicta est libertas stico, hic sticus postea fuit ab hostib⁹ capt⁹ ⁊ redēptus est, dr̄ q̄ non pōt petere libertatē p̄iusq̄ satisfaciat redēptori. ¶ Si deportatū. Liber hō deportat⁹ ab insula capt⁹ ab hostib⁹, tāde redēptus est, dr̄ q̄ deportandus est, ⁊ sic in p̄iorem statū reuertit̄. intelligas tū q̄ p̄ciū a fisco dabit̄ redimenti. Secūdo dicit, seruus qui nō poterit manumitti vsq̄ ad tps de quo dant̄ exempla in littera, captus est ab hostibus deinde redēptus est, dr̄citur q̄ non mutat̄ eius cōditio, ⁊ sic nō poterit manumitti, p inde ac si nūq̄ esset captus. Itez dānatus in metallū deinde captus ab hostib⁹ ⁊ redēptus in p̄istinaz penā reuertitur nec vt transfuga punit̄, redimens tamē p̄ciū a fisco recipit. ¶ Si natū. Titius legauit mihi partum nascendū ex pāfila, tādem pāfila capta est ab hostibus ⁊ eā redemi, ⁊ pepit penes me existens, dicitur q̄ nō video⁹ ex cā lucratiua ptum habere, ⁊ ideo estimat̄, partus petere possum ab herede titij, perinde ac si pā filam ⁊ partum emissem per se. Sed quid si partus natus est apud hostes ⁊ redemi vtrūq̄, dicitur q̄ estimat̄, partus petaz ab herede titij quātum ex p̄recio totali partum contingit, ideo multo magis, si alius redemit ancillam, alius ptum eius, sed si vn⁹ emit vtrūq̄ sep atim; id dandum est redēptori qđ p vtro dederat, fran.

Si me tibi. Permisi me a te arrogari, tandē me emancipasti, dicitur q̄ si filius me⁹ captus ab hostibus reuersus est nepos tibi erit.

Cum olim. Due spēs sunt postliminij, nā reuersus ab hostibus recuperat sua bona, item si erat filius familiā, recuperat eum pater suus. Secūdo dicit filius familiā, captus ab hostibus reuersus reuertitur sub ptāte patria, secus in vxore capta ab hostibus, nam reuersa non reintegratur matrimonio: nisi de nouo cōsentiat.

Si patre. Patrefamilias, capto ⁊ redēpto ⁊ ante luitōem sui defuncto: filius eius offerendo quātitatem redimenti q̄ fuit redemptus pater suus poterit succedere patri suo, sed verius dicas vt etiam non offerendo aliquid: succedere possit.

Retro. Qui ab hostibus reuertitur p̄sumitur semp in ciuitate fuisse, ⁊ hoc ex ficiōe postliminij, fallit in illis qui amisis victi hostib⁹ se dederūt. Itez captus ab hostibus si ibi decedat p̄sumitur mortuus p̄ima hora captiuitatis, ⁊ hoc dicit hec lex cum duabus sequentibus.

Postliminiuz est. Primo dicit quid sit postliminiū. Secundo dicit q̄d sint inducie. Tertio dicit q̄ capti a piratis aut a latronib⁹ liberi p̄manent. Quarto dicit quādo q̄s dicat̄ reuersus postliminio. Quinto dicit, transfuga reuersus nō hz postliminiū, ⁊ dicit q̄d sit trāsfuga, ⁊ hec sunt vera in libero transfuga, si vero suus me⁹ ad hostes transfugit ⁊ nūc reuersus est mihi reddēdus est, si statu liber trāsfuga reuersus sit ⁊ sic hr̄di dn̄i reddit̄, si amō existat cōditio sub qua relicta erat ei libertas liber efficit̄, secus si extitit conditio eo existēte in ea ptiuitate, nā reuersus nō fit liber, neq̄ heredi dn̄i quondā reddit̄ cū extiterit cōditio sub qua relicta erat ei libertas, fz fisci p nus fiet. Itē filius familiā, trāsfuga non pōt reuerti postliminio viuo pr̄e. Ultimo dicit q̄s dicat̄ trāsfuga. ¶ Si is qui. Emi captū ab hostib⁹, p. x. p. xx. cedo ex cā ēptōnis. dr̄ q̄ dādo, x. redēptus liberat̄, ēptor tū agit otra vēditorē act̄, ex ēpto. Ultimo dicit q̄ postliminiū locū hz in oī p̄sona capta ab hostib⁹ libera vel sua si reuertat̄ ab hostibus, ⁊ reddit̄ rō in lra.

Si captiuis. Pe pacis facte iter nos ⁊ mutinēses placuit q̄ omēs captiui redirēt, tandē q̄dam captus noluit reuerti, nō operit amō ei postliminiū. Secūdo dicit hostes occupauerūt nr̄os agros, nos eos recupauim⁹, dr̄ q̄ ad p̄orēs dn̄os reuertūtur, si aūt occupauim⁹ agrū hostiū publicat̄. Ultimo dicit, capt⁹ si redimatur habet facultatē redeundi nec mutatur ius postliminij, ⁊ dic vt in glo.

Si quis ingenuā. Quandā ingenuā ab hostib⁹ captā redemi ⁊ eā mecū tenui, ⁊ ex ea habui filios, ⁊ cā, ⁊ filios manumisi, dicit̄ ex hoc ius pignoris remissum videtur, ⁊ ipo iure postliminij reuersa dicitur, ⁊ sic ingenua ingenuos peperit filios, ⁊ hec manumissio nihil eis nocuit, si aūt captam ab hostibus recuperauimus vi tute militū, ⁊ eam tenui mecum ⁊ habui ex ea filios; vxor mihi dicitur. Ultimo dicit inter ciues nata discordia, vt hi qui sunt citra aposam habent discordiam cum his, qui sunt vltra aposam in exitiū, i. in dānum rei publice non contenditur hoc est dicere, licet capiant̄ aliqui non fiunt serui, ⁊ capti si manumittātur frustra fit manumissio: ⁊ frustra petent ingenuitatem cum eam nunq̄ perdiderunt.

Helena. Captus ab hostibus ibidem decessit siue habebat testamenti factionem: vt q⁹ pubes; siue non; vt q⁹ impubes, bona eius habebunt illi qui haberent eo mortuo ante captiuitatez, ⁊ ea bona habebunt que haberet captus si esset reuersus, ⁊ sic etiam quesita per seruum capti siue per stipulatio, siue ex causa legati siue instituf, habebunt heredes capti, ⁊ si nullus vult succedere fiscus habebit bona, sed q̄ filius capti iterim stipulat̄ capto in captiuitate mortuo postea

fibi filio q̄ſitū dī. ⁊ ſi interiz deceſſit filiꝰ patre capto, ⁊ poſtea deceſſit pater poſt reuerſionē ad heredē pr̄is oia vadunt etiā queſita p filiū, itē ea que ſeruus capti acq̄ſiuerit ⁊ poſſidet no mīe peculiari interī in ſuſpēſo ſunt, nā ſi dñs captꝰ reuertaī; ei ſunt acquiſita, ſi aūt dñs captus in captiuitate decedat ad; he redes eiꝰ pertinēt. ¶ Ultimo dicit, q̄dā fecit teſtū in quo p̄teriuit vētrē vxoris ſue, deinde eſt captus; ⁊ interim eo capto exiſtente eſt vēter natus; ⁊ infra paucos dies deceſſit, poſtea captus in captiuitate deceſſit, dī q̄ teſtamētuz eius ruptū eſt p; inde ac ſi in ciuitate deceſſiſſet p̄ius q̄ poſthumꝰ. fran.

¶ Jquis, Titius relicta vxore ſua p̄gnāte captus eſt ab hoſtibus; ⁊ eo exiſtente in captiuitate natus eſt ei filius ex vxore eius qui filiꝰ ei creuit ⁊ durit vxorē ⁊ habuit ide filiū titio poſtea reuerſo hz hūc nepotē ac ſi ī ciuitate ſp fuiſſz titi; Hoſtes, Ego frāciſcus in hac l. ſic pono caſuz. p̄imo di cit qui ſint hoſtes. Secūdo dicit, q̄ ſint latrūculi. Ter tio dicit, q̄ captus a latrūculis non fit ſuus, nec ibi habet lo; cū poſt liminiū. ¶ Quarto q̄ captus ab hoſtib' ſeruꝰ fit hoſtiū ⁊ poſt liminiū ibi habet locum.

¶ Jphil. Qualitercūq; reuertatur captiuꝰ habz locū poſt liminium, ⁊ dat exēpla in littera. dū tamen non habeat animum reuertendi ad hoſtes.

¶ Juuus. Vir ⁊ vxor capti ſunt ab hoſtibus, ibidē vxor a viro facta grauida pepit, ⁊ tandē oēs reuerſi ſunt ab ho ſtibus, dicī q̄ hic filiꝰ in p̄tate p̄is fit ⁊ iuſtus filius dī. ſz ſi cū mr̄e ſola reuertaī filiꝰ velud ſpurius habetur quaſi ſine iu; ſto patre natus, franciſcus.

¶ Latrones, Latrones mihi ſeruū ſticū abſtulerī. ⁊ ſic eſt factus furtiuꝰ, deinde hoſtes ceperūt eū p vim, poſtea amiſerūt qui eū recupauit ab hoſtibus vēdidit eū, dicī q̄ nō p̄ot vſucapi ab ēptore cum furtiuus ſit.

¶ Jquid, Seruū meū vel equū hoſtes ceperūt, tandē cū bononiēſes eſſent in exercitu recupauit eū aliq̄s, dicī q̄ non reddeī mihi frāciſco iure poſtliminij, ſed efficī illius q̄ eū recupauit ab hoſtibus, ſed hoc fallit in caſu ſi ſnū hoſtium cepi, deinde facta pace reuerſus eſt ad domū, tandē renouata guerra ille idē ſeruꝰ captus eſt ab aliquo bononiēſi, mihi red dendus eſt niſi tpe pacis cōueniſſet vt redderentur captiui.

¶ Jpoſtliminio, Captus ab hoſtibꝰ ⁊ reuerſus nihil po; tuit interim vſucape niſi p ſeruū qui nomīe peculiari alī; quid poſſediſſet cū eo mō. ſ. p ſeruū etiā ignoraſ dñs vſuca; pit, ⁊ hereditas capti capto defuncto ⁊ nondū nato poſthu; mo per talem ſeruum poteſt augeri.

¶ Jid qō, Seruꝰ meꝰ captus ab hoſtibus inde aufugit, ſtatim cū exiuit in anū hoſtiū infra; cōfines noſtros vēit dī poſt liminio reuerſus, ſed paul' ꝛ. ſi eīi ſeruus meus capt' ab hoſtibus fugit ab eis ⁊ iuit romaz; neq̄ ſub p̄tate mei dñi ſit neq̄ vlli ſeruiat, nō dicī reuerſus poſtliminio.

¶ De re militari. Rubrica.

¶ Jles. Qui ſteterat cū p̄incipe hīta licētia recedē di ſi non reuertitur non dicitur amō abeſſe cauſa rei publice.

¶ Jlitum. Delicta militū aut ſunt p̄pria aut cōia. ⁊ ſic pe na aut p̄pria eſt aut cōis. ⁊ p̄pium delictū militare eſt qō q̄s vti miles facit. Secūdo dicit, miles ſi dat ſe cui nō licet i. deputat ſe, vt cōducēdo agros, vel ſimilia inhibita militib' facit; grauiter punīt. Tertio dicit, delictū p̄pium. i. militare augeī q̄litate p̄ſone vt magnꝰ miles grauiꝰ puniaī q̄ puus.

¶ Deſertorē. Miles deſertor accuſatus coraī p̄ſide remit tendus eſt ad iudicē ſuū niſi graue ſit delictū, tunc eīi ip ſe p̄ſes puniet eū. Secūdo dicit, q̄ pene poſſunt iponi. Ter tio dicit, q̄s ſit emēſor ⁊ q̄s ſit deſertor. Quarto dicit, q̄ iuit vi dere hoſtes cōtra, phibitōez, ſine dolo tū; aut q̄ a foſſato rece dit capite pūīt. Quinto dicit q̄ mun' ſine officiū ſtatōis reli; q̄t; p mō delicti punīt ⁊ ſtatiōis officiū hz miles deputat' ad tuendā ppl'ariū q̄tē qui p ciuitatē diſcurrit ad ſciendū in qua p̄te ciuitatis fit rīra. Sexto dicit, q̄ non obedit p̄cepto p̄ſidis vel p̄tātis pena deſertoris teneī. ¶ Si ad die. Dic caſuz vt ī glo. que incipit, i. die poſito ⁊c. Secūdo dicit, miles q̄ certo tē poze ſtetit emerito. i. ſtipēdio p̄iuaī. Tertio dicit, ſi plures mi lites ſimul p̄incipiū deſeruerint, ⁊ poſtea intra certum tp̄s re uerſi fuerint dignitate p̄uati in diuerſa loca mādanī, p̄cī aūt tironib' niſi bis hoc admiſerint. ¶ Jis q̄. Qui ad hoſtes cō fugit ⁊ redit ad beſtias dānaī vel ad furcā, ⁊ hoc in paganis itē qui cepit fugere ad hoſtes: ſi app̄henſus fuit in via capite punīt, ſi aūt aliquis cū iret ad villā ſuā captꝰ eſt ab hoſtibus inſpicitur ſi ātea erat bonꝰ homo: vt ſic nō ſit veriſimile q̄ ſtu dioſe fecerit ſe capi, ⁊ parcīt ei, ⁊ ſi redeat ab hoſtib' expleto tempe iſta q̄ erat aſſumptꝰ ad militiā: vt veteranus dicaī ⁊ p̄uilegia veteranoz hēbit ⁊ merita accipiet. ¶ Miles. Mi les qui in bello arma amiſit illicite vel ea alienauit capite pu nitur, ⁊ hoc de rigore ſed de equitate militiam p̄dit. Jtē miles ſurripiēs aliena arma p̄dit' militiā. Jtē miles q̄ duci belli non obedit aut eius mādata nō fuat; capite punīt, licet bene ei ac ciderat. Jtē miles qui agmē exceſſerit vel fuſtib' cedīt vl' mu tat militiā. Jtē qui vallū trāſcendit aut p murū caſtra ingredi atur capite punīt. Jtē q̄ foſſaz trāſiuit p̄dit militiā. ¶ Qui ſe ditōez. Dic caſuz vt ī gl. dñi mei ac. q̄ īcipit. i. militeſ ⁊c. ¶ Si intra. Dic caſum vt in glo. que incipit p aliquem militem ⁊c. ¶ Qui p̄poſitū. Qui nō defendit ducē belli aut qui deſe ruit eum eo occiſo capite punitur. ¶ Qui cum vno. Qui tan tum vnū teſticulum habet p̄ōt eſſe miles ⁊ extant exēpla de co cta ⁊ filla: quoz quilibet habens vnum teſticulum fuit dux. ¶ Ad beſtias. Ad beſtias datꝰ deinde p fugit ⁊ militie ſe de dit: vl' paſſus eſt ſe eligi in militē q̄ſcunq; inueniatur capite pu nitur. Jtē in inſulā deportatꝰ ſi inde fugit ⁊ militie ſe dedit: vl' paſſus eſt ſe eligi in militē diſſimulando deportatiōem capi te punitur. fran. ¶ Temporarium. dic caſum vt in glo. q̄ inci pit. i. dicere ſi erat ⁊c. ¶ Ad tempꝰ. Ad tēpus relegatus fini to tpe relegatōis dedit ſe militie, dī q̄ eſt inſpicienda cā dam natōnis vt ſi cōtineat p̄petuā infamiam repellatur a militia. alias nō repellatur. ¶ Reus. Accuſatus de crīmie capitali pendēte accuſaī. factus eſt miles: ſi p̄babiī illud crimen pūie tur capite, nec remittēdus eſt ad iudicē coraī quo cepta fuit ac cuſatio. ſz vbi eſt cā militie audīt. ſi dicta cā ſit. i. verū ſit eū p̄; mo accuſatū. ⁊ ſi a militia reiicitur ignominioſe ad iudicē ſuuz coraī quo fuit cepta accuſatio remittīt nec ad militiā a mō ad mittīt. ¶ Adulterij. Accuſatus de adulterio vel de aliquo iu dicio publico nō p̄ōt interiz effici miles. Jtē nō oīs homo ha bens litē p̄hibetur effici miles. ſz ille tantū q̄ eo aīo ſe ōdit mi litie vt p̄ioſiorē ſe aduerſario faceret in lite, nā talis remouet a militia. p̄citur aūt ei ſi tranſigat in illa lite: ⁊ p̄dicta de cā re; motus non fit infamis. ⁊ lite finita poterit ſe militie dare.

¶ Qui poſt deſertōem. Miles deſerta vna militia in alīaz militiā ſe cōtulit, dī q̄ militari pena puniēdus eſt ⁊ grauiꝰ de lictū ē retractare militiā q̄ nouā illicite appetere. Jtē miles q̄ nō rñdebat p̄ceptis factis a duce belli in fuitutē olim re duce baī ſicut p̄dit; libertatis, ⁊ ſic fit hodie ⁊ militiā p̄dit. ⁊ pēa capitis ceſſet hoc cāu, nec ad militiā reuertaī cū alius loco eiꝰ in numero militū ſit poſit'. ¶ Qui filiū. Jdaī ſubtrahit filiū ſuū militē a militia tpe belli dādus eſt iſte p̄ in exiliū ⁊ in p̄te bonoz mulctaī. ſz ſi tpe pacis ſubtrahit filiū a militia fuſtib' cedīt. filiꝰ aūt req̄ſitus vel a p̄re poſtea exhibit' dādus eſt in deteriorē militiā, nō eſſi ōbebat pati ſe coīūpi a p̄re. ſz ſi p̄ ō bilitauit filiū ſuuz militē vt ſic ſit inabilis militie deportādus ē talis p̄. ¶ Edictū. Deſertor dī miles q̄ diu aufugit a mili; tia vt ſiciter emāſores hēatur. ſi aūt ſe offerat poſtea duci bel li vel ſi deph̄enſus offeraī; penā deſertoris in caſib' euitat q̄s infra, p̄xime dices. Jtē crīmē emāſoris leuiꝰ eſt vt vitiū erroris in ſuis deſtoris. crimē maius eſt vt vitiū fugitiui in ſuis. ¶ Ul timo p̄ōit cās p̄ quas ſubueīt emanlori.

¶ Nomoēs. In deſtore nō ſp eadē pēa iṕōīt ſz hēt rō or; dīs ⁊ ſtipēdioz ⁊ gradꝰ militie ⁊ vite eiꝰ p̄cedētis. Jtē iſpicī ſi ſolus receſſit vel cum alijs. Item quanto tempore fuit in de ſertione. Jtē ſi vltro. i. ſponte reuertaī miliꝰ punitur. nam tātū in inſulā deportatuz. Jtē qui ī pace deſuit militiā cās grad;

repellitur,pedes militiā mutat,sed si tpe belli deserat militiaz capite punitur,z si deserendo militiā aliud delictū faciat,velu ti furtū aut plagiū vel simile: grauiꝰ punitur. Itē deserto: militie si in vrbe,s.romana inueniatur capite punitur,si aūt alibi ap̄hendatur ex prima desertione p̄ōt restitui, ex secūda non, imo penitus capite punitur. Itē deserto: militie si se offerat ex indulgentia principis in insulā deportari solet. Itē captꝰ ab hostibus cū posset redire nō rediit,pro trāsfuga hētur. Itē cū quis iuisset ad hostes vt spia: ibidē captus est z cuz posset redire nō rediit pro transfuga habeā. si tamē cū iter seius facez vel epistolā ferret captus est nō cōmittēdo in hoc dolū: deide reuertaā veniā meretur z merita accipiet. ¶ Ā barbaris. Cū aliq̄s miles esset captus ab hostibus reuertitur, ita demū restituitur sue militie: si,pbabit se captū ab hostibus eu afisse nō transfugisse, z si hoc nō p̄ōt liquido ꝓbari ispicitur si ātea bonus miles fuit, vt sic eius dicto in hoc stetur, si aūt fuit malus vt q: emanso: aut negligens suoz aut segnis non credeā ei si post multum tp̄is rediit. Itez captus si reuertaā finito tempe militie vt veteranus habeā. z p̄emij meritū habz. ¶ Ultimo ponit casuz in quo p̄citur trāsfuge, vt si trāsfuga mltos latrones ap̄hendit, z trāsfugas plures demonstrauit, p̄ōt em̄ ei p̄ci, si aūt promittat se predicta facturū nō ei creditur, z sic ei nō p̄cit

O ¶ One delictū. Delictū militare appellaā qđ cōmittit ꝑ disciplinā militarē: vt delictū pigritie. itē cōtumacie vel desidie. itē si manū intulit in prepositum .i. in ducē belli capite punitur z dignitate p̄positi augeā crimē. Itē contumacia aduersus ducē vel p̄sidē cōmissa capite puniēda est. Itē miles q̄ de prelio prius aufugit capite punit. z hoc ideo q: malū exēplum. s. fugiendi dedit alijs militibus. Itez exploratores qui secreta nūciant hostibꝰ tanq̄ ꝓditores capite puniūtur. Itez miles caligatus. i. infirmus z obscurus qui fingit se infirmuz vt sic in exercitū nō vadat capite punit. Itē miles qui cōmilitonē vulnerat: si cum lapide militia reiciatur, si cum gladio caput p̄dit. ¶ Qui se vulnerauit. ¶ Miles q̄ se vulnerauit vl aliaſ voluit se occidere: si hoc fecit ob impatiētiā doloris aut tedio vite vel simili de cā cū ignominia remittit a militia. si aūt metu pene crimis a se cōmissi predicta fecit, puniaā capite. si autē p vinū motus, vt q: ebrius vl p lasciuiā predicta fecit p̄dit militiā. nec aliā penā patitur. Itē miles q̄ prepositū suū. i. ducez belli non ꝓtexit. i. nō adiuuauit cuz posset punit eadē pena q̄ occisor ducis. si aūt resistere nō potuit p̄citur ei. Itez milites q̄ deseruerūt p̄fectū eoz captū a latronibꝰ capite puniūtur. Itē proditor transfuga capite punitur. z hoc dicit hic, §. cum .l. sequenti. franciscus.

Q ¶ Ui status. ¶ Qui patit questionē seruitutis licet in veritate sit liber: interim nō p̄ōt effici miles, siue ex seruit. in libertatē se petat: siue ecōtra. Itē ingenuus q̄ bona fide seruit nō p̄ōt interim fieri miles. itē redēptus ab hostibus nō p̄ōt efficimiles prius q̄ soluat.

D ¶ Ilires. Prohibeā miles predia cōparare in ea puicia in qua militat preterq̄ si bōa p̄is eius fiscus vēderet. nā tunc emere p̄ōt. si aūt durāte militia emat p̄dium cōtra iter dictū nostre legis cōfiscaā tale p̄dium: z fiscus p̄ōt illud vēdicare si delatū sit. si aūt nondū delato p̄dio in fiscū finita sit militia non p̄ōt amō deferri. itē miles iure successiōis p̄ōt acq̄rere p̄dia in puincia in qua militat.

Q ¶ Ui excubias. Custos nocturnus palacij regij si deserat custodiā capite punit. itē miles qui deseruit militiam deinde restitutus est in militiā non recuperet salaria medij tp̄is: nisi princeps hoc spāliter indulserit.

A ¶ B omni. Seruꝰ nō p̄ōt effici miles. z si fiat de facto capite punitur.

O ¶ Fficiū. Officiū eius q̄ regit exercitū cōsistit z in dāda z in obseruāda disciplina. Itē parcissime debet cōmeatū dare. Itē equū militarē extra puincia duci nō p̄mittat. itē non dimittat militē ire piscatū vel venatū nec fabrilibꝰ opibꝰ militē imiscere. Itē z in alijs cōsistit officiū tribunoz vel eoz q̄ exercitui p̄sunt: que declarant in littera.

D ¶ Ilites. ¶ Milites phibent agrū compare in ea puincia in qua militaā secus i domo. z reddit rō i littera. in alia aūt puincia possunt cōparare agros. sed in ea puincia i qua militat nec nomine alieno agrum debet comparare. alioquin ager confiscaā si deferaā fisco anteq̄ miles missionē. i. licentiā recedēdi accepit. postq̄ em̄ miles reuersus est ō militia nō potest deferi in fiscū. z hoc est verū si ex honesta cā est reuersus. idē si ex cāria. sec' si ex ignominiosa. ¶ Ultio dicit, missionū tres sunt cause. s. honesta, item cāria, item ignominiosa, z dat exēpla. z de effectu eaz dicit. fran. ¶ Irreuerēs. ¶ Miles irreuerens .i. qui non reueretur dom̄m belli coercendus est. z dicit a quibus est castigādus. Itē miles qui nō patit se castigari a cēturione eidē resistendo infamaā. si aūt vitē. i. virgam tenet: rita q̄ nō patitur se verberari mutat militiā. si aūt frangat virgam vel manum cēturioni infert capite punit. ¶ Eius fugā. ¶ Miles sub custodia vel in carcere existens inde discessit siue aufugit. non dicit deserto: militie, qui aūt carcere effracto fugit licet āte nō fuerit deserto: militie capite punit. Itē si filiusfamil. miles deserat militiā: z erat cōditiōis q̄ si ap̄henderet deberet decapitari: z pater eius eum obtulit duci belli: non decapitabitur hoc casu: ne videatur patrem filium ad supplicū obtulisse, sed in durio: ē militiā dabitur. Itē p quinquēniū stetit in desertione: si offerat se duci belli p quinquēnium debet deportari, z sic fuit de facto iudicatū a diuo seuero z antonino.

Q ¶ Ui comeatus. ¶ Miles habuit comeatū a duce belli vsq̄ ad certū tempus, deinde infra tēpus non rediit. dicit q̄ emanso: siue deserto: dicit, tamē inspiciendū est p quot dies stetit post, z an fuit impeditus i redeūdo ꝓpter infirmitatē vl ꝓpter tēpus, vel ꝓpter nauigaā. vt his z similibus ei p̄catur. dū tamen inceperat iter tam tēpestiue q̄ potuisset redisse infra tēpus statutū nisi impedimētuz eueniisset. Secūdo imponit pena militi alienāti arma vel ptem armoz. p̄cit tamen tironi si arma alienet. z punit quandoq̄ custos armorum, si arma cōmisit militi non suo tempe.

E ¶ X causa. ¶ Miles dānatus ex cā desertionis: deinde restitutus nō recuperat salariū medij tēporis quo in desertione fuit. si aūt ꝓnuncietur desertorē non fuisse tūc salaria medij temporis bene recuper.

Q ¶ Ui metu. ¶ Aliquis accusatus de aliquo crimie metu eiꝰ fecit se fieri militez. dicitur q̄ repellit a militia. z a sacramento qđ in militia dederat liberatur, item miles turbatoꝛ pacis capite punitur.

¶ De castrensi peculio. Rubrica.

F ¶ Iliūfa. Filiusfamil. miles decessit ab itestato, pater occupat peculiū filij. non aūt eius heres dicit. sed eius heres dr cui successerat ille filiꝰ. si aūt testō facto decessit: tūc ꝓ hereditate habeā peculiū castrense. z hoc dicit hec lex z sequens.

S ¶ I mulier. ¶ Nouerca mea mihi militi reliquit pecuniam ad res militares cōparandas vt equū arma z similia. z cōparaui ex illa pecunia res predictas, dicit q̄ iste res sunt castrēsis peculij. Secūdo dicit, q̄ filius res castrēses dz hre precipuas infra āte partē z act. z p̄secutiōes circa castrēses res etiam inuito patre intētare p̄ōt. Itē si miles sui iuris existens cū esset in militia vel post missionē dedit se in arrogaā. oīa que in castris prius quesierat hre penes se debet velut castrensia. z āministraā. in his hēbit licet cōstituā. loquātur tantū de filijsfamil. q̄ existētes milites castrēsia lucrāā. z b dicit h. l. z sequēs.

D ¶ Iles. ¶ Filiusfami. miles heres institutus a cōmilitone vel ab eo quē cognouerat in militia: p̄ōt adire hrdit. etiam sine iussu p̄is. Itē si vxor eius legat ei seruū cā manumittēdi. dr q̄ nō fit hic suus castrēsis peculij. z reddit rō i littera. z sic manumittere p̄ōt sine p̄missu p̄is. si aūt ei eunti ad castra vxor eius ei donat suū vt eū manumittat z eū libertū hēat se cū i militia p̄ōt eū manumittere sine p̄missu p̄is. Itē ex castrē si peculio tenet vir soluere dotē mulieri inquātū facere p̄ōt. nā ex castrēsi peculio tenet q̄s etiā nō creditoribꝰ castrēsibꝰ, item

si vxor militis vel cognatus eius vel quis ali⁹ nō ex cā militie notus donauerit vel legauerit aliquid filio militi hoc exp⁹es so vtm peculio castrēsi illud habeat:non p⁹opter hoc erit ca strensis peculij.secus si ex cā militie notus esset leganti vel do nanti.⁊ hoc dicit hec lex cum tribus sequentibus.

POponebat. Filiusfamī.miles habēs castrēse peculiū instituit sibi quēdaz extraneū heredem ⁊ decessit relicto patre vuo q̄ pater ⁊ ipe decessit herede instituto a filio deliberante.deinde institutus hꝰs a filio repudiat hereditatē.queritur ad quē hoc castrēse peculiū filijfamī.perueniat. ⁊ certe als iure cauet q̄ si filiusfamī.miles testatur sup castrēsi peculio illō peculiū ad institutū vadit:qui eiusdē sit institut⁹.f.pater vl ex traneus.si autē ab intestato decedit tūc penes patrē dicit remanere quasi ab eo patre nō separatuz.hinc est q̄ si pater manumittit seruum castrensis peculij sui. deinde filius viuo patre decedat ab intestato.nō ipeditur libertas p⁹estita a patre secus si filius supuixit patri.vnde si pater decedat post mortē filij ⁊ instituat seruū castrēsis peculij filij heredē.hic seru⁹ hꝰs necessari⁹ erit patri defuncto. Itē si pater legauit rē castrensis peculij filij.deinde fili⁹ pdecedat cōfirmatur legatū.sec⁹ si pat⁹ premoriet. His ergo p⁹emissis dicam⁹ in nra questione: q̄ ex quo heres filij nō admit bona patris dicantur aucta. ⁊ sic ad heredē patris ℔ oīa vadant.nec est nouum vt ex postfacto ali quis videat habere successozē.nam ⁊ hoc alio casu euenit.filius capti ab hostib⁹ decessit patre existēte in captiuitate.si pater reuertit occupat bona filij vt peculiuz.si aūt in captiuitate decedat pater tunc bona filij etiā quesita interiz patre existente in captiuitate vadunt ad agnatū p⁹imiozez tanq̄ ad hꝰdē.

Nota. In castrēsibus bonis filij nullū ius hz pat⁹. Secūdo dicit, qd dicatur castrēse peculiuz, dic vt in littera. Tertio dicit.q̄ si pat⁹ filiū suū dat alij in adoptionem nō pōt peculiū eius castrense auferre. Itē nec emācipando eū pōt ei auferre.⁊ hoc dicit hec lex cū duabus sequentibus.

IJuus. Filiusfamīl.militans hꝰs institutus a sua vxore q̄ instituit eū affectiōe militie pōt adire heredit. ēt sine p missu p⁹is.⁊ seruos hꝰditarios manumittere ⁊ erūt sui liberti.

IJlius. Filiusfamilias miles fecit testū in quo aliquos sibi instituit heredes.tandē capt⁹ est ab hostib⁹ ⁊ ibi decessit.bona ei⁹ vadūt ad institutos si volūt bona. si aūt nolūt tūc penes patrē remanet peculiū. sed si heredib⁹ scriptis deliberātibus seru⁹ castrēsis peculij aliquid stipulat vel aliqd ex alia cā acquirit si postea heredes scripti adeūt hꝰdit.eis est ℔ acq̄sitū q̄si p hereditariū seruū. si aūt eā nō adeāt ⁊ sic penes patrē peculiū stet hoc q̄ acquisierūt seruꝰ nō vadit ad patrē cū eo tpe nō essent ei⁹.⁊ hoc de rigore.sed de equitate sec⁹ vt patri ℔ queratur qd seruꝰ peculiares quesierāt. Legatū. Pone casuz vt in gl.que incipit legatū.⁊c.circa mediū.glo.ibi aut non ademit ⁊c.

PAter. Pater filio suo militi reuerso de militia donauit aliqua.℔ nō fiūt castrēsis peculij:iz pfecticij:pinde ac si filius nūq̄ militasset. Itē si pater filio militi stipulāti pmittat aliqua:si qdē ex cā castrensis peculij tenet stipulatio.si ex alia cā nō tenet stipulatio.idē ecōtra.f.si pater stipulat a filio.item si seruus castrēsis peculij filij stipulet aliqua ab extraneo vel per tradit.aliquid acquirat:ad filium hoc querit nō distincto ex qua cā stipulet.f.ex castrēsi vel alia quacūq̄.licet secus esset in ipso filio p se acquirēte:sustinet eniz filius miles ius seruoz nā si ex cā castrēsi q̄rit sibi acq̄rit.si aūt ex alia cā querit sec⁹ : iz si seru⁹ castrēsis peculij filij aliquid stipulet a patre militis vl ex alia cā aliquid querat acquirit ℔ filio. pinde ac si ab extraneo seruus acquisisset. Ultimo dicit, pater habebat vsumfructū in seruo.filij⁹ ei⁹ miles ex castrēsi peculio habebat pprietatem.pater vsumfru.amisit.dicitur q̄ filio acquiritur. ⁊ sic filij⁹ hz plenā p⁹opietatem in seruo.

Itē. Dos data filiofamil.militi nō est castrēsis peculij secus si vxor eius instituit eū heredē affectione militie ⁊ hanc heredit. adiuit hic filiusfamilias miles castrensis peculij oꝰ hereditas,⁊ q̄re sec⁹ ī dote reddit rō in littera. Secōdo dicit.frater patruelis militās in vna puincia instituit sibi here dē fratrē suū patruelē militantē in alia puincia qui institutus hāc heredit. adiuit.oꝰ q̄ nō videt ex cā castrēsi quesitū immo ratione sanguinis.

PReter. Filiofamī.milite mortuo ab intestato apud patrē remanet peculiū castrēse.⁊ debita filij debebit infra annū vtilem soluere inquātuz patet peculiū.si aūt successit pater filio ex testō.tūc ppetuo tenet ad ōbita filij.si aūt pater institutus a filio omittat ex testō succedere ⁊ velut peculiuz occupat bona filij tanq̄ legitim⁹ hꝰs.i.sicut si adijsset tenet ppetuo ad debita filij soluēda in quātū patitur peculiū.i.nō abducta falcidia.si aūt filiusfamilias miles postq̄ peranuū defierat militare fecit testū iure cōi in quo instituerat patrē ⁊ reliqt legata.debebit pater ea soluere retēta quarta rōne falcidie.si autē pater omisit hec bona accipe ex testō cū nō essent hec bōa soluendo creditorib⁹.⁊ ea occupat vt peculiuz:nihil dolo fecit. ⁊ tenetur infra annū soluere debita.

EX castrēsi. Si pater instituat sibi heredem seruū castrensis peculij filij sui militi. nō tenet statiz institutio.i.q̄ ille sit liber ⁊ hꝰs.iz si filiꝰ pdecesserit antēq̄ pꝰ tz institutio ⁊ erit seruus liber ⁊ hꝰs.si aūt pater primo pdecesserit:fit filius p se necessari⁹ heres patri.⁊ vt breuiter de hoc dicā,act⁹ pris facti circa res castrensis peculij filij.si statim prestāt alienat. rei castrēsis peculij filij.vt q̄ pater vēdat vel donet alicui rē castrēsis peculij filij:nō valet.si aūt nō statiz prestāt p⁹etudiciū filio ⁊ tūc pēdent vt q̄ rē castrēsis peculij filij pater vēdat sub cōdit.naz si pdit.veniente,filius sit primoꝛtu⁹ valet q̄ pat⁹ fecerat.als nō hic est q̄ pater nō pōt ꝓuocare ad diuisionē sociū filij sui militis.⁊ alienatio ob hoc facta nō tenet. Itē nec soci⁹ filijfamil. militis pōt ꝓuocare patrē militis ad diuisionē rez q̄s hz cōes cū filio ei⁹.sicut nec cui bonis essz interdictū. Itē patri filijfa. militis si remittat vsufru.quē hz aliquis in fuo filij vel ī agro filij vel seruit⁹ remittat acquirit p patrē filio liberatio sicut ⁊ p eū cui esset bonis interdictū. nō aūt pōt pꝰ iponere. Itē si filiusfamī.miles in peculio castrēsi rē alienā habebat an ipse fili⁹ an ei⁹ pater debeat respōdere in rei vēdic. q̄ mouet a dño rei p ista re.⁊ dꝰ q̄ filius dz se defendere. Itē nec pater cōuenirī pōt de peculio occasione debiti castrēsis a filio ꝓcti. ⁊ si pater velit defendere filiū: pōt dō tū insolidū defendat ⁊ ℔ ꝓmittat Itē note predicti talis filij nō pōt agere pater actionib⁹ filio operētibus nisi satisdet de rato.

HEreditate. Filiusfami.miles est institut⁹ hꝰs ab agnato suo cōmilitone.querit an ℔ hꝰditas sit castrēsis peculij.an nō.⁊ distinguit an ille agnatus fecit testū ante militiaz ⁊ tūc ex cā parentele nō cā militie videt illū instituisse. an vero p⁹ militiā ceptā fecit testū.⁊ tūc ex castrēsi cā videt acquisita hereditas.si aūt seruus peculij castrēsis filijfamī. militis instituatur hꝰs ab aliquo.⁊ quicūq̄ instituit nō est vis:⁊ iussū dñi adiuit hꝰditatē ℔ hereditas castrēsis peculij dꝰ. Secōdo dicit. filiusfamī.quōdā miles nūc veteran⁹ fecit testū in castrensi peculio ignoras patrē suū decessisse,decessit⁊ hic filius, queritur an videat p⁹terestatus.⁊ p⁹ parte intestat⁹ decessisse.⁊ certe si esset miles hoc potuisset fecisse:iz q̄ veteran⁹ est: hoc nō potuit facere.sicut nec p⁹eter solēnitatē inris testari potuit. dicēdum est ergo q̄ hꝰs institut⁹ in castrēsib⁹ oīa habebat.⁊ sic bona patris testatoris.sicut cū quis se pauperez credēs instituit quēdā heredē ⁊ in veritate dines erat lucrat⁹ multa p seruos suos.nā oīa habebit heres. Pater peculij. Pater ī testō suo seruū castrēsis peculij liberū esse iussit. postea decessit filiꝰ ab intestō.deinde pater decessit. queritur an libertas seruo cōpetat.⁊ vꝰ q̄ non.nā oīum eius sdē ret apud duos insolidum cēnō pōt.filius enim si viueret posset manumittere eū sit dom⁹ eius.ergo pater ei⁹ nō potuit hoc facere. Itē si filiꝰ in testō reliquisset libertatē seruo suo,sicut ⁊ pater ei⁹ reliquerat,ꝓualeret libertas a filio relicta,sed certe p⁹edicta videnit vera.f. q̄ nō sit liber ex testō patris tūc q̄n filius vtit iure sibi cōcesso.i. testat⁹ ⁊ relinquat libertatē seruo vt tūc nō valeat qd pater fecit,si aūt filius ab intestato decedit,⁊ sic nō vtitur iure suo? vꝰ

pp

quasi iure postliminij patrē antiquo iure hꝫ peculium ꝛ retro dñium peculij habuisse,ꝛ sic manumissionē ab eo factā p̄edicto mō tenere.secꝰ si vindicta manumitteret.sz q̄d si filiꝰ decessisset testatꝰ ꝛ non sit eꝰ hereditas adita.nō sic dicas cōtinuatū dñium peculij de filio ad patrē:fic vt si intestatꝰ decessisset filius ꝛ sic medio tpe.i.deliberantib⁹ scriptis heredib⁹ dñium peculij nō sit patris:sz in pēdenti,si aūt diceres dñium esse interim patris:si scripti heredes a filio adirent trāsiret dñiuz peculij a patre ad heredes filij qō esset absurdū.dicamꝰ ergo interim dñium peculij eē in pēdēti.vt si heredes scripti a filio nō adeāt patris dicaꝫ retro fuisse dñium peculij si adeāt sit secus ꝛ sic dicas esse i pēdēti dñium peculij. ¶Quid si seruo peculiari aliquid ab extraneo legatur ex cuiꝰ testō pꝫ nihil possz capere,an p hūc seruū queret cū ad hꝫdes filij p̄tineret si adirēt.facilioꝝ tū rñsio est cū ab intestato decessisset filius.dicamꝰ ergo in vtroq; casu libertatē a patre relictā seruo peculiari filij tenere:multomagis teneꝫ it libertas si ponas filiū testasse:ꝛ patrē suū heredē instituisse vt libertas quā p̄imo pater reliquerat seruo filij teneat quasi ab initio fuerit seruꝰ:ꝛ secꝰ sit in eo q̄ seruū alienū manumittit.deinde postea effectus est dñs huiꝰ seruꝰ,nā nō confirmaꝫ libertas,ꝛ hoc dicit hic,§.cum.l. sequenti,

¶De p̄uilegijs veteranoꝝ. Rubrica.

Veteranoꝝ in delictis vt nō patiaꝫ penas q̄ alijs cōueniūt.s.vt bestijs denꝫ vel fustibꝰ cedaꝫ.

Noneste. Veteranis cōcessa imunitas tenet ēt in ea ciuitate de qua est incola:nec p̄dūt p̄uilegiū lz spōte aliqō munꝰ susceperint.Scōo dicit,q; onera vectigalia ꝛ patrimonialia omnes debēt sustinere.

Veteranis. Idē honoꝝ debeꝫ veteranis ꝛ filijs eoꝝ q̄ ꝛ decurionibꝰ,igitur nec in opꝰ publicū nec ad bestias vl fustibus dabitur.

Ve. Veterani nō habēt immunitatē vie sternende nec a collectis q̄ p̄o possessionibꝰ p̄staꝫ. Itē ꝛ naues eoꝝ possunt angariari.

Veteranos. Veterani excusantur a nauium fabrica. Itē nec coguntur esse exactoꝛes tributoꝝ. veterani aūt qui passi sunt se eligi decuriones coguntur suscipere munera,

¶Ad municipales.

MUnicipem. P̄imo dicit mūicipē fieri vno de tribꝰ modis: ꝛ nominat eos. Scōo dicit, q̄ p̄oprie dicaꝫ municipes. Tertio q̄ dicaꝫ municipes in larga significatione.q̄ ergo ex duobꝰ cāpanis natꝰ est cāpanꝰ dꝫ.sz si ex pꝫe cāpanoꝝ ꝛ ex matre alterius loci.cāpanus est inspecto patre,nisi p̄uilegiū habeat matema origo:vt filij sint eiꝰ ciuitatis ciues vñ est mater:vt ilienſibus cōcessum est. Itē delphis cōcessum fuit. Itē ponticis cōcessuz fuit vt q; ex mꝫe pōtica nascaꝫ ꝛ ex patre q̄ aliūde sit:pōticus dicaꝫ filius hic.ꝛ hoc p̄uilegium intelligiꝫ in vīs filijs i.in his q̄ nascūtur ex legitimo matrimonio. nā in vulgo quesitis filijs ꝺ idē seruaꝫ ꝛ sine p̄uilegio vt matrē sequāꝫ. lz q̄dā in vulgo q̄sitis tm̄ dicebāt p̄uilegiū locū hꝫe: sz male dicebāt q; superfluū esset p̄uilegiū vt dictum est.

Cloticus. Cū filiusfamilias fit decurio patris voluntate p oibꝰ muneribꝰ q̄ filio vt decurioni iniungunꝫ paꝫ tenetur vt fideiussoꝝ filij. Scōo dicit.q̄liter pꝫ dꝫ cōsentire decurionatui filij.ꝛ q̄cq̄d talis filiꝰ in re publica gessit.pater teneꝫ vt fideiussoꝝ filij.ꝛ exponit q̄ dicaꝫ filiꝰ aliq̄d gerere in re publica,sed q̄d si filio vt decurioni cōmissum est dare tutoꝛes pupillisꝛ eos nō dat vl̄ minꝰ ydoneos dat nec satis exegit.ipse quidē filiꝰ teneꝫ:pater aūt teneꝫ p eo sicut fideiussoꝝ.sz fideiussoꝝ nō teneꝫ cū rē pupilli saluā foꝛe ꝓmittat,hoc aūt casu non interest rei publice dederit tutoꝛē vel nō. vel minꝰ ydoneū dederit,sic ergo nec pater tenetur hoc casu. ¶Vs qui. Dic casuz vt in glo.q̄ incipit.ab aliquo ꝛc.ibi puta ꝛc.

PLacet. Filiusfamil'.pōt habere domicilij nō tm̄ vbi pꝫ hꝫ:sz vbicūq; filiꝰ sibi cōstituit domicilium. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ sequens.

LAbeo. Titiꝰ in diuersis locis negociaꝫ equaliter in nullo loco dꝫ domicilij habere,sed falsuz est.nā decoibꝰ loꝛcis incola siue ciuis dicitur.

ABsumptio. Si natꝰ floꝛētie dicat se nō esse ibi natū:sed bononie:nō pōt mutare veritatē. Itē ego frācisꝰ dicoꝛ ciuis floꝛētinꝰ,cū ibi paꝫ meꝰ ac.fuerit natꝰ.nō aūt sequoꝛ domicilij pꝫis mei.vt si staret mutine nō sum p hoc ciuis mutinēsis. Itē si domū habeo mutine ꝛ domū bononie ꝛ vtrobiq; moꝛoꝛ diuersis tpib⁹,dicoꝛ ciuis vtrobiq; eē. Itē libertꝰ seqt̄ originē vel domicilij patroni.idē in descēdentibꝰ libertoꝝ Itē manumissus a plib⁹ dñis oīum patronoꝝ sequitur originem. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ sequens.

NOn debere. Decuriones nō coguntꝫ frumētum vil̄i⁹ cuibus vendere q; annona exegit.

Ius. Qui nō hz iustū patrē sequitur originem matris.

SImile. Bōa debitoꝛis fisci sunt fisco tacite obligata.sec⁹ i debitoꝛe cuiusq; ciuitatis nisi p̄inceps ꝺ cōcederet.

IMoperatoꝛ. In ciuitate mutine sunt due ptātes q̄bus insolidū est cōmissuz officiū ptārie simul gerēdum. ipi inter se diuiserūt regimē.dꝫ q; officiū ꝛ piculū est cōe.ꝺ tū ordine vt ex mala administratiōe vniꝰ alter.s.collega teneaꝫ si ille qui male gessit nō est soluēdo tpe finiti officij nec fideiussoꝛes eiꝰ Itē nec ille q̄ eū noīauerat siue elegerat.nā aliquo istoꝝ existēte soluēdo collega nō cōueniretꝫ. Itē si noīatoꝛ cōuenirꝫ soluat nō aget ꝫ collegā eiꝰ p quo soluit.ꝛ qō dici qñ ambo gesserūt idē est seruandū ꝛ si vnꝰ tm̄ gessit ꝛ male.nā p̄imo ipe ꝺueniꝫ Scōo eiꝰ fideiussoꝛes. Tertio noīatoꝛes eiꝰ. Vltimo collega nec cōqueraꝫ noīans cū scire dz eū quē noīat indiuiduū officium ꝛ cōe piculū susceptuꝝ.idē seruaꝫ ꝛ cū ambo gesserūt.vt.j.l.imperatoꝛ.ꝛ hoc dicit hec lex cū duabꝰ sequentibus.

UNiceps. Pone casuz vt lr̄a stat.ꝛ dic vt in.g.d.m.ac.

ORdine. Remotꝰ ab ordine decurionatꝰ vsq; ad tps.tādē tpe finito reuersus i ordinē ad nouos honoꝛes aspirare nō pōt:nisi tāto tpe nūc stet q̄to steterat remotꝰ a decurionatu ad exēpluz relegati.sed in vtroq; casu inspiciendū est qō crimē cōmiserat vt si minor pena q; deberet tāto crimini ipōni impōsita est.tūc habeat locū qō dictū est.si aūt maioꝛ pena sit ipōsita q; deberet tūc liberaꝫ a pena ꝛ oīa videnꝫ remissa.

Meū. Cū dño ricardo de villa ptāti boñ. cōmissa esset a ciuibꝰ huiꝰ terre electio de ptāte sequentis anni,eligēdo elegit quēdā q̄ electꝰ male gessit ptāriaz.ꝛ tpe finiti officij erat soluēdo.dꝫ q; dñs ricardus nō teneꝫ p isto,: ex quo soluendo fuit tpe finiti officij. Itē si bononiensis cā euitādoꝝ munez ciuitie vēdidit p̄dia sua alicui.dꝫ q; p̄edia ꝺfiscāt̄r. Itē vēditoꝛ p̄ciū sibi solutū fisco cogiꝫ assignare. Itē bononiēsis si paciaꝫ se adoptari ab aliquo mutinēsi: ꝛ rēanet ciuis ō bononia ꝛ efficiꝫ ō mutina rōne pꝫis adoptiui. ꝛ cū emācipaꝫ ab adoptāte ꝛ si durat filiꝰ nec ē amō ciuis ō mutina.ꝛ ꝺ.d.B.§.ꝛ.l.f.

LIbertꝰ. Libertꝰ nō excusaꝫ a munerib⁹ ciuilib⁹ pp patronū.lz patrono suo capto luminib⁹ opas vel ministerijs p̄stet.fallit in liberto senatoꝛis q̄ si egerat negocia sui p̄ontis tutelis alioꝝ excusaꝫ. Scōo dicit.pater voluit filiū decurionē creari:q̄ filiꝰ factꝰ decurio male gessit.dꝫ q; p̄imo ipse filiꝰ est ꝺueniēdꝰ q; pꝫ. Tertio dic cū lege q̄dā caueaꝫ q; q̄ hūit officium ad id officiū nō dz eligi vsq; ad q̄nquēniū. ꝺ ē vez in eadē ciuitate.secꝰ in alia. Itē nō dz q̄s eodez tpe duo officia hꝫe in diuersis ciuitatibꝰ.sz dz recipe in ea vñ est ciuis. Itē lz habeāt aliqua p̄edia in ciuitate mutine nō ꝓpter hoc cogoꝛ ibi suscipere munera psonalia nisi de hoc ciuitas mutine haberet p̄iuilegiū. Item reuersus postliminio dz subire munera in pꝫia sua lz moꝛet alibi.ꝛ subaudi nō cā ꝛstituēdi ibi domicilium. Itē decuriones possunt eligi ad exigēda tributa cū nō sit soꝛdidū munꝰ. Itē manumissus ex cā fideicōmissi:sequit oriģinē manumittētis vt ibi cogaꝫ munera ciuilia subire nō oriģines

et' qui libertatē reliquerat. Item nat' ex filio adoptiuo: seq̄t' originē aui naturalis nō solū adoptiui quo ad munera subeūda: pinde ac si ipe se in adopt'. dedisset.

Error. Credēs me municipē mutinēsem ptestat' suz ibi me velle munera ciuilia subire. dr' q' errore opto nō preiudicat mihi. Itē si pater me' cepit habere domiciliū mutine non dicor inde ciuis si nolim eē. Itē accusat' de crimine capitali: ad nouos honores interim nō admittit'. pristinā dignitatē retinet. Itē eo ipo q' habeo domuz mutine nō dicor p hoc domiciliū habere ibi. ¶ Nominati. Si aliquis magistratus noīauit sibi successorē qui gessit male tenet' noīans nō fideiussores noīant'. Itē illi q̄ fideiubēt penes rē publicā p aliquo officiali pmittēres rēpublicā seruari indēnem. Itē noiatores magistratuū tenentur emēdare dānum ciuitati illatū p eū. nō autem ad penam tenetur.

Iuus. Cū quis habuit honorē aliquē: nō admittit' infra certū tps ad illū vel alium honorē. hoc est verū inuitus sponte tamen admitti potest.

Quod maior. Pone casum vt lra stat. z dic ō b' vt i glo. ¶ Domiciliū. Qui est ciuis mutinēsis iure domicilij: nō desinit teneri ad onera mutine: licz dicat se mutasse domicilium. est enim op' vt factū z anim' intersint.

Lutius. Filiusfamīl. inuito patre suo cōstitut' est curator frumēto cōparando qō officiū noluit subire: z sic ei' college gesserūt z male. z ob hoc cōuenti nō sunt soluēdo. nūq̄d hic filiusfamīl. fact' sui iuris tenebit' ob gestionē collegaz. z dr' q' sic. ¶ Paulus. Dic casum vt in glo. in scōa pte dic casum vt lra stat z ēt in tertia parte. Itē q̄ adoptat decurionē tenet' p oneribus ei'. ¶ Idē respōdet cōstante. Dos dr' in bonis viri cōstāte mrionio. si aūt voceť marit' ad munera municipalia p mō bonoz nō cōputat' dos. Itē pendente accusatione eris capitalis accusat' nō est vocādus interiz ad honorē licet infra primā dilationē a iudice datā nō ꝓbauerit accusator iusta de cā impedit'. ¶ Imperator. Pater ꝓsensit q' filius' suus infans esset decurio z pro eo se obliganit rei publice. dr' q' interim nō pōt teneri p tali filio cū nec decurio esse possit cū sit infans. ¶ Idē rīdet. Ciuitas aliqua vēdidit vel locauit quādā rē alicui nūc cū ali' offerat plus: vult ciuitas discedere ab illo ctractu. dr' q' nō pōt nisi de hoc haberet priuilegiū: sec' in fisco seruatur.

Ilij. In hoc prin. dic casum vt in glo. q̄ incipit. hic duo dicit z. Secūdo dicit. vidua detinet domiciliū viri p̄mi donec scōo nubat. Tertio dicit. vbi liberti cōstituit domiciliū inde dicunt' municipes z nihilomin' sequūtur originē patroni vt vtrobiq̄ munera subeūt. Quarto dicit. relegat' ad certuz locū sequit' interiz domiciliū loci in quo relegat' est. Quinto dicit. senator remot' a senatu ꝓpter turpitudinē nō recuperat patriā originalēvt in ea admittat' ad honores: nisi hoc specialiter impetrauerit. Sexto dicit. q' senatores z eoz filij. Itē nepotes eo tpe nati quo pater est in senatu eximūtur ab originali patria qō intelligas quo ad onera non quo ad honores.

¶ Senatores. Senatorib' cōcessum est libez arbitriū commorandi vbi volūt. dr' q' adhuc retinēt domiciliū in vrbe. s. romana. Itē q̄ fen' exercēt licet non habeāt pos. tenentur ad onera patrimonialia.

Uniceps. Dūs branchalion de bonoñ. senator romanus effect' desinit eē ciuis hui' ciuitatis. b' est vez q̄ tū ad munera tm̄. sec' quo ad honores. vñ manumissus ab eo sequit' originē senatoz vt ide dicat' ciuis. s. ō bonoñ. Itē miles q̄ nihil in sua patria possidet dr' hīe domiciliū ibi vbi inheret id est morat'.

Onstitutionib'. Administrator cū ouenit' ad aliq̄ redēdā: z ob hoc ꝺdēnat': nō debet condēnari in ei' pecunie vsuris. z b' idē seruat' in fideiussorib' ei'. z hoc constitutionibus principū cōtinetur.

Agistrat'. Ptātes mutine lz sint duo: tm̄ vicem vni' sustinet. q̄ b' sic dicatur in. l. municipali. i. in statuto mutinē. idē est q̄ ō b' nihil sit dictū. nā moribz. i. ꝺsuetudine b' idē fuat

Aque. Magistrat' municipalis nō pōt facere ea que sint imperij meri vel mixti. non ergo pōt restituť. in integrū cōcedere vel iubere possidere bona cā rei seruāde. aut dotis vel legatoz seruādoz causa.

Ius. Manumissus efficit' municeps ei' ciuitat' vñ hz originē su' patron'. nō aūt domiciliū patroni spectat' z sub. tm̄. vel aliter vt in glo. z si patron' sit municeps duarū ciuitatū. z sic fiet libertus eius earūdē ciuitatū municeps. Itez q̄ in mūicipio morat'. ibi emit. ibi ꝟhit. ibi dies festos celebrat z in colonia vbi sunt agri sui non moratur nisi raro. dr' hīe domiciliū in municipio. Itē si quis in duab' ciuitatib' sit instructus equaliter: q: vtrobiq̄ hz domū: z masaratica patrimā. necessaria. z vtroq̄ loco morat' eq̄liter dr' municeps vtriusq̄ ciuitatis. Postea dicit posse aliquē esse sine domicilio. z dat exēpla in littera. Itē relegat' vt stet i ciuitate quadā puta mutine dicitur mutine habere domicilium.

Ater. Defensor ciuitatis cū infra certā summā a iure taxatā possit cognoscere z iudicare. dr' q' ex cōsensu partiū poterit z de maiori summa cognoscere z iudicare.

Icola. Nat' mutine in hac terra venit ad habitandū. dr' q' munera subire debet vtrobiq̄.

Uli er vico. Nat' in terra butrij. dr' ciuis hui' terre. cuz villa butrij sub hac ciuitate sit.

Nhil. Vt quis vult potest habere domicilium.

Aque. Desponsaui quādā mutinēsem p v̄ba de futuro ante ōctas nuptias nō sequitur domiciliū mei viri.

Oma. Dic casum vt lra stat z expone vt in glo.

Icola. Ciui bonoñ. ex iure domicilij cū esset ei aliquod mun' nunciatū vt illū subeat puta vt collectam soluat. vult nūc desinere ciuis eē z mutinā se trāsferre. dr' q' nō pōt renūciare domicilio q̄ hic hz nisi mūere ei imūcto ꝓus opleto.

Cire. Qui in agro siue domicilio morat' nō vt ibi hēat domiciliū: vt scutifer vel castaldus nō dr' habere ibi domiciliū. z dic de hoc vt in glo.

Itio. Titio bonoñ. rome existenti cā studioz misit ptās bonoñ. nomine huius ciuitatis quādam epistolā in q̄ cōtinebat' q' hic titi' quoddā decretum ostenderet principi: qō decretum in epistola erat subiectum. itē viaticum datuz erat nūcio vt titio daret p suo labore. nuncius autem dedit hanc epl'am lucio titio bonoñ quē iuenit rome z nō titio z. z ibi esset collusio facta cū eo vt nomen lucij titij poneret' i epl'a sublato titij noīe: qui luci' decretū obtulit principi fz mādata rei pu. q̄ritur an luci' possit petere viaticū a nūcio. an v̄o titi'. Itē quid cōmiserit titi'. z ad primā respōdet s. q' nūti' petet viaticū cū z nō titi'. ad secūdā rīdetur vt in gl. q̄ incipit. repete z q̄ z. ¶ Titi'. Titi' cū esset ptās bononie. pecuniā publicaz hui' ciuitatis mutuauit alicui accepto pignore puta fundo: pacto facto cū debitore: vt si ōbitor nō soluat debitū: creditor possit vēdere pign' nō. pmittēdo de euictione. sequētes ptātes post titiū illud nomē z pign' approbabāt vsq̄ ad meuiū q̄ z ptās fuit. vēdidit istū fundū. in maiore quātitate ostendēs eū q' esset in veritate. z sic ciuitas bū habuit ex illo precio debitū suū. sed cū postea apparuit minus esse fundū obligatū: q' ostēsus esset reddidit ptās ō pcio emptori z sic nō remanet penes ciuitatē tm̄ pciū q' tū erat debituz. dr' q' b' meui' tenet' ciuitati emēdare b' dānuz. cū ipse vltimo approbauerit p b' pign' q̄si bonū eēt.

Iure. Si vna ciuitas cū alia ciuitate eiusdē ꝓuincie litigat p q̄dā ciue quez quelibet ciuitas dicit suū z nō alteri' ciuitatis. de b' cognoscet preses ꝓuincie eaz. si aūt hee ciuitates sunt de diuersis ꝓuincijs. tūc cognoscet preses sub q̄ est ciuitas q̄ cōuenit'. z hoc ēt diu' adrian' rescripsit in quadā femina nupta viro alteri' ciuitatis q' ipsa esset. vt ouenta nūc rīdeat in foro viri. sec' si nō legitimo viro esset cōiuncta: quia nō sequit' foz viri vt hic in fine legis habes. Itē libert' subiacit mūera vbi patrona nata fuit. Itē vbi hz domiciliū libert'.

Operatores. Alliq̄s iurauit q' nūq' erit decurio. i. ō cōsilio. postea eligit' in duūuirū q̄ hz necesse administrare i cōsilio remittit' ei sacramentū. Itē colon' fisci dz fungi mune-

ribus in sua patria: si hoc fit sine fisci dāno. qđ inspiciet ꝑses cū ꝓcuratore fisci. Itē ad officiū magistratuū spectat exigere ea que sunt legata ciuitatib⁹. ⁊ si nō exigant: ipsi magistrat⁹ ⁊ eoꝝ heredes tenent. Itē mutinēsis femia hic nupta sequitur ꝺ domiciliū viri. nec interim cogitur munera subire in ciuitate mutine. Itē si pater fraudulēter emācipat filiū electū in magistratuꝫ ne ꝓ eo teneatur. tenetur quasi fideiussor. Itē cū queritur an quis sit municeps hui⁹ ciuitatis inspicit an hic hēat domū ⁊ filia. nō sufficit ꝙ bononiē vocat. Itē magistratus siue sponte siue coact⁹ fungat mgratu dꝫ cauere de indēnitate rei publice.

¶ De decurionibus ⁊ eoꝝ filijs. Rubrica.

Decurio hui⁹ ciuitatis cū in hac ciuitate deberet stare ⁊ tractare fcā hui⁹ ciuitatis. recessit de hac terra ⁊ alibi iuit. dt ꝙ ꝓses prouincie reuocabit eum vt hac terra subeat munera.

Q Ui ad tēpus. Decurio relegatus ad tps desinit ee decurio. ⁊ finito tpe relegat. nō recupat locuꝫ suū. poterit tū ꝺ nouo eligi in decurionē. in suo tū loco poterit eligi ali⁹. secus est in eo q̄ ad tps remouet ab ordine decurionat⁹. nā finito tpe decurio est ipso iure. tpe aūt nōdū finito pōt alius eligi loco ei⁹ ꝛc. tps finitū est: si nō inuenit loca aliqua vacua expectat donec loc⁹ vacet. Itē finito tpe inuenit locū vacuuꝫ: ⁊ sic in decurionatū reuertit recupat statū quez pri⁹ habebat inter decuriones. sec⁹ in decuriōe relegato ad tps qui finito tpe elligitur in decurionē. nā velut nou⁹ in ordinē venit. ¶ In filijs Filij decurionis dicūtur q̄ sunt ocepti ⁊ nati ex decuriōe. Itē ⁊ pri⁹nati. s. ante decurionatū pfis dicunt filij decurionū quo ad quedā. s. vt penas plebeioꝝ nō subeāt quas in lra subijcit ¶ In auo. Dic casuz vt in glo. q̄ incipit vt factus senatoꝝ. ꝛc. Itē nat⁹ ex eo q̄ est remot⁹ a decurionatu: si quidē ante ocept. istius pī erat remot⁹. dꝫ iste fili⁹ plebei. si āt primo fuit ocept⁹ dicet decurionis fili⁹. idē dicendū est si pat ei⁹ fuit relegat⁹ vt si post relegat. pfis fili⁹ sit nat⁹ dicat fili⁹ plebeij. si pri⁹ sit nat⁹ dicat fili⁹ senatoris. Itē si titi⁹ decurio sit remot⁹ ad tps ab ordine. ⁊ interim cōcept⁹ ei fili⁹ est ⁊ edit⁹. dꝫ decurionis fili⁹ lꝫ pater decedat antēq̄ in ordine reuertat. Itē si cōcept⁹ sit a plebeio: ⁊ antēq̄ nascat pater ei⁹ fuit decurio: ⁊ desijt esse. dꝫ decurionis fili⁹. ¶ Nullū. Ex delicto patris nō imponit pēa filio. nec ad decurionatū vel ad ceteros honores ꝓhibet fili⁹ aggredi ꝓpter delictū paternū. ⁊ dic de hoc vt in glo. Itē maior quinquaginta ⁊ q̄nq; ānis nō cogit honorē decurionat⁹ suscipere: sed sponte suscipe pōt ⁊ suscipit spōte: munera ciuilia nō cogit suscipere: ēt si esset maior septuagīta ānis ad q̄ decuriones alij vocari cōsueuerūt. honores aūt gerere debēt.

G Eneraliter. Quidā relegat⁹ ad tps cū graui⁹ deberet condēnari: bona sua retinet nec ad decurionatuꝫ admittitur finito tpe. ⁊ intelligas q̄ sine cause cognitione fuit minuta. si aūt cā cognita fuit minuta pena: vt qꝫ ob delictū falsi vel aliud simile ad tēpus sit ordine decurionū mot⁹ cū graui⁹ deberet dānari: finito tpe in ordinē reuertit. qđ intelligas si locū vacantē inuenit. ⁊ hoc ēt dixit quidā impator q̄ dixit ꝙ motus ab ordine ad tps vel ille cui est interdictū officiū aduocatiōis vl' aliqđ aliꝺ vsq; ad tps: ꝙ finito tpe potit fungi honore vl' officio. ¶ Spurios. Dicit spurios posse eligi in ordinē decurionū. sed si alij legitimi filij extant q̄ in ordinem volūt venire: spurij hoc casu nō admittūtur. tic ergo demū spurij admittūtur ad decurionatū cū alij legitimi defunt. Itez iudei possunt vocari ad honoꝝes.

A Ecurio. Licet ꝓhibeat a lege ne ꝺ curio ꝺducat agros ⁊ filia. si tū succesit ꝺuctori agroꝝ remanet i ꝺuctiōe

A Ꝺ tps. Cū minor pena ꝙ debeat de iure iponit decurioni. vt qꝫ ad tps ordine remouet ex crimine qđ infamiam iportat. ēt finito tpe remouet a decurionatu. si aūt ꝺs relegat ad tps ex crimine leuiore. ⁊ sic aucta est pena. nō habetur inter infames ⁊ ad honoꝝes admittitur.

S Purij. Spurij itē incestuosi possunt fieri decuriones. ⁊ reddit rō in littera. Itē si minor. xxv. an. sit fact⁹ decurio ex cā

dꝫ habere salariū qđ decurioni dat. interim tū nō subeat ea q̄ alij de ordine. Itē decurio ꝓhibet vectigalia ēt sue ciuitat⁹ cōducere. Itē q̄ accusauit aliquē de crimine publico. ⁊ destitit si ne abolit. nō pōt in decurionē eligi sicut nec dānati calūnie cā iudicio publico. ¶ Pater. Filio in decurionē electo pater ei⁹ appellauit nomine filij licet sit exclusus eo quia tarde appellauit ⁊ sic filius subiuit decurionatum inuito patre non tenebitur pater filio. ¶ Item cum decuriones debent aliquam sniam ferre. primā vocem habēt qui decorati sunt plurib⁹ honoribus iure decurionis. Itē ⁊ illi q̄ ples habēt liberos in ordine decurionum.

H Onores. Nō inspicit ꝙ qui primo fuerit decurio vt ꝙ hoc pri⁹ ad honores admittat. Itē surdus q̄ nunq̄ audit. itē mut⁹ qui in totū nō loquit ab honorib⁹ ciuilib⁹ nō ēt a munerib⁹ prionialib⁹ excusant. itē qui nō est decurio nō pōt eligi duūuir. cū hic honor ad decuriones spectet nō ad plebeios. itē pater nō dicit cōsentire decurionatui filij qñ ostendit ꝺriā volūtatē vel apud acta presidis vl' apud ordinē vel alio mō. ⁊ sic ꝓ filio non tenetur hoc casu.

D Ecurionib⁹. si decurio ꝓdat bona sua maxime q̄ multa dona ꝓtulerat in alios dāda sunt ei alimēta de publico

D Euerus. Nat⁹ ex seruo ⁊ ex matre libera pōt fieri decurio. Itē nauicularij nō possunt fieri decuriones.

H Erēnius. Licet q̄s hūit salariū vt decurio nō ꝓpter hoc est effect⁹ decurio cū fm legē nō erat fact⁹ decurio.

H Ōnūi. Qui sunt tenere etatis vt minores. xxv. an. itē q̄ sunt grādis etatis nō debēt eligi decuriones. ⁊ grandē etatem intelligas etatē quinquaginta ⁊ q̄nq; annoꝝ. nam abinde infra debēt suscipe decurionatū. vt sic iuniores nō ita grauent. itē minor. xxv. an. pōt eligi decurio ex cā. puta in defectū alioꝝ. Item cōsuetudo est spectāda in talib⁹. ⁊ hoc etiam principes dixerunt.

E Dos. Qui esculēta ⁊ poculēta vēdunt vt petricolus ballardi. ⁊ guidoct⁹ de vignola. lꝫ sub edilib⁹ cesi sint. i. sub ascarijs. tū possunt eligi in decuriōes. si tū cesi sint ab ascarijs i. fustigati: vt qꝫ malū fozū faciebāt de vino. ita demū possunt eligi in decuriones qñ al's honesti homines non inueniuntur ad decurionatum.

I Operatoꝝ. Plebei⁹ relegatus ad tps finito tpe reuersus nō pōt eligi in ordinē decurionat⁹ sine ꝓmissu ꝓncipis. itē relegat⁹ ad tps qui pri⁹ fuerat decurio. finito tpe pōt eligi in decurionē si erat minor. xxv. an. tpe dānationis. si autē erat maior nō admittit ad decurionatū nisi tū tps labat. nūc ꝙtū fuit tps relegat. Itē natus ex patre relegato pōt eligi decurio. Itē ex quo quis est fact⁹ decurio. si aliquis nūc veniat ⁊ velit dicere ꝙ nō recte sit fact⁹ nō auditur: a principio enim debebat venire.

D Ecurione. Si decurio sit dānat⁹ nō ꝓpter hoc pōt subijci tormētis. etiā si antēq̄ dānetur desierit esse decurio ⁊ reddit ratio in littera.

¶ De albo scribendo. Rubrica.

Noīa decurionū scribēda sunt i albo eo ordine quē consuetudo reḡit si nō est cōsuetudo inspicient dignitates eoꝝ vt q̄ in maiori dignitate est eius nomē primo scribatur. ⁊ sic de singulis. ⁊ specificat in littera. ⁊ similis ordo inspicit cum sniam alit quā debēt dare decuriones. itē noīa eoꝝ q̄ dignitatē aliquaꝫ habuerūt a principe in albo scribēda preferūtur illis q̄ municipalibus honoribus functi sunt. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sc.

¶ De muneribus ⁊ honoribus. Rubrica.

Primo ponit diuisionē q̄ dicit ꝙ munerum nez q̄dā sūt ꝑsonalia quedā patrimonialia. ⁊ dat exēpla. de patrimonialib⁹ primo ⁊ post ea de ꝑsonalib⁹. ⁊ vt breuit dicā patrimoniale mun⁹ respicit onus ꝑsone. ⁊ dat alia exēpla. de ꝑsonalib⁹ ꝓ totā hāc legē et ea expone vt in glo.

Q Uod ad honores. Qui in ptāte alteri⁹ ē si hꝫ filiū. dicitur eū habere in sua ptāte quo ad honores. s. vt quasi si

deiusſor teneatur ꝓ filio in magiſtratu aſſumpto.

ET qui. Natus rome lꝫ in ꝓuincia hẽat domiciliũ tñ munera ſubire dꝫ rome. Itez donec miles moꝛat in caſtris l.in exercitu.nõ dꝫ ſubire onera in ciuitate ſua.aliꝫ autẽ hoies lꝫ cognati militũ ſint onera ſubire debẽt in ſua ciuitate. Itez dãnat⁹ in metallũ ſi in integrũ reſtitut⁹ eſt munera ſubire dꝫ in ſua patria ꝛ honoꝛes ſuſcipe pinde ac ſi nũq̃ extitiſſꝫ dãnat⁹ Itẽ munera coꝛpalia vt honoꝛes ꝛ munera ꝓſonalia feminis ſunt interdicta. Itẽ nõ põt pater ꝺicere quo mín⁹ fili⁹ eligatur ad honoꝛes cũ nullã excuſationẽ iuſtã filius haberet. ꝛ ꝓ honoꝛe quã hꝫ fili⁹ patre nõ cõſentiẽte lꝫ fili⁹ male gerat pat nõ teneꝫ.fili⁹ aũt officiũ ſibi iniunctũ gerere dꝫ.ꝛ teneꝫ ſi male gerat. Itẽ maioꝛ ſeptuaginta ꝛ.v.an.hñs.v.filios cũ excuſeꝫ a muneꝛib⁹ ciuilib⁹ filij tñ ei⁹ munera eis iniũcta ſubire debẽt Itẽ vitric⁹ non teneꝫ ꝓ oneꝛib⁹ ꝓuigni. Itẽ liberti debẽt ſubire munera in ea ciuitate.vñ ſunt patroni.ſi habẽt patrimonium ad hoc ſufficiẽs.nõ eniꝫ bona patronoꝝ ad ꝺ tenẽtur. itẽ lꝫ pater cõmiſerit aliq̃ delictũ:nõ nocet filijs ei⁹ quomín⁹ ad honoꝛes vocẽꝫ. Itẽ minoꝛ.xxv.an.põt eligi in decapꝛotũ.ꝛ iõ ſic dicit:qꝛ ꝓeeſt.ꝛ.ꝛ ꝺic vt in glo.dñi mei ac. Itẽ exactio tributoꝝ.i.ſi ab aliquo exigiꝫ tributũ on⁹ eſt pꝛimonij. Item cura frumenti cõparãdi ẽ mun⁹ ꝓſonale.ꝛ ab hoc excuſaꝫ maioꝛ ſeptuaginta annis.itẽ ſi hꝫ filios.itẽ hoies q̃ debẽt ꝓſtare hoſpitia in ciuitate militib⁹ ſupueniẽtibus debent ꝓſtare ea ꝓ vices.i.q̃dã vna ꝺie.q̃dã alia ꝺie.ꝛ on⁹ tale eſt patrimonij. itez ꝓꝛeſes ꝓuincie ꝓuideat munera ꝛ honoꝛes in ciuitatib⁹ eq̃liter diſtribui inter hoies. Itẽ ſi paꝛ hꝫ duos filios nõ ꝺpellitꝫ ſubire munera ꝓ eis. Itẽ ſi ſpõte ſubiuit munera ꝓ vno.deide cũ alter fili⁹ eligereꝫ ad honoꝛes pꝛ deceſſit:ꝛ hic fili⁹ geſſit officiũ ꝛ male.nunq̃ de cõib⁹ bonis hoc male geſtũ reſarcit niſi pater hoc ꝺixiſſet.

CUra. Cura extruẽdi vl reficiẽdi opis publici mun⁹ publicũ ꝓſonale eſt a quo munere excuſaꝫ qui hꝫ quinq̃ filios ꝛ lꝫ cõpulſus hoc officiũ geſſit non ꝓeiudicat ſibi ad alia munera ſubeũda. Itẽ excuſatio pauptatis ꝓpter quã q̃s excuſatur a muneꝛib⁹ vel ab honoꝛib⁹ nõ eſt ꝓpetua.durat enim donec paup eſt.ſed fact⁹ ꝺiues cogitꝫ ea ſubire.ꝛ onera patrimonialia ſubire q̃s nõ cogitꝫ ꝓpter pauptatẽ:ꝓſonalia aũt cogitꝫ ſubire. Itẽ qui tenebaꝫ munera ſubire cã eoꝝ euitãdoꝝ dedit ſe militie nõ ꝓiudicauit ciuitati q̃n adhuc mũera ſubire cogaꝫ

PAuicularij. Voiat quoſdã qui vſq̃ ad quinquẽniũ excuſanꝫ a muneribus publicis.

REſcripto. In quodã reſcripto otineꝫ. Poſtq̃ q̃s eſt factus decurio debet ſubire magiſtratus. hoc debemus intelligere quando aꝰs eſt idoneus facultatib⁹ donec eni ſunt idonei facultatib⁹ q̃ eligi poſſũt pauꝑes nõ eligũtur. Itẽ q̃ eligitꝫ ad honoꝛẽ ꝓ ſubã ſua:ſi eſt multũ ſenex vel nimiũ iuuenis excuſare ſe põt. Itẽ debitoꝛ rei publice non ꝺꝫ admitti ad honoꝛes niſi ꝓius ſatiſſaciat. Poſtea exꝓimit de quo debitoꝛe loquaꝫ. Itẽ qualiter ſufficiat ſatiſfieri vt honoꝛes poſſint ſuſcipe. Itẽ criminoſus cũ accuſatoꝛẽ nõ habeat nõ ꝓhibeꝫ ad honoꝛes admitti ſicut ꝛ ſi accuſatoꝛ eſſet ꝛ deſtitiſſet.

CEdũ. Quedã munera ſũt ꝓſonalia:q̃dã ꝓꝛionioꝝ. Itẽ q̃dã ſunt honoꝛes ꝛ munera q̃ iponũꝫ ꝓꝛionijs vel i retributiõe ſũt talia vt neq̃ etas neq̃ nũer⁹ liberoꝝ nec alia ꝓꝛerogatiua excuſet aliquẽ ab eis ꝓſtãdis ꝛ munera q̃ patrimonio imponũtur duplicia ſũt.nã q̃dã poſſeſſoꝛib⁹ iponũtur ſiue municipes ſint ſiue nõ:ꝛ ſic rõne tñ poſſeſſiõis iponũtur.q̃dã imponũtur tñ municipib⁹ vel incolis. Itẽ in retributiones que agris fiũt vel edificijs poſſeſſoꝛib⁹ indicũtur. munera vero q̃ patrimonioꝝ habenꝫ q̃ imponũtur perſonis ꝓꝛo reb⁹ nõ aꝰs imponũtur q̃ municipibus vel incolis.

REus. Accuſat⁹ nõ admittitꝫ ad honoꝛes pẽdente accuſatione ante ſniam infra annũ.ſed poſt annũ poſſet admitti niſi ꝓ iſtũ ſtaret quo mín⁹ cã cõpleretur infra annũ. Itẽ cum aliq̃s ad honoꝛes eſſet electꝰ appellatũ eſt a quodã dicẽte eũ non eẽ ydoneũ.ꝺꝫ q̃ ſi interiz pẽdẽte appellatõe vſurpat.i.accipit honoꝛem pũitꝫ.itẽ ſi titi⁹ occaſione alicui⁹ delicti ꝓ ſniam ꝓhibit⁹ ne ad honoꝛes admittatur ꝛ ab hac ſnia appellet ꝺꝫ q̃ interi pẽdẽte appellatiõe non debet admitti ad honoꝛes.

AD rem publicã. Dicitꝫ minoꝛẽ.xxv.an.nõ debere admitti ad magrãtũ vel ad munera q̃ nõ patrimonij ſũt vel ad honoꝛes vel ad decurionatũ ꝛ mioꝛ ꝺꝫ qui non tetigit de xxv. ãno.ſi eni tangit de.xxv.ãno ꝓ maioꝛe habeꝫ vt ad honoꝛes admitti poſſit:ꝛ honoꝛes intelligas ſine adminiſtratiõe ne ſit damnoſum reipublice vel ſibipſi.

QUi quis. Electꝰ in magiſtratũ ꝺꝫ cogi a ꝓſide illũ ſuſcipe remedijs q̃bus tutoꝛes cogũtur gerere:franciſcus.

HOnoꝛẽ. Habenti honoꝛẽ nõ eſt imponendũ mun⁹.ecõtra ſic. Frãciſcus.

QUI gradatim. Edicto pꝛetoꝛis exꝓimitur vt honoꝛes gradatim ꝺentur ꝛ vt a minoꝛib⁹ ad maioꝛes pueniaꝫ Itez ſi lege municipali caueꝫ q̃ q̃dã hoies cuiuſdã ꝓlis vt lãbertpacij qui ſunt guibelini ꝛ paterini ꝛ vaudeſi ꝛ heretici ad dignitates habẽdas ꝓferãtur aliꝫs:imo mõ galluchij :ꝛ tota ꝓs eccl'ie:ita eſt itelligẽdũ ſi idonei hoies ad hoc ibi ſint. Itẽ ſi nõ inueniũtur in ciuitate aliq̃ idonei ad magiſtratũ etiã ꝓiuilegiati eligũtur ad hoc iuiti q̃ aꝰs habẽt excuſationẽ ſi ſũt de eis aliq̃ idonei. Itẽ medicus ſemel approbat⁹ reprobari põt ſi cauſa ſubſit:itẽ q̃ docet alphabetũ pueris nõ hꝫ vacationẽ

QUi muneris. Qui habet vacationẽ muneris publici poteſt eligi in magiſtratũ ꝛ ſuſcipere cogitꝫ:nõ aũt cogitꝫ ſuſcipere oſiũ muniendi vias.itẽ ſi vacatio cõcediꝫ liberis ꝛ poſteris alicui⁹ ad eos tñi extenditur q̃ ſunt de familia ei⁹:non ergo filijs eius emãcipatis vꝫ cõceſſũ:ꝛ hoc ꝺicit hec.l.ꝛ ſequẽs

HOnoꝛ. Primo ꝺicit q̃ honoꝛ municipalis eſt adminiſtratio reipublice cũ ꝺignitatis gradu ſiue cũ ſũptu ſuo ſiue ſine ſuo ſumptu. Scõo ꝺicit q̃ munus aut publicũ eſt aut priuatũ.ꝛ ꝺat exemplũ de publico. Tertio ꝺicit q̃ ſoluere ꝓo prediꝫs ad viarũ munitionem ſiue ꝓtributa ſoluere ꝓo prediꝫs nõ eſt perſonale munus ſed locoꝝ munera ſunt. Quarto ꝺicit que ſunt cõſideranda cũ q̃ritur.i.tractatur de honoꝛe alicui deferendo.item quid ſi filinſſam.plebeius eligitꝫ ad aliquam honoꝛem licet patre inuito ꝛ ſic nõ tenetur pater ꝓ eo lꝫ male ad miniſtret ipe filius:ꝺicitꝫ q̃ filius ꝺebet ſuſcipere illũ honoꝛem ꝛ ſi male gerat ꝛ nõ ſit ſoluendo teneꝫ nominãs ꝓ eo:ꝛ de hoc extant verba cuiuſdã reſcripti que ponũtur in littera.item non ꝺebet promiſcue ſiue indiſtincte quis eligi ad honoꝛes: nã nõ ꝺebet quis vocari ad maioꝛem magiſtratũ niſi ꝛ minoꝛẽ geſſerit.item ꝺebet inſpici etas.item talis ꝺebet eligi qui nõ continuet honoꝛes ſi tñ nõ iueniũtur idonei ad honoꝛes gerendos etiã qui primo geſſerũt eos cõpellũtur iterim eos gerere:ꝛ hoc plurib⁹ cõſtitutionib⁹ caueꝫ ꝛ ꝺiuus adꝛianus etiã hoc ꝺicit.

ET ſi filiũ. Pater voluit filium ſuũ fieri decurionem:ꝛ factus eſt tandem moꝛtuo patre filius ſuſcepit aliquos honoꝛes ꝛ male geſſit:ꝺicitur hoc non ſpectare ad onus cohere ꝺum huius filij.nam ipſi ꝛ eoꝝ bona non tenentur.

EStimationẽ. Electꝰ ad honoꝛẽ vel munꝰ offerẽs pecuniã ne cogaꝫ illud munꝰ ſubire nõ audiꝫ. Itẽ q̃ pecuniã ꝓmiſit ꝓ honoꝛe habendo ſi ſoluere eam cepit:totam cogitur ſoluere ad exemplum illius qui eſt pollicitus opus aliquod facere rei pub.nam ſi incepit ꝺebet cõplere. item filius nõ cogitꝫ fideiubere ꝓ pꝛe rẽ pup.ſaluã foꝛe.itẽ ſi ſemel q̃s fuit magꝛatꝰ nõ cogitꝫ illud officiũ ampliꝰ ſubire:niſi neceſſitas id faciat vt ſi alij nõ inueniũtur ydonei ad illud officiũ. itez põt q̃s ſponte ſacerdotiũ reiterare ꝛ eſt q̃dã ꝺignitas ſacerdotũ. itẽ q̃ ẽ immunis ab honoꝛib⁹ ꝛ muneꝛib⁹ ciuilib⁹:ſi cõſentiat decurionatui filij ſui:teneꝫ pꝛo filio ſi male gerat filius in muneꝛib⁹ ꝛ honoꝛib⁹ ſibi delatis.ꝛ hoc ꝺicit hec lex ꝛ ſe.

De vacatione ꝛ excuſatione munerũ. Rubꝛica.

MUnerum. Primo ponit ꝺiuiſionẽ munerũ ciuiliũ.ꝛ eſt talis.q̃ munerũ ciuiliũ q̃dam ſunt perſonalia.quedam patrimonialia. quedã mixta. Secũdo ꝺat exẽpla de ꝓſonalib⁹ ꝛ de his ꝺicit vſq̃ ad .§.

patrimoniorū.ibi tractat q̄ sint patrimonialia.ꝛ dicit postea ꝙ dno sunt gña pfionior.ꝛ ō his oat exēpla. ꝛ b̄ vsq; ad.ℌ. mixta.ibi tractat q̄ sunt mixta vsq; ad.ℌ. hec oīa munera.s.p/sonalia. Itē patrimonialia. Itē mixta dicunt munera ciuilia seu publica. Postea dicit ꝙ q̄ hz immunitatē a munerib⁹ ciui libus siue psonalib⁹ nō excusat a q̄busdā munerib⁹ q̄ declarā tur in littera. Ultimo dicit ꝙ mgri qui hñt imunitatē ciuiliuz munez. Itē gramatici ꝛ sikes in lra noiati hñt imunitatē a pn cipib⁹ ne hospitē coganꝫ suscipe.

Omnis. Dis excusatio sua eq̄tate nitit.ꝛ si cuilibet ele/cto ad officiū vel mun⁹ aliquod allegāti excusat.aliquā creda tur.iā nō erūt q̄ munera subeāt.dicenduz est ergo ꝙ ois elect⁹ ad aliq̄ō mun⁹ si vult se excusare appellet ab electione ꝛ ꝓse/quat eā infra tēpus statutū.ꝛ si nō ꝓsequitur cogit suscipere mun⁹. Itē elect⁹ ad mun⁹ aliq̄ō si appellat ꝛ optinet: ꝛ interiz eligatur:iterū hz appellare.ꝛ quotiens sit elect⁹.hz appellare ſz q̄d si p calūniā eligat tā sepe vt expēsas faciat in appella/tione cogit eligēs de suo resarcire expēsas electo. Itē si decu rio cā euitandoꝝ munez trāstulit se ad colonos p̄dioꝝ nō pp hoc excusat a munerib⁹. Itē quāuis q̄s habeat quinquagin ta ꝛ quinq; annos.ꝛ tres liberos in ytalia.idem si in ꝓuincia nō ꝓpter hoc excusat a muneribus ciuilibus ꝛ dic de hoc vt in glo.

Octumdecimū. Habēs sexdecim annos ad mīn⁹ sico nie nō vocatur nisi sit cōsuetudo in cōtrariuz.ꝛ est nomē dignitatis siconia ꝛ dic vt in glo. Itē minor.xxv.annis nō vo cat ad munera. Itē numer⁹ liberoꝝ aut septuaginta annorū etas nō p̄stat vacationē ab honorib⁹ vel munerib⁹ cohere tibus honoribus.ſz a munerib⁹ trī ciuilib⁹. Itē filij adopti/ui nō ꝓsunt adoptāti vt i numez libelloꝝ ei⁹ ꝙputent. Itē cū q̄s vl̄t se excusare a mūnerib⁹ pp liberos:liberi viui tūc ispiciū tur nō iā mortui. Itē liberi postea suscepti a muneribus susce ptis nō liberāt. Itē ꝓpter liberos nō excusatur q̄s ab hono/re patrimonij. Itē liberi emācipati ꝓsunt p̄ri ad excusat. mu/nerū ciuiliū. Itē qui nō bene audit nō excusat a munerib⁹ ci uilibus. Item grauatus senectute aut infirmitate corpo/ris ita ꝙ nō pōt sufficere officio pecunie ꝛ sub.publice pferēde.di mitti dz ꝛ ali⁹ cōstitui. Itē corporis debilitas nō excusat quē a munerib⁹ patrimonij:ſz a psonalib⁹ sic. Itē magistri alpha beti nō habēt imunitatē a ciuilib⁹ munerib⁹. Itē p̄ses ꝓuide at ne vltra vires indicat eis mun⁹ patrimonij: siue in ciuitati bus doceant siue in vicis.

His qui naues. Qui naues marinas fecerūt nō mino/res quinquaginta milia modioꝝ: aut plures fecerunt singulas nō minores decē miliū modioꝝ ꝛ ad ānonā romani populi p̄fuerunt, donec ille naues aut alie loco earum naui gant vacationem munerū publicoꝝ habēt, senatores hāc va cationē habere nō possunt cū nec naues eis liceat habere.

Tempus. Qui reipu.cā abfuerunt:hñt excusat.ann⁹ i ad nouas tutelas.ſz qñ incipit ann⁹ currere.ꝛ certe extūc cū abesse desijt cū aliquo laxamēto tp̄is.si āt moriat⁹ i itinere aut alio loco fecit vt plus tp̄is nature pluſq; esset iustum ex nunc cōputabit ann⁹ cū potuisset esse reuersus domi comode.

Decurionatu. Quāuis q̄s sit ōcurio pōt ad aliū hono rē vocari nec hz vacat.ob hoc ꝙ sit decurio. Itē qui hz vacat.muneris publici non cōpellit ad aliq̄ō extraordinariuz Itē veterani habent vacationem a munerib⁹ ciuilib⁹ q̄ non patrimonijs iponunt ꝛ hoc dicit hec lex cū duab⁹ se.

In honorib⁹. Ab honorib⁹ quis nō excusat ꝓpter tē/pus.lxx.an.nec ꝓpter liberos quinq; fallit in honore sa cerdotij a quo q̄s excusat numero liberoꝝ.v.ꝛ hoc in asia p̄/mo fuit.ꝛ idē est seruandū in omni alia prouincia. Itē redem/ptores vectigaliū qui exercent illud negotiū a munerib⁹ ciui/libus ꝛ a tutelis excusantur. Itē p̄uilegia veteranoꝝ nō va dūt ad filios eoꝝ. Itē qui habet vacat.muneris publici non cogitur subire collatiōes sibi ex iprouiso ipositas p magistra tus aut ipositas a lege subire cogitur. Item tutela ꝛ munera sordida corporalia remittūtur philosophis nō patrimonialia ꝛ redditꝫ ratio in littera. Itē qui appellauit in eā sua ad p̄ncī pez rome vel ad aliū magnū magistratū rome ꝛ ibi vadit pro hac cā.nō cogitur interim honorem vel munera subire in sua ciuitate.

Nos qui. Bononiensis qui professor est rome excusatur a muneribus patrie sue; sicut si in patria sua regeret. Itē p̄uilegiū cōcessum mercatorib⁹ frumēti ne cogantur ad munera extēdit ēt ad honores ne eos recipe cogantur.

His oneribus. Nullū p̄uilegiuz excusat quē a munerib⁹ patrimonij. Itē illi qui p̄sunt mēsurationi frumenti si ue annone vrbis habēt vacationē.secus in ꝓuincijs seruatur Itē milites ꝛ ꝓfessores liberaliū artiū hñt imunitatem ab an garijs ꝛ a necessitate recipiēdi hospites. Itē elect⁹ ad hono/rē appellauit dicens se paupem.interim est effect⁹ diues.a mō illa excusatio cessat. Itē defensor reipu.interiz hz vacationez ab honorib⁹ ꝛ munerib⁹.

Sunt munera. Quedā munera noīat a quib⁹ nō excusa tur quis ꝓpter liberos vel militiā vel ꝓpter etatez: nisi p̄uilegiū p̄incipis de nouo indultū hoc cōcederet. Itē lega tus qui defendit semel negociū publicū intra biēnium ad ides officium nō cōpellit. Ultimo noīat quosdā qui hñt excusat.a munerib⁹ vel honorib⁹ ꝛ tutelis.ꝛ b̄ dicit hec.l.ꝛ se.

Prētor. Prētor cōcedit excusat. illis q̄ nō possunt ope rā dare ad iudicandū:vt q̄ in ea valitudine sit vt certū sit eū nō posse ꝓpetuo ciuilia mūnera subire,aut si ad sacerdoti um aliquis sit assumpt⁹.nā isti ꝑpetuum excusant. Decō di cit ꝙ sunt duo genera tribuēdi vacationez muneris publici. ꝛ declarat in littera. Itē qui nō hz excusat.inuit⁹ cogitur iudica re. Itē si sponte quis suscepit officiū iudicandi ꝛ cepit de cau sa cognoscere:nunc vult se excusare:an audiatur.q̄ritur ꝛ si q̄/dē ex p̄uilegio q̄ p̄ius habebat vult se excusare nō audit. si aūt nō cepit habere excusat.vt q̄ effect⁹ infirm⁹ sit nō dz in alium transferri iudicium:si cū dāno alicui⁹ ptium esset,ſz expe ctabitur donec liberetur.

De excusatione. Liberi defuncti nō p̄sunt p̄ri ad excu/satione munez nisi in bello sint mortui. Item non debz quis eodem tpe duas curas opis habere.

De iure immunitatis, Rubrica.

Qui in nauib⁹ stāt cā nauigandi: qui ob hoc nullā habēt imunitatē.itē immuni/tas data alicui nō trāsit ad eius heredes, itē immuni tas data cuidā generi ꝛ posteris non vadit ad eos qui ex femi nis illius ꝓlis nati sunt.itē illi qui cū non essent ascripti ad ali qua munera subeūda vel honores se astrinxerūt vt suscipere quedā cogātur quedā nō:seruāda est eis cōuentio.item impu beres non debent admitti ad honores licet penuria esset ibi/dem hominū.itē maior septuaginta annoꝝ hz vacationē a tu tela ꝛ a cura:ꝛ a munerib⁹.ꝛ maior dr q̄ compleuit septuage/simū annū nō aūt sufficit si tetigit eū.itē cōcessa imunitas ali/ cui vt ꝛ ad posteros ei⁹ vadat in ꝓpetuū ibit ad ei⁹ posteros. ꝛ hoc dicit hec lex cū tribus sequētibus.

Semper. Honor debetur senectuti filijs q̄ ꝛ magistrati/bus ꝛ circa munera municipalia subeūda ꝛ circa alia.se nex aūt qui p̄ius nullo munere functus est:ꝛ hoc ꝓpter pau/pertatem.nunc fact⁹ diues in senectute cogitur suscipere mu/nera maxīe ea q̄ nō hñt corpis vexationē. ꝛ nō sint alij hoies abiles ad hoc.itē si in aliqua lege municipali imunitates no/minantur etiā de numero annoꝝ est dicendū vt ꝓpter nume rū annoꝝ detur immunitas ꝛ hoc erat rescriptū cuius ō ba'po nuntur in littera.itē cōceditur immunitas munez publicoꝝ negociatoribus qui annonā vrbis adinuant.itē nauicularijs qui annone vrbis seruiūt.ꝛ redditur ratio in littera.itē immu/nitas que datur nauicularijs non vadit ad eius liberos vel li bertos.item qui annone vrbis seruiūt.habent imunitatē na/uium maritimarū.item licet q̄s sit in corpore nauicularioꝝ nō tamen habet nauē:nec alia q̄ illi de corpore debēt habere.

nō gaudet p̄iuilegio nauiculariorꝝ. Itē si cū aliās vocat ad munera nō habebat aliquā excusat. ſz post cepit habere: non ei p̄odest. ⁊ dat exēpla in lra. Itē negociatio exercēda ē p̄o incremēto facultatū. si ergo negociator fact⁹ diues nō auget negociationē munerib⁹ tenet sicuti ⁊ ille qui diues existēs mo dica pecunia compauit nauē. vel naues vt subtrahat se mune rib⁹ nō audit. ⁊ quicūq; efficit nauiculari⁹ cā euitādorꝝ mune rū nō excusat ab eis. Itē cōductores vectigaliū nō cogūtur munera subire. imo ⁊ si sponte velint ea suscipe nō audiuntur nisi p̄imo satisfecerint fisco qō fit dando paria qō expone in glo. Itē coloni cesaris liberant a munerib⁹ ciuilib⁹ vel muni cipalib⁹. Itē quibusdā corporib⁹ imunitas tribuit que ōcla rat in littera. nec oīb⁹ de illis collegijs tribuit imunitas: sed artificialib⁹ tm̄. nec cuiuscq; etatis homo i illis collegijs eligit. Itē q̄ effecti sunt diuites ⁊ possunt sustinere munera ciuitatū nō debēt hꝰ p̄iuilegiū qō habēt pauper in munerib⁹ euitā dis. Itē elect⁹ in corpe nauiculariorꝝ qō habet imunitatem. si petatur se eligi in decurionē cōpellit munera subire amodo.

¶ Quibusdā. Hec lex nominat quosdā, quibus tribuit im munitas quorūdā munerꝝ ⁊ numerat eos in littera.

¶ De legationibus. Rubrica.

Legatus. Punit legatū siue ambasiatorē q̄ de seruit ambasiatam. Scōo dicit ambasiatorꝝ hui⁹ ciuitatis ad p̄incipē missus p̄ hac ciuitate pōt p̄ aliū postulare a p̄incipe aliquid qō sit ōnī istā ciuitatē. Itē cū inculpat ambasiatorꝝ de ambasiatoria relicta dz p̄bare q̄ de cā deseruit. Itē lz vn⁹ legatorꝝ dereliquit legationē nō nocet alteri legato q̄ pegit eā. Itē salariū est dāduz legatis q̄ nō suscipiūt gratuitā legationē. Itē cū tractat an legatus cū sit rome possit cōueniri ex ōctib⁹ p̄i⁹ factis inspicit vbi q̄s sit stipulat⁹. Itē an sit actū p̄ pactū vt legationis tpe possit conuiniri. Itē debitor rei publice nō pōt esse legatus. Itē p̄hibit⁹ postulare: nec legat⁹ esse pōt. Itē debitor fisci pōt esse legat⁹. Itē si accuso aliquē amicū senatoris non dz h̄ ciuitas me mittere in legatū ad eū p̄ aliquo facto senatoris. Itez legat⁹ pōt filiū suū dare in vicariū nō aliū. Itē p̄m ordinē dz quis eligi i legatū vt qui p̄imo in ordine venerunt: p̄imo sint legati: ⁊ sic p̄ ordinē est eundū. fallit vt si p̄ arduo facto mittere velit ciuitas legatos: ⁊ inspecto ordine nō essent boni q̄ deberēt ire: eligent de meliorib⁹. Itē nulla ciuitas mittat vltra trinos legatos. Itē legat⁹ dꝰ abesse rei pu. cā a tēpore quo ē electus. ⁊ cū est rome ⁊ ibi cōuenitur: ⁊ ipse dicat se legatū ⁊ sic nō cōueniē dū: ⁊ de hoc dubitet: cognoscet de hoc p̄etor. Itē lz pr̄ fuerit legatus nō tribuit vacatio legationis filio eius. Itē si filius p̄ patre suo fecit officiū legat. hz vacat pater vsq; ad biēniuz nō aūt iste fili⁹ vacationē hz. Itē qui fuit legat⁹ nō cōpellitur vsq; ad bienniuz subire on⁹ legat. nec est vis in qua pte fuit legatus. Itē dū aliquis est legat⁹ nō dz se interponere suis vel alienis negotijs. de furto aūt ei facto vl̄ alio dāno tpe legationis passo: poterit interim agere. Itē si legatus decedat in legatione nō reperītur sumpt⁹ ei dati a ciuitate. ⁊ hoc dicit hec lex cū sequētibus vsq; ad. l. si absenti. fran.

¶ Absenti. Absenti iniūcta est legatio: ⁊ eā gratuitā suscepit. dꝰ q̄ pōt per alium hoc officium exercere. Itē do nec quis est in legat. suū negotiū curare nō pōt. si aūt esset tutor alicui⁹ pupilli: cām ei⁹ bñ pōt interim exercere maxime cuz cōtutor absit. Itē existēs in legat. pōt interim emere domū in sua ciuitate. itē qui exercuit officiū legat. p alio suscipe pōt legat. p se ⁊ cogit eā suscipe si eligat. itē si finita legat. legatus abest p̄ suo facto forte: nō dꝰ abesse rei pu. cā. itē legat⁹ pēdente legat. nō pōt aliquē cōuenire p̄ suo facto nisi cū p̄abola p̄incipis. itē plures legat. pōt quis suscipere: ⁊ hoc expone vt in glo. hoc tñ est verꝝ si sumpt⁹ hz a ciuitate cuius est legat⁹. item de lite mota legato ante legationē: existēs in legat. dz defendi de nouo aūt lis non pōt ō eum interim moueri. ⁊ hoc dicit hec lex vsq; ad. l. si quis.

¶ Si quis legatum. Qui verb erat legatum hostili facit cōtra ius gētium: quia sancti habentur legati. hinc est q̄ si legati alicuius ciuitatis apud p̄incipem sint. deinde interim p̄inceps indixit libellū illi ciuitati: ⁊ isti legati beri p̄mannet ⁊ qui pulsat legatū tradendus est illi ciuitati cui⁹ erat legatus. ſz si ciuitas nolit eū recipe an remanz ciuis roman⁹. ⁊ dꝰ q̄ sic ⁊ hoc de facto euenit. ⁊ subijcit exemplum.

¶ De administra. rer̄ ad ciuita. p̄tinē. Rubrica.

Quod ad certam. Nō relinquit ciuitati ad certū vsum expēdendū nō dz expendi in alios vsus. itē pacta que sunt apposita in p̄teritis locationib⁹ nō spectant in futuris. itē qō quis p̄ hibetur per se exercere nec p̄ alium facere pōt. ⁊ sic decurio qui per se p̄edia ad colēdum conducere nō pōt: nec per alium dz cōducere. ⁊ si cōtra facit reuocat qō factū est. item qui emit frumentū a re publica: si soluit p̄ecium in aliā rōnez q̄ frumentaria: adhuc soluere tenetur: ⁊ cōtra eū absentem pōt de hoc dari sniа. itē debitor ex frumentaria cā dz soluere cito. ⁊ dz cogi ad soluendū per p̄sidem p̄uincie. itē pecunia data ad comparat. frumēti debet restitui ciuitati non cōpensari. ⁊ si pecunia frumentaria in alios vsus sit cōsumpta q̄ in q̄b⁹ destinata erat reddi debz ciuitati a p̄curatore rei pu. item si pecunia frumentaria reddatur ciuitati cum vsuris fiscalibus satis est: nec vsura vsurarum debetur. ⁊ hoc dicit hec lex cū p̄incipio sequētis.

¶ Grani. Dic casum vt in glo. Scōo dicit p̄curator rei pu. noīauit quēdam officialē qui tunc tēporis erat ydone⁹. postea factus est nō ydone⁹ ex aliquo fortuito casu cui p̄uidere ne quiuit p̄curr. rei publice huius noie nō tenetur. itē si duo magistratus vt college habeāt administrationē rei ad ciuitatē p̄tinentis ⁊ vnus male gerat tenetur ⁊ alter ciuitati: ⁊ qō vn⁹ soluit ciuitati p̄ mala gestione alterius recuperat ab eo p̄o quo soluit ⁊ ab eius heredibus. ¶ Conductore. Conductor operis publici fraudulēter gessit. ⁊ p̄opter hoc punitur. fuit in aliqua pena fideiussor eius. idem opus instruenduz alij locauit. nec perfectum est. dicitur q̄ hic fideiussor tenetur ēt in vsuras pecunie que erat soluta p̄o mercede cōductori. tuz q̄ fideiussorat in omnem causam. tum quia secūdo locando videtur suū periculum agnoscere. itē qui fideiussit p̄o conductore vectigalis in vniuersam conductionem. in vsuris quoq; videtur fideiubere: ⁊ sic in eis tenetur nisi aliud esset dictum. in vltima aūt parte legis dic casum vt in glo. que incipit. quia. ⁊c.

¶ Curatores. Quidā erant curatores alicuius officij communis: ⁊ eis omnibus insolidum certa pecunia publico danda erat. data est cuiq; pars sua pecunie ⁊ sic diuisim. dicitur q̄ ꝓpter hoc non liberatur vnusquisq; ab obligat. insolidum. ¶ p̄. tamen dicit. gerentem p̄imo conueniendum ad similitudinem tutorum. item si curator rei publice locauit p̄edium vsq; ad quinquennium nō exacta ydonea cautione. deinde cōductor remāsit in conductione etiā post quinquennium: est factus debitor rei publice quia approbare videtur dimittendo ei p̄edium. non idē in vectigalibus erat constitutum. imo quilibet curator p̄o suo tempore tenetur. itez si curator rei publice animo nouandi p̄omisit creditoribus rei publice. dicit q̄ ex hoc liberatur res publica. ⁊ ipse tenetur ex officio. secus si constituat se soluturum. item patre electo curatore rei publice filius eius non cogitur p̄o eo fideiubere: etiam si p̄ius esset emancipatus a patre. item fideiussor magistratus dedit pignora: tenentur pignora in eum casum cum solidum a magistratu seruari non possit.

Legatam. Legata pecunia municipio: vt in certum vsuz expendatur: in alium vsum expendi non debet citra parabolam p̄incipis. hoc fallit in casu: vt si minuta est pecunia ex causa falcidie: ⁊ superfluum pecunie non sufficit ad opus. tunc expendi potest alꝰ vbi sit vtile rei publice. idem est seruādum si pecunia sit relicta municipio ad plura opera facienda: ⁊ sit minuta p̄opter falcidiam. ⁊ sic omnia opera perfici non

possunt. nam expendetur alias vbi sit vtile municipio. si autē sit legata pecunia municipio vt ex ei⁹ reditu aliq̄d ibi fieret puta venatio aut spectaculum. cum forte hoc ibi agere non licebat. dicitur q̄ non seruatur voluntas legātis ; ꝛ sic pecunia expendet in alia facta ciuitatis.

¶ Decuriones. Decuriones non coguntur frumentum vilius vendere q̄ annona exigit nisi i casu quē specificat in littera. franciscus.

¶ Magistrat⁹. Magistrat⁹ tenet de dolo ꝛ lata culpa. itē de negligentia. itez si filius gessit magistratum volente patre tenetur pater pro eo rei publice. item qui extraxit rōnem de pluribus debitis ꝛ erratū sit in cōputo etiā post decenniuz potest retractari nisi bene esset expuncta. item pro pecunia publica que remansit penes curatorem rei publice tenetur ad eā ꝛ ad eius vsuras. in ea vero que remāsit penes redēptorē operum qui redemptor non est soluendo: curator tenetur ad eā tātum: non ad eius vsuram. itē periculū operum publicorū que locauit curator rei pub. spectat etiam ad heredem curatoris. Itē curator debet reuocare agros rei pu. possessos ēt a bone fidei emptoribus. itē opera publica non sunt locāda sine cautione. itē curator in distrahēdis reb⁹ publicis male se habuit si quidē dolo ī dupluz tenetur rei pub. ꝛ nō eius heres. si negligentia: in simplum tenetur. Itē pecuniam ad annonam deputatā distractis rebus curator dz exigere. item siconie qui non segniter suum officium gesserunt indēnes conseruari debent. ꝛ expone vt in glo. Item curator kalendarij non debet cauere. cum a preside eximquisit. eligatur. item vnus curator tenet pro alio si videns eum male gerere non petijt eum remoueri. Itē curator tenet rei pu. si nomina debitorū rei publice facta sunt deteriora tempore curationis sue. secus si pri⁹ facta erāt deteriora. Item magistratus qui tenuit pecuniam publicam penes se tempore magistratus ꝛ post magno tempore tenetur eam reddere ꝛ eius vsuras. ꝛ hoc dicit hec lex cum sequentib⁹ vsq̄ ad finem tituli.

¶ De decretis ab ordine faciendis. Rubrica.

¶ Decretorum. Ordo ꝛ possessores ciuitat⁹ eligēt medicos intra numerū: nō sūt preses ciuitatis. itē decreta que facta sūt a nō legitimo numero decurionum non valent. item ordo nō pōt aliquid statuere nisi due partes sint presentes. itē ambitiosa decreta decurionum rescinduntur. ꝛ dat exempla in littera. quibusdā tamen donare possunt. ꝛ dat exempla. item qō ordo decurionū semel decreuit non potest rescindi nisi ex causa. ꝛ dat exemplū vt in glo. itē qui aduersus decretum facit ignoranter non punitur. ꝛ hoc dicit hec. l. vsq̄ ad finē tituli.

¶ De operibus publicis. Rubrica.

¶ Curator. Titius elect⁹ in curatorē operū cepit se excusar ꝛ nō potuit ꝛ decessit postea dicitur q̄ pro tēpore quo cessauit in vita sua tenetur ipse ꝛ heredes ei⁹. sz p tēpore quod cucurrit post mortē suam nō tenentur eius heredes. Secūdo dicit. quidā in vno munere constitutus electus est ad curā aque ductus ꝛ eam suscepit ꝛ volebat primū mun⁹ recusare. dī q̄ nō audit. scōm enim munus recusare potuit. fran.

¶ Ci liberalitate. Quidā cōcessit fructus agrorum suorum ad opera publica perficiēda. ꝛ vult q̄ nomē suū inscribat in illo opere qō ipe fecerit fieri. dī q̄ auditur ꝛ preses puincie dz pro curare q̄ nomē illius nō radat ꝛ aliud ponat ꝛ b dicit prin. l. cū fine. l. in medio dicit q̄ redēptores operum habēt facere cum curatoribus. ꝛ curatores habēt facere cum re publica.

¶ Dus. In prima ꝛ secunda parte legis dic casum vt in glo. que incipit refert. ꝛc. in fine dicit q̄ in opere publico nō dz inscribi nomē alicui⁹ nisi principis aut nomen ei⁹ cuius pecunia illud op⁹ factū fit nō aūt nomē presidis. ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ sequens.

¶ Si legatus. Legata pecunia ad opus publicum: si non soluatur. queritur ex quo tempore vsuras currant ꝛ quā te currant ꝛ siquidem dies non fuit appositus a testante infra quam statuas vel ymagines ponātur. statuendum est tēp⁹ a preside prouincie infra qō si heredes nō fecerint tenētur ad leues vsuras. scilicet triētes. ꝛ hoc infra sex menses. postea currunt semisses. si vō dies sit positus a testatore: ꝛ infra diē nō fecerunt: extunc ad semisses tenentur. item preses puincie curare debet fines publicos a priuatis separe ꝛ publicos reddit⁹ augere. ꝛ si qua loca publica inuenerit occupata a priuatis vel ea recupet vl dimittat penes possessorē ꝛ exigat vectigal a possessore.

¶ De operibus. Si pses puincie aditur ab aliquo pro occasione operum q̄ in muris vel portis ciuitatis fiunt de hoc preses consulat principem.

¶ Pecuniam. Pecunia legata in opera noua faciēda potius expendi debet circa opera vetera reficienda q̄ circa noua facienda. si plura opa sint publica: nec adsit pecunia aliūde ad reficiendū. itē si op⁹ ab alio factū aliquis vult adornare marmoribus: ꝛ vult q̄ nomen suum in opere inscribatur dī q̄ dz audiri. item si priuatus aliquid de suo expēdit in opere qō fit ō publica pecunia. dz inscribi in opere qualiter talis tātā pecuniam dedit ad opus illud faciendum.

¶ De nundinis. Rubrica.

¶ Nundinis. Titius impetrauit a principe vt liceat sibi facere nūdinas in suis possessionib⁹. p decēniū stetit q̄ nō vtitur isto rescripto. dicit q̄ amisit istud priuilegiū. itē magistrat⁹ nō dz cogere rusticos vt veniant ad ciuitatem cū gallinis vel cū piscibus ꝛ vendāt ciuib⁹ minutatiz. cum p hec rustici relinquerēt agros incultos ꝛ sic annone pbitio destitueret sed cōfestim debēt venire ꝛ vēdere ea summatiz ꝛ reuerti ad agros. ꝛ hoc dicit hec. l. ꝛ se.

¶ De pollicitationibus. Rubrica.

¶ Si pollicitus. Qui pollicitus est op⁹ se facturū rei pu. vel pecuniā ob hoc dare si nō fuit in mora nō tenet ad vsuras. al⁹ sic. itez q̄ pollicitetur se certum quid daturum rei pub. ob honorem decertū ei vel decernendū vel ob aliā iustā causam tenet: al⁹ si sine cā ꝓmisit nō tenet: vt si promisit op⁹ se factuz rei pu. non tenet nisi cepisset facere. nā postea tenet: ꝛ qualiter cepisse dicatur dat exēpla in littera. itē facto ope ꝛ assignato rei pu. si post ea aliquo casu destruat nō tenet qui fieri fecerat. itē q̄ vouet rē aliquā obligat. nō aūt obligat res q̄ vouet. ꝛ q̄s obliget ex voto. dicit. itē q̄ vouet decimā bonoz tenet. nō aūt decima dī exire de bonis eius nisi fuerit separata de bonis ei⁹. ꝛ si decessit pri⁹ heredes eius tenent ex voto defuncti. postea dicit q̄d sit pactū ꝛ q̄d pollicitatio. itē qui nō ob honorē ꝓmisit rei pub. op⁹ se factuz si cepit tenet adimplere. itē qui er pollicitat. tradidit rē mūicipib⁹: nō pōt eā vēdicare. imo ꝛ si municipes desinat eā possidere vēdicabūt. ꝛ hoc dicit hec. l. cū duab⁹ se.

¶ Propter incendiū. Cū ciuitas romana sustinuit dānuz occasione incēdij vel ruine vel terre mot⁹ aliquid promisit ob hoc rei pu. dicitur q̄ tenetur.

¶ Videmus. Dic casum vt in fine glose.

¶ Potiens. Qui pollicitus fuit se aliq̄d daturū. puta. c. rei pu. ꝛ effect⁹ sit nō soluēdo diminuēda ē pollicitatio. hoc fallit qñ ob honorē fctā sit pollicitatio. Sc̄o dic q̄ ob honorē alienū ꝓmittit aliq̄d rei pu. si incipit soluere. tenet soluere refiduū q̄si cepto ope. Tertio dicit siue masculꝰ siue femīa pollicet aliq̄d rei pu. ob honorē tenet soluere. Quarto dicit. respub. pcepit mihi vt statuas de meo ponā ad honorē pncipis cū eas ponere nō ꝓmiserā. dī q̄ nō teneor obedīr tali pcepto

¶ Casuz. Ob dānū qō ciuitas bononie passa ē occasione incēdij vel ruine vl decluse reni si promitto me aliq̄d

factuꝝ ei ciuitati. dꝛ' ꝙ teneor: ⁊ si nõdũ inchoaueram.

D De pollicitationib⁹. Judices debẽt cognoscere vt pollicitationes facte ciuitatibus adipleanť. ⁊ ỗ hoc extat re scriptũ. cui⁹ sensus est talis. gabin⁹ ꝓmisit se factuꝝ quoddã op⁹ ciuitati: ⁊ illud op⁹ incepit. postea in triẽniũ relegatus ẽ occasiõe alicui⁹ delicti. dꝛ ꝙ op⁹ qõ incepat dꝫ ꝛplere ꝙ se vel saltẽ ꝙ aliũ cũ vadat in relegat'. ⁊ hoc iudex loci fieri ꝓcuret. ⁊ si gabin⁹ nõ vult facere actor ordinatus a ciuitate agetꝫ gabiniũ. ⁊ iudex cause cognoscat ỗ hoc anteꝙ gabin⁹ in exiliũ vadat: ⁊ si videat gabiniũ teneri ad op⁹ ꝓficiendũ iubeat iudex ꝙ gabin⁹ hoc faciat: ⁊ si nolit facere: iubeat fundũ gabinj non distrahi a gabino.

Ex pollicitať. Si ꝓmitto rei pu. c.me datuꝝ ob honorẽ habitũ vl' habendũ teneor insolidũ ⁊ mei hꝛdes insolidũ tenenť. si ãt sine cã pollicit⁹ sum rei pu. me quoddã op⁹ factuꝝ: ⁊ cepi op⁹: ⁊ fact⁹ sum nõ soluẽdo: vsqꝫ ad quintã ꝑtem mei patrimonij teneor ꝓficere op⁹. Jtẽ ⁊ heres me⁹ si est extraneus in quintã ꝑtẽ ꝓmonij tenet, si est de liberis meis in decimam tenetur.

S Eptitia. Quedã femina pollicẽdo rei pu. certamẽ pollicita est rei pu. cẽtũ hac forma. vt pecunia penes eã remaneat semisses illi⁹ pecunie dabit ad premia certatiũ. qrit' an ꝺ ⁊ in heredib⁹ eius sit seruandũ. ⁊ dꝛ' ꝙ si certamẽ illud licitum erat. forma pollicitationi data seruabit' ⁊ ad hꝛdes extendet'.

S Si quis. Titi⁹ ob honorẽ vel sacerdotiũ habẽdũ pollicitus est cẽtũ ⁊ decessit priusqꝫ habeat honorẽ. dꝛ' ꝙ ei⁹ heredes nõ tenenť ad illa cẽtũ: nisi titi⁹ ỗ illa pecunia incepit opus facere. nã heredes ei⁹ ꝓficere tenentur.

I In priuatis. In ope meo priuato ali⁹ nõ põt statuas ꝓponere me inuito. Jtẽ quidã habilis ad honores cogit' suscipe: ⁊ op⁹ promissuꝝ facere. op⁹ se facturũ ꝓmisit cã euitãdi honores. dꝛ' ꝙ honores cogit' suscipe ⁊ opus ꝓmissuꝝ facere.

I Operator. Qui pollicet' rei pu. op⁹ se factuꝝ ꝓpter honorẽ habendũ cogit' illud op⁹ ꝛplere non pecunias ꝓ eo cogit' soluere. Jtẽ in donatione facta rei pu. cõditio apposita seruãda est. si sit vtilis rei pu. secus si damnosa vt si testator legat centum rei pu. ⁊ voluit ꝙ res pu. non exigeret vectigal qõ cõsueta erat exigere nõ seruať hec ꝓhibitio legãtis.

S Si quis sui. Titi⁹ ꝓmisit cuidã ciuitati op⁹ se factuꝝ ob honorẽ habẽduꝝ ꝓ se vel ꝓ cicerone. ⁊ honores habuit tenet' titi⁹ ⁊ ei⁹ heres illud op⁹ ꝓficere: sed si incepit titi⁹ opus facere: ⁊ honorẽ nõ habuit. ⁊ anteꝙ ꝓficiat op⁹ decessit titi⁹ hꝛs eius tenet' ꝓficere. dꝫ ãut quintã ꝑtẽ bonoꝝ defuncti dare ciuitati cui op⁹ debebat ꝓfici. si autẽ ex numero liberoꝝ sit is qui hꝛs extiterit decimã bonoꝝ titij dare dꝫ ciuitati. inter liberos ãut cõnumerať ẽt nepos ex filia. ⁊ hoc dicit ꝺ. l. ⁊ se.

De varijs ⁊ extraor, cogni. Rubrica.

P Reses prouincie. Hũc intendit dicere de q̃ bus factis possit ꝑsidis officiũ implorari vt sic ipse preses extra ordinẽ possit cognoscere ⁊ dicit ꝙ preses ꝓuincie solet extraordinẽ cognoscere de mercedib⁹ cõstituẽdis ⁊ dãdis preceptorib⁹ studiorũ liberaliũ. ⁊ que sint liberalia studia specificat. Jtẽ cognoscere dꝫ de mercede dãda obstetrici. Jtem de mercede cõstituẽda ⁊ dãda etiam medico qui pitiã hꝫ sanandi aliquã certã ꝑtẽ corporis: vt auricule vel fistule vel dentiũ. nõ ei qui incãtat aliqõ malũ siue imprecatus est. Jtẽ nõ dicet ius philosophis q̃ pertunt salariũ cõstitui a discipulis suis. ⁊ reddit' rõ in littera. si tñ discipuli velint aliq̃d sponte dare doctori suo: doctor põt recipere. Jtẽ nec doctorib⁹ legũ ius reddẽt q̃ petunt a discipulis suis salariũ cõstitui ⁊ solui. ⁊ reddit' rõ in littera. si tñ discipuli velint aliquid sponte dare doctori suo: doctor põt recipe. Jtẽ preses cognoscet de mercede restituẽda ⁊ danda a discipulis magistris ludi litterarij: ⁊ qui sint hij: dic vt in glo. que incipit ꝓ ỗstituenda. ⁊c. nõ ãut cognoscet extraordinẽ de mercede cõstituẽda librarijs ⁊ notarijs ⁊ calculatorib⁹ ⁊ similib⁹ qui i littera noiantur. Jtẽ si assessores petant salarium. de hoc cognoscet preses extra ordinẽ. Jtẽ si aliquid dicať ỗ aliquẽ ꝑdictoꝝ de hoc põt preses cognoscere extra ordinẽ. Jtem qui iudices cognoscere possint aduersus aduocatos diui fratres rescripserũt. s. in greco. ⁊ de hoc habes exẽplum. ẽ. de penis. l. moris in prin. Jtem de salario cõstituẽdo aduocato dꝫ cognoscere preses extra ordinẽ. ⁊ constituet salariũ ꝓ modo litis ⁊ ꝓ facundia aduocati: ⁊ alia sunt inspiciẽda que in littera continenť ⁊ specificat quis dicať aduocatus. Jtem si aduocatus fecit pactum cum cliẽtulo de quota parte litis: non valet. si ãũt causa finita factum fuit pactum predictum: valet vsqꝫ ad probabilem quãtitatem. Jtẽ si nomine victorie aliquid sibi dari paciscitur aduocatus. valet vt tñ ꝓputetur in hoc qõ primo fuerat datũ: vt cũ nõ excedat licitam quãtitatẽ: ⁊ que sit licita specificat. Jtẽ si pendente cã decedit aduocatus salarium qõ erat ei prestitum ꝓ tota causa non repetitur. Jtem preses prouincie vel pretor cognoscet ex officio de nutricijs dandis nutricibus. i. de mercede constituenda ⁊ danda nutrientibus pueros qui sint infantes: non si maiores infantium nutriant. ⁊ omnes isti qui conueniunť corã presidẽ ex ei⁹. s. presidis officio ⁊ corã eodẽ presidẽ poterunt reconueniri a conuentis.

D E vsu. Numerat tria capitula de quib⁹ us preses debet cognoscere. i. ỗ nouis riuis in ciuitate factis. item de eq̃bus a non domino possessis. item de damno dato per imissos homines in predium alienum.

M Edicus. Medicus oculoꝝ malam medicinam dedit infirmo vt. s. ab eo extorqueret agros suos per emptiones ⁊ extorsit. dicitur ꝙ preses prouincie videbit hoc retractari. puniet etiam medicum.

J Juus. Aduocati qui petunt salaria ea exigent. ⁊ dic ea sez constituenda. vel aliter vt in glo.

C Ognitionũ. Numer⁹ cognitionũ cũ ex varijs causis descendat nõ põt facile diuidi in genera. s. cuꝝ difficultate sic diuidit'. nam in quatuoꝝ genera diuiditur. aut essi ỗ honoribus siue muneribus gerẽdis tractať. aut de pecuniaria re disceptatur. aut de extimať. alicui⁹ cognoscitur. aut de capitali crimine. Querit' scõo dicit. quid sit extimatio. Tertio dicit ꝙ estimatio qñqꝫ minuit'. quandoqꝫ consumitur. ⁊ dat exempla de vtroqꝫ separatim.

S Judex. Judex q̃ litẽ suã facit qꝛ ỗ eq̃tatẽ iudicat obligať ex q̃si maleficio ⁊ actione in factũ tenetur. inquãtum equum iudici videbitur.

De prosenetícis. Rubrica.

P Rosenetica. Prosenetica. i. salaria que dãtur ꝓsenetis iure licito extra ordinem peruntur.

S Si proseneta. Proseneta iuit ad bozolũ vsurariuꝝ ⁊ q̃sluit an vellet mutuare titio. c. laudato titio: ⁊ sic mutauit titio facto nõ soluẽdo nõ tenet' ꝓseneta bozolo: ẽt si mercedẽ ob hoc officiũ suscepit: nec act'. locati nec mãdati. nisi dolus in hoc cõmiserit circũueniendo creditorẽ vt mutuet.

d E prosenetico. Cũ proseneta petit ꝓseneticũ. i. salariuꝝ sibi ỗstitui ⁊ ꝑstari ꝑses ꝓuicie ỗ hoc cognoscet ⁊ ỗstituet salariũ ꝓm q̃litatẽ negocij ⁊ laboris: ⁊ ꝓsenete sunt q̃ intromittũt se circa amicitias faciẽdas inter aliquos ⁊ circa matrimonia. ⁊ circa assessorẽ inueniẽdũ. ⁊ circa emptiones ⁊ vẽditiones. ⁊ alios contractus. ⁊ eoꝝ officiũ est valde vtile.

De censibus. Rubrica.

S Ciendum. Cũ ytalici tributa nõ ꝓstent. sz tñ prouinciales noiat vlp. hac. l. quasdã prouincias quib⁹ ius ytalicũ tributuꝝ ẽ: vt nõ ꝑstẽt tributũ sicut nec ytalici: ⁊ eas ꝓuincias nũerat in lra.

P Ecia. Cũ possessio sit ablata cẽsuali ꝑ alluuionẽ: ⁊ sic cẽsus sunt vitiati: nouis censib⁹ ipositis soluenť ꝑ euꝝ cui accrenit.

E Tatẽ. Ille qui facit scripturã censualem dꝫ ẽt dicere etatẽ suam: quia quibusdã nõ ỗponunť tributa ꝓť etatẽ. nã in syria a q̃tuoꝛdeciꝫ ãnis supra masculi: femine a duodecim supra vsqꝫ ad. lxv. an. ꝑstãt tributa. ⁊ sic etas inspicit ꝛpe cẽsionis. itẽ ꝓcessa imunitas aliq̃b⁹ reb⁹ vt tributa ex his reb⁹ non

pstenk auferri p̄ rescriptū p̄ncipis nō dz. ⁊ nlic̄ extinguik illō
p̄uilegiū. si āt cōcedak psonis vt nō pstent tributa p̄uilegiuz
cum persona extinguitur.

Horma. In scriptura cēsuali qua q̄s cōfitek se talē agr
hre ⁊c. dz plura alia dicere q̄ numerank in lra. Jtē cēsitor
i. ille q̄ censuz colligēdo preest dz q̄lib̄ releuare eū qui tributa
pstat: vt si ps fundi pyt casmate. Jtem si vites alique mortue
sint. secus si eas excidit. nā ēt pro incisis tenebik pstare tribu-
tū nisi cām incisionis pbauerit possessor cēsitori. Jtē in ea ci-
uitate dz possessor pfiteri p agro vbi ager est. Jtē p̄uilegia cō
cessa psonis ⁊ nō exigēdis tributis cū psona finiū:tur. secus si
populo vt ciuitati vel ville: qr illa semp durant. Jtem si possi
deo fundū alienū ⁊ pfessus sū p eo. lz vet' dn̄s nō sit pfessus
nō pdit ppt̄ b̄ ack. in rē. Jtē cū defero seruos debeo dicere na
tiones eor ⁊ alia q̄ declarank in littera. Jtem ⁊ lac' quos q̄s
bz. itē salinas. itē inquilinos vel colonos quos quis in p̄dijs
bz dz deferre. Jtem postq̄ q̄s incepit pfiteri antequā finia-
tur pfess'o si aliq̄ interiz sunt ei nata: aut ī predijs q̄sita: pfite
ri quis dz. Jtē si quis post pfessionē pfectā petyt veniā a p̄n
cipe vt possit eā emēdare. postea videt q̄ nō indiget emēdak.
⁊ sic nō vult emēdare: nō nocet ei petitio quā fecit.

Cum possessor. Predia q̄daz habebā cōia cū plib' sol
ui tributa p me ⁊ p consortib'. dz fisc' mihi cedere ack.
p̄ socios meos pro quib' solui. ¶ Qui nō habita. Dic casuz
vt in glo. dn̄i mei ac. que incipit pone casuz ⁊c. ¶ Pecuniam
Jtē pro p̄dio legato si tributū nō sit solutū fisco suo tpe. fisc'
p̄or illō vēdere nō obstāte q̄ legatari' vult cauek de soluēdo
Jtē nō obstāte q̄ heres pro preteritis tributis sit soluendo.
¶ Colonia. Numerat hec lex cū duabus sequentibus quas
dā prouincias quas dicit esse iuris ytalici.

¶ De verborum significatione. Rubrica.

Verbum. Dictio si quis cōprehendit masculuz
⁊ feminā. ⁊ da exēplū. vt. ff. de neg. gest.
l. iij. in prin. ⁊. §. i.

Urbis. Si lego tibi ea q̄ habeo in vrbe: intelligik lega-
tū esse qō habeo intra muros rome. si aūt lego oia q̄ ha
beo rome. ēt ea q̄ hēo extra muros rome: vt ea q̄ hēo ēt in bur
gis ex muz romanū: videor legare. Jtē prime. vij. hore dici ar
tificialis dicunt maior pars diei artificialis q̄ reliquē. qr plus
q̄s facit ⁊ laborat in primis horis q̄ in vltimis. ⁊ dic de hoc
vt in glo que incipit est ergo. ⁊c.

Itinere. Cū p quibuslibet. xx. milia passibus dek vna
dies: si p centuz passus vel pauciores mille fit q̄s vltra
hūc numerū dāda est vna dies. nisi in Jrium sit actū. Jtē bona
defuncti apud hostes nō dicūtur hr̄ditas esse: cū seruus esset
tpe mortis. ⁊ b̄ de stricto iure. ⁊ dic de hoc vt in gl. dn̄i mei ac.

Pecunie. Appellatio pecunie cōtinet oēs res. intelligas
tū q̄ sunt in p̄imonio hominū vel possunt ēē. appellatio
tū rei p̄hendit ēt ea q̄ nō sunt in patrimonio hominū: vt sūt
res sacre ⁊ religiose. ⁊ hoc dicit hec. l. ⁊ p̄n. se. ¶ Opere. Dic
casum vt in glo.

Dominis. Plerūq̄ dr̄ vēdo nomē. ⁊ sic in sing'. est vox
ex quocūq̄ ↄctu sit hoc nomē. Jtē plerūq̄ dr̄. res mi-
hi debetur: ē intelligendū ex quocunq̄ ↄctu debeatur. fran.
¶ Verbū. Da exemplum vt in glo.

Sponsio. Sponsio dr̄ ois p̄missio ⁊ ois stipulatio inter
quascūq̄ facta. nō tm̄ ea que fit a spōsa ad interrogatio
nem sponsi.

Verbū. Hoc verbū oportebit lz sit futuri tēporis cōtinet
ēt p̄ns tps. ⁊ da exēplum vt in glo. Jtē vocabulo actio
nis nō continetur exceptio.

Marcellus. Raptū dr̄ etiā id qō est scissuz ⁊ fractū. ⁊ da
exēplum vt in glo.

Creditores. Hec lex ⁊ sequēs. ⁊ p̄in. sequētis intendit
dicere qui dicantur creditores. in fine dicit qui tarde sol
uit minus dicitur soluere. ⁊ dic vt in glo.

Alienis. Nūc dicit q̄ ↄtineank appellatione mulieris
⁊ dic vt in glo. Scōo dicit q̄ res' dr̄ abesse lz corp' ma-
neat. forma tm̄ ei' est mutata. ⁊ da exēplum vt in glo. q̄ incip̄t
pone exēplū. in ack. ad exhibendū. ⁊c. Jtē res furtiua dr̄ desi-
nere abesse vt sic amō possit vsucapi qm̄ i dn̄i ptātem ita redyt
vt ab eo possessio nō possit auferri. Jtē ⁊ res dr̄ abesse q̄ in re
bus h̄uanis desijt eē. Postea dat exēplū de scōo dicto. item
postea dat exēplum de tertio dicto. itē ⁊ res mea ab alio pos-
sessa p̄ q̄ nulla actio mihi cōpetit. dr̄ abesse a me. ⁊ hoc dicit
hec lex ⁊ sequens.

Bona. Bona ciuitatis nō dicūtur publica p̄p̄rie. lz bo
na populi romani dicūtur publica. ⁊ iō q̄ conducit vecti
gal populi romani publican' appellak. cetere enim ciuitates ex
cepta romana p̄uate dicūtur ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ sc.

Inter. Loca sacra vel religiosa nō dicunk publica nec ea
que sunt vsibus publicis destinata bona tm̄ seu peculia
seruor ciuitatū dicūtur publica. i. cōia ciuitatū. Scōo dicit q̄
dicūtur publica vectigalia. ⁊ dat exempla in littera.

Onus. Hec dictio mun' tres bz significationes. p̄ima
i. donū. scōa. i. onus. tertia. i. officiū. ⁊ dat exēpla.

Debeo. Assignat dr̄iam inter tria vocabula i. inter agere
h̄ere. ⁊ gerere. Jtē q̄ testak nō dr̄ h̄ere vel gerere. ⁊ b̄
dicit hec lex ⁊ sequens.

Principes. Dic casum vt in glo.

Plus est. Qui tenetur exhibere sufficit si p̄sentiā rei p̄-
beat. lz qui dz mihi restituere ad plus tenek. s. me posses-
sorem facere ⁊ fructus reddere.

Rei. Appellatione rei continenk cause ⁊ iura. ⁊ da exēplū
vt in glo. domini mei ac.

Nihil. Nūc dicit q̄d sit h̄ditas. Scōo dicit q̄ meus fun
dus dr̄ ēt in quo alius bz vsumfru. Jtē si hēo tecū cōem
fundū p̄ indiuiso dicor habere totū illū fundū: nō ptē diuisa
a tua. Fui' tm̄ dixit etiā hoc casu dici posse me habere ptē fundi
itē p̄r' nat' ex ancilla furtiua nō dr̄ ps rei furtiue. ⁊ da exēplum
vt in gl. Postea dicit q̄d sit ager. itē stipēdium appellak ēt tri
butū. ⁊ reddit rō in lra. ⁊ hoc dicit hec lex cum tribus se.

Alienationis. Nūc dicit q̄ ↄtineank in appellatiōe alie-
nationis. Scōo dicit. cū aliq̄ ofo ponit q̄ nō hēat cōiun
ctionē vel disiunctionē vt peto codicē. x. interp̄tak ad meā volū
tatē. Jtē q̄lib̄ ofo in qua ē cōiunctio ponit p̄ disiūcta. vt si p̄
mittis dare. x. mihi heredi q̄ meo. nā intelligit vel h̄di. vt mi-
hi dādo nō tenearis dare heredi. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

Silua. Nūc dicit q̄d sit silua. itē q̄d sit stipula illecta. itē
q̄d nouale. itē q̄d sit glās caduca. itē q̄d sit pascua silua
itē q̄d sit p̄ratū. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

Dinus. Din' dr̄ soluere ⁊ q̄ nihil soluit. ⁊ da exēplū vt
in gl. itē palā dr̄ fieri qō cora plibus fit. ⁊ da exēplū vt i
glo. itē v̄bo actionis psecutio cōtinek. ⁊ dic vt in glo. itē si egi
rei vēdicat. ad fundū ⁊ es ꝺēnat' vt restituas eū mihi: debes
eū mihi restituē in ea cā qua habere si tpe more lit' restituisses
vt fruct' ⁊ filia q̄ dicūtur in lra. ⁊ dic vt in gl. itē nomē litis si-
gnificat act̄. tā in rē q̄ in psonā. ⁊ da exēplum vt in glo. ⁊ b̄ di
cit hec lex cū quatuor sequentibus.

Verbū. Dic casuz vt in gl. itē oē qō ↄ naturā genitū ē ostē
tū dr̄. duo sūt gña ostētor. vnū qō ↄ naturā nascit vt cū
trib' manib' aut pedib' variis. aliud cū q̄d p̄digiosuz nascit
vt fantasma. itē dicit postea q̄d sit subsignatū. itē q̄ ↄtineant
appellatiōe bonor. itē q̄d sit detestari. itē q̄s dicat incert' pos-
sessor. itē q̄d sit detestatio. itē appellatiōe fui ↄtinek ⁊ ancilla.
itē q̄ appellatōe familie ↄtinent liberi. itē vn' seru' nō ↄtinet
nomē familie. itē duo fui nō faciūt familiā. ⁊ da exēplū vt i gl.
itē q̄d ↄtineat appellatiōe armor. itē p̄bra ⁊ obp̄robria idem
significāt. ⁊ da exēplū vt in gl. itē q̄dā sunt turpia ex natura. i.
ex iure naturali vt furtū adulteriū ⁊ stupra. q̄dā sunt turpia ciuili
ter. i. more ciuitat'. ⁊ dānati quē ex turela. nō eiz natura p̄bra
ē qō p̄t ēt i hoiez ydoneū cadere. ⁊ b̄ dicit h̄. l. cū q̄nq̄ sequen.

Verbo victus. Nūc dicit que ↄtineank verbo vict'. ⁊ da
exēplum vt in glo. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se. Scōo dicit. q̄
cōtineantur appellatione strat'. ⁊ sic in vocabulo vict' cōtine
tur vestis: non stragula: vocabulo autē strat' cōtinetur stra-

gula ⁊ expone hec vocabula vt in glosis. itez ꝓnũciatuz ⁊ sta tutũ idẽ significãt. Vltimo dicit que dicaꝫ materia. Item libe ratio ⁊ solutio idẽ significãt. nã sicut obligatio tollit̃ solu̇t. sic liberaꝫ. ⁊ dic vt in glo. ⁊ hoc dicit hec. l. cũ quatuoꝛ se.

Qui nec⁹. Dic casuz vt in vltima parte glo. Item nõ dicit̃ solutus q̃ lz liberat⁹ sit a vinculis custodit̃ tñ a nuncijs Item nec dicitur solutus qui in publico sine vinculis seruaꝫ. ⁊ hoc dicit hec lex ⁊ se.

Bonoꝛ. Bonoꝛ appellatio alia est ciuilis alia natura lis. ⁊ naturaliter bona dicũtur eo ꝙ beãt. i. beatos nos faciunt. de ciuili significatione dic vt in glo. que icipit ciuilis ⁊c. Scõo dicit que dicãtur in bonis nr̃is. Tertio dicit q̃ ꝓsone cõtineanꝫ appellatione nurus. Item q̃ ꝓsone cõtineãtur ap pellatione parẽtis. Item que ꝓsone cõtineãtur appellatiõe pa troni. ⁊ hoc dicit hec lex cũ tribus sequẽ.

Epe. Sepe cõiuncta accipit̃ ꝓ disiũcta ⁊ ecõtra. Item soluta ꝓ separata. ⁊ de hoc exẽpla dat in littera. ⁊ dic de his vt in glosis.

Onditionales. Nũc dicit qui dicantur ꝺditionales cre ditoꝛes. Item q̃s dicatur creditoꝛ. Item q̃d sit cognoscere Item quid sit dispũgere. Item qui cõtineanꝫ appellatione libe roꝝ. Item qui dicãtur magistri. Item magr̃at⁹ a mgro cognomi natur vñ pceptoꝛ cuiuslibet discipline mgr̃ appellaꝫ a monẽ do vel monstrãdo. Item ꝓsequi. i. cõsequi qõ suũ est vel sibi de betur dr̃ ⁊ ille q̃ satis accepit fideiussoꝛẽ. puta vel pign⁹. Itez inter gesta ⁊ facta nulla est differẽtia. Item liberti paterni dicũ tur liberoꝛ. sec⁹ ecõtra. Vltimo dicit q̃d sit portⁿ. ⁊ inde descẽ dit angiportⁿ. i. strict⁹ portⁿ. vel. i. parua porta ciuitatis q̃ po sterna vocaꝫ in vulgari. ⁊ hoc dicit hec. l. cũ quinc⁹ se. ll.

Locus. Loc⁹ dr̃ ꝓs fundi. fundus aũt dr̃ aliq̃d integrũ ⁊ plerumc⁹ si nõ sit ibi dom⁹. subaudi. idem si sit ibi do mus ⁊ fundus a loco cognoscit̃ opinione possessoꝛis. nã ꝓtez fundi si quis teneat vt fundũ sepatũ ab alijs ꝓtib⁹: fund⁹ dr̃ Item si fundũ quis adiũgat alij fundo q̃ ꝑmo erat fundus. di cetur amõ ꝓs fundi: ⁊ sic loc⁹. Item appellatio loci ⁊ ad rustica ⁊ ad vrbana ꝑdia põt ꝓtinere. Item fund⁹ habet fines. locus vero põt latere donec determineꝫ ⁊ diffiniatur.

Atisdationis. Vocabulo satisdaꝫ. ẽt repromissio con tinetur. i. promissio sine fideiussoꝛe si ea est cõtentus ille cui facienda erat satisdatio. ⁊ da exẽplũ. ſ. in. solu. l. v. ſ. nũc vi deamus ꝙ si quis ⁊c.

Igni. Lex. rij. ta. dicit ꝙ ꝓ tigno meo edib⁹ tuis iniũcto nõ agã ad exhibendũ. nũc dicit que cõtineanꝫ appella tione tigni. ⁊ de hoc exẽpluz habes. ff. ad exhibẽdũ. l. gemma in fi. ⁊. l. tigni.

Enes. Assignat differẽtiã inter has duas oꝛationes. ſ. penes te. Item apud te.

Intestat⁹. Dr̃ intestat⁹ nõ tñi ille qui nõ facit testiñ: lz ẽt qui fecit testiñ. nõ est tñ ex eo adita hereditas. ⁊ hoc etiã habes ff. de suis ⁊ legi. l. i. in prin.

Heredis. Appellatõe hr̃dis ꝺtinẽt ⁊ hr̃des. ⁊ hr̃des he redis ⁊ deiceps. ⁊ da exẽplũ. ꝓmisisti ꝓ te hr̃des q̃ tuos me nõ ipedire q̃ min⁹ vtar via tali ꝓ quẽdã fundum. nã ⁊ ad heredũ heredes ⁊ deinceps extẽditur talis ꝓmissio. Item ap pellatione mercis cõtinenꝫ res mobiles tñi. ⁊ da exẽplũ vt in glo. Item nõ dr̃ alienatũ qõ lz sit vẽditũ nõdũ tñ traditũ erat. ⁊ da exẽpla vt in glo. Vltimo dicit q̃d ꝺtineaꝫ vbo donatiõis ⁊ hoc dicit hec lex cũ duabus se.

Ilia verba. Duco tibi domũ ꝓ pẽsione dicẽda arbitratu lucij titij hec vba significãt ius. i. ꝙ lz de iure. ſ. ꝙ sit ta lis ꝓsona q̃ possit arbitrari. Item ꝙ iuste arbitreꝫ. ⁊ iõ seru⁹ nõ põt esse arbitratoꝛ.

Hec verba. Cũ ꝓmittis dolũ malũ abesse. ⁊ si adsit ꝓmit tis. x. noie pene cõtinetur etiã dolus extranei ⁊ da exem plum vt in glo.

Iendũ. Appellatione heredis cõtinenꝫ ⁊ heredes he redis. hoc fallit in trib⁹ casib⁹. ꝓrim⁹ institui filiũ meũ impube rẽ ⁊ quosdã alios heredes. ⁊ postea dixi quisquis mihi heres erit idem filio meo heres esto si infra pupillarem etatem dece dat filius. nã hoc casu heres heredis non dicitur substitutus. Scõs casus ẽ in. l. eleſcẽtia ⁊ est talis fili⁹ ꝓxim⁹ heres pa troni. ꝑt accusare libertũ defuncti vt ingratuz. sed non cõpetit h̃ heredi heredis. Tertius casus est promissio operarũ facta a liberto patrono extendit̃ ad filios patroni. si per se extiterũt heredes patrono. nõ si per alium: vt quia heres heredis.

Verba h̃. Exponit quedam verba. ſ. is ad quẽ ea res ꝑti net ⁊ da exemplum vt in glo.

Aliud. Assignat differentiã inter capere ⁊ accipere. ⁊ da exemplum vt in glo. Secundo exponit quedam verba h̃. ſ. ꝓ his rebus recte ꝓstari ⁊ da exẽplũ. cõdẽnatus in rei vendicatione ⁊ restituit mihi res. debeo ei promittere me emẽ dare eis oẽ dãnum ꝙ ꝓ his reb⁹ recte ꝑstari. ⁊ da exẽplũ ꝺdẽ nat⁹ i rei vẽdi. ⁊ restituit mihi res debeo ei ꝓmittere me emen dare eis omne dãnum quod ꝓ his rebus quas restituit mi hi sustinebit. omne enim piculum ⁊ dãnum ꝓ his reb⁹ sustine ret. videoꝛ promisisse me emẽdare. Tertio dicit ꝙ appellatiõe rei continenꝫ ⁊ pars. Quarto dicit. qui promittit rẽ restituere ⁊ ad fructus tenetur. Quinto dicit. ꝙ appellatione oꝛnamen toꝝ non continetur anulus signatoꝛius ⁊ da exẽplum vt in glo. Sexto dicit. quid comprehendat verbum restituere. Se ptimo quid cõprehendatur sub verbo dedisse. ⁊ da exempluz vt in glo. Octauo q̃d cõtineatur appellatione frugis. Item q̃d sit frumentũ. Item lupinũ ⁊ fabe ⁊ similia frumẽta in fine. v. cõ tinentur appellationũ frugis. Nono dicit. ꝙ appellatiõe pos sessionis cõtinetur qñq̃ ⁊ ꝓprietas. ⁊ dat exẽplum in lra. Decimo dicit q̃ dicãtur impense necessarie ⁊ que vtiles q̃ voluntа rie. ⁊ dat de omnibus exempla in littera. ⁊ hoc dicit hec lex cuz octo sequentibus.

In generali. Testatoꝛ repetẽdo legata dari a substituto vr̃ repetere ⁊ libertates fran.

Cum ꝓtoꝛ. Dic casum vt in glo. Secũdo dic casuz vt in gl. Tertio dicit. inspecta naturali significaꝫ. bonoꝛ illa bona q̃ plus in cõi hñt q̃ cõi nõ dicuntur bona. Quarto dicẽ q̃ ꝺtineanꝫ appellatiõe filij. Quinto dicit ꝙ tres facere ꝑñt col legiũ. Sexto dicit. ꝙ aliõ sunt iura ꝑdioꝝ. ſ. libertas. itẽ fuit⁹ ⁊ aliud est q̃litas ꝑdioꝝ vt bonitas salubritas bonoꝝ herba rũ ⁊ ãplitudo. Septimo assignat differẽtiã inter vrbẽ ⁊ romã. Octauo exponit quẽdã vsitatũ modũ loquẽdi. dr̃ enim in vul gari. ille hz. c. in bonis nã vere loquit̃. ⁊ si ille hẽat in ꝑdijs vr̃ alijs reb⁹ valentẽ. c. libraꝝ. sec⁹ ãt est cũ q̃s legat fundũ alienũ q̃ valet. c. nã nõ vr̃ legare. c. Nono dicit ꝙ appellatiõe armẽti ꝺtinenꝫ boues nõ sic appellatiõe iumẽtoꝝ. Decimo dicit. ibi h̃ sermone ⁊c. dic casuz vt in gl. q̃ incipit. dedi cẽtũ ⁊c. Undeci mo assignat differẽtiã inter reddere rõnes ⁊ edere rões. ⁊ hoc dicit hec lex cum octo sequẽtib⁹.

Qui vti. Dic casuz vt in gl. idẽ in. l. ſe. Tertio dicit. q̃s di caꝫ ꝓxim⁹ ⁊ q̃s supꝛem⁹. Quarto dicit. ꝙ mouẽtia. itez mobilia idẽ significãt nisi aliud appeat ex mẽte loquentis. ⁊ da exẽpla vt in gl. Quinto dicit ꝙ vbũ reddẽdi lz hẽat significaꝫ. retro dãdi. vt. ff. de positi. l. i. ſ. elegant. qñq̃ tñ ꝓprehẽdit ẽt da re: vt hẽs exẽplũ in gl. h̃ posita. q̃ incipit. ex interptaꝫ. ⁊c. Sex to dicit. q̃d ꝺtinet vbo reliquoꝝ. ⁊ põe exẽplũ vt. j. e. l. reliquo rũ. Septimo dic vt in gl. q̃ incipit. dr̃ ꝙ instit. de rerum diui. ⁊c. Octauo dicit. ꝑdia aliquoꝝ dicũt̃ nõ solũ ea q̃ cõia sunt plu riũ. lz ⁊ si vn⁹ hz vnũ ꝑdiũ. ali⁹ aliud. Terti⁹ aliud ꝑdia pluz ista dicũtur. Nono dic vt in gl. q̃ incipit. ẽptoꝛ hr̃dit. ⁊c. ⁊ hoc dicit hec lex cum septẽ se.

Cum bisextus. Nat⁹ in bisexto siue ꝓma die siue scõa dr̃ nat⁹. vi. kal. illi enim duo dies habenꝫ ꝓ vno ⁊ scõa dies interpolaꝫ. i. nõ cõputaꝫ. ⁊ h̃ ẽ vez ꝙtũ ad etates. ⁊ i sequẽti anno i q̃ nõ erit bisext⁹ cõprehẽdit ãnũ in. vi. kal. Item nat⁹ in bisexto. in prima die dr̃ nat⁹ nõ in sequẽti. itẽ cato dixit circa h̃ quoddã absurdũ ⁊ expõe vt i gl. itẽ muti⁹ diẽ bisextilẽ attribu it vltimo diei mẽsis februarij: ⁊ mẽsis februari⁹ hz. xxviij. di

Otionẽ. Prio dicit q̃d sit notio. ⁊ da es tpe bisexti. exẽplum vt in glo. Sco dicit q̃ dicãt ꝺtinẽtes ꝓuicie,

Tertio dicit.cū ꝓpter instrumēta deꝛ dilatio cōtinentur ⁊ testes appellatione instrumētoꝝ ⁊ sic ꝓpter eos ⁊ similes ꝑsonas necessarias in iudicio daꝛ dilatio. Quarto dicit q̄ dicātur specioſe ꝑsone. Quinto assignat differētiā inter stuprum ⁊ adulteriū.licet lex iulia promiscue vtitur his verbis. Sexto assignat differentiam inter diuoꝛtium ⁊ repudium.

Septimo assignat differētiā inter morbū ⁊ vitiū. Octauo dicit.seruis legatis ēt ancillas deberi. Nono assignat differētiā inter arrogare ⁊ derogare. Decimo dicit que dicaꝛ cā capitaꝛ licꝫ aliter inter latinos cā capitalis videaꝛ dici ⁊ ipoꝛtie. ⁊ b̄ dicit hec lex cū quatuoꝛ sequētibus

Datoꝛ. Dic casuꝫ vt littera stat. Scdo dic casuꝫ vt ī glo. Tertio dicit q̄ dicanꝛ littere dimissoꝛie ⁊ quare sic vocēꝛ Quarto q̄d sit assignare libertū ⁊ q̄liter fiat assignatio liberti Quinto q̄s dicaꝛ debitoꝛ. Sexto q̄s dicaꝛ bone fidei emptoꝛ. Septimo q̄s dicaꝛ sequester. Octauo q̄d sit cēseri inde descendit cēsoꝛ cēsoꝛis Nono q̄d sit litt⁹ publicū. Decimo q̄s nō soluēdo dicaꝛ. ⁊ da exēplū vt in glo. ⁊ hoc dicit hec lex cuꝫ nouem sequentibus.fran.

Questio. Assignat dr̄iam inter quatuoꝛ vocabula.s.fundū. Itē agrū. Itē possessionē. Itē p̄diuꝫ. ⁊ lr̄a tota plana est in glo. Tertio dic casuꝫ.vt in gl.q̄ incipit instituit filios ⁊c. ⁊ hoc dicit hec lex cū duab⁹ se.fran.

Non pōt. Nō dr̄ soluisse min⁹ aduersus quē actio ꝑ maioꝛi summa non competit vt si.c. promiseras mihi dare capue ⁊ in soluēdo fuisti in moꝛa. ⁊ sic ad ītereſſe meū teneris si solues soꝛtē.s.c. ⁊ spōte accipio liberaris ad interesse ⁊ sic minus non diceris soluisse cum cōtra te ī plus actio non cōpetit. Scdo dicit q̄d ē dānosa hr̄ditas. Tertio dicit q̄ dicātur hostes ⁊ q̄ latrūculi dicanꝛ. ⁊ hoc dicit hec lex cū duab⁹ se.

Verbis. In.l.xij.ta.dr̄ vti legasset sue rei.ita ius esto ⁊ sic largissima ptās tributa est cuiq̄ vt posset legare q̄tum vult. ⁊ sibi instituere hr̄dē tū in aliquo illa ptās imutaꝛ. vt ecce ī falcidia quā nō pōt testatoꝛ auferre hr̄di ⁊ in aliis. Scdo vsura pecunie nō equipatur fructib⁹.i. vt ibi venit vnuꝫ vēiat aliud. ⁊ da exēpluꝫ vt in glo. Tertio dicit.testatoꝛ in suo testō dixit filio.filiusq̄ meis hos tutoꝛes do.puta lucium ⁊ titiū.dr̄ q̄ masculꝰ filijs vr̄ dedisse ꝓpterea q⁹ in singulari numero cōprehēdit tū masculū. ⁊ sic in pl̄ali vr̄ itellexisse. sz b̄ facti q̄stio est nō iur̄. pōt enīz eē q̄ testatoꝛ sensit ēt de filia cū dixit filio deinde oib⁹ liberis voluit ꝓsulere ⁊ b̄ vr̄ ver⁹. i. q̄ ēt de filiabus sit sensuꝫ ⁊ eis tutoꝛē datū. ⁊ hoc dicit hec lex cū duabus sequentibus.

Verbū. Hoc verbū erit significat q̄nq̄ p̄teritū tps. vt si in testō dico q̄ in codicillis scriptū erit. cōfirmo. ⁊ pr⁹ eos fecerā ꝓfirmari. dicūtur illi codicilli. Itē hoc verbū est nō soluꝫ ꝑs tps significat ⁊ ꝑs dat ⁊ alia duo exēpla ī littera.

Hec verba. Hoc verbū autꝫ q̄nq̄ in disiūctiua est q̄nq̄ in subdisiūctiua. in disiūctiua sic. cū dicim⁹ aut dies aut noꝛ est. nā si vnū est alteꝝ nō est. Itē vno remoto alteꝝ eē necesse est. ⁊ sic pōt eē disiūctiuū. ita subdisiūctiuū. subdisiūctiuoꝝ aūt duo sunt genera. vnū cū possit nentrū eē. vtrūq̄ aūt pōt eē vt cū dicim⁹ oē aīal aut facit aut patiꝫ. nullū enīz aīal est q̄n alteꝝ ex his faciat. pōt tū aliq̄d agere ⁊ pati q̄nq̄ vt lepus.

Depos. Promitto tibi.c.ī dotē ꝑ filia mea cū mihi ꝓmodū erit dare intelligūꝫ hec v̄ba.i. cū sine incōmodo meo potero. ⁊ hoc dicit in p̄in.hui⁹.l. ⁊ finis ubiq̄ iterp̄etatio ⁊c. vsq̄ in finē legis. Scdo dicit. ꝓmisi tibi.c. ī dotē dare ꝑ filia mea cū potuero ⁊ vtrū ere alieno deducto intelligūtur b̄ v̄ba cū poruero an nō. ⁊ certe seruandū est q̄ actū est. nā ⁊ q̄ ambigue loq̄tur id dr̄ dixisse q̄ si nō sit ex v̄bis q̄ dixit. pōt tū dici q̄ illa v̄ba intelligāt. s. deducto ere alieno. pōt ēt dici q̄ intelliganꝛ. i. cū salua dignitate mea poſo ⁊ exp̄ō vt in gl.

Icū fundū. Dedi tibi quēdā fundum ⁊ sic dixi, vti optimus maximusq̄ fuit. ⁊ adieci ius fundi det ersus factum non eē ꝑ me dr̄m. dr̄ q⁹ ꝑ hāc adiectionē nihil plus p̄stare debeo. imo min⁹. nā lz ꝑ p̄ima v̄ba deberē p̄stare fundū quē tradidi libeꝝ ꝑ vltima tū verba restricta sunt p̄cedētia vt satis sit si ꝑ me nō fuerit ipsita fuit⁹ illi fundo. si ergo a veteri dño. i. q̄ fuit dñs hui⁹ fundi ante me fuit ipsita seruitus illi fundo nō teneoꝝ p̄opter hoc tibi.

Vestis. nūc dicit q̄d ꝓtineaꝛ appellatione vestis ⁊ da exēplū in eo q̄ legauit vestē ⁊ hoc habes in glo. Scdo dicit q̄s dicaꝛ spado. ⁊ da exēplū. q̄ emit spadonē hoc ignoꝛās. pōt eū redibere. h̄ lex dicit q̄s dicaꝛ spado. ⁊ de b̄ exēpluꝫ habes in glo. Tertio dicit q̄ nasciꝫ mortu⁹ nō dr̄ nat⁹. ⁊ sic non rūpit testū ꝑis sui p̄moꝛtui. Quarto dicit q̄ dicaꝛ legitima hr̄ditas. ⁊ da exēplū vt in glo. ⁊ hoc dicit hec lex cuꝫ trib⁹ se.

Aliud. Assignat dr̄iaꝫ ītꝛ fraudē ⁊ penā. fraus eīm ē delictū. pena est q̄ iponiꝫ delinquēti. ⁊ fraus sine pena esse pōt. vt q⁹ ipunitū sit delictū. pena nō dꝫ esse q̄n fuerit delictuꝫ Scdo assignat dr̄iam inter mulctā ⁊ penam. ⁊ tres dr̄ias ponit in littera.

Aniculus. Ille dr̄ moꝛi āniculus: qui vltimo die p̄imi anni moꝛiꝫ. ⁊ sic cōsuetudo loquēdi se hz in scda pte. ibi ante diē ⁊c. dic casuꝫ vt in gl. ⁊ b̄ est vex si hēas talez lr̄am. vt p̄ima ps glo. dicit. si aūt habes litteraꝫ vt habeo ego ⁊ finis glo. dicit. tūc dic casuꝫ sic. q̄ ante diē. x. kl̄ēdaꝝ. ꝓmittit nō tenetur un. xi. die. Itē q̄ promittit p⁹. x. diē kl̄ēdaꝝ. s. inchoatū nō teneaꝛ in. xi. die. Tertio dicit q⁹ illa nō dr̄ pepisse ꝺ cui⁹ moꝛtue vēt̄re puer extract⁹ est. ⁊ da exēplū vt in glo. vt si legaui alicui x. si femina talis pariat. nā nō extitit cōditio ꝑ b̄ q⁹ extract⁹ fit puer de ventre eius moꝛtue.

Si q̄s. ꝓmisi tibi facere domū intra diez moꝛtis mee sub certa pēa. dr̄ q⁹ si hr̄des mei adipleāt tota die q̄ decessi satisfiāt vt ad penā nō teneanꝛ. Scdo dicit q̄s dicaꝛ āniculus ⁊ anniculus q̄s dr̄ vltia die āni ⁊ sufficit dies vltim⁹ tāgi: nō ār ē necesse ꝺpleri. Tertio dicit si leganꝛ. c. berte si pariat vl̄ cū pariat: ⁊ ipsa pariꝫ aliquā ꝺ formā hūani generis. ⁊ da exēplū in lr̄a. dr̄ adimpleta ꝺditio: vt sic legatuꝫ hēat. nā q⁹ fataliter accidit nō est ipsutandū matri. Quarto dicit. q̄s contineaꝛ appellatione generi. ⁊ certe vir filie mee. Itē neptis vl̄ ꝓneptis mee marit⁹ ⁊ simūliū gener me⁹ dr̄. Quinto dic casuꝫ vt littera stat. ⁊ da exemplū vt in glo. Sexto dicit q⁹ appellaꝛ. hr̄ditaꝫ ꝓtineꝛ ēt bonoꝝ possessio. vū legata relicta ab heredib⁹ dari debēbūtur p̄stari ⁊ a bonoꝝ possessoꝛib⁹. Septimo dic casuꝫ vt in gl. idē ⁊ in octaua pte. idē in nona. Decimo dicit. q⁹ ⁊ ea mulier dr̄ filiū habere de cui⁹ moꝛtue vēt̄re extract⁹ sit puer: vt sic talis fili⁹ possit agere q̄rela ꝺ extraneos institutos hr̄des a mr̄e sua. Itē ⁊ alio casu dr̄ femina hr̄e filiū quē nō hūit moꝛtuē sue tpe: vt si tūc erat capt⁹ ab hostib⁹ fili⁹. ⁊ post moꝛtē matris redijt. ⁊ hoc dicit hec. l. cū octo se.

Triplici. Cōiunctio pōt eē inter legatarios: vel inter heredes vno de trib⁹ modis. s. vel re ⁊ verbis. vel re tū. vl verbis tū. ⁊ da exēplū vt in glo. q̄ incipit. i. ita q⁹ nō v̄bis ⁊c. da ēt exēplū in lr̄a de cōiunctis re ⁊ v̄bis. posita dicit q⁹ aliq̄n lz in oꝛone nō sit cōiunctio: ⁊ q̄ cū tū intelligēda est vt sic ꝺiuncti dicanꝛ. ⁊ dat de hoc tria exēpla in littera vbi nulla est coniunctio. tū coniuncti dicuntur.

Idem apud. Dr̄ q⁹ id hr̄e ad qō pentēdū hz acꝛ. Scdo dicit antiqui vocabāt pellicē eā quā nos vocam⁹ amicam ⁊ quā magis honesto nomine vocam⁹ concubinam. licet quidam sapiens eam vocabat pellicem q̄ iacet cum vxoꝛato alij pellicem dicunt esse eam que stat in domo alicuius tanq̄ eius vxoꝝ nō tamen est vxoꝝ quā nos vocamus cōcubinam. Tertio dicit. q⁹ b̄ vocabulum virilis compꝛehendit quando q⁹ totam hereditatē. ⁊ da exemplum vt in glo. Quarto dicit. qui contineanꝛ appellatione socrus ⁊ da exemplum vt in gl. Quinto dicit. q̄ nasciꝫ in burgis rome dicitur natus in roma. Sexto dicit. non dicitur quis esse sine liberis cui saltim vn⁹ fili⁹ vel filia ē. hec enīz oꝛo sine liberis ⁊ in singulare ꝑfertur ⁊ sic in filib⁹. ⁊ da exēp lū vt ī gl. q̄ icipit. pōe exēplum ⁊c.

Septimo dicit.cū titi⁹ deberet mihi.c.stipulat⁹ sum a te mihi dari ꝑtū mi⁹ a titio cōsecut⁹ ero de.c.que mihi dz. dī ꝙ ꝛ si mihi a titio cōsequar:tu teneris ꝛ sic insolidū. Octauo dicit. q̄ hereditas dicat delata.ꝛ da exēplū vt in gl. Nono dicit.ꝙ appellatione hois ꝓtinet ēt femina ꝛ da exēplū vt in gl. Decimo dicit.qui ē in vtero tpe mortis matris sue de quo postea est extractus:dī fuisse in reb⁹ hūanis tpe mortꝭ matris sue. vt h̄ ēt habuisti.s.e.l.ēt ea.ꝛ hoc dicit hec.l.ēt cū.x.se.

Ille. Dic casuz vt in glo. Scdo dicit. prim⁹ ē ēt q̄ sol⁹ est. Tertio exponit qdā ꝝbū qđ est in interdicto vtrobi.h̄ dicit hec lex cū duabus se.

Qāruz. Hoc prin.nihil est. postea dicit q̄d sit paries ꝛ q̄d sit via. Itē frequēter in nr̄o iure ponit numer⁹ singularis ꝓ plāli.sic ꝛ in vulgari vtimur singulari ꝓ plāri.ꝛ dat exempla tria vt in littera.ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ se.

Tiā. Dic casuz vt in gl. Scdo dicit ꝙ appellat.ceteroz ꝛ reliquoz:ēt oēs qñq; ꝓtinētur ꝛ subijcit exēpluz in lra Tertio dic casuz vt in gl. q̄ incipit.pone ꝛc. ꝛ adducit ad illuz casuz sikem casuz. Quarto dicit ꝙ appellatione pueri ēt puella ꝓtinet.ꝛ hoc ꝓbat p̄ simile qđ expone vt in glo.que incipit. sed que ꝛc.ꝛ hoc dicit hec lex cū duabus se.

On est. Qui est in vtero nō dī pupillus. In sequētis legis pncipio.dic casuz vt in gl.q̄ incipit.i.in pupillari.ꝛc. ibi vbi dī ēt q̄ vnicū.ꝛc.in.§.si q̄s dic sic casuz.in testō meo inter cetera q̄ ibi dixi sic dixi.si q̄d filio meo acciderit damas seruus me⁹ esto liber.dicit ꝙ mortuo filio meo damas erit liber ꝛ eiz acciderit aliq̄d ei, viuo tū ꝛ cū morit.dī accidere aliq̄d ei, ꝛ hoc dixit hec lex ꝛ se.

Omē. Appellatione filiaz cōtinet postuma.ꝛ da exemplū vt in gl.nō ita ecōtra. Itē nomē portionis dimidiuz significat nisi aliō appeat sensisse loquētē. Itē ꝝbū hec cū effectu accipit sicꝝbū puenire.ꝛ da exēplū vt ī gl. Itē cū hꝛs teneat solueꝛe legata ꝓ eo qō puenit ad eū de hereditate, dī ad eū pueniꝛe id demū qō supest deducto ꝑe ere alieno. Itē cū legat familia vrbana vl rustica.dicit nūc q̄ sit vrbana familia ꝛ q̄ sit rustica. Ultimo dicit q̄ dī pnoctare ꝛ da exēplū vt ī gl. ꝛ hoc dicit hec lex cū duabus sequentibus.

Urbonū. Appellatione carbonū nō ꝓtinet materia. vt astelle siue ligna. Itē nec appellatione lignoz cōtinent astelle.tisones āt ꝛ alia ligna cocta nō cōtinent vocabulo lignoz vel carbonū.sz ꝓpriū gen⁹ ꝓ se cōtinēt.idē de lignis sulfuratis. Itē ligna parata ad faces nō cōtinent appellatione lignoz Idē de nucleis oliuarū idē de balāis stroboli āt ō ptnu vt sūt pige ō qb⁹ nuclei sunt exti cōtinentur appellatione lignoꝛuz pali aūt ꝛ ptice nō ꝓtinēt appel.lignoz.ꝛ hoc dicit hec lex ꝛ se.

On tñ. Siue cū trado fundū siue in ꝯctu vēditiōis fundi vel in pmissione fundi dicā:vti optim⁹ maximusq; ē. pp̄ dicta ꝝba teneoꝛ eū tibi libeꝛ tradet. appellatiōe hꝛditas ꝓtinētur oēs successoꝛes.ꝛ dic vt in glo. Itē pueniſſe ad me dī ēt ꝙ ꝓ aliū ad me puenerit.vt si ꝓ filiū adoptiuū hꝛditas liberti ei⁹ ad me puenit. Itē appellatiōe liberti ꝓtinet ēt liberta. ꝛ da exēplū vt in glo. Itē collegе dicūtur q̄ sunt eiusdez ptātis siue iurisditiōis vt ptātes mutineꝛ:q̄ sunt duo eodē tpe. Post ea dicit q̄s dicat abesse.ꝛ da exēplū vt in glo. Itē aliud ē ꝓmittere seruū quē vēdo nō esse furē. ꝛ aliud est ꝓmittere eū furtis noxaq; solutū ꝛ hoc declarat in littera. Itē ꝝbo faciēdi cōtinet ꝛ redditio.vñ cū dicit ꝑtoꝛ qō ꝓ metū fit:ratuz nō habeo ꝓtinet ꝛ redditio alicui⁹ rei si ꝓ metū est facta. Itē ꝝbo solutio ois satisfactio cōtinet. Ultimo dicit.de natura cauillatiōis.ꝛ da exēplū vt in glo.ꝛ hoc dicit hec lex cū octo se.

Pecunie. Primo dicit q̄d cōtineat nomē pecunie. Scdo dicit ꝙ hereditas iuris est nomē ꝛ augmēta recipit ꝛ dāna. Itē q̄d cōtineat nomē actionis. Itē q̄d ꝓtineat nomē petitionis. Itē q̄d ꝓtineat nomē psecutionis. Ultimo dicit q̄d dicat deberi ꝛ ex quacūq; cā debitoꝛ dī debere dī: vt sic fideiussoꝛ accedere possit.

Tē hec verba. Dicit nō esse dīaz inter hec ꝝba.s.quāti ea res est vel quāti eā rē esse apparet,nā in vtraq; clausula vera rei estimatio debet.ꝛ da exēplū vt in glo. Scdo dicit, q̄d sit tuguriū,ꝛ certe tuguriū dī dom⁹ facta in rure sub qua tegātur coloni ꝛ boues ꝛ alia rustica:ꝛ dī tuguriū a tecto. Tertio dicit.verbū ptinere triplicē hz significat.ꝛ declarat littera. Quarto dicit ꝙ paterfa. nō pōt habere peculiū sicut nec fu⁹ bōa habere pōt. Quito dicit q̄d cōtineat appellatiōe taberne. Itē q̄ dicat taberna istructa. Sexto q̄d sit cōmēdare. Septimo dicit ꝙ exacta pecunia dī nō solū cū est solutū creditoꝛi sed ꝛ cū est aliter satisfactū.vt delegādo debitoꝛē quēdaz ipsi creditoꝛi spōte accipiēti. Octauo dicit. qō habere dicoꝛ ꝛ qō habeo iure dñij:ꝛ qō nō est meū possideo tū illud fine interpellatione.vt qō emi a nō dño.ꝛ idē si ex alia cā acq̄siui. Itē cautū dī ꝛ fideiussoꝛib⁹ vel pignoꝛibus datis. Itē q̄ ꝓmisit facet nō oporꝛere.i,dolū nō adesse dz abstinere ab omni facto qō ꝑ cōuentionē esset,ꝛ da exēplū vt in glo. Itē ꝓuinciales dicunt ꝛ qui ī ꝓuincia habēt domicilū lz alibi sint nati. Ultimo assignat differentiā inter diuoꝛtiū ꝛ repudiū.ꝛ h̄ dicit h̄.l.cū.xi.se.

Hec adiectio. Adiectio plūsue nō cōtinet infinitā pecuniam.sed modicā ꝛ dat exēplū in littera.ꝛ est tale.ꝓmittis x.pluriſue ex causa venditiōis dare h̄ adiectio pluriſue ad minusculam summā refert.

Hec verba. Hec ꝝba.s.quāti eā rē esse apparet nō ad interesse respiciūt.sed ad rei extimat.ꝛ da exēpluz vt.s.e.l. inter hec verba.

Inter donū. Assignat differētiā inter donum ꝛ munus ꝛ dic vt in littera.

Nūciatio. Appellatione masculini ꝓtinet femininū ꝛ da exēplū vt.s.e.l.i. Scdo dī ꝙ h̄ dictio familia hz multas significationes qñq; eniz ponit ꝓ substantia.vt in.l.xij. ta.vt cū dicit.agnat⁹ ꝓprim⁹ familiā habeto.i.substātiā.qñq; ponit ꝓ psonis singularib⁹.vt cū dī ex ea,s.familia liberti in eā familiā.s.patroni ꝛ suoꝛ filioꝛ.ꝛ subaudi.bona veniāt.qñq; ponitur familia ꝓ corꝑe quodā qō coꝛp⁹ aut iure ꝓprio ipsoꝛ cōtinet aut cōi vniuerse cognationis.ꝛ iure ꝓprio ꝓtinet coꝛp⁹ vt plures filij ꝛ nepotes qui oēs sunt sub vni⁹ ptāte vt patres fami.ꝛ similes quos in lra noīat. ꝛ subijcit q̄s dicat paterfa. ꝛ mortuo pre pluriū singuli filij faciūt familiā.ꝛ familia q̄libz efficit iure āt cōi dī familia vt familia agnatoꝛ.nā lz decedat pr̄ pluriū ꝛ sic filij faciūt ꝓ se q̄libet fumiliā, oēs tū dñi ex vna domo ꝛ ex vna ꝓgenie. Itē familia dī seruoꝛ.ꝛ dat exēpla q̄tuoꝛ in littera. Itē sexto mō appellat familia pl̄iuz psonarum q̄ ꝓficiscūtur a sanguine vltimi genitoris q̄sit in memoria vt familia iuliani quasi a quodā forte descēdens. mulier aūt ē caput ꝛ finis sue familie.ꝛ expone hec ꝝba vt in glo.dñi mei ac. Itē appellatione familie ꝓceps familie cōtinet. Itē filij nō dicūtur esse de familia matris:sed patris tantum.

Indicasse. Quadaz lege dī seru⁹ ꝙ q̄ indicat occisoꝛes dñi fit liber.nūc dicit q̄d fit indicare vel indicasse.

Urbana. Hec lex dicit q̄ dicant vrbana p̄dia.ꝛ quidez vrbana p̄dia oīa edificia dicūtur siue i ciuitate siue in villis. Itē ꝛ stabula ꝛ meritoria. Itē ꝓtoria dicūtur vrbana p̄dia ꝛ expone vt in gl. Itē oꝛti positi iuxta domos vl sunt viridaria dicūtur vrbana p̄dia.at oꝛti qui sunt cā redditus. vt qꝛ caules nascūtur ibi ꝛ poꝛri.ꝛ vēdunt.lz sint illi oꝛti iuxta domos nō sunt vrbana p̄dia.fran.

Absentē. Nūc dicit q̄s dicat absens.ꝛ da exēpluz vt in glo.q̄ incipit.pone.ꝛc. Scdo dicit ꝙ captꝰ ab hostibus nō dī abesse cū ꝓ mortuo habeat.captꝰ āt a latronib⁹ dī abesse vt sic restitutio ei reuerso detur.si in absentia lesus fuit.

Hec stipulatio. Cū emptoꝛ serui stipulatur a vēditoꝛe seruū noxijs solutū,tūc intelligitur de delictis propter que agitur pecuniariter vt ab eis sit solut⁹ seruus nō qō sit solut⁹ a delictis capitalibus.

Ista. Appellatiōe filij sicut cōtinetur filia ita ꝛ nepos Itē appellatione patris ꝓtinetur ꝛ au⁹. ꝛ dic vt in glo.

Cum in testō. In testamento p̄cepit testatoꝛ heredi vt in sepulturā eius expenderet heres ꝺumtaxat.c.aureos dī ꝙ nō pōt heres minus expendere,vltra sic,fran.

¶ Ulege. In quadã lege sic erat scriptũ. seruos quos domũ q̃s ducet suo vsu, p̃ his portoriũ. i. vectigal ne dato circa hoc q̃ritur si q̃s a sicilia seruos romam mittat fundi sui instruẽdi cã vtrũ portoriũ p̃ his debeat dari. nec ne. z certe ex .b. duo sunt orta dubia primũ q̃d est domũ ducere. Scõm q̃d est suo vsu ducere. z certe solet queri vtrũ illa demũ domus dicat̃ vbi quis habitat an demũ sua patria domũ habere q̃s dicat̃ z fuit circa hoc cõstitutũ qõ vbi q̃s .h3. sedes z tabulas. z suarũ rez cõstituũt. ibi demũ dicat̃ habere domũ. circa scõm .s. q̃d sit vsus cã fuit olim dubitatũ z veri⁹ est q̃ vict⁹ sui cã paratũ est in vsu suo dicat̃. Itẽ de seruis cõsueuit queri q̃ dicãtur vsu dñi eẽ. z certe serui dispẽsatores insularij viliti z textores. Itẽ serui q̃ colũt agros dñi õfructub⁹ q̃z agroz dñs viuit. oẽs isti dicũt̃ esse in vsu dñi. Itẽ serui q̃ sunt ad corp⁹ dñi tuendũ. Itẽ serui victores cubicularij coci isti demum dicuntur esse in vsu domini. z pro istis nõ soluit vectigal.

¶ Ueri. Hec dictio puer tres habet significationes que declarantur in littera.

¶ Ui fundũ. Uẽdidi tibi fundũ. sed ego excepi in vẽditione poma q̃ tibi nõ erã traditur⁹. Queri⁹ q̃d continet̃ sub noie pomi. Rñdet̃ q̃ otinẽtur nuces: fic⁹: z vue q̃dã q̃ lõgo tpe durãt que sunt purpurei colozis que nõ habẽtur vt ex eis vinũ fiat. sz comedunt̃. oia enim ista intelliguntur excepta sub nomine pomi.

¶ Unaria vasa. Ista lex declarat q̃ vasa dicant̃ vinaria z q̃ nõ. nisi p̃ tpe. Et dicit q̃ ꝓprie vasa vinaria sunt illa vasa q̃ stãt in torcular. q̃ vulgariter tynes vocãtur. dolia ẽo z serie nõ dicunt̃ vasa vinaria nisi q̃diu vinũ in eis est. z sit̃ am phoz: q̃ q̃ sunt vacuate vino põt in eis reponi aliq̃d aliud sicut frumentum: oleum: z alia hmõi. nã tunc nõ dicuntur amplius vinaria.

¶ Ercis appellatione. Titi⁹ vẽdidit mihi oẽs merces suas q̃ volebat facere bãchaz rotã. queritur an serui eius ꝓhẽdantur noie mercis. rñdet̃ q̃ nõ. z ꝓbat hoc p̃ exẽplũ q̃ illi qui emunt seruos nõ appellant̃ mercatores: sz venaliti arti: q̃ si serui essent merx. qui eos emũt dicerẽtur mercatores. quod tamen secus est.

¶ Onoz. Si quis mihi vẽdit generaliter bona sua. intelligitur mihi vẽdidisse hereditatem suã. nõ tm̃ equaz aut bouẽ. aut domũ suã. imo generaliter hereditatez totam: z ius successionis.

¶ Oram. Mãdani tibi vt mihi emeres fundũ cornelianũ z qõ faceres vẽditionẽ istã corã titio. al's non valeret Tu veniſti ad titiũ cum vẽditore fundi: z locutus es lingua aliqua quã titius nõ intelligebat. vl' forte dormiebat: z sic nõ intellexit quid ageretur. certe tu nõ satisfeciſti mandato meo. Sz ponam⁹ q̃ titi⁹ intellexerit. tm̃ nõ voluit ita fieri vtrũ suficiat ipsuz intellexisse. licet noluerit. Rñdet̃ q̃ sic.

¶ Si qui. Nat⁹ est mihi seruus in ciuitate quez misi in rus meũ vt ibi nutriat̃: dr hic q̃ seruus ille dicet̃ vrban⁹ nõ ruralis: q̃ natus est in vrbe: vel ciuitate.

¶ Edi. Istã. l. bñ punctua z clara erit. dicit enim q̃ appellatiõe fundi otinet̃ oẽ edificiũ. sz ꝑm rectũ vsũ loq̃di. vrbana edificia ꝓprie dicũtur edes. Rustica ẽo edificia dicuntur ville. Itẽ q̃ dom⁹ est diruta in vrbe tũc locus ille dr̃ area in rure autẽ ager appellatur. Item fundus cuz edificio potest dici ager.

¶ Reuaricatores. Preuaricator dr̃ ille q̃ cõsiliũ dat vtri q̃ parti sue z aduerse. dict⁹ a varicãdo exẽplum habes .s. de preua. l. i.

¶ Edere. Hec lex facit differentiã inter diẽ cedere z diem venire. Nã cedere diẽ est pecuniã certũ esse deberi. sicut q̃n quis ꝓmittit in diem: dies iã cessit: q̃ certũ est q̃ debebit̃ pecunia. venire aũt diẽ est q̃n quis stipulat⁹ est in presenti pecuniã dari. tũc enim cessit z venit dies. text⁹ clarus est satis.

¶ Es alienum. Planus est.

¶ Ata culpa. Dedisti mihi in depositũ aliquã rẽ: quam reposui in officina mea, de nocte dimisi officinã apertã, z sic surrepta est res tua. teneor tibi quia suz in lata culpa. debebam enim intelligere q̃ si dimitterẽ ostiũ apertũ: rẽ tuaz posse subtrahi. nam hoc omnes intelligerent.

¶ Unus. Ponit differentiam inter mun⁹ z donum. nam mun⁹ est: qõ nos oportet necessario subire propter auctoritatem ei⁹ qui nos ad hoc cogere põt. sicut ẽ mun⁹ tutele. z alia que necessario subim⁹. dona vero sunt q̃ non necessario subire cogimur. sed sponte si volum⁹ que si nõ prestantur nulla est reprehẽsio. z si prestent̃ laus est. z c. vide sequẽtia.

¶ Otestatis verbo. Uerbũ ptãtis ꝯ qõ ad diuersa refertur: ita diuersa significat. Nã si referatur ad personã patris significat potestatẽ patriã in filiũ. si referatur ad personã magistratus significat imperium. i. potestatẽ imperij. si ad personam dñi significat potestatem dominicam. vt domin⁹ habz potestatem in seruos suos. Si vero agamus de noxe deditio ne tunc verbum ptãtis significat facere copiam eius qui exhibendus est. cetera clara sunt.

¶ Erum est. Qui est in carcere clausus non dicit̃ vinctus neq̃ positus in vinculis: nisi sit ligat⁹ in ipso carcere vel vinculis constrictus.

¶ Uter illã. Uide glo. ij. Itẽ iussi te aliquid facere in diebus: tu promisisti. quero quo tpe expleatur conditio. respondetur in duobus diebus.

¶ Erbũ. Exemplum huius. l. habetur in virgilio bucolicorum libro iam pridem illos a me abducere testilis orat. Et faciet: qm̃ sordent tibi munera nostra.

¶ In conuentionibus. Plana est vide glo.

¶ Iberorum. Nomine liberorum. continentur nepotes. z alij deinceps. Et cõsequẽter ibi totiẽs ponit qm̃ lex vtit̃ nominibus ꝓprioꝝ graduum sz quando vult prouidere tantum illis quos enumerat nõ ceteris sicut vel filijs tantum. vel nepotibus tantum. vel vsq̃ ad certum gradũ. tũc enim nominat certos gradus. Sed quando vult indistincte omnib⁹ prouidere descendentibus tunc sufficit enumerare gradum liberorum: q̃ appellatione liberorum. tunc omnes descendẽtes cõtinentur vsq̃ ibi. Sed z papirius. ponit exemplũ ad confirmationem icti sui: quia si quis legat prediuz cum villico: z ei⁹ filijs nepotes quoq̃ cõtinentur. ponit etiaz alia exempla que vide per teipsum.

¶ Paulus. Falsus tutor dicitur qui tutor non est qui sz nũq̃ datus fuit. Item falsus tutor dicit̃ qui datus est tuto rẽ habenti cum dari non debuit nisi in casibus sicut falsum testamentũ dicitur. quod non est testamentũ z c.

¶ Ecunie. Plana est principium. l. sequẽtis habitum est .s. e. l. cedere. §. lata culpa. §. fi. quẽs. planus est per glo. expositus.

¶ Inculorum. Nomen vinculorum latius est q̃ nomẽ custodie. q̃ significat vincula publica z ꝑuata. Custodia vero tantum publica est.

¶ Egitiuus. Hec est pulchra ler. Et dicit sub breuib⁹ q̃ seruus fugitiuus est is qui consilium fugiendi a dño ceperit. Tamen magis proprie quo ad id vt puniatur tanq̃ fugitiuus oportet q̃ actu fugiat z ponit exẽpla. licet enim is posset dici adulter: qui consilium in mente ceperit adulterandi et fur qui in animo suo proposuit furari. tamen si nõ processit ad actum non punietur pena legis: q̃ oportet hec crimina intelligi non solũ in volũtate: sed etiã in actu. z ideo fugitiuus nõ dr̃ is ꝓprie qui fugere proposuit: sed is qui ad actũ fugiendi pcessit. ler sequens declarata fuit. .s. l. cedere. §. fi. legẽ sequentẽ declarat glo.

¶ Unicipes. Qui sunt nati in vno municipio. dicũtur eẽ municipes illius municipij.

¶ Ransacta. Nomen transactionis nõ solum extendit̃ ad eas lites finitas que fuerũt mote in iudicio. sed etiaz ad oia que aliquo modo bonũ finem sortiũtur. z hoc large capiẽdo nomen transactionis z cõiunge. l. sequentẽ.

¶ Clod dicimus. Est antiqua regula q̃ qui nasci speratur habetur pro superstite. queritur qualiter hoc intelligen-

dñ sit.rñdetur ꝙ intelligitur verñ eē: qñ de ipius iure: ⁊ cōmodo tractaī, alijs vero nihil pōt ꝓdesse nasciturus: nisi natus sit.j.in.l.sequenti glo.ponit casum.

¶ Si calūnietur. Ille dr calūniator: qui falsa crimina instituit. Itē qui mora trahit: ⁊ nō venit ad iudiciū. Itē qui frustraī aduersariū: qz verat alios per fraudem inde dicta est cauillatio. ¶ Post l.alēdas. Plan' est. ¶ Telū. Plan' est

¶ Cos nos. Planū est hoc principiū. ¶ Locupler. Cōueniebā te ad restituendū mihi fundū valentē centum: tu absq; isto fundo possidebas centum in alijs bonis.certe tu es satis locuplex ita vt nō cogaris mihi dare fideiussorē in iudicio. ¶ Verbū. Aliquis legauit mihi victū.certe noie victꝰ non tantū cōtineī cibus. sed ⁊ etiam vestimenta stramenta et alia sine quibus viuere cōmode non possumus.

¶ Ferri. Ponit differentiā iter ista tria ꝛba ferre portare ⁊ agere fert quis illud qō portat corpe suo portat etiā in iumēto.agere aūt dicimꝰ āte nos iumēta ducere. ¶ Fabros. Plan' est: qz fabri tignarij dicuntur omnes qui edificant: nō solum illi qui tigna dolant.

¶ Ui venenū. Plana est cū glo. que remittit.s. ꝺ otrahē. ep.qō sepe.ſ. veneni. vbi vide. ¶ Gladis. Dic vt.s.de glan.legen. Itē plebis appellatiōe cōtineī ciues ceteri sine magistratibꝰ senatoribus.cetera clara sunt.

¶ Lobus. Due negationes faciunt vnam affirmationē exempla sunt in glo.

¶ Upillus. In hac.l.declarāt.x.vocabula.primo quid sit pupillus.nā pupillus dr minor.xiiij.ānis: qui patrē amisit: vl ab eo est emācipatus. Itē serui dicuntur ex eo ꝙ impatores iubebāt captiuos vendere.⁊ p hoc seruare ⁊ nō occidere. Itē incola dr aduena qui de vna regione causa manendi se transfert in aliaz: nec tantū ille dr incola: qui morat in oppido, sed etiā ille qui morat ꝓpe oppidū in finibꝰ alicuius oppidi.⁊ solet se illuc recipe tanꝙ in domū suā. Itē munus dr officiuz priuati hoīs p qō queritur vtilitas alicuiꝰ priuati: vel vniuersoz: qō iniūgit per officiū magistratus extraordinariū. Itē aduena est ꝛc. Itē decuriones. scias ꝙ olim superexcrescēte populo rome deducebanī colonie.i.fiebāt oppida noua ⁊ illuc mittebaī pars populi: ⁊ ex hac pte populi eligebātur.x.viri q̄ consulebāt populo illi: iō dicti sunt decuriones: qualis fuit ioseph ab arimathia. dicit em̄ scriptura: ꝙ fuerit nobilis decurio. ¶ Urbs. Cū olim fierēt initia vrbiū circuibāt cū aratro eā rotūditatē qua ꝺsisterēt muri.iō dicte sunt vrbes ab vrbo.vrbare aūt significat aratro circuire. vide reliqua,oppidū dr ab ope.i.auxilio: qz boies oppida faciūt causa se ꝓtegendi. Territoriū dr vulgo cōtrata: vel resortum: et est dictū ab eo ꝙ iudices illius territorij habent ius cogendi ibi boies: ⁊ terrendi. ¶ Verbū suū. Cōueni te actione noxali.tu dicis seruū non esse tuū qui noxiā cōmisit.defero tibi iuramentū: tu debes iurare,nō esse tuū: nec tibi cōmunē.alias non est satisfactum ne conueniri possis.

¶ Um querebaī. In contrahendis matrimonijs solēt huiusmodi stipulatiōes fieri: vt scz soluto matrimonio dos reddaī. dubitabaī an hę stipulatiōes itelligerētur tm̄ de matrimonio soluto morte vel etiā de diuortio.⁊ rñdet iurisconꝙ etiā intelligiī tā ꝺ diuortio facto q̄ ꝓ morte soluto mr̄imonio.

¶ Ruptis. Dicit.s.de actī.emp.l.fundi.ſ.fi rupta.ꝙ vēditor nō debz tradere ēptori rupta ⁊ cesa.hic declarat que sunt rupta ⁊ cesa: dicēs ꝙ rupta ⁊ cesa sunt q̄ non sunt fixa in terra: vel edificijs. sed sunt separata ab eis. ⁊ q̄ non cōtineī de vno opere in aliud sed sunt ad partem posita.

¶ Dolum. Aliquis legauit mihi nauē. queritur vtrum deberatur mihi malus nauis. Respondetur ꝙ sic.qz est ꝑs nauis.sed artemon non est ꝑs nauis: ideo nō ꝓtineretur legato.⁊ innuit tacite textꝰ: ꝙ illud est ꝑs rei: sine quo res non pōt bene cōsistere: qz forte inutilis esset. ¶ Inter. Ponit hic differētiaz inter ꝓiectū: ⁊ īmissum. Nā ꝓiectū est illud qō supponī edificio: ⁊ multū se extēdit vltra muruz: ita vna ꝑs nō requiescat sup aliquo sustētaculo: sicut sunt summitates tectoꝝ que multū se extendūt supra vicū: sed īmissuz ē qō hz sustētaculum ab vtraq; pte: sicut trabes imisse in duos muros: que sustinentur ab vtraq; pte. ¶ Plumbū. Vēdidi tibi domuz sup qua erāt tegule colligate laminis plūbeis. q̄ritur vtrū censeanī eē ꝑs domꝰ. dr ꝙ sic.qō sequiī in textu.dicit glo.se nescire: nec ergo ego scio. ¶ Uiduam. Planus est. ¶ Structurā. Solet apud aliquos populos esse vt in estate faciāt q̄dam velamina cōtra estū in domibus suis: ⁊ hyeme illa tollūt. dr hic ꝙ talia que fiunt.⁊ postea tollūtur sunt ediū. Nec interest: ꝙ ponunī ⁊ tollūtur in.l.sequēte glo.ponit casum.

¶ Si qua pena. Dicebāt aliqui iurisconꝙ idē esz pena ⁊ mulcta: ita vt quicq̄d esz pena: esz mulcta ⁊ ecōtra. Sz paulꝰ iurisconꝺicit hoc falsum esse,⁊ facit dr̄iam inter penam ⁊ mulctā duabus rōnibus ꝓma qz ab impositōe pene nō appellaī: sed ab impositōe mulcte sic. vide glo.magnā q̄ optīe ꝺclarat. Secūda rōne differūt: qz in quibuslibet criminibus sunt certe pene statute per leges. sed mulctā impōit iudex suo officio vel arbitrio: siue magnā siue puā imponit ē in suo arbitrio.hoc dicit.

¶ Statue. Olim solebāt quasdā statuas affigere basibus vel tabulas relīgare cathenis circa parietes: ⁊ ista sic affixa vel relīgata nō sunt ediū. iō si quis vendit edes talia non possunt ab eo peti: qz potius apponūtur eā ornatus: ꝙ causa perficiendarū ediū. ¶ Item labeo ait. Unde glo.que se excusat ab intellectu huius.ſ.

¶ Apud labeonē. Labeo quidam iurisconꝺicebat diffiniēdo quid sit exhibere.⁊ sic diffiniebat,exhibere est ꝓstare pītiā eius de quo agitur. Sed hec diffinitio reprehenditur a pomponio iurisconꝺtanꝙ insufficiēs: ⁊ que nō cōuertiī cuz suo diffinito: qō sic ꝓbat. Nā si omis qui exhibēt ꝓstarz pītiam eius de quo agitur: ergo omis qui ꝓstaret p̄sentiaz exhibēt: qō tñ falsum: qui sistit ꝓstat p̄sentiā eius ꝺ quo agitur.⁊ tamē nō exhibet sed sistit: ergo diffinitio nō conuertitur cum suo diffinito: quare ꝛc. Et hoc etiā ꝓbatur a cōtrario: qz sepe quis exhibet.⁊ tñ nō p̄stat eius pītiam: sicut qñ quis exhibet mutū: aut furiosum: aut infantē: qz tales nō censeniī esse p̄sentes: cū nō intelligāt q̄d agatur. sunt em̄ tantū corpe p̄sentes: ⁊ nō intellectu. ¶ Restituit. Queritur a iurisconꝺquid sit restituere.⁊ videī ꝓpo ꝙ restituere sit tm̄ reddere illud: qō aliquando quis habuit ꝓius.sicuti fundū aliquē vel vestem ꝛc. quasi hoc sit rem in pristinū locū statuere vbi scz ꝓius fuerat Sed rñdet iurisconꝺꝙ nō tantū ille restituit q̄ aliquā rē reddit ei a quo ablata est.sed etiaz ille restituere videtur qui illud reddit: qō habitur ꝙ erat ille cuius res erat: si ei non fuisset ablata sicuti fructꝰ partus ancillarū ⁊ alia. Et omnis restitutio fit vt ius eaz fieri interꝓetatur. ¶ Sequitur ti.de regulis iuris quarū verba sunt in eaz formā redacta vt potius sint adinuenienda exempla et interꝓetatio acutissima adaptanda ꝙ cassuum planicies inserenda.

¶ Finiunt casus longi dñi Franciſci accursij sup.ff.nouo.

1038309

DOMEIN-ARCHIEF
TE
UTRECHT.

UTRECHT

D 05

colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
x-rite
mm
0
1
2
3
4
5
6